

Mat. Ogier fecit

D. HIERONYMI STRIDONIENSIS EPISTOLÆ SELECTÆ,

ET IN LIBROS TRES DISTRIBUTÆ,

Opera D. Petri Caniſij Theologi;

Nunc denuò ad exemplar Mariani Victorij Reatini Epiſcopi Amerini, emendata, argumentiſque illuſtrata.

Epiſtolarum, atque aliorum opuſculorum, quæ tribus hiſce libris continentur, ordo & numerus adjectus eſt.

Cum rerum & verborum Indice locupletiſſimo.

Noviſſimè, in hac ultima editione à quampluribus mendis quibus ſcatebant, caſtigatæ.

LUGDUNI,
Apud ANTONIUM BEAUJOLLIN, in vico Tomaſino ſub ſigno Clavium Sancti Petri.

M. DC. LXXXVII.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

PETRI CANISII
THEOLOGI,
AD FLORENTIS ACADEMIÆ DILINGANÆ Rectorem, Profeſſores & ſtudioſos, Præfatio,

ETSI nihil hoc novi eſt, ut quidam interpretabuntur, quod ad vos mitto, veſtroque nomini nuncupatum & tam recognitum in publicum edo, Cœtus ornatiſſimi: tamen ob auctoris ſummam auctoritatem, ob raram operis elegantiam, ob ſingularem lectionis utilitatem, ac demum ob novam hujus editionis & recognitionis commoditatem, id fore confido, meum ut ſtudium (quæ veſtra eſt æquitas & prudentia) boni conſulatis. Ac ſanè auctorem commendare nec diſertiſſimus queat ſatis, tam ſpectata HIERONYMI fuit, & eſt, eritque ſemper laus ac dignitas in Eccleſia Dei, Qui ſublimem ac propè inimitabilem doctrinam, ut nihil attingam, de admiranda vitæ Hieronymianæ ſanctimoniâ, cum pari eloquentiâ; ſacra ſtudia cùm profanis, variaſque linguas & artes ita conjunxit, ut veterum vix alius quiſquam fecit felicius admirabiliuſque. Loquor autem de Latinis Patribus, uti Cypriano, Hilario, Ambroſio, Auguſtino: in quorum monumentis apoſtolicum quidem ſpiritum, & verè piam doctrinam, doctamque juxtà pietatem relucere nullus inficiatur: ſed parem

illorum eloquentiam haud pauci deſiderarunt. Cæterùm de Græcis Theologis vel inviti fateri cogimur ſi Baſilium, Nazianzenum, Chryſoſtomum, atque claſſis ejuſdem alios rectè judicaverimus, eos longe præſtare Latinis dicendi ſcribendique ſummâ felicitate. Eſt enim erudita certè, & eloquentiæ ſtudiis mirum in modum exculta Græcia, totius orbis magiſtra, ut idcircò vel ſola, vel præcipua omnes omnium gentium litteras ſoleat faſtidire.

Quò magis admirari par eſt, quod hæc ipſa Scriptorum alioqui Latinorum contemptrix, jam olim tanti noſtrum fecerit Hieronymum, ut ejus quamvis hominis Dalmatæ, commentarios non legerit modo, & ſuo approbarit calculo, verùm etiam in ſuam linguam transferendos curarit. Hic nihil addã de ſanctiſſimo Doctore, & laudatiſſimo Præſule Hipponenſi Aurelio Auguſtino qui nonnunquam ab Hieronymo æquali ſuo diſſenſit. Fateor: ſed priuſquam hujus ingenium & ſtudium probè cognitum & exploratum haberet. Nam conſtat ambos poſteà ſingulari amicitiæ ſanctæ nexu manſiſſe conjunctos, neque ſolùm fraterno, ſed etiam divino amore flagrantes eos, charitatis ſimulque religionis aſſerendæ perfectum exemplum poſteris omnibus reliquiſſe. Illud dicam, non poſſe eum non honorificè ſentire ac loqui de Hieronymo, quiſquis Auguſtinum cenſorem admittit, ejuſque graviſſima nititur auctoritate. Sic etenim, ubi adverſus Iulianum diſputat, ſcriptum ab eodem Auguſtino legimus: Nec ſanctum Hieronymum, inquit, quia Presbyter fuit contemnendum arbitreris: qui Græco & Latino, inſuper & Hebræo eruditus eloquio, ex occidentali ad orientalem tranſiens Eccleſiam, in locis ſanctis, atque in litteris ſacris uſque ad decrepitam vixit ætatem. Hic omnes vel penè omnes, qui ante illum ex utrâque parte orbis de doctrinâ Chriſtianâ ſcripſerunt, legit. An præclarum quæſo, & luculentum hoc non eſt elogium, quo Hieronymianum nomen omnibus commendetur? Extat Epiſtola, in quâ idem Auguſtinus ſeſe cum Hieronymo componens, hanc fert ſententiam:

Quamquam

Quamquam ſecundum honorum vocabula quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit, Epiſcopatus Presbyterio major ſit: tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt. Alibi vocat eundem ſanctum Hieronymum ſanctum Presbyterum & doctiſſimum hominem, trium linguarum peritum qui ſecundum gratiam, quæ data eſt ei, ſic in Eccleſiâ laboraverit, ut eruditionem catholicam multum in Latinâ lingua multis & neceſſariis libris adjuverit. Atque hæc de ſummi viri ſtudiis, & Hieronymianæ doctrinæ celebritate coætaneus Auguſtin. litteris prodidit. Poſteriorum verò teſtimonia & elogia, qui clariſſimum hoc Eccleſiæ lumen maximumque doctorem miris ſæpè modis extulerunt, de conſulto præterimus: quum vinum vendibile (uti vulgo inquiunt) ſuſpensâ hederâ non egeat. Quid autem pulchrius, obſecro, quid in Eccleſia deſiderabilius videri queat, quàm Hieronymi ſpiritum in multis hoc ſæculo reviviſcere, illiuſque non modò eruditionem, ſed quod majus eſt, vitâ & mores veluti poſtliminio, in orbem revocari poſſe? Quàm longè autem proh dolor! ab illius veſtigiis diſceſſum eſt, ſive juvenes, ſive ſenes, ſive mediæ ætatis omniſque conditionis homines ritè contemplemur. Vt immenſa eſt turba ignavorum & imperitorum, dicam & ſtultorum adoleſcentum: ita perpauci hujus ætatis inveniuntur, qui indè ab ipſis incunabulis Latinas & Græcas litteras, philoſophiam & linguas addiſcant, ut certè Hieronymus didicit, non in otio & luxu, ſed liberaliter ac ingenuè, nec apud ſuos Pannonios, ſed Romæ inſtitutus, perpetuoque ſtudioſiſſimus. Vbi porrò nunc ſenes, qui cum Hieronymo ſanctiſſimo ſene paria faciant, ut gravitate, prudentiâ, pietate & zelo domus Dei convenienter inſtructi, erudiant juniores: hiſque præluceant ſanctitate, & mundum corruptiſſimum verbis, ſcriptis & exemplis æquè arguant, quemadmodum patres & ſeniores in provectâ illâ ætate decebat? Vbi demum in ordinibus omnibus eos comperiamus, qui poſt contractas vitiorum labes ſeriò reſipiſcant, &, quod majus eſt,

dignos pænitentiæ fructus adferant: ut quemadmodum peccando ſecuti ſunt, imò & longè ſuperarunt Hieronymum, ſic etiam pænitendo ſequantur? Quotuſquiſque non dicam ultrò ſubire, ſed aliquà ſaltem ex parte ferre dignatur illum Hieronymianæ diſciplinæ rigorem, perpetuumque ſtudium in contemnendis voluptatibus, in caſtiganda carne, in edomandis affectibus, in vigiliis & chameuniis adhibendis, in precibus & lacrymis pro ſe aliiſque nocte ac die ex ardenti pectore profundendis? Quis doctrinæ Chriſtianæ modò cultus & vigor? Nos Evangelij verba jactamus, & opera carnis proferimus. De fide litigamus, fidei operibus deſtituti. Phariſæos & hypocritas alios inſimulamus: hoc interim Judaïcis Phariſæis deteriores, quod illi externa pietatis ſpecie commendati, non tam aliis quàm ſibi incommodarent; nos verò fœdè peccemus, multos ſæpè aperta improbitate offendamus, & in hac vitæ licentia nihil metuamus, ſed tuta nobis apud Deum omnia polliceamur. Quæ cura divinæ legis & ſervatio? Suave illud jugum cum acerbo mundi jugo commutamus. Fingimus in præceptis divinis laborem, immò & quandam impoſſibilitatem, cùm ea minimè gravia eſſe dicantur. Quæ illa, & quantula quæſo fides, quòd plerique perſuaſum habent, ſe Christo adjuvante non poſſe mori peccato, fructus pœnitentiæ dignos facere, juſtè caſtéque cum Hieronymo vivere, aut quod Paulus hortatur, carnem cum vitiis & concupiſcentiis crucifigere? Quæ porrò iſthæc charitas, quòd luxui, quòd ventri, libidini, quæſtui, ambitioni, cæteriſque peſſimis cupiditatibus turpiter inſervimus? Ubi jam pœnitentia ſuam vim explicat, atque commonſtrat? Rarò quidem privatè, ut nunc in Germania vivitur: ſolemnis autem & publicæ pœnitentiæ, quæ multos olim in officio continebat, veſtigium vix ullum apparet. Adeóque tam ſalutaris, quàm neceſſariæ pœnitentiæ nomen horremur, & in Bibliis Germanicis obliteravimus. Jã quæ ſacrorũ reverentia? Ridetur antiqua pietas, ſacramenta integra nobis rejiciuntur, majorum inſtituta religioſa non ſecus

ac traditiones quædam Phariſaicæ flocci penduntur cultus divinus paſſim aboletur, aræ & templa profanantur, quicquid ad ſacras benedictiones & conſecrationes & ceremonias fore pertinet, novis Eccleſiæ ritibus introductis, opprimitur: adeò nullum hodie inter ſacrum & profanum, fas & nefas propemodum diſcrimen habetur. Domum quæ pietas aut æquitas optimis Eccleſiæ Patribus, ſanctiſſimiſque Majoribus exhibetur? Fidelium benefactis non ſua conſtant merita, dignis fraudantur ſancti honoribus, caritatis & benevolentiæ erga nos ſuæ omni ſenſu ſpoliantur, vix eos cœlo dignamur, è vivis mortuos, ex triumphantibus ſurdos mutoſque facimus, vix ferimus ſacras illorum Reliquias ſupereſſe. Et nos ſecuro interim ac bono animo ſumus, ut Hieronymi verbis utar, per ſingula penè præcepta inhonorantes Deum clementiſſimum, ad iracundiam provocamus, ejuſque imperium ſuperbiſſimè contemnendo, in tantæ majeſtatis imus injuriam? Quidni? Chriſti gratiæ fidimus, & libertatem nobis Evangelicam vendicamus, idcircò certò ſtatuendum eſt ſi ſuperis placet, fide juſſos & ſalvos eſſe nos oportere. Sed hæc ego miſſa nunc facio ne aut Momus in reprehendendo videar, aut præpoſterus arguar in commendando Hieronymo encomiaſtes. Satis erit impræſentiarum, ut arbitror, de ratione hujus operis conſilioque noſtro breviter admonere. Videbam ego, nec minùs dolebam ingentem divinumque theſaurum latere, hoc eſt Hieronymianas epiſtolas prægrandibus voluminibus incluſas, à paucis emi, quia pretij magnitudo pleroſque deterreret: à paucioribus etiam evolvi, quod ex vaſtis illis fontibus lectio incommoda peteretur, & faſtidium adderet ordo perturbatus. Viſum eſt igitur nobis operæ pretium, ac uſui cùm privato lectoris, tum communi ſcholarum accommodatius fore, ſi ex variis operibus & tomis hujus auctoris, quemadmodum nunc extant, ſeligerentur epiſtolæ ſelectæ, aptiùs collocarentur, collocatæ autem modum tenerent, ut codice uno non valdè amplo, neque nimium oneroſo, ſed mediocri, &, ut Auguſtinus loqui-

tur, manuali comprehenderentur. Quod volumen tribus partibus diſtinctum, ut omnia conſtarent rectius, ita diſtribuimus: In primum librum eas rejecimus, quæ planè familiares videntur, ſive argumentum, ſive brevitatem & perſpicuitatem eorum quæ ſcribuntur, expendas, Secundò libro dantur epiſtolæ graviores, quæ prolixius & accuratiùs de rebus magni momenti diſſerunt. Hic mirificè docet Hieronymus de vera pietate clericos, monachos, puellas, virgines, viduas, matronas, & omnis ferè conditionis, ſexus & ætatis Chriſtianos, dum nimirum Pauli inſtar, omnia factus omnibus, omnes in Chriſto lucrifacere ſtudet. Tertius porrò liber hiſtorias continet, exemplaque præclara ſanctorum & ſanctarum oſtendit: in quibus legendis varius eſt fructus & ſancta quædam piorum oblectatio. Alicubi quædam reſecuimus, non quòd improbaremus illa quæ omittimus: ſed quòd inſtituti noſtri ratio ſuaſerit, ea nunc prætermittere, quæ minùs vulgari captui ſerviunt ob myſteriorum & rerum quæ tractantur difficultatem, quodque longior non rarò excurſus fiat auctoris, & ea commemorentur quæ plus obſcuritatis quàm commodi adferrent, quæque lectorem gravare potiùs ac impedire, quàm juvare poſſe videbantur. Petat illa qui velit, ex magnis & craſſis illis voluminibus ſeu tomis, qui novum Hieronymo in ſcriptis paſſim reperiuntur. In calce viſum eſt addere quod idem ſcripſit adverſus Vigilantium, ut noſtri homines hoc velut præſenti antidoto inſtructi, ſeſe alioſque muniant, adverſus peſtem Vigilantianum nunc latè graſſantem, in ſana vero Catholicaque doctrina rectiùs confirmentur. Eſt enim hic ſenſus atque conſenſus Eccleſiæ perpetuò retinendus, Chriſtiani ut Divos eorumque ſacras Reliquias piè colant, ſuamque pietatem externis ritibus & catholico more teſtentur, velint nolint Vigilantiani. Quis autem pro dignitate ſatis explicet, quantùm in his epiſtolis omnibus ingenij, quid quantumque doctrinæ, prudentiæ, feſtivitatis ſimul & pietatis inſit? quantùm artis inſuper, tum nervorum &

aculeorum vehat ſecum ſtylus ut plurimùm extemporaneus, ſed pulchrè quidem ac citra affectationem profluens: O ſanctum & apoſtolicum pectus, quod pro Chriſto Chriſtique Eccleſia tam ſolicitè vigilat, tanta contentione molitur, totque ſubit diſcrimina, dum vir idem in eremo deliteſcit ſimulque toto ferè mundo diſcurrit. Neque ſine Apoſtolica ſolicitudine & induſtria tot Chriſti Eccleſias inviſit, ſalutat, repurgat, confirmat atque ſanat. O felix Bethleemitica cellula, quæ nobis hujuſmodi ſcripta & reſponſa fere dixeram oracula, edidit. Non eremum ſed paradiſum vocari par eſt, unde ad irrigandum Eccleſiæ hortum, tanta vi prorumpunt divinæ humanæque ſcientiæ flumina, & ſalutares omnibus aquæ propinantur. Neque minùs admiranda nobis & ſectanda venit diſciplinæ ſeveritas, cum quotidiana carnis caſtigatione conjuncta, quæ mirificum Hieronymi ſpiritum aluit, confirmavit, illuſtravit, provexit. Verùm hic jam nobis occurret forte aliquis, qui, & ordinis mutationem demiratus, & nihil ex prioribus conſpicatus appendicibus, noſtram requiret de Eraſmo ſententiam, ut qui ſemel ac iterùm edidit nobis Hieronymum. Utinam verò edidiſſet ille ſolum, neque ſuis etiam ſcholiis, dicam an ſcoriis, ſubinde conſpurcaſſet, ac pro antidotis toxica infundens, carbones, ut aiunt, pro auro vendidiſſet. Nemo Eraſmi Roterodami laudibus in politiori literatura invidere, nemo detrahere meritò queat. Illud autem erat optandum, ſi quid votis poſſumus conſequi, Deſiderius ut profeſſionis hujus terminis contentus, aut ſacris ſtudiis penitùs abſtinuiſſet, aut in judicandis Patrum ſcriptis minore ſupercilio ac candidiori animo ſe præditum declaraſſet. Nam reverà poſtquam Eraſmus Theologum agere cœpit, abuſus ille ingenio, nimium ſibi tribuit ac ſumpſit: tum verborum quàm rerum ſtudioſior, ſeverum ſe præbuit ſæpè Ariſtarchum, ubi nihil erat neceſſe. Ita in cenſendis Theologorum quidem ſcriptis tantùm ſibi permiſit, quantùm hactenus nemo alius quantumvis doctus & ſapiens in Eccleſia vel ipſe poſtulare viſus

eſt,

eſt, vel aliis concedendũ exiſtimavit. Scilicet: ne Luthero excludẽda ova deeſſent, & Eraſmus monachus monachos inſectatus eſt & parum gravis ipſe philoſophus, doctores ſcholaſticos tantùm non tractavit ſcurriliter: tum neſcio quo ſpiritu ductus nõ aliã in Eccleſiaſticis fore dogmatis, quam Pirronicam ſequi voluit Theologiam. Quid quod libenter incuſat & oppugnat alios, ſe verò ipſe perpetuo excuſat & propugnat mordicus, ut nulli velit cedere? Unde id quod videmus, conſecutus eſt tandem, ut Eraſmiani nominis auctoritatẽ nullus adverſariorũ vehemẽtius, quã auctor ipſe labefactarit utque nõ plus ille ponderis apud pios ferè habeat quàm pleroſque impios nunc ſolet obtinere. Moroſum eſſe cenſorem oportet, qui arreptâ velut virgulâ cenſoriâ, de præſentis & ſuperiorum ſtatum Theologis liberrimè cenſet, jam illis largitur, jam adimit plurima: nullamque interim ipſe vel doctorum vel ſcholarum cenſuram ferre dignatur. Sunt tamen adhuc Eraſmiani (ô mores ô tempora!) quos docet ſapere Moria, & corrumpunt Colloquia prava: qui ſatis docti ſcilicet, quando cum feſtivitate norunt ſacrificulos fraterculos & humanas conſtitutiunculas (ſic enim iſtis appellare libet) mordere atque convellere: tum pulchrè diſerti, quando religioſis hominum ordinibus & inſtitutis obtrectando, irreligioſas vulgi aures ac mentes utcumque demulcent & belli demum actores quando velut in theatro ob oculos ponunt alienam turpitudinem, ut jam perſonas Eccleſiaſticas ſatyricè perſtringant, jam de rebus & ceremoniis ſacris impurè garriant, nè dicam & impiè cum ſuo rideant Luciano. Accedit mirabile ſupercilium quo licet illis quod libet, de myſteriis divinis & ſacramentis plerumque incognitis, etiam inter pocula, velut ex tripode pronuntiare. Sed modum excedit epiſtola quæ mihi ad vos reflectenda & aliquando claudenda eſt. Magnifice domine Rector, doctiſſimi viri, ſimul & ſtudioſiſſimi adoleſcentes. Quod vobis, hoc quicquid eſt operis, dedico, jure quodam mihi facere videor, nimirum ut iſtius gymnaſij ſanctiſſimus

Patronus,

4

Patronus, qui novâ veluti veſte commendatus prodit, veſtris primùm excipiatur oculis, & amicis amplexibus foveatur, utque vos eundem in epiſtolis adhuc ſpirantem agnoſcatis, & docentem obſervetis Hieronymum, quem in cælis cum Chriſto regnantem, ſtudiiſque veſtris haud dubiè faventem, piè colitis, meritóque concelebratis. Noſtrum eſt interim, Dei Opt. Maxim. benignitatem agnoſcere & prædicare, qui vos diverſis è locis collectos in hanc præclaram ſtudiorum communionem adſcivit: qui & ſedibus aliquando per alienam injuriam pulſos mirè reſtituit: qui demum ex vobis hanc primam & Eccleſiaſticam verè ſcholam in noſtra quidem Germaniâ his annis conſtituit, provexit, conſervavit. Quod inſtitutum ut eſt per ſe longè pulcherrimum, ſic ad reformandas nunc Eccleſias in primis opportunum debet exiſtimari, & dignum ſanè, in quo cùm Magiſtratus omnes tum Epiſcopi ſuas operas & impenſas maxime locent. Ingentem ergo laudem & gratiam ille meretur Antiſtes, qui ſuperioribus annis rem arduam, inuſitatam, ſumptuoſam, multis etiam repugnantibus, auſus eſt aggredi, idque perficere potuit, ut gimnaſium hoc D. Hieronymi ſacrum in Suevia extaret atque urgeret. Nec eſt obſcurus ille, quem bonorum gratia nomine, voſque liberaliſſimum Academiæ hujus fundatorem & Mæcenatem eſſe veſtrum haud temere gloriamini, nimirum laudatiſſimus & ampliſſimus Heros, Cardinalis & Epiſcopus noſter D. OTTO TRUCHSES, quem ut præſentes æmuli maxime negligant, tamen poſteri multis nominibus inter eximios Antiſtites recenſebunt, ſuſpicient, atque celebrabunt. Certe fieri non poſſe cenſeo, quin hîc ſapiens architectus domum vobis ſupra petram rite fundaverit: domum, inquam, liberalibus ſacriſque ſtudiis conſecratam, domum ſelectis ac peritis profeſſoribus exornatam, præclaris & piis legibus inſtructam, decentique ſemper ordine adminiſtratam. Stetit illa Dei domus, & porro inconcuſſa perſtabit, Chriſto duce,

ea, cuſtode atque protectore. Hunc in ſummis etiam oppugnationibus, in mediis hoſtium inſidiis & bellorum tumultibus Academiæ veſtræ propitium adeſſe & præeſſe re ipſa ſenſiſtis. Verùm quod jam olim de populo Dei electo ſcriptum & factum legimus, in vos quidem id præclare quadrat, & eventu comprobatum eſt: Quantò magis, inquit, opprimebant eos, adverſarij videlicet. tantò magis multiplicabantur atque creſcebant. Chriſtum Jeſum Opt. Max precor, ut quam cœpit in vobis gratiam, pro immenſa tum virtute. tum bonitate ſua confirmet, utque ſtudiis veſtris honeſtiſſimis fructus optatos, ad ſui nominis gloriam, & in Eccleſiæ Catholicæ utilitatem conferre dignetur. Auguſtæ Vindelicorum, anno poſt Chriſtum natum. M. D. LXV.

EPISTOLARUM,

ET ALIORUM

OPUSCULORUM.

Quæ tribus his libris, continentur, ordo & numerus

LIBRO PRIMO.

Hieronymus ad Niceam hypodiaconũ Aquileiæ epiſt. I. pagina 1
Hieronymus ad Iulianum Diaconum, epiſt. II. Antiquus ſermo, 7
Hieronymus ad Chryſogonum, monachum Aquileiæ, ep. III. Quid circa, 4
Hieronymus ad Florentium, ep. iv. Quantus beatitudinis, 5
Hieronymus ad Florentium, ep. v. In ea mihi parte. 6
Hieronymus ad Antonium, de modeſtia, epiſt. vj. Dominus noſter, 8
Hieronymus ad Theophilum, epiſcopum Alexandrinum, epiſt. vij. Ex eo tempore. 9
Hieronymus ad Paulam Concordienſem, ep. viij. Humanæ vitæ, 11
Hieron. Ruffino, ep. ix. Multum in utramque, 13
Hieronymus Paulino, Antiochenæ urbis epiſcopo, epiſt. x. Voce me provocas, 18
Hieronymus Deſiderio, ep. ix. Lecto ſermone, ib.
Hieronymus ad Cromantium, & Heliodorum, in Tobiam præfat, xij. Mirari non deſino, 20
Ad Dominionem, & Rogatianum, in librum Paralipomenon præfat. xiij. Quomodo Græcorum, 21
Hieronymus ad Dominionem, & Rog in Eſdrã & Neemiam, præf. xiv. Utrum difficilius, 23
Hieronymus Mimerio, & Alexandro, monachis, ep. xv. In ipſo jam profectionis,

fectionis, 26

Hieronymus Bonaſo, ep.xvj, Medici quos vocant chirurgos, 27

Auguſtinus Hieronymo, epiſt. xvij Audivi perveniſſe. 29

Hieronymus Auguſtino, ep.xviij. In ipſo profectionis, 30

Hieronymus Auguſtino, ep.xix. Virum honorabilem, 32

Auguſtinus Præſidio, ep.xx. Sicut præſens rogavi, 34

Hieronymus Auguſtino, ep.xxj. Cum à ſancto fratre, 34

Hieronymus Auguſtino, ep.xxij. Anno præterito, 35

Hieronymus Ripario, epiſt.xxiij. Chriſti te adverſum, 36

Hieronymus Apronio, ep.xxiv. Neſcio qua tentatione, 37

Hieronymus Damaſo, epiſt. xxv. Quoniam vetuſto oriens, 39

Hieronymus Damaſo, epiſt.xxvj. Importuna in Evangelio, 42

Hier. Damaſus Romanus epiſcopus, ep. xxvij. Dormientem te longo, 44

Hieronymus Damaſo, epiſt. xxviij. Poſtquam epiſtolam tuam, 45

Ad Exuperantium hortatoria. ep. xxix. Inter omnia, 47

Hieronymus Pammachio, ep.xxx. Legi in quadam contr. 48

Hieronymus Euſtochio, ep. xxx Nullus imperitus ſcriptor eſt. 50

Hieronymus Euſtochio, ep. xxxij Finitis in Eſaim, 51

Hieronymus Euſtochio virgini, ep. xxxiij. Olim pueri legimus: 52

Euſtochio virgini, ep. xxxiv. Nihil longum eſt. 54

Ad Euſtochium de acceptis ab ea munuſculis, ep.xxxv. Parva ſpecie, 55

Initium apologiæ D. Hieronym. adverſus Ruffinum, ad Pammachium & Marcellinũ ep.xxxvj. Et veſtris & mult. 56

Hieronymus ad Chromatium, Jovinum, & Euſebium, ep. xxxvij. Non debet charta, 57

Hieronymus ad Caſtrutium, ep.xxxviij. Sanctus filius, 61

Ad Caſtorinam matertera,

veram,ep.xxxix.Joannes, idem Apoſtolus, 63
Ad Theodoſium,& alios Anachoretas, ep.xl.Quã vellem nunc. 65
Ad Marcellam de acceptis munuſculis. ep. xlj. Ut abſentiã corporũ. 66
Hieronymus Algaſiæ, ep.xlij.Filius meus Apodemius. 67
Hieronymus Marcellæ,ep.xliij. Poſt priorem epiſtolam, 69
Hieronymus Marcellæ, ep. xliv. Epiſtolare officium eſt. 71
Hieronymus Aſellæ, ep. xlv.Si tibi putem gratias, 78
Hieronymus Exuperio Epiſcopo Tholoſano,ep. xlvj.Ultimo jam autumni tempore, 81
Hieronymus Theophilo, ep. xlvij. Meminit beatitudo tua, 84
Theophilus Hieronymo, ep. xlviij. Sanctus Epiſcopus Agatho, 85
Hieronymus Theophilo, ep. xlix. Nuper tuæ beatitudinis. 85
Hieronymus Theophilo, ep. l. Duplicem mihi gratiam. 86
Theophilus Hieronymo.ep.lj. Didici, quod & ſanctitas, 87
Epiphanius Hieronymo.ep.liij.Generalis epiſtola. 88
Hieronymus Marcellæ, ep.liij. Ut tam parvam Epiſtolam. 89
Hieronymus Tranquillo ep. liv.Majora ſpiritus vincula, 90
Hieronymus Marco Presbytero Celedenſi,ep. lv. Decreveram quidem utendum, 92
Hieronymus Alipio Auguſtino,ep. lvj. S. Innocentius, 94
Hieronymus Auguſtino,ep.lvij.Omni quidem tempore, 196
Hieronymus Marcellino & Anapſychiæ, ep. lviij.Tandẽ ex Africa,,6

LIBRO SECUNDO.

Hieronymus magno oratori Romano, ep.j. Sebuſiũ noſtrũ, 199
Hieronymus Paulino, ep,ij.Frater Ambroſius, 106
Ad Sabinianum,Diaconum,increpatoria,ep. iij. Samuel quondam lugebat, 120
Hieronymi ad Domionẽ Apologeticum,ep.iv.Litteras

teræ tuæ, 133

Hieronymus ad Pammachium, pro libris ſuis adverſum Jovinianũ ep. v. Chriſtiani interdum pudoris eſt. 138

Ad Heliodorũ, de laude vitæ ſolitariæ, ep. vj. Quanto amore & ſtudio, 141

Hieronymus Marcellã invitat ad rus Bethleemiticum, ep. vij. Ambroſius quo charitas, 151

Paula, & Euſtochium, Marcellæ ut commigret Bethlehem, ep. viij. Menſuram charitas non habet, 155

De vitando ſuſpecto contubernio, ep. ix. Retulit mihi quidam, 168

Hieronymus ad Ruſticum, ep. x. Quod ignotus ad ignotum, 178

Hieronymus ad Ruffinum. epiſt. xj. Plus Deum tribuere, 191

Hieronymus ad Nepotianum, de vita clericorũ & ſacerdotum, ep. xij. Petis à me, Nepotiane. 193

Hieronymus Ruſtico, monacho vivendi formã præſcribit, ep. xiij. Nihil Chriſtiano felicius, 213

Hieronymus ad Paulinum, de inſtitutione monachi, ep. xiv. Bonus homo de bono cordis, 230

Hieronymus ad, Lætam de inſtitutione filiæ, ep. xv. Apoſtolus Paulus ſcribens, 240

Hieronymus ad Gaudentium, de Pacatulæ infantulæ educatione, ep. xvj. Cauſa difficilis parvulæ ſcribere. 253

Hieronymus ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis, ep. xvij. Audi filia & vide, 259

Ad Demetriadem, de ſervanda virginitate, ep. xviij. inter omnes materias, 266

Hieronymus ad Furiam de viduitate ſervanda, ep. xix. obſecras litteris, 292

Ad Celentiam matronam, de ratione piè vivendi, fortè Paulini Nolani Epiſcopi, ep. xx. Vetus ſcripturæ celebrata. 306

Hieronymus ad Julianum, conſolatio ep. xxj. Filius meus frater tuus, 325

Hieronymi ad Heliodorum Epitaphium Nepotiani, xxij. Grandes materias, 335

LIBRO

LIBRO TERTIO.

Vita Pauli eremitæ, j. Inter multos ſæpè dubitatum eſt, 353

Vita ſancti Hilarionis, ij. Scripturus vitam beati Hilarionis, 364

De vita Malchi capti-vi monachi iij. Qui navali prælio, 395

Hieronymus ad Fabiolam de veſtitu ſacerdotum, ep. jv. Uſque hodie in lectione vet. teſt. 404

Hieronymus ad Salvinam de ſervanda viduitate ep. v. Vereor, ne officium. 425

Hieronymus ad Theodoram epitaphium Lucinij Bætici ep. vj. Lugubri nuncio conſternatus, 438

Ad Innocentium de muliere ſepties icta, ep. vij. Sæpè à me Innocenti, 443

Ad Euſtochium virginem epitaphium Paulæ matris, ep. viij. Si cuncta corporis mei membra, 449

Ad Principiam virginem, Marcellæ viduæ epitaphium, ep. ix. Sæpè, & multum flagitas, 489

Hieronymus ad Oceanum, epitaphium Fabiolæ, ep. x. Plures anni ſunt, 500

Hieronymus ad Marcellam, adverſus Montanam, epiſt. xj. Teſtimonia de Joannis Evangelio, 512

Hieronymus adverſus Vigilantium ad Riparium Presbyterum, ep. xij. Acceptis primum litteris, 516

Hieronymus adverſus Vigilantium, epiſt. xiij. Multa in orbe monſtra. 521

Extrait du Privilege du Roy.

PAR Lettres Patentes du Roy, données à Verſailles, le 8. jour de Juin 1686. Signées le PETIT, & Scellées du Grand Sceau de Cire Jaune. Il eſt permis à ANTOINE BEAUJOLLIN, Imprimeur & Libraire de Lyon, d'Imprimer un Livre, intitule, *Sancti Hieronymi Epiſtolæ, &c.* Et ce durant le tems, & eſpace de ſix années a compter du jour qu'il ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois, avec déſenſes à tous Imprimeurs & Libraires, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & diſtribuer ledit Livre, ſous pretexte d'augmentation, Correction, ny autrement en quelle maniere que ce ſoit, nonobſtant clameur de Haro, Chartre Normande, & Lettres à ce contraires, ſans le conſentement dudit Beaujollin, ſous les peines portées par leſdites Lettres.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, le 14. *Juin.* 1686.
Signé C. ANGOT Syndic.

Achevé d'Imprimer pour la premiere fois en vertus des preſentes, le 30. Avril 1687.

Les Exemplaires ont été fournis.

Signifié aux Syndics des Marchands Libraires, & Imprimeurs de cette Ville de Lyon par l'Exploit de Chol Huiſſier Audiancier au Preſidial, le 17. Septembre 1686.

LIBER

LIBER PRIMUS

EPISTOLARUM BEATI HIERONYMI,

quæ ſunt Familiares.

ARGUMENTUM.

NICEAM, *Subdiaconum Aquileiæ veterem ſodalem ut ad ſe aliquando ſcribat, exemplo Chromatij & Euſeb. fratrum, hortatur.*

HIERONYMUS ad Niceam, hypodiaconum Aquileiæ.

EPISTOLA I.

TURPILIUS comicus, tractans de viciſſitudine litterarum, Sola, inquit, res eſt, quæ homines abſentes præſentes facit. Nec falſam dedit, quamquam in re non vera ſententiam. Quid enim eſt, ut ita dicam, tam præſens inter abſentes, quàm per epiſtolas & alloqui, & audire, quos diligas? nam & rudes illi Italiæ homines, quos Caſcos Ennius appellat, qui ſibi (ut in rhetoricis Cicero ait,) ritu ferino victum quærebant, ante chartæ & membranarum uſum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutua epiſtolarum alloquia miſſitabant. Unde &

Charta uſus tēpore Div. Hieron.

portitores earum tabellarios, & ſcriptores à libris arborum librarios vocavere: quanto magis igitur nos, expolito jam artibus mundo, i[illegible]n debemus omittere, quod illi ſibi præ[illegible]tunt apud quos erat cruda ruſticitas, & qu[illegible] humanitatem quodam modo neſciebant? Ecce beatus Chromatius cum ſancto Euſ[illegible]io, non plus naturâ, quam morũ æqualitate germano, litterario me procuravit officio: tu modò à nobis abiens, recentem amicitiam ſcindis potius, quàm diſſuis, quod prudenter apud Ciceronem Lælius vetat. Niſi fortè ita tibi exoſus eſt oriens, ut litteras quoque tuas huc venire formides. Expergiſcere, expergiſcere, evigila de ſomno, præſta unam chartæ ſchedulam charitati: inter delicias patriæ, & communes, quas habuimus, peregrinationes, aliquando ſuſpira: ſi amas, ſcribe obſecranti: ſi iraſceris, iratus licet ſcribe. Magnum & hoc deſiderij ſolamen habeo, ſi amici litteras vel indignantis accipiam.

Cic. lib. de amicit.

ARGUMENTUM.

Ex eremo, qu[illegible] unà cum H[illegible]liodoro adoleſcens ferè Hieronymus acceſſerat, Iulianum Stridonienſem ſalutat, excuſans ſe quòd ejus litteras non habuerit, cumque ipſe quid ageretur in patria neſciret, rogat, ut, an ſoror in propoſito virginitatis perſeveret, certiorem illum reddat, addens ſe obtrectatorem ſuum interea non timere.

HIERONYMUS ad Julianum Diaconum.

EPISTOLA II.

Mendacibus facilè non creditur.

ANTIQVUS ſermo eſt: Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur. Quod mihi à te ego objurgatus de ſilentio litterarum accidiſſe video. Dicã: ſæpè ſcripſi, ſed negligentia bajulorum fuit? Reſpondebis: omnium non ſcribentium vetus iſta c[illegible]tio

eſt. Dicam non reperi qui epiſtolas ferret? Dices, hinc iſthuc iſſe quãplurimos. Cõtendam, me etiam his dediſſe? At illi, quia non reddiderunt, negabunt: & erit inter abſentes incerta cognitio. Quid igitur faciam? ſine culpa veniam poſtulabo, rectiùs arbitrans pacem loco motum petere, quàm æquo gradu certamina concitare: quamquã ita me jugis tam corporis ægrotatio, quam animæ ægritudo cõſumpſit, ut morte imminente, nec mei penè memor fuerim: quod ne falſum putes, oratorio more poſt argumenta teſtes vocabo. S. frater Heliodorus hîc affuit, qui cùm mecum eremũ vellet incolere, meis ſceleribus fugatus abſceſſit. Verùm omnẽ culpam præſens verboſitas excuſabit: nam, ut ait Flaccus in Satyra Omnibus hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos rogati, ut numquam cantent, injuſſi numquam deſiſtant. Ita te deinceps faſcibus obruam litterarum, ut contrario incipias rogare, ne ſcribam. Sororem meam, filiam in Chriſto tuam, gaudeo, te primùm nunciante, in eo permanere, quod cœperat. Hic enim, ubi nunc ſum, non ſolùm quid agatur in patria, ſed an ipſa patria perſtet, ignoto: & licet me ſiniſtro * Hibera excetra ore dilaniet: non timebo hominum judicium, habiturus judicem meum, juxta illud, quod quidam ait: Si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinæ; Quapropter quæſo, ut Apoſtolici memor præcepti, quo docet opus noſtrum permanere debere, & tibi à Domino præmium in illius ſalute pares, & me de communi in Chriſto gloria crebris reddas ſermonibus l[illegible]tiorem.

* *Al. Hydra excetra, vel Hiberia excetrarum.*

ARGUMENTUM.

Cum Chr[illegible], Aquileiæ M[illegible]nacho, quòd nihil ad ſe r[illegible]ſcripſerit, expoſtulat.

HIERONYMUS ad Chriſogonum Monachum Aquileiæ.

EPISTOLA III.

QUi circa te affectus meus ſit, chariſſimus ambobus. Heliodorus tibi potuit fideliter nuntiare, qui non minore te diligit amore, quàm ego diligo: ut ſemper in ore meo nomẽ tuum ſonem, ut ad primam quamque confabulationem jucundiſſimi mihi cõſortij tui recorder, ut humilitatem admirer, virtutem efferam, prædicem charitatem. Verùm tu, quod naturâ lynces inſitum habent, ne poſt tergum reſpicientes meminerint priorum, & mẽs perdat, quod oculi videre deſierint, ita noſtræ es neceſſitudinis penitùs oblitus, ut illam epiſtolam quam in corde Chriſtianorum ſcriptam, Apoſtolus refert, non parva litura, ſed imis, ut aiunt ceris eraſeris, & illæ quidem, quas diximus, feræ, ſub frondente captantes arboris ramo fugaces capreas, aut timidum * cervos animal comprehendunt, currentemque fruſtrà prædam, dum hoſtem ſuum ſecum vehit rabido deſuper ore dilaniant, & tamdiu meminere prædandi, quamdiu venter vacuus ſiccum fame guttur exaſperat: ubi verò ſanguine paſta feritas viſcera diſtẽta compleverit, cum ſaturitate ſuccedit oblivio, tamdiu neſcitura quid capiat, * donec memoriam revocaverit eſuries. Tu, necdum ſatiatus è nobis, cur finem jungis exordio? cur amittis antè, quàm teneas? niſi fortè, negligentiæ ſemper excuſatione ſociâ, aſſeras te non habuiſſe, quod ſcriberes: cùm hoc ipſum debueris ſcribere, te non habuiſſe, quod ſcriberes.

Lynces.

2. Cor. 6.

* Alias, cervum.

* Alias cupiat.

ARGUMENTUM.

Laudat Florentium Hieroſolymæ degentem: quòd multorum pauperum neceſſitatibus

ſubvenerit: & quia huic epiſtolæ alteram, quæ erat ad Ruffinum, reddendam junxerat, Ruffini etiam laudes admiſcet.

HIERONYMUS ad Florentium.

EPISTOLA IV.

QVantus beatitudinis tuæ rumor diverſa populorum ora compleverit, hinc poteris æſtimare, quòd ego te ante incipio amare, quàm noſſe. Ut enim, ait Apoſtolus, quorumdā hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad judicium: ita è contrario tuæ dilectionis fama diſpergitur, ut non tam laudandus ſit ille, qui te amat, quàm ſcelus putetur facere ille, qui non amat. Prætermitto innumerabiles, in quibus Chriſtum ſuſtētaſti, paviſti, veſtiſti, viſitaſti. Heliodori fratris à te adjuta neceſſitas,* mutorum etiam poteſt ora laxare. Quibus gratiis, quo ille præconio peregrinationis incommoda à te fota referebat? ita ut ego ille tardiſſimus; quem intolerabilis lāguor vexat, pennatis (ut ajunt) pedibus, certè charitate & voto te ſalutaverim, & etiam complexus ſim. Gratulor itaq; tibi, & naſcentem amicitiam ut Dominus confœderare dignetur, precor. Et quia frater Ruffinus, qui cum ſancta Melania ab Ægipto, Hieroſolymam veniſſe narratur, individua mihi germanitatis charitate connexus eſt: quæſo ut epiſtolam meam, huic epiſtolæ tuæ copulatā, ei reddere nō graveris. Noli nos ejus æſtimare virtutibus: in illo conſpicies expreſſa ſanctitatis * veſtigia: & ego cinis, & viliſſima pars luti, & jam favilla, dum vertor, ſatis habeo, ſi ſplendorem morū illius imbecillitas oculorū meorum ferre ſuſtineat. Ille modò ſe lavit, & mundus eſt, & tanquam nix dealbatus: ego, cunctis peccatorum ſordibus inquinatus, die-

1. Tim 5

** Alias multorū.*

Humilitas Div. Hieron.

** Alias inſignia.*

Pſal. 50. busac onctibus opperior cum tremore reddere noviſſimum quadrantem. Sed tamen quia
Matt. 5. Dominus ſolvit compeditos, & ſuper humilē
Pſ. 145. & trementem verba ſua requieſcit, forſitan &
Eſa. 66. mihi, in ſepulcro ſcelerum jacenti, dicat: Hieronyme, veni foras. Sanctus presbiter Evagrius plurimùm te ſalutat: & Martinianum fratrem juncto ſalutamus obſequio: quem ego videre deſiderans, catena languoris innector.

ARGUMENTUM.

Scribit ad eundem Florentium, ejus litteris reſpondens, petitq; ab eo libros quoſdam, offerens ipſe interea, quos habebat, de ſua bibliotheca.

HIERONYMUS ad Florentium.

EPISTOLA V.

IN ea mihi parte eremi commoranti, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, dilectionis tuæ ſcripta perlata ſūt. Quibus lectis, ita redacenſus eſt animus Hieroſolymam proficiſcēdi, ut penè nocuerit propoſito, quod profuerat charitati. Nunc igitur, quo modo valeo, pro me tibi litteras repræſento: etſi corpore abſens, amore tamen & ſpiritu venio, impēdio expoſcens, ne naſcentes amicitias, quę Chriſti glutino cohæſerunt, aut temporis aut locorū magnitudo divellat, quin potius fœderemus eas reciprocis epiſtolis: illæ inter nos currant, illæ ſibi obvient, illæ nobiſcum loquātur. Nō multum perditura erit charitas, ſi tali ſecum ſermone fabuletur. Ruffinus autem frater, ut ſcribis necdum venit, & ſi venerit, non multū proderit deſiderio meo, cùm eum jam viſurus non ſim. Ita enim & ille longo intervallo ſeparatus eſt, ut huc non poſſit excurre: & ego arreptæ ſolitudinis terminis arceor, ut cœperit jam mihi non licere quod volui. Ob hoc & ego obſecro, & tu ut petas, plurimùm quæſo,

ut tibi beati Rheticij, Auguſtodunenſis Epiſcopi, commentarios ad ſcribendum largiatur, in quibus Canticum Canticorum ſublimiori ſenſu ille diſſeruit. Scripſit mihi & quidam de patria ſupradicti fratris Ruffini, Paulus ſenex, Tertulliani ſuum codicem apud eum eſſe quem vehementer repoſcit: & ex hoc, quæſo, ut eos libros, quos me non habere brevis ſubditus edocebit, librarij manu in charta ſcribi jubeas. Interpretationem quoque pſalmorum Davidicorum, & prolixum valdè librum de Synodis ſancti Hilarij, quem ei apud Treveros manu mea ipſe deſcripſeram, æquè ut mihi transferas peto. Noſti hoc eſſe Chriſtianæ animæ pabulum, ſi in lege Domini meditetur die ac nocte. Ceteros hoſpitio recipis, ſolatio foves, ſūptibus juvas. Mihi, ſi rogata præſtiteris, * cuncta largitus es. Et quoniam, largiente Domino multis ſacræ bibliothecæ codicibus abundamus, impera viciſſim, & quodcumque vis, mittam: nec putes mihi grave eſſe ſi jubeas: habeo alumnos qui antiquariæ arti ſerviunt. * Neque verò beneficium pro eo, quod polliceor, poſtulo. Heliodorus frater mihi indicavit, te multa de Scripturis quærere, nec ſic invenire: aut ſi omnia habes, incipit ſibi plus charitas vindicare, plus petere. Magiſtrum autem pueri tui, de quo dignatus es ſcribere, quem plagiatorem ejus eſſe, non dubium eſt, ſæpe Evagrius presbiter, dum adhuc Antiochiæ eſſem, me præſente corripuit. Cui ille reſpondit; Ego nihil timeo. Dicit ſe à domino ſuo fuiſſe dimiſſum: & ſi vobis placet, ecce hîc eſt, tranſmittite quò vultis: in hoc arbitror me non peccare, ſi hominem vagum non ſinam longiùs fugere. Quapropter, quia ego in hac ſolitudine conſtitutus, non poſſum

D. Hic ſtudium in antiquorum Patrum ſcriptis perquirendis.

Pſal. 1.

* *Alias multa.*

* *Alias. qui antiquaria me arte erudiūt.*

agere quod juſſiſti, rogavi chariſſimum mihi Evagrium, ut tam tui, quàm mei cauſa inſtanter negotium proſequatur.

ARGUMENTUM.

Antonium, quòd, toties rogatus numquam reſcripſerit, reprehendit, & ſuperbiæ coarguit.

HIERONYMUS ad Antonium, de modeſtia.

EPISTOLA VI.

Dominus noſter, humilitatis magiſter, diſceptātibus de dignitate diſcipulis, unū apprehendit è parvulis, dicens: Quicumque
Mat. 18. veſtrûm non fuerit converſus ſicut infans, non poteſt introire in regnum cœlorum. Quod ne
Chriſti humilitas Joan. 13. tantùm docere, nec facere videretur, implevit exemplo, dum diſcipulorum pedes lavat, dum traditorem oſculo excipit, dum loquitur cum
Luc. 22. Samaritana, dum ad pedes ſibi ſedente Maria,
Joan 4. de cœlorum diſputat regno; dum ab inferis re-
Eſd. 14. 40. ſurgēs, primùm mulierculis apparet. Sathanas autem ex archangelico faſtigio non aliam ob
Mat. 23. cauſam, niſi ob contrariam humilitati ſuperbiam ruit. Et Iudaicus populus primas ſibi cathedras & ſalutationes in foro vindicans, deputato antea in ſtillam ſitulæ gentiū populo ſuccedente, deletus eſt. Contra ſophiſtas quoque ſæculi & ſapiētes mūdi Petrus & Jacobus piſcatores mittuntur. Cujus rei cauſa ſcriptu-
1. *Pet.* 5. ra ait, Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem
* *Alias, Vides.* dat gratiam. Vide * frater quale malum ſit, quod Deum habet adverſarium. Ob quod in
Luc. 18. Evangelio & Phariſæus arrogans ſpernitur, & humilis publicanus auditur. Decem jam (niſi fallor) epiſtolas plenas tam officij quàm precum miſi, cùm tu ne nutum quidem facere dignaris: & Domino loquente cum ſervis, frater cum fratre non loqueris. Nimis inquies, contumeliosè. Crede mihi, niſi ſtyli verecundia

prohiberet, tanta læſus ingererem, ut inciperes mihi reſcribere vel iratus. Sed quoniã & iraſci hominis eſt, & injuriam nõ facere, Chriſtiani: ad antiquum morem revertens, rurſus precor, ut & diligentem te diligas, & ut conſervo ſermonem cõſervus impartias. Vale in Domino. *Præclara ſententia.*

ARGUMENTUM.

THEOPHILUS, *Alexandrinæ Eccleſiæ viceſimus primus Epiſcopus, miſerat ad D. Hieron. paſchalem librum, ut eum in latinum ſermonem verteret: excuſat ſe nunc ei quòd ſeriùs verterit, cùm valetudine, cùm Paulæ obitu impeditus: librum laudat, & ut alia opera vel ſibi legenda, vel vertenda tranſmittat rogat.*

HIERONYMUS ad Theophilum, Epiſcopum Alexandrinum.

EPISTOLA VII.

EX eo tẽpore, quo beatitudinis tuæ accepi epiſtolas, juncto paſchali libro, uſque in præſentem diẽ ita & mœrore luctus, & ſolicitudine, ac diverſis ſuper ſtatu Eccleſiæ hinc inde rumoribus exagitatus ſũ, ut vix volumen tuum potuerim in Latinum ſermonẽ vertere. Optimè enim noſti, juxta veterem ſentẽtiam, non eſſe triſtem eloquentiam, maximè ſi ad ægritudinem animi accedat corporis ægritudo. Et hanc ipſam epiſtolam febre æſtuans, & quintum jam diem decumbens lectulo, nimia feſtinatione dictavi, breviter indicãs beatitudini tuæ magnũ me laborẽ ſuſtinuiſſe in tranſlatione ejus, ut omnes ſententias pari venuſtate transferrẽ; & Græcæ eloquentiæ Latinũ aliqua ex parte reſponderet eloquiũ. In principio, philoſopharis, & generaliter agens, dũ omnes erudis, unum jugulas: in reliquis autẽ, quod vel difficillimũ eſt, rhetoricæ eloquentiæ jungis philoſophos, & Demoſthenem, at- *Theophilus Alex. librum de paſchate ſcripſit.*

que Platonem nobis conſocias. O quanta dicuntur in luxuriam, quantis præconiis extollitur continentia, & de intimis ſapientiæ diſciplinis, diei ac noctis, lunæ curſus, ac ſolis ratio & mundi iſtius natura diſcribitur: & hanc ipſam diſputationem ad ſcripturarum refers auctoritatẽ, ne in paſchali libro videaris de ſæcularibus quidquam fontibus mutuatus. Quid plura? In his laudare te vereor, ne aſſentandi crimen incurram. Optimus liber eſt, & in philoſophis, & agens ſuſceptam cauſam abſque invidia perſonarum. Unde, obſecro te, ignoſcas tarditati meæ: ita enim ſanctæ & venerabilis Paulæ confectus ſum dormitione, ut abſque tranſlatione hujus libri, uſque in præſentiarum, nihil aliud divini operis ſcripſerim. Perdidimus enim, ut ipſe noſti, repentè ſolatium quod, ut conſcientiæ noſtræ teſtis eſt Dominus, non ad proprias ducimus neceſſitates ſed ad ſanctorum refrigeria, quibus illa ſollicitè ſerviebat. Sancta & venerabilis te, filia tua, Euſtochium, quæ nullam pro matris abſentia recipit conſolationem, te univerſa fraternitas ſuppliciter ſalutat. Libros, quos dudum ſcripſiſſe te nunciaſti, vel legendos nobis, vel vertendos tranſmitte. Vale in Chriſto.

Paula moritur.

ARGUMENTUM.

PAULUM *Concordienſem, centeſimum agentem annum, virenti tamen integroque corpore, laudat, & de vita termino doctè multa admiſcens petit ab eo libros quoſdam, mittens ei intereà vitam Pauli Eremitæ, quam ipſe Hieronymus ediderat.*

HIERONYMUS ad Paulum Concordienſem.

EPISTOLA VIII.

HUmanæ vitæ brevitas, damnatio delictorum eſt: & in ipſo ſæpè lucis exordio mors ſecuta naſcentem, labentia quotidie in vitium ſæcula profitetur. Nam cùm primum paradiſi colonum, viperinis nexibus præpeditum coluber deduxiſſet ad terras, æternitas, mortalitate mutata, in nongentos & eo ampliùs annos, ſecunda quodammodo immortalitate maledicti hominis diſtulerat elogium. Exinde paulatim recrudeſcente peccato totius orbis naufragium gigantum adduxit impietas: poſt illud, ut ita dixerim, purgati baptiſma mundi, in breve tempus hominum vita contracta eſt. Hoc quoq; ſpatium ſceleribus noſtris, ſemper contra divina pugnantibus, penè perdidimus. Quotus enim quiſque aut centenariam tranſgreditur ætatem, aut non ad eam ſic pervenit, ut perveniſſe pæniteat? ſecundùm quod in libro Pſalmorũ ſcriptura teſtatur: Dies vitæ noſtræ ſeptuaginta anni, ſi autem multùm, octoginta: quidquid reliquum eſt, labor, & dolor. Quorſum, ais, iſta tam alto repetita principio, & ita procul cœpta, ut meritò quis Horatiano de nobis poſſit ſale ludere: Et gemino bellũ Troianum orditur ab ovo? Videlicet ut ſenectutem tuam, & caput ad Chriſti ſimilitudinem candidum, dignis vocibus prædicemus. Ecce jam centenus ætatis circulus volvitur, & tu ſemper præcepta Domini cuſtodiens, futuræ beatitudinem vitæ per * præſentia exempla meditaris Oculi puro lumine vigent: pedes imprimunt certa veſtigia: auditus penetrabilis, dentes candidi, vox * ſonora, corpus ſolidum, & ſucci plenum: cani cum rubore diſcrepant vires cum ætate diſſentiunt, non memoriæ te-

Iacob. 14. *Geneſ.* 3. *Gen.* 6. 7. *Gen.* 7. 8. 1. *Pet.* 3. *Horat. in art.* *Apoc.* 1. * *Alias, præterita.* * *Alias, Canora.*

nacitatem, ut in pleriſque cernimus, antiquior ſenecta diſſolvit, non calidi acumen ingenij frigidus ſanguis obtundit, non contractā rugis faciem arata frons exaſperat, non denique tremula manus per curvos ceræ tramites errantē ſtylum ducit. Futuræ nobis reſurrectionis virorē in te Dominus oſtendit, ut peccati ſciamus eſſe, quòd ceteri adhuc viventes præmoriuntur in carne: juſtitię, quòd tu adoleſcētiam in aliena ætate mentiris. Et quamquam multis iſtam corporis ſanitatem, etiam peccatoribus, evenire videamus: tamē illis hoc diabolus miniſtrat, ut peccēt: tibi Dominus præſtat, ut gaudeas. Doctiſſimi quique Græcorū, de quibus pro Flacco agens luculēter Tullius ait: ingenita levitas, & erudita vanitas, regum ſuorum ac principum laudes, accepta mercede dicebant: hoc ego nunc faciens, pretium poſco pro laudibus. Et ne putes modica eſſe quæ deprecor: margaritam de evangelio poſtularis, Eloquia Domini, eloquia caſta, argētum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum; ſcilicet commentarios Fortunatiani, & propter notitiam perſecutionum, Aurelij Victoris hiſtoriam, ſimúlque epiſtolas Novatiani, ut dum ſchiſmatici hominis venena cognoſcimus, libentiùs ſancti martiris Cypriani bibamus antidotum. Miſimus interim te tibi, id eſt, Paulo ſeni Paulum ſeniorem: in quo propter ſimpliciores quoſque multùm in dejiciendo ſermone laboravimus. Sed neſcio quo modo, etiam ſi aqua plena ſit, tamen eundem odorem lagena ſervat, quo dum rudis eſſet, imbuta eſt. Si hoc munuſculum placuerit, habemus, etiam alia condita, quæ cum plurimis orientalibus mercibus ad te, ſi ſpiritus ſanctus affiaverit, navigabunt.

Cicero pro Flacc.

Novatianus.

ARGUMENTUM.

Hiſtoriam ſuper jurgio duarum mulierum meretricum, Salomonis judicio ſapienter extricato per allegoriam interpretatur pro Eccleſia ex gentibus congregata & ſynagoga Iudæorum.

HIERONYMUS Ruffino.

EPISTOLA IX.

MUltùm utramque partem crebro fama mẽtitur, & tam de bonis mala, quàm de malis bona, falſo rumore concelebrat. Unde & ego gaudeo quidem ſuper teſtimonio erga me ſanctitatis tuæ, & amore ſancti presbyteri Euſebij, nec dubito quin me publicè prædicetis, ſed tacitum veſtræ prudentiæ judicium pertimeſco. Itaque obſecro, ut magis memineritis mei, & dignum veſtra laude faciatis. Quòd primus ad officium provocaſti, & mihi ſecundæ in reſcribendo partes datæ ſunt, non venit de incuria in amicos, ſed de ignorantia. Si enim ſciſſem, præoccupaſſem ſermonẽ tuum. Interpretatio judicij Salomonis ſuper jurgio duarũ mulierum meretricum, quantùm ad ſimplicem hiſtoriam pertinet, perſpicua eſt, quòd puer annorum duodecim cõtra ætatis ſuæ menſurã de initimo humanæ naturæ judicarit affectu. Unde & admiratus eſt, & pertimuit illum omnis Iſraël, quòd ſcilicet eum manifeſta nõ fugerent, qui tam prudenter abſcondita deprehendiſſet. Quãtùm autem ad typicos pertinet intellectus, dicente Apoſtolo: Hæc omnia in figura contingebant illis: (ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum decurrerunt) quidam Græcorum autumant ſuper ſynagoga & Eccleſia ſentiendum, & ad illud tempus cuncta referenda, quando poſt crucem & reſurrectionem, tam in Iſraël, quàm in gentiũ populo verus Salomon, id eſt,

1. Reg. 3.

1. Cor. 10.

paciſicus regnare cœperit. Quòd autē adulteræ, & meretrices, ſynagoga & Eccleſia dicātur in ſcuipturis, nulla dubitatio eſt: & hoc prima fronte videtur eſſe blaſphemum. Ceterum, ſi recurramus ad prophetas, Oſee ſcilicet, qui accepit uxorem fornicariā, & generavit filios fornicationis, & deinde adulteram; & ad Ezechielem, qui Hieruſalem, quaſi meretricē arguit, quòd ſecuta ſit amatores ſuos, & divaricaverit omni tranſeunti pedes lupanarque in loco celebri extruxerit: animadvertemus, Chriſtum idcirco veniſſe, ut meretrices donaret matrimonio, & de duobus gregibus unum ovile faceret, medioque pariete deſtructo, in eaſdem caulas oves priùs morbidas congregaret. Hæ ſunt duæ virgæ, quæ junguntur in Ezechiele, & de quibus per Zachariam Dominus refert: Et aſſumpſi mihi duas virgas, unā vocavi decorem, & alteram vocavi funiculū: & pavi gregem. Mulier quoq; illa meretrix in Evangelio, quæ pedes Jeſu lacrymis lavat, crine detergit, & cui peccata omnia dimittuntur, manifeſtè pingit Eccleſiā de gentibus cōgregatam. Hæc idcirco in prima fronte replicavi, ne cui videatur incongruū, ſi ſynagoga & Eccleſia meretrices dicantur, quarū una Salomonis judicio, filij poſſeſſione donata eſt. Prudēs quærat auditor, quo modo meretrix ſit Eccleſia, quæ non habet maculā, neque rugam? Non dicimus, Eccleſiam permanſiſſe meretricē, ſed fuiſſe. Nam & in Simonis leproſi domo Salvator ſcribitur iniſſe convivium: utique nō quia leproſus erat eo tempore, quo habebat hoſpitem Salvatorem, ſed quia leproſus antè fuerat. Matthæus quoque in catalogo Apoſtolorum publicanus dicitur, non quòd permanſerit publicanus poſt apoſtolicam dignitatē, ſed quia

Oſee 1. *Ezech. 16.* *Epheſ. 2.* *Ezech. 37.* *Zach. 10* *Luc. 7.* *Eccleſia non permanſit. ſed fuit meretrix.* *Epheſ. 5.* *Mat. 26.* *Marc. 14* *Luc. 5.*

priùs fuerit publicanus:ut ubi ſuperabundavit peccatum,ſuperabundaret & gratia.ſimúlque conſidera,quid dicat Eccleſia contra ſynagogam calumniatricẽ:Ego & mulier hæc habitabamus in domo una. Poſt reſurrectionem enim Domini Salvatoris, una de utroque populo Eccleſia congregata eſt:& quàm eleganter,Peperi,inquit,apud eã in cubiculo. Eccleſia enim de gẽtibus,quæ nõ habebat priùs legẽ,& Prophetas, peperit in domo ſynagogæ: nec egreſſa eſt de cubiculo,ſed ingreſſa. Unde dicit in Cantico canticorũ:Introduxit me rex in cubiculum ſuum,Et iterùm:Et quidem non ſpernam te.Aſſumens introducã te in domum matris meæ,& in cubiculum ejus,quæ me genuit.Tertia autem die,poſtquam ego peperi, peperit & hæc.Si conſideres Pilatum lavantem manus,atque dicentẽ,Mundus ego ſum à ſanguine juſti hujus:ſi Centurionem ante patibulum confitentem,Verè hic erat filius Dei; ſi eos,qui ante paſſionem per Philippum Dominum videre deſiderant,haud ambiges primam peperiſſe Eccleſiam & poſtea natum populum Judæorũ,pro quo Dominus precabatur:Pater ignoſce eis,quod enim faciunt,neſciunt.Unaque die credidere tria millia,& alia die quinque millia. Et eramus ſimul (multitudinis enim credentiũ erat cor unum, & anima una) nulluſque alius in domo nobiſcũ,exceptis nobis duabus,non blaſphemantium Judæorum, non gentilium idolis ſervientium.Mortuus eſt autem filius mulieris hujus nocte.Dum enim legis ſequitur obſervantiam,& gratiæ Evangelij,jugum Moſaicæ doctrinæ copular,tenebrarum errore cooperta eſt. Oppreſſitq; eum mater ſua dormiens,quæ non poterat dicere: Ego dormio,& cor meũ vigilat. Media nocte

Rom. 5.6
3 *Reg.*
Cant. 1.
Cant. 3.
Mat 27.
Mar. 15.
Ioan 12.
Luc.
Act. 2.4
Cant. 5.

cõſurgens, tulit filium de latere Eccleſiæ dormientis, & in ſuum collocavit ſinum. Relege
Gal. 4. totam ad Galatas Apoſtoli epiſtolam: & animadvertes, quo modo filios Eccleſiæ ſuos facere ſynagoga feſtinet, & dicat Apoſtolus: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Vivum tulit, non ut poſſideret, ſed ut occideret: non enim amore fecit hoc filii, ſed æmulæ odio, & ſuum mortuum per legis cærimonias in ſinum Eccleſiæ ſuppoſuit. Longũ eſt, ſi velim ſingula percurrere, quo modo per Apoſtolum Paulum & eccleſiaſticos viros intellexerit Eccleſia, nó eſſe ſuum filium, qui tenebatur in lege, & in luce cognoverit, quem in tenebris non videbat. Inde jurgium ortum eſt, & præſente rege, altera dicente: Filius tuus mortuus eſt, meus autem vivit: altera reſpondente, Mentiris, filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus eſt atq; in hunc modum contendebant coram rege. Tunc rex Salomon (qui manifeſtè Salvator accipitur, ſecundùm pſalmum ſeptuageſimum primum qui titulo Salomonis inſcribitur: ubi nulla dubitatio eſt, quin cuncta quæ dicuntur, non Salomoni mortuo, ſed Chriſti conveniãt majeſtati) ſimulat ignorantiam, & humanos pro diſpenſatione carnis mentitur affectus ſicut in alio loco: ubi poſuiſtis Lazarum? Et ad mulierem fluentem ſanguine, Quis me tetigit?
Ioan. 11. Gladium poſtulat, de quo dixerat: Nolite pu-
Matt. 9. tare, quòd venerim pacem mittere ſuper ter-
Mat. 10. rã; non veni pacem mittere, ſed gladium. Veni enim dividere hominem contra patrem ſuum & filiam contra matrem ſuam, & nurum contra ſocrum ſuã: & inimici hominis domeſtici ejus: & tentat naturã naturæ Dominus, vultque ſecundùm utriuſque voluntatem, viven-

tem filium in legem gratiamque dividere: non quòd probet, ſed quòd, ad arguendum calumniam ſynagogæ hoc velle ſe dicat. Illa, quæ nolebat Eccleſiæ filium in gratia vivere, nec per baptiſmum liberari, libenter habet dividi puerum, non ut poſſideat, ſed ut interficiat Eccleſia, quem ſcit ſuum eſſe, libenter concedit æmulæ, dum vivat ſaltem apud adverſariam: nec inter legem diviſus, & gratiam, Salvatoris mucrone feriatur. Unde dicit Apoſtolus: Ecce ego Paulus dico vobis, quòd, *Gal.* 5. ſi legem obſervatis, Chriſtus vobis nihil prodeſt. Hæc ſub alregoriæ nubilo dicta ſunt. Ceterùm optimè novit prudentia tua, non eaſdem eſſe regulas in tropologiæ umbris, quæ in hiſtoriæ veritate. Quòd ſicubi pedem ofendimus, & ſapienti lectori frivolum videatur eſſe quod ſcripſimus, culpam in auctorem referat. Nos enim & hæc ipſa, in lectulo decumbentes longaque ægrotatione confecti, vix notario celeriter ſcribenda dictavimus, non ut impleremus materiam, ſed ne tibi, in principio amicitiarum aliquid imperanti, videremur negare. Ora pro nobis à Domino ſoſpitatem, ut poſt duodecim menſes quibus jugi langore confectus ſum, poſſim aliquid dignum veſtræ ſcribere voluntati: & ignoſce, ſi ſcatens oratio, curſu non ſolito fluat. Non enim eodem lepôre dictamus, quo ſcribimus: quia in altero ſæpè ſtilum vertimus, iterum quæ legi digna ſint ſcripturi: in altero, quidquid in buccam venerit, celeri ſermone convolvimus. Caninium libenter vidi, qui narrare tibi poterit, quàm difficile, & periculoſum manus dexteræ uſque in præſentem diem, quo iſta dictavi, vulnus ſuſtinuerim.

ARGUMENTUM.

PURGATORIA *eſt hæc epiſtola, quòd non ſcribat exactiùs.*

HIERONYMUS Paulino Antiochenæ urbis Epiſcopo.

EPISTOLA X.

VOce me provocas ad ſcribendum, terres eloquentiâ, & in epiſtolari ſtilo propè Tullium repræſentas. Quod quereris, me parvas & incomptas litterulas mittere, non venit de incuriâ, ſed de timore tui: ne verboſiùs ad te loquens, plura reprehendenda tranſmittam. Et navigandi tempore tantæ à me ſimul epiſtolæ flagitantur, ut ſi cuncta ad ſingulos velim ſcribere, occurere nequeã. Unde accidit, ut omiſsâ compoſitione verborum, & ſcribentiũ ſolicitudine, dictem quicquid in buccam venerit, & amicum te tantùm meorum dictorum, non judicem, conſiderem. Et ſcis ipſe, non benè fieri, quod occupato animo fiat. Pileolum textura breve, charitate latiſſimum, ſenili capiti confovendo, libenter accepi, & munere, & muneris auctore lætatus.

ARGUMENTUM.

DESIDERIUM *& Serenillam ſororem à quibus litteras acceperat, ex nominum etymologia ducto initio, commendat: & quòd ad ſancta loca ſuum implentes propoſitum, accedant, hortatur: & cur ſuorum operum intereà nihil illis mittat, rationẽ reddit. Coniicitur autẽ ex epiſtola Romanos hos fuiſſe, quippe cũ aſſerat quòd à Marcella, & Domnione itidẽ Romanis, ac in Urbe degentibus, ſuorũ operũ exemplaria petere poſſunt.*

HIERONYMUS Deſiderio.

EPISTOLA XI.

LEcto ſermone dignationis tuæ, quẽ mihi non opinanti tua benevolẽtia tribuit, ga-

viſus quidem ſum teſtimonio honeſti & eloquentis viri, ſed in memet reverſus, ſatis dolui, indignum tantis laudibus atq; præconio opprimi me potius quàm levari. Scis enim dogma noſtrum humilitatis tenere vexillum, & per ima gradientes ad ſumma nos ſcandere. Quotus igitur ego, vel quantus ſum, ut eruditæ vocis merear teſtimoniũ, ut mihi ab eo palma eloquentiæ deferatur, qui ſcribendo diſertiſſimè, deterruit ne ſcriberem, verumtamen audẽdum eſt, ut charitas quæ non quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ proximi, reddat ſalutationis officia, quoniam locum implere non valet præceptoris. Gratulor tibi, & ſanctæ atq; venerabili ſorori tuæ Serenillæ, quæ feronymos, calcatis fluctibus ſæculi, ad Chriſti tranquilla pervenit, quamquam hoc nominis vaticinio in te prædeſtinatum ſit. Legimus enim, ſanctum quoq; Danielem appellatum deſideriorum virum & amicum Dei, quia myſteria ejus ſcire deſideravit. Itaque quòd venerabilis Paula me eſt deprecata ut facerem, ſponte facio hortórque vos, & precor per Domini charitatẽ, ut nobis veſtros tribuatis aſpectus, & per occaſionem ſanctorum locorum tanto nos ditetis munere. Certè, ſi conſortia noſtra diſplicuerint, adoraſſe ubi ſteterunt pedes Domini, pars fidei eſt, & quaſi recentia nativitatis & crucis ac paſſionis vidiſſe veſtigia Opuſculorũ meorũ, quia plurima evolaverunt de nidulo ſuo, & temerario editionis honore vulgata ſunt, nihil miſi, ne eadem forſitan mitterẽ, quæ habebas. Quod ſi exẽplaria libuerit mutuari, vel à ſanctâ Marcellâ, quæ manet in Avẽtino, vel à Lot temporis noſtri, Domnione, viro ſanctiſſimo accipere poteris. Ego autem, operiens præſentiam tuam, aut totum tibi dabo cùm affueris,

1. Cor. 13

Id eſt ferens nomẽ ſibi conveniens.

Dan. 9

Pſal. 131

aut, ſi hoc aliquæ impedierint difficultates, quæcumque præceperis, libens mittam. Scripſi librum de illuſtribus viris, ab Apoſtolis, uſque ad noſtram ætatem, imitatus Tranquillum, Græcúmque Apollonium: & poſt catalogum plurimorum, me quoque in calce voluminis, quaſi abortivum, & minimum omnium Chriſtianorum, poſui: ubi mihi neceſſe fuit uſque ad decimumquartum annum Theodoſij principis, quæ ſcripſerim, breviter annotare: quem librum, cùm à ſupradictis ſumpſeris, quidquid de indice minùs habueris, paulatim ſcribi faciam, ſi volueris.

ARGUMENTUM.

Quomodo ab eis rogatus, Tobiæ librum qui inter hagiographa numeratur, accito peritiſſimo quodam Chaldæo ſermone tranſtulerit, Cromatio, & Heliodoro Epiſcopis rationem explicat.

HIERONYMUS ad Cromatium, & Heliodorum, in Tobiam.

EPISTOLA XII.

Tobias Chaldæo ſermone conſcriptus.

Mirari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam. Exigitis enim, ut librũ Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylũ traham, librum utique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo divinarum ſcripturarum ſecantes his, quæ hagiographa memorant, manciparũt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio: arguunt enim nos Hebræorum ſtudia, & imputant nobis contra ſuum canonem, Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico, utriuſque linguæ peritiſſimũ loquacem reperiens, unius diei laborẽ arripui, & quidquid ille mihi Hebraicis verbis

expreſſit, hoc ego, accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero, me quod jubere eſtis dignati, compleſſe.

ARGUMENTVM.

Quanto ſtudio, & labore παραλειπομενων librum Hebræo ſermone verterit, rationes explicat: quippè cùm ob hoc & Iudææ provinciam circũiens, propriis colluſtraverit oculis, & eruditum quemdam Hebræum doctorem acciverit: neceſſarium autem fuiſſe opus ob vitiatam LXX. *Interpretum editionem, oſtendit.*

AD DOMNIONEM, & Rogatianum in librum Paralipomenon.

EPISTOLA XIII.

Qui Iudæam contemplati ſunt, lucidiùs ſacram ſcripturam intuentur.

QUomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint, & tertium Virgilij librum, qui à Troiade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis navigaverint: ita ſanctam ſcripturam lucidiùs intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbium memorias locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire, ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonāt. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, numquã me in divinis voluminibus propriis viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam, de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum. Quanto magis de iis, ſuper quibus anceps eram? Denique cùm à me nuper litteris flagitaſſetis; ut vobis Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quendam legis doctorem, qui apud He-

bræos admirationi habebatur, aſſumpſi, & contuli cum eo à vertice, ut aiunt, uſque ad extremum unguem,& ſic confirmatus; auſus ſum facere quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor,ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa,quàm Barbara quædam & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui,Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt, tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ adſcribendũ,dum de emendatis inemendata ſcriptitant,& ſæpè tria nomina,ſubtractis è medio ſyllabis, in unũ vocabulum cogunt,vel è regione unum nomen propter latitudinem ſuam in duo vel tria vocabula dividũt.Sed & ipſæ appellationes,non homines,& plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones,& ſaltus,& provincias ſonãt, & obliquè ſub interpretatione & figura eorum quædam narrantur hiſtoriæ.De quibus in Regnorum libro dicitur:Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Juda? Quæ utiq;in noſtris codicibus non habentur. Hoc primum ſciendum,quòd apud Hebræos liber Paralipomenon unus ſit, & apud illos vocatus dibrehaiomim,id eſt verba dierũ,qui propter magnitudinem apud nos diviſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciũt,ut eum in tres partes ſecent,cùm unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum,quòd frequenter nomina, non vocabula hominum,ſed rerum,ut dixi,ſignificantiùs ſonant. Ad extremum,quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur, hiſtoriæ,quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hìc per quædam verborum compendia explicẽtur.Orationum

Septuaginta interpretũ verſio corrupta

itaque veſtrarum adiutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem, textumque ſermonis, & nunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur: ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur, quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

D. Hier. utitur teſtimonio gentilium.

ARGUMENTUM.

Eſdram, & Neemiam cùm toties per triennium interpretatus tranſtulerit, qui eorum libri in canone ſint explicat, & cur poſt LXX. *interpretationem neceſſarium fuerit opus, rationes reddit.*

HIERONIMUS ad Domnionem & Rogat. in Eſdram & Neemiam.

EPISTOLA XIV.

VTrum difficilius ſit facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. Nam neque, vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut antè ſub faſce ruẽdum ſit, quã levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia, qui omne, quod ſcribimus, reprehendendum putant: &, interdum contra ſe conſcientiâ repugnante, publicè lacerant, quod occultè legunt: intantum ut clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis ini-

Reprehenſores habuit. Diu. Hieron.

quis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt, quòd ſēper ſcribitis,atq; reſcribitis, ut Eſdræ librum & Heſter vobis de Hebræo transferā: quaſi non habeatis Græca & latina volumina aut quidquid illud eſt, quod à nobis vertitur, *Terentius.* non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem (ut ait quidam) niti, neque aliud fatigando, niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut privatâ lectione contenti, libros non efferatis in publicum: nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorū ſupercilium, qui judicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent: his tribuatis exemplar, admonentes ut Hebræa nomina, quorū grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per intervalla transſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentiâ conſervetur. Nec *Apocal. c. 14.* quemquam moveat, quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti libri ſomniis delectetur: quia & apud Hebręos Eſdræ Nehemiæque ſermones in unum volumen coartantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor ſenibus ſunt procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inverſa demonſtrat, nec poteſt utique verum aſſeri quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia, in quibus multa ponūtur quaſi de veteri teſtamento quę apud LXX. Interpretes non habentur, velut *Iſai. 11.* illud: quoniam Nazaræus vocabitur. Et, Ex *Oſee 15.* Ægypto vocavi filium meum: Et, Videbunt in *Zach. 12* quem compunxerunt. Multaque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo ubi

ſcripta

ſcripta ſint. Cumq; proferre non potuerit, vos legite de his exẽplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidiè linguis confodiũtur. Sed ut ad cõpendium veniã, certè quod illaturus sũ, ęquiſſimũ eſt: edidi aliquid, quod nõ habetur in Græco, aut aliter habetur, quàm à me verſum eſt: quid interpretem laniant? interrogent Hebræos, & ipſis auctoribus, trãſlationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis, mihi volunt maledicere, & nõ imitantur Gręcorum ſtudium, ac benevolentiam: qui poſt Septuaginta tranſlatores jam Chriſti Evangelio coruſcãte, Judæos & Hebionitas, legis veteris interpretes, Aquilã videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiosè legunt, & per Origenis laborem in ἐξαπλοῖς eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciã à ſe aliquid mutuari. Primùm enim magnorum ſumptuum eſt, & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari sũt magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimè cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum ſcripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtrâ linguâ promere. Itaque, licet hydra ſibilet, victorque Sinon incendia jactet: numquam meum, iuvante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant, qui volunt: qui nolunt, abiiciant, eventilent apices: litteras

Proverbium.

D. Hier. in trãſlatione Biblio. ẽ Hebraicam litterã eſt ſequutus nõ Græcam.

calumnientur: magis veſtrâ charitate pro-vocabor ad ſtudium, quàm illorum detra-ctione & odio deterrebor.

ARGUMENTUM.

De reſurrectione ſcribens, excuſat occupationem & tabellarium.

Hieronymus Mimerio & Alexandro monachis.

EPISTOLA XV.

IN ipſo jam profectionis articulo ſancti fratris noſtri Syſinij, qui veſtra mihi ſcripta detulerat, hæc qualiacũque ſint, dictare compellor. Nec poſſum veſtrã celare prudentiã, & obſecro, ne hoc dictum referatis ad gloriam, quin potiùs ad plenam neceſſitudinem, dũ ita vobis quaſi mihi loquor. Multas ſanctorum fratrum ac ſororum de veſtrâ provinciâ ad me detulit quæſtiones, ad quas uſque ad diem Epiphaniorum, largiſſimo ſpatio me reſpõſurum putabam. Cúmque furtivis noctium lucubratiunculis ad pleraſque dictarem, & expletis aliis, me ad veſtram quaſi ad difficillimam reſervarem, ſubitò ſupervenit, aſſerens ſe illico profecturum. Cúmque eum rogarem, ut differret iter, liberè mihi famem obtendere monaſteriorũ, Ægypti neceſſitates, Nihil non plenas aquas, multorum inediam, ut propè offenſa eſſet in Dominum, illum ultrà velle retinere. Itaque ſubtegmen & ſtamina, liciaque & telas, quæ mihi ad veſtram tunicam paraveram, vobis inconſpecta tranſmiſi: ut quid quid mihi deeſt, veſtro texatur eloquio. Prudentes eſtis & eruditi: & de canina, ut ait Appius, facundiâ ad Chriſti diſertitudinem tranſmigraſtis. Nec mihi magno apud vos labor opus eſt, quòd philoſophum quendam in ſuadendo ruſticum eſſe perpeſſum narrãt fabulæ

Vix dum dimidium (inquit) dixeram, jam intellexerat. Itaque & ego tempore coartatus, ſingulorum vobis, qui in ſacram ſcripturam commentariolos reliquerunt, ſententias protuli, & ad verbum pleraque interpretatus ſum: ut & me liberem quæſtione, & vobis veterum tractatorum mittatur auctoritas:* quò in legendis ſingulis ac probandis non meæ voluntati, ſed veſtro acquieſcatis arbitrio. * *Alias. quũ.*

ARGUMENTUM.

Bonaſum obtrectatorem quendam, ac naſutum rabulam, irridet, eo quòd, quæ Hieronymus adverſus vitia ſcripſerat, tamquam contra ſe ſcripta, interpretatur.

HIERONYMUS Bonaſo.

EPISTOLA XVI.

MEdici, quos vocant chirurgos, crudeles putantur, & miſeri ſunt. Annon eſt miſeria, alienis nõ dolere vulneribus, & mortuas carnes inclementi ſecare ferro? non horrore curantem, quod horret ipſe, qui patitur, & inimicum putari? Ita ſe natura habet, ut amara ſit veritas, blãda vitia exiſtimentur. Eſaïas, in exemplum captivitatis futuræ, nudus nõ erubeſcit incedere. Hieremias de mediâ Hieruſalem ad Euphratem, fluvium Meſopotamiæ, mittitur, ut inter inimicas gentes, ubi eſt Aſſyrius, & caſtra sũt Chaldæorũ, ponat περίζωμα * corrumpendum. Ezechiel ſtercore primùm humano, deinde bubulo, panẽ de omni ſemente conſperſum edere jubetur, & uxoris interitum ſiccis oculis videt. Amos de Samaria pellitur. Cur quæſo? nempè ideo, quia chirurgi ſpirituales, ſecantes vitia peccatorum, ad pœnitẽtiã cohortabantur. Paulus Apoſtolus, Inimicus, inquit, vobis factus ſum verumdicens. Et quia Salvatoris dura videbantur eloquia, plu- *Eſa. 20. Hier. 1.* * *id eſt, lũbare. Ezech 4. 34. Amos. 7 Gal. 4. Ioan. 6.*

rimi diſcipulorum retrorſum abierunt. Unde non mirum eſt, ſi & nos ipſi vitiis detrahẽtes, offendimus plurimos. Diſpoſui naſum ſecare fœtentẽ: timeat, qui ſtrumoſus eſt. Volo corniculæ detrahere garrienti: rancidulam ſe intelligat cornix. Nũquid unus in urbe Romanâ eſt, qui habeat truncas inhoneſto vulnere nares? Nũquid ſolus Bonaſus Segeſtanus cava verba & in modũ veſicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis? Dico quoſdam ſcelere, perjurio, falſitate ad dignitatem neſcio quã perveniſſe: quid ad te, qui te intelligis innocentẽ? Rideo advocatum, qui patrono egeat: quadrante dignam eloquentiam nare ſubſanno. Quid ad te, qui diſertus es? Volo in nummario invehi ſacerdotes: tu qui dives nõ es, quid iraſceris? Clausũ cupio ſuis ignibus ardere Vulcanum, numquid hoſpes ejus es, aut vicinus quòd à delubris idoli niteris incendia ſubmovere? Placet mihi, de larvis, de bubone, de noctua, de Niliacis ridere portentis; quidquid dictum fuerit, in te dictum putas; in quodcumq; vitium, ſtyli mei mucro contorquetur, te clamitas deſignari: confertâ manu in jus vocas, & ſatyricum ſcriptorem in proſâ arguis. An ideò tibi bellus videris, quia fauſto vocaris nomine? quaſi non & Lucus ideò dicatur, quòd minimè luceat, & Parcæ, quòd nequaquam parcant, & Eumenides furiæ, quòd non ſint benignæ, & vulgò Æthiophes vocentur argentei. Quòd ſi in deſcriptione fœdorum ſemper iraſceris; jàm tibi cum Perſio cantabo: Optent te generum rex, & regina, puellæ te rapiant: quidquid calcaveris, hoc roſa fiat. Dabo tamen conſilium, quibus abſconditis poſſis pulchrior apparere. Naſus non videatur in facie: ſermo non ſonet ad loquendum: atq;

Lucus. *Parca.*

ita & formoſus, & diſertus videri poteris.

ARGUMENTUM.

Suas ab Hieronymo acceptas litteras ſcire ſe dicit, ſed cur non reſcripſerit ignorare, excuſans ſe contra eum librum minimè ſcripſiſſe, niſi ſi quod contra ſententiam ejus alicubi fortè ſcripſit, contra eum ſe ſcripſiſſe interpreteur.

AUGUSTINUS Hieronimo.

EPISTOLA XVII.

AUdivi perveniſſe in manus tuas litteras meas: ſed quòd adhuc reſcripta non merui, nequaquam imputaverim dilectioni tuæ: aliquid proculdubio impedimenti fuit: unde agnoſco Dominum à me potiùs deprecandũ, ut tuæ volũtati det facultatem mittendi, quod reſcripſeris: nam reſcribendi jam dedit, quia cùm volueris, facillimè poteris. Etiam hoc, quod ad me ſanè perlatum eſt, utrum quidem crederem dubitavi: ſed hinc quoq; tibi aliquid utrum ſcriberẽm, dubitare non debui. Hoc autem breve eſt, ſuggeſtum eſſe charitati tuæ à neſcio quibus fratribus, mihi dictum eſt, quòd librum adverſus te ſcripſerim, Romamq; miſerim. Hoc falſum eſſe noveris: Dominũ meũ Jeſum teſtor, hoc me non feciſſe: ſed, ſi fortè aliqua in aliquibus ſcriptis meis reperiuntur, in quibus aliter aliquid, quàm tu, ſenſiſſe reperior, non contra te dictum, ſed quid mihi videbatur à me ſcriptum eſſe, puto te debere cognoſcere, aut ſi cognoſci non poteſt, credere debere. Ita ſanè hoc dixerìm, ut ego non tantũ paratus ſim, ſi quid te in meis ſcriptis moverit, fraternè accipere, quid contra ſentias, aut de correctione mea, aut de ipſa tua benevolentia gaviſurus, verùm etiam hoc à te poſtulem, & flagité. O ſi licuiſſet, etſi non cohabitãte, ſaltem vicino te in Domino perfrui, ad

crebrum & dulce colloquium. Sed quia id non eſt datũ peto, ut hoc ipſum, quod in Domino quàm * poſſumus, ſimul ſumus, cõſervari ſtudeas, & augeri, ac perfici, & reſcripta quamvis rara non ſpernere. Saluta obſequio meo ſanctum fratrem Paulinianum, & omnes fratres, qui tecum ac de te in Domino gloriantur. Memor noſtri exaudiaris à Domino in omni ſancto deſiderio tuo, domine chariſſime, & deſideratiſſime, *& honorande in Chriſto frater.

* *Alias, quà poſſumus.*

* *Olim. deſiderãtiſſime.*

ARGUMENTUM.

Epiſtolam ab Auguſtino contra ſe ſcriptam, in qua ad παλινῳδίαν hortetur, ſe accepiſſe ait: non reſpondiſſe autem tum quia ſuam non credidit, tum quia Paulæ dormitione impeditus fuit: pollicens ſe reſponſurum, ſi ſuam eſſe apertè ſcribat, cæterùm unumquemque in ſuo ſenſu abundare, & Entelli exemplo, ſi ad pugnam provocetur, victoriam ſibi promittit. Deinde exhortans illum ad mutuum amorem, nunciat ſe adverſus Ruffinum quem Calphurnium rurſum nominat, breviter ex parte reſpondiſſe.

HIERONYMUS Auguſtino.

EPISTOLA XXVIII.

IN ipſo profectionis articulo ſancti filij noſtri Aſterij, hypodiaconi, neceſſarij mei, beatitudinis tuæ litteræ ad me pervenerunt, quibus ſatisfacis te cõtra parvitatẽ meam librũ Romam non miſiſſe. Hoc nec ego factum audieram: ſed epiſtolæ cujuſdam, quaſi ad me ſcriptæ, per fratrẽ noſtrum Syſinnium diaconum huc exemplaria pervenerunt: in qua hortaris me, ut, ἐπιχειρήματα ſuper quodã Apoſtoli capitulo canam & imiter Steſichorum, inter vituperationem & laudes Helenæ fluctuãtem, ut qui detrahẽdo oculos perdiderat, laudando receperit. Ego ſimpliciter fateor dignationi

tuæ, licet ſtylus, & παλινῳδίαν tua mihi viderentur: tamen non temerè exemplaribus litterarum credendum putavi, ne fortè me reſpondente læſus, juſtè expoſtulares, quòd probare ante debuiſſem tuum eſſe ſermonē, & ſic reſcriberem. Acceſſit ad morā ſanctæ & venerabilis Paulæ longa infirmitas. Dum enim languēti multo tempore aſſidemus, penè epiſtolæ tuæ, vel ejus qui ſub tuo nomine ſcripſerat, obliti ſumus, memores illius verſiculi MUSICA in luctu, importuna narratio. Itaque ſi tua eſt epiſtola, apertè ſcribe, vel mitte exēplaria veriora: ut abſque ullo rancore ſtomachi in ſcripturarum diſputatione verſemur, & vel noſtrum emēdemus errorem, vel alium fruſtià reprehendiſſe doceamus. Abſit autem à me, ut quidquam de libris tuæ beatitudinis attingere audeam. Sufficit enim mihi probare mea, & aliena nō carpere. Ceterū optimè novit prudentia tua; unumquemque in ſuo ſenſu abundare: & puerilis eſſe jactantiæ, quod olim adoleſcentuli facere conſueverant, accuſando illuſtres viros ſuo nomini famam quærere. Nec tam ſtultus ſum, ut diverſitate explanationū tuarum me lædi putem: quia nec tu læderis, ſi nos cōtraria ſenſerimus: ſed illa eſt vera inter amicos reprehenſio. Sic noſtram peram non videntes, aliorum (juxta Perſium) manticam conſideremus. Supereſt, ut diligas diligentem te, & in ſcripturarum campo juvenis ſenem non provoces. Nos noſtra habuimus tēpora, & cucurrimus quantùm potuimus: nūc te currente, & longa ſpatia tranſmeāte, nobis debetur ocium, ſimúlque (ut cum veniâ & honore tuo dixerim) nè ſolus tibi aliquid de poëtis propoſuiſſe videaris, memento Daretis & Entelli, & vulgaris proverbij, Quod Bos laſſus

Eccl 22.

Proverbium.

fortiùs figat pedem. Triſtes hæc dictavimus: utinã mereremur cõplexus tuos,& collatione mutuâ vel doceremus aliqua,vel diſceremus. Miſit mihi temeritate ſolitâ maledicta ſua Calphurnius, cognomento Lanatius, quœ ad Aphricam quoq; ſtudio ejus didici pervenire. Ad quæ breviter ex parte reſpondi, & libelli ejus vobis miſi exemplaria, latius opus cùm opportunum fuerit, primo quoque miſſurus tempore: in quo illud cavi, ne in quoquam exiſtimationem læderem Chriſtianam, ſed tantùm,ut delirantis imperitiq; mendacium ac vecordiam confutarem. Memento mei ſancte & venerabilis Papa:vide, quantùm te diligam, ut ne provocatus quidẽm voluerim reſpondere:nec * crederem tuum eſſe, quod in altero forte reprehenderem. Frater communis ſuppliciter te ſalutat.

* *Alias, credam.*

ARGUMENTUM.

Libros duos de origine animarum, ſibi ab Auguſtino dicatos,per Oroſium ſe accepiſſe teſtatur, excuſans ſe,quòd non reſponderit, firmam amicitiã pollicetur,& poſt admixtas ſalutationes, de quibuſdam ſuis rebus certiorem illum reddit.

HIERONYMUS Auguſtino.

EPISTOLA XIX.

VIrum honorabilem,fratrem meum, filiũ dignationis tuę,Oroſium Presbyterum, & ſui merito & te jubente ſuſcepi. Sed incidit tẽpus difficilium quando mihi tacere meliùs fuit,quàm loqui,ita ut noſtra ſtudia ceſſarẽt, & juxta Appium,canina exerceretur facundia. Itaque duobus libellis tuis,quos meo nomini dedicaſti, eruditiſſimis & omni eloquentiæ ſplendore fulgentibus, reſpondere non potui: non quòd quidquam in illis reprehendendum
Rom. 4. putem:ſed quia,juxta Apoſtolũ,unuſquiſque

in ſuo ſenſu abundet, alius quidem ſic, alius autem ſic. Certè, quidquid dici potuit, & ſublimi ingenio de ſcripturarum ſanctarum hauriri fontibus, à te poſitum atque diſſertum eſt. Sed, quæſo reverentiã tuam, parumper patiaris me tuum laudare ingenium. Nos enim inter nos eruditionis causâ diſſerimus: ceterũ æmuli, & maximè hæretici, ſi diverſas inter nos sẽtentias viderint, de animi calumniabuntur rancore deſcendere. Mihi autem decretum eſt, te amare, te ſuſcipere, colere, mirari, tuaque dicta quaſi mea defendere. Certè & in dialogo, quem nuper edidi, tuæ beatitudinis, ut dignum fuerat, recordatus ſum: magiſque demus operam, ut perincioſiſſima hæreſis de Eccleſiis auferatur, quæ ſemper ſimulat pœnitẽtiam, ut docendi in Eccleſiis habeat facultatem: ne, ſi apertã ſe luce prodiderit, foras expulſa moriatur. Sanctæ ac venerabiles filiæ tuæ, Paula, & Euſtochium, & genere ſuo, & exhortatione tua dignæ gradiuntur, ſpecialiterq; ſalutant beatitudinẽ tuam, omnis quoque fraternitas, quę nobiſcum Domino ſalvatori ſervire conatur. Sanctum Presbyterum Firmum, anno præterito ob rem earum Ravennam, & inde Africam, Siciliamque direximus: & quem putamus jam in Africæ partibus commorari. Sanctos, tuo adhærentes lateri, ut meo obſequio ſalutes precor. Litteras quoque meas ad ſanctum Presbyterum Firmum direxi: quæ ſi ad te venerint, ei dirigere non graveris Incolumem te, & mei memorẽ, Chriſtus Dominus cuſtodiat, domine verè ſancte & beatiſſime Papa. Grandem Latini ſermonis in iſta Provincia notariorum patimur penuriam: & idcirco præceptis tuis parere non poſſumus; maximè in editione Septuaginta, quæ aſteriſcis

verubuſque diſtincta eſt. Pleraque enim prioris laboris ob fraudem cujuſdam amiſimus.

ARGUMENTUM.

Rogat ut ſuam epiſtolam Hieronymo reddendam curet, utque illum ſuis quoque litteris placet, & ſi quid ex litterarum exemplo, ſe aliquid illum offendiſſe cognoverit, ſibi renunciet.

AUGUSTINUS Præſidio.

EPISTOLA XX.

SIcut præſens rogavi ſinceritatem tuam, nunc quoque commoneo, ut litteras meas ſancto fratri & compresbytero noſtro Hieronymo mittere non graveris. Ut autem noverit charitas tua, quemadmodum etiam tu illi pro meâ causâ ſcribere debeas, miſi exemplaria litterarum & mearum ad ipſum, & ad me ipſius. Quibus lectis pro tua ſancta prudentia facilè videbis & modum meum, quem ſervandum putavi, & motum ejus, quem non fruſtrà timui. Aut ſi ego, quòd non debui, aliquid ſcripſi, non ad illum de me, ſed ad me ipſum potiùs fraternâ dilectione mitte ſermonem, quo correctus petam ut ignoſcat, ſi meam culpam ipſe cognovero.

ARGUMENTUM.

Benignè primùm ſalutans, quòd acriter reſponderit, accuſat: charitatiſque, non quæſtionum deince s ſcripta efflagitans, ac ſalutationes admiſcens, rurſum de cucurbita meminit, & ut ſine mutuo dolore in ſcripturarum ludant campo, hortatur.

HIERONYMUS Auguſtino.

EPISTOLA XXI.

CUM à ſancto fratre noſtro Firmo ſolicitè quærerem, quid ageres, ſoſpitem te lætus audivi. Rurſum cùm tuas litteras nõ dico ſperarem, ſed exigerem, neſciente te ex

Africa profectum ſe eſſe dixit. Itaque reddo tibi per eum ſalutationis officia, qui te unico amore complectitur;ſimulque obſecro, ut ignoſcas pudori meo, quòd diu ut reſcriberem præcipienti negare non potui:nec ego tibi,ſed cauſa cauſæ reſpondit:& ſi culpa eſt reſpondiſſe,quæſo, ut patienter audias:multò major eſt provocaſſe:Sed faceſſant iſtiuſmodi querimoniæ : ſit inter nos pura germanitas : & deinceps non quæſtionum, ſed charitatis ad nos ſcripta mittamus. Sancti fratres, qui nobiſcum Domino ſerviunt , affatim te ſalutant Sanctos,qui tecum Chriſti leve trahunt jugum,præcipuè & ſanctum ſuſpiciendum Papam Alipium ut meo obſequio ſalutes,precor.Incolumem te , & memorem mei, Chriſtus Deus noſter tueatur omnipotens, domine verè ſancte & beatiſſime Papa. Si legiſti librum explanationum in Ionam , puto quòd ridiculam concurbitæ non recipias quæſtionem. Sin autem amicus, qui me primus gladio petiit,ſtylo repulſus eſt : ſit humanitatis tuæ,atque juſtitiæ , accuſantem reprehendere, non reſpondentem. In ſcripturarum,ſi placet,campo ſine noſtro invicem dolore ludamus.

ARGUMENTUM.

Nuntiat ſe per Aſterium anno præterito ſcripſiſſe : nunc per Præſidium diaconum rurſum ſcribens eum illi commendat: & poſtquam conqueſtus eſt ſe ab hæreticis vexari , ſalutationes poſtremò admiſcet.

HIERONYMUS Auguſtino.

EPISTOLA XXII.

ANno præterito per fratrem noſtrũ Aſterium hypodiaconum dignationi tuæ epiſtolam miſeram , promptum reddens ſaluta-

tionis officium: quam tibi arbitror redditam: nunc quoque per ſanctum fratrem meum Præſidiũ Diaconum obſecro primùm ut memineris mei: deinde, ut bajulum litterarum habeas commendatum, & mihi ſcias germaniſſimum, & in quibuſcumque neceſſitas poſtulaverit, foveas, atque ſubſtentes: non quò aliquâ re, Chriſto tribuente, indigeat: ſed quò bonorum amicitias avidiſſimè expectat, & ſe in iis conjungendis maximum putet beneficium conſecutum. Cur autem ad Occidentem navigaverit, ipſo poteris narrante cognoſcere. Nos in monaſterio conſtituti, variis hinc inde fluctibus quatimur, & peregrinationis moleſtias ſuſtinemus: ſed credimus in eo, qui
Ioan. 16 dixit: Confidite, ego vici mundum: quòd ipſo tribuente, & præſule, contra hoſtem diabolum victoriam * conſequemur. Sanctum & venerabilem fratrem noſtrum Papam Alipium ut meo obſequio ſalutes obſecro. Sancti fratres, qui nobiſcum in monaſterio Domino ſervire feſtinant, oppidò te ſalutant, Incolumem te, & memorem mei, Chriſtus Dominus noſter tueatur omnipotens, Domine verè ſancte & ſuſpiciende Papa.

* *Olim, cõſequeremur.*

ARGUMENTUM.

Riparium Presbyterum, cujus hortatu adverſus Vigilantium ſcripſerat quo modo Origenis dogmata rejecta, illorúmque diſſeminator Ruffinus, veluti alter Catilina, expulſus ſit: & quid ei illa contigerit in re, docet.

HIERONYMUS Ripario.

EPISTOLA XIII.

CHriſti te adversùm hoſtes catholicæ fidei bella bellare, & tuis litteris, & multorum relatione cognovi: ventoſque eſſe contrarios, & in perditionem mutuam fautores

eſſe perditionis,qui defenſores ſæculi eſſe deberent:tamen ſcias,in hanc Provinciam nullis humanis auxiliis,ſed propriè Chriſti ſententiâ pulſum eſſe, non ſolùm de urbe,ſed de Palestinæ quoque finibus Catilinam:nóſque dolere plurimùm, quòd cum Lentulo multi conjurationis ſocij remanſerunt,qui in Joppe remorantur. Nobis autem meliùs viſum eſt, locum mutare,quàm fidei veritatem ædificiorumque,& manſionis amœnitatem amittere, quàm eorum communione privari, quibus in præſentiarum aut cedendum erat, aut certè quotidiè non linguâ, ſed gladiis dimicandum. Quanta autem paſſi ſimus,& quomodò excelſa manus Chriſti pro nobis in hoſtem ſævierit, puto te celebri nuncio omnium cognoviſſe.Quæſo ergo te,ut arreptum opus impleas: nec patiaris,te præſente, non habere Chriſti Eccleſiam defenſorem. Certè ſcit unuſquiſque, quòd vel tibi ſufficiat pro virili parte: quia non viribus corporis, ſed charitate animi dimicandum, quæ ſuperari nunquam poteſt.Sancti fratres, qui cum noſtrâ ſunt parvitate, plurimùm te ſalutant. Puto autem & ſanctum fratrem Alentem Diaconum tuæ dignationi cuncta narrare fideliter. Incolumem te,& memorem mei, Chriſtus, Dominus noſter,tueatur omnipotens domine vere ſancte, & ſuſcipiende frater.

ARGUMENTUM.

Apronium quòd in fide contra Originitas manſerit laudat:& ut ſancta Hieroſolyma loca petat, hortatur.

HIERONYMUS Apronio.

EPISTOLA XXIV.

NEſcio quâ tentatione diaboli factũ ſit, ut & tuus labor & ſãcti Innocẽtij preſ-

byteri induſtria, & noſtrum deſiderium ad præſens nequaquā videatur habere effectum Deo gratia, quòd te ſoſpitem fidei calore ferventē, inter ipſa tentaméta diaboli cognovi. Hoc meum gaudium eſt, quando in Chriſto audio filios meos dimicare: & iſtum zelum in nos ipſe confirmet, cui credimus, ut pro fide ejus ſanguinem voluntariè fundamus. Everſam nobilem domum funditus doleo: & tamen quid in cauſa ſit, ſcire nō potuit. Neque enim portitor literarum ſcire ſe dixit. Undè dolere poſſumus pro amicis communibus, & Chriſti, qui ſolus potens & Dominus eſt, & ejus clementiam deprecari: licet ex parte Dei mereamur offenſam, qui inimicos Domini foverimus. Optimum autem facies ſi cunctis rebus omiſſis, orientem, & præcipuè ſancta loca petas: hîc enim quieta ſunt omnia. Et licet venena pectoris non amiſerint, tamen os impietatis non audent aperire: ſed ſunt ſicut aſpides ſurdæ, & obturantes aures ſuas. Sanctos fratres ſalutó. Noſtra autem domus ſecundùm carnales opes hæreticorum perſecutionibus penitus everſa, Chriſto propitio ſpiritualibus divitiis plena eſt. Melius eſt enim panem mendicare, quàm fidem perdere.

ARGUMENTUM.

Quanquam Ariana hæreſis profligata jam eſſet reliquiæ tamen ejus adhuc in aliquot orientis Eccleſiis vigebant: eàmque Antiochenus Epiſcopus cum Campenſibus fovens apud Hieron. ut tres conſiteretur hypoſtaſes acriter inſtabat. Nunc vir ſanctus pro ea re Romanam Eccleſiam, veluti cæterarum matrem & ad quam majores fidei quæſtiones referuntur, conſulens, quid credere debeat, poſtulat: & quomodo venenum eo mantat in verbo, docet.

Hieronymus Damaſo.

EPISTOLA XXV.

QUoniam vetuſto oriens inter ſe populorum furore colliſus indiſciſſam Domini tunicam,& deſuper textā,minutatim per fruſtra diſcerpit, & Chriſti vineam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam nō habent,difficilè,ubi fons ſignatus,& hortus ille concluſus ſit,poſſit intelligi:ideò mihi cathedram Petri,& fidem apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam, inde nunc meæ animę poſtulans cibum,unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Neque verò tanta vaſtitas elementi liquentis, & interjacens longitudo terrarum,me à pretioſæ margaritæ potuit inquiſitione prohibere. Ubicumque fuerit corpus,illuc congregabuntur & aquilæ.Profligato à ſobole mala patrimonio,apud vos ſolos incorrupta patrum ſervatur * hereditas. Ibi ceſpite terra fœcundo. Dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert:hîc obruta fulcis frumenta in Lolium avenaſque degenerant. Nunc in occidente ſol juſtitiæ oritur: in oriente autem lucifer ille, qui occiderat, ſupra ſidera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi,vos ſal terræ,vos aurea vaſa & argentea:hîc teſtacea vaſa,vel lignea, virgam ferreeam, & æternum operiuntur incendium, Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A ſacerdote victimam ſalutis,à paſtore prę ſidium ovis flagito. Faceſſat invidia: Romani culminis recedat ambitio:cum ſucceſſore piſcatoris,& diſcipulo * crucis loquor.Ego nullum primum, niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ,id eſt cathedræ Petri, communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio.Qui-

24. quæ I. Quoniam. Ioan 19. Eccleſia ab hæreticis diſcerpta. Cant. 2. Hier. 2. Cant. 4. Conſulit D. Hier. cathedram. Petri. Rom. 1. Luc. 17.

** Alias auctoritas.*

Eſai. 14. Matt. 5.

**Chriſti,*

Qui extra Eccleſiam Romanã agnum comedit, profanus eſt. cumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arcâ Noë non fuerit, peribit regnante diluvio. Et quia pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbariæ fine diſtermi-nat, nec poſſum ſanctum Domini, tot interjacentibus ſpatiis à ſanctimonia tua ſemper expetere: ideo hîc collegas tuos Ægyptios confeſſores ſequor, & ſub onerariis navibus parvâ naviculâ deliteſco. Non novi Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, antichriſti eſt. Nunc igitur, proh dolor, poſt Nicenam fidem, poſt Alexandrinum juncto pariter occidentale decretum, trium hypoſtaſeon ab Arianorum prçſule & Campenſibus, novellum à me homine Romano, nomen exigitur. Qui quæſo, iſta Apoſtoli prodidere? quis novus magiſter gentium Paulus hæc docuit? interrogamus, quid tres hypoſtaſes poſſe arbitrentur intelligi? Tres perſonas ſubſiſtentes, ajunt Reſpondemus nos ita credere. Non ſufficit ſenſus, ipſum nomen efflagitant: quia neſcio quid veneni in ſyllabis latet. Clamamus, ſi quis tres hypoſtaſes, aut tria enypoſtata, hoc eſt, tres ſubſiſtẽtes perſonas non confitetur, anathema ſit. Et quia vocabula non ediſcimus, hæretici judicamur. Si quis autem hypoſtaſin ouſiam intelligens, non in tribus perſonis unam hypoſtaſin dicit, alienus à Chriſto eſt: & ſub hac confeſſione vobiſcum pariter cauterio unionis inurimur. Diſcernite ſi placet, obſecro: non timebo tres hypoſtaſes dicere: ſi jubetis, condatur nova poſt Nicenam fides: & ſimilibus verbis cum Arianis confiteamur Orthodoxi. Tota ſecularium litterararum ſchola nihil aliud

Mat. 16.
Exod. 12

hypoſtaſin,niſi uſiam,novit.Et quis rogo,ore ſacrilego tres ſubſtantias prædicabit?Una eſt Dei & ſola natura , quæ verè eſt : id enim , quod ſubſiſtit, non habet aliunde , ſed ſuum eſt. Cetera quæ creata ſunt , etiamſi videntur eſſe, non ſunt, quia aliquando non fuerunt , & poteſt rurſum non eſſe,quod non fuit.Deus ſolus , qui æternus eſt , hoc eſt qui exordium non habet,eſſentiæ nomen verè tenet.Idcircò *Exod.* 3. & ad Moyſen de rubo loquitur:Ego ſum, qui ſum.Et rurſum:Qui eſt, me miſit.Erant utique tunc Angeli , cœlum,terra , maria : & quo modo commune nomen eſſentiæ propriæ ſibi vindicat Deus ? Sed quia illa ſola natura eſt perfecta & in tribus perſonis Deitas una ſubſiſtit, quæ eſt verè, & una natura eſt : quiſquis tria eſſe, hoc eſt tres eſſe hypoſtaſes , id eſt,uſias dicit , ſub nomine pietatis,tres naturas conatur aſſerere,& ſi ita eſt,cur ab Ario parietibus ſeparamur perfidia copulati?Jungatur cum beatitudine tua Urſicinus , cum Ambroſio ſociatur Auxentius , abſit hoc à Romanâ fide : ſacrilegium tantum religioſa populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere, unam ſubſtantiam , tres perſonas ſubſiſtentes , perfectas , æquales, coæternas. Taceantur tres hypoſtaſes : ſi placet , & una teneatur. Non bonæ ſuſpicionis eſt , cùm in eodem ſenſu verba diſſentiunt, ſufficiat nobis memorata credulitas. Aut ſi rectum putatis tres hypoſtaſes cùm ſuis interpretationibus debere nos dicere,non negamus:ſed mihi credite,venenum ſub melle latet,trãsfiguravit ſe angelus ſatanæ in angelum lucis.Bene inter- 2.*Cor.* 11 pretantur hypoſtaſin,& cùm id quod ipſi exponunt,habere me dicam , hæreticus judicor. Quid tam anxiè unum verbum tenet ? quid

ſub ambiguo ſermone latitant? Si ſic credunt ut interpretantur: non damno, quod retinent. Si ſic credo, ut ipſi ſentire ſimulant, permittant & mihi, meis verbis ſuum ſenſum loqui. Quãobrem obteſtor beatitudinem tuam per crucifixum, mundi ſalutem, per hòmouſion Trinitatem, ut mihi epiſtolis tuis ſive tacẽdarum, ſive dicendarum hypoſtaſeon detur auctoritas. Et ne fortè obſcuritas loci, in quo dego, te fallat, per bajulos litterarum ad Evagrium presbyterum, quem optimè noſti, dignare ſcripta tranſmittere, ſimul etiam, cur apud Antiochiam debeam communicare, ſignifices: quia Campenſes aut Tharſenſibus hæreticis copulati, nihil aliud ambiunt, quàm ut auctoritate communionis veſtræ fulti tres hypoſtaſes cum antiquo ſenſu prædicent.

ARGUMENTUM.

Iterùm pro reſponſione ejuſdem quæſtionis, quòd vehementer Arianis vexaretur, apud Damaſum inſtat.

HIERONYMUS Damaſo.

EPISTOLA XXVI.

Mtt. 15. *Luc* 18. *Diſt.* 1. *de pœnit. c. impor.* *Luc.* 18. *Ioan.* 3.

IMportuna in Evangelio mulier, tandem meruit audiri: & clauſo cũ ſervis oſtio, media licet nocte ab amico panes amicus accipit. Deus ipſe, qui nullis cõtra ſe viribus ſuperari poteſt, publicani precibus vincitur. Ninive civitas, quæ peccato periit, fletibus ſtetit. Quorſum iſta tam longò repetita principio? videlicet, ut parvum magnus aſpicias: ut dives paſtor morbidã non contemnas ovẽ. Chriſtus

Luc. 18. *Luc.* 15. *Latro Martyr.*

in paradiſum de cruce latronem intulit: & ne quis aliquando ſeram converſionẽ putaret, fecit homicidij pœnam martyriũ. Chriſtus, inquam, prodigũ filium revertentem lætus, amplectitur, & nonaginta novem pecudibus dere-

lictis,una ovicula, quæ remanſerat, humeris boni paſtoris advehitur. Paulus ex perſecutore fit prædicator, oculis carnalibus excæcatur,ut mēte plus videat:& qui vinctos Chriſti famulos ducebat ad concilium Iudæorum,ipſe poſteà etiam de Chriſti vinculis gloriatur. Ego igitur ante,jam ſcripſi,Chriſti veſtem in Romana urbe ſuſcipiens,nunc Barbaro Syriæ limite teneor. Et ne putes alterius hanc de me fuiſſe ſententiam, quid mererer,ipſe conſtitui. Verùm, ut ait gentilis poëta, Cœlum non animum, mutat, qui trans mare currit. Ita me inceſſabilis inimicus poſt tergū ſecutus eſt,ut majora in ſolitudine bella nunc patiar. Hinc enim præſidiis fulta mundi Ariana rabies fremit.Hinc in tres partes ſciſſa Eccleſia ad ſe rapere me feſtinat:monachorum circa manētium antiqua in me ſurgit auctoritas. Ego interim clamito, ſi quis cathedræ Petri jungitur,meus eſt.Melitius,Vitalis,atq; Paulinus tibi hærere ſe dicunt:poſſem credere, ſi hoc unus aſſereret:nunc aut duo mentiuntur, aut omnes.Idcircò obteſtor beatitudinem tuā per crucem Domini,per neceſſarium fidei noſtræ decus,per paſſionem Chriſti, ut qui Apoſtolos honore ſequeris,ſequaris & merito.Ita in ſolio cum duodecim judicaturus ſedeas, ita te alius ſenem cum Petro cingat,ita municipatum cœli cum Paulo conſequaris, ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare,ſignifices. Noli deſpicere animam,pro quâ Chriſtus mortuus eſt.

Act.9.

2.Cor.11

D. Hier. Roma bapiſatus.

Horat.

Auctoritas eccleſia Romana.

ARGUMENTUM.

Diu reticentem Hieron. Lactantij ad ſe miſſos libros parum intereà probans, quinque ex Geneſi motis quæſtionibus, ad reſpondendum excitat Damaſus: aſſerens ſe tali confabulatione

nil jucundius ſuaviuſque in hac vita putare.

HIERONYMO Damaſus Rom. Epiſcopus.

EPISTOLA XXVII.

DOrmientem te longo jā tempore legentem potiùs, quàm ſcribentem, quæſtiunculis ad te miſſis excitare diſpoſui, non quo & legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur, & pingueſcit oratio: ſed quo lectionis ſit fructus iſte, ſi ſcribas. Itaque quoniam,* Etherio tabellario ad me remiſſo nullas jam te epiſtolas habere dixiſti, exceptis iis, quas aliquando in eremo dictaveras, quaſque totâ aviditate legi, atque ſcripſi, & ultrò pollicitus es te furtivis noctium operis aliqua, ſi vellem, poſſe dictare, libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram * ſi negaſſes. Neque verò ullam puto digniorem diſputationis noſtræ confabulationem fore; quàm ſi de ſcripturis ſermocinemur inter nos, id eſt, ut ego interrogem, tu reſpondeas. Quâ vitâ nihil puto in hac luce jucundius: quo animæ pabulo omnia mella ſuperantur. Quàm dulcia, inquit propheta, gutturi meo eloquia tua ſuper mel ori meo. Nam, cùm idcircò, ut ait præcipuus orator, homines à beſtiis differamus, quòd loqui poſſumus: qua laude dignus eſt, qui in eâ re ceteros ſuperat, in quâ homines beſtias antecellunt? Accingere igitur, & mihi, quæ ſubjecta ſunt ediſſere, ſervans * utrobique moderamen, ut nec propoſitam ſolutionem deſiderent, nec epiſtolæ brevitatem. Fateor quippè tibi eos, quos mihi jam pridem Lactātij dederas, libros ideo non libenter lego, quia & plurimæ epiſtolæ in eis uſque ad mille ſpatia verſuum tenduntur, & raro de noſtro dogmate diſputant: quo fit, ut & legenti faſtidium generet longitudo, & ſi

** olim, heri.* **etiamſi* *Pſ. 118.* *Cicero off. 1.* ** Vtrūq;* *Damaſ. quæſtionem. D Hier. p oponit diſcutiē-dam.*

qua brevia ſunt, ſcholaſticis magis ſint apta, quàm nobis, de metris & regionum ſitu & philoſophis diſputantia. Quid ſibi vult, quod in Geneſi ſcriptum eſt? Omnis, qui occiderit Caïn, ſeptem vindictas exolvet. *Gen.* 1. 9. Si omnia Deus fecit bona valdè, quare Noë de mundis & immundis animalibus præcipit, cùm immundum nihil bonum eſſe poſſit? Et in novo teſtamento poſt viſionem, quæ Petro fuerat oſtenſa dicenti: Abſit Domine à me, quoniam commune & immundum numquam introivit in os meum: vox de cœlo reſpondit: Quod Deus mandavit, tu ne commune dixeris. *Act.* 10. Cur Deus loquitur ad Abraham, quòd quartâ progenie filij Iſraël eſſent de Ægypto reverſuri, & poſteà Moyſes ſcribit: Quintâ autem progenie filij Iſraël exierunt de terra Ægypti: quod utique niſi exponatur, videtur eſſe contrarium. *Gen* 15. *Exod* 12. Cur Abraham fidei ſuæ ſignum in circumciſione ſuſcepit? Cur Iſaac, vir juſtus, & Deo carus, non illi, cui voluit, ſed cui noluit, deceptus errore benedixit? *Gen* 17. *Gen.* 27.

ARGUMENTUM.

Omiſſis duabus quæſtionibus primis, veluti à quibuſdam ſacris ſcriptoribus ante ſe plene explicatis, ad tres poſteriores, per capita diſtinctas, ordinatè reſpondet.

HIERONYMUS Damaſo.

EPISTOLA XXVIII.

POſtquam epiſtolam tuę Sanctitatis accepi, confeſtim accito notario, ut acciperet impetravi, quo ad officiũ præparato quod eram voce prompturus, ante mihi cogitatione pingebam. Interim tamen & ego linguam, & ille articulum movebamus, cùm ſubito Hebræus interveniet deferens non pauca volumina, quæ de ſynagogâ quaſi lecturus acceperat. Et illi-

co: Habes inquit, quod poſtulaveras: me que dubium & quid facerem neſcientem ita feſtinus exterruit, ut omnibus prætermiſſis ad ſcribendū tranſvolarem: quod quidem uſq; ad præſens facio. Verùm quia heri diacono ad me miſſo, ut tu putas epiſtolam, ut ego ſentio, commentarium te expectare dixiſti: brevem reſponſionem ad ea deſiderans, quæ ſingula magnorum voluminum prolixitate indigent, αὐτοσχιδάσι, & tibi confeſtim diſcuſſi, duabus tantùm quæſtiunculis prætermiſſis: non quo non potuerim & illas aliquid reſpondere, ſed quòd ab eloquentiſſimis viris, Tertulliano noſtro ſcilicet & Novatiano, Latino ſermone ſint editæ: & ſi nova voluerimus afferre, ſit latiùs diſputandum. Certè expecto quid placeat, utrumnè epiſtolari brevitate ſententias tibi velis digeri, an ſingulorum libros confici. Nam & Origenes in quarto Pauli ad Romanos ἐξηγήσεων, tomo de circumciſione magnificè diſputavit, & de mundis atque immundis animalibus in Levitico plura diſſeruit, ut ſi ipſe invenire nihil poſſem, de ejus tamen fontibus mutuarer. Et ut veriùs loquar, Didymi de Spiritu ſancto librum in manibus habeo, quem tranſlatum tibi cupio dedicare: ne me exſtimes tantummodò dormitare, qui lectionem ſine ſtylo ſomnum putas. Antelatis itaque problematibus, quæ epiſtolæ tuæ ſubjeceras, quid mihi videretur annexui, veniam poſtulans & feſtinationis pariter, & morarum. Feſtinationis, quia ad unam lucubratiunculam dictare voluerim multorum opus dierum: tarditatis, quia alio opere detentus, non ſtatim ad interrogata reſcripſi.

Didymi. liber de Spiritu ſancto.

ARGUMENTUM.

Exuperantium, qui ſub paludamento, & chlamyde militari chriſtianam agebat vitam, ad perfectionem hortatur, ut diſtributis divitiis, ſeipſum Deo offerat, & unà cum fratre Quintiliano Bethlehem migret.

AD EXUPERANTIUM Hortatoria.

EPISTOLA XXIX.

INter omnia, quæ mihi ſancti fratris Quintiliani amicitiæ præſtiterint, hoc vel maximum eſt, quod te mihi ignotum corpore, mente ſociavit. Quis enim non diligat eum, qui ſub paludamento, & habitu militari agat opera prophetarum, & exteriorem hominem aliud promittentem, vincat interiori homine, qui formatus eſt ad imaginem creatoris? Unde & prior ad officium provoco litterarum: & precor, ut mihi occaſionem tribuas ſæpiùs reſcribendi, quòd de cetero ſcribam audaciùs. Illud autem prudentiæ tuæ breviter ſignificaſſe ſufficiat, ut memineris Apoſtolicæ ſententiæ: Vinctus es uxori, ne quæras ſolutionem: ſolutus es, ne quæras uxorem: id eſt, alligationem, quæ ſolutioni contraria eſt. Qui igitur ſervit officio conjugali, vinctus eſt: qui vinctus eſt, ſervus eſt. Qui autem ſolutus eſt, liber eſt. Cùm ergo Chriſti gaudeas libertate, & aliud agas, aliud repromittas, ac propemodum in domate conſtitutus ſis, non debes ad tollendam tunicam è tecto deſcendere, nec reſpicere poſt tergum, nec aratri ſemel arrepti ſtivam dimittere: ſed ſi fieri poteſt, imitare Joſeph, & Ægyptiæ dominæ pallium relinque, ut nudus ſequaris Dominum Salvatorem, qui dicit in Evangelio: Niſi quis dimiſerit omnia, & tulerit crucem ſuam, & ſecutus me fuerit, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Projice

ſarcinam ſæculi, ne quæras divitias, quæ camelorum pravitatibus comparantur. Nudus & levis in cœlum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera. Hæc autem dico, non quòd te avarum didicerim: ſed quòd intelligam idcircò adhuc te militiæ operam dare, ut impleas ſacculum, quem evacuare Dominus præcepit. Si igitur qui habent poſſeſſionem & divitias, jubentur omnia vendere & dare pauperibus, & ſic ſequi Salvatorem: dignatio tua aut dives eſt, & debet facere quod præceptum eſt aut adhuc tenuis, & non debet quærere, quod erogatura eſt. Certè Chriſtus pro animi voluntate omnia in acceptum refert. Nemo Apoſtolis pauperior fuit & nemo tantum pro Domino dereliquit. Vidua in Evangelio paupercula, quæ duo minuta miſit in gazophilacium, cunctis præfertur divitibus, quia totum quod habuit dedit. Et tu igitur eroganda non quæras, ſed quæſita jam tribue, & fortiſſimum tyrunculum ſuum Chriſtus agnoſcat, ut lætus tibi de longiſſimâ regione venienti occurrat pater, ut ſtolam tribuat, ut donet annulum, ut immolet pro te vitulum ſaginatum, ut expeditum cum ſancto fratre Quintiliano ad nos citò faciat navigare. Pulſavi amicitiarum fores: & ſi aperueris, & nos crebrò habebis hoſpites.

ARGUMENTUM.

Scribit ſenex hanc epiſtolam de ſenectutis commodis, & incommodis.

HIERONYMUS Pammachio.

EPISTOLA XXX.

Legi in quadam controverſiâ. Imbecillitas corporis, animæ quoque vires ſecum trahit. E contrariò Paulus ait Apoſtolus: Quando infirmor, inquit, tunc fortior ſum: &

virtus

virtus in infirmitate perficitur. Spiritus enim contra carnem,& caro contra ſpiritum, hæc invicem ſibi adverſantur,ne quæ volumus,illa faciamus.Unde & in Evangelio dicitur : Spiritus promptus eſt,caro autem infirma. Senectus multa ſecum & bona affert,& mala.Bona, quia nos ab impudentiſſimis dominis liberat voluptatibus:gulæ imponit modum,libidinis frangit impetus, auget ſapientiam, dat maturiora conſilia:& frigeſcente corpore,dormit cum perpetuâ virgine Sunamite:luxuriamque contemnens cum Barzellai, delegat eam filio adoleſcenti Canaham:& non vult tranſire Jordanem,atque in alios fines de ſuis finibus,id eſt,regionibus, exire.Quæ autem putantur ſenectutis mala,iſta ſunt,crebræ infirmitates,pituita moleſtiſſima,quam Græcorum alij κόρυζα, alij φλέγμα nuncupant: caligantes oculi, aceſcentes cibi, tremens interdum manus, nudi gingivis dentes & inter cibos cadentes. Ad hæc torminibus & aculeis ſtomachi, podagræque & chiragræ doloribus ſæpè torquetur : ita ut ne ſtylum quidem aut calamum tenere queat, ut ſuis pedibus non poſſit incedere:magnáque parte vitæ videatur eſſe truncata,& multis membris præmortua.

Cùm hæc ita ſe habeant, in malorum comparatione tolerabiliùs ſuſtinebo morbos, dummodò unâ & graviſſimâ dominâ libidine caream. Patitur quidem & ſenectus nonnunquam incentiva vitiorum : nulluſque juxta ſanctum martyrem Cyprianum diu tutus eſt periculo proximus.Sed aliud eſt titillari,aliud obrui voluptatibus.Ibi cum Apoſtolo adoleſcentia loquitur,quæ novit virentis corporis neceſſitates. Non enim quod volo bonum *Cyprian.*

hoc ago: ſed quod nolo malum, illud facio. Et, Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Hic autem rarò inter emortuos cineres ſcintilla ſublucens reviviſcere nititur & tamen incendia non poteſt ſuſcitare. Quamobrem Pammachi, cano jam mecum capite impetra mihi à Domino, ut comitem mihi merear habere ſapientiam, de quâ ſcriptum eſt, Ama illam, & ſervabit te: honora illam, & amplexabitur te.

ARGUMENTUM.

Conſolatur ſe teſtimonio paucorum verè amantium contra Lavinium ejuſque ſimiles æmulos & obtrectatores frequentes.

HIERONYMUS Euſtochio.

EPISTOLA XXXI.

NUllus imperitus ſcriptor eſt, qui lectorem non inveniat ſimilem ſui: multóque pars major eſt Mileſias fabellas revolventium, quam Platonis libros. In altero enim ludus & oblectatio eſt, in altero difficultas, & ſudor mixtus labori. Denique, Timæum de mundi harmonia, aſtrorumque curſu, & numeris diſputantem ipſe, qui interpretatus eſt, Tullius, ſe non intelligere confitetur. Teſtamentum autem Grunnij Corocottæ, Porcelli, decantant in ſcholis puerorum agmina cachinnantium. Igitur & noſter Luſcius Lavinius fruatur teſtibus, imò fautoribus ſuis: vincatque multitudine, quia forſitan vincit ingenio. Mihi ſufficit paucorum teſtimonium, & amicorum laude contentus ſum, qui in expetendis opuſculis meis amore noſtri labuntur, & ſtudio ſcripturarum. Ac nonnullos fore arbitror, qui hoc ipſum, quod ad te Euſtochium, ſermonem facio; obtrectationi parere contendant; non conſiderantes Holdam &

Annam ac Delboram, viris tacentibus, prophetaſſe, & in ſervitute Chriſti nequaquam differentiam ſexuum valere, ſed mentium.

ARGUMENTUM.

Euſtochio virgini dedicat ſuos in Ezechielem commentarios, ſimulque triſtem amicorum Romæ ſtatum deplorat.

HIERONYMUS Euſtochio.

EPISTOLA XXXII.

FInitis in Eſaiam decem & octo explanationum voluminibus, ad Ezechiel, quod tibi & ſanctæ memoriæ matri tuæ Paulæ, ô virgo Chriſti Euſtochium, ſæpe pollicitus ſum, tranſire cupiebam, & extremam (ut dicitur manum operi imponere prophetali. Et ecce ſubitò mors mihi Pammachij atq; Marcellæ, Romanæ urbis obſidio, multorumque fratrum & ſororum dormitio nunciata eſt. Atque ita conſternatus obſtupui, ut nihil aliud diebus ac noctibus niſi de ſalute omnium cogitarem: méque in captivitate ſanctorum putarem eſſe captivum: nec poſſem prius ora reſerare, niſi aliquid certius diſcerem, dum inter ſpem & deſperationem ſollicitus pendeo, aliorumque malis me crucio. Poſtquam verò clariſſimum terrarum omnium lumen extinctum eſt, imò, Romani Imperij truncatum caput, & ut verius dicam, in unâ urbe totus orbis interiit, obmutui & humiliatus ſum, & ſilui de bonis, & dolor meus renovatus eſt: conculcavit cor meum intra me, & in meditatione meâ exarſit ignis: nec putavi illam ſententiam negligendam, Muſica in luctu importuna narratio. Verùm quia tu indeſinenter hoc flagitas, & magno vulneri cicatrix paulatim obducitur, ſcorpiuſque inter Enceladum & Porphyrium Trinacriæ humo premitur, & hydra

Roma capta.

multorum capitum contra nos aliquando ſibilare ceſſavit, datumque tempus, quo non hæreticorum reſpondere inſidiis, ſed ſcripturarum expoſitioni incumbere debeamus: aggrediar Ezechielem Prophetam, cujus difficultatem Hebræorum probat traditio. Nam niſi qui apud eos ætatem ſacerdotalis miniſterij, id eſt, triceſimum annum, impleverit, nec principia Geneſeos, nec Canticum canticorum, nec hujus voluminis exordium & finem legere permittitur: ut ad perfectam ſcientiam & myſticos intellectus plenum humanæ naturæ tempus accedat. Quod opus ſi per Domini miſericordiam ad calcem uſque perduxero, tranſibo ad Hieremiam, qui in lamentationibus ſuis ſub typo Hieruſalem, quatuor plagas mundi quadruplici plangit alphabeto.

Ezech.

Hieremias.

ARGUMENTUM.

Euſtochio mittit alios rurſus in Ezechielem commentarios, excuſans interim occupationes, & ſenilem ætatem, quibus in ſcribendo impediatur.

HIERONIMUS Euſtochio virgini.

EPISTOLA XXXIII.

Terentius.

OLim pueri legimus, Nihil tam facile eſt, quin difficile fiat, quod invitus facias. Fateor me explanationes in Ezechiel multo antè tempore promiſiſſe, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non poſſe, dum nulla hora, nullumque momentum eſt, in quo non fratrum occurramus turbis, & monaſterij ſolitudinem hoſpitum frequentiâ cõmutemus: in tantum, ut claudendum ſit nobis oſtium, aut ſcripturarum, per quas aperiendæ ſunt fores, ſtudia relinquenda. Itaque lucrativis, imò furtivis noctium horis, quæ

hyeme appropinquante longiores eſſe cœperunt, hæc ad lucernulam qualiacumque ſunt, dictare conamur, & æſtuantis animi tædium interpretatione digerere. Nec jactamus (ut quidam forſitan ſuſpicantur) fratrum ſuſceptionem, ſed morarum cauſas ſimpliciter confitemur: præſertim cùm occidentalium fuga, & ſanctorum locorum conſtipatio, nuditate atque vulneribus indigentium, rabiem præferat barbarorum: quod abſque lachrymis & gemitu videre non poſſumus, illam quondam potentiam & ignorantiam divitiarum ad tantam inopiam perveniſſe, ut tecto, & cibo, & veſtimento indigeat. Et tamen nequaquàm duri quorumdam atque crudeles animi molliuntur, dum pannos eorum & ſarcinnulas diſcutiunt, aurum in captivitate quærentes. Accedit ad hanc diſtandi difficultatem, quòd caligantibus oculis ſenectute, & aliquid ſuſtinentibus beati Iſaac, ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere: qui etiam ad ſolis dieique fulgorem litterarum nobis parvitate cæcantur. Sed & Græcorum commentarios fratrum tantum voce cognoſcimus. Nullique dubium, quòd alienis dentibus commoliti cibi veſcentibus nauſeam faciant. Unde obſecro te filia Euſtochium, ut iſta quæ notariorum ſtylo cudimus, & ad quæ emendanda ſpacium vix habemus, poſt intervalla ſuſpicias.

ARGUMENTUM.

Deplorat Romæ urbis calamitatem, & eorum, qui ex urbe pauperes ad ſe veniebant egeſtatem: tum Euſtochio dedicat tertium in Ezechielem volumen.

EUSTOCHIO virgini.

EPISTOLA XXXIV.

Nihil diuturnum.

NIhil longum eſt,quod finem habet: & omnis retrò temporum ſeries tranſacta non prodeſt,niſi fortè bonorum operum ſibi viaticum præparaverit,quæ ſemper ad futura, imò ad æterna reſpiciunt, & nullis terminis coarctantur. Vera ſententia eſt,Omnia orta, occidunt,& aucta ſeneſcunt,Et alibi,Nihil eſt enim opere & manu factum quod non conficiat & conſumat vetuſtas. Quis crederet, ut totius orbis extructa victoriis Roma corrueret,ut ipſa ſuis populis & mater fieret & ſepulchrum;ut tota Orientis, Ægypti, Africæ littora olim dominatricis urbis, ſervorum & ancillarum numero complerentur,ut quotidiè ſancta Bethleem, nobiles quondam utriuſque ſexus, atque omnibus divitiis affluentes,ſuſciperet mendicantes?Quibus quoniam opem ferre non poſſumus, condolemus, & lachrymas lachrymis jungimus: occupatique ſancti operis ſarcina, dum ſine gemitu confluentes videre non patimur, explanationes in Ezechiel & penè omne ſtudium omiſimus, ſcripturarúmque cupimus verba in opera vertere: & non dicere ſancta,ſed facere. Unde rurſus à te commoti,ô virgo Chriſti Euſtochium, intermiſſum laborem repetimus:& tertium volumen aggreſſi,tuo deſiderio ſatisfacere deſideramus: illud & te, & ceteros, qui lecturi ſunt deprecantes,ut non vires noſtras,ſed votum conſiderent:quorum alterum fragilitatis humanæ, alterum ſanctæ eſt in Domino voluntatis.

ARGUMENTUM.

Euſtochium in die feſto Petri Apoſtoli, qui xxix. *die Iunij celebratur munuſcula quædam inter quæ ceraſa erant, unà cum epiſtola ad*

Hieronymum miſerat nunc is ei reſpondet, cunctaque ad inſtitutionem bonorum morum piè, ac feſtiviter transfert.

Ad Eustochium de acceptis ab eâ munuſculis.

EIPISTOLA XXXV.

Parva ſpecie, ſed charitate ſunt magna, munera accepiſſe à virgine, armillas, epiſtolam, & columbas. Et quoniam mel in Dei ſacrificiis non offertur, nimia dulcedo arte mutata eſt, & quadam, ut ita dicam, piperis auſteritate condita. Apud Deum enim nihil voluptuoſum, nihil tantum ſuave placet, niſi quod in ſe habet mordacis aliquid veritatis. Paſcha Chriſti cum amaritudinibus manducatur. Feſtus eſt dies & natalis beati Petri: feſtiviùs eſt ſolito condiendus, ita tamen, ut ſcripturarum cardinem jocularis ſermo non fugiat, nec à præſcripto paleſtræ noſtræ longiùs evagemur Armillis in Ezechiele ornatur Hieruſalem. Baruch epiſtolas accipit ab Hieremia. In columbæ ſpecie Spiritus ſanctus allabitur. Itaque ut te aliquid & piperis mordeat, & priſtini libelli etiam nunc recorderis, cave nè operis ornamenta dimittas quæ veræ armillæ ſunt brachiorum: nè epiſtolam pectoris tui ſcindas, quam à Baruch traditam novaculâ rex prophanus incidit: nè ad ſimilitudinem Ephraim per Oſeam audias, Facta es inſipiens ut columba.

Levit. 2. *Exod. 12* *Feſtus dies beati Petri.* *Ezech. 16.* *Hier. 36.* *Ioan. 1.* *Oſee 7.*

Nimium reſpondebis auſterè, & quod feſto non conveniat diei. Talibus ipſa muneribus provocaſti, dum dulcibus amara ſociata ſunt, & à nobis paria recipies. Laudem amaritudo comitabitur. Verùm ne videar dona minuiſſe, accepimus & caniſtrum ceraſis refertum, talibus & tam virginali verecūdiâ rubentibus ut

ea nunc à Lucullo delatà exiſtimarem. Si quidem hoc genus pomi, Ponto & Armenià ſubjugatis, de Ceraſunto primus Romam pertulit. Unde & de patria arbor nomen accepit. Igitur quia in ſcripturis caniſtrum ficis plenum legimus, ceraſa verò non invenimus, in eo quo allatum eſt, id quod allatum non eſt, prædicamus: optamúſque te de illis pomis fieri, quæ contra templum Dei ſunt, & de quibus Deus dicit: * Quia bona valde. Nihil quippè Salvator medium amat. Et ſicuti frigidum non refugiens, calidis delectatur, ita tepidos in Apocalipſi evomere ſe velle loquitur. Unde nobis ſollicitiùs providendum eſt, ut ſolemnem diem non tam ciborum abundantiâ, quàm ſpiritus exultatione celebramus: Quia valde abſurdũ eſt, nimiâ ſaturitate velle honorare martyrem quem ſcias Deo placuiſſe jejuniis. Ita ſemper comedendum eſt, ut cibum & oratio ſequatur, & lectio. Quod ſi aliquibus diſplicet, Apoſtoli verba cantato: Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ancilla non eſſem.

Ceraſ. *Sap. 24.* ** Alias, ecce* *Apoc. 3.* *Feſta ut celebranda.*

INITIUM APOLOGIÆ D. Hieronymi adverſus Ruffinum, ad Pammachium & Marcellinum.

EPISTOLA XXXVI.

Pſal 67. ET veſtris & multorum litteris didici, obiici mihi in ſcholâ tyrannicâ, lingua canum meorum ex inimicis ab ipſo, cur περὶ ἀρχῶν, libros in Latinũ verterim. O impudentiam ſingularem: accuſant Medicum quòd venena prodiderit, ut ſcilicet φάρμακον θανάσιμον ſuum non innocẽtiæ merito, ſed criminis cõmunione tueãtur, quaſi culpã numerus peccãtium minuat, & in perſonis, non in rebus ſit accuſatio. Scribuntur contra me libri, inge-

runtur omnibus audiendi,& tamen non eduntur, ut ſimplicium corda percutiant, & mihi facultatem pro me auferant reſpondendi. Novum malitiæ genus, accuſare, quod prodi timeas, ſcribere, quod occultes. Si ſunt vera, quę ſcripſit, cur publicū timuit? ſi falſa, cur ſcripſit? Olim pueri legimus, Intemperantis eſſe arbitror, ſcribere quidquam, quod occultari velis. Rogo, quis eſt iſte dolor? quid æſtuant? quid inſaniunt? quòd præconem repuli figuratum? quòd nolui me ſubdolo ore laudari? quòd ſub amici nomine, inimici inſidias deprehēdi?

ARGUMENTUM.

Chromatium & Euſebium fratres unà cum Jovino amico, necnon matre, & ſororibus virginibus eadem in domo ſanctè viventes, omnes Stridonenſes reſalutat, Bonoſum laudat, & ſororem ſuam illis commendat.

HIERONYMUS ad Chromatium, Jovinum, & Euſebium.

EPISTOLA XXXVII.

NOn debet charta dividere, quos amor mutuus copulavit: nec per ſingulos officia mei ſunt partienda ſermonis, cùm ſic invicem vos ametis, ut non minus tres charitas jungat, quàm duos natura ſociavit: quin potiùs; ſi rei conditio pateretur, ſub uno litterulæ apice nomina indiviſā concluderem, veſtris quoq; ita me litteris provocantibus, ut & in uno tres, & in tribus unum putarem. Nam poſtquam ſancto Evagrio tranſmittente, in eâ ad me eremi parte delatæ ſunt, quæ inter Syros ac Saracenos vaſtum limitem ducit, ſic gaviſus ſum, ut illum diem Romanæ felicitatis, quo primùm Marcelli apud Nolam prędio poſt Cannenſem pugnam Hannibalis agmina conciderunt, ego vicerim. Et licet ſupradi-

ctus frater ſæpè me viſitet, atque me ita ut ſua in Chriſto viſcera foveat: tamen longo à me ſpatio ſejunctus, non minus mihi dereliquit abeundo deſiderium, quàm attulerit veniendo lætitiam. Nunc cum veſtris litteris fabulor, illas amplector: illæ mecum loquuntur, illæ hîc tantùm Latinè ſciunt: hîc enim aut barbarus ſemiſermo dicendus eſt, aut tacendum. Quotieſcúmque chariſſimos mihi vultus notæ manus referunt impreſſa veſtigia toties aut ego hîc non ſum, aut vos hic eſtis. Credite amori vera dicenti: & cum has ſcriberem, vos videbam. De quibus hoc primùm queror, cur, tot interjacentibus ſpatiis maris, atque terrarum, tam parvam epiſtolam miſeritis, niſi quòd ita merui, qui vobis, ut ſcribitis, antè non ſcripſi. Chartam defuiſſe non puto, Ægypto miniſtrante commercia. Et ſi alicui Ptolemæus maria clauſiſſet, tamen rex Attalus membranas à Pergamo miſerat, ut penuria chartæ pellibus penſaretur. Unde & Pergamenarum nomen ad hunc uſque diem, tradente ſibi invicem poſteritate, ſervatum eſt. Quid igitur? arbitrer bajulum feſtinaſſe? quamvis longæ epiſtolæ una nox ſufficit. An vos aliquâ occupatione detentos? nulla neceſſitas major eſt charitate. Reſtant duo, ut aut vos piguerit, aut ego non meruerim; è quibus malo vos incuſare tarditatis, quàm me condemnare non meritum: facilius enim negligentia emendari poteſt, quàm amor naſci. Bonoſus, ut ſcribitis, quaſi filius ἰχθύος id eſt, piſcis, aquoſa petit, nos, priſtinâ contagione ſordentes quaſi reguli & ſcorpiones, arentia quæq; ſectamur Ille jam calcat ſuper colubri caput: nos ſerpenti, terram ex divinâ ſententiâ comedenti, adhuc cibus ſumus: ille jam

Pergamenarũ nomen, unde initium habuit.

Humilitas S. Hieron.

poteſt ſummum graduum pſalmum ſcandere: *Gen. 5.*
nobis, adhuc in primo aſcenſu fluentibus, neſ- *Pſ. 350.*
cio an dicere aliquando contingat. Levavi *Pſ. 120.*
oculos meos in montes, unde veniet auxilium *Eccleſiæ*
mihi. Ille inter minaces ſæculi fluctus in tuto *gremiũ*
inſulæ, hoc eſt, Eccleſiæ gremio ſedens ad *tutiſſimũ*
exemplum Joannis, librum fortè jam devorat: *præſidiũ*
ego, in ſcelerum meorum ſepulchro jacens, & *Apoc. 10*
peccatorum vinculis colligatus, Dominicum *Ioan. 11.*
de Evangelio expecto clamorem: Hieronyme *Iob 40.*
veni foras. Bonoſus, inquam, quia (ſecundùm *Hier. 17.*
Prophetam, omnis diaboli virtus in lumbis *Pſal 38.*
eſt) trans Euphratem tulit lumbare ſuum. Ubi *& 15.*
illud in foramine petræ abſcondens, & po- *4. Reg.*
ſteà ſciſſum reperiens cecinit: Domine, tu poſ- *25.*
ſediſti renes meos: dirupiſti vincula mea, tibi *Pſal. 136*
ſacrificabo hoſtiam laudis. Me verò Nabu- *& 145.*
chodonoſor ad Babylonem, id eſt confuſio-
nem mentis meæ catenatum duxit: ibi mihi
captivitatis jugum impoſuit: ibi ferri circu-
lum naribus meis innectens de canticis Sion
cantare præcepit. Cui ego dixi; Dominus ſol- *1. Cor. 3.*
vit compeditos. Dominus illuminat cœcos.
Et, ut breviter cœptam diſſimilitudinem fi-
niam. Ego veniam deprecor, ille expectat
coronam. Soror mea, ſancti Juliani in Chriſto
fructus eſt. Ille plantavit, vos rigate: Do-
minus incrementum dabit. Hanc mihi Jeſus
pro eo vulnere, quod diabolus inflixerat,
præſtitit, vivam reddendo pro mortuâ. Huic
ego, ut ait gentilis poëta, omnia etiam tuta
timeo. Scitis ipſi lubriculum adoleſcentiæ
iter, in quo & ego lapſus ſum, & vos non ſi-
ne timore tranſiſtis. Hoc illa nunc maximè
ingrediens, omnium eſt fulcienda præceptis,
omnium eſt ſuſtentanda ſolatiis, id eſt crebris
veſtræ ſanctitudinis epiſtolis roboranda. Ex

quia charitas omnium ſuſtinet, obſecro ut etiam à Papa Valeriano ad eam confortandam litteras exigatis. Noſtis puellares animos his rebus plerúmque ſolidari, ſi ſe intelligant curæ eſſe majoribus. In meâ enim patriâ, ruſticitatis vernaculâ, Deus venter eſt, & in diem vivitur: & ſanctior eſt ille, qui ditior eſt. Acceſſit huic patellæ, juxta tritum populi ſermone proverbium, dignum operculum: Lupicinus ſacerdos, ſecundum illud quoque, de quo ſemel in vitâ Craſſum ait riſiſſe Lucilius: Similem habent labra lactucam, aſino carduos comedente: videlicet ut perforatam navem debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foveam, taliſque ſit rector, quales illi qui reguntur. Matrem communem, quæ cum vobis ſanctitate ſocietur, in eo vos prævenit, quia tales genuit, cujus verè venter aureus poteſt dici, eo ſalutamus honore, quo noſtis: unà quoque ſuſcipiendas cunctis ſorores, quæ ſexu vicere cum ſæculo, quæ oleo ad lampadas largiter præparato ſponſi opperiantur adventum. O beata domus, in quâ *Mat. 25.* morantur Adda vidua, virgines Prophetiſſæ, *Luc. 2.* geminus Samuel nutritus in templo; ô *1. Reg. 12.* tecta felicia, in quibus cernimus Machabæo- *Mat 1.* rum martyrum coronis cinctam martyrem matrem. Nam licet quotidiè Chriſtum confiteamini, dū ejus præcepta ſervatis: tamen ad privatam gloriam publica hæc acceſſit vobis & aperta confeſſio, quòd per vos ab urbe veſtrâ Ariani quondam dogmatis virus excluſū eſt. Et miramini forſitan, quòd in fine jam epiſtolæ ruſum exorſus ſim. Quid faciam? vocem pectori negare non valeo: epiſtolæ brevitas compellit tacere, deſiderium veſtri cogit: loqui præproperus ſermo: confuſa

turbatur oratio : amor ordinem neſcit.

ARGUMENTUM.

Caſtrutius Pannonius navigare, ut Hieronymum inviſeret, conſtituerat: agit nunc ei gratias & de oculorum cœcitate conſolatur, docens tribulationes ob amorem à Deo immitti; & ſequenti ſe illum anno aſſerit expectare.

HIERONYMUS ad Caſtrutium.

EPISTOLA XXXVIII.

SAnctus filius meus Heraclius diaconus mihi retulit, quòd cupiditate noſtri Ciſſam uſque veniſſes, & homo Pannonius, id eſt terrenum animal, non timueris Adriatici maris æſtus, & Ægæi, atque Jonij ſubire diſcrimina, & niſi te pius fratrum retinuiſſet affectus, voluntatem opere compleſſes. Habeo itaque gratias, & in acceptum refero. In amicis enim non res quæritur, ſed voluntas: quia alterum ab inimicis ſæpe præbetur, alterum ſola charitas tribuit. Simúlque obſecro, nè imbecillitatem corporis, quam ſuſtines, de peccato tibi exiſtimes eveniſſe. Quod quidem & Apoſtoli ſuſpicantes de eo, qui natus erat cœcus ex utero, interrogantéſque Dominus Salvatorem: Iſte peccavit, an parentes ejus, ut cœcus naſceretur? audiunt: Neque hic peccavit, nec parentes ejus, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo. Quantos enim cernimus ethnicos atque Judæos, hæreticos, atque diverſorum dogmatum homines, volutari in cœno libidinum madere ſanguine, feritate lupos, rapacitate milvos vincere, & nihilominus flagellum non appropinquare tabernaculis eorum, nec eos cum hominibus verberari, & idcirco ſuperbire contra Deum: & tranſire uſque ad cœlum os eorum? Cùm ſanctos è cõtrario viros ſciamus ægrotationibus, miſeriis, & egeſtate

Homo Pannonius animal terrenũ.

Ioan. 9.

Pſal. 90.

torqueri,qui forſitan dicunt:Ergo fruſtrà ſanctificavi animam meam,& lavi inter innocen-
*Pſal.*91. tes manus meas. Statimque ſe reprehendentes aiunt: ſi narravero ſic,ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Si cœcitatis cauſam putas eſſe peccatum,id Dei inferre iram,quod crebrò medici remediantur:inſimulabis Iſaac:
*Gen.*27. qui in tantùm lucis iſtius expers fuit,ut etiam
Gen. 24. cui nollet,errore deceptus benediceret. Referes crimen in Jacob, cujus caligaverat acies: & cum interioribus oculis,& ſpiritu prophetali longè poſt futura proſpiceret, & Chriſtum cerneret de ſtirpe regiâ eſſe venturum, Ephraim & Manaſſem videre non poterat. Quid inter reges Joſiâ ſanctius? Ægyptio
4.Reg. mucrone infectus eſt. Quid Petro, quid Paulo
23.*Petrus & Paulus à Nerone interfecti.* ſublimius?Neronianum gladium cruentarunt. Et(ut de hominibus taceam) Dei Filius ſuſtinuit ignominiam crucis:& tu putas beatos, qui felicitate iſtius ſæculi & deliciis perfruuntur? Magna ira eſt,quando peccantibus non iraſcitur Deus. Unde & in Ezechiele ad Hieruſalem:Jam,inquit,non iraſcar tibi,zelus
*Ezec.*16. meus receſſit à te.Quem enim diligit Domi-
*Hebr.*12. nus,corripit,& caſtigat omnem filium, quem recipit.Non erudit pater,niſi,quem amat.Non corrigit magiſter diſcipulum,niſi eum, quem ardentioris cernit ingenij, Medicus,ſi ceſſave-
Luc. 16. rit curare,deſperat. Quòd ſi reſponderis: quo-
*Nahū.*1. modo Lazarus recipit mala in vitâ ſuâ:libenter nunc tormenta patiar, ut futura mihi gloria reſervetur. Non enim vindicabit Domi-
*Niceph. lib.*9.17 *Athan in vita ſancti Anto.* nus bis in idipſum. Job, vir ſanctus, & immaculatus, & juſtus in generatione ſuâ, cur tanta perpeſſus ſit, ipſius volumine continetur. Et nè, veteres replicando hiſtorias, longum faciam,& excedam menſuram epiſtolæ, bre-

vem tibi fabulam referam, quæ infantiæ meæ temporibus accidit. Beatus Antonius cùm à ſancto Athanaſio, Alexandriæ Epiſcopo, propter confutationem hæreticorum in urbem Alexandriam eſſet accitus, & iſſet ad eum Dydimus, vir eruditiſſimus, captus oculis: inter ceteras ſermocinationes, quas de ſcripturis ſanctis habebant, cùm ejus admiraretur ingenium, & acumen animi collaudaret, ſciſcitans: Num triſtis es, quòd oculis carnis careas? Cùm ille pudore reticeret, ſecundò tertióque interrogans, tandem elicuit, ut mœrorem animi ſimpliciter fateretur. Cui Antonius, Miror ait prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ, & muſcæ, & culices habent, & non lætari illius poſſeſſione, quam ſancti ſoli, & Apoſtoli meruerunt. Ex quo pervides, quòd multò meliùs ſit ſpiritu videre, quàm carne, & illos oculos poſſidere, in quos peccati feſtuca non poſſit incidere. Nos, licet hoc anno non veneris, tamen non deſperamus adventum tuum. Quod ſi ſanctus Diaconus, portitor litterarum, tuis amplexibus fuerit irretitus, & illo comitante huc veneris: libenter ſuſcipiam diſpenſationis moram, magnitudine fenoris duplicatam. *Luc. 6.*

ARGUMENTUM.

Caſtorinam, materteram ſuam, cum quâ neſcio quid diſſidij fuerat, ad pacem, & concordiam, quod per alias etiam ferat litteras, adhortatur.

AD CASTORINAM materteram.

EPISTOLA XXXIX. *I. Ioan. 3*

IOannes, idem Apoſtolus, & Evangeliſta, in epiſtolà ſuâ ait: Quicumque odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et rectè, cùm enim homi- *Homicidium ex odio naſcitur.*

cidium ex odio ſæpe naſcatur, quicumque odit, etiam ſi necdum gladio percuſſerit, animo tamen homicida eſt. Cur, ais, tale principium? Scilicet, ut veteri rancore depoſito, mundum pectoris Deo paremus habitaculum.
Pſal 4. Iraſcimini, inquit David, & nolite peccare.
Ephiſ. 4. Hoc quid velit intelligi, Apoſtolus pleniùs interpretatur: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.

Quid agemus nos in die judicij, ſuper quorum iram non unius diei, ſed tantorum annorum ſol teſtis occubuit? Dominus loquitur in
Mat. 5. Evangelio. Si offers munus tuum ad Altare, ibique recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade reconciliari priùs fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Væ mihi miſero, nè dicam & tibi, qui tanto tempore, aut non obtuli munus ad Altare, aut irâ permanente, ſine
Mat. 6. cauſa obtuli. Quomodo in quotidianâ prece
Contra illos qui inimicis nolunt remittere. unquam diximus: Dimitte nobis bebita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: animo diſcrepante cum verbis, oratione diſſidente cum factis? Precor itaque, quod & ante annum prioribus litteris rogaveram, ut pacem quam nobis reliquit Dominus, habeamus, & meum deſiderium, & tuam mentem Chriſtus intueatur. In brevi, ante tribunal ejus, reconciliata, ſeu ſciſſa concordia aut præmium recuperabit, aut pœnam. Quod ſi tu, quod procul abſit, nolueris ego liber ero: epiſtola me hæc mea, cùm lecta fuerit, abſolvet.

ARGUMENTUM.

Theodoſium, & cæteros ſub eo Anachoretas rogat, ut ſuis precibus à Deo impetrent, ut

tum ipſis, ſicut habet in vot's, in deſerto vivere poſſit.

AD THEODOSIUM, & alios Anachoretas.

EPISTOLA XL.

QVam vellem nunc veſtro, intereſſe conventui, & admirandum conſortium, licet iſti oculi non mereantur aſpicere, totâ cum exultatione complecti. Spectarem deſertum omni amœnius civitate: viderem deſolata ab accolis loca, quaſi ad quoddam paradiſi inſtar, ſanctorum cœtibus obſideri. Verùm quia hoc mea faciunt delicta, ne conſortio beatorum inferatur obſeſſum omni crimine caput, idcirco obſecro (quia vos impetrare poſſe non ambigo) ut me ex iſtius tenebris ſæculi veſtro liberetis oratu. Et antè dixeram præſens, & nunc per litteras votum indicare non ceſſo quòd mens mea omni ad id ſtudium cupiditate rapiatur. Nunc veſtrum eſt, ut voluntatem ſequatur effectus: meum eſt, ut velim: obſecrationum veſtrarum eſt, ut quod velim, & poſſim. Ego ita ſum, quaſi à cuncto grege morbida aberrans ovis. Quòd niſi me bonus paſtor ad ſua ſtabula humeris impoſitum reportarit, lababunt greſſus, & in ipſo conamine veſtigia concident aſſurgentis: ego ſum ille prodigus filius qui, omni, quam mihi pater crediderat: portione profusâ, necdum me ad genitoris genua ſubmiſi, necdum cœpi prioris à me luxuriæ blandimenta depellere. Et quia paululùm non tam deſivi à vitiis, quàm cœpi velle deſinere: nunc me novis diabolus ligat retibus: nunc nova impedimenta proponens maria undique circundat, & undique pontum: nunc in medio conſtitutus elemento, nec regredi valeo, nec progredi poſſum.

Luc. 19.

Supereſt, ut oratu veſtro ſancti Spiritus aura me provehat, & ad portum optatum optati litoris proſequatur.

ARGUMENTUM.

Marcella Hieronymo, Paula, Euſtochio, virginibus cum eis degentibus, mittit ſellas, ſaccos, cereos, calices muſcariaque quibus muſcæ abiguntur, xeniola. Hieronymus nunc ei reſpondens, omnia ἀλληγορικῶς ad animæ documentum in utramque partem ſanctè, ac feſtiviter interpretatur.

AD MARCELLAM de acceptis munuſculis.

EPISTOLA XLI.

VT abſentiam corporum ſpiritus confabulatione ſolemur, facit unuſquique quod prævalet. Vos dona tranſmittitis: nos epiſtolas remittimus gratiarum, ita tamen, ut quia velatarum virginum munus eſt, aliqua in ipſis munuſculis eſſe myſteria demonſtremus. Saccus, orationis ſignum atque jejunij eſt. Sella, ut foras pedes virgo non moveat. Cerei, ut accenſo lumine, ſponſi expectetur adventus. Calices mortificationem carnis oſtendunt, & ſemper animum ad martyrium præparatum. Calix quippe Domini inebrians, quàm præclarus eſt. Quòd autem & matronis * offertis muſcaria parva parvis animalibus eventilandis, elegans ſignificatio eſt, debere luxuriam citò reſtinguere, quia muſcæ morituræ oleum ſuavitatis exterminant. Hic typus ſit virginum, hæc figura matronarum. Nobis autem, licet in perverſum, munera veſtra conveniunt. Sedere, aptum eſt otioſis: in ſacco jacere, pœnitentibus: calices habere, potantibus. Licet & propter nocturnos metus, & animos ſemper malo conſcientiæ formidantes, cereos quoque accendiſſe ſit gratum.

Virgines velatæ.

Pſal. 22.
Eccl. 10.
** Offerimus.*

ARGUMENTUM.

Algaſia nobilis, & ex ultimis Galliarum finibus orta femina, unà cum Hedibia Apodemium ad D. Hieron. in Bethlehem uſque miſit: ut per ſanctiſſimum & eruditiſſimum virum aliquot utrique, quæ difficiles videbantur ex Novo Teſtamento ſolverentur quæſtiones. Undecim ergo Algáſia hoc eſt una minus quam fecerat Hedibia, ſibi explicandas proponit. D. ergo Hieronymus, laudato priùs fœminæ ſtudio: ſuique ingenij excuſata tenuitate ad quæſtiones, quas per capita diſtinctas invenies, deſcendit, ſingulaſque illi non minùs piè, quàm doctè interpretando ſolvit.

HIERONYMUS Algaſiæ.

EPISTOLA XLII.

Filius meus Apodemius, qui interpretationem nominis ſui, longâ ad nos veniens navigatione, ſignavit, & de Oceani littore atque ultimis Galliarum finibus, Româ prætеritâ, quæſivit Bethlehem, ut inveniret in eâ cœleſtem panem, & ſaturatus eructaret in Domino ac diceret: Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi: detulit mihi in parvâ ſchedulâ maximas quæſtiones, quas à te datas, mihique tradendas diceret. Ad quarum lectionem intellexi ſtudium reginæ Saba in te eſſe completum, quæ de finibus terræ venit audire ſapientiam Salomonis. Non quidem ego Salomon, qui & ante ſe, & poſt ſe cunctis hominibus præfertur ſapientia: ſed tu regina appellanda es Saba, in cujus mortali corpore non regnat peccatum, & quæ ad Dominum totâ mente converſa, audies ab eo: Convertere, convertere Sunamitis. Etenim Saba in linguâ noſtrâ converſionem ſonat. Simulque animadverti, quòd

Pſal. 44.

3. Reg. 10.

Mat. 12.

quæſtiunculæ tuæ de Evangelio tantùm & de Apoſtolo propoſitæ, indicant te veterem ſcripturam aut non ſatis legere aut non ſatis intelligere: quæ tantis obſcuritatibus & futurorum typis obvoluta eſt, ut omni interpretatione egeat, & porta orientalis, de quâ verum lumen exoritur, & per quam Pontifex ingreditur, & egreditur, ſemper clauſa ſit, & ſoli Chriſto pateat, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit: ut illo reſerante introeas cubiculum ejus, & dicas: Introduxit me Rex in cubiculum ſuum. Prætereà ſatis miratus ſum, cur, puriſſimo fonte vicino relicto, noſtri tam procul rivuli fluenta quæſieris; & omiſſis aquis Siloe, quæ vadunt cum ſilentio, deſideres aquas Sihor, quæ turbidis ſæculi hujus vitiis ſordidantur. Habes iſtic ſanctum virum Aletium presbyterum, qui vivâ, ut aiunt, voce, & prudenti, diſertoque ſermone, poſſit ſolvere, quæ requiris: niſi fortè peregrinas merces deſideras, & pro varietate guſtus noſtrorũ quoque condimentorum te alliamenta delectant. Aliis dulcia placent: nonnullos ſubamara delectant: horum ſtomachum acida renovant, illorum ſalſa ſuſtentant. Vidi ego nauſeam, & capitis vertiginem antidoto, quæ appellatur πικρα ſæpè ſanari, & juxta Hippocratem, contrariorum contraria eſſe remedia. Itaque noſtram amaritudinem illius nectareo melle curato: & mitte in Mara lignum crucis, ſenilemque pituitam juvenili auſteritate compeſce: ut poſſis læta cantare. Quam dulcia gutturi meo eloquia tua, ſuper mel ori meo?

Ezech. 43. 44. Apoc. Cant. 1. Ʒ, a. 8.

Exod. 15

Pſ. 118.

ARGUMENTUM.

Reſpondet iis, qui D. Hieronymo obtrectabant, quòd quædam ex novo teſtamento jam

receptæ mutaſſet, & virginum cum viris conſuetudinem vituperaſſet.

HIERONYMUS Marcellæ.

EPISTOLA XLIII.

POſt priorem epiſtolam, in quâ de Hebræis verbis pauca perſtrinxeram, ad me repentè perlatum eſt, quoſdam homunculos mihi ſtudiosè detrahere, cur, adverſum auctoritatem veterum, & totius mundi opinionem, aliqua in Evangeliis emendare tentaverim. Quos ego cùm poſſem meo jure contemnere: (aſino quippe lyra ſuperfluè canit) tamen, nè nos ſuperbiæ, ut facere ſolent, arguant, ita reſponſum habeant, non adeò me hebetis fuiſſe cordis, & tam craſſæ ruſticitatis (quam illi ſolam pro ſanctitate habent, piſcatorum ſe diſcipulos aſſerentes: quaſi idcircò ſancti ſint, ſi nihil ſcierint) ut aliquid de Dominicis verbis aut corrigendum putaverimus, aut non divinitus inſpiratum: ſed Latinorum codicum vitioſitatem, quæ ex diverſitate librorum omnium comprobatur, ad Græcam originem, unde & ipſi tranſlata non denegant, voluiſſe revocare. Quibus ſi diſplicet fonte unda puriſſimi: cœnoſos rivulos bibant, & diligentiam, quâ aviam ſilvas, & concharum gurgites norunt, in ſcripturis legendis abjiciant: ſintque in hac re tantùm ſimplices, ut Chriſti verba exiſtiment ruſticana, in quibus per tanta jam ſæcula tantorum ingenia ſudaverunt, ut rationem verbi uniuſcujuſque magis opinati ſint, quàm expreſſerint. Apoſtolum arguant imperitiæ, qui ob multas litteras inſanire dicebatur. Scio te, *Act.* 26. cùm iſta legeris, rugare frontem, & libertatem meam rurſum ſeminarium timere rixarum, ac meum, ſi fieri poteſt, os digito velle

comprimere: nè audeam dicere, quæ alij facere non erubeſcunt. Rogo, quid à nobis liberè dictum eſt? nunquid in lancibus Idola cælatæ deſcripſi? numquid inter epulas Chriſtianas virginalibus oculis baccharum ſatyrorumque complexus innexui? aut umquam aliquem amarior ſermo pulſavit? numquid ex medicis divites fieri doluimus? numquid reprehendi hereditatis ſepulturas? Unum miſer locutus, quòd virgines ſæpiùs deberent cum mulieribus eſſe, quàm cum maſculis, totius oculos

Pſal.68. urbis offendi, cunctorum digitis notor. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis, & factus ſum eis in parabolam: & tu putas me aliquid deinceps locu-

Aſelli bipedes. turum? Verùm, nè Flaccus de nobis rideat: Amphora cœpit inſtitui currente rotà, cur urceus exit? revertimur ad noſtros bipedes aſellos, & illorum in aure buccinâ magis, quàm cithara concrepamus. Illi legant, ſpe gaudentes, tempori ſervientes: nos legamus, ſpe gaudentes, Domino ſervientes. Illi adverſus presbyterum accuſationem omninò pu-

Rom.12. tent recipiendam: nos legamus, Adverſum

1 Tim.5 presbyterum accuſationem ne receperis, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus: peccantes au-

1.Tim.1 tem coram omnibus argue. Illis placeat humanus ſermo, & omni acceptione dignus: nos cum Græcis, id eſt, cum Apoſtolo, qui Græcè locutus eſt, erremus: Fidelis ſermo, & omni

Zach.9. acceptione dignus, Ad extremùm illi gaudeant gallicis canteriis non ſolutus vinculis, & in Salvatoris miniſterium præparatus, Zachariæ aſellus ille delectet: qui poſt quam

Pſal.31. Domino terga præbuit cœpit Eſayæ conſonare vaticinio: Beatus qui ſeminat ſecus omnem aquam, ubi bos & aſinus calcant.

ARGUMENTUM.

Rogatus per litteras à Marcellâ, nobili apud Romanos feminâ, quid ſit Ephod-bad, & quid Teraphim apud Hebræos, exponit.

HIERONYMUS Marcellæ.

EPISTOLA XLIV.

EPiſtolare officium eſt, de familiari, aut de quotidianà converſatione aliquid ſcribere, & quodam modo abſentes inter ſe præſentes fieri, dum mutuò, quid aut velint aut geſtum ſit, nunciant, licet dum confabulationis tale convivium, doctrinæ quoque ſale condiatur. Verùm tu, dum tota in tractatibus occuparis, nihil mihi ſcribis, niſi quod me torqueat, & ſcripturas legere compellat. Denique heri, formoſiſſimâ quæſtione propoſitâ, poſtulaſti, ut quid ſentirem, ſtatim reſcriberem. Quaſi verò Phariſæorum teneam cathedram, ut quotieſcumque de verbis Hebraicis jurgium eſt, ego arbiter, & litis ſequeſter expoſcar. Non ſunt ſuaves epulæ, quæ non placentam redolent, quas non condit Apicius, in quibus nihil de magiſtrorum hujus temporis jure ſuffumat. Sed quia vector & internuncius ſermonis noſtri redire feſtinat, rem grandem celeriùs dicto, quàm debeo: licet de ſcripturis ſanctis diſputanti non tam neceſſaria ſint verba, quàm ſenſus. Quòd eloquentiam quæris, Demoſthenes legendus, aut Tullius eſt: ſi ſacramenta divina, noſtri codices, qui de Hebræo, in Latinum non bene reſonant, pervidendi. In fronte epiſtolæ tuæ poſueras, quid ſibi velit, quod in Regnorum libro primo ſcriptum eſt: Et Samuel puer Serviebat ante conſpectum Domini, cinctus ephod-bad, & diploidem habebat puſillam, quam fecerat ei mater ſua: & afferebat ei de

1. Reg. 7.

diebus in dies, cùm aſcenderet cum viro ſuo ſacrificare ſacrificium dierum. Itaque quæris quid ſit ephod-bad, quo futurus propheta præcingitur, utrum nè zona, an, ut quidam putant, thuribulum, vel genus aliquod veſtimenti ſit. Et ſi veſtis, quo modo ea præcingitur? Et poſt ipſum ephod, quare adjungitur ei bad? In ſequentibus quoque legiſſe ſcribis. Venit homo Dei ad Eli, & dicit ei. Hæc dicit Dominus: Manifeſtè oſtendi me ad domum patris tui, ex omnibus tribubus Iſraël, cùm eſſent in terrâ Ægypti ſervientes in domo Pharaonis, & elegi domum patris tui ex omnibus tribubus Iſraël mihi in ſacerdotiū: ut aſcenderent ad altare meum, & incenderent incenſum, & portarent ephod: totumque libri ordinem proſecuta, etiam de illo loco exemplar ſumpſiſti, in quo Doëc Idumæus juſſu regis interfecit ſacerdotes. Et converſus, inquit, ſcriptura, Doec Syrus mortificavit ipſe ſacerdotes Domini: & occidit in illâ die trecentos quinque viros, ſive, ut in Hebræo legitur, octoginta quinque, omnes qui portabant ephod: & Nob civitatem ſacerdotum occidit in ore gladij à viro uſque ad mulierem, ab infante uſque ad nutrientem, & vitulum, & aſinum, & ovem in ore gladij. Et ſalvatus eſt unus filius Achimelech filij Achitob, & nomen ei Abiathar, & fugit poſt David. Non me teneo, quin problematis ordinem reſponſione præveniam. Ubi nunc legimus, & omnes portantes ephod: in Hebræo habet, portantes ephod-bad. Hoc quare ita dixerim, in ſequentibus diſces. Illud quoque ſequitur, addidiſti. Et factum eſt, cùm ſugeret Abiathar filius Achimelech ad David, & ipſe cum David deſcendit in Ceila habens

Ibidem. 1. *Reg.* 22 1. *Reg.* 23.

habens ephod in manu ſua : & renunciatum eſt Saül, quia venit David in Ceila : ubi cum regis adventus,& civitatis timeretur obſidio, dixit David ad Abiathar : Defer ephod Domini. Hæc ſunt, quæ de Regnorum libro excepta proponens, ad volumen Judicum tranſcendiſti, in quo Micha de monte Ephraim ſcribitur mille centum argenti ſiclos matri quos illa noverat rediđiſſe, atque ſculptile inde feciſſe & conflatile. Et addis hæc poſt modicum, vocari ephod & theraphim, cum utique ſi zona ſit, aut veſtimenti genus, ſculptile atque conflatile eſſe non poſſit. Agnoſco errorem penè omnium Latinorum, putantium ephod & teraphim quæ poſteà nominantur, de hoc argento, quod Micha matri dederat,fuiſſe conflata,cum ſcriptura ſic referat:Et accepit mater ejus, haud dubium quin Michæ,argentum,& dedit illud conflatori,& fecit illud,ſculptile,atque conflatile quod fuit in domo Michæ,domus Michæ,domus ejus Dei,& fecit ephod & theraphim, & implevit manum unius de filiis ſuis, & factus eſt ei in ſacerdotem. Si autem putas, ea, quæ ſuperiùs appellata ſunt ſculptile, atque conflatile, ephod & theraphim deinceps nominari, diſce eſſe non eadem : ſi quidem poſt matris idolum, quod dicitur ſculptile, atque conflatile, fecit Micha ephod & theraphim, ſicut ex conſequentibus approbatur. Et reſponderunt quinque viri, qui abierant conſiderare terram, & dixerunt ad fratres ſuos : Ecce noſtis, quia eſt in domibus iſtis ephod,& theraphim; & ſculptile, atque conflatile. Et poſt multa quæ in medio prætermiſiſti:Et aſcenderunt, inquit- *Jud.* 17.

quinque viri, & illuc irruerunt, & ſumpſe-
runt ſculptile, atque conflatile, ephod, & the-
raphim, Et ſexcenti viri qui cincti erant vaſis
bellicis, ingreſſi ſunt domum Michæ, & ſum-
pſerunt ſculptile atque conflatile, ephod &
theraphim. Ex quo coarguuntur eorum opi-
niones, qui ut diſſolubilem facerent quæſtio-
nem, ephod argenteum putaverunt. Illud bre-
viter attende, quòd numquam niſi in ſacerdo-
1. Reg. 2. tio nominetur. Nam & Samuel, qui illo cin-
1 Reg. ctus refertur, levites fuit: & ſacerdotes. Nob
2,2.21. hoc dignitatis ſuæ inſigne portabant. Et quòd
in Latinis codicibus non habetur, quando
David fugiens à Saül venit ad Achimelech, &
gladium poſtulavit dicens. Vide, ſi eſt ad ma-
num tuam lancea, & gladius, quoniam gla-
dium meum, & vaſa mea non ſuſtuli in manu
mea: reſpondenſque ſacerdos dixit: Ecce
gladius Goliath alienigenæ, quem percuſſiſti
in valle Terebinthi, & hic involutus eſt ve-
ſtimento poſt ephod in ſacrario, utique ephod
conditum ſervabatur. Hoc quoque ipſum,
quod nunc poſuimus, ubi ſculptile, & con-
flatile legitur, licet idolum ſit, tamen, quia
per errorem religio putabatur, ad venera-
tionem ejus, ſicut ad Dei myſterium, ephod
& theraphim inſigne conficitur. Theraphim
quid ſit, ſi ſpatium dictandi fuerit, proſe-
quemur. Nunc interim de ephod, ut cœpimus,
Exod. 8. explicandum eſt. In Exodo, ubi Moyſi præ-
cipitur, ut ſacerdotalia jubeat fieri veſtimen-
ta, poſt cetera legitur: Et hæ ſtolæ, quas
facient, pectorale, & ſuperhumerale, & tuni-
cas κοσυμβωτάς, & cidarim, & cinctorium.
Ubi autem nos poſuimus ſuperhumerale, in
Græco ἐπωμίδα Septuaginta Interpretes tran-
ſtulerunt, quòd ſcilicet ſuper humeros iſtiuſ-

modi veniat veſtimentum. Deinde ſubjungitur: Et hi accipient aurum, & hiacynthum, & coccum, & purpuram, & byſſum, & facient ſuperhumerale de byſſo torta, opus textile varium. Quid plura totus Exodi liber hac veſtium plenus eſt ſpecie: nam & in fine ejuſdem voluminis ſcribitur. Et fecit omnis ſapiens in operibus ſtolas ſanctorum, quæ ſunt Aaron ſacerdotis, ſicut Dominus præcepit Moyſi: Et fecerunt ſuper humerale de auro, & hyacintho, & purpurâ, & cocco, & byſſo retortâ. Sed quia in Exodo hoc genus veſtimenti præcipitur tantùm ut fiat, & poſteà factum refertur, non tamen eo Aaron veſtitur: in Levitico quo modo ſacerdotalibus veſtimentis indutus fuerit, explicatur, Et applicuit Moiſes Aaron, & filios ejus, & lavit eos aquâ, & veſtivit eum tunicâ, & cinxit eum zonâ, & veſtivit eum ὑποδύτην quod nos ſubtunicalem, ſive tunicam, quâ ſubtus veſtitus eſt, poſſumus interpretari. Et impoſuit ei ſuperhumerale, inquit, & cinxit eum ſecundùm facturam ſuperhumeralis, & conſtrinxit eam in ipſo. Vides itaque, hoc Aaron ſuperhumerali cingi, quo modo Samuel ephod-bad illo neſcio quo cingebatur. Sed, ne te longius traham, hanc habe ſententiam. Ubicumque in Septuaginta interpretibus, hoc eſt in codicibus noſtris, ἐπωμίς, id eſt, ſuperhumerale legitur, in Hebræo ſcriptum eſt ephod. Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi interpretatum reliquerint, non eſt mei judicij, cum hoc ipſum in pluribus fecerint: ut quæ alibi aliter atque aliter expreſſerant, noviſſimè tranſlationis varietate laſſati, ipſa Hebræa verba poſuerint. Aquila autem, id quod illi ἐπωμάριον dixerunt, ἐπίρριμμα, & ἐπένδυμα di-

Exod. 39

Levit. 8

xit : quod ſcilicet tunica eſt : & quod He-
bræo ſermone vocatur מעיל mehil , ſupe-
riorem tunicam : ἔνδυμα vero, id eſt , ἐπωμὶς
quod Hebraicè dicitur ephod , ſuperius pal-
lium ſignificat, quo tota ſacerdotalis prote-
gatur ambitio. Quæras forſitan, ſi ephod ſa-
cerdotale ſit pallium , quare in quibuſdam
locis addatur bar. Audiens bar, riſum tenere
non poſſum, Nam cum apud Hebræos di-
catur bad , ipſos quoque Septuaginta inter-
pretes ſic tranſtuliſſe manifeſtum ſit , ut pro
bad bar ſcriberetur , error obtinuit , בר Bad
*Exod.*28 autem Hebraicâ linguâ linum dicitur : licet
linum פשתה piſtha ſignificantiùs expri-
matur. Denique ubi nos legimus,& facies fe-
*Ioan.*10. morale lineum , ut operiant carnis turpitudi-
nes à lumbis uſque ad crura eorum : in He-
1 . *Reg.*2. bræo pro lineo, bad ponitur. Quâ ſpecie vir
22. quoque ille, qui Danieli monſtratur,indutus
eſt : Et extuli oculos meos,& vidi:& ecce vir
unus veſtitus eſt בדים baddim, quo plurali
numero veſtes lineæ nuncupantur. Propterea
autem Samuël & octoginta quinque viri ſa-
cerdotes , אפוד ephod lineum portaſſe refe-
runtur:quoniam Sacerdos magnus ſolus ha-
bebat licentiam ephod, non lineo veſtiendi,
verùm, ut Scriptura commemorat, auro, hia-
cyntho , purpurâ, cocco, byſſoque contexto.
Ceteri habebant ephod , non illâ varietate
diſtinctum , & duodecim lapidibus ornatum,
qui in humero utroque reſidebant , ſed lineũ,
& ſimplex, & toto candore puriſſimum. Ve-
rùm quia ſuprà promiſeram, me , ſi ſpatium
dictandi fuiſſet,de תרפים theraphim quoque
breviter diſſerturum , nec quiſquam interim
interpellator advenit : ſcito theraphim ab
Aquila μορφώματα interpretari,quas nos figu-

ras, ſive figurationes poſſumus dicere. Nam in eo loco, quando Saul miſit nuncios, ut acciperent David & reſponderunt vexari illum graviter, miſit rurſum dicens: Afferte illum in lecto ad me, ut occidam illum: & venerunt nuncii, & ecce κενοτάφια in lecto: pro cenotaphiis, in Hebræo theraphim, id eſt μορφώματα poſita ſunt, & non decor caprarum, ut noſtri codices habent, ſed pulvillus de caprarum pelle conſutus, qui intonſis pilis, caput involuti in lectulo hominis mentiretur. Ut autem utriuſque ſermonis veritatem pariter explicem, in Oſee cõminatur Deus ſe à populo fornicante omnem gratiam ablaturum, dicens: Quòd diebus multis ſedebunt filij Iſraël ſine rege, & principe, ſine ſacrificio, ſine altari, & ſine ſacerdotio, & manifeſtationibus. Pro ſacerdotio, & manifeſtationibus in Hebræo eſt, ſine ephod, & ſine theraphim, ſicut Theodotion & Symmachus tranſtulerunt. Ex quo intelligimus, in ephod, juxta à Septuaginta quoque, qui ſenſum magis, quàm verba interpretati ſunt, ſacerdotium interpretari: in theraphim verò, id eſt, figurationibus vel figuris, varia opera, quæ theraphim vocantur, intelligi. Nam & in Exodo, ceteriſque locis, ubi deſcribuntur veſtes plumariâ arte contextæ, opus Cherubim, id eſt varium, atque depictum eſſe factum deſcribitur, ita tamen, ut, vau litteram Cherubim non habeant: quia ubicumque cum hac littera ſcribitur, animalia magis quàm opera ſignificant. Juxta igitur hunc ſenſum & Micha cum veſte ſacerdotali, cetera quoque, quæ ad ſacerdotalia pertinent ornamenta, per theraphim feciſſe monſtratur. Quem vellem nunc tibi omnem habitum ſacerdotalem exponere, & per ſingulas

1 Reg 19. *Oſee 3.* *Exod 28. 28.38.* *Iud. 17. 22.*

veſtium ſpecies divina oſtendere ſacramenta. Verùm, quia in hoc ipſo brevitatem epiſtolæ exceſſimus, & Joſephus, ac Philo, viri doctiſſimi Judæorum, multique de noſtris id latiſſimè proſecuti ſunt, quorum, ut ajunt voce audies me: quæ de cetero velis, præſens percunctator præſentem, ut ſi quid forte neſcimus, ſine teſte, ſine judice in fidâ aure moriatur. Nos, ut ſcis, Hebræorum lectione detenti, in Latinâ linguâ rubiginem obduximus, in tantùm, ut loquentibus quoque nobis ſtridor quidam non Latinus interſtrepat. Unde ignoſce ariditati: & ſi imperitus ſum, inquit, ſer-
2.Cor.11 mone Apoſtolus, ſed non ſcientiâ. Illi utrumque non deerat & unum humiliter renuebat: nobis utrumque deeſt: quia & quod pueri plauſibile habueramus, amiſimus, nec ſcientiam, quam volebamus, conſecuti ſumus, juxta Æſopici canis fabulam, dum magna ſectamur, etiam minora perdentes.

ARGUMENTUM.

Ingens ſibi odium apud Romanos Hieronymus contraxit: quòd Paulam, & Euſtochium, unà cum Melaniâ, primarias in urbe fœminas, ad ſanctiorem vitam monaſticumque inſtitutum traxiſſet: neque caruit ſuſpicione, quòd eas turpiter amaret: propterea nunc cum ſtomacho urbem relinquens, dum navim pro diſceſſu conſcendit, hujuſmodi obtrectatorum obloquiis excitata bile reſpondet: hominumque malevolentiam deplorat.

HIERONYMUS Aſellæ.

EPISTOLA XLV.

SI tibi putem gratias à me referri poſſe, non ſapiam. Potens eſt Deus ſuper perſonâ meâ ſanctæ animæ tuæ reſtituere, quod meretur: ego enim indignus, nec æſtimare

umquam potui, nec optare,ut mihi tantum in Chriſto largireris affectum. Et licet me ſceleratum quidam putent, & omnibus flagitiis obrutum, & pro peccatis meis, etiam hæc parva ſint: tamen tu benè facis, quòd ex tuâ mente etiam malos bonos putas. Periculoſum quippè eſt, de ſervo alterius judicare: & non facilis venia, prava dixiſſe de rectis. Veniet, veniet illa dies, in qua & mecum dolebis ardere non paucos. Ego probroſus, ego verſipellis,& lubricus, ego mendax, & ſatanæ arte decipiens. Quid enim eſt tutius,hæc vel credidiſſe, vel finxiſſe de inſontibus, an etiam de noxiis credere noluiſſe? Oſculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant:& dolebant labiis, corde gaudebant. Videbat Dominus, & ſubſannabat illos,& miſerum me, ſervum ſuum, futuro cum eis judicio reſervabat. Alius inceſſum meum calumniabatur, & riſum, & ille vultui detrahebat, hic ſimplicitate aliud ſuſpicabatur. Penè certè triennium cum eis vixi. Multa me virginum crebrò turba circumdedit. Divinos libros, ut potui nonnullis ſæpè diſſerui: lectio aſſiduitatem, aſſiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid unquam in me aliter ſenſerint, quàm Chriſtianum decebat?Pecuniam cujuſquam accepi? munera vel parva, vel magna non ſprevi? in manu meâ æs alicujus inſonuit?obliquus ſermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud objicitur, niſi ſexus meus: & hoc numquam objicitur, niſi cum Hieroſolymam Paula & Melavia proficiſcuntur. Eſto: crediderunt mentienti:cur non credunt neganti? Idem eſt homo ipſe,qui fuerat: fatetur inſontem, qui dudum noxium loque-

Hieronimi voces

batur : & certe veritatem magis exprimunt tormenta, quàm riſus : niſi quod facilius creditur, quod aut fictum libenter auditur, aut non fictum, ut fingatur, impellitur. Antequam domum ſanctæ Paulæ noſſem, totius in me urbis ſtudia coſonabant : omnium penè judicio dignus ſummo ſacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damaſus meus ſermo erat : dicebar ſanctus : dicebar humilis, & diſertus. Numquid domum alicujus laſcivioris ingreſſus ſum? numquid me veſtes ſericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam poſſet edomare mentem, niſi lugens, atque jejunans, ſqualens ſordibus, fletibus penè cœcata, quam continuis noctibus miſericordiam Domini deprecantem ſol ſæpè deprehendit : Cuius canticum Pſalmi, ſermo Evangelium, deliciæ continentia, vita jejunium? nulla me potuit alia delectare, niſi illa, quam manducantem numquam vidi? ſed poſtquam eam pro ſuæ merito caſtitatis venerari, colere, ſuſpicere cœpi omnes me illicò deſeruere virtutes. O invidia primùm mordax tui : ô ſatanæ calliditas, ſemper ſancta perſequens. Nullæ aliæ Romanæ urbi fabulam præbuerunt, niſi Paula, & Melania, quæ, contemptis facultatibus, pignoribuſque deſertis, crucem Domini, quaſi quoddam pietatis levavere vexillum. Si balneas peterent, unguenta eligerent, divitias, & viduitatem, haberent materiem luxuriæ & libertatis, dominæ vocarentur, & ſanctæ nunc in ſacco & cinere formoſæ volunt videri, & in gehennam ignis cum jejuniis & pædore deſcendere : videlicet non licet eis applaudente populo perire cum turbis. Si gen-

Officium ſanctæ mulieris

tiles hanc vitam ca[illegible]erent, ſi Judæi, haberent ſolatium non placendi eis, quibus diſplicet Chriſtus: nunc verò, proh nefas! homines Chriſtiani, prætermiſſa domorum ſuarum cura, & proprij oculi trabe neglectâ, in alieno oculo feſtucam quærunt, lacerant ſanctum propoſitum: & remedium pœnæ ſuæ arbitrantur, ſi nemo ſit ſanctus, ſi omnibus detrahatur, ſi turba ſit pereuntium, ſi multitudo peccantium. Tibi placet lavare quotidie: alius has munditięs ſordes putat. Tu attagenem ructas & de comeſto * acipenſere gloriaris: ego fabâ ventrem impleo. Te delectant cachinnantium greges: me Paula, Melaniaque plangentes. Tu aliena deſideras, illæ contemnunt ſua. Te delibuta melle vina delectant: illæ potāt aquam frigidam ſuaviorem. Tu te perdere exiſtimas quidquid in præſenti non habueris, comederis, devoraveris: illæ futura deſiderant, & credunt vera eſſe, quæ ſcripta ſunt. Eſto, ineptè, & inaniter, quibus reſurrectio corporum perſuaſit: quid ad te? nobis è contrario tua vita diſplicet. Bono tuo craſſus ſis: me macies delectat & pallor. Tu tales miſeros arbitraris: nos te miſerabiliorem putamus. Par pari refertur, & invicem nobis videmur inſanire. Hæc, mi domina Aſella, cùm jam navem conſcenderem, raptim flens dolenſque conſcripſi: & gratias ago Deo meo, quòd dignus ſim, quem mundus oderit. Ora autem, ut de Babylone Hieroſolyma regrediar, nè mihi dominetur Nabuchodonoſor, ſed Jeſus filius Joſedech: veniat Eſdras, qui interpretatur adjutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domini in terrâ alienâ, & deſerto monte Sina, Ægypti auxilium flagita-

Luc. 9.

* *Alias, comeſto anſere.* *greg. ſo.*

Agg. 1. 22.

Hier. 42. *Lam.* [illegible]

bam:non recordabar Evangelii, quia qui de Hieruſalem egreditur, ſtatim incidit in latrones, ſpoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet ſacerdos deſpiciat, atque levites, Samaritanus
Joan.8. ille miſericors eſt: cui cùm diceretur: Samaritanus es, & dæmonium habes: dæmonium renuens, Samaritem ſe non negavit. Quia quem nos cuſtodem, Hebræi Samaritem vocant. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei ſervus agnoſco. Magum vocant &
Marc 3. 2.Cor.6. Judæi Dominum meum. Seductor & Apoſto-
1 Co 10 lus dictus eſt. Tentatio me non apprehendat, niſi humana. Quotam partem anguſtiarum perpeſſus ſum, qui cruci milito? Infamiam falſi criminis imputarunt: ſed ſcio, per bonam & malam famam perveniri ad regna cœlorum Saluta Paulam, & Euſtochium, velit nolit mundus, in Chriſto meas. Saluta matrem Albinam, ſororemque Marcellam, Macellinam quoque, & ſanctam Felicitatem: & dic eis: Ante tribunal Chriſti ſimul ſtabimus: ibi apparebit, quâ mente quis vixerit. Memento mei, exemplum pudicitiæ & virginitatis inſigne, fluctuſque maris tuis precibus mitiga.

ARGUMENTUM.

Exuperij litteris, qui & egentibus fratribus miſerat munera, reſpondet: ſimulque illi dedicat ſuos in minores Prophetas commentarios, laudans illius Epiſcopi virtutes.

HIERONYMUS Exuperio Epiſcopo Tholoſano.

EPISTOLA XLVI.

VLtimo jam autumni tempore frater noſter, filius tuus Syſinnius monachus, tuæ mihij dignationis epiſtolam reddidit: quâ lectâ, gaviſus ſum eſſe te ſoſpitem & memorem mei, omniumque fratrum, qui in ſan-

ctis locis Domino ſerviunt. In quorum refrigeriis facis tibi amicos de iniquo mammonâ,& præparas æterna tabernacula, ut poſſis cum David dicere. Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum:concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. *Pſal.* 15.
Si enim paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum, ubi ponat pullos ſuos: cur tu, qui Pontifex Domini es, & calcas in fine mundi torcularia, ut ſitientibus populis ſanguinis Chriſti vinum tribuas, non liberè proclamabis ac dices:Cor meũ & caro mea exultant in Deum vivum. Beati qui habitant in domo tua. Audio te in valle lachrymarum, in loco quem Deus poſuit ad certamen, ut vincentibus coronam daret, aſcenſiones in tuo corde diſponere, & ire de virtute in virtutem, & imitari Domini paupertatem, ut cum illo dives fias, & in te reclinet caput, & per ſingulos dies ſuſcipiatur, viſitetur, alatur, veſtiatur: & præcipuè in ſanctarum Scripturarum lectione fervere. Cúmque tibi cuperem ingenioli mei aliquod offerre munuſculum, & cœpta in duodecim Prophetas explanatio perveniret ad calcem, ſuſceptum opus deſerere nolui: ſed quod & abſque te dictaturus eram, tuo potiſſimum nomini conſecravi. Tuæ benevolentiæ erit, non eruditionem noſtram, quæ vel nulla, vel parva eſt, ſed pronam in te ſuſcipere voluntatem, ut nos ad cætera provoces, & in longo ſcripturarum campo currere cohorteris. Si qui autem ſunt, quibus interpretationem & horum & aliorum voluminum antè promiſi, ignoſcant incredibili in te amori meo, & quicquid tibi ſcripſi ſibi ſcriptum arbitrentur. Charitas enim benigna eſt, charitas non æmulatur, non quærit quæ ſua ſunt.

ARGUMENTUM.

Theophilo reſpondens, quòd canonum obſervantiam monuerit, gratias agit: illos, præcipuoque Romanam fidem ſibi cordi eſſe ait: & ſicut, quòd olim contra Origeniſtas tacuerit, non reprehendit, ita, quòd nimiâ eos corrigi nunc lenitate putet, non laudat.

HIERONYMUS Theophilo.

EPISTOLA XLVII.

MEminit beatitudo tua, quòd eo tempore, quo tacebas, numquam ab officio meus ſermo ceſſaverit, ne conſideraverim, quid tu pro diſpenſatione tunc faceres, ſed quid me facere conveniret: & nunc ſumptis dignationis tuæ epiſtolis, fructum aliquem
Luc 18. cepiſſe me video Evãgelicæ lectionis. Si enim duri judicis ſententiam crebra mulieris inflexit petitio: quantò magis paterna viſcera interpellatione ſedulâ molliuntur? Quòd de canonibus Eccleſiaſticis mones, gratias agimus. Quem enim diligit Dominus, corripit,
Heb. 12. & flagellat omnem filium, quem recipit. Sed tu ſcito nobis nihil eſſe antiquius, quâm Chriſti jura ſervare, nec patrum transferre
Rom. 1. terminos, ſemperque meminiſſe, Romanam fidem Apoſtolico ore laudatam: cujus ſe eſſe participem Alexandrina Eccleſia gloriatur. Super nefariâ hæreſi, quòd multam patientiam geris, & putas Eccleſiæ viſceribus incubantes tuâ poſſe corrigi lenitate, multis ſanctis diſciplicet: nè dum paucorum pœnitentiam præſtolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robuſtior fiat. Vale in Chriſto.

ARGUMENTUM.

Quòd victi exploſique ex Ægypto & Nitriæ monaſteriis Origeniſtæ ſint, Theophilus Hieronymum certiorem reddit.

THEOPHILUS Hieronymo.

EPISTOLA XLVIII.

SAnctus Epiſcopus Agatho, cum dilectiſſimo Diacono Athanaſio in Eccleſiaſticâ directus eſt cauſâ: quam cùm didiceris, non ambigo quin noſtrum ſtudium probes, & in Eccleſiæ victoriâ glorieris. Namque Origenis hæreſim in monaſteriis Nitriæ quidam nequam & furioſi homines ſerere & fundere cupientes, propheticâ falce ſucciſi ſunt: quia recordati ſumus commonentis Apoſtoli: Argue eos ſeverè. Feſtina igitur & tu, partem hujus præmij recepturus, deceptos quoſque emendare ſermonibus. Optamus, ſi fieri poteſt, in diebus noſtris Apoſtolicam fidem, & Eccleſiæ regulas cum ſubjectis nobis populis cuſtodire, & omnes novas ſopire doctrinas. *Tit.* 1.

ARGUMENTUM.

Reſpondens Theophilo, quòd Origeniſtarum factio ex Ægypto ejus operâ expulſa ſit, ſuique uſque in Palæſtinam hæreticos ſint perſecuti, maximè lætatur.

HIERONYMUS Theophilo.

EPISTOLA XLIX.

NUper tuæ beatitudinis percepi ſcripta, emendantia vetus ſilentium, & me ad ſolitum officium provocantia: undè licet per ſanctos fratres, Priſcum, & Eubulum, tuus ad nos ſermo ceſſaverit: tamen, quia vidimus illos, zelo fidei concitatos, raptim Palæſtinæ luſtraſſe regiones: & diſperſos regulos uſque ad ſuas latebras perſecutos breviter ſcribimus, quòd totus mundus exultet, & in tuis victoriis glorietur: erectumque Alexandriæ vexillum crucis, & adverſus hæreſim trophæa fulgentia, gaudens populorum turba

proſpectet. Macte virtute, macte zelo fidei: oſtendiſti, quòd hucuſque taciturnitas diſpenſatio fuit, non conſenſus. Liberè enim reverentiæ tuæ loquor: Dolebamus te nimiùm eſſe patientem, & ignorantes magiſtri gubernacula, geſtiebamus in interitum perditorum: ſed, ut video, exaltaſti manum diu, & ſuſpendiſti plagam, ut ferires fortiùs. Super ſuſceptione cujuſdam non debes contra urbis hujus dolere Pontificem: quia nihil tuis litteris præcepiſti: & temerarium fuit de eo quod neſciebat, ferre ſententiam: tamen reor illum nec audere, nec velle te in aliquo lædere.

ARGUMENTUM.

Quòd Theophili Alexandrini operâ, Synodicâ auctoritate, Origeniſtarum factio ex Ægypto expulſa, eoque exemplo ex Syriâ, & Italiâ exploſa, ſummuſque eâ de re Pontifex certior factus ſit laudat. Synodica, ſi qua ſunt poſtulat, & ut ad cæteros occidentales Epiſcopos eadem ſcribat, hortatur.

HIERONYMUS Theophilo.

EPISTOLA L.

DUplicem mihi gratiam beatitudinis tuæ litteræ præſtiterunt, quòd & ſanctos, & venerabiles Agathonem Epiſcopum, & Diaconum Athanaſium habuerint portitores, & adverſum ſceleratiſſimam hæreſim, zelum fidei demonſtrarint. Vox beatitudinis tuæ in toto orbe pertonuit, & cunctis Chriſti Eccleſiis lætantibus, diaboli venena ſiluere. Nequaquam ampliùs antiquus ſerpens ſibilat, ſed contortus & eviſceratus, in cavernarum tenebris deliteſcens, ſolem clarum ferre non ſuſtinet. Qui quidem ſuper hac re & antequam ſcriberes, ad occidentem epiſtolas miſeram,

ex parte hæreticorum ſtrophas meæ linguæ hominibus indicans. Ex diſpenſatione Dei factum puto, ut eo tempore tu quoque ad Anaſtaſium Papam ſcriberes, & noſtram dum ignoras ſententiam roborares. Verùm à te nunc admoniti, magis ſtudium accommodabimus, hîc & procul ſimplices ab errore revocemus. Nec timeamus ſubire odia quorundam: non enim debemus hominibus placere, ſed Deo: quamquam ardentiùs ab illis defendatur hæreſis, quàm à nobis oppugnetur. Simulque obſecro, ut ſi qua Synodica habes, ad me dirigas, quo poſſim, tanti Pontificis auctoritati firmatus, liberiùs & confidentiùs pro Chriſto ora reſerare. Vincentius Presbyter ante biduum, quàm hanc epiſtolam darem, de urbe venit, & ſuppliciter te ſalutat, crebroq; ſermone concelebrat Romam & totam Italiam, tuis poſt Chriſtum epiſtolis liberatam. Adnitere ergo Papa amantiſſime, atque beatiſſime, & per omnem occaſionem ad occidentales Epiſcopos ſcribe, ut mala germina acuta, ut ipſe ſignificas, ſuccidere falce non ceſſent.

Synodi teſtimonium poſtulatur.

ARGUMENTUM.

Monet, ut, Origeniſtis exploſis eos etiam qui clàm Origenem ſequuntur, ejiciat.

THEOPHILUS Hieronymo.

EPISTOLA LI.

Didici, quòd & ſanctitas tua noverit Theodorum Monachum, ejuſque ſtudium comprobavi: quia, cùm à nobis Romam navigaturus exiret, noluit antè proficiſci, niſi te & ſanctos fratres qui tecum ſunt in monaſterio, quaſi ſua viſcera amplexaretur, & inviſeret. Quem cùm ſuſceperis, pro Eccleſiæ tranquilitate lætare, vidit enim cuncta Nitriæ monaſteria, & referre poteſt continentiam &

manſuetudinem monachorum, quo modo, extinctis & fugatis Origenis ſectatoribus, pax Eccleſiæ reddita ſit, & diſciplina Domini conſervetur. Atque utinam apud vos quoque deponerent hypocriſim, qui occultè dicuntur ſubruere veritatem: de quibus non benè ſentientes, in iis regionibus fratres, hæc me ſcribere provocarunt. Quamobrem cavete, & effugite hujuſcemodi homines, juxtà quod ſcriptum eſt: Si quis non affert ad vos Eccleſiaſticam fidem, huic nec ave dixeritis. Quamquam ex ſuperfluo faciam, hæc tibi ſcribere, qui errantes potes ab errore revocare: tamen nihil nocet & prudentes & eruditos viros pro ſollicitudine fidei commoneri. Omnes fratres, qui tecum ſunt, nomine meo ſalutari volo.

2 Ioan. 2.

ARGUMENTUM.

Nunciat Hieron. opera Theophili Alexand. Origeniſtarum hæreſim damnatam: exemplar epiſtolæ, quam de hac re à Theophilo acceperat, mittit, & ſi quid Latinè Hieronymus contra eam hæreſim ſcripſit, ut edat, hortatur.

EPIPHANIUS Hieronymo.

EPISTOLA LII.

Hinc hæreticorum malleus dictus eſt Hieronymus.

Generalis epiſtola, quæ ad omnes catholicos ſcripta eſt, ad te propriè pertinet, qui zelum fidei adverſus cunctas hæreſes habens, Origenis propriè, & Apollinarij diſcipulis adverſaris: quorum venenatas radices, & in altum defixam impietatem, omnipotens Deus protraxit in medium, ut in Alexandriâ proditæ in toto orbe areſcerent. Scito enim, fili chariſſime, Amalech uſque ad ſtirpem, eſſe deletum, & in monte crucis Raphidim erectum trophæum crucis. Etenim quo modo, porrectis in altum Moyſi manibus, vince-

bat Iſaraël : ſic Dominus confortavit famulum ſuum Theophilum : ut ſupra altare Eccleſiæ Alexandrinæ contra Origenem vexillum poneret, & impleretur in eo, quod dicitur: Scribe ſignum hoc: quia delebo funditùs Origenis hæreſim à facie terræ cum ipſo Amalech. Et nè videar eadem rurſus iterare, & prolixiorem epiſtolam texere, ipſam ad vos ſcriptam direxi: ut ſcire poſſitis, quæ nobis ſcripſerit, & quantum boni ultimæ ætati meę conceſſerit Dominus, ut, quod ſemper clamabam, tanti Pontificis teſtimonio probaretur. Jam autem puto & te aliquid operis edidiſſe, & juxta priorem epiſtolam, quâ te ſuper hac re fueram cohortatus, elimaſſe librum, quem tuæ linguæ homines legant. Audio enim & ad occidentem quorundam hominum naufragia perveniſſe, qui non contenti perditione ſua, volunt plures, mortis habere participes: quaſi multitudo peccantium ſcelus minuat, & non, numeroſitate lignorum, major gehennæ flamma ſuccreſcat: Sanctos fratres, qui tecum ſunt in monaſterio Domino ſervientes, & tecum, & per te plurimum ſalutamus.

ARGUMENTUM.

Marcellam ſalutans, excuſat ſe ideò paucis ſcripſiſſe, quòd in conferendâ Aquilæ editione cum Hebræorum voluminibus occupatus eſſet: & quia in ſcribendo nimium fuerat brevis, duas prætereà aliis directas epiſtolas, ſibi quoque legendas, litteris adjungit.

HIERONYMUS Marcellæ.

EPISTOLA LIII.

VT tam parvam epiſtolam ſcriberem, cauſæ duplicis fuit, quòd & tabellarius feſtinabat, & ego alio opere detentus, hoc quaſi παρέργῳ me occupare nolui. Quæris,

quidnam illud ſit, tam grande, tam neceſſarium, quo epiſtolicæ confabulationis munus excluſum ſit. Jam pridem cum voluminibus Hebræorum editionem Aquilæ confero: nè quid forſitan, propter odium Chriſti, ſynagoga mutaverit: & ut amicæ menti fatear, quæ ad noſtram fidem pertineant roborandam, plura reperio. Nunc à Prophetis, Salomone, Pſalterio, Regnorúmque libris examuſſim recenſuit, Exodum teneo, quem illi Elle ſemoth vocant, ad Leviticum tranſiturus. Vides igitur, quòd nullum officium huic operi præponendum eſt: attamen, nè Curentius noſter fortè fruſtrà cucurrerit duas epiſtolas, quas ad ſororem tuam Paulam, ejuſque pignus Euſtochium miſeram, huic ſermunculo annexi: ut dum illas legeris, & in his aliquid doctrinæ pariter ac leporis inveneris, putes tibi quoque ſcripta eſſe, quæ illis ſcripta ſunt. Albinam, communem matrem valere cupio: de corpore loquor, ut ſpiritu valeat, non ignorans: eámque per te ſalutari obſecro, & ſimplici pietatis officio fociliari: quòd in unâ atque eadem Chriſtianâ ſimul diligatur, & mater.

ARGUMENTUM.

Tranquillinum docet, quòd, ſicut Origenes legendus eſt ut interpres, ita ut domagtiſtes eſt reſpuendus.

Hieronymus Tranquillino.

EPISTOLA LIV.

MAjora ſpiritus vincula eſſe, quàm corporum, ſi olim ambigebamus, nunc probavimus, dum & mihi ſanctitas tua hæret animo, & ego tibi Chriſti amore conjungor. Verè enim & ſimpliciter candidiſſimo pectori tuo loquor: ipſa ſchedula, & muti apices lit-

terarum inſpirant in nos tuæ mentis affectum. Quod dicis Origenis multos errore deceptos, & ſanctum filium meum Oceanum illorum inſaniæ repugnare, & doleo ſimul, & gaudeo: dum aut ſupplantati ſunt ſimplices, aut ab erudito viro errantibus ſubvenitur. Et quia meæ parvitatis quæris ſententiam, utrum, ſecundùm fratrem Fauſtinum, penitùs reſpuendus ſit, an ſecundùm quoſdam, legendus ex parte. Ego Origenem propter eruditionem ſic interdum legendum arbitror, quo modo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos eccleſiaſticos ſcriptores Græcos pariter & Latinos, ut bona eorum eligamus, vitemuſque contraria, juxta Apoſtolum dicentem: Omnia probare, quod bonum eſt tenere. Ceterùm qui vel in amorem ejus nimiùm, vel in odium ſtomachi ſui pravitate ducuntur, videntur mihi illi maledicto prophetico ſubjacere: Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum, qui faciunt amarum dulce, & dulce amarum. Nec enim propter doctrinam ejus prava ſuſcipienda ſunt dogmata: nec propter dogmatum pravitatem, ſi quos commentarios in Scripturas ſanctas utiles edidit, penitùs reſpuendi ſunt. Quòd ſi contentioſum inter ſe amatores ejus & obtrectatores funem duxerint, ut nihil medium appetant, nec ſervent modum, ſed totum aut præbent, aut improbent, libentiùs piam ruſticitatem, quam doctam blaſphemiam, eligam. Sanctus frater Tatianus Diaconus te impendio reſalutat.

Quomodo ſint veteres quidam legendi.

1 Theſ. 5.

Eſa. 5.

ARGUMENTUM.

Ab Arianis agitatus, cum eſſet in eremo jam juvenis, Marco fidei ſuæ de Trinitate profeſſionem, cum Romano, & Alexandrina Eccleſiis

congruentem exponit, dolens intereà quòd eorumdem factione amici diſceſſerint, ipſeque ad relinquenda ea loca quotidiè expectatur.

Hieronymus Marco Presbytero Celedenſi.

EPISTOLA LV.

DEcreveram quidem utendum mihi pſalmiſtæ voce dicentis: Cùm cōſiſteret adverſum me peccator, obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis, & iterùm: Ego verò tamquam ſurdus non audiebam: & tamquam mutus non aperiens os ſuum, & factus ſum ut homo non audiens. Sed quia charitas omnia ſuperat, & propoſitum vincit affectus: non tam injuriam facientibus reddo vicem, quàm tibi reſpondeo poſtulanti. Apud Chriſtianos enim, non qui patitur, ut ait quidam, ſed qui facit contumeliam, miſer eſt. Et primò quidem antequam de fide mea, quam optimè noſti, tecum loquar, adverſus barbariem iſtius loci verſu cogor clamare vulgato. Quod genus hoc hominum? quæve hunc tam barbara morem permittit patria? hoſpitio prohibemur arenæ: Bella cient, primáque vetant conſiſtere terra, &c. Quæ idcirco de gentili poëta ſumpſimus, ut qui Chriſti pacem non ſervat, pacem ſaltem diſcat ab ethnico Hæreticus vocor, homouſion prædicans Trinitatem. Sabellianæ impietatis arguor, tres ſubſiſtentes, veras, integras, perfectaſque perſonas indefeſsâ voce pronuncians. Si ab Arianis, meritò: ſi ab orthodoxis, qui hujuſmodi arguunt, fidem, orthodoxi eſſe deſierunt, aut, ſi eis placet, hæreticum mecū occidente, hæreticum cum Ægyto, hoc eſt cum Damaſo, Petroque condemnent. Quid unum hominem exceptis ſociis, criminantur? Si rivus tenuiter

Pſal. 38.

Pſal. 37.

fluit,non eſt alrei culpa,ſed fontis. Pudet dicere:de cavernis celularum damnamus orbem. In ſacco & cinere volutati,de Epiſcopis ſententiam ferimus.Quid facit ſub tunicâ pœnitentis regius animus?Catenæ, ſordes & comæ,non ſunt diadematis ſigna,ſed fletus.Permittant me, quæſo,nihil loqui. Cur eum lacerant,qui non meretur invidiam? Hæreticus ſum,quid ad te?quieſce,jam dictum eſt.Plane times, nè eloquentiſſimus homo in Syro ſermone, vel Græco Eccleſias circumeam, populos ſeducam,ſchiſma conficiam. Nihil alicui præripui,nihil otioſus accipio.Manu quotidiè & proprio ſudore quærimus cibū,ſcientes ab Apoſtolo ſcriptum eſſe Qui autem non operatur, nec manducet. Hæc, venerabilis & ſancte Pater cum quali gemitu, cum quali dolore conſcripſerim, teſtis eſt Jeſus.Tacui, numquid ſemper tacebo,dicit Dominus:Non mihi conceditur unus angulus eremi. quotidiè expoſcor fidem,quaſi ſine fide renatus ſim. Confiteor, ut volunt, non placet: ſubſcribo: non credunt. Unum tantùm placet, ut hinc recedam. Jam jam cedo: abruperunt partem à me animæ meæ, chariſſimos fratres: ecce diſcedere cupiunt,immò diſcedunt meliùs eſſe dicentes,inter feras habitare quàm cum talibus Chriſtianis:& ego ipſe,niſi me & corporis imbecillitas,& hyemis retineret aſperitas, jam modò fugerem.Veruntamen dum vernum tempus adveniat,obſecro ut paucis mihi mēſibus eremi concedatur hoſpitium:aut, ſi hoc tardum videtur,abſcedo. Domini eſt terra, & plenitudo ejus.Aſcendant ſoli cœlum propter illos tantùm Chriſtus mortuus ſit:habeant, poſſideant,glorientur. Mihi autem abſit gloriari,niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti,

2.Theſ.3 *Pſal 23.* *Gal.6.*

per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. De fide autem, quam dignatus es ſcribere, ſancto Cyrillo dedi conſcriptam fidem. Qui ſic non credit, alienus à Chriſto eſt, ceterum ego fidei meæ teſtes habeo aures tuas, & beati fratris Zenobij, quem tecum, omnes, qui hìc ſumus, plurimùm ſalutamus.

ARGUMENTUM.

Auguſtino, & Alipio gratulatur, quòd Celeſtiano ſive Pelagiana hæreſis eorum opera extincta ſit: excuſatque ſe quòd nondum reſponderit adverſus libros Aniani diaconi, qui & ipſe Celeſtini diſcipulus contra epiſtolam D. Hieronimi ſcripſerat.

HIERONYMUS Alipio & Auguſtino.

EPISTOLA LVI.

SAnctus Innocentius Presbyter, qui hujus ſermonis eſt portitor, anno præterito, quaſi nequaquam in Africam reverſurus mea ad dignationem veſtram ſcripta non ſumpſit, tamen Deo gratias agimus, quòd ita evenit, ut noſtrum ſilentium veſtris epiſtolis viceritis. Mihi enim omnis occaſio gratiſſima eſt per quam ſcribo veſtræ reverentiæ: teſtem invovocans Deum, quòd ſi poſſit fieri, aſſumptis alis columbæ veſtris amplexibus implicarer, ſemper quidem pro merito virtutum veſtrarum, ſed nunc maximè, quia cooperatoribus & auctoribus vobis hæreſis Celeſtiana jugulata eſt: quæ ita infecit corda multorum, ut cùm ſuperatos damnatoſque eſſe ſe ſentiant, tamen venena mentium non omittant, & quod ſolum poſſunt, nos oderint, per quos putant ſe libertatem docendæ hæreſeos perdidiſſe. Quod autem quæritis, utrum reſcripſerim contra libros Anniani, pſeudodiaconi Celedenſis, qui copioſiſſimè paſcitur, ut alie-

Celeſtiana hæreſis.

næ blaſphemiæ verba frivola ſubminiſtret; ſciatis me ipſos libros in ſchedulis miſſos à ſancto fratre noſtro Euſebio Presbytero ſuſcepiſſe, non ante multum temporis, & exinde vel ingruentibus morbis, vel dormitione ſanctæ & venerabilis filiæ veſtræ Euſtochij, ita doluiſſe, ut propemodùm contemnendos putarem. In eodem enim luto hæſitat, & excerptis verbis tinnulis, atque emendicatis, nihil aliud loquitur. Tamen multùm egimus: ut dũ epiſtolæ meæ reſpondere conatur, apertiùs ſe proderet, & blaſphemias ſuas omnibus patefaceret. Quidquid enim in illâ miſerabili Synodo Dioſpolitanâ dixiſſe ſe denegat, in hoc opere confitetur. Nec grande eſt ineptiſſimis nænĭis reſpondere. Si autem Dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam, paucis lucubratiunculis, reſpondebimus: non ut convincamus hæreſim mortuam, ſed ut imperitiam atque blaſphemiam ejus, noſtris ſermonibus confutemus. Meliúſque hoc faceret ſanctitas veſtra: ne compellamur contra hæreticum noſtra laudare. Sancti filij communes, Albinus, Apinianus & Melania plurimùm vos ſalutant. Has litteras de ſanctâ Bethlehem, ſancto Presbytero Innocentio dedi perferendas. Neptis veſtra Paula miſerabiliter deprecatur, ut memores ejus ſitis, & multùm vos ſalutat. Incolumes vos, & memores mei, Domini noſtri Jeſu Chriſti tueatur clementia, Domini verè ſancti atque omnium affectione venerabiles Patres.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Auguſtini induſtria, quòd Pelagianorum hæreſim extinxerit: quâ in re ſuum quoque ſtudium teſtatur.

HIERONYMUS Auguſtino.

EPISTOLA LVII.

OMni quidem tempore beatitudinem tuã eo, quo decet, honore veneratus ſum, & habitantem in te dilexi Dominum ſalvatoré & nunc, ſi fieri poteſt, cumulo aliquid addimus, & plenè cõplemus, ut abſque tui nominis mentione nè unam quidam horam prætetire patiamur, qui contra flantes ventos ardore fidei perſtitiſti. Maluiſti, quantũ in te fuit, ſolus liberari de Sodomis, quàm cum pereuntibus commorari. Scit, quid dicam, prudentia tua. Macte virtute, in urbe celebraris: catholici te conditorem antiquæ rurſum fidei venerantur atque ſuſpiciunt, & quod ſignum majoris gloriæ eſt, omnes hæretici deteſtantur, & me pari perſequũtur odio: ut quos gladiis nequeunt, voto interficiant. Incolumem, & mei memorem te Chriſti Domini clementia tueatur, domine venerande & beatiſſime Papa.

Gen. 9. *D. Aug. commẽdatio.*

ARGUMENTUM.

Rogatus ut ſcriberet quidnam ſentiret de animarum origine jubet ut vel ex ſuis libris adverſus Ruffinum, aut potius ex Auguſtino in eadem Africa provincia commorante, diſcat. Commentarios in Ezechielem, excurſione, ac devaſtatione Barbarum, nondum potuiſſe, ut pollicitus erat, abſolvi; operis tamen initium à Fab ola peti poſſe dicit. Oceani doctrinam ſimul, ac probitatem poſtremò laudat.

HIERONYMUS Marcellino & Anapſychiæ.

EPISTOLA LVIII.

TAndem ex Africâ veſtræ litteras unanimitatis accepi: & non me pœnitet impudentiæ quâ, tacentibus vobis, epiſtolas meas frequenter ingeſſi, ut reſcriptum mererer, & vos eſſe ſoſpites, non aliis nunciantibus, ſed veſtro potiſſimum ſermone cognoſcerem. Super

per animæ ſtatu memini veſtræ quæſtiuncu-
læ, immò maximè Eccleſiaſticæ quæſtionis
utrum lapſa de cœlo ſit, ut Pythagoras Phi-
loſophus, omnéſque Platonici, & Origenes
putant: an à propriâ Dei ſubſtantiâ, ut Stoici,
Manichæus, & Hiſpanæ Priſcilliani hæreſes
ſuſpicantur: an in theſauro habeantur Dei
olim conditæ, ut quidam Eccleſiaſtici ſtultâ
perſuaſione confidunt: an quotidiè à Deo
fiant, & mittantur in corpora, ſecundùm illud
quod in Evangelio ſcriptum eſt: Pater meus
uſque modò operatur, & ego operor: an certè *Ioan. 5.*
ex traduce, ut Tertullianus, Apollinarius, &
maxima pars occidentalium autumant: ut,
quo modo corpus ex corpore, ſic anima naſ-
catur ex animâ, & ſimili cum brutis animan-
tibus conditione ſubſiſtat. Super quo quid
mihi videatur, in opuſculis contra Ruffinum
ſcripſiſſe me novi, adverſus eum libellum,
quem ſanctæ memoriæ Anaſtaſio, Epiſcopo
Romanæ Eccleſiæ, edidit: in quo lubricâ, &
ſubdolâ, immò ſtultâ confeſſione, dũ audito-
rum ſimplicitati illudere nititur, ſuæ fidei, imò
perfidiæ illuſit: quos libros reor ſanctum pa-
rentem veſtrum habere Oceanum. Olim enim
editi ſunt, multis Ruffini libris adverſus, ca-
lumnias reſpondentes. Certè habes ibi virum
ſanctum & eruditum Auguſtinum Epiſcopum:
qui vivâ, ut aiunt, voce docere te poterit, &
ſuam, immò per ſe noſtram explicare ſenten-
tiam. Ezechielis volumẽ olim aggredi, volui,
& ſponſionem crebertinã ſtudioſis lectoribus
reddere: ſed in ipſo dictandi exordio ita ani-
mus meus occidentalium provinciarum, &
maximè urbis Romanæ vaſtatione confuſus
eſt, ut juxta vulgare proverbium, proprium
quoque ignorarem vocabulum: diuque tacui

ſciens tempus eſſe lacrymarum. Hoc autem anno cùm tres explicaſſem libros, ſubitus impetus barbararum, de quibus tuus dicit Vigilius latéque vagantes Barchæi: & ſancta ſcriptura de Iſmaël: Contra faciem omnium fra-
Gen, 16. trum ſuorum habitabit: ſic Ægypti limitem, Palæſtinæ, Phœnices, Syriæ percurrit, & inſtar torrentis cuncta ſecum trahens, ut vix manus eorum miſericordiâ Chriſti potuerimus evadere.
Cicero. Quòd ſi juxta inclytum oratorem, ſilent inter arma leges, quantò magis ſtudia ſcripturarum? quæ & librorum multitudine, & ſilentio, ac librariorum ſedulitate, quodque proprium eſt ſecuritate, & otio dictantium indigent? Duos itaque libros miſi ſanctæ filiæ meæ Fabiolæ: quorum exempla ſi volueris, ab ipsâ poteris mutuari. Pro anguſtiâ quippè temporis alios deſcribere non potui: quos cũ legeris, & veſtibula videris, facilis conjectura erit, qualis ipſa ſit futura domus. Sed credo in Dei miſericordiâ, qui nos adjuvit in difficillimo principio ſupradicti operis, quòd ipſe adjuvet, & in penultimis Prophetæ partibus,
Ezech. 39. 40. in quibus Gog & Magog bella narrantur: & in extremis, in quibus ſacratiſſimi, & inexplicabilis templi ædificatio, varietas, menſuraque deſcribitur. Sanctus frater noſter Oceanus, cui vos cupitis commendari, tantus & talis eſt, & ſic eruditus in lege Domini, ut abſque noſtro rogatu inſtituere vos poſſit, & noſtram ſuper cunctis quæſtionibus ſcripturarum pro modulo communis ingenij explicare ſententiam. Incolumes vos, & prolixa ætate florentes, Chriſtus Deus noſter tueatur omnipotens: domini verè ſancti.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLARUM BEATI HIERONYMI,

Quæ non adeò eſſe familiares, uti præcedentes, ſed ſublimiora & digniora quædam adferre videntur.

ARGUMENTUM

Ruffinus, quem Calphurnium vocat, Magnum quemdam oratorem Romanum ſubornarat, ut quæreret ab Hieronymo cur in opuſculis ſuis ſæcularium litterarum exempla poneret, & candorem Eccleſiæ, ethnicorum ſordibus pollueret. Huic rationem ea de re reddit, & quorum exemplo id faciat, latè oſtendit.

HIERONYMUS MAGNO Oratori Romano.

EPISTOLA I.

SEBESIUM noſtrum tuis monitis profeciſſe, tam epiſtolâ tuâ, quàm ipſius pœnitudine didicimus: & mirum modum, plus correptus * placuit, quàm errans læſerat. Certaverunt inter ſe indulgentia parentis & filij pietas, dum alter præteritorum non meminit, alter in futurum quoque officia pollicetur. Unde & mutuò nobis, tibique gau-

* *Alias correctus*

dendum eſt,quia nos filium recepimus,ut diſcipulum comprobaſti. Quòd autem quæris in calce epiſtolæ,cur in opuſculis noſtris, ſæcularium litterarum interdum ponamus exempla,& candorem Eccleſiæ, ethnicorum ſordibus polluamus, reſponſum breviter habeto. Numquam hoc quæreres,niſi te totum Tullius poſſideret,ſi ſcripturas ſanctas legeres, ſi interpretes earum, omiſſo * Volcatio evolveres. Quis enim neſciat,& in Moyſe, & in Prophetarum voluminibus quædam aſſumpta de gentilium libris, & Salomonem Philoſophis Tyri & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua reſpondiſſe: unde in exordio Proverbiorum commonet, ut intelligamus ſermones prudentiæ, verſutiaſque verborum,parabolas, & obſcurum ſermonem, dicta ſapientium, & ænigmata,quæ propriè dialecticorum,& philoſophorum ſunt. Sed & Paulus Apoſtolus Epimenidis Poëtæ abuſus verſiculo eſt, ſcribens ad Titum. Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. id eſt, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri: cujus heroïci hemiſtichiū poſteà Callimachus uſurpavit. Nec mirum,ſi apud Latinos metrum nō ſervet ad verbum expreſſa tranſlatio, cùm Homerus,eadem linguâ verſus in proſam,vix cohæreat. In aliâ quoque epiſtolâ Menandri ponit ſenarium: Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. id eſt, Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Et apud Athenienſes in Martis curiâ diſputans, Aratum teſtem vocat Ipſius enim & genus ſumus: quod Græcè dicitur: τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Et eſt clauſula verſus heroici. Ac ne parū hoc eſſet ductor Chriſtiani exercitus, & orator invictus pro Chriſto cauſam agens,etiam inſcriptionem fortuitam arte

Alias ſupercilio.

Tit. 1.

1. Cor. 15.

Act. 15.

torquet in argumentum fidei. Didicerat enim *1.Reg.* 5
à vero David,extorquere de manibus hoſtium
gladium,& Goliæ ſuperbiſſimi caput proprio
mucrone truncare.Legerat in Deuteronomio *Deut.*21
Domini voce præceptũ mulieris captivæ radendum caput, ſupercilia,omnes pilos & ungues corporis amputandos, & ſic eam habendam in conjugio.Quid ergo mirum,ſi & ego ſapientiam ſæcularem propter eloquij venuſtátem,& membrorum pulchritudinem,de ancilla atque captivâ Iſraëlitidem facere cupio? & ſi quidquid in eâ,mortuum eſt idololatriæ, voluptatis,erroris,libidinum,vel præcido,vel rado,& mixtos puriſſimo corpori vernaculos ex eâ genero Domino Sabaoth? Labor meus in familiam Chriſti proficit:ſtuprum in alienam, auget numerum conſervorum. Oſee *Oſee* 1.
accepit uxorem fornicariam Gomer filiam
Debelain: & naſcitur ei meretrice filius Iezraël, *Eſa.*7.
qui vocatur ſemen Dei. Eſaias novaculâ acutâ barbam & crura radit peccantium. *Ezec.* 5.
Et Ezechiel in typo fornicationis Hieruſalem tondet cæſariem ſuam: ut, quidquid in eâ abſque ſenſu & vita eſt,auferatur.Cyprianus,vir eloquentia pollens, & martyrio, Firmiano narrante mordetur, cur adverſus Demetrianum ſcribens teſtimoniis uſus ſit Prophetarum, & Apoſtolorum, quæ ille ficta & commentitia eſſe dicebat, & non potius philoſophorum & poëtarum, quorum auctoritati ut ethnicus contraire non poterat.Scripſerunt contra nos Celſus, atque Porphyrius, Priori Origenes,alteri Methodius,Euſebius,& Apollinarius fortiſſimè reſponderunt. quorũ Origenes octo ſcripſit libros:Methodius uſque ad decem millia procedit verſuum: Euſebius,& Apollinarius fortiſſimè reſponderunt.

quorum Origenes octo ſcripſit libros: Methodius uſque ad decem millia procedit verſuum: Euſebius & Apollinarius viginti quinque & triginta volumina condiderunt. Lege eos, & invenies, nos, comparatione eorum, imperitiſſimos & poſt tanti temporis otium, vix quaſi per ſomnium, quod pueri didicimus, recordari. Julianus Auguſtus ſeptem libros, in expeditione Parthica, adverſum Chriſtum evomuit, & juxta fabulas poëtarum, ſuo ſe enſe laceravit. Si contra hunc ſcribere tentavero, puto interdices mihi, ne rabidum canem, Philoſophorum & Stoicorum doctrinis id eſt, Herculis, clava repercutiam: quamquam Nazarenum noſtrum, &, ut ipſe ſolebat dicere, Galilæum, ſtatim in prælio ſenſerit, & mercedem linguæ putidiſſimæ conto in illis perfoſſus acceperit. Joſephus antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros ſcripſit contra Appionem Alexandrinum grãmaticum, & tanta ſæcularium profert teſtimonia, ut mihi miraculum ſubeat, quo modo vir Hebræus, & ab infantia ſacris litteris eruditus, cunctam Græcorum bibliothecam evolverit. Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel ſecundùm Judæum Platonem critici pronunciant? Curram per ſingulos. Quadratus, Apoſtolorum diſcipulus, & Athenienſis Pontifex Eccleſiæ, nonne Adriano Principi, Eleuſinæ ſacra inviſenti, librum pro noſtra religione tradidit? & tantæ admirationi omnibus fuit, ut perſecutionem graviſſimam, illius excellens ſedaret ingenium? Ariſtides Philoſophus, vir eloquentiſſimus, eidem Principi apologeticum pro Chriſtianis obtulit, contextum philoſophorum ſententiis: quem imitatus poſteà Juſtinus, & ipſe Philo-

Chriſtus Galilæus

ſophus, Antonino Pio, & filij ejus; ſenatuique librum contra Gentiles tradidit, defendens ignominiam crucis & reſurrectionem Chriſti tota prædicans libertate. Quid loquar de Melitone, Sardenſi Epiſcopo? quid de Apollinario, Hierapolitanæ Eccleſiæ ſacerdote, Dionyſioque Corinthiorum Epiſcopo, & Taciano, & Bardeſane, & Hirenæo, Photini martyris ſucceſſore: qui, Origenis hæreſeon ſingularum venena, ex quibus philoſophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarunt? Pantænus, Stoicæ ſectæ Philoſophus, ob præcipuè eruditionis gloriã, à Demetrio, Alexandriæ Epiſcopo, miſſus eſt in Indiam, ut Chriſtum apud Brachmanas, & illius gentis Philoſophos prædicaret. Clemẽs Alexandrinę Eccleſiæ presbyter, vir meo judicio omnium eruditiſſimus, octo ſcripſit Scromatum libros, & totidem ἀποτυπώσεων, & alium contra gentes, pædagogi quoque tria volumina. Quid in illis indoctum, immò quid non è media Philoſophia eſt? Hunc imitatus Origenes, decem ſcripſit Stromateas, Chriſtianorum & Philoſophorum inter ſe ſententias comparans, & omnia noſtræ religionis dogmata de Platone, & Ariſtotele, Numenio, Cornutoque confirmans. Scripſit & Melciades contra gentes volumen egregium. Hippolytus quoque, & Apollonius Romanæ urbis Senator, propria opuſcula condiderunt. Extant & Julij Africani libri, qui temporum ſcripſit hiſtorias: & Theodori, qui poſtea Gregorius appellatus eſt, viri Apoſtolicorum ſignorum atque virtutum, & Dionyſij Alexãdrini Epiſcopi: Anatolij quoque Laodicenæ Eccleſiæ ſacerdotis, nec non presbyterorum Pamphili, Piergij Luciani, Malchionis, Euſebij Cæſarienſis

Epiſcopi,& Euſtachij Antiocheni,& Athanaſij Alexandrini Euſebij quoque Emiſſeni, & Thriphilij Cyprij & Aſterij Scithopolitæ,& Serapionis confeſſoris:Titi quoque Boſtrenſis Epiſcopi:Cappadocumque Baſilij, Gregorij,& Amphilochij:qui omnes in tantum Philoſophorum doctrinis atque ſententiis ſues referciũt libros:ut neſcias quid in illis primũ admirari debeas, eruditionem ſæculi, an ſcientiam ſcripturarum. Veniam ad Latinos, quid Tertulliano eruditius, quid acutius? Apologeticus ejus & contra gentes libri cunctam ſæculi continent diſciplinam. Minutius Felix cauſidicus Romani fori: in libro, cui titulus Octavius eſt,& in altero contra Mathematicos, ſi tamen inſcriptio non mentitur auctorem, quid gentilium ſcripturarum dimiſit intactum? Septem libros adverſus gentes Arnobius edidit, totidemque diſcipulus ejus Lactantius, qui de irâ quoque & opificio Dei duo volumina condidit: quos ſi legere volueris, dialogornm Ciceronis in eis ἐπιτομὴν reperies. Victorino martyri in libris ſuis licet deſit eruditio, tamen non deeſt eruditionis voluntas. Cyprianus, quòd idola dij non ſint quâ brevitate, quà hiſtoriarum omnium ſcientiâ,quorum verborum & ſenſuum ſplendore perſtrinxit? Hilarius meorum confeſſor temporum & Epiſcopus,duodecim Quintiliani libros & ſtylo imitatus eſt,& numero:brevique libello,quem ſcripſit cõtra Dioſcorum Medicũ quid in litteris poſſit,oſtendit.Juventus presbyter,ſub Cõſtantino hiſtoriam Domini Salvatoris verſibus explicavit:nec pertimuit Evangelij majeſtatem ſub metri leges mittere. De ceteris vel mortuis vel viventibus taceo: quorum in ſcriptis ſuis & vires

manifeſtæ ſunt,& voluntas. Nec ſtatim pravâ opinione fallaris contra gentes hoc eſſe licitum, in aliis diſputationibus diſſimulandum: quia omnes penè omnium libri,exceptis iis, qui cum Epicuro litteras non didicerunt,eruditionis doctrinæque pleniſſimi ſunt. Quanquam ego illud magis reor, quod dictanti venit in mentem, non te ignorare quod ſemper à doctis viris uſurpatum eſt, ſed per te mihi proponi ab alio quæſtionem, qui fortè propter amorem hiſtoriarum Saluſtij, Calphurnius cognomento Lanarius ſit. Cui, quæſo ut ſuadeas,ne veſcentium dentibus edentulus invideat,& oculos caprearum talpa contemnat. Dives,ut cernis,ad diſputandum materia : ſed jam epiſtolaris anguſtia finienda eſt.

ARGUMENTUM.

Paulinum Presbyterum,à quo per litteras ſalutatus fuerat, & de vita ſanctioris propoſito à ſe arripiendo, Euſebij etiam addito teſtimonio, certior redditus,ethnicorum, Eccleſiaſticorumque ſapientum exemplo, ad ſacrarum litterarum, ſe intereà adjutorem ea in re pollicens, hortatur cognitionem. Quod ut faciliùs perſuadeat, quæ, & quanta ſacris in Bibliis divinarum rerum contineantur myſteria,generatim per ſingulos id explicans libros, illi ante oculos ponit. Propoſitum melioris vitæ laudat,& epiſtolæ ad ſe miſſæ prudentiam, ſtylique eloquentiam commendat. Verùm quòd in rebus familiaribus diſponendis, in diſtrahendis etiam pro Chriſto poſſeſſionibus ampliùs immorari conſtituerit, velutì periculoſam reprehendit recraſtinationem : propterea ut fluctuantis in ſalo naviculæ præcidat magis funem, quàm ſolvat, relictiſque omnibus illicò ad Chriſtum nudus evolet, vehementer hortatur.

HIERONYMUS Paulino.

EPISTOLA II.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit & ſuaviſſimas litteras, quæ à principio amicitiarum fidem probatæ jam fidei & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, nõ præſentia tantùm corporum, non ſubdola & palpans adulatio, ſed Dei timor & divinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis, quoſdam luſtraſſe provincias, novos adiiſſe populos, maria tranſiiſſe, ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur laborioſiſſimè peragravit, ut qui Athenis magiſter erat, & potens cujuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret perigrinus, atque diſcipulus, malens aliena verecundè diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à piratis, atque venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captivus, vinctus & ſervus: tamen quia philoſophus, major emente ſe fuit. Ad Tit. Livium, lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hiſpaniæ, Galliarumque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumque miraculum, ut, tantam urbem ingreſſi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius, ſive ille magus, ut vulgus loquitur, ſive philoſophus, ut Pythagorici

Philoſophos laudat, qui provincias luſtrarũt, ut ſapientiam diſcerent

Ti. Livij encomion.

tradunt, intravit Perſas, pertranſivit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna penetravit, & ad extremum, latiſſimo Phyſon amne tranſmiſſo, pervenit ad Brachmanas: ut Hiarcham, in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos, de naturâ, de motibus ſiderum, ac dierum curſu audiret docentem: inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reverſus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam ſolis menſam videret in ſabulo. Invenit ille vir ubique, quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſimè octo voluminibus Philoſtratus. Quid loquar de ſæculi hominibus? cum Apoſtolus Paulus, vas electionis, & magiſter gentium, qui de conſcientiâ tanti in ſe hoſpitis loquebatur: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiamque luſtratam aſcenderit Hieroſolymam, ut videret Petrum, & manſerit cum eo diebus quindecim. Hoc enim myſterio hebdomadis & ogdoadis, futurus gentium prædicator, inſtruendus erat. Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnabâ & Tito, expoſuerit Apoſtolis Evangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis energiæ viva vox, & in aures diſcipuli de auctoris ore transfuſa fortiùs ſonat. Unde & Æſchines, cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quàm adverſus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, ſuſpirans ait: Quid, ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonã-

Act. 9.

1 *Tim.* 2. 2. *Cor.* 1. 3. *Galat.* 2.

tem? Nec hoc dico, quòd ſit in me aliquid ta-
le, quod vel poſſit, vel velis diſcere, ſed quòd
ardor tuus, ac diſcendi ſtudium, etiam abſque
nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile
& ſine doctore laudabile eſt. Non quid inve-
nias, ſed quid quæras cõſideramus. Mollis ce-
ra, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis
& plaſtæ ceſſent manus, tamen virtute totum
eſt, quidquid eſſe poteſt. Paulus Apoſtolus ad
Act. 22. pedes Gamalielis legem Moyſi & prophetas
didiciſſe ſe gloriatur, ut armatus ſpiritualibus
telis, poſteà diceret confidenter. Arma enim
2. Cor. 10 militiæ noſtræ, non carnalia ſunt, ſed poten-
tia Deo, ad deſtructionem munitionum, con-
ſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extol-
lentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & capti-
vantes omnem intellectum, ad obediendum
1. Tim. 9 Chriſto, & ſubjugare parati cunctam inobe-
dientiam. Ad Timotheum ſcribit ab infantiâ
ſacris litteris eruditum: & hortatur ad ſtu-
dium lectionis, nè negligat gratiam, quæ data
ſit ei per impoſitionem manus Presbyterij.
Tito præcipit, ut inter ceteras virtutes Epiſ-
Tit. 1. copi, quem brevi ſermone depinxit, ſcientiam
2. Quæſt. 7. San quoque in eo eligat ſcripturarum. Obtinen-
&a. tem, inquit, eum, qui ſecundùm doctrinam
eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhorta-
ri in doctrinâ ſanâ, & contradicentes revin-
cere. Sancta quippe ruſticitas ſolum ſibi pro-
deſt: & quantùm ædificat ex vitæ merito. Ec-
cleſiam Chriſti, tantùm nocet, ſi deſtruenti-
Agg. 2. que non reſiſtat. Aggæus Propheta immò per
Aggæum Dominus, Interroga, ait, ſacerdotes
Deut. 32 legem. In tantum ſacerdotis officium eſt, in-
terrogatum reſpondere de lege. Et in Deute-
ronomio legimus: Interroga patrem tuum, &
annunciabit tibi, ſeniores tuos, & dicent tibi.

In pſalmo quoque centeſimo decimo octavo: Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptione juſti viri, cùm eum David arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo compararet, inter ceteras virtutes & hoc intulit. In lege Domini voluntas ejus: & in lege ejus meditabitur die ac nocte. *Pſal. 1.*
Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis, juſtos, *Dan. 12.* ait, fulgere ſicut ſtellas, & intelligentes, hoc eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides, quantùm inter ſe diſtent, juſta ruſticitas, & docta juſtitia? Alij ſtellis, alij cœlo comparantur quamquam, juxta Hebraicam veritatem, utrumque de eruditis poſſit intelligi: ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas electionis? Nempè quia, vas legis & ſanctarum ſcripturarum armarium eſt. *Act 6.*
Phariſæi ſtupent ad doctrinam Domini: & *Marc. 14* mirantur in Petro, & Joanne, quomodo le- *Act. 4.* gem ſciant, cùm litteras non didicerint. Quid- *Ioan. 6.* quid enim aliis exercitatio & quotidiana in lege meditatio tribuere ſolet, illis Spiritus ſanctus ſuggerebat. Et erant juxta quod ſcriptum eſt. θεοῦ διδακτοὶ. Duodecim annos Salvator impleverat, & in tẽplo ſenes de quæſtionibus legis interrogans, magis docet, dũ prudenter interrogat. Niſi fortè ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Joannem: quorum uterque dicere poterat: Etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientiá, Joannes ruſticus, piſcator, indoctus? Et unde vox illa obſecro: In princi- *Eſa. 54.* pio erat verbum, & verbum erat apud Deum, *2. Co. 11.* & Deus erat verbum? λόγος enim Græcè multa ſignificat. Nam & verbum eſt, & ratio, &

ſupputatio, & cauſa un uſcujuſque rei, per quam ſunt ſingula, quæ ſubſiſtunt. Quæ univerſa rectè intelligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato neſcivit: hoc Demoſthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiā: & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce
*2.Cor.*1. ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autem nō ſæculi hujus: nec principum iſtius ſæculi, qui deſtruuntur, ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinavit ante ſæcula.
1 *Cor*:1. Dei ſapientia Chriſtus eſt. Chriſtus enim Dei
Col. 2. virtus, & Dei ſapientia. Hæc ſapientia in my-
Rom 1. ſterio abſcondita eſt: de quâ & noni pſalmi
1.*Cor*.2. titulus prænotatur, pro occultis filij: in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, & qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcula. Prædeſtinatus autem, & præfiguratus, in lege & Prophetis.
1 *Reg* 9. Unde & Prophetæ appellabantur Videntes:
Ioan. 8 quia videbant eum, quem ceteri non videbāt.
Ezec. *Pſal*.118 Abraham vidit diem eius, & lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechieli: qui populo peccatori clauſi erant. Revela, inquit David, oculos meos: & conſiderabo mirabilia de lege tuâ. Lex enim ſpiritualis eſt: & revelatione
2.*Cor*:3. opus eſt, ut intelligatur, ac revelata facie, Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi
Apoc. 5. dederis homini ſcienti litteras, ut legat, reſpondebit tibi. Non poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, & te-
Apoc. 3. nent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit; claudit &. nemo

aperit? In Actibus Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, immò vir,(ſic enim eum ſcriptura cognominat)cùm legeret Eſaiam, interrogatus à Philippo: Putaſne intelligis,quæ legis? reſpondit, quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit?Ego(ut de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho nec ſtudioſior:qui de Ethiopia,id eſt, de extremis mundi finibus venit ad templum,reliquit aulam regiam: & tantus amator legis, divinæque ſcientiæ fuit: ut etiam in vehiculo ſacras litteras legeret: & tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, linguâ volveret,labiis perſonaret, ignorabat eum quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Jeſum, qui clauſus latebat in litterâ.O mira doctoris virtus! Eadem horâ credit Eunuchus,baptizatur, & fidelis, & ſanctus factus eſt, ac de diſcipulo magiſter:plus in deſerto fonte Eccleſiæ,quàm in aurato ſynagogæ templo repeiit. Hæc à me breviter perſtricta ſunt,(neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longiùs patiebatur) ut intelligeres te in ſcripturis ſanctis, ſine prævio,& monſtrante, ſemitam non poſſe ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philoſophis,Geometris,Dialecticis, Muſicis, Aſtronomis,Aſtrologis, Medicis,quorũ ſciẽtia mortalibus vel utiliſſima eſt & in tres partes ſcinditur, *τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον τὴν ἐμπειρίαν*. Ad minores artes veniam,& quæ non tam linguâ, quam manu adminiſtrantur. Agricolæ, Cementarij,Fabri metallorum, lignorumve Cæſores,Lanarij quoque,& fullones,& ceteri,qui variam ſupellectilem & vilia opuſcula fabricantur,abſque doctore non poſſunt eſſe,quod cupiunt. Quod Medicorum

Act. 8.

Nulla ars ſine doctore eſſe poteſt.

eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi omnes paſſim vindicant. Scribimus indocti doctique poëmata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij, adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris litteris philoſophantur. Alij diſcũt, proh pudor! à feminis, quod viros doceant: & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, immò audaciâ ediſſerunt aliis, quod ipſi non intelligũt. Taceo de ſimilibus: qui ſi fortè ad ſcripturas ſanctas, poſt ſæculares litteras, venerint, & ſermone compoſito autem populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec ſcire dignantur, quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint: ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia; quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem ſuam, ſcripturam trahere repugnantem: quaſi non legerimus Homerocentonas, & Virgilio cẽtonas: ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſumus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit: Jam redit & virgo, redunt Saturnia regna: Jam nova progenies cælo demittitur alto. Et patrẽ loquentem ad filium: Nate, meæ vires, mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Salvatoris in cruce: Talia perſtabat memorans, fixúſque manebat. Puerilia ſunt hæc & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores, immò, ut cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias. Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diviſione terræ, de confuſione linguarum, & deſcenſione uſque

ad Ægyptum ſcribitur Hebræorum. Patet Exodus, cum decem plagis, cum Decalogo, cum myſticis diviniſque præceptis. In promptu eſt Leviticus liber, in quo ſingula ſacrificia, immò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron & totus ordo Leviticus ſpirãt cęleſtia ſacramenta. Numeri verò, nonne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continent? Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Evãgelicæ legis præfiguratio nonne ſic ea habet, quæ priora ſunt, ut tamen nova ſint omnia de veteribus? Hucuſq; Moyſes, hucuſque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur, Job, exemplar patientiæ, quæ nõ myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſâ incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſque leges dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat: ſingula in eo verba plena ſunt ſenſibus. Et (ut de ceteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, ut nullus de eà vel manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio, inquit, quod redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra reſurrecturus ſum: & rurſum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Veniam ad Jeſum Nave, typũ Domini nõ ſolum geſtis, ſed etiam nomine. Trãſit Iordanem: hoſtium regna ſubvertit: dividit terram victori populo, & per ſingulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atq; confinia, Eccleſiæ cœleſtiſque Hieruſalem ſpiritualia regna deſcribit. In Iudicum libro quot principes populi, tot figuræ sũt Ruth Moabi-

Libros Canonicos recenſet.

1. Cor. 5.

Librum Iob poſt Pentateuchũ collocat.

Iob. 19.

Iſa. 16. tis, Eſaiæ explet vaticinium, dicentis: Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petrâ deſerti, ad montem filiæ Sion. Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saül, veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoch atque David, novi Sacerdotij, novique imperij ſacramenta teſtatur. Melachim, id eſt, regum tertius, & quartus liber à Salomone uſque ad Jeconiam & à Hieroboam filio Nabat, uſque ad Oséæ, qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Juda & regnum deſcribit Iſraél. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt. Si in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucites, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur. Duodecim Prophetæ in unius voluminis anguſtias coartati, multò aliud, quàm ſonant in litterâ, præfigurant. Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joſeph, Jezraël, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari. Johel, filius Phatuel, deſcribit terram duodecim tribuum, erucâ, brucho, locuſtâ, rubigine vaſtante corruptam, & poſt everſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei, & ancillas, id eſt, ſuper centum viginti credentium nomina, qui effundendus erat in cœnaculo Sion: qui centum viginti, ab uno uſque ad quindecim paulatim & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt: qui in Pſalterio myſticè continentur, Amos, paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari nõ poteſt. Quis enim dignè exprimat tria aut quatuor ſcelera Damaſci, Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab, & in ſeptimo

In litteris ſacris latet ſẽſus præter litteram.

Act. 2.

octavoque gradu Judæ, & Iſraël? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in monte Samariæ, & ruituram domum majorem minoremque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & uncinum pomorum: attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei. Abdias, qui interpretatur ſervus Domini, pertonat contra Edom, ſanguineum, terrenumque hominem. Fratriſque quoque Jacob ſemper æmulum haſtâ percutit ſpirituali. Jonas columba pulcherrima, naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat, & ſub nomine Ninive ſalutem gentibus nunciat. Michæas de Moraſthi, coheres Chriſti, vaſtationem annunciat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam, quia maxillam percuſſerit judicis Iſraël. Nahum conſolator orbis, increpat civitatem ſanguinum, & poſt everſionem illius loquitur: Ecce ſuper montes pedes evangelizantis & annunciantis pacem. Habacuc, luctator fortis, & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, ut Chriſtum in cruce contempletur, & dicat: Operuit cœlos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus, ibi abſcondita eſt fortitudo ejus. Sophonias, ſpeculator & arcanorum Domini cognitor, audit clamorem à portâ piſcium, & ejulatum à ſecundâ, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ: quia conticuit omnis populus Chanaan: diſperierunt univerſi, qui involuti erant argento. Aggæus feſtivus & lætus, qui ſeminavit in lachrymis, in gaudio

Hab. 3.

Pſal. 125.

meteret, deſtructum templum ædificat. Dominumque patrem inducit loquentem: Adhuc
Agg.2. unum modicum, & ego commovebo cœlũ, & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes: & veniet deſideratus cunctis gentibus. Zacharias, memor Domini ſui multiplex in prophetiâ Jeſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidem oculorum ſeptem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis, quot oculis, duas quoque olivas à ſiniſtris lampadis cernit & dextris, ut poſt equos rufos, nigros, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Hieruſalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet, ſedentem ſuper pullum filiũ aſinæ ſubiugalis. Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abjectione
Malac.1 Iſraël & vocatione gentium: Nõ eſt mihi, ait, voluntas in vobis dicit Dominus exercituũ, & munus non ſuſcipiam de manu veſtrâ. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomẽ meum in gentibus: & in omni loco
Hier.1.13. ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Eſaiam, Hieremiam, Ezechielem, & Danielem quis poſſit vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Evangelium. Secũdus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diverſis metris nectit alphabetum. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus involuta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor Prophetas, tẽporum conſcius, & totius mundi Philohiſtor, lapidem præciſum de monte ſine manibus, &
Dan.2. regna omnia ſubvertentem, claro ſermone

Principium & finis prophetiæ Ezechielis & exordiũ Geneſeos non legebantur à Iudæis, niſi poſt annum trigeſimi adoptionem.

pronunciat. David, Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, & Serenus, Chriſtum lyrâ perſonat, & in decachordo pſalterio ab inferis excitat reſurgentem. Salomon, pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam jungit, & Chriſtum, ſanctarúmque nuptiarum dulce canit epithalamium. Heſter in Eccleſiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivij & diem celebrem mittit in poſteros. Paralipomenon liber, id eſt, inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, ut abſque illo ſi quis ſcientiam ſcripturarum ſibi voluerit arrogare, ſe ipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina, juncturáſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Evangelij quæſtiones. *Philohiſtor, id eſt ſciendi cupidus, ſeu hiſtoricus.*

Eſdras, & Neemias adjutor videlicet & cõſolator à Domino, in unum volumen coartantur: inſtaurant templum, muros extruunt civitatis: omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio Sacerdotum, Levitarum, Iſraëlis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turrium opera diviſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medullâ. Cernis me, ſcripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen nõ impleſſe quod volui. Audivimus tantùm, quid noſſe, quid cupere debeamus, ut & nos *Pſ. 118.* quoque poſſimus dicere: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. Cæterùm Socraticum illud impletur in nobis. Hoc tantùm ſcio, quòd neſcio. *Ezech. 1* Tangam & novum breviter teſtamentũ. Matthæus, Marcus, Lucas & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubin, quod interpre-

tatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata, & ubique volitantia. Tenent ſe mutuò, ſibique perplexi ſunt, & quaſi rota in rotâ volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus ſancti Spiritus perduxerit. Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit Eccleſias: (octava enim ad Hebræos à pleriſque extra numerum ponitur) Timothæum inſtruit, ac Titum: Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur: ſuper quo tacere melius puto, quàm pauca ſcribere. Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed, ſi noveri-
2. Cor. 1. mus ſcriptorem eorum, Lucam eſſe medicum, cujus latus eſt in Evangelio, animadvertemus, pariter omnia verba illius animæ languentis eſſe medicinam. Jacobus, Petrus, Ioannes & Judas Apoſtoli, ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter & longas, breves in verbis, longas in ſententiis, ut rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat. Apocalypſis Joannis tot habet ſacramenta, quot verba. Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior eſt: in verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater chariſſime, inter hæc vivere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hìc in terris regni cæleſtis habitaculum? Nolo offendaris in ſcripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum: quæ vel vitio interpretum, vel de induſtriâ ſic prolata ſunt, ut ruſticam concionem faciliùs inſtruerent, & in una eademque ſententiâ aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes,

ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus in terrâ capere, quorum radices in cœlo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quærens invenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeveret in cœlo. Obviis te manibus excipiam, & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hîc amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem, etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo naviculæ funem magis præcide, quàm ſolve. Nemo renunciaturus ſæculo benè poteſt vendere, quæ contempſit ut venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt: Avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum eſt: infidelis etiam obolo indiget. Sic vivamus, tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Victus & veſtitus, divitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam vende: ſi non habes, projice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet, niſi tu, ſemper procraſtinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus unde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſe ipſum obtulit. Apoſtoli navem tantùm & retia reliquerunt Vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi divitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

2. Cor. 6.

Chriſtianorum divitiæ veſtitus & victus.

Matt. 5.

Matt. 4.
Marc 12
Luc. 12.

ARGUMENTUM.

Sabinianus Diaconus, virum cujus uxorem vitiaverat, fugiens, in Bethlehem venerat: per litteras Epiſcopus ſuus illum Hieronymo commendaverat: manens in ſanctis locis, & Diaconi officio fungens, virginem quandam ſacram à monaſterio Bethlehemitico ad ſtuprum, fugamque ſollicitavit: deprehenſo, ac veniam petenti ignovit vir ſanctus. Is deinde paſſim famam illius obtrectare cœpit: admonet nunc eum per litteras, ut pœnitentiam aliquo in monaſterio incluſus agat.

AD SABINIANUM Diaconum, increpatoria.

EPISTOLA III.

1. Reg. 16 SAmuel quondam lugebat Saülem, quia pœnituerat Dominum, quòd unxiſſet eum regem ſuper Iſraël, & Paulus Corinthios, in
2. Cor. 12 quibus audiebatur fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, voce flebili commonebat, dicens: Ne cùm rurſus venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditiis, quas geſſerunt in impudicitiâ, & fornicatione. Si hoc Propheta, & Apoſtolus, nulla ipſi labe maculati, clementi in cunctos mente faciebant: quantò magis ego ipſe peccator in te debeo facere peccatore, qui non vis erigi poſt
Luc. 15. ruinam, nec oculos ad cælum levare: ſed proditâ patris ſubſtantiâ, porcorum ſiliquis delectaris, & ſuperbiæ prærupta conſcendens, præ-
Philip. 3 ceps laberis in profundum? Deum ventrem vis habere pro Chriſto, ſervis libidini, gloriaris in carne, & confuſione tua, & quaſi pinguis hoſtia, in mortem propriam ſaginaris? imi-
Rom. 2. tariſque eorum vitam, quorum tormenta non

metuis,

metuis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te hortetur. Secundùm autem duritiam tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ. An idcirco induratur, juxta Pharaonem, cor tuum, quia non ſtatim percuteris, & differris diu ad pœnam? Et ille dilatus eſt, & decem plagas, non quaſi ab irato Deo, ſed quaſi à patre cōmonēte ſuſtinuit, donec in perverſum actâ pœnitentiâ, populum quem dimiſerat, per deſerta ſequeretur, & ingredi auderet maria: per quæ vel ſola doceri potuit, timori habendum eum, cui etiam elementa ſerviunt. Dixerat & ille: Non novi Dominum, neque dimitto Iſraël. Quem tu imitans loqueris: Viſio, quam hic videt, in dies longos eſt, & in tempora longa iſte Prophetat. Propter quod dicit idem propheta. Hæc dicit Adonai Dominus: Non prolongabuntur ampliùs omnes ſermones mei, quoſcumque loquar, quia loquar verbum, & faciam. Sanctus David de impiis, & de ſceleſtis, quorum tu pars non modica ſed princeps es, quòd ſæculi felicitate fruerētur, & dicerent: Quo modo cognovit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias. Penè lapſo pede & fluctuanti veſtigio cauſabatur, dicens: Ergo ſine causâ juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. Prætermiſerat enim, quia æmulatus ſum ſuper iniqua agētes pacem peccatorum videns: quia non eſt reſpectus morti eorum, & ſolida plaga in flagella eorum. In laboribus hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Propterea tenuit eos ſuperbia, circundati ſunt iniquitate, & impietate ſua. Egredietur, ſicut ex adipe, iniquitas eorum: tranſierunt in affe-

Exod. 4.

Signum indurationis eſt pœnitētiā differre.

Exod 41

Exod. 5.

Ezec. 12

Pſal. 72.

ctum cordis. Cogitaverunt, & locuti ſunt mala, iniquitatem in excelſo locuti ſunt. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum pertranſiit ſuper terram. Nonne tibi videtur de te omnis iſte pſalmus eſſe compoſitus? Vegeto quippè es corpore, & novus antichriſti Apoſtolus, cum in una notus fueris civitate transgrederis ad aliam. Non indiges ſumptibus, non plagâ forti percuteris. Et cum hominibus, qui non ſunt, ut tu irrationabilia jumenta, corripi non mereris. Propterea elatus es in ſuperbiam, & veſtimentum tuum fœtet luxuriâ, & quaſi ex aruinâ pingui & quodam adipe eructans verba mortifera, non te reſpicis eſſe moriturum, nec unquam, poſt expletam libidinem pœnitentiâ remorderis. Tranſiſti in affectum cordis: & nè tibi ſolus videaris erraſſe, ſimulas nefanda de ſervis Dei, neſciens quòd iniquitatem in altum loquaris: & ponas in cœlum os tuum. Nec mirum, ſi à te qualeſcumque ſervi Dei blaſphementur, cùm patrem familias Beelzebuth vocaverint patres tui. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, nec ſervus ſupra dominum ſuum. Si illi in viridi ligno tanta fecerunt, tu in me arido ligno quid facturus es? Tale quid & in Malachia plebs ſcandalizata creditum, de ore tuo loquitur. Dixerunt, vanus eſt, qui ſervit Deo. Et quid plus? Quia cuſtodivimus mandata ejus, & quoniam ivimus ſupplicantes ante faciem Dei omnipotentis. Et nunc nos beatos dicimus alienos. Reædificantur omnes, qui faciunt iniqua. Adverſati ſunt Deo, & ſalvi facti ſunt. Quibus poſteà diem judicij Dominus comminatur, & quid inter juſtum & injuſtum futurum ſit, multò antè prænuncians, ait: Et convertemini, & videbitis quid

Mat. 10
Luc. 12.
Luc. 16.
23.
Malac. 3

ſit inter juſtum,& injuſtum, inter ſervientem Domino,& non ſervientem Domino. Hæc tibi ridicula fortè videantur,qui comœdis,& lyricis ſcriptoribus,mimis,& Lentulis delectaris: quamquàm ne iſta tibi quidem præ nimiâ cordis hebetudine intelligenda conceſſerim. Prophetarum verba contemnas, ſed reſpondebit Amos: & in tribus & in quatuor impietatibus,nonne averſabor eum,dicit Dominus? Quoniam enim Damaſcus,Gaza,Tyrus,Idumæa,Ammonitæ,& Moabitæ, Judæi quoque, & Iſrael ſæpè ad ſe Dei vaticinio deſtinato,ut agerent aliquando pœnitentiam, audire contempſerunt, iræ ſuæ, quam illaturus eſt Dominus, cauſas juſtiſſimas profert dicens: In tribus & quatuor impietatibus nonne averſabor eos? Sceleratum eſt,inquit, mala cogitare: conceſſi. Nequiùs eſt, malè cogitata velle perficere: & hoc pro mea miſericordia benignus indulſi. Numquid & opere implendum peccatum fuit, & mea ſuperbè calcanda clementia? Tamen poſt factum quia malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem: non enim ſani opus habent medico, ſed malè habentes: jacenti manum porrigo, & conſperſum ſanguine ſuo ut propriis fletibus lavetur, exhortor. Quòd ſi nec ſic pœnitentiam vult agere, & fracto navigio, tabulam, per quam ſalvari poterat, non retentat, cogor dicere: Super tribus & quatuor impietatibus nonne averſabor eum,dicit Dominus? Averſionem dicens pro pœna,dum ſuę peccator relinquitur voluntati. Inde eſt, quòd peccata patrum in tertiam & quartam generationem reſtituit, dum non vult ſtatum punire peccantes: ſed ignoſcens primis, poſtrema condemnat. Alioqui,ſi protinùs ſcelerum ul-

Amos. 1.2.

Ezech. 8.

Marc. 2.

Exod. 20

Ezech. 3.

Ezech. 2.

tor exiſteret, & multos alios, & certè Paulum Apoſtolum Eccleſiæ non haberent. Ezechiel Propheta, cujus ſupra fecimus mentionem, Dei verbum ad ſe factum referens, ait: Aperi os tuum, & manduca, quæ ego dabo tibi. Et vidi, inquit, & ecce manus extenta ad me, & in ipſa volumen libri. Et revolvit illud in conſpectu meo, & in ipſo ſcriptum erat à facie & retrorſum, lamentum, & carmẽ, & væ. Prima ſcriptura ad te pertinet, ſi tamen voluer is agere pœnitentiam poſt delictum. Secunda ad ſanctos, qui ad Dei canticum provocantur. Non eſt enim pulchra laudatio in ore peccatoris. Tertia ad tui ſimiles: qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt immunditiæ, & fornicationi, & ventri, & iis quæ infra ventrem ſunt, qui putant omnia morte finire, & nihil eſſe poſt mortem, & dicunt: Tempeſtas, ſi tranſierit, non veniet ſuper nos. Liber ille, quem Propheta devorat, omnis ſeries ſcripturarum eſt. In quibus & pœnitens plangitur, & juſtus canitur, & maledicitur deſperans. Nihil ita repugnat Deo, quàm cor impœnitens. Solum crimen eſt, quod veniam conſequi non poteſt. Si enim ei ignoſcitur poſt peccatum, qui peccare deſiſtit, & ille flectit judicem, qui rogat, impœnitens autem omnis ad iracundiam provocat judicantem: ſolum deſperationis crimen eſt, quod mederi nequeat. Porrò, ut ſcias Deum quotidiè peccatores ad pœnitentiam provocare: qui ſi rigidi perſtiterint, de clemente eum ſeverum & trucem faciunt: audi Eſaiæ verba, dicentis: Et vocabit, inquit, Dominus Sabaoth in die illâ ad fletũ, & planctum magnum, & decalvationem, & accinctionem ciliciorum. Ipſi verò fecerunt lætitiam, & exultationem, mactantes vitulos, &

Eccl. 15. *Pſal. 28.* *Impœnitentia eſt peccatũ in Spiritũ ſanctũ.* *Eſa 22.* *Ad pœnitentiã vocat.*

immolantes oves,ut comederēt carnes,& bibèrent vinum, dicentes : Manducemus & bibamus:cras enim moriemur.Poſt quas voce & perditæ mentis audaciam, ſcriptura commemorat,'dicens:Et revelata ſunt hæc in auribus Domini Sabaoth : non remittetur vobis hoc peccatum,donec moriamini. Si enim peccato mortui fuerint , tunc eis remittetur peccatum : quod , quandiu in peccato vixerint , non dimittitur. Parce , quæſo , animæ tuæ. Crede,Dei futurum eſſe judicium. Recordare , à quo Epiſcopo diaconus ordinatus ſis.Nec mirum , quamvis ſanctum hominem, tamen in homine diligendo potuiſſe falli , cùm & Deum pœniteat,quod Saul in Regem unxerit: & in duodecim Apoſtolis Judas ſit proditor repertus, & de quondam ordinis tui hominibus Nicolaus Antiochenus, immunditiarum omnium ? & Nicolaïtarum hæreſeos auctor extitiſſe referatur.Non tibi illa nunc replico, quòd plures virgines ſtupraſſe narreris, quòd à te nobiliū violata matrimonia publico cæſa ſint gladio : quòd per lupanaria impurus , & helluo cucurriſti.Magna quidem iſta ſunt pondere ſuo,ſed fiunt eorum , quæ illaturus ſum, comparatione leviora. Rogo, quantum crimen eſt, ubi ſtuprum & adulterium parum eſt ? Infeliciſſime mortalium , tu ſpeluncam illam,in quâ Dei filius natus eſt,& veritas de terra orta eſt,& terra dedit fructum ſuum , de ſtupro conducturus ingrederis ? non times ne de præſepi infans vagiat, ne puerpera virgo te videat,ne mater Domini contempletur? Angeli clamant , paſtores currunt , ſtella deſuper rutilat , Magi adorant , Herodes terretur , Hieroſolyma conturbatur : & in cubiculum virginis, decepturus virginem,irrepis ?

Deus omnis specca-tores.
1 Cor. 15
Eſa. 22.
1. Reg. 15.
Matt 27
Apoſt. 1.
Locus auget peccatū
Pſal. 84.
Luc. 2.
Matth. 2

Paveo miſer, & tam mente, quàm corpore perhorreſco, ponere tibi volens ante oculos tuos opus tuum. Tota Eccleſia nocturnis vigiliis Chriſtum Dominum perſonabat, & in diverſarum gentium linguis unus in laudibus Dei ſpiritus concinebat. Tu inter oſtia quondam præſepis Domini, nunc altaris, amatorias epiſtolas fulciebas, quas poſteà illa miſerabilis, quaſi flexo adoratura genu, inveniret, & legeret. Et ſtabas deinceps in choro pſallentium, & impudicis nutibus loquebaris. Proh nefas! non poſſum ultra progredi. Prorumpunt lachrymæ ante, quàm verba, & indignatione pariter ac dolore, in ipſo meatu ſpiritus coarctatur. Ubi mare illud eloquentię Tullianæ? ubi torrens fluvius Demoſthenis? nunc profectò muti eſſetis ambo, & veſtra lingua torpeſceret. Invēta eſt res, quam nulla eloquentia explicare queat. Repertum eſt facinus, quod nec mimus fingere, nec ſcurra ludere, nec Attellanus poſſit effari. Moris eſt in Ægypti & Syriæ monaſteriis, ut tam virgo, quàm vidua, quæ ſe Deo voverint, & ſæculo renunciātes, omnes delicias ſæculi conculcarint, crinem monaſteriorū matribus offerant deſecandum, non intecto poſteà contra Apoſtoli voluntatem inceſſuræ capite, ſed ligato pariter & velato. Nec hoc quiſpiam, præter tondentes, novit, & tonſas; niſi quod quia ab omnibus ſit, penè ſcitur ab omnibus. Hoc autem duplicem ob cauſam de conſuetudine verſum eſt in naturam, vel quia lavacrū non adeunt, vel quia oleum nec capite, nec ore norunt, ne à parvis animalibus, quæ inter cutem & crinem gigni ſolent, & concretis ſordibus opprimantur. Videamus igitur, tu

vir bone inter iſta quid feceris.Futuro matrimonio,in ſpeluncâ illâ venerabili,quaſi quoſdam obſides accipis capillos, ſudariola infelicis,& cingulum dotale pignus deportas,jurans ei te nullam ſimiliter amaturum. Deinde curris ad paſtorum locum , & Angelorum deſuper ſtrepitu concinente, in eadem verba teſtaris. Nihil dico ampliùs , quòd in oſcula rueris, quòd amplexatus ſis. Totum quidem de te credi poteſt,ſed te veneratio præſepis & campi non me ſinunt plus credere , quàm te voluntate tantùm & animo corruiſſe.Miſer , nonne,quando in ſpeluncâ cum virgine ſtare cœpiſti,caligaverunt oculi tui,lingua torpuit, conciderunt brachia,pectus intremuit , nutavit inceſſus ? Poſt Apoſtoli Petri baſilicam,in quâ Chriſti flammeo conſecrata eſt,poſt crucis & reſurrectionis & aſcenſionis Dominicæ ſacramenta,in quibus rurſum ſe in monaſterio victuram ſpoponderat,audes crinem accipere tecum noctibus dormituræ, quem Chriſto meſſuerat in ſpeluncâ ? Deinde à veſpere uſque mane feneſtræ illius aſſides , & quia , propter altitudinem , hærere vobis cominùs non licebat,per funiculum vel accipis aliquid vel remittis. Vide,quanta diligentia Domini fuerit , ut nunquam domi virginem , niſi in Eccleſiâ videris , & cùm talem uterque veſtrum habuerit voluntatem , niſi per feneſtram nocte facultas vobis non fuerit colloquendi. Oriebatur tibi , ut poſteà didici , ſol invito,exanguis,marcidus, pallidus, ut ſuſpicione omni careres , Evangelium Chriſti , quaſi diaconus,lectitabas : Nos pallorem jejunij putabamus, exangue os contra inſtitutum ac morem tuum , quaſi confectum vigiliis mirabamur. Jam tibi & ſcalæ , per quas

Per feneſtram loqui cũ moniali.

deponeres miſeram, parabantur : jam iter diſpoſitum, decreta navigia, condicta dies fugæ animo pertractata : & ecce Angelus ille cubiculi Mariæ janitor, cunarũ Domini cuſtos, & infantis Chriſti gerulus, coram quo tanta faciebas, ipſe te prodidit. O funeſtos oculos meos ! O diem illum omni maledictione digniſſimum, in quo epiſtolas illas tuas, quas hucuſque retinemus, conſternatâ mente legi. Quæ ibi turpitudines? quæ blanditiæ? quanta de condicto ſtupro exultatio ? Hæccinè Diaconum, non dicam loqui, ſed ſcire potuiſſe. Ubi miſer iſta didiciſti, qui in Eccleſiâ te nutritum eſſe jactabas ? niſi quòd in eiſdem epiſtolis juras te numquam pudicum, numquam fuiſſe Diaconum. Si negare volueris, manus tua te redarguet, ipſi apices proclamabunt. Habeto igitur interim lucrum ſceleris : non poſſum tibi ingerere, quæ ſcripſiſti. Jaces itaque advolutus genibus meis, & * miſericordiam, ut tuis verbis utar, ſanguinis deprecaris. Et, ô te miſerum, neglecto judicio Dei, me tantùm, quaſi vindicem, times. Ignovi, fateor. Quid enim aliud poſſum tibi facere Chriſtianus? Hortatus ſum, ut ageres pœnitentiam, & in cilicio, & cinere volutareris : ut ſolitudinem peteres, viveres in monaſterio, ut Dei miſericordiam jugibus lacrymis implorares. * At tu bonæ ſpei columen, excetræ ſtimulis inflammatus, factus es mihi in arcum perverſum, & contra me conviciorum ſagittas jacis. Inimicus tibi factus ſum, vera dicens. Non doleo de maledictis : quia enim neſciat, nihil niſi flagitioſum, tuo ore laudari ? hoc plango, quòd te ipſe non plangis, quod te non ſentis mortuum, quòd quaſi gladiator paratus Libitinæ ; in proprium fu-

** Aliàs minam evomens*

** Aliàs impetrares.*

Osée 7.

Gal. 4.

nus ornaris. Amiciris linteis: digitos annulis oneras: dentes pulvere teris: raros in rubenti calvariá digeris capillos: taurina cervix, toris adipeis intumeſcens, nec, quia propter libidinem fracta eſt, inclinatur. Super hæc, unguenta fragras: mutas balneas: & contra renaſcentes pilos pugnas: per forum ac plateas nitidus ac politus amator incedis. Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. *Hier.* 3. 16.
Convertere miſer ad Dominum, ut ad te Dominus convertatur. Age pœnitentiam, ut & ille agat pœnitentiam ſuper omnibus, quę locutus eſt, malis, ut faceret tibi. Quid neglecto vulnere proprio, alios niteris infamare; quid me, benè tibi & ſedulò conſulentem, quaſi phreneticus morſu laceras? Eſto, ergo flagitioſus ſim, ut vulgò jactitas: ſaltem mecum age pœnitentiam. Criminoſus, ut ſimulas: imitare lachrymas criminoſi. Num mea peccata virtutes tuæ ſunt? an malorum tuorum putas ſolatium, ſi multos tui ſimiles habeas? Fluant paululùm de oculis lacrymæ: inter ſericum & linteamina, quibus tibi videris fulgidus & formoſus, intellige te nudum, conſciſſum, ſordidatum, mendicantem. Nunquam eſt ſera pœnitentia. Quamvis de Hieroſolymis deſcenderis, & ſis in itinere vulneratus: indè te Samaritanus impoſitum jumento, curandumque ad ſtabulum referet. Sed etſi mortuus jaces in ſepulchro, tamen & fœtentem Dominus ſuſcitabit. Imitare ſaltem cæcos illos, propter quos Salvator, dimittens domum ſuam, & hereditatem ſuam Hierico venit. Sedentibus in tenebris & umbra mortis lux orta eſt eis. Qui poſtquam præterire Dominum cognoviſſent, cœperunt clamare dicentes; Fili David miſerere noſtri. Poteris &
Luc. 10. *Ioan.* 11. *Matt* 9. *Marc* 10. *Eſa.* 9.

Matt. 9. tu vidère, ſi clames, ſi accitus ab eo ſordida
veſtimenta projicias. Cùm converſus inge-
mueris, tunc ſalvus eris, & tunc ſcies ubi fue-
ris. Tangat modicè cicatrices tuas: pertractet,
luminum quondam tuorum veſtigia. Licet ab
Pſal. 50. utero ſic genitus ſis, & in delictis conceperit
te mater tua, aſperget te hyſſopo, & munda-
beris: lavabit te, & ſuper nivem dealbaberis.
Quid incurvus terræ hæres, & totus in cœno
jaces Illa, quam decem & octo annis ſatanas
vinxerat, poſtquam à Salvatore curata eſt,
Luc. 13. cœlum erecta ſuſpexit. Quod ad Caïn dictum
eſt, tibi dictum puta: Peccaſti, quieſce. Quid
Gen 4. longiùs recedis à facie Dei, & habitas in terrâ
Naid? Quid totus in ſalo fluctuas, nec ſtatuis
Pſal. 39. ſupra petram pedem tuum? Cave, nè te Phi-
Num. 26 nees cum Madianitide fornicantem ſuâ haſtâ
configat, qui plus quàm Thamar virginem
2. Reg. 13 frater & conſanguineus polluiſti, verſus in
2. Reg. 18 Abſalon, occidere eum cupis, qui te rebellan-
tem plangit, & mortuum. Clamat contra te
ſanguis Nabuthæ, & vinea Jezrael, hoc eſt ſe-
minis Dei, quã in hortum voluptatis, & laſci-
3. Reg. 21 viæ olera convertiſti, dignam de te ultionem
repoſcit. Mittitur tibi Helias, tormentum &
interitum nunciãs. Incurvare, & ſaccos veſtire
pauliſper, & de te poterit dicere Deus: Vidiſti,
quia reveritus fuerit Achab à facie mea? Non
Ezec. 18 ſuperducam malitiã in diebus ejus. Sed fortè
blandiris tibi, quòd à tali Epiſcopo diaconus
1. Reg. 8. ordinatus es. Jam ſuperiùs dixi, nec patrem
1. Reg. 2. pro filio, nec filium pro patre puniri. Animas
[illegible] enim, quæ peccaverit, ipſa morietur. Et Sa-
[illegible] muel habuit filios, qui receſſerunt à timore
[illegible] Dei, & abierunt poſt avaritiam, & iniquita-
rium de- tem. Et Heli ſacerdos ſanctus fuit, ſed habuit
ſtruitur. filios, qui, ut in Hebræorum voluminibus

legimus, fornicabantur cum mulieribus in tabernaculo Dei, & in ſimilitudinem tui impudenter ſibi Dei miniſterium vindicabant. Unde & locus tabernaculi ipſe ſubverſus eſt: & propter vitia Sacerdotum Dei, ſanctuarium deſtitutum eſt. Quamquam & ipſe Heli, dum eſt nimium lenis in filios, offendit Deum. Tantumque abeſt, ut te valeat Epiſcopi tui juſtitia liberare, ut timendum ſit, ne propter te de ſolio ſuo corruens, pereat inſanabilis. Oza levites arcam Domini, quam portare ipſe debuerat, quaſi ruentem ſuſtentare voluit, & percuſſus eſt. Quid de te futurum putas, qui ſtantem arcam Domini præcipitare conatus es? Quantò magis Epiſcopus, qui te ordinavit, probabilis eſt: tanto tu ampliùs detestandus: qui talem hominem fefelliſti. Solemus mala domus noſtræ ſcire noviſſimi, ac liberorum & conjugum vitia, vicinis canentibus, ignorare. Noverat te omnis Italia. Univerſi te ſtare ante altare Chriſti ingemiſcebant: nec ut tam callidus eras, ut prudenter tua vitia celares. Sic æſtuabas, ſic ſubantem te & laſcivientem huc atque illuc rapiebat voluptas, ut quaſi quoſdam triumphos, palmamque vitiorum de expletis libidinibus ſublevares. Denique inter gladios barbari mariti, & mariti potentis excubias impudicitiæ flamma te rapuit. Non timuiſti in illâ domo adulterium facere, in quâ ſine judice læſus vir ſe poterat ulciſci. Duceris ad hortulos, ad ſuburbana pertraheris; tam liberè & inſanè te agis, ut abſente marito, uxorem te putes habere, non adulteram. Unde per quoſdam cuniculos, dum illa tenetur, erumpis. Romam occultus ingrederis, latitas inter Samnitas latrones, & ad primum mariti nuncium, quod novus tibi ex Al- *2. Reg. 6.*

pibus Hannibal deſcendiſſet, navigio te credis in tuto, tanta fugæ celeritas fuit,ut tempeſtatem terrâ duceres tutiorem. Veniſti utcumque in Syriam, indè te velle Hieroſolymam tranſcendere, & ſerviturum Domino polliceris. Quis non ſuſciperet eum,qui ſe monachum promittebat,præſertim ignorans tragœdias tuas,& Epiſcopi tui commendatitias ad ceteros ſacerdotes epiſtolas legens? At tu infelix transfigurabas te in angelum lucis, & miniſter ſatanæ, miniſtrum juſtitiæ ſimulabas. Sub veſtitu ovium latebat lupus,& poſt adulterium hominis, adulter Chriſti eſſe cupiebas. Hæc idcircò retuli, ut totam tibi ſcenam operum tuorum quaſi in brevi depingerem tabellâ,& geſta tua ante oculos tuos ponerem,nè miſericordiam Domini,nimiamque clementiam, materiam exiſtimes delictorum rurſum crucifigens tibimetipſi Filium Dei,& oſtentui habens,& non legens illud, quod ſequitur: Terra enim venientem ſæpe ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Domino: proferens autem ſpinas, & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cujus conſummatio erit in combuſtionem.

2 Cor. 11 *Matth. 7* *Hebr. 6.*

ARGUMENTUM.

In monachum quendam, qui libros ſuos contra Jovinianum hæreticum ab eo alioqui convictum quaſi in eis matrimonio detraxiſſet, cavillabatur, Domnioni amico reſpondens, surſum, ac deorſum miris illum jocis exagitans, invehitur.

HIERONYMUS ad Domnionem Apologeticon.

EPISTOLA IV.

LItteræ tuæ & amorem pariter ſonant, & querelam; amorem tuum, quo ſedulò monens etiam quæ tuta ſunt in nobis pertimeſcis; querelam eorum, qui non amant, & quærentes ocaſionem in peccatis garriunt adverſus fratrem ſuum & contra filium matris ſuæ ponunt ſcandalum. Scribis enim monachum, immò neſcio quem de trivio, de compitis, de plateis circomforaneum, * rumigerulum, vafrum tantum ad detrahendum, qui per trabem oculi ſui feſtucan alterius nitatur eruere, concionari adverſum me, & libros, quos contra Iovianinũ ſcripſi canonico dente rodere, lacerare, convellere: hunc dialecticum urbis veſtræ, & Plautinæ familiæ columen, non legiſſe quidem κατηγορίας Ariſtotelis, non περὶ ἑρμηνείας, non τεπικα, non ſaltem Ciceronis τοπικῶ. ſed per imperitorum circulos, mulierculrumque συμπόσια, ſyllogiſmos texere, & quaſi ſophiſmata noſtra callidâ argumẽtatione diſſolvere. Stultus ego. qui me putaverim hæc abſque philoſophis ſcire non poſſe, qui meliorem ſtili partem, eam legerim, quæ deleret quàm quæ ſcriberet. Fruſtrà ergò Alexandri verti commentarios; ne quidquam me doctus magiſter per εἰσαγωγὴν introduxit ad logicam: & ut humana comtemnam, ſine causa Gregorium Nazianzenum, & Didymum in ſcripturis ſanctis catechiſtas habui; nihil mihi profuit Hebræorum eruditio, & ab adoleſcentia uſque ad hanc ætatem quotidiana in lege, Prophetis, Evangeliis, Apoſtoliſque meditatio. Inventus eſt homo abſque præceptore perfectus, πνευματοφόρος, ἔντεος κατὰ αὐτοδίδακτος, qui eloquentia Tullũ, argumentis Ariſtotelem, prudentia Platonẽ, eruditione Ariſtarchũ, multitudine librorũ

** Alias tabulam* *Luc. 6.* *Hieronymi catechiſta.*

Chalcenterum, Dydimum ſcientiâ ſcripturarum, omneſque ſui temporis vincat tractatores. Denique dicitur materiam poſcere, & Carneadum aliquid referens, in utramque partem, hoc eſt, & pro juſtitia, & contra juſtitiam diſputare. Liberatus eſt mundus à periculo, & hæreditariæ, vel centumvirales, cauſæ de barathro erutæ, quòd hic, forum negligens, ſed ad Eccleſiam tranſtulit. Quis, hoc volente, non fuiſſet innoxius: quem criminoſum non hujus ſervaſſet oratio, cùm cœpiſſet in digitis partiri cauſam & ſyllogiſmorum ſuorum retia tendere? nam ſi applosiſſet pedem, intendiſſet oculos, rugaſſet frontem, jactaſſet manum, verba tonaſſet, tenebras illicò ob oculos offudiſſet judicibus. Nec mirum, ſi me & abſentem jam diu, & abſque uſu Latinæ linguæ ſemigræculum barbarumque, homo latiniſſimus & facundiſſimus ſuperet, cùm præſentem Jovinianum, Jeſu bone, qualem & quantum virum! cujus nemo ſcripta intelligeret, dignum qui ſibi caneret tantùm & muſis, eloquentiæ ſuæ mole oppreſſerit. Quæſo igitur te pater chariſſime, ut moneas eum, nè loquatur contra propoſitum ſuum: nè caſtitatem habitu pollicens, verbis deſtruat: ne virgo vel continens, (ipſe enim viderit quid eſſe ſe jactet) maritatas virginibus comparet, & fruſtrà adverſus hominem diſertiſſimum tanto tempore digladiatus ſit. Audio præterea eum libenter virginum & viduarum cellulas circum ire, & adducto ſupercilio, de ſacris inter eas litteris Philoſophari. Quid in ſecreto, quid in cubiculo mulierculas docet? Ut hoc ſciant eſſe virgines, quòd maritatas, ut florem ætatis non negligant, ut comedât, & bibant, & balneas adeant, munditias appe-

tant,unguenta non ſpernant? an magis jejunia,& pudicitiam,& illuviem corporis? Utique illa præcipit quæ plena virtutis ſunt. Fateatur ergo publicè,quod domi loquitur:aut, ſi & domi eadem docet, quæ & publicè,à puellarum conſortio ſeparandus eſt. Miror autem, non erubeſcere juvenem,& monachũ, ut ſibi videtur,diſertum,cujus de ore veneres fluunt, qui tantæ in ſermocinando elegantiæ eſt, ut comico ſale ac lepôre conſperſus ſit, luſtrare nobilium domos,hærere ſalutationibus matronarum, religionem noſtram * paganam facere, & fidem Chriſti contentione torquere verborum, atque inter hæc fratri ſuo detrahere. Utique, ſi errare me arbitratus eſt(in multis enim offendimus omnes, & ſi quis in verbo non peccat, hic perfectus eſt vir) debuit vel arguere, vel interrogare per litteras, quod vir eruditus & nobilis fecit Pammachius:cui ego reſponſum dedi, ut potui,& epiſtolâ longiore diſſerui, quo quidque ſenſu dixerim. Imitatus ſaltem fuiſſet tuam verecundiam, qui ea loca, quæ ſcandalum quibuſdam facere videbantur,excerpta de volumine per ordinem digeſſiſti, poſcens ut vel emendarem,vel exponerem,& non tantæ me putaſti dementiæ, ut in uno atque eodem libro & pro nuptiis, & contra nuptias ſcriberem.Parcat ſibi, parcat mihi, parcat nomini Chriſtiano.Monachum ſe eſſe non loquendo, & diſcurſando,ſed tacendo, & ſedendo noverit. Legat Hieremiam dicentem, Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab adoleſcentiâ ſuâ.Sedebit ſolus,& tacebit: quia tulit ſuper ſe jugum.Aut ſi certè in omnes,ſcriptores cẽſoriam accepit virgulam, & idcirco ſe eruditum putat,quia Jovinianũ ſolus intelligit eſt

* *Alias pugnã.*

Iacob. 3.

Thr. 3.

quippe proverbium, Balbum meliùs balbi verba cognoſcere: *πάντας συγγραφεῖς* pellamus Attilio judice. Ipſe quoque Iovin. *συγγραφεὺς ἀγράμματος*, juſtiſſimè proclamabit: quòd me damnant Epiſcopi, non eſt ratio, ſed conſpiratio, Nolo mihi ille vel reſpondeat, quorum me auctoritas opprimere poteſt, docere non poteſt. Scribat contra me vir, cujus & ego linguam intelligam, quem cùm vicero, omnes, homines ſimul vicerim: ego enim benè novi. Experto credite, quantus in clypeum aſſurgat, quo turbine torqueat haſtam. Fortis eſt, & in diſputando nodoſus, & tenax, & qui obliquo & acuminato pugnet capite. Sæpè de nocte uſque ad veſperam contra nos in plateis clamavit: habet latera, & athletarum robur, & bellè corpulentus eſt. Videtur mihi occultè mei dogmatis eſſe ſectator. Prętereà nunquam erubeſcit, nec conſiderat, quid ſed quantū dicat, & in tantam venit opinionē eloquentiæ, ut ſoleāt dicta ejus cirratorū eſſe dictata: Quoties me iſte in circulis ſtomachari fecit & adduxit ad cholerā? quoties cōſpuit, & cōſputus abſceſſit? Sed hæc vulgaria ſunt, & à quolibet de ſectatoribus meis poſſunt fieri. Ad libros provoco: ad memoriā in poſteros tranſmittendā. Loquamur ſcriptis, ut de nobis tacitus lector judicet, ut quo modo ego diſcipulorū gregē duco, ſic ex hujus nomine Gnathonici, vel Phormionici vocentur. Nō eſt grande mi Domnion, garrire per angulos, & medicorū tabernas, ac de mundo ferre ſententiam: hic benè dixit, ille malè; iſte ſcripturas novit, ille delirat: iſte loquax, ille infantiſſimus eſt. Ut de omnibus judicet, cujus hoc judicio meruit? Cōtra quēlibet paſſim in triviis ſtrepere, & congerere maledicta, non crimina

ſcurrarum eſt, & paraſitorum. Moveat manũ, figat ſtylum, commoveat ſe, & quidquid poteſt, ſcriptis oſtendat: det nobis occaſionem reſpondēdi diſertitudini ſuæ. Poſsũ remordere, ſi velim: poſſum genuinum dentem læſus infigere. Et nos didicimus litteras. Et nos ſæpè manum ferulæ ſubduximus. De nobis quoque dici poteſt: Fenum habet in cornu, longè fuge. Sed magis volumus eſſe diſcipuli ejus, qui ait: Dorſum meũ poſui ad flagella, & faciē meam non averti à confuſione ſputorum. *Eſa. 50.*
Qui cum malediceretur, non remaledixit: & *1. Pet. 2.*
poſt alapas, crucem, flagella, blaſphemias, noviſſimè pro crucifigentibus deprecatus eſt, dicens: Pater ignoſce eis: quod enim faciunt, *Luc. 8.*
neſciunt. Et ego ignoſco errori fratris: intelligo, quia diaboli arte deceptus eſt. Inter mulierculas ſciolus ſibi & eloquens videtur: poſtquam Romã mea opuſcula pervenerunt, quaſi æmulum exhorruit, & de me quoque captavit gloriam, ut nullus eſſet in terris qui non ejus eloquentiæ diſpliceret, exceptis iis, quorum potentiæ non parcit, ſed cedit, imò quos non honorat, ſed metuit. Voluit ſcilicet homo peritiſſimus, ut veteranus miles, uno rotatu gladij percutere utrumq; & oſtēdere populis, quòd quidquid ipſe vellet, hoc ſcriptura ſentiret. Dignetur igitur nobis ſermonē ſuum mittere, & non reprehendendo, ſed docendo garrulitatē noſtram corrigere. Tunc intelliget aliam vim fori eſſe, aliam triclinij, non æquè inter fuſos & calathos puellarũ, & inter eruditos viros de divinæ legis dogmatibus diſputari. Nũc liberè & impudēter jactat in vulgus & perſtrepit, damnat nuptias, & inter uteros tumentes, infantum vagitus, & lectulos maritorum, quid Apoſtolus dixerit, tacet, ut me ſa-

lum in invidiam vocet. Cùm autem ad libros venerit, & pedem pedi contulerit & vel propoſuerit aliquid de ſcripturis, vel audierit proponentem: tunc ſudabit, tunc hærebit: procul Epicurus, longè Ariſtippus: ſubulci non aderunt, fœta ſcropha non grunniet. Et nos tela, pater, ferrumque haud debile dextrâ ſpargimus, & noſtro ſequitur de vulnere ſanguis. Porrò, ſi non vult ſcribere, & tantùm maledictis agendam putat, audiat, tot interjacentibus terris, fluctibus, populis, ſaltem hoc clamoris mei. Non damno nuptias, non damno conjugium: & ut certiùs ſententiam meam teneat, volo omnes, qui propter nocturnos forſitan metus ſoli cubitare non poſſunt, uxores ducere.

ARGUMENTUM.

Pammachium, Paulæ generum, & Marcellæ conſobrinum, quòd ejus exemplaria contra Iovinianum, quibus multi offendebantur, occultaverit, laudat: verùm, quia id ubique fieri non poterat, Apologeticum pro eis mittit, & amicum, jamjam futurum ſacerdotem, ad ſacrarum litterarum ſtudium, & ſuorum operum lectionem hortatur.

HIERONYMUS ad Pammachium, pro libris ſuis adverſus Jovinianum.

EPISTOLA V.

CHriſtiani interdum pudoris eſt, etiam apud amicos tacere, & humilitatem ſuam magis ſilentio conſolari, quàm retrectando veteres amicitias, ambitionis crimen incurrere. Quam diu tacuiſti, tacui, nec unquam expoſtulare ſuper hac re volui, nè non amicum quærere, ſed potentiorē videret expetere. Nūc autem provocatus officio litterarum, primas partes ſemper habere tentabo, & non tam

reſcribere,quàm ſcribere,ut & verecundè hucuſque tacuiſſe,& verecundius loqui cœpiſſe cognoſcar. De opuſculis meis contra Jovinianum,quòd & prudenter & amanter feceris exemplaria ſubtrahendo, optimè novi:ſed nihil profuit iſta diligentia , cùm aliquanti ex urbe venientes,mihi eadem lectitarent,quæ ſe Romæ excepiſſe referebant. In hac quoque provincia jam libri fuerant diuulgati : & ut ipſe legiſti,Neſcit vox miſſa reverti.Non ſum tantæ felicitatis,quantæ plerique hujus temporis tractatores,ut nugas meas,quando voluerim , emendare poſſim ; ſtatim ut aliquid ſcripſero,aut amatores mei,aut invidi, diverſo quidem ſtudio , ſed pari certamine in vulgus noſtra diſſeminant,& vel in laude,vel in vituperatione nimij ſunt, non meritum ſtyli ſed ſuum ſtomachum ſequentes.Itaque, quod ſolum facere potui, apologeticum ipſius operis tibi miſi,quem προσφώνησα,& te poſcente edidi. Quem cum legeris, aut ipſe pro nobis ceteris ſatisfacies , aut , ſi tu quoque narem contraxeris,illam Apoſtoli περικοπὴν, in quâ de virginitate & nuptiis diſputat,aliter diſſerere compelleris.Ne hoc dico,quòd te ad ſcribendum provocem , cujus in ſacris litteris ſtudium mihi præfero : ſed ut alios, qui nos lacerant , hoc facere compellas. Norunt litteras : videntur ſibi ſcioli : poſſunt me non reprehendere , ſed docere:ſi quid ſcripſerint , magis ex operis eorum comparatione , mea interpretatio negligetur.Lege,quæſo te,& diligenter Apoſtoli verba conſidera : & tunc videbis,me propter calumniam declinandam multò plus , quàm ille voluit , in maritos fuiſſe clementem. Origenes, Dionyſius , Pierius, Euſebius Cæſarienſis , Didymus Apolli-

1. Cor. 7.

narius latiſſimè hanc epiſtol. interpretati ſunt quorum Pierius cùm ſenſum Apoſtoli ventilaret, atque ediſſereret, & propoſuiſſet illud exponere: Volo autem omnes eſſe ſicut me ipſum: adjecit, ταῦτα λέγων ὁ Παῦλος ἀντικρὺς ἀγαμίαν κηρύσσει. Quod hîc quæſo, peccatum meum eſt: quæ duritia? Univerſa, quæ ſcripſi, huic ſententiæ comparata leviſſima ſunt. Revolve omnium, quos ſupra memoravi, commentarios, & Eccleſiarum bibliothecis fruere, & magis concito gradu ad optata cœptaq; pervenies. Audio totius in te urbis ſtudia concitata: Audio Pontificis & populi voluntatem pari mente congruere. Minus eſt tenere ſacerdotium, quàm mereri. Libros ſedecim Prophetarum, quos in Latinum de Hebræo ſermone verti, ſi legeris, & delectari te hoc opere comperero, provocabis nos, etiam cetera clauſa armario non tenere. Tranſtuli nuper Job in linguam noſtram: cujus exemplar à ſancta Marcellâ, conſobrina tua, poteris mutuari. Lege eundem Græcum & Latinum, & veterem editionem noſtræ tranſlationi compara: & liquidò pervidebis, quantum diſtet inter veritatem & mendacium. Miſeram quædam τῶν ὑπομνημάτων in Prophetas duodecim ſancto patri Domnioni, Samuelem quóq; & Melachim, id eſt quatuor Regum, libros, quæ ſi legere volueris, probabis, quantæ difficultatis ſit divinam ſcripturam, & maximè Prophetas intelligere, & interpretum vitio, quæ apud ſuos puriſſimo curſu orationis labuntur, apud nos ſcatere vitiis. Porrò eloquentiam, quam pro Christo in Cicerone cõtemnis, in parvulis nè requiras. Eccleſiaſtica interpretatio, etiam ſi habet eloquij venuſtatem, diſſimulare eam debet, & fugere, ut non

Verſio libliorum uſitata.

otioſis philoſophorũ ſcholis, pauciſque diſcipulis, ſed univerſo loquatur hominũ generi.

ARGUMENTUM.

Heliodorus, intimus D. Hieron. amicus, unà cum eo in vaſtam ſolitudinem, quæ Syros ab Agarenis dividit acceſſit: conatus eſt eum vir ſanctus uti propoſiti ſocium retinere: verùm cùm non potuerit abſentem per hanc epiſtolam revocare contendit: ſcripſit autem eam ætate tunc adoleſcens, imò penè puer, calentibus adhuc rhetorum ſtudiis, plenam lacrymis, querimoniiſque ut quæ deſerti ſodalis monſtraret affectum, eamque ſcholaſticis quibuſdam floribus, oratoriâ arte ludendo, mirificè ac luculenter ornavit. Exhortatoriam epiſtolam ipſe alibi vocat quòd in exhortatorio verſetur genere. Heliodorum enim ad ſolitariam vitam multis hortatur: & quæ in contrarium adduci poterant argumenta, non minùs oratione fecundâ, quam felici ingenio latè copioſéque refellit.

AD HELIODORUM de laude vitæ ſolitariæ.

EPISTOLA VI.

QUanto amore & ſtudio contenderim, ut pariter in eremo moraremur, conſcium mutuæ charitatis pectus agnoſcit, quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu te abeuntem proſecutus ſim iſtæ quoque litteræ teſtes sũt, quas lacrymis cernis interlitas. Verũ tu, quaſi parvulus delicatus, contemptum rogantis per blandimenta foviſti: & ego incautus, quid tũc agerẽ, neſciebam. Tacerem? ſed quod ardenter volebam, moderatè diſſimulare non poteram. Impenſiùs obſecrarẽ: ſed audire nolebas, quia ſimiliter non amabas. Quod unũ potuit, ſpreta charitas fecit: quem præſentem retinere non valuit, quærit abſentem. Quoniam igitur & tu ipſe abiens poſtularas, ut poſteà quàm ad de-

ſerta migraſſem, invitatoria ad te ſcripta tranſmitterem,& ego me facturum promiſeram:invito; jam propera. Nolo priſtinarum neceſſitudinẽ recorderis:nudos amat eremus. Nolo te antiquæ peregrinationis terreat dif-
Matt. 6. ficultas.Qui in Chriſtum credis,& ejus crede
Luc. 12. ſermonibus. Quærite primùm regnum Dei,
Mat. 10. & hæc omnia apponentur vobis.Non pera tibi ſumenda,non virga eſt.Affatim dives eſt, qui cum Chriſto pauper eſt. Sed quid rurſus improvidus obſecro?abeant preces, blandimenta diſcedant. Debet amor læſus iraſci. Qui rogantem contempſeras, forſitan audies objurganté.Quid facis in paterna domo delicate miles?ubi vallum ?ubi foſſa ? ubi hiems acta ſub pellibus ? Ecce de cælo tuba canit: ecce cum nubibus debellaturus orbem, Imperator armatus egreditur : ecce bis acutus gladius, ex Regis ore procedens, obvia quæ-
Apoc. 1. que metit : & tu mihi de cubiculo ad aciem, tu de umbra egrederis ad ſolem ? Corpus aſſuetum tunicis loricæ onus non fert. Caput opertum linteo galeam recuſat. Mollem otio
Matt. 12. manum durus exaſperat capulus. Audi edictum Regis tui:Qui non eſt mecum, contra
Rom. 6. me eſt:& qui mecum non colligit : ſpargit. Recordare tyrocinij tui diem,quo Chriſto in baptiſmate conſepultus, in ſacramenti verba juraſti, pro nomine ejus non te patri parciturum eſſe, non matri. Ecce adverſarius in pectore tuo,Chriſtum conatur occidere. Ecce donativum, quod militaturus acceperas, hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licet parvulus ex collo pendeat nepos : licet ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus,ubera,quibus te nutrierat,mater oſtendat:licet in limine pater jaceat : per calcatum perge patrem:ſiccis oculis ad vexil-

lum crucis evola. Solum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelem. Veniet, veniet poſteà dies ille, quo victor revertaris in patriam, quo per Hieroſolymam cæleſtem vir fortis coronatus incedas. Tunc municipatum cum Paulo capies: tunc & parentibus tuis ejuſdem civitatis jus petes: tunc & pro me rogabis, qui te, ut vinceres, incitavi. Neque verò neſcio, quâ te dicas nunc compede præpediri. Non eſt nobis ferreum pectus, nec dura præcordia. Non ex ſilice natos Hyrcanæ nutriere tigres: & nos per iſta tranſivimus. Nunc tibi blandis vidua ſoror hæret lacertis: nunc illi, cum quibus adoleviſti, vernulæ aiunt: Cui nos ſervituros relinquis? nunc & gerula quondam, jam anus, & nutricius, ſecundus poſt naturalem pietatem pater, clamitat: Morituros expecta pauliſper, & ſepeli. Forſitan & laxis uberum pellibus mater, aratâ rugis fronte, antiquum referens mammæ lallare, congeminet. Dicant, ſi volunt, & grammatici: In te omnis domus inclinata recumbit: Facilè rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor. At contrà ſcriptura præcipit, parentibus obſequendum. Sed quicumque eos ſupra Chriſtum amat, perdit animam ſuam. Gladium tenet hoſtis, ut me perimat: & ego de matris lachrymis cogitabo? Propter patrem militiam Chriſti deſeram, cui ſepulturam Chriſti causâ non debeo, quam etiam omnibus ejus causâ debeo? Domino paſſuro timidè Petrus conſulens ſcandalum fuit. Paulus retinentibus ſe fratribus, nè Hieroſolymam pergeret, reſpondit: Quid facitis plorantes, & conturbantes cor meum? ego enim non ſolum ligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine Domini Jeſu Chriſti. Aries iſte pietatis, quo fides

Orant ſancti poſt mortem.

Matrem Nepotiani intelligit.

Exod. 20

Matt. 12

Act. 21

Mat. 16

quatitur, Evangelij retundẽdus eſt muro. Mater mea, & fratres mei hi ſunt, quicũque faciũt voluntatem patris mei, qui in cælis eſt. Si credunt in Chriſtum, faveant mihi, pro ejus nomine pugnaturo: ſi non credunt, mortui ſepeliant mortuos ſuos. Sed hoc ais in martyrio. Erras frater, erras, ſi putas unquam Chriſtianum perſecutionem non pati. Tunc maximè
Mat..*0.* oppugnaris, ſi te oppugnari neſcis. Adverſarius noſter, tanquam leo rugiens, aliquem devorare quærens circumit: & tu pacem putas?
1 Pet. 5. Sedet in inſidiis cum divitibus, ut in occultis interficiat innocentem: oculi ejus in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in occulto ſicut leo
Pſal. 9. in ſpeluncâ ſuâ, inſidiatur, ut rapiat pauperem: & tu frondoſæ arboris tectus umbraculo, molles ſomnos, futurus præda, carpis? Inde me perſequitur luxuria, inde avaritia conatur irrumpere, inde venter meus vult mihi Deus eſſe pro Chriſto: compellit libido, ut habitantem in me Spiritum ſanctum fugem, ut templum ejus violem: perſequitur, inquam, me hoſtis, cui nomina mille, mille nocendi artes: & ego infelix victorem me putabo, dum capior? Nolo, frater chariſſime, examinato pondere delictorum, minora credas idololatriæ crimine eſſe quæ diximus. Immò
Epheſ. 5. Apoſtoli diſce ſententiam, qui ait: Hoc enim ſcitote intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, aut fraudator, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hereditatem in regno Chriſti, & Dei. Et quamquã generaliter adverſum Deum ſapiat, quidquid diaboli eſt; & quod diaboli eſt, idolatria ſit: cui omnia idola mancipantur: tamen & in alio loco ſpeciatim, nominatimque de-
Coloſſ. 1. terminat, dicens: Mortificate membra veſtra, quæ

quæ ſunt ſuper terrã, deponentes fornicationem, immunditiam, & concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ ſunt idolorum ſervitus: propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ. Non eſt tantum in eo ſervitus idoli, ſi quis duobus digitulis thura in buſtum aræ jaciat, aut hauſtum pateræ poculo fundat merum. Neget avaritiam eſſe idololatriam, qui poteſt triginta argenteis Dominum venditum appellare juſtitiã. Neget ſacrilegium in libidine, ſed is qui membra Chriſti, & hoſtiam vivam, placentem Deo, cum publicarum libidinum victimis, nefariâ colluvione violavit. *Act.* 5.
Non fateatur fraudẽ idololatriam eſſe, ſed ſimilis eorum, qui in Actibus Apoſtolorum ex patrimonio ſuo partem pretij reſervãtes, præſenti periére vindictâ. Animadverte frater: non tibi licet de tuis quidquam habere rebus. *Luc.* 14.
Omnis, inquit Dominus, qui non renunciaverit cunctis, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Cur timido animo Chriſtianus es? Reſpice Petro relictũ rete: reſpice ſurgentem de telonio publicanum ſtatim Apoſtolum. Filius hominis non habet, ubi caput reclinet: & tu amplas porticus, & ingentia tectorum ſpatia metiris? Hereditatem expectans ſæculi, coheres Chriſti eſſe non poteris, interpretare vocabulum monachi, hoc eſt nomen tuum. Quid facis in turbâ qui ſolus es? Et ego hoc, nõ integris rate vel mercibus, nec quaſi ignarus fluctuum præmoneo, ſed quaſi nuper naufragio ejectus in littus, doctus nauta timida navigaturis voce denũcio. In illo æſtu Charybdis luxuriæ, ſalutem vorat. Ibi ore virgineo, ad pudicitiæ perpetranda naufragia, Scylla, ceu renidens libido, blãditur. Hîc barbarum littus, hîc diabolus pirata, cũm ſociis

Matt. 4. *Luc.* 9.

portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite eſſe ſecuri. Licet in modum ſtagni fuſum æquor arrideat: licet vix ſumma incentis elementi terga ſpiritu criſpentur: magnos hic campus montes habet, intùs incluſum eſt periculum, intûs eſt hoſtis: expedite rudentes, vela ſuſpendite: crux antennæ figatur in frontibus: tranquillitas iſta tempeſtas eſt. Sed forſitan dicturus es: Quid ergo? quicumque in civitate ſunt, chriſtiani non ſunt? Non eſt tibi eadem cauſa, quæ cæteris. Dominum auſculta dicentem: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia tua, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es.
Mat. 19. Nam cùm derelictâ militiâ, te caſtraſti propter regna cœlorum, quid aliquid quàm perfectam ſecutus es vitam? Perfectus autem ſervus Chriſti, nihil præter Chriſtum habet: aut, ſi quid præter Chriſtum habet, perfectus non eſt: & ſi perfectus non eſt, cùm ſe perfectum fore Deo pollicitus ſit, ante Deum mentitus eſt. Os autem, quod mentitur, occidit animam. Igitur ut concludam, ſi perfectus es, cur bona paterna deſideras? Dominum fefelliſti, ſi per-
Matt. 6. fectus non es. Divinis Evangelium vocibus contonat: Non poteſtis duobus dominis ſervire: & audet quiſquam mendacem Chriſtum
Luc. 9. facere, mammonæ & Domino ſerviendo? Vociferatur ille ſępè: ſi quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et ego onuſtus auro arbitror me Chriſtum ſequi? Qui dicit ſe in Chriſtum credere debet, quo modo ille ambulavit, & ipſe ambulare. Quòd ſi nihil habes, ut te reſponſurum ſcio: cur, tam benè paratus ad bella, non militas? Niſi fortè in patriâ tuâ te arbitraris hoc facere, cùm in ſua Dominus

ſigna non fecerit: Et cur id? cum auctoritate *Luc.* 4.
ſume rationem. Nemo Propheta in patriâ ſuâ honorem habet. Non quæro, inquies, honorem: ſufficit mihi conſcientia mea. Neque *Ioan.* 6.
Dominus quærebat: quippe qui, ne à turbis rex conſtitueretur, aufugit. Sed ubi honor non eſt, ibi contemptus eſt: ubi contemptus, ibi frequens injuria, ubi autem injuria, ibi & indignatio: ubi indignatio, ibi quies nulla: ubi quies non eſt, ibi mens à propoſito ſæpe deducitur: ubi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex ſtudio, minus fit ab eo, quod tollitur: & ubi minus eſt, perfectum non poteſt dici. Ex hac ſupputatione, illa ſumma naſcitur, Monachum perfectum in patriâ ſuâ eſſe non poſſe. Perfectum autem eſſe nolle, delinquere eſt. Sed de hoc gradu pulſus, provocabis ad clericos. An de his aliquid audeã dicere, qui certè in ſuis urbibus commorantur? Abſit ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, *Sacerdotes ore Chriſti corpus conficiãt*
Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus: qui claves regni cælorum habentes, quodam modo ante judicij diem judicant, qui ſponſam Domini ſobriâ *Mato.* 16
caſtitate conſervant. Sed alia, ut ante per- 18.
ſtrinxi, monachorum eſt cauſa, alia clericorum. *Ioan.* 21.
Clerici paſcunt oves: ego paſcor. Illi de altario viuunt: mihi, quaſi infructuoſæ arbori, ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad Altare non defero. Nec poſſum obtẽdere paupertatem, cùm in Evangelio anum viduam, duo, quæ ſola ſibi ſupererant, æra mittentem in gazophylacium laudaverit Dominus. Mihi ante presbyterum ſedere non licet: illi, ſi pec- *1. Cor.* 15
cavero, licet tradere me Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini

1.Cor 5. Ieſu. Et in veteri quidem lege, quicumque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus, lapidabantur à populo: aut gladio cervice ſubjectâ contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, ſpirituali mucrone truncatur: aut ejectus de Eccleſia, rabido dæmonũ ore diſcerpitur. Quòd ſi te quoque, ad eundem ordinem, pia fratrum blandimenta ſolicitant, gaudebo de aſcenſu, timebo de lapſu. Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Scimus iſta, ſed junge, quod ſequitur: Oportet autem hujuſmodi irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, pudicum, prudentem, ornatum, hoſpitalem, docibilem, non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum. Et ceteris, quæ de eâ ſequuntur, explicitis, non minorem in tertio gradu adhibeat diligentiam, dicens: Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpilucros, habentes myſterium fidei in conſcientiâ purâ. Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrét, nullum crimen habentes. Væ illi homini, qui veſtem non habẽs nuptialem, ingreditur ad cœnã. Nihil ſupereſt, niſi ut ſtatim audiat: Amice, quo modo huc intraſti? Et illo obmuteſcente, dicatur miniſtris: Tollite illum, ligatit manibus, & pedibus: & mittite eum in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & ſtridor dentium. Væ illi, qui acceptum talentũ in ſudario ligans, ceteris lucra facientibus, id tantùm, quod acceperat, reſervavit. Illicò indignantis domini reſponſione, ac clamore ferietur: Serve nequam, quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens cum uſuris exegiſſem eam? Id eſt, depoſuiſſes ad Altare, quod ferre non poteras. Dum enim tu

Margin notes: Deut. 17; Excommunicatio.; 1.Tim. 3; Matt. 20; Mat. 25.

ignavus negotiator denarium tenes, alterius locum qui pecuniam duplicare poterat, occupaſti. Quamobrem ſicuti, qui benè miniſtrat bonum gradum ſibi acquirit; ita, qui indignè ad calicem Domini accedit, reus erit Dominici corporis & ſanguinis. Non omnes Epiſcopi, Epiſcopi ſunt. Attendis Petrum: ſed & Judam conſidera: Stephanum ſuſpicis: ſed & Nicolaum reſpice: quem Dominus in Apocalypſi ſuâ damnat ſententiâ: qui tam turpia & nefanda commentus eſt, ut Nicolaitarum hæreſis ex illâ radice naſcatur. Probet ſe unuſquiſque, & ſic accedat. Non facit Eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum: Cornelius centurio, adhuc ethnicus, dono ſancti Spiritus mundatur. Presbyteros Daniel puer judicat. Amos ruborum mora diſtringes, repente Propheta effectus eſt. David paſtor eligitur in regem. Minimum diſcipulum Jeſus amat plurimum. Inferiùs frater accũbe:ut minore adveniente, ſurſum jubearis aſcendere. Super quem Dominus requieſcit, niſi ſuper humilẽ, & quietum, & trementem verba ſua? Cui plus creditur, plus ab eo exigitur. Potentes potenter tormenta patientur. Nec ſibi quiſquam de corporis tantùm mundi caſtitate ſupplaudat, cùm omne verbum otioſum quodcumque locuti fuerint homines, redditurı ſint de eo rationem in die judicij: cùm etiam convitium in fratrem, homicidij ſit reatus. Non eſt facile, ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Chriſto regnantium: ne fortè veniat Angelus, qui ſcindat velum templi tui, qui candelabrũ tuum de loco moveat. Ædificaturus turrim, futuri operis ſumptus ſupputa, Infatuatum ſal ad nihil eſt utile, niſi ut projiciatur foras, & à porcis conculcetur. Monachus, ſi ceciderit,

1. Cor. 11 · *Apoc.* 2 · *Act.* 10. · *Deut.* 13 · *Amos.* 1. · *1. Reg.* 16 · *Jo. n.* 19. · *Luc.* 14. · *Iſa.* 66. · *Sap.* 6. · *Matt.* 12 · *Apoc.* 2. · *Luc.* 14. · *Matt.* 5.

rogabit pro eo ſacerdos: pro ſacerdotis lapſu quis rogaturus eſt? Sed quoniam è ſcopuloſis locis enavigavit oratio, & inter canas ſpumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba proceſſit, pandenda vela ſunt ventis, & quæſtionum ſcopulis tranſuadatis, lætantium more nautarum, epilogi celeuma cantandum eſt. O deſertum, Chriſti floribus vernans! ô ſolitudo, in qua ibi naſcuntur lapides,
Apoc. 20 de quibus in Apocalypſi civitas magni Regis extruitur! ô eremus familiariùs Deo gaudens! Quid agis frater in ſæculo, qui major es mundo? quamdiu te tectorum umbræ premunt? quamdiu fumoſarum urbium carcer includit? Crede mihi, neſcio quid plus lucis aſpicio. Libet, ſarcinâ corporis abjectâ, ad purum ætheris evolare fulgorem. Paupertatem times? ſed beatos Chriſtus pauperes appellat. Labore terreris? at nemo athleta ſine ſudore
Malac. 5 coronatur. De cibo cogitas? ſed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exeſa jejuniis membra collidere: ſed Dominus tecũ jacet. Squallidi capitis horret inculta cæſaries? ſed caput tuum Chriſtus eſt. Infinita eremi vaſtitas te terret? ſed tu paradiſum mente deambula. Quotieſcumque illuc cogitatione conſcenderis, toties in eremo non eris. Scabra ſine balneis attrahitur cutis: ſed qui in Chriſto ſemel lotus eſt, non illi neceſſe eſt iterum lavare. Et ut breviter ad cuncta audias Apoſtolũ reſpondentem: Non ſunt, inquit, condignæ paſſiones hujus ſæculi ad ſuperventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Delicatus es frater, ſi & hîc vis gaudere cum ſęculo, & poſt eà regnare cum Chriſto. Veniet, veniet illa dies, qua corruptivum hoc & mortale, incorruptionem induat, & immortalitatem. Beatus

ſervus, quem Dominus invenerit vigilantem. Tunc ad vocem tubæ pavebit terra cum populis, & tu gaudebis Judicaturo Domino, lugubre mũdus immugiet: tribus ad tribũ pectora ferient: potentiſſimi quondam reges, nudo latere palpitabunt: exhibebitur cum prole ſuâ verè tunc ignitus Jupiter: adducetur & cum ſuis ſtultus Plato diſcipulis. Ariſtotelis argumenta non proderunt. Tunc tu ruſticanus & pauper exultabis, & ridebis, & dices: Ecce crucifixus Deus meus, ecce judex, qui obvolutus pannis in præſepio vagiit. Hic eſt ille operarij & quæſtuariæ filius: hic, qui matris geſtatus ſinu, hominem Deus fugit in Ægyptum: hic veſtitus coccino: hic ſentibus coronatus, hic Magus dæmonium habens & Samaritanus. Cerne manus Judææ, quas fixeras? cerne latus Romane, quod foderas, videte corpus an idem ſit, quod dicebatis clam nocte ſuſtuliſſe diſcipulos. Dilectio tua me compulit, ut hæc tibi frater dicerem, ut his tum intereſſe contingat, pro quibus nunc labor durus eſt.

ARGUMENTUM.

Eandem Marcellam, quam ſuperiori epiſtolâ Paula, & Euſtochium ad loca ſancta hortatâ ſunt, nunc D. Hieronymus ad ruris Bethlehemitici vitam invitat. Hoc autem ut aſſequatur, primò rus omne collaudat: mox, quæ Romæ vivendi incommoda, & quæ in Bethlehem commoda ſint commemorat.

HIERONYMUS Marcellam invitat ad rus Bethlehemiticum.

EPISTOLA VII.

AMbroſius, quo chartas, ſumptus, notarios miniſtrante, tam innumerabiles libros verè Adamantius, & Chalcenterus noſter explicavit, in quadam epiſtola, quam ad

eundē de Athenis ſcripſerat: refert, numquã ſe cibum, Origene præſente, ſine lectione ſumpſiſſe, numquam iniſſe ſomnum, niſi unus è fratribus ſacris litteris perſonaret: hoc diebus egiſſe & noctibus, ut & lectio orationem exciperet: & oratio lectionem: Quid nos, ventris animalia, tale unquam fecimus? quos ſi vel ſecunda hora legẽtes invenerit, oſcitamus: manu faciem defricantes, continemus ſtomachum, & quaſi poſt multum laborem, mundialibus rurſum negotiis occupamur. Prætermitto prandia, quibus mens onerata premitur, pudet dicere frequentiã ſalutandi, quâ aut ipſi quotidè ad alios pergimus, aut ad nos venientes ceteros expectamus. Deinceps itur in verba, ſermo teritur: lacerantur abſentes vita aliena deſcribitur, & mordentes in invicem, conſumimur ab invicẽ. Talis nos cibus occupat, & dimittit. Cùm verò amici receſſerint, ratiocinia ſupputamus. Nunc ira perſonam leonis nobis imponit: nunc cura ſuperflua in annos plurimos duratura præcogitat. Nec recordamur Evangelij dicentis: Stulte, hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem præparaſti, cujus erunt? Veſtes non ad uſus tantùm, ſed ad delicias conquiruntur. Ubicumque compendium eſt, velocior pes, citus ſermo, auris attentior. Si damnum, ut ſæpè in re familiari accidere ſolet, fuerit nunciatum, vultus mœrore deprimitur: lætamur ad nummũ, amiſſo obolo contriſtamur. Unde cùm in uno homine animorum tam diverſa ſit facies, Propheta Dominum deprecatur, dicens: Domine in civitate tuâ imaginem eorũ diſſipa. Cùm enim ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditi ſimus, ex vitio noſtro perſonas nobis plurimas ſuperinducimus: & quo mo-

Occupationes ſæculi à rerum ſpiritualium meditatione nos revocãt.

Luc. 12.

Pſal 72.

do in theatralibus ſcenis unus atque idem hiſtrio nunc Herculem robuſtus oſtendit, nunc mollis in venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelem: ita & nos, qui ſi de mundo non eſſemus, odiremur à mundo, tot habemus perſonarum ſimilitudines, quot peccata. Quapropter, quia multa jam vitæ ſpatia tranſmiſimus fluctuando, & navis noſtra nunc procellarum concuſſa turbine, nunc ſcopulorũ illuſionibus perturbata eſt: cùm primùm licet, quaſi portũ quendam ſecreta ruris intremus.* Ibi cibarius panis & olus noſtris manibus irrigatũ, & lac deliciæ ruſticanæ, viles quidem, ſed innocẽtes cibos præbent. Ita viventes ab oratione ſomnus, nec ſaturitas à lectione revocabit. Si æſtas eſt, ſecretum arboris umbra præbebit: ſi autumnus, ipſa aëris temperies, & ſtrata ſubter folia, locum quietis oſtendunt. Vere ager floribus pingitur, & inter querulas aves pſalmi dulciùs cantabuntur. Si frigus fuerit, & brumales nives, ligna non coëmã, & calidiùs vigilabo, vel dormiam, certè quod ſciam, vilius non algebo. Habeat ſibi Roma ſuos tumultus, arena ſæviat, circus inſaniat, theatra luxurient, & quia de noſtris dicendum eſt matronarum quotidiè viſitetur ſenatus. Nobis adhærere Domino bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem noſtrã: ut cùm paupertatem iſtam cœlorum regna mutaverint, erumpamus in vocem: Quid enim mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? quo ſcilicet, cùm tanta reperiamus in cœlo, parva caduca quæſiiſſe nos doleamus in terrà. Verùm, ut ad villam, & ad Mariæ diverſorium veniamus: (plus laudat enim unuſquiſque, quod poſſidet) quo ſermone, qua voce tibi ſpeluncam Salvatoris exponam? Et illud præſepe, in quo in-

* *Alias tibi.*

Pſal. 72.

Pia cõmẽdatio locorum ſanctorũ

fantulus vagiit ſilentio magis, quam infimo ſermone honorandū eſt. Ubi ſunt latæ porticus? ubi aurata laquearia? ubi domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore veſtitæ? ubi inſtar palatij privatorum extructæ baſilicæ, ut vile corpuſculum hominis pretioſiùs inambulet, & quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta ſua magis velint aſpicere, quàm cælum. Bethleem ecce in hoc parvo terræ foramine cælorum conditor natus eſt: Hic involutus pannis: hîc viſus à paſtoribus, hic demonſtratus à ſtella: hic adoratus à Magis: & puto ſanctior locus eſt rupe Tarpeiâ, quæ de cælo ſæpiùs fulminata, oſtendit quòd Deo diſpliceat. Eſt quidem ibi ſancta Eccleſia, ſunt trophæa Apoſtolorum & Martyrum, eſt Chriſti vera confeſſio, eſt Apoſtolorum prædicata fides, & gentilitate calcatâ, in ſublime quotidiè erigitur vocabulum Chriſtianum. Sed ambitio, potentia, magnitudo urbis, videri, & videre, ſalutari, & ſalutare, laudare, & detrahere, vel audire, vel proloqui, & tantum hominum frequentiam videre, à propoſito monachorum, & à quiete aliena ſunt. Aut enim videmus ad nos venientes, & ſilentium perdimus: aut ſi non videmus, ſuperbiæ arguimur. Interdum, ut viſitantibus reddamus vicem, ad ſuperbas fores pergimus, inter linguas rodentium miniſtrorum, poſtes ingredimur deauratos. In Chriſti vero villâ, ut ſuprà diximus: tota ruſticitas eſt. Extra pſalmos ſilentium eſt. Quocumque te verteris arator ſtivam tenens Alleluia decantat: ſudans meſſor pſalmis ſe avocat: & curvâ attondens vites falce vinitor, aliquod Davidicum canit. Hæc ſunt in hac provinciâ carmina: hæ, ut vulgò dicitur, amatoriæ cantiones.

Luc 9.
Matt. 2.

ARGUMENTUM.

Paula, & Euſtochium quæ jam Bethlehem in monaſterio vitam agebant, Marcellam, nobiliſſimam feminam, cujus Epitaphium ſuperior epiſtola continet, ut relictâ Româ, ad loca ſancta ſe conferat, adhortantur.

PAULA, ET EUSTOCHIUM Marcellæ ut commigret Bethlehem.

EPISTOLA VIII.

MEnſuram charitas non habet, & impatientia neſcit modum, & deſiderium non ſuſtinet. Unde & nos oblitæ, virium noſtrarum & non quid poſſumus, ſed quid velimus, tantùm cogitantes: magiſtram cupimus docere diſcipulæ, & ut eſt vulgare proverbium, Sus artium repertricem. Tu, quæ primam ſcintillam noſtro fomiti ſubjeciſti, quæ ad hoc ſtudium nos & ſermone hortata es, & exemplo, & quaſi gallina congregaſti ſub alas pullos tuos, nunc nos liberè abſque matre volitare pateris, & accipitris pavere formidinem, & ad omnem umbram prætervolantium aviū formidare? Igitur, quod ſolùm abſentes facere poſſumus, querulas fundimus preces & deſiderium noſtrum non tam fletibus, quàm ejulantibus conteſtamur, ut Marcellam noſtram nobis reddas, & illam mitem, illam ſuavem, illam omni melle & dulcedine dulciorem non patiaris apud eas eſſe rigidam, & triſtem rugare frontem, quas affabilitate ſuâ ad ſimile vitæ ſtudium provocavit. Certè, ſi ſint meliora quæ poſcimus, non eſt impudens deſiderium. Si cunctæ ſcripturarum voces noſtræ ſententiæ congruunt, non fecimus audacter, ac ea te provocantes, ad quæ tu nos ſæpiſſimè cohortata es. Prima Dei vox ad Abrahā, Exi, inquit, de terra tua, & de cognatione tua &

Mat. 23.

Gen. 12.

vade in terram, quam monſtravero tibi. Jubetur Patriarchæ, ad quem primùm de Christo facta eſt repromiſſio, ut relinquat Chal-
Gal. 3. dæos, relinquat confuſionis urbem, & Roho-
Gen 13. both, id eſt, latitudines ejus, relinquat campum Sannaar, in quo ſuperbiæ uſque ad cœlum erecta turris eſt, & poſt fluctus hujus ſæculi, poſt flumina, ſuper quæ ſederunt ſancti, & fleverunt cum recordarentur Sion, poſt
Pſ. 136. gurgitem gravem Cobar, de quo Ezechiel,
Ezech. 1 capillo verticis ſublevatus: Hieruſalem uſque transfertur, ut habitet terram repromiſſionis quæ non rigatur, ut Ægyptus deorſum, ſed deſurſum, nec facit olera languentium cibos, ſed temporaneum & ſerotinum de cœlo expe-
Oſee 6. ctat imbrem. Hæc terra montuoſa, & in ſublimi ſita, quantùm à deliciis ſæculi vacat, tantò majores habet delicias ſpiritus. Denique & Maria, mater Domini, poſtquam ad
Luc. 1. eam Angeli facta eſt promiſſio, & uterum ſuum intellexit eſſe domum filij Dei, derelictis campeſtribus ad montana perrexit. De hac
1. *Re.* 17 urbe, Allophylo quondam hoſte ſuperato, & diabolicæ percuſsâ frontis audaciâ, poſtquam ille in faciem corruit, exultantium animarum turba proceſſit, & concinens chorus decem millium David noſtri victoriam prædi-
1. *Par.* 21 cavit. In hac Angelus gladium tenens, & totam impietatis devaſtans urbem, in Orne Jebuſæorum regis areâ templum Domini deſignavit. Jam tunc ſignificans Eccleſiâ Chriſti, non in Iſraël, ſed in gentibus conſurgentem.
Gen. 14. Recurre ad Geneſim: & Melchiſedech, regem Salem, hujus principem invenies civitatis: qui jam tunc in typo Chriſti panem & vinũ obtulit, & myſterium Chriſtianum in Salvatoris ſanguine & corpore dedicavit. Tacitâ

forſitan mente reprehendes, cur non ſequamur ordinem ſcripturarum, ſed paſſim & ut quidque obviam venerit, turbidus ſermo perſtringat. Sed in principio teſtatæ ſumus, dilectionem ordinem non habere, & impatientiam neſcire menſuram. Unde & in Cantico canticorum quaſi difficile præcipitur Ordinate in me charitatem, & nunc eadem dicimus, nos non ignoratione, ſed affectu labi. Denique, ut multò ordinatius aliquid proferamus, antiqu ora repetenda ſunt. In hac urbe, imò in hoc tunc loco & habitaſſe dicitur, & mortuus eſſe Adam. Unde & locus, in quo crucifixus eſt Dominus noſter, Calvaria appellatur, ſcilicet quòd ibi ſit antiqui hominis Calvaria condita: ut ſecundi Adam, id eſt, Chriſti ſanguis de cruce ſtillans, primi Adam & jacentis protoplaſti peccata dilueret, & tunc ſermo ille Apoſtoli compleretur: Excitare qui dormis, & exurge à mortuis,& illuminabit te Chriſtus. Quantos hæc urbs Prophetas, quantos emiſerit ſanctos viros, longum eſt recenſere. Totum myſterium noſtrũ iſtius provinciæ urbiſque vernaculum eſt. In tribus nominibus Trinitatis demonſtrat fidem. Jebus, Salem, & Hieruſalem, appellatur. Primum nomen calcata, ſecundum pax, tertium viſio pacis. Paulatim quippè, pervenimus ad finem: & poſt conculcationem ad pacis viſionem erigimur: ex quo Salomon, id eſt, pacificus, in eâ natus eſt, & factus eſt in pace locus ejus. Et in figurâ Chriſti, ſub etymologiâ urbis, Dominus dominantium, & Rex regum nomen accepit. Quid referemus de David, & totâ progenie ejus, quæ in hac civitate regnavit? Quantò enim Judæa ceteris provinciis, tantò hæc urbs

Adam ſepultus eſt in monte Calvaria.

Epheſ. 5.

Hieruſalem nomina diverſa.

Pſal. 75. Apoc. 19 1. Tim. 6

cunctâ ſublimior eſt Judæa: & ut coactiùs diſſeramus, totius provinciæ gloria metropoli vindicatur,& quidquid in membris laudis eſt, omne refertur ad caput. Jamdudùm te cupientem in verba prorumpere; ipſi litterarũ apices ſentiunt,& venientem contrà chartà intelligit quæſtionem. Reſpondebis quippè,& dices, hoc olim fuiſſe, quando dilexit
Pſal. 86 Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Jacob,& fuerunt fundamenta ejus in montibus ſanctis: licet & hæc poſſint altiùs interpretari.Poſtquam verò conſurgentis Domini vox illa peronuit:Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta:& ruinam ejus flebiliter prophetavit,dicens:Hieruſalem, Hieruſalem,quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt:quoties volui congregare filios tuos ſicut gallina cõgregat pullos ſuos ſub alis,& noluiſti? Ecce dimittetur vobis domus veſtra deſerta,& poſtquam velum templi ſciſſum eſt,& circumdata ab exercitu Hieruſalem,& Dominico cruore violata, tunc ab eâ Angelorum præſidia & Chriſti gratiam receſſiſſe.Denique etiam Joſephum,qui vernaculus ſcriptor eſt Judæorum,aſſerere illo tempore, quo crucifixus eſt Dominus, ex adytis templi virtutum cœleſtium erupiſſe voces, dicentium;Transmigremus ex his ſedibus. Ex quibus & aliis apparere, ubi abundavit gratia, ibi ſuperabundaſſe peccatum:& poſtquam audierunt Apoſtoli Euntes docete omnes gẽtes: Et ipſi Apoſtoli dixerunt:Oportebat quidem vobis primùm annunciare verbum Dei:quoniam autem noluiſtis, ecce tranſimus ad gentes:tunc omne ſacramentum Judææ, & antiquam Dei familiaritatem per Apoſtolos in nationes fuiſſe tranſlatam. Valida quidem quæſtio,& quæ poſſet etiam eos,qui ſcriptu-

Luc. 13. *Matt.* 23 *Marc.* 15 *Joſephus de bello Jud. li.* 6. *Rom* 5. *Matt.* 8. *Act.* 13.

rarum aliquid attigerunt, concutere, ſed perfacilè ſolvitur. Numquam eam fleret Dominus corruentem, niſi diligeret. Flevit & Lazarum, quia amabat eum. Et hoc tamen, primâ fronte cognoſcito, non loci, ſed hominum fuiſſe peccatum. Verùm quia interfectio populi captivitas civitatis eſt, propterea urbem deletam, ut populus puniretur: ideo templum ſubrutum, ut typicæ hoſtiæ tollerentur. Cæterùm, quantum ad locum pertinet, per profectus temporũ multum nunc anguſtior eſt, quàm ante fuit. Venerabantur quondam Judæi ſancta ſanctorum, quia ibi erant Cherubim, & propitiatorium, & arca teſtamenti, manna, virga Aaron, & altare aureum. Nonne tibi venerabilius videtur ſepulchrum Domini? quod quotieſcunque ingredimur, toties jacere in ſyndone cernimus Salvatorem: & paululum ibidem commorantes, rurſum videmus Angelum ſedere ad pedes ejus, & ad caput ſudarium convolutum. Cujus ſepulchri gloria, multo antequam excideretur à Joſeph, ſcimus Eſaiæ vaticinio prophetarum, dicentis: Et erit requies ejus honor: quòd ſcilicet ſepulturæ Domini locus eſſet ab omnibus honorandus. Sed dices, quo modo in Apocalypſi Joannis legimus: & occidet illos (haud dubium, quin Prophetas) beſtia, quæ aſcendit ex abyſſo, & corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt. Si enim ais: Civitas magna, in quâ crucifixus eſt Dominus, nulla eſt alia, niſi Hieruſalem: ubi autem crucifixus eſt Dominus, ſpiritualiter Sodoma appellatur, & Ægyptus: ergo Hieruſalem Sodoma eſt, & Ægyptus, in quâ crucifixux eſt Dominus. Primùm

Luc. 19.

Heb. 9.
Exod. 25.
Commẽdatur Hieruſalem ob dominicum ſepulchrũ.
Ioan. 21.
Marc. 16.
Luc. 24.
Iſa. 11.
Apoc. 11.

: : ſcire volumus, omnem ſanctam ſcripturam non poſſe ſibi eſſe contrariam, & maximè unum adverſum ſe non diſcrepare librum, & ut plus adjiciamus, eundem ejuſdémque libri locum in Apocalypſi, de quâ nunc teſtimoniũ protuliſti, ante decem circiter verſiculos ſcribitur: Surge & metire templum Dei, & altare: & adorantes in eo; Atrium autem quod eſt foris templum, ejice foras: & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gentibus & civitatem ſanctam calcabunt mẽſibus quadraginta duobus. Si enim Apocalypſis multò poſt paſſionẽ Domini ſcripta eſt à Joanne, & in ea Hieruſalem ſancta civitas appellatur: quo modo rursũ ſpiritualiter Sodoma vocatur & Ægyptus? Nec ſtatim potes dicere, ſanctam dici Hieruſalẽ cœleſtem, quæ futura eſt, & Sodomam, quæ corruit, appellari: quia de futura dicitur, quòd beſtia, quæ aſcenſura eſt de abyſſo, faciet adverſus duos Prophetas bellum, & vincet illos, & occidet, & corpora eorũ jacebunt in plateâ civitatis magnæ. De
Apo.21. quâ civitate & in fine ejuſdem libri ſcribitur: Et civitas in quadro poſita eſt: & longitudo ejus & latitudo tanta eſt, quanta & altitudo, & menſus eſt civitatem de arundine aureâ, per ſtadia 12. millia. Longitudo & latitudo, & altitudo ejus æqualia ſunt. Et mẽſus eſt muros ejus centum quadraginta quatuor cubitorum mẽſurâ hominis, quæ eſt Angeli. Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide; ipſa verò civitas auro mundo, &c. Ubi quadrum eſt, ibi nec lõgitudo nec latitudo appellari poteſt. Et quæ eſt iſta mẽſura, ut tanta ſit lõgitudo & latitudo, quãta altitudo ejus, & muri de lapide jaſpide, & tota civitas de auro mundo, & fundamẽta & plateæ ejus de lapidibus pre-

tioſis, & duodecim portæ fulgentes margaritis? Cùm ergo hæc non poſſint carnaliter accipi, (abſurdum quippè eſt, per duodecim milia ſtadiorum tantam civitatis longitudinem & latitudinem, quantam & altitudinem, prædicari) ſpiritualiter intelligenda ſunt ſingula. Et civitas magna, quam videlicet primus ædificavit Caïn, & nominavit eam ex vocabulo filij ſui, hic mundus intelligendus eſt, quem accuſator fratrum ſuorum diabolus & fratricida Caïn periturus extruxit vitiis, ſceleribus condidit, iniquitate cōplevit, quæ ſpiritualiter appellatur Sodoma, & Ægyptus. De quâ Sodomâ ſcribitur: Reſtituetur Sodoma in antiquum: quòd ſcilicet ita reſtituendus ſit mūdus, ut antè fuit. Nec enim poſſumus credere rurſum ædificandam Sodomam, & ceteras, Gomorrham ſcilicet, & Adamam, & Seboim, ſed in perpetuos cineres relinquendas. Ægyptum autem numquam pro Hieruſalem legimus: ſed ſemper pro hoc mundo. Et quia longum eſt de ſcripturis innumerabilia exempla congerere, unum teſtimoniū proferamus, ubi manifeſtiſſimè mundus hic Ægyptus appellatur. In Epiſt. canonicâ Judas Apoſtolus frater Jacobi, ſcribit dicens: Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Jeſus populum de terra ægypti ſalvans, ſecundo eos qui non crediderunt, perdidit. Et nè putares de Jeſu dici filio Nave, ſtatim ſequitur, Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum principatū, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſervavit. Et ut credas, ubicumque ſimul Ægyptus & Sodoma & Gomorrha nominantur, non loca, ſed mundum hunc interpretari, ſtatim ſubjungit exem-

Gen. 4.

Iud. 1.

Matt.25 plum: Sicut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ civitates ſimili modo fornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſubſtinentes. Et quid neceſſe eſt plura conquirere, cùm poſt paſſionem *Mat.27.* & reſurrectionem Domini Matthæus Evangeliſta commemoret? Et petræ ſciſſæ ſunt, & ſepulcra aperta, & plurima corpora dormientium ſanctorum ſurrexerunt: & egredientes de ſepulcris poſt reſurrectionem ſuam ingreſſi ſunt ſanctam civitatem, & apparuerunt multis. Nec ſtatum Hieroſolyma cœleſtis, ſicut plerique ridiculè arbitrantur, in hoc loco intelligitur, cùm ſignum nullum eſſe potuerit apud homines Domini reſurgentis, ſi cor- *Pſ. 131.* *Mat.23.* pora ſanctorum in cæleſti Hieruſalem viſa ſunt. Cùm ergo Evangeliſtæ & omnes ſcripturæ Hieroſolymam ſanctam nominent civitatem, & Pſalmiſta præcipiat, ut adoremus in loco ubi ſteterunt pedes ejus, nè patiaris eam appellari Sodomam, & Ægyptum, per quam Dominus jurare vetat, quia ſit civitas magni Regis. Maledictam terram nominant, quòd cruorem Domini hauſerit. Et quo modo benedicta loca putant, in quibus Petrus, & Paulus Chriſtiani exercitus duces ſanguinem fudere pro Chriſto? Si ſervorum, & hominum glorioſa confeſſio eſt, cur Domini & Dei non ſit glorioſa confeſſio. Et martyrum ubique ſepulcra veneramur: & ſanctam favillam oculis apponentes, ſi liceat, etiam ore contingimus; & momumentum, in quo Dominus conditus eſt, quidem exiſtimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus ſaltem diabolo, & angelis ejus: qui quotieſcumque ante illud de obſeſſis corporibus expelluntur, quaſi in cōſpectu tribunalis Chriſti

Sepulcra martyrum ubique veneranda.

ſtantes contremiſcunt, rugiunt, & ſerò dolent crucifixiſſe, quem timeant. Si poſt paſſionem Chriſti (ut ſcelerata vox concrepat) hic deteſtabilis locus eſt: quid ſibi voluit Paulus Hieroſolymam feſtinare, ut ibi faceret Pentecoſten? qui retinentibus ſe locutus eſt, dicens: Quid facitis flentes, & conturbantes cor meũ? ego enim non ſolùm ligari, ſed & mori in Hieruſalem paratus ſum pro nomine Domini Jesu. Quid ceteri ſancti & illuſtres viri, quorum vota & oblationes poſt prædicationem Chriſti ad fratres, qui erant Hieroſolymis, deferebantur? Longum eſt nunc ab aſcenſu Domini uſque ad præſentem diem per ſingulas ætates currere, qui Epiſcoporum, qui martyrum, qui eloquentium in doctrinâ Eccleſiaſtica virorum venerint Hieroſolymam putantes minus ſe religionis, minus habere ſcientiæ, nec ſummam, ut dicitur manum accepiſſe virtutum, niſi in illis Chriſtum adoraſſent locis, de quibus primum Evangelium de patibulo coruſcaverat. Certè ſi præclarus orator reprehendendum neſcio quem putat, quòd litteras Græcas non Athenis, ſed Lilybei, Latinas nõ Romæ, ſed in Sicilia didicerit, quòd videlicet unaquæque provincia habeat aliquid proprium, quod alia æque habere non poſſit: cur nos putamus abſque Athenis noſtris quemquam ad ſtudiorum faſtigia perveniſſe? Nec hoc dicimus, quòd renuamus regnum Dei intra nos eſſe, & ſanctos viros etiam eſſe in ceteris regionibus, ſed quòd hoc aſſeramus, vel maximè eos, qui in toto orbe ſunt primi, huc pariter congregari: ad quæ nos loca non ut primæ, ſed ut extremæ venimus, ut primos in eis omnium gentium cerneremus. Certè flos quidam, & pretioſiſſimus lapis

Act. 20.
Gal. 2.
Peregrinationis Hieroſolymitanæ antiquitas.
1. Co. 16.
Cicero.
Flos Eccleſiæ virginũ & monachorũ chorus.

inter Eccleſiaſtica ornamenta monachorum & virginum chorus eſt. Quicumque in Galliâ fuerit primus, huc properat. Diviſus ab orbe noſtro Britannus ſi in religione proceſſerit, occiduo ſole dimiſſo, quærit locum fama ſibi tantũ & ſcripturarũ relatione cognitũ. Quid referamus Armenios, quid Perſas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipſamque juxta Ægyptum, fertilem monachorum, Pontum, & Cappadociam, Syriam Cœlem, & Meſopo-

Matt. 24 tamiam cunctáque orientis examina, quæ juxta Salvatoris eloquium, dicentis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diverſarum nobis virtutum ſpecimen oſtendũt. Vox quidem diſſona, ſed una religio. Tot penè pſallentium chori quot gentium diverſitates: & inter hæc, quæ vel prima in Chriſtianis virtus eſt, nihil arrogant ſibi de continentiâ ſupercilij. Humilitatis inter omnes contentio eſt. Quicumque noviſſimus fuerit, hic primus putatur. In veſte nulla diſcretio, nulla admiratio. Utcũque placuerit incedere, nec detractionis eſt, nec laudis. Jejunia quoque neminem ſublevãt: nec defertur inediæ, nec moderata ſaturitas condemnatur. Suo domino ſtat

Rom 14 unuſquiſque, aut cadit, Nemo judicat alterum, ne à Domino judicetur. Et quod in pleriſque provinciis familiare eſt, ut genuino dente ſe lacerent, hîc penitùs non habetur. Procul lu-

Locorum ſanctorũ deſcriptio. xuria, procul voluptas: tanta in ipsâ urbe orationum loca, ut ad ea peragranda dies ſufficere non poſſit. Verum, ut ad villam Chriſti, & Mariæ diverſorium veniamus, (plus enim laudat unaſquiſque, quod poſſidet) quo ſermone, qua voce ſpeluncam tibi poſſumus Salvatoris exponere? Et illud præſepe, in quo infantulus

vagiit, ſilentio magis, quàm infimo ſermone honorandum eſt. Ubi ſunt latæ porticus, ubi aurata laquearia, ubi domus miſerorũ pœnis, & damnatorum labore veſtitæ, ubi inſtar palatij, opibus privatorum extructæ baſilicæ, ut vile corpuſculum hominis precioſius inambulet: & quaſi mũdo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta magis ſua velint aſpicere, quã cælum? Ecce in hoc parvo terræ foramine cælorum conditor natus eſt: hîc involutus pannis, hic viſus à paſtoribus, hîc demõſtratur à ſtella, hîc adoratus à Magis. Et hic puto locus ſanctior eſt Tarpeiâ rupe, quæ de cœlo ſæpius fulminata oſtẽdit, quòd Domino diſpliceret. *Apoc.* 17 *&* 18. Lege Apocalyſim Joannis, & quid de muliere purpuratâ, & ſcriptâ in ejus fronte blaſphemia, ſeptẽ montibus, aquis multis, & Babylonis cantetur exitu, contuere. Exite, inquit Dominus, de illa populus meus, & ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus nõ accipiatis. Fugite de medio Babylonis, & ſalvate unuſquiſque animã ſuam. Cecidit enim, cecidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmonũ, & cuſtodia omnis ſpiritus immũdi. *Hie.* 50. Eſt quidẽ ibi ſancta Eccleſia, ſunt trophæa Apoſtolorũ, & martyrũ: eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fides, & gentilitate *Rom.* 1. calcata, in ſublime ſe quotidie erigens vocabulum Chriſtianum: ſed ipſa ambitio, potẽtia, magnitudo urbis videri, videre, ſalutari & ſalutare, laudare & detrahere, vel audire, vel proloqui, & tantam frequentiam hominum ſaltem invitum videre à propoſito monachorum & quiete aliena ſunt. Aut enim videmus venientes ad nos, & ſilentium perdimus: aut non videmus, & ſuperbiæ arguimur. Interdũque ut viſitantibus reddamus vicẽ, ad ſuper-

bas fores pergimus, & inter linguas rodentium miniſtrorum, poſtes ingredimur auratos. In Chriſti verò, ut ſuprà diximus, villulâ, tota ruſticitas, & extra pſalmos ſilentium eſt. Quocumque te verteris, arator ſtivam tenens, Alleluia decantat. Sudans meſſor pſalmis ſe avocat, & curvâ attondens vitem falce vinitor, aliquid Davidicum canit. Hæc ſunt in hac provincia carmina: hæ, ut vulgò dicitur amatoriæ cantiones, hic paſtorum ſibilus, hæc arma culturæ. Verùm quid agimus, nec quid deceat, cogitantes, ſolùm quod cupimus, hoc videmus? O quando illud tempus advenit, cùm anheles nuncium viator apportet, Marcellam noſtram ad Paleſtinæ littus appulſam, & toti Monachorum chori, tota virginum agmina concrepabunt? obviàm jamjamque geſtimus occurrere, & non expectato vehiculo concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus, & à deſiderato vix avellemur amplexu. Ergone erit illa dies, quando nobis liceat ſpeluncam Salvatoris intrare, in ſepulchro Domini flere cum ſorore, flere cum matre? crucis deinde lambere lignum, & in oliveti monte cum aſcendente Domino, voto & animo, ſublevari? videre exire Lazarum faſciis colligatum, & fluenta Jordanis ob lavacrum Domini puriora, inde ad paſtorum caulas pergere, in David orare Mauſoleo? Amos Prophetam etiam nunc buccinâ paſtorali in ſua conſpicere rupe clangentem? ad Abraham, Iſaac & Jacob, trium quoque illuſtrium feminarum, vel tabernacula properare, vel memorias? videre fontem in quo à Philippo Eunuchus eſt tinctus? Samariam pergere, & Joannis Baptiſtæ, Heliſæi quoque, & Abdiæ pariter cineres adorare? ingredi ſpeluncolas,

in quibus perſecutionis & famis tempore Prophetarum agmina ſunt nutrita? Ibimus ad Nazareth, & juxta interpretationem nominis ejus, florem videbimus Galilææ. Haud procul inde cernetur Cana, in qua aquæ in vinum verſæ ſunt. Pergemus ad Itabyrium, & tabernacula Salvatoris, non ut Petrus quondam voluit, cum Moyſe, & Heliâ, ſed cum Patre cernemus, & Spiritu ſancto. Inde ad mare veniemus Genezareth, & de quinque & ſeptem panibus videbimus in deſerto quinque & quatuor hominum millia ſaturata. Apparebit oppidum Naim, in cujus porta viduæ filius ſuſcitatus eſt. Videbitur & Hermon, & torrens Endor, in quo ſuperatus eſt Siſara. Capharnaum quoque ſignorum Domini familiaris, & omnis pariter Galilæa cernetur. Et tunc comitante Chriſto, cum per Silo, & Bethel, & cetera loca, in quibus Eccleſiæ quaſi quædam victoriarum Domini ſunt erecta vexilla, ad noſtram ſpeluncam redierimus, canemus jugiter, crebrò flebimus, indeſinenter orabimus, & vulneratæ jaculo Salvatoris in commune dicemus. Inveni, quem quæſivit anima mea: tenebo eum, & non dimittam illum.

Ioan. 2. *Matt. 13* *Matt. 14* *Marc. 8.* *Iud. 4.* *Cant. 3.*

ARGUMENTUM.

Domeſticam eorum conſuetudinem, unde vel famæ, vel pudicitiæ periculum ſit, à viduis & virginibus vitandam eſſe docet: ſumptum autem declamatorio more à ſe fuiſſe hoc argumentum, tum in fine hujus, tum in aliâ quadam prodit epiſtola. Dicendi genus ſuaſorium eſt: propterea conjecturis, dilemmatiſque feſtivitate quadam admixtis, utitur.

De Vitando ſuſpecto contubernio.

EPISTOLA IX.

RETulit mihi quidam frater è Galliâ, ſe habere ſororem virginem, matremque viduam quæ in eadem urbe diviſis habitarent cellulis,& vel ob hoſpitij ſolitudinem,vel ob cuſtodiendas facultatulas,præſules ſibi quoſdam clericos aſſumpſiſſent,ut majore dedecore jungerentur alienis,quàm à ſe fuerant ſeparatæ.Cúmque ego ingemiſcerem, & multò plura tacendo, quàm loquendo ſignificarem. Quæſo, te inquit, corripias eas litteris tuis, & ad concordiam revoces, ut mater filiam, & filia matrem agnoſcat. Cui ego, Optimam,inquam,mihi injungis provinciã, ut alienus conciliem, quas filius, fraterque non potuit. Quaſi verò Epiſcopalem cathedram teneam, & non clauſus cellulâ,ac procul à turbis remotus, vel præterita plangam vitia,vel vitare nitar præſentia.Sed & incongruum eſt latere corpore,& linguâ per totum orbem vagari.Et ille,Nimium,ait, formidoloſus es.Ubi illa quondam conſtantia,in quâ multo ſale orbem defricans, Lucianum quippiam retuliſti? Hoc eſt,aio,quod me,fugat, & labra dividere non ſinit. Poſtquam enim arguendo crimina,factus ſum criminoſus, &
Pſal. 68. juxta tritum vulgi ſermone proverbium,Jur-
Pſ. 140. gantibus,& nugantibus cunctis,nec aures me credo habere,nec tactum, ipſique parietes in me maledicta reſonarunt,& in me pſallebant, qui bibebant vinum:coactus malo,tacere didici,rectius eſſe arbitrans, ponere cuſtodiam ori meo, & oſtium munitum labiis meis, quàm declinare cor meum in verba malitiæ, & dum carpo vitia,in vitium detractionis incurrere. Quod cùm dixiſſem: Non eſt,inquit, detrahere, verum dicere: nec privata

correptio

correptio generalem facit doctrinam: cùm aut rarus, aut nullus ſit, qui ſub hujus culpæ reatū non cadat. Quæſo ergo te, nè me, tātō itinere vexatū, fruſtrà veniſſe patiaris. Scit enim Dominus, quòd poſt viſionem ſanctorum locorum, hanc vel maximè cauſam habui, ut cum tuis litteris ſorori mederer, ac matri. Ego, Jamiam, inquam, quod vis faciam: nam & epiſtolæ tranſmarinæ ſunt, & ſpecialiter ſermo dictatus, rarò poteſt invenire quos mordeat. Te autem obſecro, ut clam ſermonem hunc habeas: cumque portaveris eum pro viatico, ſi auditus fuerit, lætemur pariter, ſi autem contemptus, quod & magis reor, ego verba perdiderim, tu itineris longitudinem. Primùm vos ſcire cupio, mater, & filia, me non idcirco ſcribere, quia aliquid de vobis ſiniſtrum ſuſpicer, ſed ne ceteri ſuſpicentur, veſtram errare concordiam: alioqui quod abſit ſi peccatorum vos exiſtimarē glutino * cohæſiſſe, nunquā ſcriberem ſciremque me ſurdis narrare fabulā. Deinde hoc obſecro, ut ſi mordacius quippiam ſcripſero, non tam meæ puteris auſteritatis eſſe, quam morbi. Putridæ carnes ferro curantur, & cauterio venena ſerpentina pelluntur antidoto. Quod ſatis dolet, majori dolore expellitur. Ad extremum hoc dico, quòd ſi etiam hæc conſcientia criminis vulnus non habeat, habet tamen fama ignominiam. Mater, & filia, nomina pietatis, officiorum vocabula, vincula naturæ, ſecundaque poſt Deum fœderatio. Non eſt laus, ſi vos diligitis: ſcelus eſt, quod odiſtis. Dominus Jeſus Chriſtus ſubjectus erat parentibus ſuis: venerabatur matrē, cujus ipſe erat pater: colebat nutricium, quem nutriverat: geſtatum-

Verum dicere, non eſt detrahere.

** Alias ceſſiſſe.*

Luc. 2.

H

que ſe meminerat alterius utero, alterius bra-
Ioan 19. chiis: unde & in cruce pendens, commendat parentem diſcipulo, quam numquam ante crucem dimiſerat. Tu verò filia, (jam enim deſino ad matrem loqui, quã forſitan & ætas, & imbecillitas, ac ſolitudo excuſabilẽ facit) tu, inquam, filia, ejus domum anguſtam judicas, cujus non tibi fuit venter anguſtus: decem menſibus utero clauſa vixiſti, & uno die in uno cubiculo cum matre non duras? An oculos ejus ferre non potes? & quia omnes motus tuos, ut potè illa quę genuit, quę aluit, & ad hanc adduxit ætatem, faciliùs intelligit, teſtem domeſticam fugis? Si virgo es, quid times diligentem cuſtodiam? ſi corrupta, cur non palam nubis? Secunda poſt naufragium tabula eſt, quod malè cœperis, ſaltem hoc remedio temperare. Neque verò hoc dico, quòd poſt peccatum tollam pœnitentiam, ut quod malè cœpit, malè perſeveret, ſed quòd deſperem in iſtiuſmodi copula divulſionem. Alioqui ſi ad matrem migraveris poſt ruinam, faciliùs poteris cum eâ plangere, quod per illius abſentiam perdidiſti. Quòd ſi adhuc integra es, & non perdidiſti: ſerva, ne perdas. Quid tibi neceſſe eſt in ea verſari domo, in qua neceſſe habeas quotidiè aut perire, aut vincere. Quis unquam mortalium juxta viperam ſecuros ſomnos capit? quæ etſi non percutiat, certè ſolicitat. Securius eſt perire non poſſe, quam juxta periculum non periſſe. In altero tranquilitas eſt, in altero gubernatio: ibi gaudemus, hîc evadimus. Sed fortè reſpondeas: Non benè morata mater eſt, res ſæculi cupit, ama divitias, ignorat jejunium, oculos ſtibio linit, vult compta procedere, & nocet propo-

Pia exhortatio ad concordiã.

ſito meo, nec poſſum cum hujuſmodi vivere. Primùm quidem, etiam ſi talis eſt, ut cauſaris, majus habebis præmium, ſi talem non deſeras. Illa te diu portavit in utero, diu aluit, & difficiliores infantiæ mores blanda pietate ſuſtinuit: lavit pannorum ſordes, & immundo ſæpe fœdata eſt ſtercore: aſſedit ægrotanti, & quæ pro te ſua faſtidia ſuſtinuit, tua quoque paſſa ad hanc perduxit ætatem: ut Chriſtum amares, docuit. Non tibi diſpliceat ejus converſatio, quæ te ſponſo tuo virginem conſecravit. Quòd ſi ferre non potes, & delicias ejus fugis, atque (ut vulgò ſolet dici) ſæcularis eſt mater: habes alias virgines, habes ſanctum pudicitiæ chorum. Quid matrem deſerens, eum eligis, qui forſitan ſuam reliquit ſororem, & matrem? Illa difficilis, ſed iſte facilis: illa jurgatrix, ergo iſte placabilis. Quæro, utrum virum ſecuta ſis, an poſteà inveneris? Si cum ſecuta es, manifeſtum eſt cur matrem reliqueris. Si poſteà reperiſti, oſtendis, quid in matris hoſpitio non potueris invenire. Durus dolor, & meo mucrone me vulnerans. Qui ambulat inquit, ſimpliciter, ambulat confidēter. Tacerem, ſi me non morderet conſcientia, *Pro.* 10. & in aliis meum crimen non reprehenderem, *Matt.* 7. nec per trabem oculi mei alterius feſtucam viderem. Nunc autem, cùm inter fratres procul habitans, eorumque fruens contubernio, honeſtè ſub arbitris & videam raro, & videar: impudentiſſimum eſt ejus te verecundiam non ſequi, cujus ſequi teſteris exemplum. Quòd ſi dixeris: Et mihi ſufficit conſcientiâ mea: habeo Deum judicem, qui meæ vitæ eſt teſtis: non curo quid loquantur homines: Audi Apoſtolum ſcribentem: Providentes bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus

Rom 12. hominibus. Si quis te carpit, quòd ſis Chriſtiana, quòd ſis virgo: non cures; quòd ideò dimiſeris matrem, ut in monaſterio inter virgines viveres, talis detractio laus tua eſt. Ubi non luxuria in puellâ Dei, ſed duritia carpitur, crudelitas iſta pietas eſt. Illum enim præfers matri, quem præferre juberis & animæ tuæ. Quem ſi & ipſa prætulerit, & filiam te ſentiet & ſororem. Quid igitur? ſcelus eſt, ſancti viri habere contubernium? Obtorto collo

Mat. 10. me in jus trahis, ut aut probem quod nolo,

Ioan. 12. aut multorum invidiam ſubeam. Sanctus vir nunquam à matre filiam ſejungit: utramque ſuſcipit, utramque veneratur. Sit quamlibet ſancta filia, mater vidua, indicium caſtitatis eſt. Si coævus tuus eſt ille neſcio quis, matrem tuam honoret ut ſuam: ſi ſenior te, ut filiam diligat, & parentis ſubjiciat diſciplinæ. Non expedit amborum famæ, plus te illum amare, quàm matrem, ne non videatur in te affectum eligere, ſed ætatem. Et hæc dicerem, ſi fratrem monachū non haberes, ſi domeſticis careres præſidiis: nunc verò, proh dolor! inter matrem atq; germanum, & matrē viduā fratremque monachū, cur ſe alienus interſerit? Bonum quidē eſt, ut te & filiam noveris & ſororem. Si autem utrumque nō potes, & materquaſi dura reſpuitur, ſaltem frater placeat. Si frater aſperior eſt, mollior ſit illa, quæ genuit. Quid palles? quid æſtuas: quid vultū rubore ſuffundis: & trementibus labiis impatiētiam pectoris conteſtaris? Non ſuperat amorem matris & fratris, niſi ſolius uxoris affectus. Audio prætereà te ſuburbana rura, villarum amœnitates cum affinibus atque cognatis, & iſtiuſmodi generis hominibus circumire. Nec dubito quin vel conſobrina, vel ſo-

ror ſit,in quarum ſolatium novi generis ducaris aſſecla. Abſit quippe,ut quamvis proximi ſint, & cognati, virorum te ſuſpicer captare conſortia. Obſecro ergo te virgo, ut mihi reſpondeas. Sola vadis in comitatu propinquorum,an cum amaſio tuo: Quamvis ſis impudens, ſæcularium oculis eum ingerere non audebis. Si enim hoc feceris:& te, & illũ familia univerſa cantabit: vos cunctorum digiti denotabunt. Ipſa quoque ſoror, aut affinis, ſive cognata, quæ in adulationem tui ſanctum nonnumquam coram te vocant,cùm ſe paululum averterint,portentoſum ridebunt maritum. Sin autem ſola ieris, quod & magis exiſtimo: utique inter ſervos adoleſcentes, inter maritatas feminas, atque nupturas, inter laſcivas puellas,& comatos linteatoſque juvenes, furvarum veſtium puella gradieris. Dabit tibi barbatulus quilibet manum, ſuſtentabit laſſam, & preſſis digitis; aut tentabitur, aut tentabit. Erit tibi inter viros matronaſque convivium: ſpectabis aliena oſcula,prægustatos cibos:& non abſque ſcandalo tuo in aliis ſericas veſtes, aurataſque miraberis. In ipſo quoque convivio ut veſcaris carnibus,quaſi invita cogeris. Ut vinum bibas. Dei laudabitur creatura. Ut laves balneis,ſordibus detrahetur. Et omnes te, cùm aliquid eorum,quæ ſuadent,retractans feceris,puram, ſimplicem,dominam,& verè ingenuam cõclamabunt. Perſonabit interim aliquis cantor ad menſam, & inter pſalmos dulci modulamine currentes,quoniam alienas non audebit uxores,te,quæ cuſtodem non habes,ſæpius reſpectabit, loquetur nutibus, & quidquid metuit dicere,ſignificabit affectibus. Inter has tantas

Virgines in convictu vulgari malè ſecuræ.

illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat, quæ majorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putat omne, quod neſcit. Narrant gentilium fabulæ cantibus Sirenarum nautas eſſe in ſaxa præcipites, & ad Orphei citharam arbores beſtiaſque ac ſilicum dura mollita. Difficilè inter epulas ſervatur pudicitia. Nitens cutis ſordidum oſtendit animum. Legimus in ſcholis pueri, & ſpirantia in plateis æra perſpeximus, aliquem, oſſibus vix hærentem, illicitis arſiſſe amoribus, & antè vita caruiſſe, quàm peſte. Quid tu facies puella, ſani corporis, delicata, pinguis, rubens, æſtuans inter carnes, inter vina, & balneas, juxta maritos, juxta adoleſcentulos? quæ etſi rogata non feceris, tamen formæ putes teſtimonium, ſi rogeris. Libidinoſa mens ardentiùs honeſta perſequitur, & quod non licet, dulciùs ſuſpicatur. Veſtis ipſa vilis & pulla, animi tacentis indicium eſt, ſi rugam non habeat, ſi per terram, ut altior videaris, non trahatur, ſi de induſtriâ diſſuta ſit tunica, ut aliquid intus appareat, operiatque quod fœdum eſt, & aperiat quod formoſum. Caliga quoque ambulantis nigella ac nitens, ſtridore ad ſe juvenes vocat, Papillæ faſciolis comprimuntur, & criſpanti cingulo anguſtiùs pectus arctatur. Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt. Palliolum interdum cadit, ut candidos nudet humeros, & quaſi videri noluerit, celat feſtina, quod volens detexerat. Et quando in publico quaſi per verecundiam operit faciem lupanarium arte, id ſolum oſtēdit, quod oſtenſum magis placere poteſt. Reſpondebis: Unde me noſti, & quomodò, tam longè poſitus, jactas in me oculos tuos? Fratris hoc tui mihi narraverunt lacrymæ, & in-

Inter voluptates difficilè eſt caſtitatē ſervare.

tolerabiles per momenta ſingultus. Atque utinam ille mentitus ſit, & magis timens hoc, quàm arguens, dixerit. Sed, mihi crede, nemo mentiens plorat. Dolet ſibi prælatum juvenem, non quidem comatum, non veſtium ſericarum ſed toroſulum. & in ſordibus delicatũ, qui ipſe ſacculum ſignet, textrinum teneat, penſa diſtribuat, regat familiam, emat quidquid de publico neceſſarium eſt, diſpenſator, & dominus, & præveniens officia ſervulorum, quem omnes rodant famuli, & quidquid domina non dederit, illum clamitẽt ſubtraxiſſe. Querulum ſervulorum genus eſt, & quantacumque dederis ſemper eis minus eſt. Non enim conſiderant, de quanto, ſed quantum detur, doloremque ſuum ſolis, quod poſſunt, obtrectationibus conſolantur. Ille paraſitum, iſte impoſtorem, hic heredipetam, alius novo quolibet appellat vocabulo. Ipſum jactent aſſidere lectulo, obſtetrices adhibere languenti, portare matulam, calefacere lintea, plicare faſciolas. Facilius mala credunt homines, & quodcumque domi fingitur, rumor in publicum fit. Nec mireris, ſi ancillæ & ſervuli de vobis iſta confingant, cùm mater quoque id ipſum queratur, & frater. Fac igitur, quod moneo, quod precor, ut primùm matri, dehinc, ſi id fieri non poteſt, ſaltem fratri reconcilieris: aut ſi iſta tam cara nomina hoſtiliter deteſtaris, dividere ab eo, quem tuis diceris prætuliſſe: ſi autem & hoc non potes, reverere certè tuos, ſi non potes deſerere, vel honeſtiùs ſodali tuo utere. Separentur domus veſtræ, dividaturque convivium, ne maledici homines, ſub uno tectulo vos manentes, lectulũ quoque criminentur habere communẽ. Potes & ad neceſſitates tuas quale voluiſti

habere ſolatium, aliquâ ex parte publicâ carere infamiâ: quamquam cavenda ſit macula, quæ nullo nitro, ſecundùm Hieremiam, nullâ fullonum herbâ elui poteſt. Quando vis, ut
Hier. 2.
te videat & inviſat, adhibe arbitros, amicos, libertos, ſervulos. Bona conſcientia nullius oculos fugit. Intret intrepidus, ſecurus exeat. Taciti oculi, & ſermo ſilēs, & totius corporis habitus vel trepidationem interdum, vel ſecuritatem loquuntur. Aperi, quæſo, aures tuas & clamorem totius civitatis exaudi. Jam perdidiſtis veſtra vocabula, & mutuò ex vobis cognomina ſuſcepiſtis: tu illius diceris, & ille tuus. Hæc mater audit, & frater, paratique sūt & precantur vos ſibi dividere, & privatam veſtræ conjunctionis infamiam laudem facere communem. Tu eſto cum matre, ſit ille cūm fratre. Audentiùs diliges ſodalem fratris tui: honeſtiùs amabit mater amicum filij, quàm filiæ ſuæ. Quòd ſi nolueris, ſi mea monita rugatâ frōte contempſeris, epiſtola tibi hæc voce liberâ proclamabit: Quid alienum ſervum obſides? quid miniſtrum Chriſti famulum tibi facis? reſpice ad populum, ſingulorum facies intuere. Iſte in Eccleſiâ legit, in te aſpiciunt univerſi, niſi quòd penè licentiâ conjugali de tua infamia gloriaris. Nec jam ſecreto dedecore potes eſſe contenta: procacitatem libertatem vocas. Facies meretricis facta eſt tibi, neſcis erubeſcere. Iterum me malignum, iterū ſuſpicioſum, & rumigerulum clamitas. Egone ſuſpicioſus? egone malevolus? qui ut in principio epiſtolæ præfatus ſum ideò ſcripſi, quia non ſuſpicabar: an tu negligens, diſſoluta, cōtemptrix, quæ annos nata viginti quinque, adoleſcentem necdum benè barbatulum ita brachiis tuis, quaſi caſſibus, incluſiſti? Opti-

Bona cōſcientia nullius oculos fugit.

Hier. 3.

mum reverà pædagogum, qui te moneat, qui aſperitate frontis terreat. Et quamquam in nullis ætatibus libido ſit tuta: tamẽ, vel cano capite, ab apertâ defendat ignominiâ. Veniet, veniet tempus, dies enim allabitur, dum ignoras. & iſte formoſulus tuus, quia citò ſeneſcunt mulieres, maximè quæ juxta viros ſunt, vel ditiorem reperiet, vel juniorem. Tunc te pœnitebit cõſilij tui, & tædebit pertinaciæ, quando & rem, & famam amiſeris: quando quod malè junctum fuerat, dividetur bene. Niſi fortè ſecura es, & coaleſcente tanti tẽporis charitate, diſſidiũ non vereris. Tu quôque mater, quæ propter ætatem maledicta nõ metuis, noli ſic vindicare, ut pecces. Magis à te diſcat filia ſeparari, quàm tu ab illa ſejũgi. Habes filium, & filiam, & generum, immò & contubernalem filiæ tuæ. Quid quæris aliena ſolatia & ignes jã ſopitos ſuſcitas? honeſtius eſt tibi ſaltem culpam filiæ ſuſtentare, quàm occaſionem tuæ quærere. Si tecum filius monachus pietatis viduitatiſque præſidiũ, quid tibi alienum hominẽ quæris, in eâ præſertim domo, quæ filium, & filiam capere non potuit? Ejus jã ætatis es, ut poſſis nepotes habere ex filiâ: invita ad te utrumque: revertatur cum viro, quæ ſola exierat. Virum dixi, non maritum: nemo calumnietur, ſexum ſignificare volui non conjugium. Aut ſi erubeſcit, & retractat, & domum, in qua nata eſt, arbitratur anguſtã: vos ad ejus hoſpitium pergite: quãvis artum ſit, faciliùs matrem, & fratrem, capere poteſt, quàm hominem alienum, cum quo certè in domo una, ſive cubiculo, caſta manere non poterat. Sint in una domo duę feminæ, & duo maſculi. Si autem & tertius ille γηροβοσκὸς tuus abire non vult, & ſeditiones

ac turbas concitat, ſit biga, ſit triga, frater veſter, ac filius, & ſororem illi exhibebis & matrem. Alij vitricum & generum vocitent, ille nutricium appellet & fratrem. Hæc ad brevē lucubratiunculam celeri ſermone dictavi, volens deſiderio poſtulantis ſatisfacere, & quaſi ad ſcholaſticam materiam me exercens: eadem enim die mane pulſabat oſtium quâ profecturus erat: ſimulque ut oſtenderem obtrectatoribus meis, quòd & ego poſſem, quidquid veniret in buccam, dicere: unde & de ſcripturis pauca perſtrinxi, nec orationem meam, ut in ceteris libris facere ſolitus ſum, illarum floribus texui. Extemporalis eſt dictatio, & tantâ ad lumen lucernulæ facilitate profuſa, ut notariorum manus lingua præcurreret, & ſigna ac furta verborum volubilitas ſermonum obrueret: quod idcircò dixi, ut qui non ignoſcit ingenio, ignoſcat vel tempori.

ARGUMENTUM.

Ruſticum, quòd promiſſam cum uxore Artemia continentiam fregerat, ad pœnitentiam: & ut ſancta inviſat, conjugis exemplo, loca: hortatur.

HIERONIMUS ad Ruſticum.

EPISTOLA X.

QUod ignotus ad ignotum audeo ſcribere, ſanctæ ancillæ Chriſti Hædibiæ: & filiæ meæ, conjugis tuæ Artemiæ, immò ſororis ex conjuge atque conſervæ, fecit deprecatio. Quæ nequaquam propriâ ſalute contenta, tuam & antè quæſivit in patriâ, & nunc in ſanctis locis quærit ſalutem, imitari cupiens Andreæ & Philippi Apoſtolorum benevolentiam, quorum uterque inventus à Chriſto, fratrem Simonem & amicum Nathanaël invenire deſiderat, ut alter eorum mereatur.

Ioan.1.

audire. Tu es Simon filius Johanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus: alter donum Dei (hoc enim in linguâ noſtra ſonat Nathanaël) Chriſti ad ſe loquentis teſtimonio ſubleveturː Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt. Optaverat quondam & Loth cum filiabus ſalvare conjugem ſuam, & de incendio Sodomæ & Gomorrhæ penè ſemiuſtus erumpens, educere eam, quæ præſtinis vitiis tenebatur aſtricta: ſed ea deſperatione trepica, reſpicienſque poſt tergum, æterno infidelitatis titulo condemnatur. Et ardens fides pro una muliere perdita, totam Segor liberat civitatem. Denique poſtquam Sodomiticas valles ac tenebras derelinquens, ad mõtana conſcendit, ortus eſt ei ſol in Segor, quæ interpretatur parvula, ut parva fides Loth, quia majora non poterat, ſaltem minora ſervaret. Neque enim Gomorrhæ quondam & erroris habitator, ſtatim ad meridiem poterat pervenire, in qua Abraham amicus Dei cum Angelis ſuſcipit Deum. Et Joſeph paſcit fratres in Ægypto, ſponſuſque audit à ſponſa. Ubi cubas? ubi paſcis in meridie? Samuel quondam plangebat Saülem, quia ſuperbiæ vulnera, pœnitẽtiæ medicamine non curabat, Et Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas, lachrymis delere nolebant. Unde & Ezechiel librũ devorat, ſcriptum intus & foris carmine, & planctu, & væ Carmine ſuper laude juſtorum: planctu, ſuper pœnitentibus: væ ſuper his, de quibus ſcriptum eſt: Cùm venerit impius in profundum malorum, contemnit. Quos oſtendit Eſaias, dicẽs: Vocavit Dominus Sabaoth in die illa ad fletum & planctum, & decalvationem, & accinctionem ſcilicorum: ipſi autem fecerunt læti-

Gen. 19.

Fides Loth liberat civitatem.

Gen. 18. 46.

Cant 1.

1. *Re.* 15.

1 *Cor.* 2.

Ezech 3.

Prov. 18.

Eſa. 22.

1.Cor.15 tiam & exultationem, mactantes vitulos & occidentes oves, ut comederent carnes dicentes: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.
Ezec.11. Et in Ezechiel loquitur: Et tu fili hominis, dic domui Iſraël, ſic loquuti eſtis, dicētes: Errores noſtri & iniquitates noſtræ ſuper nos erunt, & in ipſis contabeſcimus: & quomodò ſalvi eſſe poterimus? Dic eis, Vivo ego, dicit Dominus: Nolo mortem impij, ſed ut convertatur à viâ ſuâ, quare moriemini domus Iſraël? Nihil ita offendit Deum, quam deſperatione meliorū hærere pejoribus. Licet & ipſa deſperatio incredulitatis indicium ſit. Qui enim deſperat ſalutem, non putat futurū eſſe judicium: quòd ſi metueret, utique bonis operibus ſe judici præpararet. Audiamus per

Deſperatio cavenda

Hier. 2. Hierem ā loquentem Deum. Converte pedem tuum à viâ aſperà, & guttur tuum à ſiti. Et iterum: Numquid qui cadit, non reſurget? aut
Hier. 8. qui averſus eſt nō revertetur? Et per Eſaiam:
Eſa. 30. Quando converſus ingemueris, tunc ſalvus eris, & ſcies ubi fueris. Scire non poſſumus ægrotationis mala, niſi cū fuerit ſanitas cōſequuta. Et quantum boni virtus habeat, vitia
Ezec.18 demonſtrant: clariuſque fit lumen comparatione tenebrarum. Ezechiel quoque iiſdem verbis quia eodem & ſpiritu: Convertimini, inquit, & redite ab iniquitatibus veſtris domus Iſraël, & non erunt vobis in tormentum impietates. Projicite omnes impietates veſtras, quibus impiè egiſtis adverſum me: & facite vobis cor novum & ſpiritū novum Et quare moriemini domus Iſraël? Nolo enim mortem peccatoris, dicit Dominus. Unde & in conſequētibus loquitur: Vivo ego, dicit Dominus: Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur à viâ ſuâ malâ, & vivat, ne mēs incredula bo-

norum promiſſionem deſperet:& ſemel perditioni animus deſtinatus,non adhibeat vulneri curationem,quod nequaquam exiſtimat poſſe curari. Idcircò jurare ſe dicit, ut ſi non credimus promittenti Deo,credamus ſalutem pro nostrâ ſalute juranti. Quam ob cauſam juſtus precatur & dicit: Converte nos Deus ſalutaris noſter, & averte furorem tuum à nobis. Et iterum: Domine,in voluntate tuâ præſtitiſti decori meo fortitudinem. Avertiſti faciem tuam à me,& factus ſum conturbatus. Poſtquam enim fœditatem delictorum meorum, virtutum decore mutavi,infirmitatem meam tua gratia roboraſti. Ecce audio pollicentem: Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos,& non revertar, donec deficiant: ut qui te antè fugiebam,& inimicus eram, tuâ comprehendar manu. Nec ceſſes à perſequendo, donec deficiam à via mea peſſima, & revertar ad virum meum priſtinum: qui mihi dabat linteamina mea, & oleum, & ſimilam, & cibabat me pinguiſſimis cibis. Qui idcircò obſepſit atque præcluſit vias meas peſſimas, ut eam invenirem viam, quæ dicit in Evangelio. Ego ſum via, veritas, & vita. Audi Prophetam loquentem. Qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metent. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua. Venientes autem venient in exultatione, portantes manipulos ſuos. Et loquere cum eo. Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo. Et iterum: Sicut deſiderat cervus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad te Deum fontem vivum. Factæ ſunt mihi lacrymæ meæ panes per diem & noctem. Et in alio loco: Deus Deus

Cur juret Deus

Pſal. 84.

Pſal. 29.

Pſal. 17.

Ioan 14.

Pſ 125.

Pſal 6.

Pſal. 41.

Pſal. 62.

meus ad te de luce vigilo. Sitivit anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. In terra deſerta, & invia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi. Quanquã enim ſitierit te anima mea, tamen multo te carnis meæ labore quæſivi, & tibi in ſancto apparere non potui: niſi priùs in terra deſerta à vitiis & invia adverſariis poteſtatibus, & abſque humore & theumate ullius libidinis commorarer. Flevit & Dominus ſuper civitatem Hieruſalem, quia non egiſſet pœnitentiam, & Petrus trinam negationem amaritudine abluit lachrymarum, implevitque illud propheticum: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Plangit & Hieremias populum non agentem pœnitentiam, dicens: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo populum iſtum per diem & noctem? Cur autem plangat & defleat, ſequenti ſermone demonſtrat: Nolite flere mortuum, neque plangatis eum. Flete planctu qui egreditur, quia non revertetur ultrà. Nequaquam igitur gentilis plangendus eſt Iudæus, qui in Eccleſia non fuerunt, & ſemel mortui ſunt: de quibus Salvator dicit: Dimittite mortuos ſepelire mortuos ſuos: ſed hi, qui per ſcelera atque peccata egrediuntur de Eccleſiâ, & nolunt ultrâ reverti ad eam damnatione vitiorum. Unde & ad viros Eccleſiaſticos, qui muri & turres Eccleſiæ nuncupantur, loquitur ſermo propheticus, dicens: Muri Sion, proferre lacrymas: implentes illud Apoſtoli: Gaudete cum gaudentibus, flere cum flentibus: ut dura corda peccantium veſtris lacrymis provocetis ad fletum, ne perſeverantes in malitia audiant: Ego plantavi te vineam frugiferam, omne ſemen verum. Quomodo

Piorum eſt plorare.

Hier. 9.

Hier. 22.

Matt. 8.

Qui mortui plãgendi

Muri & turres Eccleſiæ.

Eſa. 5.

converſa es in amaritudinem vitis aliena? Et iterum: Ligno dixerunt, pater meus es tu: & lapidi, tu me genuiſti: & verterunt ad me dorſa ſua, & non facies ſuas. Et eſt ſenſus: Noluerunt ad me converti, ut agerent pœnitentiam, ſed duritia cordis in injuriam meam ſua terga verterunt. Quamobrem Dominus loquitur ad Hieremiam: Vidiſti quæ fecerunt mihi habitatio Iſraël. Abjerunt ſuper omnem montem, omnem montem excelſum, ſubter omne lignum frondoſum, & fornicati ſunt, & dixi: Poſtquam fornicata eſt, & fecit hæc omnia: ad me revertere & non eſt reverſa. O clementia Dei, ô noſtra duritia, dum & poſt tanta ſcelera nos provocat ad ſalutem: & nè ſic quidem volumus ad meliora converti. Si reliquerit, inquit, uxor virum ſuum, & alij nupſerit, & voluerit poſteà reverti ad eum, nunquid ſuſcipi t eam, & non deteſtabitur? Pro quo ſcriptum eſt juxta Hebraicam veritatem, quod in Græcis & Latinis codicibus non habetur. Et tu reliquiſti me, tamen convertere, & ſuſcipiam te, dicit Dominus. Eſaias quoque in eundem ſenſum iiſdem penè loquitur ſermonibus: Convertimini qui profundum conſilium cogitatis & iniquum, filij Iſraël: revertere ad me, & redimam te, Ego Deus, & non eſt alius præter me, juſtus & ſalvator non eſt abſque me Revertimini ad me, & ſalvi eritis, qui eſtis in extremis terræ, Recordamini horum, & ingemiſcite, & agite pœnitentiam qui erratis. Convertimini corde, & mementote priorum à ſeculo, quoniam ego ſum Deus, & non eſt alius abſque me. Scribit & Joël. Convertimini ad me ex toto corde veſtro, in jejunio, & lacrymis, & planctu: ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.

Hier. 2. *Hier. 3.* *Eſai. 31.* *Eſai. 45.* *Ioel 2.*

Miſericors enim & miſerator eſt Dominus, & & agens pœnitentiam ſuper malitiis. Quantæ autem ſit miſericordiæ, & quàm (ut ita lo-
Oſeę 11. quar) nimiæ ineffabiliſque clementiæ, Oſee Propheta nos doceat, per quem loquitur Deus: Quid tibi faciam Ephraim? quomodo te protegam Iſraël? quid tibi inquam faciam? Sicut Adama ponam te, & ſicut Seboim. Con-
Pſal. 6. verſum eſt cor meum in me & conturbata eſt pœnitudo mea. Nequaquam faciam tibi ſecundùm iram furoris mei. Unde & David
Mat. 31. loquitur in Pſalmo: Non eſt in morte, qui memor ſit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Et in alio loco: Peccatum meum notum tibi feci, & injuſtitiam meam non abſcondi. Dixi, pronuntiabo contra me iniquitatem meam Domino, & tu dimiſiſti impietatem cordis mei. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno. Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. Vide quanta magnitudo ſit fletuum, ut aquarum diluvio comparetur.
Tere 2. Quos qui habuerit, & dixerit cum Hieremia:
Pſal. 84. Non ſileat pupilla oculi mei: ſtatim in illo complebitur: Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax deoſculatæ ſunt: ut ſi te juſtitia veritaſque ſervaverint, miſericor-
2. *Reg.* 12 dia & pax provocent ad ſalutem. Totam pœnitentiam peccatoris oſtendit quinquageſimus Pſalmus, quando ingreſſus eſt David ad Berſabee uxorem Uriæ Ethæi, & à Nathan Prophetâ correptus reſpondit, dicens: Peccavi, ſtatimque meruit audire, Et Dominus abſtulit peccatum à te. Adulterio enim junxerat ho-
Pſal. 50 micidium, & tamen converſus ad lacrymas: Miſerere, ait, mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam. Et ſecundùm multitudi-

David, pœnitẽtia.

nem miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam. Magnum enim peccatum magnâ indigebat miſericordia. Unde jungit & dicit: Multùm lava me ab iniquitate mea , & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccavi (rex enim eram, alium non timebam) & malum coram te feci, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cũ judicaris. Cõcluſit enim Deus omnia ſub peccato, ut omniũ miſereatur. Tantúmque profecit, ut dudum peccator & pœnitens tranſierit in magiſtrum , & dicat : Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te convertentur. Cõfeſſio enim & pulchritudo coram eo, ut qui ſua fuerit peccata confeſſus, & dixerit: Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ , à facie inſipientiæ meæ, fæditatem vulnerum in ſanitatis decorem commutet. Qui enim abſcondit iniquitatem ſuam, non proſperabitur Achab rex impiiſſimus, vineam Nabuthæ cruore poſſedit : & cum Hiezabel non tam conjugio ſibi quàm crudelitate conjuncta , Heliæ increpatione corripitur. Hæc dicit Dominus : Occidiſti & poſſediſti. Et iterum: In loco , in quo linxerunt canes ſanguinem tuum Nabuthæ , ibi lingent ſanguinem tuum & carnes Jezabel canes comedent ante muros Iezrahel. Quod cùm audiſſet Achab , ſcidit veſtimenta ſua , & poſuit ſaccum ſuper carnem ſuam, jejunavitque & dormivit in cilicio: Factuſq; eſt ſermo Domini ad Heliam, dicens: Quoniam reveritus eſt Achab faciem meam, non inducam malum in diebus ejus. Unum ſcelus Achab & Jezabel, & tamen converſi ad pœnitentiam Achab, pœna differtur in poſteros, & Jezabel in ſcelere perſeverans , præſenti judicio con-

Rom. 1.

Pſal. 37.

Achab. pœnitentia.

3 *Re.* 21

Effectus pœnitentia.

Matt. 1. demnatur. Loquitur & Dominus in Evãgelio: Viri Ninivitæ ſurgent in judicium cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia egerunt pœnitentiam in prædicatione Jonæ. Non
Luc. 5 enim veni vocare juſtos, ſed peccatores ad
Matt. 18 pœnitentiam. Drachma perit, & tamẽ invenitur in ſtercore. Nonaginta novem oves relinquũtur in ſolitudine, & una ovis quæ aberraverat, paſtoris humeris raportatur. Unde & lætitia Angelorum eſt ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Quanta fœlicitas, ut de ſalute noſtrâ exultent cæleſtia! De quibus dicitur: Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Nullum in medio ſpatium. Mors & vita ſibi contraria ſunt, & tamen pœnitentia copulantur. Luxurioſus filius totam prodegerat ſubſtantiam: & procul à patre vix porcorum cibis inediam ſuſtentabat. Revertitur ad patrẽ, immolatur ei vitulus ſaginatus: ſtolam accipit & annulum, ut Chriſti recipiat veſtimentum, quod dudũ polluerat & audire mereatur: Candida ſint ſemper veſtimenta

Pœnitentia ædificat cœlum.

Eccl 9. tua: receptoque ſignaculo Dei proclamet ad Dominum: Pater peccavi in cœlum & coram te: & reconciliatus oſculo, dicat ad eum: Sig-
Pſal. 4. natum eſt ſuper nos lumẽ vultus tui Domine.
Ezec. 18 Juſtitia juſti non liberabit eum in quatũque die peccaverit: & iniquitas iniqui nõ nocebit ei, quacumque die converſus fuerit. Unumquemque judicat Deus ſicut invenerit: nec præterita conſiderat, ſed præſentia: ſi tamen vetera crimina novellâ converſione mutẽtur.
Prov. 24 Septies cadit juſtus, & reſurgit. Si cadit, quomodo juſtus? Si juſtus, quomodo cadit? Sed juſti vocabulũ non amittit, qui per pœnitentiã ſemper reſurgit. Et nõ ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi convertatur ad

pœnitentiam, peccata donantur. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix lacrymis pedes ſalvatoris lavat, & crine detergit: & in typum Eccleſiæ de gentibus congregatæ, meretur audire: Dimittuntur tibi peccata tua. Phariſæi juſtitia perit ſuperbiâ: & publicani humilitas confeſſione ſalvatur. Per Hieremiam conteſtatur Deus: Ad ſummam loquar contra gentem & regnum, ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod loquutus ſum adverſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei. Et ad ſummam loquar ſuper gente & regno, ut ædificem & plantem, & illud: Si fecerit malum in conſpectu meo, ut non audiat vocem meam, pœnitentiam agam ſuper bono, quod loquutus ſum, ut facerem ei. Statimque infert: Ecce ego fingò contra vos malum, & cogito contra vos cogitationes. Revertatur unuſquiſque à via ſua mala, & dirigite vias veſtras & ſtudia veſtra. Qui dixerunt: Deſperavimus, poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque pravitatem cordis ſui mali faciemus. Simeon juſtus in Evangelio loquitur: Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionem multorum: in ruinam ſcilicet peccatorum, & reſurrectionem eorum qui agunt pœnitentiam. Apoſtolus ſcribit ad Corinthios: Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctũ habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrũ, qui hoc opus fecit? Et in ſecundâ ad eoſdem epiſtolâ, ne abundantiori triſtitiâ pereat, qui ejuſmodi eſt, revocat eum, & obſecrat, ut confirment ſuper illum charitatem, ut qui inceſtu perierat,

Hier. 18. — *Luc.* 2. — 1. *Cor.* 5. — 2. *Cor.* 2.

pœnitentiâ conſervetur. Nullus enim mundus à peccato:nec ſi unius quidem diei fuerit
*Iob.*14. vita ejus:innumerabiles autem anni vitæ il-
Iob 25. lius ſine peccato tranſibunt. Aſtra quoque
Iob. 4. ipſa non ſunt munda in conſpectu ejus,& adverſus Angelos ſuos perverſum quid excogitavit. Si in cœlo peccatum, quantò magis in terrâ? Si delictum in his, qui carent tentatione corporea, quantò magis in nobis, qui fragili carne circumdamur, ut cum Apoſtolo dicamus: Miſer ego, quis me liberabit de cor-
Rom. 7. pore mortis hujus? Non enim habitat in carne noſtra bonum: nec agimus quod volumus, ſed quod nolumus ut aliud anima deſideret, aliud facere caro cogatur. Quòd ſi quidam juſti appellantur in ſcripturis, & non ſolum ju-
*Prov.*24 ſti, ſed juſti in conſpectu Dei, juxta illam appellantur juſti juſtitiam, juxta quam ſupra dictum eſt: Septies cadit juſtus, & reſurget: & juxta quod, iniquitas iniqui non nocebit ei in quacunque die converſus fuerit. Denique
*Luc.*1. & Zacharias pater Joannis, qui ſcribitur juſtus, peccavit in eo, quòd non credidit, & ſta-
*Iob.*1.39 tim ſilentio condemnatur. Et Job, qui juſtus & immaculatus, ac ſine querela in principio voluminis ſui ſcribitur, poſteà & Dei ſermone, & confeſſione ſui peccator arguitur. Si Abraham, Iſaac, & Jacob Prophetæ quoque & Apoſtoli nequaquam caruere peccato: ſi puriſſimum triticum habuit mixtas paleas, quid de nobis dici poteſt de quibus illud ſcriptum
*Hier.*23 eſt: Quid paleis ad frumentum, dicit Domi-
*Luc.*3. nus? Et tamen paleæ futuro reſervantur incendio: & zizania hoc tempore mixta ſunt ſegetibus frumentorum, donec veniat, qui habet ventilabrum in manu ſuâ, & purgabit aream: ut congreget triticum in horrea,

& quiſquilias gehennæ igni comburat.

Hæc omnia quaſi per pulcherrima ſcripturarum prata diſcurrens, in unum locum volui congregare, & de ſpecioſiſſimis floribus coronam tibi texere pœnitentiæ, quam imponas capiti tuo: & aſſumas pennas columbæ, & voles, & requieſcas, & clementiſſimo reconcilieris Patri. Narravit mihi uxor quondam tua, nunc ſoror atque conſerva, quòd juxta præceptũ Apoſtoli ex conſenſu abſtinueritis vos ab opere nuptiarum, ut vacaretis orationi: tuaque rurſum veſtigia, quaſi in ſalo poſita fluctuaſſe, imò (ut apertiùs loquar) eſſe prolapſa. Illam autem audiſſe à Domino cum Moyſe: Tu verò hîc ſta mecum, & dixiſſe de Domino, ſtatuit ſupra petrã pedes meos: tuam domum, quæ fundamenta fidei ſolida non habebat, poſteà diaboli turbine concidiſſe: porrò illius perſtare in domo, & ſuum tibi hoſpitiũ non negare: ut qui prius conjunctus fueras corpore, nunc ſpiritu copuleris: Qui enim adhæret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo. Cúmque vos rabies barbarorum & imminens captivitas ſepararet, ſub juriſiurandi teſtificatione pollicitum: ut ad ſancta trãſeuntem loca vel ſtatim, vel poſteà ſequereris, & ſervares animam tuam, quam viſus fueras negligentiâ perdidiſſe. Redde igitur quod præſente Domino ſpopondiſti. Incerta eſt vita mortalium: ne antè rapiaris, quàm tuam impleas ſponſionem. Imitare eam quam docere debueras. Proh pudor, fragilior ſexus vincit ſæculũ, & robuſtior ſuperatur à ſæculo. Tanti dux femina facti eſt: & non ſequeris eam in cujus ſalute candidatus eſt fidei? Quòd ſi te rei familiaris tenẽt reliquiæ, ut ſcilicet mores amicorum, & civium videas, & ruinas urbium at-

Caſtitatis votũ in matrimonio

Exod. 34

1. *Cor.* 2.

que villarum: ſaltè inter captivitatis mala, & feroces hoſtium vultus, & provinciæ tuæ infinita naufragia teneto tabulam pœnitentiæ, & memento conſervæ tuæ, quæ tuam quotidiè ſuſpirat, nec deſperat ſalutem. Tu vagaris in patriâ, immò non patriâ, quia patriam perdidiſti: iſta pro te in locis venerabilibus reſurrectionis & crucis, & incunabulorum Domini ſalvatoris, in quibus parvulus vagiit, tui nominis recordatur, teque ad ſe orationibus trahit: ut ſi non tuo merito, ſaltem hujus fide ſalveris. Jacebat quondã paralyticus in lecto, & ſic erat cunctis artubus diſſolutus, ut nec pedes ad ingrediendum, nec manus movere poſſet ad precandũ: & tamẽ profertur ab aliis & reſtituitur priſtinæ ſaluti, ut portaret lectulum, qui dudũ à lectulo portabatur. Et te igitur abſentem corpore, præſentem fide offert conſerva tuo Domino ſalvatori: & dicit cum Cananæa: Filia mea malè à dæmonio vexatur. Rectè enim animam tuam appellabo ſi jam animæ ejus, quæ ſexus neſcit diverſitatem: quia te quaſi parvulum atque lactentem, & necdum valentem ſumere ſolidos cibos, invitat ad lac infantiæ, & nutricis tibi alimenta demonſtrat: ut poſſis dicere cum Propheta Erravi ſicut ovis perdita: quærere ſervum tuum, quoniam mandata tua non ſum oblitus.

Luc. 3. *Mat. 15.* *Pſ. 118.*

ARGUMENTUM.

Ruffinum Aquileienſem, quem in Ægyptum conceſſiſſe audierat, ut ad ſe in Syriam pergat, invitati aſſerent ſe, uno Evagrio excepto, ab omnibus derelictum fuiſſe, Innocentio ſcilicet, Hylâque defunctis, & Bonoſo, inſulam quandam, pœnitentiæ peragendæ cauſa, incolente.

Hieronymus ad Ruffinum.

EPISTOLA XI.

PLus Deum tribuere, quàm rogatur, & ea ſæpe concedere, quæ nec oculus vidit, nec *Eſa. 64.* auris audivit, nec in cor hominis aſcenderũt, licet ex ſacrorum miniſterio voluminum antè cognoverim tamen in cauſa propria nunc probavi, Ruffine chariſſime. Ego enim, qui audaci fieri ſatis voto credebam, ſi viciſſitudine litterarum imaginem nobis præſentiæ mentiremur, audio te Ægypti ſecreta penetrare, monachorum inviſere choros, & cœleſtem in terris circumire familiam. O ſi mihi nunc Dominus Jeſus Chriſtus, vel Philippi ad Eu- *Act. 8.* nuchum, vel Abacuc ad Danielem tranſlationem repentè concederet: quàm ego nunc tua *Dan. 14.* arctis ſtringerem colla complexibus, quàm illud os, quod mecum vel erravit aliquando, vel ſapuit, impreſſis figerem labiis. Verùm, quia non tam te ſic ad me venire, quàm ad te ſic ire non mereor, & invalidum, etiam cùm ſanum eſt corpuſculum crebri fregêre morbi: has mei vicarias, & tibi obvias mitto, quæ te, copula amoris innexum, ad me uſque perducant. Prima inopinati gaudij ab Heliodoro fratre mihi eſt nunciata felicitas. Non credebam certum, quod certum eſſe cupiebam, præſertim cùm & ille ab alio ſe audiſſe diceret, & rei novitas fidem ſermonis auferret. Rurſum ſuſpenſam voto nutante mentem, quidam *Monachi voluntate martyres* Alexandrinus monachus, qui ad Ægyptios confeſſores, & voluntate jam martyres, pio plebis jam dudum fuerat tranſmiſſus obſequio, manifeſtus ad credulitatem nuncij auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labaſſe ſententiam. Nam cùm & patriam tuam ignoraret & nomen, in eo tamen plus videbatur afferre, quòd eadem aſſerebat, quæ jam

dum divina relegit: nunc cum Deo loquitur, cùm Dominum rogat: & fortaſſe ad exẽplum Joannis aliquid videt, dum in inſulâ cõmoratur. Quas nunc diabolum nectere credis tricas? quas parare arbitraris insidias? Forſitan antiquæ fraudis memor, famem ſuadere tẽtabit. Sed jam illi reſponſum eſt. Non in ſolo
Deut. 8. pane vivit homo. Opes forſitan gloriamque
1. Tim. 6 proponet Sed dicetur illi: Qui cupiunt divites fieri, incidunt in muſcipulam & tentationes. Et Mihi omnis gloriatio in Chriſto eſt. Feſſa
Gal. 6. membra jejuniis, morbo gravante concutiet? ſed Apoſtoli repercutietur eloquio. Quando
Cor. 12. infirmor, tunc fortior ſum: & virtus in infirmitate perficitur. Minabitur mortem, ſed au-
Philip. 1. diet: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: Igni-
Epheſ. 6. ta jacula librabit, ſed excipientur ſcuto fidei. Et ne multa, impugnabit Sathanas, ſed tutabitur Chriſtus. Gloria tibi Domine Jeſu quòd in die tua habeo, qui pro me te poſſit rogare. Scis ipſe (tibi enim patent pectora ſingulorum, qui cordis arcana rimaris: qui tantæ beſtiæ alvo incluſum Prophetam in profundo vides) ut ego & ille à tenerâ infantiâ pariter ad florentem uſque adoleverimus ætatem: ut
Ioan. 1. iidem nos nutricum ſinus, iidẽ amplexus foverint bajulorũ. Et cùm poſt Romana ſtudia ad Rheni ſemibarbaras ripas, eodem cibo, pari frueremur hoſpitio, ut ego primus cœperim velle te colere, meméto quæſo hunc bellatorem tuum, mecum quondam fuiſſe tyronem.
Joan. 14. Habeo promiſſum majeſtatis tuæ. Qui docuerit, & nõ fecerit, minimus vocabitur in regno
1. *Co.* 15 cælorũ. Qui autem docuerit & fecerit, maximus vocabitur in regno cœlorum. Fruatur illi virtutis coronâ, & ob quotidiana martyria ſtolatus agnũ ſequatur. Multæ ſunt mãſiones

apud Patrem, Et ſtella à ſtellâ differt in claritate. Mihi concede, ut inter ſanctorum caput poſſim levare calcanea: ut cùm ego voluerim, ille perfecerit: mihi ignoſcas, qui implere non potui: illi tribuas prœmium, quod meretur. Plura fortaſſe, quã epiſtolæ brevitas patiebatur, longo ſermone protraxerim: quod mihi ſemper accidere conſuevit, quando aliquid de Bonoſi noſtri laude dicendum fuit. Sed ut ad illud redeam, unde diſceſſeram: Obſecro te, ne amicum, qui diu quæritur, vix invenitur, difficilè ſervatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat quilibet auro, & pompaticis ferculis coruſca ſarcinis metalla radient Charitas non poteſt comparari. Dilectio pretium non habet. Amicitia quæ deſinere poteſt, vera numquam fuit. Vale in Chriſto.

Amicus fidus.

Charitas

ARGUMENTUM.

Nepotianus, Heliodori ex ſorore nepos, juvenis adhuc ætate, verùm ſenili animo, petierat per litteras à D. Hieronymo, ut illi vivendi formam, quæ à clericis, vel monachis ſervari debet, præſcriberet. Facit hoc vir ſanctus præſenti epiſtolâ: in quâ παραινετικῶς multa ad eorum vitam pertinentia luculenter exponit.

HIERONYMUS ad Nepotianum de vitâ Clericorum & Sacerdotum.

EPISTOLA XII.

PEtis à me, Nepotiane chariſſime, litteris tranſmarinis, & crebrò petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta vivendi, & quâ ratione is, qui ſæculi militiâ derelictâ, vel Monachus cœperit eſſe; vel Clericus, rectum Chriſti tramitem teneat, ne ad diverſa vitiorum diverticula rapiatur. Dum eſſem adoleſcens, imò penè puer, & primos impetus laſcivientis ætatis eremi duritiâ refrenarem, ſcripſi

ad avunculum tuum ſanctum Heliodorũ exhortatoriam epiſtolam, plenã lacrymis, querimoniiſque & quæ deſerti ſodalis mõſtraret affectum. Sed in illo opere pro ætate tunc lu-

Elegans ſenis deſcriptio ſimus, & calentibus adhuc rhetorũ ſtudiis, atque doctrinis, quædã ſcholaſtico flore depinximus. Nunc jam cano capite, & aratâ rugis fronte, & inſtar boum pendentibus à mento palearibus: Frigidus obſiſtit circum præcordia ſanguis. Unde & in alio loco idem Poëta canit: Omnia fert ætas, animum quoque. Et poſt modicum Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mœrin jam fugit ipſa. Quod ne de gentili tantùm litteraturâ proferre videamur, divinorum voluminum ſacramenta cognoſce. David annos natus ſeptuaginta, bellicoſus

3. Reg. 1. quondam vir, ſenectute frigeſcente, non poterat calefieri. Quæritur itaque puella de univerſis * finibus Iſraël Abiſag Sunamitis, quæ

** Alias, filiis.* cum rege dormiret, & ſenile corpus calefaceret. Nonne tibi videtur, ſi occidentem ſequaris litteram, vel figmentum eſſe de mimo, vel Attellanarũ ludicra? Frigidus ſenex obvolvitur veſtimentis, & niſi complexu adolencentu-

1. Par. 3. læ non tepeſcit. Vivebat adhuc Berſabee: ſupererat Abigail, & reliquæ uxores ejus & cõcubinæ, quas ſcriptura commemorat. Omnes

Gen. 23. 25. quaſi frigidæ repudiantur, & in huius tantùm grãdævus caleſcit amplexibus. Abrahã multò David ſenior fuit, & tamen, vivente Sarâ, aliã non quæſivit uxorem. Iſaac duplices David annos habuit, & cum Rebeccâ jam vetulâ

Gen. 35. numquam friguit. Taceo de prioribus ante diluvium viris, qui poſt annos nongentos, nõ dico ſenilibus ſed penè jam carioſis artubus, nequaquã puellares quæſiere amplexus. Cer-

Gen. 5. tè Moyſes, dux Iſraëlitici populi, centum &

viginti annos habebat, & Sephoram non mutavit. Quæ eſt igitur iſta Sunamitis, uxor & virgo, tam fervens, ut frigidum calefaceret, tam ſancta, ut calentem ad libidinem non provocaret? Exponat ſapientiſſimus Salomon patris ſui delicias, & pacificus bellatoris viri narret amplexus. Poſſide ſapientiam, poſſide intelligentiam. Ne obliviſcaris, & ne declinaveris à verbis oris mei: neque derelinquas illam, & apprehendet te: ama illam, & ſervabit te. Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam: & in omni poſſeſſione tuâ, poſſide intelligentiam circumda illam, & exaltabit te: honora illam, & amplexabitur te: ut det capiti tuo coronam gratiarum. Corona quoque deliciarum proteget te. Omnes penè virtutes corporis mutantur in ſenibus, & creſcente ſola ſapientia, decreſcunt cetera, jejunia, vigiliæ, & eleemoſynæ, chameuniæ, huc illúcque diſcurſus, peregrinorum ſuſceptio, defenſio pauperum, inſtantia orationum perſeverantia, viſitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemoſynæ. Et, ne ſermonẽ longiùs protraham, cuncta, quæ per corpus exercentur: fracto corpore minora fiunt. Nec hoc dico, quòd in juvenibus, & adhuc ſolidioris ætatis, his dumtaxat, qui labore & ardentiſſimo ſtudio, vitæ quoque ſanctimonia, & orationis ad Dominũ Jeſum frequentia, ſciẽtiam conſecuti ſunt, frigeat ſapientia, quæ in pleriſque ſenibus ætate marceſcit: ſed quòd adoleſcentia multa corporis bella ſuſtineat, & inter incentiva vitiorum, & carnis titillationes quaſi ignis in lignis viridibus ſuffocetur, ut ſuum non poſſit explicare fulgorem. Senectus verò rurſus eorum, qui adoleſcentiam ſuam honeſtis artibus inſtruxerunt, & in lege

Deut. 24.

Prov. 4.

Sapiẽtia ſola in ſenibus creſcit.

Pſal. 50. Domini meditati ſunt die ac nocte, ætate fit doctior, uſu tritior, proceſſu temporis ſapientior, & veterum ſtudiorum dulciſſimos fructus metit: unde & ſapiens ille vir Græciæ Themiſtocles, cùm, expletis centum & ſeptem annis, ſe mori cerneret, dixiſſe fertur, ſe dolere, quòd tunc egrederetur è vitâ quādo ſapere cœpiſſet. Plato, octogeſim. primo anno ſcribēs mortuus eſt. Et Iſòcrates, nonaginta & novem annos in docendi ſcribendique labore complevit. *Laert. l. 3.* Taceo ceteros Philoſophos Pythagoram, Democritum, Xenocratem, Zenonem, Cleantem qui jam ætate longæva, in ſapientiæ ſtudiis floruerunt. Ad poëtas venio, Homerum, Heſiodum, Simonidem, Steſichorum: qui grandes natu, cygneum neſcio quid, & ſolito dulciùs, vicina morte cecinerunt. Sophocles, cùm propter nimiam ſenectutem, & rei familiaris negligentiam à filiis accuſaretur amentiæ, Oedipi fabulam, quam nuper ſcripſerat, recitavit judicibus, & tantum ſapientiæ in ætate jam fractâ ſpecimen dedit, ut ſeveritatem tribunalium in theatri favorem verteret. *Plut. in ejus vita.* Nec mirum, cùm etiam Cato Cenſorius, Romani generis diſertiſſimus, jam & ſenex, Græcas litteras diſcere nec erubuerit, nec deſperaverit. Certè Homerus refert, quòd de lingua Neſtoris, jam vetuli, & penè decrepiti, dulcior melle oratio fluxerit. Sed & ipſius nominis Abiſag ſacramentum, ſapientiam ſenum indicat ampliorem.

Interpretatur enim, pater meus ſuperfluus, vel patris mei rugitus. Verbum ſuperflui ambiguum eſt, ſed in præſenti loco virtutem ſonat, quòd amplior ſit in ſenibus, & redundans ac larga ſapientia. In alio autem loco ſuperfluus, quaſi non neceſſarius ponitur. Abiſag

autem,id eſt, rugitus propriè nuncupatur, quod,ut maris fluctus,reſonat,& ut ita dicam, de pelago veniens fremitus auditur. Ex quo oſtenditur abundantiſſimum, & ultra humana vocem divini ſermonis in ſenibus tonitruum commorari. Porro Sunamitis in lingua noſtra, coccinea dicitur:ut ſignificet calere ſapientiam,& divina lectione fervere:quod licet Dominici ſanguinis indicet ſacramentum, tamen & fervorem oſtendit ſapientiæ: unde & obſtetrix illa in Geneſi coccinum ligat in manu Phares,qui ab eo, quod parietem diviſerat,duos ante populos ſeparantem, diviſoris,id eſt Phares,ſortitus eſt nomen.Et Rahab meretrix,in typo Eccleſiæ reſticulam myſterium ſanguinis continentem, ut, Hierico pereunte,domus ejus ſalvaretur, appendit in feneſtra: unde & in alio loco de viris ſanctis ſcriptura commemorat:Hi ſunt qui venerunt de calore domus patris Rechab. Et Dominus noſter in Evangelio,ignem,inquit, veni mittere in terram, & quid volo niſi ut ardeat? Qui in diſcipulorum corda ſuccenſus, cogebat eos dicere: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis,dum loqueretur in via,& aperiret nobis ſcripturas?Quorſum hæc tam lōgo repetita principio? Ne à me quæras pueriles declamationes,ſententiarum floſculos,verborum lenocinia,& per fines capitulorum ſingulorum acuta quædam breviterque concluſa, quę plauſus & clamores excitent audientium. Amplexetur me modò ſapientia: & Abiſag noſtra,quæ nunquam ſeneſcit,in meo requieſcat ſinu. Impolluta eſt, virginitatiſque perpetuæ, & quæ in ſimilitudinem Mariæ, cùm quotidiè generet, ſemperque parturiat, incorrupta eſt. Hinc reor dixiſſe Apoſtolum:

Gen. 38. *Job. 2.* *1. Par 2.* *Luc. 12. 24.* *Perpetua Maria virginitas.*

Rom. 12. Spiritu ferventes. Et in Evangelio Dominum
Matt. 24 prædicaſſe, quòd in fine mundi, quando juxta
Zach 11 Prophetam Zachariam, ſtultus paſtor eſſe cœperit, ſapientia decreſcente, refrigeſcet charitas multorum. Audi igitur, ut beatus Cyprianus ait, non diſerta, ſed fortia. Audi fratrem collegio, patrem ſenio, qui te ab incunabulis fidei uſque ad perfectam ducat ætatem, & per ſingulos gradus vivendi præcepta conſtituens, in te ceteros erudiat. Scio quidem ab avunculo tuo B. Heliodoro, qui nunc Pontifex Chriſti eſt, te, & didiciſſe quæ ſancta ſunt, & quotidiè diſcere, normámque vitæ ejus, exemplum habere virtutum. Sed & noſtra, qualiacumque ſunt, ſuſcipe, & libellum hunc libello illius copulato, ut cùm ille te monachum erudierit, hic clericum doceat eſſe perfectum. Igitur clericus, qui
12. qu. 1. c. clericus. nominis, κλῆρος interpretatio. Chriſti ſervit Eccleſiæ, interpretetur primò vocabulum ſuum, & nominis definitione prolatâ, nitatur eſſe quod dicitur: ſi enim κλῆρος Græcè, ſors Latinè appellatur: proptereà vocantur Clerici, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia ipſe Dominus ſors, id eſt pars Clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet, talem ſe exhibere debet, ut & ipſe poſſideat Dominum, & poſſideatur à Domino.
Pſal 15. Qui Dominum poſſidet, & cum Prophetâ dicit: Pars mea Dominus: nihil extra Dominum habere poteſt: quòd ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Verbi gratia: ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem,
Pſ. 124, cum iſtis partibus, Dominus pars ejus fieri non dignabitur. Si autem ego pars Domini ſum & funiculus hereditatis ejus: nec ac-

cipio partem inter ceteras tribus, ſed quaſi levita, & ſacerdos, vivo de decimis & altari ſerviens, altaris oblatione ſuſtentor: habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. Obſecro itaque te, & repetens, iterumque monebo ne officium clericatus, genus antiquæ militiæ putes; id eſt, nè lucra ſæculi in Chriſti quæras militia: ne plus habeas, quàm quando Clericus eſſe cœpiſti, & dicatur tibi: Cleri eorum non proderunt eis. Nõnulli enim sũt ditiores monachi, quàm fuerant ſæculares: & clerici, qui poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallace diabolo non habuerãt, ut ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos mundus tenuit ante mẽdicos. Menſulam tuam pauperes, & peregrini, & cum illis Chriſtus cõviva noverit. Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quanda peſtem fuge. Corrumpunt mores bonos cõfabulationes peſſimæ. Tu aurũ contemnis, alius diligit: tu calcas opes, ille ſectatur: tibi cordi ſilentium, manſuetudo, ſecretum: illi verboſitas, attrita frons; cui nundinæ fora placent, & plateæ ac medicorum tabernæ. In tanta morum diſcordia, quæ poteſt eſſe cõcordia? Hoſpitiolum tuum aut rarò, aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Chriſti aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſites: nec in prætetita caſtitate confidas. Nec ſanctior David, nec Sanſone fortior, nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper quòd paradiſi colonũ de poſſeſſione ſua mulier ejecerit. Ægrotanti tibi quilibet ſanctus frater aſſiſtat, & germana, vel mater, aut probatæ quælibet apud omnes fidei. Quod ſi huiuſcemodi

De decimis & altari victum habeant Clerici.

Hier. 12.

2. *ad Tit.* 1. *diſt.* 88. *c. negotiatorem.*

8. *Cor.* 15.

Diſt. 32. *c. hoſpitiolum.*

Cõvenientium ignotic. & familiaritatem.

Iudic. 14.

2. *Reg.* 11.

Geneſ. 3.

non fuerint conſanguinitatis caſtimoniæque perſonæ, multas anus nutrit Eccleſia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant miniſtrando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat eleemoſynæ. Scio quoſdam convaluiſſe corpore, & animo ægrotare cœpiſſe. Periculosè tibi miniſtrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus, aut vidua viſitatur, aut virgo, nunquàm domum ſolus introeas. Tales habeto ſocios, quorum contubernio nõ infameris. Si lector, ſi acolythus, ſi pſaltes te ſequitur: nõ ornetur veſte, ſed moribus: nec calamiſtro criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſolâ, ſecreto, & abſque arbitro, vel teſte non ſedeas. Si familiarius eſt aliquid loquendum: habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, vel maritatam: non eſt tam inhumana ut nullum præter te habeat, cui ſe * audeat credere. Caveto omnes ſuſpiciones, & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, ante devita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, & oblatos ac deguſtatos cibos, blandaſque & dulces litterulas ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium, omnes delicias, & lepôres, & riſu dignas urbanitates, & ceteras ineptias amatorum in comœdiis erubeſcimus, in ſæculi hominibus deteſtamur: quantò magis in monachis, & in clericis, quorum & Sacerdotium propoſito, & propoſitum ornatur Sacerdotio? Nec hoc dico, quod aut in te, aut in ſanctis viris iſta formidem: ſed quòd in omni propoſito, in omni gradu, & ſexu & boni & mali reperiantur, malorúmque condemnatio, laus bonorum ſit. Pudet dicere, ſacerdotes idolorum, mimi, &

Clericorum ornatus & cultus: non ſit ſuperfluus.

** Alias, habeat.*

Clericos hereditates capere prohibuerunt.

aurigæ,& ſcorta hæreditates capiunt : ſolis clericis & monachis hoc lege prohibetur, & prohibetur non à perſecutoribus, ſed à Principibus Chriſtianis. Nec de lege conqueror, ſed doleo, cur meruimus hanc legem. Cauterium bonum eſt, ſed quò mihi vulnus, ut indigeam cauterio? Provida ſeverâque legis cautio? & tamen nec ſic refrenatur avaritia. Per fidei commiſſa legibus illudimus, & quaſi majora ſint Imperatorum ſcita, quàm Chriſti leges, timemus. Evangelia contemnimus. Sit heres, ſed mater filiorum, id eſt, gregis ſui, Eccleſia, quæ illos genuit, nutrivit, & pavit. Quid nos inferimus inter matrem, & liberos? Gloria Epiſcopi eſt, pauperum inopiæ providere. Ignominia Sacerdotis eſt, propriis ſtudere divitiis. Natus in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugientem ſaturare ventrem poteram, nūc ſimilam, & mella faſtidio. Novi & genera, & nomina piſcium: in quo litore concha lecta ſit, calleo: ſaporibus avium diſcerno provincias, & ciborum me raritas, ac noviſſima damna ipſa delectant. Audio prætereà in ſenes, & anus abſque liberis, quorundam turpe ſervitium: ipſi apponunt * matulam, obſident lectum, purulentiam ſtomachi, & phlegmata pulmonis manu propriâ ſuſcipiunt: pavent ad introitum medici: trementibúſque labiis, an commodius habeant, ſciſcitantur: &, ſi paululum ſenex vegetior fuerit, periclitantur, ſimulatáque lætitiâ, mens intrinſecùs avara torquetur: timent enim, nè perdant miniſterium, & vivacem ſenem, Mathuſalem annis comparant. O quanta apud Deum merces? ſi in præſenti pretium non ſperarent. Quantis ſudoribus hereditas caſſa expetitur? Minori

Chriſtiani Principes.

* *Aliàs, mappulam.*

labore margaritum Chriſti emi poterat. Divinas ſcripturas ſæpiùs lege, immò numquã de manibus tuis ſacra lectio deponatur. Diſce, quod doceas: obtine eum, qui ſecundùm
Tit. 1. doctrinam, eſt, fidelem ſermonem, ut poſſis, ex-
2 *Tim.* 3 hortari in doctrinâ ſanâ, & contradicentes re-
1. *Pet.* 3. vincere. Permane in his, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens, à quo didiceris, paratus ſemper ad ſatisfactionem, omni poſcenti te rationem de eâ, quæ in te eſt, ſpe. Non confundant opera tua ſermonem tuum: ne, cùm in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat, cur ergo hæc, quæ dicis, ipſe non facis. Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de jejuniis diſputat. Accuſare avaritiam & latro poteſt: Sacerdotis Chriſti os, mens manúſque concordent. Eſto ſubjectus Pontifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe. Amare filiorum, timere ſervorum eſt. Si pater ſum,
Malac. 1 inquit, ubi eſt honor meus? Si Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus? Plura tibi in eodem viro obſervanda ſunt nomina, monachus, Pontifex, avunculus, qui te jam in omnibus, quæ ſancta ſunt, docuit. Illud etiam dico, quòd Epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe noverint, non dominos: honorent clericos, quaſi clericos, ut & ipſis à clericis, quaſi Epiſcopis, honor deferatur. Scitum illud eſt oratoris Domitij: Cur ego te, inquit, habeam ut principem, cùm tu me non habeas ut Senatorem? Quod Aaron & filios ejus, hoc Epiſcopum & Presbyteros eſſe noverimus: Unus Dominus, unum templum, unum ſit etiam miniſterium. Recordamur ſemper, quid Apo-
1. *Pet.* 5. ſtolus Petrus præcipiat Sacerdotibus: Paſcite eum, qui in vobis eſt, gregem Domini, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſe-

eundùm Deum:neque turpis lucri gratiâ, ſed voluntariè:neque ut dominantes in clerum, ſed forma facti gregis ex animo:ut, cùm apparuerit Princeps paſtorum, percipiatis immarceſſibilem gloriæ coronam. Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam Eccleſiis, tacere Presbyteros,& præſentibus Epiſcopis non loqui,quaſi aut invideant, aut nō dignentur audire.Et ſi alij,inquit Apoſt.Paulus, fuerit revelatū ſedenti,prior taceat: poteſtis enim per ſingulos prophetare,ut omnes diſcāt,& omnes conſolentur:& ſpiritus Prophetarū Prophetis ſubjectus eſt.Non enim diſſenſionis Déus,ſed pacis.Gloria patris eſt filius ſapiens. Gaudeat Epiſcopus judicio ſuo,cùm tales Chriſto elegerit ſacerdotes. Docente te in Eccleſià, non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur: lacrymæ auditorū laudes tuæ ſint:ſermo Presbyteri ſcripturarū lectione conditus ſit. Nolo te declamatorem eſſe.& rabulam, garrulúmque ſine ratione,ſed myſteriorū peritum,& ſacramentorum Dei tui eruditiſſimum. Verba volucre, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem ſui facere, indoctorum hominum eſt.Attrita frons interpretatur ſæpè,quod neſcit,& cùm aliis perſuaſerit, ſibi quoq; uſurpat ſcientiam. Præceptor quondā meus Gregorius Nazianzenus, rogatus à me ut exponeret,quid ſibi vellet in Lucā,ſabbatū δευτερόπρωτον, eleganter luſit:Docebo te inquiens, ſuper hac re in Eccleſia: quâ, mihi omni populo acclamāte,cogeris invitus ſcire quod neſcis: aut certè,ſi ſolus tacueris,ſolus ab omnibus ſtultitiæ condemnaberis.Nihil tā facile, quàm vilem plebeculam,& indoctam concionem linguæ volubilitate decipere,quę, quidquid non intelligit,plus miratur.M.Tul- *Luc.6.*

lius, in quem pulcherrimum illud elogium eſt: Demoſthenes tibi præripuit, ne eſſes primus orator, tu illi, ne ſolus. In oratione pro Qu. Gallio, quid de favore vulgi, & de imperitis concionatoribus loquatur, attende: ne his fraudibus ludaris: loquor enim, quæ ſum ipſe nuper expertus. Unus quidam Poëta nominatus homo perlitteratus, cujus ſunt illa colloquia Poëtarum, ac Philoſophorum, cùm facit Euripidem & Menandrum inter ſe, & alio loco Socratem atque Epicurum differentes, quorum ætates non annis, ſed ſæculis ſcimus eſſe disjunctas, quantos is plauſus, & clamores movet? multos enim condiſcipulos habet in theatro, qui ſimul litteras non didicerant. Veſtes pullas æquè devita, ut candidas. Ornatus, ut ſordes pari modo, fugiendæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non abſque amictu lineo incedere, ſed pretium veſtium linearum non habere, laudabile eſt: alioquin ridiculum, & plenum dedecoris eſt, referto marſupio, quòd ſudarium orariúmque non habeas gloriari. Sunt, qui pauperibus paulùm tribuunt, ut amplius accipiant, & ſub prætextu eleemoſynæ quærunt divitias: quæ magis venatio appellanda eſt, quàm eleemoſynæ genus. Sic beſtiæ, ſic aves, ſic capiuntur & piſces. Modica in hamo eſca ponitur, ut matronarum in eo ſacculi protrahantur. Sciat Epiſcopus, cui commiſſa eſt Eccleſia, quem diſpenſationi paupecurlæque pręficiat. Melius eſt non habere, quod tribuam quam impudenter petere, quod recondam. Sed & genus arrogantiæ eſt, clementiorem te velle videre, quam Pontifex Chriſti eſt. Non omnia poſſumus omnes. Alius in Eccleſiâ oculus eſt, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter,

& cetera. Lege Pauli epiſtolam ad Corinthios, quo modo diverſa membra unum corpus efficiunt. *1 Co. 12.* Nec ruſticus tamen & ſimplex frater ideo ſe ſanctum putet, ſi nihil noverit: nec peritus, & eloquens, linguâ æſtimet ſanctitatem. Multóque melius eſt è duobus imperfectis, ruſticitatem ſanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas Eccleſiæ ſubſtruunt: marmora nitent: auro ſplendent laquearia: gemmis altare diſtinguitur: & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Neque verò mihi aliquis opponat dives in Judeâ templum, menſam, lucernas, thuribula, patellas, ſcyphos, mortariola, & cetera ex auro fâbrefacta. Tunc hæc probabantur à Domino, quando ſacerdotes hoſtias immolabant, & ſanguis pecudum erat redemptio peccatorum: quamquam hæc omnia præceſſerint in figura: Scripta ſunt autem propter nos, in quos fines ſæculorum devenerunt. *1. Co. 10.* Nunc vero cùm paupertatem domus ſuæ pauper Dominus dedicarit, cogitemus crucem ejus, & divitias lutum putabimus. Quid miramur, quòd Chriſtus vocat iniquum mammona? *Luc. 16.* quid ſuſcipimus, & amamus, quod Petrus ſe non habere, glorioſè teſtatur: *Act. 3.* alioquin, ſi tantùm litteram ſequimur, & in auro atque divitiis ſimplex nos delectat hiſtoria, cum auro obſervemus & cetera. Ducant pontifices Chriſti uxores virgines. *Myſticè intelligendum de Eccleſia quæ virgo eſt* Quâvis bonæ mentis ſit qui cicatricem habuerit, & deformis eſt? privetur ſacerdotio, lepra corporis, animæ vitiis præferatur: Creſcamus, & multiplicemur, & repleamus terram, nec immolemus agnum, nec myſticum paſcha celebremus: quia hæc abſque templo fieri, lege prohibentur. Figamus ſeptimo menſe ta-

bernaculum, & ſolemne jejunium buccinâ
Rom 7. concrepemus. Quod ſi hæc omnia, ſpiritua-
Pſ. 118. libus ſpiritualia comparantes, ſcientéſque
Marc. 2. cum Paulo, quòd lex ſpiritualis eſt, & David
Mat. 18. verba cantantes: Revela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tuâ: ſic intelligimus, ut Dominus quoque noſter intellexit, & interpretatus eſt ſabbatum: aut aurum repudiemus cum ceteris ſuperſtitionibus Judæorum: aut ſi aurum placet, placeant & Judæi, quos cum auro aut probare nobis neceſſe eſt, aut damnare. Convivia tibi vitanda ſunt ſæcularium, & maximè eorum, qui honoribus tument. Turpe eſt, ante fores Sacerdotis Chriſti crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores conſulum, & milites excubare, judicemque provinciæ meliùs apud te pandere, quàm in palatio. Quòd ſi obtenderis te facere hæc, ut roges pro miſeris atque ſubjectis? judex ſæculi plus deferet clerico continenti, quàm diviti: & magis ſanctitatem tuam venerabitur, quàm opes: aut ſi talis eſt, qui non audiat clericos pro quibuſlibet tribulatis niſi inter phialas: libenter carebo hujuſcemodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro judice, qui magis, & citius ſubvenire po-
Pſ. 117. teſt, quàm judex: Meliùs enim eſt confidere
Tit. 2. in Domino, quàm confidere in homine: me-
Levit. 10 liùs eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus Nunquam vinum redoleas, ne audias illud philoſophi: Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed vinum propinare. Vinolentos
2. *ad Tit* ſacerdotes & Apoſtolus damnat, & vetus lex
3. prohibet: Qui altario deſerviunt, vinũ & ſice-
Deut. 14. ram non bibant. Sicera Hebræo ſermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſive illa quæ frumẽto conficitur, ſive pomorũ

ſicco, aut cùm favi decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctiſque frugibus aqua pinguior coloratur. Quidquid inebriat, & ſtatum mentis evertit, fuge ſimiliter ut vinum. Nec hoc dico, quòd Dei à nobis creatura damnetur: ſiquidem & Dominus vini potator eſt appellatus, & Timotheo, dolenti ſtomachum, modica vini ſorbitio relaxata eſt: ſed modum pro ætatis, & valetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando. Quòd ſi abſque vino ardeo adoleſcentiâ & inflammor calore ſanguinis, & ſucculento validóque ſum corpore; libenter carebo poculo, in quo ſuſpicio veneni eſt. Pulchrè dicitur apud Grçcos, & neſcio an apud nos æquè reſonet: Pinguis venter non gignit mentem tenuem. Tantum tibi jejuniorum modum impone, quantũ ferre potes: ſint tibi pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa jejunia. Quid prodeſt, oleo non veſci, & moleſtias quaſdam difficultatéſque ciborum quærere, caricas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſtacia? Tota hortorum cultura vexatur, ut cibario non veſcamur pane, & dum delicias ſectamur, à regno cœlorum retrahimur. Audio prætereà quoſdam, contra rerum hominúmque naturam, aquam non bibere, nec veſci pane, ſed ſorbitiunculas delicatas, & contrita olera, baccarúmque ſuccum non calice ſorbere, ſed conchà. Proh. pudor! non erubeſcimus iſtiuſmodi ineptiis, nec tædet ſuperſtitionis. Inſuper etiam famam abſtinentiæ in deliciis quærimus. Fortiſſimum jejunium eſt, aqua & panis: ſed quia gloriam nòn habet, & omnes pane & aqua vivimus, quaſi publicum & commune jejunium non putatur. Cave, ne

Matt. 11.
Tim. 5.

Verum jejuniũ.

Fortiſſimum jejunium panis & aqua.

hominum remuſculos aucuperis: ne offenſam Dei, populorum laude commutes. Si adhuc, inquit Apoſtolus, hominibus placerem, Chriſti ſervuus non eſſem. Deſiit placere hominibus, & ſervus factus eſt Chriſti. Per bonam famam & malam, à dextris & à ſiniſtris,
Gal. 1. *2. Cor.* 6. Chriſti miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non divitiis tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit, & triſtia? per diem ſol non urit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in
Pſ. 103. angulis platearum, ne rectum iter precum tua-
Matt. 6. rum frangat aura popularis. Nolo te dilatare
Matt. 3. fimbrias, & oſtentui habere phylacteria, & conſcientia repugnante phariſaica ambitione circumdari. Quantò melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde geſtare, & Deum habere fautorem, non aſpectus hominum: Inde pendet Evangelium, inde lex & Prophetæ, ſive ſacra & Apoſtolica doctrina. Melius eſt enim hæc omnia in mente portare, quàm in corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Vis ſcire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto prudentiam, juſtitiam, temperantiam, fortitudinem: his cæli plagis includere: hæc te quadriga, velut aurigam Chriſti, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretioſius, nihil hac gemmarum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi ſunt, & tutamini: gemmæ vertuntur in ſcuta. Cave quoque, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes: id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas, aut alios audias
Pſal. 49. detrahentes. Sedens, inquit, adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris

tuæ ponebas ſcandalum : hæc feciſti, *invento*, Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis *linguam* te, & ſtatuam contra faciem tuam. Parce à detractione linguæ: cuſtodi ſermones tuos: & ſcito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tuâ conſcientiâ judicaris, & in his ipſe deprehenderis, quæ in aliis arguebas. Neque verò illa juſta eſt excuſatio : Referentibus aliis injuriam facere non poſſum. Nemo invito audito libenter refert. Sagitta in lapidem *Prov.24* numquam figitur, interdum reſiliens percutit dirigentem. Diſcat detractor, dum te videt non libenter audire, non facilè detrahere. Cum detractoribus, ait Salomon, ne miſcearis quoniam repentè veniet perditio eorum, & ruinam utriuſque quis novit? tam videlicet ejus qui detrahit, quàm illius qui accommodat aurem detrahenti. Officij ergo tui eſt, viſitare languētes, noſſe domos matronarum, ac liberos earum, & nobilium virorum cuſtodire ſecreta. Officij tui eſt, non ſolùm oculos caſtos ſervare, ſed & linguam. Numquam de formis mulierū diſputes, nec, quid agatur in aliâ, domus alia per te noverit. Hipocrates adjurat diſcipulos antequam doceat, & in verba ſua jurare compellit, extorquet ſacramento ſilentium, ſermonem, inceſſum, habitum, moréſque præſcribit: quantò magis nos, quibus animarum cura commiſſa eſt, omnium Chriſtianorum domos debemus amare, quaſi propiias? Conſolatores potiùs nos in mœroribus ſuis, *Act.20.* quàm convivas in proſperis noverint. Facilè contemnitur clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium, non recuſat. Numquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius enim eſt magis dare, quam accipere. Neſcio enim quo modo etiam ipſe, qui deprecatur ut tribuat, cùm

hominum remuſculos aucuperis: ne offenſam Dei, populorum laude commutes. Si adhuc, inquit Apoſtolus, hominibus placerem, Chriſti ſervuus non eſſem. Deſiit placere hominibus, & ſervus factus eſt Chriſti. Per bonam famam & malam, à dextris & à ſiniſtris,
Gal. 1. *2.Cor.* 6. Chriſti miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non divitiis tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit, & triſtia? per diem ſol non urit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in
Pſ. 103. angulis platearum, ne rectum iter precum tua-
Matt. 6. rum frangat aura popularis. Nolo te dilatare
Matt. 3. fimbrias, & oſtentui habere phylacteria, & conſcientia repugnante phariſaica ambitione circumdari. Quantò melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde geſtare, & Deum habere fautorem, non aſpectus hominum: Inde pendet Evangelium, inde lex & Prophetæ, ſive ſacra & Apoſtolica doctrina. Melius eſt enim hæc omnia in mente portare, quàm in corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Vis ſcire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto prudentiam, juſtitiam, temperantiam, fortitudinem: his cæli plagis includere: hæc te quadriga, velut aurigam Chriſti, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretioſius, nihil hac gemmarum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi ſunt, & tutamini: gemmæ vertuntur in ſcuta. Cave quoque, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes: id eſt, ne aut ipſe aliis detrahas, aut alios audias
Pſal. 49. detrahentes. Sedens, inquit, adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris

tuæ ponebas ſcandalum : hæc feciſti,& tacui. Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis arguam te,& ſtatuam contra faciem tuam.Parce à detractione linguæ:cuſtodi ſermones tuos : & ſcito,quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tuâ conſcientiâ judicaris, & in his ipſe deprehenderis, quæ in aliis arguebas. Neque verò illa juſta eſt excuſatio : Referentibus aliis injuriam facere non poſſum.Nemo invito audito libenter refert. Sagitta in lapidem *Prov.24* numquam figitur, interdum reſiliens percutit dirigentem. Diſcat detractor, dum te videt non libenter audire,non facilè detrahere.Cum detractoribus,ait Salomon, ne miſcearis quoniam repentè veniet perditio eorum, & ruinam utriuſque quis novit?tam videlicet ejus qui detrahit,quàm illius qui accommodat aurem detrahenti. Officij ergo tui eſt, viſitare languētes,noſſe domos matronarum, ac liberos earum,& nobilium virorum cuſtodire ſecreta.Officij tui eſt,non ſolùm oculos caſtos ſervare,ſed & linguam.Numquam de formis mulierū diſputes,nec,quid agatur in aliâ,domus alia per te noverit. Hipocrates adjurat diſcipulos antequam doceat, & in verba ſua jurare compellit,extorquet ſacramento ſilentium,ſermonem,inceſſum,habitum, moréſque præſcribit:quantò magis nos, quibus animarum cura commiſſa eſt, omnium Chriſtianorum domos debemus amare,quaſi proprias ? Conſolatores potiùs nos in mœroribus ſuis, *Act.20.* quàm convivas in proſperis noverint. Facilè contemnitur clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium, non recuſat. Numquam petentes, ràrò accipiamus rogati.Beatius enim eſt magis dare,quam accipere.Neſcio enim quo modo etiam ipſe,qui deprecatur ut tribuat, cùm

acceperis, viliorem te judicat; & mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur. Prædicator continen-
1.Cor.7. tiæ, nuptias ne conciliet. Qui Apoſtolum le-
1.Tim.3. git, dicentem: Supereſt, ut qui habent, uxores, ſic ſint, quaſi non habeant: cur virginem cogit ut nubat? Qui de monogamiâ ſacerdos eſt, quare viduam hortatur ut digama ſit? Procuratores & diſpenſatores domorum alienarum, atque villarum, quo modo poſſunt eſſe clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates. Amico quippiam rapere, furtum eſt: Eccleſiam fraudare, ſacrilegium eſt: accepiſſe quod pauperibus erogandum ſit, & eſurientibus plurimis, vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut, quod apertiſſimi ſceleris eſt, aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Ego fame torqueor, & tu judicas quantùm ventri meo ſatis ſit: aut divide ſtatim, quod acceperis, aut, ſi timidus diſpenſator es, dimitte largitorem, ut ſua ipſe diſtribuat. Nolo, ſub occaſione meâ ſacculus tuus plenus ſit, nemo mea meliùs me ſervare poteſt. Optimus diſpenſator eſt, qui ſibi nihil reſervat. Coegiſti me, Nepotiane chariſſime, lapidato jam virginitatis libello, quem ſanctæ Euſtochio Romæ ſcripſeram, poſt annos decem rurſus Bethleem ora reſerare, & confodiendum me linguis omnium prodere.

ARGUMENTUM.

Ruſticus, natione Gallus, profeſſione monachus erat: hunc D. Hieronymus docet, quo modo vitam monacho dignam inſtituere debeat, & quantò tutius ſit in monaſterio cum aliis, quàm in ſolitudine illam traducere. Ex hac autem epiſtolâ luce clarius omnes diſcere poſſunt, cœnobitarum vitam, & profeſſionem vetu-

ſtiſſimo, ſacroque inſtituto, non diabolico invento, ſicut blaſphemant heretici, in Eccleſiâ, qualis hodie eſt introductam.

HIERONYMUS Ruſtico Monacho vivendi formam præſcribit.

EPISTOLA XIII.

NIhil Chriſtiano felicius, cui promittur regnum cœlorum, nihil laborioſius, qui quotidiè de vitâ periclitatur: nihil fortius, qui vincit diabolum: nihil imbecillius, qui à carne ſuperatur, utriuſque rei exempla ſunt plurima. Latro credit in cruce, & ſtatim meretur audire. Amen dico tibi, hodiè mecum eris in paradiſo. Judas de Apoſtolatus faſtigio in proditionis tartarum labitur, & nec familiaritate convivij, nec intinctione bucellæ, nec oſculi gratiâ frangitur, ne quaſi hominem tradat, quem Filium Dei noverat. Quid Samaritanâ vilius? non ſolum ipſa credidit, & poſt ſex viros unum invenit Dominum, Meſſiamque cognovit ad fontem, quem in templo Judæorum populus ignorabat: ſed & auctor fit ſalutis multorum, & Apoſtolis ementibus cibos eſurientem reficit, laſſumque ſuſtentat. Quid Salomone ſapientius: attamen infatuatur amoribus mulierum. Bonum eſt ſal, nullumque ſacrificium abſque hujus aſperſione ſuſcipitur. Unde & Apoſtolus præcipit: Sermo veſter ſemper in gratiâ ſale ſit conditus. Quòd ſi infatuatur, foras projicitur: in tantúmque perdit nominis dignitatem, ut ne in ſterquilinium quidem utile ſit, quo ſolent credentium arva condiri, & ſterile animarum ſolum pingueſcere. Hæc dicimus, ut primâ te, filij Ruſtice, fronte doceamus, magna cœpiſſe, & excelſa ſectari, & adoleſcentiæ im-

Luc. 23. Act. 1. Ioan. 13. Luc. 22. Ioan. 4. 3 Re. 11. Levit. 2. Col. 4. Marc 9. Mat. 2.

mò pubertatis incentiva calcantem, perfectæ quidem ætatis gradum ſcandere, ſed lubricum iter eſſe, per quod ingrederis, nec tantùm ſequi gloriæ poſt victoriam, quantùm ignominiæ poſt ruinam. Non mihi nunc per virtutum prata ducendus eſt rivulus nec laborandum, ut oſtendam tibi variorum pulchritudinem florum, quid in ſe lilia habeant puritatis, quid roſa verecundiæ poſſideat, quid violæ purpura promittat in regno, quid rutilantium ſpondeat pictura gemmarum: jam enim, propitio
Luc. 9. *Act.* 10. Deo, ſtivam tenes: jam tectum, atque ſolarium, cum Petro Apoſtolo conſcendiſti: qui eſuriens in Judæis, Cornelij ſaturatur fide, & famem incredulitatis eorum, gentium converſione reſtinguit, atque in vaſe Evangeliorum quadrangulo, quod de cœlo deſcendit ad terram, docetur & diſcit omnes homines poſſe ſalvari, rurſumque quod viderat, in ſpecie candidiſſimi linteaminis in ſuperna transfertur, & credentium turbam de terris ad cæ-
Matt. 5. lum rapit, ut pollicitatio Domini compleatur: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Totũ, quod apprehenſa manu inſinuare tibi cupio, quòd quaſi doctus nauta poſt multa naufragia rudem conor inſtruere vectorem: illud eſt, ut in quo littore pudicitiæ pirata ſit,
Gal. 5. noveris, ubi Charibdis & radix omnium malorũ avaritia, ubi Scyllæi obtrectatorũ canes de quibus Apoſtolus loquitur: Ne mordentes invicem mutuò conſumamini: quo modo, in
Exod. 14 media tranquillitate ſecuri, Lybicis interdum vitiorum Syrtibus obruamur: quid venenatorum animantium deſertum hujus ſæculi nutriat. Navigantes Rubrum mare, in quo optãdum nobis eſt, ut verus Pharao cum ſuo mergatur exercitu, multis difficultatibus ac peri-

culis ad urbem maximam perveniunt. Utroq; in littore gentes vagæ, immò belluæ habitant ferociſſimæ. Semper ſoliciti, ſemper armati totius anni vehunt cibaria. Latentibus ſaxis, vadiſque duriſſimis plena ſunt omnia, ita ut ſpeculator doctus in ſummâ mali arbore ſedeat, & inde regendæ & circum flectendæ navis dictata prædicet Felix curſus eſt, ſi poſt ſex menſes ſupradictæ urbis portum teneant, à quo ſe incipit aperire occeanus: per quem vix anno perpetuo ad Indiam pervenitur, & ad Gangem fluvium, quam Phiſon ſancta ſcriptura commemorat, qui circumit totam terram Evilath, & multa genera pigmētorum de paradiſi dicitur fonte devehere: ubi naſcitur carbunculus, & ſmaragdus, & margarita candentia, & uniones, quibus nobiliū feminarum ardet ambitio, monteſque aurei, quos adire, propter gryphas, & dracones, & immenſorum corporum monſtra, hominibus impoſſibile eſt: ut oſtendatur nobis, quales cuſtodes habeat avaritia. Quorſum iſta? Perſpicuum eſt, ſi negotiatores ſæculi tanta ſuſtinent, ut ad incertas perituraſque divitias perveniant, & ſervent cum animæ diſcrimine, quæ multis periculis quæſierunt: quid Chriſti negotiatori faciendum eſt, qui venditis omnibus, quærit pretioſiſſimam margaritam? qui totis ſubſtantiæ ſuæ opibus emit agrum, in quo reperiat theſaurum, quem nec fur effodere, nec latro poſſit auferre?

Gen. 2.

Mat. 13.

Scio me offenſurum eſſe quamplurimos, qui generalem de vitiis diſputationem in ſuā referunt contumeliam: & dum mihi iraſcuntur, ſuam indicant conſcientiam; multóque pejus de ſe, quàm de me, judicant. Ego enim neminem nominabo: nec, veteris comœdiæ

Quomodo fieri debeat correctio vitiorū.

licentiâ, certas perſonas eligam atque perſtringam. Prudentis viri eſt, ac prudentium fœminarum, diſſimulare, immò emendare, quod in ſe intelligant, & indignari ſibi magis, quàm mihi, nec in monitorem maledicta congerere: qui etſi iiſdem teneatur criminibus, certè in eo melior eſt, quod ſua ei mala non placent. Audio religioſam te habere matrem, multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudivit infantem, ac poſt ſtudia Galliarum, quæ vel florentiſſima ſunt, miſit Romam, non parcens ſumptibus, & abſentiam filij ſpe ſuſtinens futurorum: ut ubertatem Gallici nitoremque ſermonis gravitas Romana condiret, nec calcaribus in te, ſed frenis uteretur: quod & in diſertiſſimis viris Græciæ legimus, qui Aſianum tumorem Attico ſiccabant ſale, & luxuriantes flagellis vineas falcibus reprimebant, ut eloquentiæ torcularia non verborum pampinis, ſed ſenſuum quaſi vuarum expreſſionibus redundarent. Hanc tu ſuſpice ut parentem, ama ut nutricem, venerare, ut ſanctam. Nec aliorum imiteris exemplum, qui relinquunt ſuas, & alienas appetunt: quorum dedecus in propatulo eſt, ſub nominibus pietatis, quærentium ſuſpecta conſortia. Novi ego quaſdam, jam maturioris ætatis, libertini generis adoleſcentibus dejectari, & filios quærere ſpirituales, paulatimque pudore ſuperato, ficta matrum nomina erumpere in licentiam maritalem. Aliæ ſorores virgines deſerunt, & externis viduis copulantur. Sunt quæ oderunt ſuos, & non ſuorum palpantur affectu: quarum impatientia, index animi, nullam recipit excuſationem: & caſſa pudicitiæ velamenta, quaſi aranearum fila dirumpit.

In Galliis floruiſſe ſtudia literarū tempori D. Hier.

dirumpit. Videas nõnullos accinctis renibus, pullà tunicâ, barbâ prolixâ, à mulieribus nõ poſſe diſcedere, ſub eodem manere tecto, ſimul inire convivia: ancillas juvenes habere in miniſterio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia eſſe matrimonij. Nec hæc culpa eſt Chriſtiani nominis, ſi ſimulator religionis in vitio ſit: quinimmò confuſio gentilium, cum ea vident Eccleſiis diſplicere, quæ omnibus bonis nõ placent. Tu verò, ſi monachus eſſe vis, non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui renunciando, hoc eſſe cœpiſti, ſed animæ tuæ. Sordidæ veſtes candide mentis indicia ſint: vilis tunica contemptum ſæculi probet, ita dũtaxat, ne animus tumeat, ne habitus ſermoque diſſentiant. Baloearum fomenta non quærat, qui calorem corporis jejuniorum cupit frigore extinguere. Quæ & ipſa moderata ſint, ne nimia debilitent ſtomachum, & majorem refectionẽ poſcentia erumpant in cruditatem, quæ parens libidinum eſt. Modicus ac temperatus cibus, & carni, & animæ utilis eſt. Matrem ita vide nè per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum vivat ſub pectore vulnus. Ancillas, quæ illi in obſequio ſunt, tibi ſcias eſſe in inſidiis: quia quantò vilior earum conditio, tantò facilior eſt ruina: Et Joan. Baptiſta ſanctam matrem habuit, Pontificiſque filius erat: & tamen nec matris affectu, nec patris opibus vincebatur, ut in domo parentum cum periculo viveret caſtitatis. Vivebat in eremo: & oculis deſiderantibus Chriſtum, nihil aliud dignabatur aſpicere. Veſtis aſpera, zona pellicea, cibus locuſtæ, melque ſilveſtre, omnia virtuti & continentiæ præparata. Filij Prophetarum, quos monachos in Veteri teſtamento

Pij veri monachi deſcriptio.

Luc. 1.
D. Ioannes à teneris parentibus abrenunciavit.

Matt. 3.
Marc. 1.
4 Reg. 6.

legimus, ædificabãt ſibi caſulas prope fluenta
Jordanis, & turbis urbium derelictis, polentâ
& herbis agreſtibus victitabant. Quamdiu in
patriâ tuâ es, habeto cellulam pro paradiſo:
varia ſcripturarum poma decerpe: his utere
deliciis, harum fruere complexu. Si ſcandali-
Matt. 5. zat te oculus, pes, manus, projice ea. Nulli
parcas, ut ſoli parcas animæ. Qui viderit, in-
quit Dominus, mulierem ad concupiſcen-
dum eam, jam mœchatus eſt eam in cor-
de ſuo. Quis gloriabitur caſtum ſe habe-
Iob. 15. re cor? Aſtra non ſunt munda in conſpectu
Domini, quantò magis homines, quorum vi-
Eſa. 34. ta tentatio eſt: Væ nobis, qui, quoties concu-
piſcimus, toties fornicamur. Inebriatus eſt,
1. Cor. 9. inquit, gladius meus in cœlo, multò ampliùs
in terrâ, quæ ſpinas & tribulos generat. Vas
electionis, in cujus ore Chriſtus reſonabat,
macerat corpus ſuum, & ſubjicit ſervituti, &
tamen cernit naturalem carnis ardorem ſuæ
repugnare ſententiæ, ut quod non vult, hoc
agere compellatur, & quaſi vim patiens, vo-
ciferatur, & dicit: Miſer ego homo, quis me
Rom. 7. liberabit de corpore mortis hujus? Et tu te
Prov. 4. arbitraris abſque lapſu, & vulnere poſſe tran-
ſire, niſi omni cuſtodiâ ſervaveris cor tuum, &
cum Salvatore dixeris: Mater mea & fratres
Luc. 8. mei hi ſunt, qui faciunt voluntatem Patris
mei? Crudelitas iſta pietas eſt. Immò quid
tam pium, quàm ſanctæ matri ſanctum filium
cuſtodire? Optat & illa te vivere, & non videre
ad tempus, ut ſemper cum Chriſto videat.
Anna Samuelem non ſibi, ſed tabernaculo ge-
1. Reg. 1. nuit. Filij Ionadab, qui vinum & ſiceram nõ
Hier. 35. bibebant, qui habitabant in tentoriis, & quas
nox compulerat, ſedes habebant, ſcribuntur
Pſal. 70. in pſalmo, quòd primi captivitatem ſuſtinue-

tiàt, qui ab exercitu Chaldæorum, vaſtante Judæam, urbes introire compulſi ſunt. Viderint, quid alij ſentiant, unuſquiſque enim ſuo ſenſu ducitur. Mihi oppidum carcer, & ſolitudo paradiſus eſt. Quid deſideramus urbium frequentiam, qui de ſingularitate cenſemus? Moyſes, ut præeſſet populo Judæorum, quadraginta annis eruditur in eremo: paſtor ovium, hominum factus eſt paſtor, Apoſtoli de piſcatione lacus Genezareth ad piſcationem hominum tranſierunt. Qui tunc habentes patrem, rete, naviculam, ſecuti Dominum, protinùs omnia reliquerunt, portantes quotidiè crucem ſuam & ne virgam quidem in manu habentes. Hæc dico, ut etiam ſi clericatus te titillat deſiderium, diſcas quod poſſis docere, & rationabilem hoſtiam offeras Chriſto, ne miles ante, quàm tyro, ne prius magiſter ſis, quàm diſcipulus. Nō eſt humilitatis meæ, neque menſuræ, judicare de clericis, & de miniſtris Eccleſiarum ſiniſtrū quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum ſuum, quem ſi tenueris, quomodo tibi in eo vivendum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Nunc monachi incunabula, moreſque diſcutimus, & ejus monachi, qui liberalibus ſtudiis eruditus in adoleſcentiâ, jugum Chriſti collo ſuo impoſuit. Primúmque tractandum eſt, utrum ſolus, an cum aliis in monaſterio vivere debeas. Mihi quidem placet, ut habeas ſanctorum contubernium: nec ipſe te doceas, & abſque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingreſſus es: ſtatimque ibi in partem alteram declinandum ſit, & errori pateas: pluſque aut minùs ambules, quàm neceſſe eſt: ne aut currens laſſeris, aut moram faciens, obdormias. In ſolitudine citò ſubre-

Laus eremi.

Exo. 2. 3.

Luc. 5. 11.

Matt. 4.

Mat. 10.

12 qu. 1. C. ſi cleri.

Mat. 11.

Frequenter ſuperbia monachos aggreditur pit ſuperbia: &, ſi paumper jejunaverit, hominemque non viderit, putat ſe alicujus eſſe momenti: oblituſque ſui, unde, & quò venerit, intus corde, linguâ foris, vagatur. Judicat contra Apoſtoli voluntatem alienos ſervos: quò gula voluerit, porrigit manum, dormit, quantùm voluerit, nullum veretur: facit quod voluerit: omnes inferiores ſe putat: crebriuſque in urbibus quàm in cellâ, eſt: & inter fratres ſimulat verecundiam, qui platearum turbis colliditur. Quid igitur? ſolitariam vitam reprehendimus? Minimè, quippè quam ſæpè laudavimus: ſed de ludo monaſteriorum, hujuſcemodi volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant: qui ſpecimen converſationis ſuæ multo tempore dederint: qui omnium fuerint minimi, ut primi omnium fierent: quos nec eſuries aliquando, nec ſaturitas ſuperavit: qui paupertate lætantur: quorum habitus, ſermo, vultus, inceſſus, doctrina, virtutum eſt: qui neſciunt, ſecundum quoſdam ineptos homines, dæmonum pugnantium contra ſe portenta confingere: ut apud imperitos & vulgi homines miraculum ſui faciant, & exinde lucra ſectentur. Vidimus nuper, & planximus, Crœſi opes unius

1. Reg. 9. morte deprehenſas, urbiſque ſtipes, quaſi in

Exo. 15. uſus pauperum, congregatas, ſtirpi & poſteris derelictas. Tunc ferrum quod latebat in profundo, ſupernatavit aquæ: & inter palmarum arbores, mirrhæ amaritudo monſtrata eſt. Nec

1. Re. 25 mirum: talem & ſocium, & magiſtrum habuit:

Luc. 12. qui egentium famem ſuas fecit eſſe divitias,

Verba Chriſti de diviti, qua & miſeris derelicta, in ſuam reſervavit miſeriam. Quorum clamor tandem pervenit ad cœlum, & patientiſſimas Dei vicit aures, ut miſſus angelus peſſimus, Nabal Carmelo dice-

tu:Stulte, hac nocte auferent animam tuam à te:quæ autem præparaſti,cujus erunt? Volo ergo te,& propter cauſas, quas ſupra expoſui, non habitare cum matre, & præcipuè, ne aut offerentem delicatos cibos, renuendo contriſtes:aut,ſi acceperis, oleū igni adjicias, & inter frequentiam puellarum per diem videas,quod nocte cogites. Numquam de manu & oculis tuis recedat liber? diſcatur Pſalterium ad verbum,oratio ſine intermiſſione, vigil ſenſus ſit,nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientiâ. Ama ſcientiam ſcripturarum,& carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus. Quæ ſi pectori inſederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictū maximum. Facito aliquid operis,ut te ſemper diabolus inveniat occupatum. Si Apoſtoli habentes poteſtatē de Evangelio vivere,laborabant manibus ſuis,ne quē gravarent,& aliis tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia:cur tu in uſus tuos ceſſura non præpares? Vel ficellam texe junco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus: ſarriatur humus: areolæ æquo limite dividantur:in quibus cùm olerū jacta fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ,aquæ ducantur irriguæ: ut pulcherrimorum verſuū ſpectator aſſiſtas. Ecce ſupercilio clivoſi tramitis undam elicit:illa cadens raucū per levia murmur Saxa ciet, ſcatebriſque arentia temperat arva. Inſerantur infructuoſæ arbores vel gemmis, vel ſurculis: ut parvo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas Apum fabricare alvaria, ad quas te mittunt Salomonis proverbia:& monaſteriorum ordinem,ac regiam diſciplinam, in par-

Luc 12. habetur quidam ad Nabal hiſtoriam, alij ad parabolā referunt.

Pſal. 18.

1. Cor. 4.

Monachus non ſit otio deditus, ſed operetur.

Eccl 15.

vis diſce corporibus. Texantur & lina capiendis piſcibus: ſcribantur libri: ut & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur. In deſideriis eſt omnis otioſus. Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant, nõ tam propter victus neceſſitatem, quàm propter animę ſalutem. Ne vagetur perniciosis cogitationibus mens, & inſtar fornicationis Hieruſalem omni tranſeunti divaricet pedes ſuos. Dum eſſem juvenis, & ſolitudinis me deſerta vallarent, incentiva vitiorum, ardorémque naturæ ferre non poteram: quem cùm crebris jejuniis frangerem, mens tamẽ cogitationibus æſtuabat. Ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in diſciplinam dedi, ut poſt Quintiliani acumina, Ciceronis fluvios, gravitatémque Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum diſcerem, & ſtridentia anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris inſumpſerim, quid ſuſtinuerim difficultatis, quoties deſperaverim, quotieſque ceſſaverim, & contentione diſcendi rurſus inceperim: teſtis eſt conſcientia tam mea, qui paſſus ſum, quàm eorum, qui mecum duxerunt vitam: & gratias ago Domino, quod de amaro ſemine litterarum dulces fructus carpo. Dicam & aliud, quod in Ægypto viderim. Græcus adoleſcens erat in cœnobio, qui nulla abſtinentiâ, nullâ operis magnitudine flammã poterat carnis extinguere. Hunc periclitãtem pater monaſterij hac arte ſervavit. Imperat cuidam viro gravi ut jurgiis atque conviciis inſectaretur hominem, & poſt irrogatam injuriam, primus veniret ad querimoniam. Vocaſti teſtes, pro eo loquebantur, qui contumeliam fecerat: flere ille contra menda-

Ezec. 16

Cogitationes pravæ aſſidua lectione domãtur

tium:nullus alius credere veritati:ſolus pater defenſionem ſuam callidè opponere ne abundantiori triſtitiâ abſorberetur frater. Quid multa?ita annus ductus eſt:qui expleto,interrogatus adoleſcens ſuper cogitationibus priſtinis, an adhuc moleſtiæ aliquid ſuſtineret Papa,inquit:vivere mihi non licet,& fornicari libeat?Hic ſi ſolus fuiſſet, quo adjutore ſuperaſſet? Philoſophi ſæculi ſolent amorem veterem amore novo, quaſi clavum clavo,expellere, quod & Aſſuero regi ſeptem principes fecere Perſarum, ut Vaſthi reginæ deſiderium aliarum puellarum amore compeſcerent.Illi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur:nos amore virtutum vitia ſuperemus.Declina,ait,à malo & fac bonum:quære pacem,& perſequere eam. Niſi oderimus malum,bonum amare non poſſumus. Quin potiùs faciendum eſt bonum, ut declinemus à malo.Pax quærenda, ut bella fugiamus:nec ſufficit eam quærere, niſi inventam fugientemque omni ſtudio perſequamur,quæ exuperat omnem ſenſum;in quâ habitatio Dei eſt, dicente Prophetâ:Et factus eſt in pace locus ejus.Pulchréque perſecutio pacis dicitur,juxta illud Apoſtoli:Hoſpitalitatem perſequentes,ut non levi uſitatoque ſermone, &,ut ita loquar,ſummis labiis hoſpites invitemus,ſed toto mentis ardore teneamus, quaſi offerentes ſe cum lucro noſtro, atque compendio. Nulla ars abſque magiſtro diſcitur. Etiã muta animalia, & ferarum greges, ductores ſequuntur ſuos.In apibus principes ſunt.Grues unam ſequuntur ordine litterato. Imperator unus,judex unus provinciæ.Roma, ut condita eſt,duos fratres ſimul habere reges non potuit,& parricidio dedicatur.In Rebeccæ utero

Heſt. 2

Pſal. 30.

Phil. 4.

Pſal. 65.

Rom. 12.

Gen. 25.

Eſaü, & Jacob bella geſſerũt. Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur. In navi unus gubernator: in domo unus dominus: in quamvis grãdi exercitu, unius ſignum expectatur. Et ne plura replicando faſtidium legendi faciam: per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimittendum, ſed vivere debere in monaſterio ſub unius diſciplinâ patris conſortioque multorum: ut ab alio diſcas humilitatem, ab alio patientiam: hîc te ſilentium, ille doceat manſuetudinem: non facias quod vis: comedas quod juberis: veſtiare quod acceperis: operis tui penſum perſolvas: ſubjiciaris cui non vis: laſſus ad ſtratum venias, ambulanſque dormites, &, nec dum expleto ſomno, ſurgere compellaris, dicas pſalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis ſed

1. Cor. 14 mentis affectus quæritur, dicente Apoſtolo,

Ephes. 5. Pſallam ſpiritu, pſallam & mente: Cantantes

Pſal. 46. in cordibus veſtris Domino. Legerat enim eſſe præceptum: Pſallite ſapienter. Servias fratribus, hoſpitum laves pedes: paſſus injuriam taceas: præpoſitum monaſterij timeas ut dominum, diligas ut parentem. Credas tibi ſalutare quidquid ille præceperit: nec de majorum ſententiâ judices, cujus officij eſt obedire, & implere quæ juſſa ſunt, dicente Moiſe: Audi

Deut. 27 Iſraël, & tace. Tantis negotiis occupatus, nullis vacabis cogitationibus: &, dum ab alio tranſis ad aliud, opuſque ſuccedit operi, illud ſolum mente tenebis, quod agere compelleris. Vidi ego quoſdam, qui poſtquam renunciavere ſæculo, veſtimentis dumtaxat, & vocis profeſſione, non rebus, nihil de priſtinâ converſatione mutarunt; res familiaris magis aucta,

quàm imminuta, eadem miniſteria ſervulorum, idem apparatus convivij, in vitro & patellâ fictili aurum comeditur:& inter turbas & examina miniſtrorum, nomen ſibi vindicant ſolitarij. Qui verò pauperes ſunt, & tenui ſubſtantiola, videnturque ſibi ſcioli, pomparum ferculis ſimiles procedunt in publicum, ut caninam exerceant facundiam. Alij ſublatis in altum humeris, & intra ſe neſcio quid cornicãtes, ſtupentibuſque in terram oculis tumẽtia verba trutinantur: ut, ſi præconem addideris putes incedere præfecturam. Sunt, qui humore cellarũ, immoderatiſque jejuniis, tædio ſolitudinis, ac nimiâ lectione, dum diebus ac noctibus auribus ſuis perſonant, vertitur in melancholiam, & Hippocratis magis fomentis quã noſtris monitis indigent. Plerique artibus & negotiationibus priſtinis carere non poſſunt: mutatiſque nominibus inſtitorum, eadẽ exercent commercia, non victum & veſtitum, quod Apoſtolus præcipit, ſed majora, quã ſeculi homines, emolumenta ſectantes. Et prius quidem ab ædilibus, quos ἀγορανόμους Græci appellant, vendentium coërcebatur rabies, nec erat impune peccatum: nunc autem ſub religionis titulo exercentur injuſta cõpendia, & honor nominis Chriſtiani, fraudem magis facit, quàm patitur: quodque pudet dicere, ſed neceſſe eſt, ut ſaltem ſic ad noſtrum erubeſcamus dedecus Publicè extendentes manus pannis aurum tegimus, & cõtra omnium opinionẽ, plenis ſacculis morimur divites, qui quaſi pauperes viximus. Tibi, cùm in monaſterio fueris, hæc facere non licebit: & inoleſcente paulatim cõſuetudine, quod primùm cogeberis velle incipies: & delectabit te labor tuus: oblitiſque præteritorum, ſemper priora ſe-

Qui monachis ſunt vitanda.

1. Tim. 6.

ſtaberis, nequaquam conſiderans, quid alij mali faciant, ſed quid boni tu facere debeas. Neque verò peccantium ducaris multitudine, & te pereuntium turba ſollicitet, ut tacitus cogites: Quid? ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant? ecce illi fruuntur ſuis rebus, miniſtrant Eccleſiis, adeunt balneas, unguenta non ſpernunt, & tamen in omnium ore
16. q. C. verſantur. Ad quod & ante reſpondi, & nunc
ſic vive. breviter reſpondeo, me in præſenti opuſculo non de clericis diſputare, ſed monachū inſtituere. Sancti ſunt clerici, & omnium vita laudabilis. Ita ergo age, & vive in monaſterio, ut
1. Tim. 3. clericus eſſe merearis, ut adoleſcentiam tuam nullâ ſorde commacules, ut ad altare Chriſti, quaſi de thalamo virgo, procedas, & habeas deforis bonum teſtimonium, feminæque nomen tuum noverint, & vultum tuum neſciant. Cùm ad perfectam ætatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel pōtifex civitatis in clerū elegerit: agito, quæ clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores: quia in omni conditione, & gradu optimis mixta ſunt peſſima. Ne ad ſcribēdum cito proſilias,
Adulatoribus fides non eſt adhibenda. & levi ducaris inſaniâ. Multo tempore diſce, quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis: immò irriſoribus aurem ne libenter accommodes, qui cùm te adulationibus foverint, & quodam modo impotem mentis effecerint, ſi ſubito reſpexeris, aut ciconiatum deprehendes poſt te colla curvari, aut manu auriculas agitari aſini, aut æſtuantem canis protendi linguam. Nulli detrahas, nec in eo te ſanctum putes ſi ceteros laceres. Accuſamus ſæpè quod facimus: contra noſmetipſos diſerti in noſtra vitia invehimur, muti de eloquentibus judicantes. Teſtudineo Grunnius incedebat ad

loquendum gradu,& per intervalla quædam vix pauca verba carpebat, ut eum putares ſingultire,non proloqui:& tamen cùm, menſâ poſitâ, librorum expoſuiſſet ſtruem, adducto ſupercillio,contractiſque naribus, ut fronte rugatâ duobus digitulis concrepabat, hoc ſigno ad audiendum diſcipulos provocans:tum nugas meras fundere, & adverſum ſingulos declamare. Creticum diceres eſſe Longinum, cenſoremque Romanæ facundiæ;notare quē vellet,& de ſenatu doctorum excludere. Hic benè nummatus, plus placebat in prandiis. Nec mirum, ſi qui multos ineſcare ſolitus erat,facto cuneo circumſtrepentium garrulorum procedebat in publicum,intus Nero, foris Cato, totus ambiguus: ut ex contrariis diverſiſque naturis unum monſtrum novamque beſtiam diceres eſſe compactam, juxta illud poëticū:Prima leo,poſtrema draco,media ipſa Chimæra.Numquā ergo tales videas: nec hujuſmodi hominibus appliceris:nec declines cor tuum in verba malitiæ,& audias: Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum. Et iterum:Filij hominum dentes eorum arma,& ſagittæ.Et alibi:Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula. Et apertiùs in Eccleſiaſte:Sicut mordet ſerpens in ſilentio,ſic qui fratri ſuo occultè detrahit. Sed dices:ipſe non detraho:aliis loquentibus, quid facere poſſum?Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus.Chriſtus arte non illuditur. Nequaquam mea,ſed Apoſtoli ſententia eſt: Nolite errare: Deus non irridetur. Ille in corde, nos videmus in facie.Salomō loquitur in proverbiis:Ventus aquilo diſſipat nubes,& vultus triſtis linguas detrahē-

Hypocritarū deſcriptio.

Pſal. 49.
Pſal. 59.
Pſal. 54.
Eccl. 10.
Gal. 6.
Prov. 25.

tium. Sicut enim ſagitta, ſi mittatur cõtra duram materiam nonnunquam in mittentem revertitur, & vulnerat vulnerantem, illudque completur: Facti ſunt mihi in arcum pravum.

Oſee.7. *Eccl.27.* Et alibi: Qui mittit in altum lapidem, recidet in caput ejus: ita detractor cùm triſtem faciem viderit audientis, immò ne audientis quidem, ſed obturantis aures ſuas, ne audiat judicium ſanguinis: illicò conticeſcit, pallet vultus, hærent labia, ſaliva ſiccatur. Unde

Prov.24 idem vir ſapiens: Cum detractoribus, inquit, ne miſcearis: quoniam repentè veniet perditio eorum & ruinam utriuſque quis novit? tam ſcilicet ejus, qui loquitur, quàm illius, qui audit loquentem. Veritas angulos non amat, nec

1.Tim.5 quærit ſuſurrones. Timotheo dicitur. Adverſum Presbyterum accuſationem cito ne receperis. Peccãtem autem coram omnibus argue ut & ceteri metum habeant. Non eſt facile de provecta ætate credendum, quam & vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. Verùm quia homines ſumus, & interdum contra annorum maturitatem, puerorum vitiis labimur, ſi me vis corrigere delinquentem, apertè increpa tantùm ne occultè mordeas. Corripiet me juſtus in miſericordiâ, & increpabit. Oleum autem peccatoris non im-

Pſal.14. pinguet caput meum. Quem enim diligit Dominus, corripit: caſtigat autem omnem filium

Eſai.3, quem recipit. Et per Eſaiã clamat Dominus: Populus meus, qui beatos vos dicunt, ſeducũt vos, & ſemitas pedum veſtrorum ſuppiantãt. Quid enim mihi prodeſt, ſi aliis mala referas mea, ſi, me neſciente, peccatis meis, immò detractionibus tuis alium vulneres: & cùm certatim omnibus narres, ſic ſingulis loquaris, quaſi nulli dixeris alteri? hoc eſt non . me

emendare:ſed vitio tuo ſatisfacere. Præcipit Dominus peccantes in nos argui debere ſecretò, vel adhibito teſte, & ſi audire noluerint, referri ad Eccleſiam, habendoſque in malo pertinaces, ſicut ethnicos, & publicanos. Hæc expreſſiùs loquor, ut adoleſcentem meum, & linguæ, & aurium prurigine liberem, ut renatum in Chriſto, & ſine rugâ & maculâ quaſi pudicam virginem exhibeam, caſtam tam mente, quàm corpore: ne ſolo nomine glorietur, & abſque oleo bonorum operum, extinctâ lampade, excludatur à ſponſo. Habes iſtic ſanctum, doctiſſimumque pontificem Proculum, qui vivâ & præſenti voce noſtras ſchedulas ſuperet, quotidianiſque tractatibus iter tuum dirigat: nec patiatur te, in partem alteram declinando, viam relinquere regiam, per quam Iſraël ad terram repromiſſionis properans, ſe tranſiturum eſſe promittit. Atque utinam exaudiatur vox Eccleſiæ implorantis: Domine, pacem tuam da nobis: omnia enim dediſti nobis. Utinam, quòd renunciamus ſæculo, voluntas ſit, non neceſſitas, & paupertas habeat expetita gloriam, non illata cruciatũ. Ceterùm, juxta miſerias hujus temporis, & ubique gladios ſævientes, ſatis dives eſt, qui pane non indiget. Nimium potens eſt, qui ſervire non cogitur. Sanctus Exuperius Tholoſę Epiſcopus, viduæ Sareptenſis imitator, eſuriẽs paſcit alios, & ore pallente jejuniis, fame torquetur alienâ: omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogavit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro viminco, ſanguinẽ portat in vitro: qui avaritiam ejecit è templo, qui abſque funiculo, & increpatione, cathedras vendentium columbas, id eſt dona S. Spiritus, mẽſaſque ſubvertit mammonæ, & nummula-

Matt. 18.
Epheſ. 5.
2. *Cor.* 11.
Matt. 25.
Num. 20.
3 *Reg.* 17.
Hic locus à Calvino corrumpitur.

riorum æra diſperſit: ut domus Dei, domus vocetur orationis, & non latronum ſpelunca.
Mat. 21. Hujus tu è vicino ſectare veſtigia, & cæterorum, qui virtutum illius ſimiles ſunt, quos ſa-
Gen. 12. cerdotium humiliores facit, & pauperes: aut, ſi perfecta deſideras, exi cum Abraham de patriâ, & cognatione tuâ: & perge, quò neſcis. Si habes ſubſtantiam, vende, & da pauperibus: ſi non habes, grandi onere liberatus es: nudum Chriſtum nudus ſequere: durum, grande, difficile: ſed magna ſunt præmia.

ARGUMENTUM.

Paulinus, qui poſteà Nolæ fuit Epiſcopus, eloquens, ac eruditus juvenis, cùm ſæculo monachus factus renunciaſſet, ad Hieron. jam ſenem ſcripſit, laudans eum quòd longo tempore Chriſto in ſanctis Hieroſolymæ locis ſervierit, miſſo intereà ad illum libro, quem in laudem, & defenſionem Theodoſij Imp. ſcripſerat, rogansque ut modum aliquem peragendæ ſibi vitæ præfigeret. Hunc igitur ob eloquentiam, dicendique facilitatem collaudatum hortatur modo ad ſacrarum ſcripturarum cognitionem: normamque vivendi, ſanctè, accommodateque illi proponit.

HIERONYMUS ad Paulinum de inſtitutione monachi.

EPISTOLA XIV.

Mat. 12. Luc. 6. 44. BOnus homo de bono cordis theſauro profert ea, quæ bona ſunt: & ex fructibus arbor cognoſcitur. Meritis nos virtutibus tuis, & parvos magnus extollis: ultimamque partẽ convivij occupas, ut patris familias judicio proveharis. Quid enim in nobis, aut quantulum eſt, ut doctæ vocis mereamur præconium ut illo ore, quo religioſiſſimus princeps defenditur, humiles nos modicique laudemur? Noli igitur, frater chariſſime, annorum nos

æſtimare numero: nec ſapientiam canos repu-
tes, ſed canos ſapientiam, Salomone teſtante:
Cani hominis prudētia ejus. Nam & Moyſes *Sap. 4.*
ſeptuaginta Presbyteros jubetur eligere, quos *Exod. 18*
ipſe ſciret eſſe presbyteros, utique non ævo,
ſed prudentia judicandos. Et Daniel adhuc *Dan. 1.*
puer longævos judicat, atque impudicos
ſenes ætas laſciva condemnat. Noli, inquam,
fidem penſare temporibus: ne me idcircò me-
liorem putes, quòd prior in Chriſti exercitu
cœperim militare: Paulus Apoſtolus, & vas *Act. 3.*
electionis, de perſecutore mutatus, noviſſimus
in ordine, primus in meritis eſt: quia, extre-
mus licet, plus omnibus laboravit. Judas, qui *1. Cor. 15*
quondam audierat: Tu autem homo, qui ſi- *Pſal. 54.*
mul mecum dulces capiebas cibos, dux meus *Matt. 27*
& notus meus, in domo Dei ambulavimus *Virgilius*
cum conſenſu, proditor amici & magiſtri: Sal-
vatoris arguitur voce: Et nodum informis
lethi trabe nectit ab alto. E contrariò latro
crucē mutat paradiſo, & facit homicidij pœ- *Luc. 23.*
nam martyrium. Quanti hodie diu vivendo *Mat. 23.*
portant funera ſua, & quaſi ſepulchra dealba-
ta, plena ſunt oſſibus mortuorum? Subitus
calor longum vincit teporem. Denique &
tu, audita ſententiâ Salvatoris: Si vis perfe- *Mat. 19.*
ctus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da
pauperibus, & veni, ſequere me: verba vertis
in opera, & nudam crucem nudus ſequens,
expeditior & levior ſcandis ſcalā Jacob. Tu- *Gen. 28.*
nicam mutas cum animo: nec pleno marſu-
pio, glorioſas ſordes appetis, ſed puris mani-
bus, & candido pectore, pauperem te & ſpiri-
tu & operibus gloriaris. Nihil eſt enim gran-
de, triſti & luridâ facie vel ſimulare, vel oſten-
tare jejunia, poſſeſſionum redditibus abunda-
re, & vile jactare palliolum. Crates ille The- *Laërtius*

banus, homo quondam ditiſſimus, cùm ad Philoſophandum Athenas pergeret, magnum auri pōdus abjecit, nec putavit ſe ſimul poſſe & virtutes, & divitias poſſidere: nos ſuffarcinati auro. Chriſtum pauperem ſequimur, & ſub prætextu eleemoſynæ, priſtinis opibus incubantes, quo modo poſſumus aliena fideliter diſtribuere, qui noſtra timidè reſervamus? Plenus venter facile de jejuniis diſputat. Non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis benè vixiſſe, laudandum eſt. Illa expetenda eſt civitas, non quæ occidit Prophetas, & Chriſti ſanguinem fudit, ſed quam fluminis impetus lætificat: quæ in monte ſita celari non poteſt: quam matrem ſanctorum Apoſtolus clamitat: in quâ ſe municipatum cum juſtis lætatur habere. Neque verò hoc dicens memetipſum inconſtantiæ redarguo, damnoque quod facio: ut fruſtrà videar, ad exemplum Abraham, & meos, & patriam reliquiſſe: ſed non audeo Dei omnipotentiam anguſto fine concludere, & coarctare parvo terræ loco, quem non capit cælū. Singuli quique credentiū, non locorum diverſitatibus, ſed fidei merito ponderantur. Et veri adoratores neque Hieroſolymis, neque in monte Garizim adorēt patrem: quia Deus ſpiritus eſt. & adoratores ejus in ſpiritu & veritate adorare oportet. Spiritus autem ſpirat ubi vult: & Domini eſt terra & plenitudo ejus. Poſtquam ſiccato Judææ vellere, univerſus orbis cæleſti rore perfuſus eſt, & multi de oriente & occidente venientes, recubuerūt in ſinu Abrahæ: deſiit notus eſſe tantū in Judæa Deus, & in Iſraël magnum nomen ejus: ſed in omnem terrā exivit ſonus Apoſtolorū & in fines orbis terræ verba eorum. Salvator ad diſcipulos loquēs cùm

Crates abjecit. opes.
Luc. 13.
Pſal 45.
Matt. 5.
Luc. 11.
Gal. 4.
Heb. 12.
3. Reg 8.
Ioſeph. lib. 11.
Ioan 4.
Ioan. 3.
Pſal. 23.
Iud. 6.
Matt. 6.
Pſal. 75.
Pſal. 18.

eſſet in templo. Surgite, inquit, abeamus hinc. *Ioan. 14.*
Et ad Iudęos: Relinquetur vobis domus veſtra
deſerta. Si cœlum & terra tranſibunt utique *Luc. 13.*
tranſibunt omnia, quæ terrena ſunt. Et crucis *Mat. 22.*
igitur, & reſurrectionis loca proſunt his, qui
portant crucẽ ſuam, & cum Chriſto reſurgunt
quotidiè, qui dignos ſe tanto exhibẽt habita-
culo. Cæterum qui dicunt: Templum Domini, *Hier. 7.*
templum Domini, audiant ab Apoſtolo: Vos
eſtis templum Domini, & Spiritus ſanctus ha-
bitat in vobis. Et de Hieroſolimis, & de Bri- *2. Cor. 5.*
tannià æqualiter patet aula cæleſtis: Regnum
enim Dei intra vos eſt. Antonius, & cuncta
Ægypti, & Meſopotamiæ, Põti, Cappadociæ,
& Armeniæ examina monachorũ, non videre *1. Cor. 3.*
Hieroſolymam & patet illis abſque hac urbe
paradiſi ianua. Beatus Hilarion, cum Paleſti-
nus eſſet, & in Paleſtina viveret, uno tantùm *2. Cor. 6.*
die vidit Hieroſolymam, ut nec contemnere
loca ſancta propter viciniã, nec rurſus Deum
loco claudere videretur. Ab Hadriani tem-
poribus uſque ad imperium Conſtantini, per *Denar.*
annos circiter centum octaginta, in loco re- *in Ha-*
ſurrectionis ſimulacrum Iovis in crucis rupe *drian.*
ſtatua ex marmore Veneris à gentibus poſita
colebatur, exiſtimantibus perſecutionis aucto-
ribus, quòd tollerent nobis fidem reſurrectio-
nis, & crucis, ſi loca ſancta per idola polluiſ-
ſent Bethlehem nunc noſtram, & auguſtiſſi-
mum orbis locum, de quo pſalmiſta canit. *Pſal. 8.*
Veritas de terra orta eſt, lucus innumbrabat
Thamus, id eſt, Adonidis: & in ſpecu, ubi quõ-
dam Chriſtus parvulus vagiit, Veneris ama-
ſius plangebatur. Quorſum, inquies, hæc tam
lõguo repetita principio? Videlicet, ne quid-
quam fidei tuæ deeſſe putes, quia Hieroſoly-
mam non vidiſti: nec nos idcircò meliores exi-

ſtimes, quòd hujus loci habitaculo fruimur: ſed ſive hîc, ſive alibi: æqualem te pro operibus tuis apud Dominum habere mercedem. Re verà, ut ſimpliciter motus mentis meæ fatear, conſiderans & propoſitum tuum, & ardorem quo ſæculo renunciaſti, differentias in locis arbitror, ſi urbibus & frequentiâ urbium derelicta, in agello habites, & Chriſtum quæras in ſolitudine, & ores ſolus in monte cum Jeſu, ſanctorumque tantùm locorum vicinitatibus perfruaris, id eſt, ut & urbe careas, & propoſitum monachi non amittas. Quod loquor, non de Epiſcopis, non de Presbyteris, nō de Clericis loquor, quorū aliud officium eſt, ſed de monacho, & monacho quondam apud ſæculum nobili: qui idcircò pretium poſſeſſionum ſuarum ad pedes Apoſtolorum poſuit, docens pecuniam eſſe calcandam, ut humiliter & ſecreto victitans, ſemper contemnat, quod ſemel contempſit. Si crucis, & reſurrectionis loca non eſſent in urbe celeberrimâ, in quâ curia, in quâ aula militū, in quâ ſcorta, mimi, ſcurræ, & omnia ſunt, quæ ſolēt eſſe in ceteris urbibus, vel ſi monachorū turbis ſolummodò frequentaretur, expetendum re vera hujuſcemodi cunctis monachis eſſet, habitaculum: nunc verò ſummæ ſtultitiæ eſt renunciare ſæculo, dimittere patriam, urbes deſerere, monachum profiteri, & inter majores populos periculoſiùs vivere, quàm eras victurus in patriâ. De toto huc orbe cōcurritur: plena eſt civitas univerſi generis hominum: & tanta utriuſque ſexus conſtipatio, ut, quod alibi ex parte fugiebas, hîc totum ſuſtinere cogaris. Quia igitur fraternè interrogas, per quam viam incedere debeas, revelata tecum facie loquar. Si officium vis exercere presbyteri, ſi Epiſcopa-

Mat. 6. Luc. 6.

Act. 5.

Monachi princi-pū aulas non ingre-diantur.

tus te vel opus,vel honor fortè delectat,vive in urbibus,& caſtellis , & aliorum ſalutē fac lucrum animæ tuæ.Sin autem cupis eſſe,quod diceris monachus, id eſt, ſolus:quid facis in urbibus,quæ utique non ſunt ſolorum habitacula,ſed multorum?Habet unumquodq; propoſitum principes ſuos,Romani duces imitētur,Camillos,Fabricios,Regulos, Scipiones: Philoſophi proponant ſibi Pytagoram,Soctatem,Platonem, Ariſtotelem:Poetæ æmulētur Homerum,Virgilium, Menandrum, Terentium.Hiſtorici Thucydidem,Salluſtium, Herodotū, Livium:Oratores Lyſiam,Gracchos, Demoſthenem, Tullium,&, ut ad noſtra veniamus , Epiſcopi & Presbyteri habeant in exemplum Apoſtolos , & Apoſtolicos viros: quorum honorem poſſidentes, habere nitātur & meritum : nos autem habeamus propoſiti noſtri principes,Paulos, Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios : & ut ad ſcripturarum auctoritatem redeam,noſter princeps Helias, noſter Heliſæus, noſtri duces filij Prophetarum,qui habitabant in agris & ſolitudinibus, & faciebant ſibi tabernacula prope fluenta Jordanis. De his ſunt & illi filij Rechab, qui vinum & ſiceram non bibebant,qui morabātur in tentoriis,qui Dei per Hieremiam voce laudantur,& promittitur eis,quòd nō deficiat de ſtirpe eorum vir ſtans coram Domino.Hoc reor & ſeptuageſimi pſalmi titulum ſignificare : Filiorum Jonadab, & eorum qui primi in captivitatem ducti ſunt.Iſte eſt Jonadab filius Rechab,qui in Regnorū libro ſcribitur currum aſcendiſſe cum Hieu.Et hujus filij ſunt, qui in tabernaculis ſemper habitantes,ad extremum,propter irruptionem Chaldaici exercitus, Hieroſolymam intrare compulſi, hanc

Repetit monachorum inſtitutionem ab Helia & Eliſeo

4.Reg.6. Hier. 35

4.Re.10 Hier.35.

primi captivitatem ſuſtinuiſſe dicuntur, quòd poſt ſolitudinis libertatem, urbe quaſi carcere ſunt recluſi Obſecro itaque te, ut quoniam ſanctæ ſororis tuæ ligatus eſt vinculo, & non penitùs expedito pergis gradu, ſive hîc ſive ibi, multitudines hominum, & officia, & ſalutationes, & convivia, veluti quaſdam catenas, fugias, voluptatum. Sit vilis & veſpertinus cibus, olera, & legumina: interdumque piſciculos pro ſummis ducas deliciis. Qui

Jejunia monachorum. Chriſtum deſiderat, & illo pane veſcitur, non quærat magnopere de quàm pretioſis cibis ſtercus conficiat. Quidquid poſt gulam non ſentitur idem tibi ſit, quòd panis, & legumina. Habes adverſus Jovinianum libros de cōtemptu ventris & gutturis pleniùs diſſerētes. Semper in manu tua ſacra ſit lectio. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & vētre vacuo ſæpiùs dormiendum. Rumuſculos, & gloriolas, & palpātes adulatores, quaſi hoſtes, fuge. Pauperibus, & fratribus refrigeria ſumptuum manu propriâ diſtribue. Rara eſt in hominibus fides. Non credis verum eſſe, quod dico? cogita Judæ loculos. Humilitatem veſtium tumenti animo non appetas. Sæcularium, & maximè potentium conſortium devita. Quid tibi neceſſe eſt ea videre crebriùs, quorum contemptu monachus eſſe cœpiſti? Soror præcipuè tua matronarum declinet conſortia. Nec inter ſericas veſtes, & gemmas circumſedentium feminarum ſe ſordidatam aut doleat, aut miretur: quia alterum propoſiti pœnitentia, alterum jactantiæ ſeminarium eſt. Cave, ne quaſi fidelis & famoſus tuorum quondā diſpenſator, alienam pecuniam diſtribuendam

Matt. 10 accipias. Intelligis quid loquar: dedit enim

tibi Dominus in omnibus intellectum. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidiis. Non multum diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianum. Quem ſenſeris tibi aut ſemper, aut crebrò de nummis loquêtem, exceptâ eleemoſyna, quæ indifferenter omnibus patet, inſtitorē potius habeto, quàm monachum. Præter victum, & veſtitum, & manifeſtas neceſſitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panē canes comedant. Verum Chriſti templum anima credentis eſt: illam exorna, illam, veſti, *Mat.* 15. illi offer donaria, in illa Chriſtum ſuſcipe. Quæ utilitas eſt, parietes fulgere gemmis, & *Act.* 5. Chriſtum in paupere fame periclitari? Jam nō ſunt tua, quæ poſſides, ſed diſpēſatio tibi credita eſt. Memento Ananiæ, & Saphiræ: illi ſua timidè ſervaverunt: tu conſidera, ne Chriſti ſubſtantiam impiudenter effundas, id eſt, ne immoderato judicio rem pauperum tribuas, non pauperibus: & ſecundùm dictum prudentiſſimi viri, liberalitate liberalitas pereat. Noli reſpicere ad phaleras & nomina vana Catonum. Ego te, inquit, intus & in cute novi. Eſſe Chriſtianum, grande eſt, non videri. Et neſcio quo modo plus placent mundo, qui Chriſto diſplicent. Hæc non, ſicut aiunt, Sus Minervam, ſed ingredientem pelagus amicus amicum monui, malens à te facultatem meā requiri, quàm voluntatem: ut, in quo ego lapſus ſum, tu firmo pergeres gradu. Librum tuum, quem pro Theodoſio principe prudēter ornatéque compoſitum tranſmiſiſti, libenter legi, & præcipuè mihi in eo ſubdiviſio placuit: cūque in primis partibus vincas alios, in penultimis te ipſum ſuperas. Sed & ipsū genus

eloquij preſſum eſt, & nitidum, & cùm Tullianâ luceat puritate, crebrum eſt in ſententiis: jacet enim, ut ait quidam, oratio, in qua tantùm verba laudentur. Prætereà magna eſt rerum conſequentia, & alterum pendet ex altero. Quidquid aſſumpſeris, vel finis ſuperiorum, vel initium ſequentium eſt. Felix Theodoſius, qui à tali Chriſti oratore defenditur! Illuſtrati purpuras ejus, & utilitatem legum futuris ſæculis conſecraſti. Macte virtute: qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris? O ſi mihi liceret iſtiuſmodi ingenium non per Aonios montes, & Helidonis vertices, ut Poëtæ canunt, ſed per Sion, & Itabyrium, & Sina excelſa ducere: ſi contingeret docere, quæ didici, & quaſi per manus myſteria tradere ſcripturarum: naſceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet. Audi ergo ami conſerve, amice, germane, auſculta paulisper, quo in ſcripturis ſanctis calle gradiaris. Totum, quod legimus in divinis libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice, ſed dulcius in medullâ eſt. Qui edere

Proverb. vult nucleum, frangat nucem. Revela, in-

Pſ. 118. quit David, oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tuâ. Si tantus Propheta tenebras ignorantiæ confitetur, qua nos putas parvulos & pene lactantes inſcitiæ nocte circumdari?

2. *Cor.* 3. Hoc autem velamé non ſolum in facie Moyſi, ſed & in Evangeliſtis, & Apoſtolis poſitũ

Mat. 13 eſt. Turbis Salvator in parabolis loquebatur, & conteſtans myſticum eſſe quod dicebatur aiebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

Luc. 8. Niſi aperta fuerint univerſa, quæ ſcripta ſunt ab eo, qui habet clavem David, qui ape-

Apoc. 3. rit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit: nullo alio reſerante pandentur. Si haberes

hoc fundamentum, immò ſi quaſi extrema manus operi tuo induceretur, nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius, nihilque latinius tuis haberemus voluminibus. Tertullianus creber eſt in ſententiis, ſed difficilis in loquendo. Beatus Cyprianus, inſtar fōtis puriſſimi, dulcis incedit, & placidus: & cum totus ſit in exercitatione virtutum, occupatus perſecutionum anguſtiis, de ſcripturis divinis nequaquā diſſeruit. Inclyto Victorinus martyrio coronatus, quod intelligit, eloqui non poteſt, Lactantius, quaſi quidam fluvius eloquentiæ Tullianæ, utinam tam noſtra confirmare potuiſſet, quàm facilè aliena deſtruxit. Arnobius inæqualis, & nimius eſt, & abſque operis ſui partitione confuſus. Sanctus Hilarius Gallicano cothurno attollitur, &, cùm Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis innolvitur, & à lectione ſimpliciorū fratrum procul eſt. Taceo de cæteris, vel defunctis, vel etiā adhuc viventibus, ſuper quibus in utramque partem poſt alij judicabūt. Ad te ipſum veniam Symmyſten, ſodalem meum, & amicum, amicum, inquam, meum, antequam notum: & precabor, ne aſſentationem in neceſſitudine ſuſpiceris: quin potiùs vel errare me exiſtimato, vel amore labi, quā amicum adulatione decipere. Magnum habes ingenium, & infinitam ſermonis ſupellectilem: & facilè loqueris, & purè, facilitaſque ipſa, & puritas mixta prudentiæ eſt. Capite quippe ſano, omnes ſenſus vigent. Huic prudentiæ, & eloquentiæ ſi accederet vel ſtudiū, vel intelligentia ſcripturarum, viderem te brevi arcem tenere noſtrorum, & aſcēdentem cum Jacob tecta Sion, canere in domatibus, quod in cubilibus cognoviſſes. Accingere,

Horatius quæſo te, accingere. Nihil ſine malo labore vita dedit mortalibus. Nobilem te Eccleſia habeat, ut priùs ſenatus habuit. Præpara tibi divitias, quas quotidie eroges, & nunquam deficiant, dum viget ætas, dum nondum canis ſpargitur caput, antequam ſubeant morbi, triſtiſque ſenectus. Et labor, & diræ rapiat inclementia mortis. Nihil in te mediocre *Virgilius* eſſe contentus ſum totum ſummum, totum perfectum deſidero.

ARGUMENTUM.

Paula vetula genuerat Toxotium, & Euſtochium. Toxotius Lætam duxit uxorem, ex eoque conjugio orta eſt Paula puella hanc Paula avia virginitati deſtinarat. Docet nunc D. Hieronymus Lætam viduam, quomodo inſtituere filiam debeat: rogansque ut properè in Bethlehem ad aviam Paulam, & Euſtochium amitam illam mittat, ſe nutricium, & magiſtrum parvulæ futurum pollicetur.

HIERONYMUS ad Lætam de inſtitutione filiæ.

EPISTOLA XV.

1 Co. 7 Apoſtolus Paulus ſcribens ad Corinthios & rudem Chriſti Eccleſiã ſacris inſtruẽs diſciplinis, inter cetera mandata, hoc quoque propoſuit dicens: Si qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum eâ, non dimittat virum. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioqui filii veſtri immundi eſſent, nunc autem mundi ſunt. Si cui fortè hactenus videbantur nimium diſciplinæ vincula laxata, & præceps indulgentia præceptoris, conſideret domum patris tui, clariſſimi quidem & eruditiſſimi viri, ſed adhuc ambulantis in tenebris: & intelliget

intelliget conſilium Apoſtoli profeciſſe:ut radicis amaritudinem dulcedo fructuum compenſaret,& viles virgulæ balſama pretioſa ſudarent.Tu es nata de impari matrimonio : & de te, & Toxotio meo Paula generata eſt. Quis hoc crederet,ut Albini Pontificis neptis de repromiſſione martyris naſceretur?ut præſente & gaudente avo, parvulæ adhuc lingua balbutiēs,Chriſti alleluia reſonaret? ut virginem Chriſti in ſuo gremio nutriret ſenex?Et benè,feliciterque expectavimus. Sancta & fidelis domus virum ſanctificat infidelem. Jam candidatus eſt fidei,quem filiorum & nepotū credens turba circūdat.Ego puto , etiam ipsū Jovem,ſi habuiſſet talem cognationē,potuiſſe in Chriſtum credere.Deſpuat,licet,& irrideat epiſtolam meam, & me vel ſtultum, vel inſanum clamitet:hoc & gener ejus faciebat,antè quàm crederet.Fiunt,non naſcuntur Chriſtiani.Auratum ſqualet Capitolium fuligine , & aranearum telis omnia Romæ templa cooperta ſunt,movetur urbs ſedibus ſuis:& inundans populus ante delubra ſemiruta,currit ad martyrum tumulos. Si non extorquet fidem prudentia,extorqueat ſaltem verecundia.Hoc Læta,religioſiſſima in Chriſto filia,dictū ſit , ut non deſperes parentis ſalutē & eadē fide , quâ meruiſti filiam,& patrem recipias,totiuſque domus beatitudine perfruaris, ſciēs illud à Domino repromiſſum:Quæ apud homines impoſſibilia,apud Deum poſſibilia ſunt. Nūquā eſt ſera converſio. Latro de cruce tranſiit in paradiſum:Nabuchodonoſor, rex Babylonis, poſt efferationem corporis, & cordis, & belluarum in eremo convictum, mentem recepit humanam. Et , ut omittam vetera , ne apud incredulos nimis fabuloſa videātur, an-

Infidelis per generationē fidelem quo modo ſanctificatur

Currunt fideles ad tumulos martyrū

Mat 19. Luc. 23. Dan. 4.

te paucos annos propinquus veſter Gracchus nobilitatem patriciam ſonans nomine, cùm præfecturam gereret urbanam, nonne ſpecum Mithræ, & omnia portentuoſa ſimulachra, quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perſes, Helios, Bromius pater initiantur, ſubvertit, fregit, exuſſit, & his quaſi obſidibus antè præmiſſis, impetravit baptiſmum Chriſti. Solitudinem patitur & in urbe gentilitas, dij quondam nationum cum bubonibus & noctuis in ſolis culminibus remanſerunt. Vexilla militum, crucis inſignia ſunt. Regum purpuras, & ardentes diadematū gemmas, patibuli ſalutaris pictura condecorat. Jam & Ægyptius Serapis Chriſtianus factus eſt. Marnas Gazæ luget incluſus, & everſionē templi jugiter pertremiſcit. De Indiâ, Perſide, Æthiopiâ monachorū quotidiè turmas ſuſcipimus. Depoſuit pharetras Armenius: Hunni diſcunt pſalterium: Scythiæ frigora fervent calore fidei: Getarum rutilus & flavus exercitus, Eccleſiarum circūfert tentoria: & ideò forſitan contra nos æqua pugnant acie, quia pari religione cōfidunt. Penè lapſus ſum ad aliam materiā, &, currente rotâ, dum urceum facere cogito, amphoram finxit manus. Propoſitum enim mihi erat ſanctæ Marcellæ & tuis precibus invitatum, ad matrem, id eſt, ad te ſermonem dirigere, & docere quo modo inſtituere Paulam noſtram debeas: quæ priùs Chriſto conſecrata eſt, quàm genita, quam ante votis, quàm utero concepiſti. Vidimus aliquid temporibus noſtris de prophetalibus libris. Anna ſterilitatem alvi, fecunditate mutavit, tu luctuoſam fecunditatem, vitalibus liberis commutaſti. Fidens loquor, accepturam te filios, quæ primum fœtum Domino reddidiſti. Iſta

Niceph. lib. 12. hiſtor. eccleſ.

1. Reg. 1. Exod 15. Eccl. 13. Luc. 1.

ſunt primogenita, quæ offeruntur in lege. Sic natus eſt Samuel: ſic ortus Samſon eſt: ſic Joannes Baptiſta ad introitum Mariæ exultavit, & luſit. Audiebat enim verba Domini per os Virginis pertonantis: & de utero matris in occurſum ejus geſtiebat erumpere. Igitur, quæ de repromiſſione nata eſt, dignam habeat ortu ſuo inſtitutionem parentum. Samuel nutritur in templo: Joannes in ſolitudine præparatur. Ille ſacro crine venerabilis eſt, vinum & ſiceram non bibit: adhuc parvulus cum Domino ſermocinatur. Hic fugit urbes: zonâ pelliceâ cingitur: locuſtis alitur, ac mel e ſilveſtri: & in typum pœnitentiæ prædicandæ, tortuoſiſſimi animalis veſtitur exuviis. Sic erudienda eſt anima, quæ futura eſt templum Dei. Nihil aliud diſcat audire, nihil loqui, niſi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia verba non intelligat: cantica mundi ignoret. Adhuc tenera lingua pſalmis dulcibus imbuatur. Procul ſit, ætas laſciva puerorum: ipſæ puellæ, & pediſequæ à ſæcularibus conſortiis arceantur, ne quod malè didicerint, pejus doceant. Fiant ei litteræ vel buxeæ, vel eburneæ, & ſuis nominibus appellentur: ludat in eis, ut & luſus ipſe eruditio ſit: & non ſolum ordinem teneat litterarum, ut memoria nominum in canticum tranſeat, ſed & ipſe inter ſe crebrò ordo turbetur, & mediis ultima, primis media miſceantur, ut eas non ſono tantùm, ſed & viſu noverit. Cùm verò cœperit trementi manu ſtylum in cerâ ducere, vel alterius ſuperpoſitâ manu teneri, regantur articuli, in tabulâ ſculpantur elementa: ut per eoſdem ſulcos incluſa marginibus trahantur veſtigia, ut foras non queant evagari. Syllabas jungat ad præmium, & quibus illa ætas deli-

Sanctæ & verè Chriſtiana puerorum inſtitutio.

niri poteſt, munuſculis invitetur. Habeat & in diſcendo ſocias, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur. Non objurganda eſt, ſi tardior ſit: ſed laudibus excitandum eſt ingenium, ut & viciſſe gaudeat, & victa doleat. Cavendum in primis ne oderit ſtudia: ne amaritudo eorum, præcepta in infantiâ, ultra rudes annos tranſeat. Ipſa nomina, per quæ cõſueſcit paulatim verba contexere, non ſint fortuita, ſed certa & coacervata de induſtriâ, Prophetarum videlicet, atque Apoſtolorum, & omnis ab Adam Patriarcharum ſeries, de Matthæo, Lucáque deſcendat: ut, dum aliud agit, futuræ memoriæ præparetur. Magiſter probæ ætatis, & vitæ, atque eruditionis eſt eligendus: nec puto, erubeſcet vir doctus id facere in propinquâ, vel nobili virgine, quod Ariſtoteles fecit in Philippi filio, ut ipſe librariorum vilitate initia traderet litterarum. Non ſunt contemenda quaſi parva, ſine quibus magna conſiſtere non poſſunt. Ipſe elementorum ſonus, & prima inſtitutio præceptorum aliter de erudito, aliter de ruſtico ore profertur. Unde & tibi eſt providendum, ne ineptis blanditiis feminarum, dimidiata dicere verba filia conſueſcat, & in auro atque purpurâ ludere: quorum alterum linguæ, alterum moribus officit: ne diſcat in tenero, quod ei poſteà dediſcendum eſt. Gracchorum eloquentiæ multùm ab infantia ſermo matris contuliſſe ſcribitur. Hortenſij oratio inter paternos ſinus coaluit. Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in priſtinum candorem revocet? Recens teſta diu & ſaporem retinet, & odorẽ quo primùm imbuta eſt. Græca narrat hiſtoria, Alexandrum, potentiſſimum regem or-

Mat. 1. Luc. 3. — *Cic. Brut.* — *Horat.*

biſque domitorẽ, & in moribus, & in inceſſu, Leonidis pædagogi ſui non potuiſſe carere vitiis, quibus adhuc parvulus fuerat infectus. Proclivis eſt enim malorũ æmulatio: & quorũ virtutes aſſequi nequeas, citò imitaris vitia. Nutrix ipſa non ſit temulenta, non laſciva, non garrula: habeat modeſtam gerulam, nutricium gravem. Cùm avum viderit, in pectus ejus tranſiliat, de collo pendeat: nolenti, Alleluia, decantet. Rapiat eam avia: patrem riſibus agnoſcat: ſit omnibus amabilis: & univerſa propinquitas roſã ex ſe natam gaudeat. Diſcat ſtatim, quam habeat & alteram aviam, quam amitam: cui Imperatori, cui exercitui tyruncula nutriatur. Illas deſideret, ad illas tibi minitetur abſceſſum. Ipſe habitus & veſtitus doceat eam, cui promiſſa ſit. Cave ne aures ejus perfores: ne ceruſſa & purpuriſſo conſecrata Chriſto ora depingas: nec collum auro & margaritis premas: nec caput gemmis oneres: nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus auſpiceris. Habeat alias margaritas, quibus poſteà vẽditis, emptura eſt pretioſiſſimum margaritum, Præcextata, nobiliſſima quondam fœmina jubente viro Hymettio, qui patruus Euſtochij virginis fuit, habitum ejus cultumque mutavit, & neglectum crinem mundano more texuit ſibi, vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium: Et ecce eadem nocte cernit in ſomnis veniſſe ad ſe Angelum, terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne auſa es viri imperium præferre Chriſto? tu caput virginis Dei, tuis ſacrilegis attrectare manibus? quæ jam nunc areſcent, ut ſentias excruciata quid feceris: &, finito menſe quinto, ad inferna du-

Plutar. in Alexandro.

Mat. 13.

ceris. Sin autem perſeveraveris in ſcelere, & marito ſimul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta ſunt, & feram miſeræ pœnitentiam velox ſignavit interitus. Sic ulciſcitur Chriſtus violatores templi ſui, ſic gemmas & pretioſiſſima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quòd inſultare velim calamitatibus infelicium, ſed ut moneam, cum quanto metu, & cautione ſervare debeas, quod Deo
1. Reg 2. ſpopondiſti. Heli ſacerdos offendit Deum ob
1. Tim 3 vitia liberorum, Epiſcopus fieri non poteſt,
1. Tim. 2 qui filios habuerit luxurioſos, non ſubditos. At è cõtrario de muliere ſcribitur, quòd ſalva fiet per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, & charitate, & ſanctificatione cum pudicitià. Si Perfecta ætas & ſui juris, imputa-
Ioan. 4. tur parentibus: quantò magis lactens, & fragilis, quæ juxta ſententiam Domini, ignorat dextram, & ſiniſtram, id eſt, boni & mali differentiam? Si ſolicita provides, ne filia per-
Hier. 50. cutiatur à viperâ: cur non eadem curâ provi-
51. deas, ne feriatur à malleo univerſæ terræ? ne
Gen. 34. bibat de aureo calice Babylonis? ne egrediatur cum Dinâ, & velit videre filias regionis alienæ? ne ludat pedibus, ne trahat tunicas? Venena nõ dãtur, niſi melle circũlita: & vitia non decipiunt, niſi ſub ſpecie umbráque vir-
Ezec. 18 tutum. Et quo modo, inquies, peccata patrum filiis non redduntur, nec filiorum parentibus, ſed anima, quæ peccaverit, ipſa morietur? Hoc de his dicitur, qui poſſunt ſapere, de qui-
Joan. 9. bus in Evangelio ſcriptum eſt, Ætatem habet, loquatur pro ſe. Qui autem parvulus eſt, & ſapit ut parvulus, donec ad annos ſapientiæ
Virgil. de veniat, & Pythagoræ littera Y, eum perducat
Pythagor ad bivium, tam bona ejus, quàm mala parentibus imputantur. Niſi fortè exiſtimas, Chri-

ſtianorum filios, ſi baptiſma non receperint, ipſos tantùm reos eſſe peccati, & non etiam ſcelus referri ad eos, qui dare noluerint, maximè eo tempore, quo contradicere non poterãt qui accepturi erant: ſicut è regione ſalus infãtium, majorum lucrum eſt. Offerre necnè, filiam, poteſtatis tuæ fuit: quamquam alia ſit tua conditio, quæ priùs eam voluiſti, quàm conciperes: ut autem oblatam non negligas, *Levit.* 22 ad periculum tuum pertinet. Qui claudam, & mutilam, & qualibet ſorde maculatam obtulerit hoſtiam, ſacrilegij reus eſt: quãtò magis, qui partem corporis ſui, & illibatæ animæ puritatem Regis amplexibus parat, ſi negligens fuerit punietur? Poſtquam grandiuſcula eſſe *Luc.* 2. cœperit, & in exemplum ſponſi ſui creſcere ſapientiâ, ætate, & gratiâ apud Deum & homines, pergat ad templum veri patris cum parentibus ſuis, ſed cum illis non egrediatur è templo. Quærant eam in itinere ſæculi inter *Luc.* 1. turbas & frequentiam propinquorum, & nuſquam alibi reperiant, niſi in adyto ſcripturarum. Prophetas & Apoſtolos de ſpiritualibus nuptiis ſciſcitantem. Imitetur Mariam, quam Gabriel ſolam in cubiculo ſuo reperit: & ideò forſitan timore perterrita eſt, quia virum, quem non ſolebat, aſpexit. Æmuletur eam, de *Pſal.* 44. qua dicitur. Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intùs. Loquatur & ipſa electo, charitatis jaculo vulnerata: Introduxit me Rex in cubiculum ſuum: Numquam exeat foras, ne inve- *Cant.* 1. niant eam, qui circumeunt civitatem, ne percutiant, & vulnerent, & auferant theriſtrum pudicitiæ, & nudam in ſanguine derelinquant: quin potiùs, cùm aliquis oſtium ejus pulſaverit, dicat: Ego murus, & ubera mea turris: la- *Cant.* 5. vi pedes meos, non poſſum inquinare eos. Nõ *& 6.*

veſcatur in publico, id eſt in parentum convivio, ne videat cibos, quos deſideret. Et licet quidam putent majoris eſſe virtutis, præſentem contemnere voluptatem: tamen ego arbitror ſecurioris continentiæ eſſe, neſcire quod quæras. Legi quondam in ſcholis puer: Ægrè reprehendas, quod ſinis conſueſcere. Diſcat jam nunc & vinum non bibere, in quo eſt luxuria. Ante annos robuſtæ ætatis, periculoſa eſt teneris gravis abſtinentia: uſque ad id tempus, ſi neceſſitas poſtulaverit, & balneas adeat, & vino utatur modico propter ſtomachum, & carnium edulio ſuſtentetur, ne priùs deficiant pedes, quam currere incipiant. Et hoc dico juxta indulgentiam, non juxta imperium timens debilitatem non docens luxuriã. Alioqui, quod Judaïca ſuperſtitio ex parte facit in rejectione quorundam animalium, atque eſcarum, quod & Indorum Brachmani, & Ægyptiorum Gymnoſophiſtæ in polentæ, & orizæ, & pomorum ſolo obſervant cibo, cur virgo Chriſti non faciat in toto? Si tanti vitrũ, quare non majoris ſit pretij margaritum? Quæ nata eſt ex promiſſione, ſic vivat, ut illi vixerunt, qui de repromiſſione generati ſunt: æqua gratia æquum habeat & laborem. Surda ſit ad organa: tibia, lyra, cythara, cur facta ſint, neſciat. Reddat tibi penſum quotidiè de ſcripturarum floribus carptum. Ediſcat Græcorũ verſuũ numerum. Sequatur ſtatim & Latina eruditio: quæ ſi non ab initio os tenerum compoſuerit, in peregrinum ſonum lingua corrumpitur, & externis vitiis ſermo patrius ſordidatur. Te habeat magiſtram, te rudis miretur infantia. Nihil in te & in patre ſuo videat, quod, ſi fecerit peccet. Mementote vos parentes virginis magis eam

Vinum prohibetur puellis.

Epheſ. 5.

1. Tim. 5

Levit. 11

exemplis doceri poſſe, quàm voce. Cito flores pereunt: cito violas, & lilium, & crocum peſtilens aura corrũpit. Nuſquam abſque te procedat in publicum. Baſilicas martyrum, & Eccleſias ſine matre nõ adeat. Nullus ei juvenis, nullus cincinnatus arrideat. Vigiliarum dies, & ſolemnes pernoctationes ſic virgũcula noſtra celebret, ut ne tranſverſum quidem unguẽ à matre diſcedat. Nolo, de ancillulis ſuis aliquam plus diligat, cujus crebrò auribus inſuſurret. Quidquid uni loquitur, hoc omnes ſciant. Placeat ei comes, non compta, neque formoſa, atque laſciva, quæ liquido gutture carmen dulce moduletur; ſed gravis, pallens, ſordidata, ſubtriſtis. Præponatur ei probę fidei ac morum & pudicitiæ virgo veterana, quæ illam doceat, & aſſueſcat exẽplo ad orationes & pſalmos nocte cõſurgere, manè hymnos canere, tertiâ, ſextâ, nonâ horâ ſtare in acie quaſi bellatricem Chriſti, accenſáque lucernâ reddere ſacrificium veſpertinum. Sic dies trãſeat, ſic nox inveniat laborantem: orationi lectio, lectioni ſuccedat oratio. Breve videbitur tempus, quod tantis operum varietãtibus occupatur. Diſcat & lanam facere, tenere colum, ponere in gremio calathum, rotare fuſum, ſtamina pollice ducere. Spernat bombycum telas: Serum vellera, & aurum in fila lenteſcens. Talia veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur. Cibus ejus oluſculum ſit, & ſimilia, raróque piſciculi. Et nè gulæ præcepta longiùs trahã, de quibus in alio loco pleniùs ſum locutus, ſic comedat ut ſemper eſuriat: ut ſtatim poſt cibum poſſit legere, orare, & pſallere. Diſplicent mihi, in teneris maximè ætatibus, longa & immoderata jejunia, in quibus junguntur

Immoderata jejunia.

hebdomades, oleum in cibo, ac poma vetantur. Experimento didici, aſellum in viâ, cùm laſſus fuerit diverticula quærere. Faciant hoc cultores Iſidis, & Cybeles, qui gulosâ abſtinentiâ phaſides aves, ac fumantes turtures vorant, ne ſcilicet cerealia dona contaminent. Hoc in perpetuo jejunio ſit præceptum, ut longo itineri vires perpetes ſuppetent, ne in prima manſione currentes, in mediis corruamus. Ceterùm, ut antè ſcripſi, in quadrageſimâ continentiæ vela pandenda ſunt, & tota aurigæ retinacula equis laxanda properantibus: quamquam alia ſit conditio ſæcularium, alia virginum, & monachorum. Sæcularis homo in quadrageſimâ ventris ingluviem decoquit, & in cochlearum morem ſucco victitans ſuo, futuris dapibus ac ſaginæ aqualiculum parat. Virgo, & monachus ſic in quadrageſimâ ſuos dimittant equos ut ſibi meminerint ſemper eſſe currendum. Finitus labor major, infinitus moderatior eſt. Ibi enim reſpiramus, hîc perpetuò incedimus. Si quando ad ſuburbana pergis, domi filiam non relinquas: neſciat ſine te, nec poſſit vivere: & cùm ſola fuerit, pertimeſcat. Non habeat colloquia ſæcularium, & malarum virginum contubernia. Non interſit nuptiis ſervulorum, neque familiæ perſtrepentis luſibus miſceatur. Scio præcepiſſe quoſdam, ne virgo Chriſti cum eunuchis lavet, nec cum maritatis feminis: quia alij non deponant animos virorum: aliæ tumentibus uteris præferant fœditatem. Mihi omninò in adulta virgine lavacra diſplicent, quæ ſe ipſam debet erubeſcere, & nudam videre non poſſe. Si enim vigiliis, & jejuniis macerat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, ſi flammam libidinis, & incētiva ferventis æta-

Quadrageſima jejuniū.

Lavacra improbātur

tis extinguere cupit continentiæ frigore, ſi appetitis ſordibus turpare feſtinat naturalem pulchritudinem: cur econtrariò balnearum fomentis ſopitos ignes ſuſcitat? Pro gemmis, & ſerico, divinos codices amet, in quibus non auri, & pellis Babylonicæ vermiculata pictura; ſed ad fidem placeat emendata & erudita diſtinctio. Diſcat primò pſalterium, his ſe canticis avocet, & in proverbiis Salomonis erudiatur ad vitam. In Eccleſiaſte conſueſcat, quæ mundi ſunt, calcare. In Job virtutis & patientiæ exempla ſectetur. Ad Evangelia tranſeat, numquam ea poſitura de manibus: Apoſtolorum Acta & Epiſtolas, totâ cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris ſui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ Prophetas, Heptateuchum, & Regum, & Paralipomenon libros, Eſdræ quoque & Eſter volumina. Ad ultimū, ſine periculo diſcat Cāticum canticorum: ne, ſi in exordio legerit, ſub carnalibus verbis ſpiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens, vulneretur. Caveat omnia apocrypha: & ſi, quando ea non ad dogmatum veritatem, ſed ad ſignorum reverentiam legere voluerit; ſciat non eorum eſſe, quorum titulis prænotātur, multaque his admixta vitioſa, & grandis eſſe prudentiæ, aurū in luto quærere. Cypriani opuſcula ſemper in manu teneat. Athanaſij epiſtolas, & Hilarij libros inoffenſo decurrat pede. Illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet. Ceteros ſic legat, ut magis judicet, quam ſequatur. Reſpondebis: Quomodò hæc omnia mulier ſæcularis, in tantâ frequentiâ hominum Romæ cuſtodire potero? Noli ergo ſubire onus quod ferre non potes: ſed

Apocrypha fugienda.

Qui Patres legendi.

poſtquam ablactaveris eam cum Iſaac, & veſtieris cum Samuele mitte aviæ, & amitæ. Redde pretioſiſſimam gemmam cubiculo Ma-
Gen. 21. riæ, & cunis Jeſu vagientis impone. Nutria-
1. *Reg* 2. tur in monaſterio: ſit inter virginum choros:
Luc. 1. jurare non diſcat: mentiri ſacrilegium putet: neſciat ſæculum: vivat angelicè: ſit in carne ſine carne: omne hominum genus ſui ſimile putet. Et, ut cetera taceam, certè te liberet ſervandi difficultate, & cuſtodiæ periculo. Meliùs tibi eſt deſiderare abſentem, quàm pavere ad ſingula, quid loquatur, cum quo loquatur, cui annuat, quem libenter aſpiciat. Trade Euſtochio parvulam, cujus nunc & ipſe vagitus pro te oratio eſt. Trade comitem ſanctitatis, futuram heredem. Illam videat: illam amet: illam primis miretur ab annis, cujus & ſermo, & inceſſus, & habitus doctrina virtutum eſt. Sit in gremio aviæ: quæ repetat in nepte, quidquid præmiſit in filia: quæ longo uſu didicit nutrire, ſervare, docere virgines: in cujus coronam centenarij quotidiè numeri caſtitas texitur. Felix virgo, felix Paula Toxotij, quæ per aviæ amitæque virtutes nobilior eſt ſanctitate, quàm genere. O ſi tibi contingeret videre ſocrum, & cognatam tuam, & in parvis corpuſculis ingentes animos intueri: pro inſita tibi pudicitia non ambigerem quin præcederes filiam, & primam Dei ſententiam ſe-
Eccl. 3. cunda Evangelij lege mutares: nec tu parvi
1. *Cor.* 7. penderes aliorum deſideria liberorum, ſed te ipſam magis offerres Deo. Sed quia tempus eſt amplexandi, & tempus longè fieri à complexibus: & uxor non habet poteſtatẽ corporis ſui, & uniuſquiſque, in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat in Domino: & qui ſub jugo eſt, ita debet currere, ne in luto co-

mitem derelinquat, totum redde in ſobole, quod in te interim diſtuliſti. Anna filium, quē Deo voverat, poſtquā obtulit in tabernaculo, numquā recepit, indecēs arbitrata, ut futurus Propheta in ejus domo creſceret, quæ adhuc alios filios habere cupiebat. Denique, poſtquā concepit, & peperit, non eſt auſa ad templum accedere, & vacua apparere coram Domino, niſi prius redderet, quod debebat: talique immolato ſacrificio, reverſa domum, quinque liberos ſibi genuit, quia primogenitum Deo pepererat. Miraris felicitatem ſanctæ mulieris? imitare fidem. Ipſe, ſi Paulam miſeris, & magiſtrum me, & nutrium ſpondeo. Geſtabo humeris, balbutientia ſenex verba formabo, multò glorioſior mundi philoſophe, qui non Regem Macedonum, Babylonio periturum veneno, ſed ancillam & ſponſam Chriſti erudiam, regnis cæleſtibus offerendam. *I. Reg. I.*

ARGUMENTUM.

Gaudentij precibus motus, docet quomodo Pacatulæ infantis, virginitati jam deſtinatæ, rudis, ac tenera ætas ſit inſtruenda.

HIERONYMUS ad Gaudentium, de Pacatulæ infantulæ educatione.

EPISTOLA XVI.

CAuſa difficilis parvulæ ſcribere, quæ non intelligit, quid loquaris: cujus animum neſcias: de cujus volūtate periculosè promittas, ut ſecundùm præclari oratoris exordium, ſpes in eâ magis laudanda ſit, quam res. Quid enim horteris ad continentiam, quæ placentas deſiderat: quæ in ſinu matris garrulâ voce balbutit: cui dulciora ſunt mella, quàm verba. Audiat profunda Apoſtoli, quę anilibus magis fabulis delectatur: Prophetarum ænigmata ſentiat, quam triſtior gerulæ vultus

exagitat: Evangelij intelligat majeſtatem, ad cujus fulgura omnis mortalium ſenſus hebe-
Exod.20 tatur: ut parenti ſubjiciatur, hortor, quæ manu tenera ridentem verberat matrem? Itaque
Supra ad Lætā Pacatula noſtra hoc epiſtolium poſt lectura ſuſcipiat: interim modò litterarum elementa cognoſcat: jungat ſyllabas: diſcat nomina: verba conſociet: atque, ut voce tinnula iſta meditetur, proponātur ei cruſtula, mulſa præmia: & quidquid guſtu ſuave eſt, quod vernat in floribus, quod rutilat in gemmis, quod blanditur in pupis, acceptura feſtinet. Interim & tenero tentet pollice fila ducere: rumpat ſæpè ſtamina, ut aliquando non rumpat. Poſt laborem luſibus geſtiat: de matris pēdeat collo: rapiat oſcula propinquarum: pſalmos mercede decantet: amet, quod cogitur diſcere: ut non opus ſit, ſed delectatio: non neceſſitas ſed voluntas. Solent quædam, cùm futuram virginem ſpoponderint, pullâ tunicâ eam induere, & furvo operire pallio, auferre linteamina, nihil in collo, nihil in capite auri ſinere. Reverà bono conſilio, ne habere diſcat in tenero, quod poſteà ponere compellatur. Aliis verò contrà videtur. Quid enim, aiunt, ſi ipſa nō habuerit, habentes alias non videbit: φιλόκοσμον genus femineum eſt: multaſque etiam
Mulieres ſemper amant ornamē-tum.
inſignis pudicitiæ, quamvis nulli virorum, tamen ſibi ſcimus libenter ornari. Quin potiùs habendo ſatietur: & cernat laudari alias, quæ iſta non habeant: meliuſque eſt, ut ſatiata contemnat, quam non habendo habere deſideret. Tale verò quid & Iſraëlitico feciſſe vi-
Exod.16 des populo Dominum, ut cupientibus Ægyptias carnes, uſque ad nauſeam & vomitum præberet examina coturnicum: multoſque ſæculi reperies homines faciliùs carere expertâ

corporis voluptate, quàm eos, qui à pueritiâ libidinem neſciant. Ab aliis enim nota calcari, ab aliis ignota appeti: illos vitare pœnitendo ſuavitatis inſidias, quas fugerunt: hos carnis illecebras, dulci titillatione corporis blandientes dum mella putant, venena noxia reperire. Mel enim diſtillare labia meretricis, quod ad tempus impinguat veſcentium fauces, & poſteà felle amarius invenitur. Unde & in Domini ſacrificiis mel non offerunt: ceráque contemptâ, quæ mellis hoſpitium eſt, oleum accenditur in templo Dei, quod de amaritudinibus comedi in azimis ſinceritatis, & veritatis jubetur: quas qui habuerit, in ſæculo perſecutionem ſuſtinebit. Unde & Propheta myſtice cantat: Sedebam ſolus: quia amaritudine repletus ſum. Quid igitur? Luxuriandum eſt in adoleſcentiâ, ut poſteà luxuria fortiùs contemnatur? Abſit verò, inquiunt. Unuſquiſque enim, in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. Circunciſus quis, id eſt, virgo vocatus eſt: non adducat præputium, hoc eſt, non quærat pelliceas tunicas nuptiarum, quibus Adam, ejectus de paradiſo virginitatis, indutus eſt. In præputio quis vocatus eſt, hoc eſt, habens uxorem, & matrimonij pelle circundatus: non quærat virginitatis & æternæ pudicitiæ nuditatem, quam ſemel habere deſiit: ſed utatur vaſe ſuo in ſanctificatione, & pudicitia: bibatque de fontibus ſuis: & non quærat ciſternas luparum diſſipatas: quæ puriſſimas aquas pudicitiæ continere non poſſunt. Unde & idem Paulus in eodem capitulo, de virginitate & nuptiis diſputans, ſervos carnis vocat in matrimonio conſtitutos, liberos eos, qui abſque jugo nuptiarum totâ Domino ſerviunt libertate. Quod loqui-

Prov. 5.
Levit.
Exod. 12.
1. Cor. 5.
Hier. 15.
1. Cor. 7.
Gen 3.
Virginitatis profeſſio non deſerenda.
Hier. 2.
1. Cor. 7.

mur, non in univerſum loquimur, ſed in parte tractamus: nec de omnibus, ſed quibuſdam dicimus. Ad utrumque enim ſexum, non ſolùm ad vas infirmum noſter ſermo dirigitur. Virgo es: quid te mulieris delectat ſocietas? quid fragilem & ſubtilem ratem magnis cõmittis fluctibus, & grande periculum navigationis incertæ ſecurus aſcendis? Neſcis quid deſideres, & tamen ſic ei jungeris, quaſi aut ante deſideraveris; aut, ut leviſſimè dicam, poſteà deſideraturus ſis. Sed ad miniſterium iſte ſexus eſt aptior. Elige ergo anum deformem: elige probatæ in Domino continentiæ. Quid te adoleſcentula, quid pulchra, quid luxurioſa delectat? Uteris balneis: cute nitida, rubicundis genis incedis: carnibus veſceris: affluis divitiis, pretiosâ veſte circundaris: & juxta ſerpentem mortiferum ſecurè dormire te credis? At non habitas in eodem hoſpitio. In nocte dumtaxat: ceterùm totos dies in hujus confabulatione conſumis. Quare ſolus cum ſolâ, & non cum arbitris ſedes: ut cùm ipſe non pecces, aliis peccare videaris: ut exemplo ſis miſeris qui nominis tui auctoritate delinquant? Tu quoque virgo, vel vidua, cur tam longo ſermone viri retineris? cur cum ſolo relicta non metuis? ſaltem alvi te, & veſicæ cogat neceſſitas, ut exeas foras: ut deſeras in hac re eum, cum quo licentius, quàm cum germano multo inverecundiùs, quàm cũ marito, egiſti. Sed de ſcripturis ſanctis aliquid interrogas. Interroga publicè, audiant pediſequæ, audiant comites tuæ. Omne, quod manifeſtatur, lux eſt. Bonus ſermo ſecreta non quærit, quin potius delectatur laudibus ſuis, & teſtimonio plurimorum. Magiſter egregius contemnit viros, deſpicit fratres, & in unius mulierculæ

ſecretâ eruditione deſudat. Declinavi parumper de meâ diſputatione, aliorum occaſione, & dum infantem Pacatulam inſtituo, immò & nutrio, multarum ſubito mihi malè pacatarũ bella ſuſcepi. Revertar ad propoſitum. Sexus femineus ſuo jungatur ſexui: neſciat, immò timeat cum pueris ludere. Nullum impudicum verbũ noverit: & ſi forte in tumultu familiæ diſcurrentis aliquid audiat, non intelligat. Matris nutum pro verbis, ac monitis, & pro imperio habeat. Amet ut parentem, ſubjiciatur ut dominæ, timeat ut magiſtram. Cùm autem virgunculam rudem, & edentulam ſeptimus ætatis annus exceperit, & cœperit erubeſcere, ſcire quid taceat, dubitare quid dicat: diſcat memoriter pſalterium: & uſque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apoſtolos, & Prophetas ſui cordis theſaurum faciat: nec liberius procedat ad publicum, nec ſemper Eccleſiarum quærat celebritatem: in cubiculo ſuo totas delicias habeat. Numquam juvenculos, numquã cincinnatos videat; vocis dulcedines per aurem animam vulnerantes, puellarumque laſcivia repellantur: quæ quantò licentiùs adeunt, tantò difficiliùs evitantur: & quod didicerunt, ſecreto docent, incluſamque Danaën vulgi ſermonibus violant. *Ovidius in metamorphe.* Sit ei magiſtra comes, pædagoga cuſtos, non multo vino dedita, non juxta Apoſtolum, otioſa, atque verboſa, ſed ſobria, gravis, lanifica, & ea tantum loquens, *1. Tim 3* quæ animum puellarem ad virtutem inſtituant. Ut enim aqua in areolâ digitum ſequitur præcedentem: ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis eſt, & quocunque duxeris, trahitur. Solent laſcivi, & cõptuli juvenes blandimẽtis, affabilitate, munuſcu-

lis aditum ſibi per nutrices, aut alumnas quæ-rere, & cum clementer intraverint, de ſcintillis incendia concitare, paulatimque proficere ad impudentiam, & nequaquam poſſe prohiberi; illo in ſe verſiculo comprobato: *Ægrè reprehendas, quod ſinis conſueſcere.* Pudet dicere, & tamen dicendum eſt: Nobiles feminæ, quæ nobiliores habuêre neglectui procos, viliſſimæ cōditionis hominibus & ſervulis copulantur, ac ſub nomine religionis, & umbra continentiæ, interdum deſerunt viros Helenæ, ſequuntur Alexandros, nec Menelaos pertimeſcunt. Videntur hæc, planguntur, & nō vindicantur: quia multitudo peccantium peccandi licentiam ſubminiſtrat. Proh nefas! orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruunt, Urbs inclyta, & Romani imperij caput, uno hauſta eſt incendio: nulla eſt regio, quæ non exules Romanos habeat. In cineres ac favillas ſacræ quondam Eccleſiæ conciderunt, & tamē ſtudemus avaritiæ. Vivimus quaſi alterâ die morituri, & ædificamus quaſi ſemper in hoc ſæculo victuri. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum: & nudus, atque eſuriens ante fores noſtras Chriſtus in paupere moritur. Legimus Aaron pontificem iſſe obviam furentibus flammis, & accenſo thuribulo, Dei iram cohibuiſſe: ſtetit inter mortem & vitam ſacerdos magnus: nec ultra veſtigia ejus ignis procedere auſus eſt. Moyſi loquitur Deus: Dimitte me, & delebo populum iſtum. Quando dicit, Dimitte me, oſtendit ſe teneri poſſe, ne faciat quod minatus eſt. Dei enim potentiam ſervi preces impediebant. Quis putas, ille ſub cælo eſt, qui nunc iræ Dei poſſit occurrere? qui obviare flammis, & cum Apoſtolo dicere: Optabam

Sezono. li.

Levit. 10
Exod. 32
Rom. 9.

ego anathema eſſe pro fratribus meis? Pereunt cum paſtoribus greges: quia ſicut populus, ſic ſacerdos. Moyſes compaſſionis loquebatur affectu: Si dimittis populo huic, dimittee: ſin autem, dele me de libro tuo. Vult perire cum pereuntibus, nec propriâ ſalute contentus eſt. Gloria quippe regis, multitudo populi. His Pacatula noſtra nata eſt temporibus, inter hæc crepundia primam carpit ætatem, antè lacrymas ſcitura, quàm riſum: priùs fletum ſenſura, quàm gaudium: necdum introitus, jam exitus: talem ſemper putet fuiſſe mundum; neſciat præterita, fugiat præſentia, futura deſideret. Hæc ut tumultuario ſermone dictarem, & poſt neces amicorum, luctumque perpetuum infanti ſenex longo poſt liminio ſcriberem, tua, Gaudenti frater, impulit charitas: maluique parùm quàm nihil omninò, poſcenti dare: quia in altero voluntas oppreſſa luctu, in altero amicitiæ diſſimulatio eſt.

Eſa. 24.

Exod. 32.

ARGUMENTUM.

Euſtochium ſola ex omnibus liberis Paulæ, nobilis apud Romanos matrona, perpetuam virginitatem profeſſa, matrem uſque in Bethlehem, ubi ſanctiſſimè cum virginibus in monaſterio ambæ vixerunt, ſecuta eſt. Hanc nunc D. Hieronymus docet, quomodo cuſtodire virginitatem debeat: eoſque qui caſtitatis ſpecie ventri, avaritiaque inſerviunt, acriter intereà reprehendit.

HIERONYMUS ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.

EPISTOLA XVII.

Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui: & concupiſcet Rex decorem

Pſa. 44.

tuum. Hæc idcircò domina mi Euſtochium, ſcribo (dominam quippè vocare debeo ſponſam Domini mei) ut ex ipſo principio lectionis agnoſceres; non me nunc laudē virginitatis eſſe dicturum, quam probaſti optimam, & conſequuta es: nunc enumeraturum moleſtias nuptiarum, quomodò uterus intumeſcat, infans vagiat, cruciet pellex, domus cura ſolicitet & omnia quæ putantur bona, mors extrema præcidat: ſed ut intelligeres tibi exeunti de Sodomâ timendum eſſe Loth uxoris exemplum. Nolo tibi venire ſuperbiā de propoſito, ſed timorē. Nemo inter ſerpentes & ſcorpiones ſecurus ingreditur. Magnis inimicorū circundamur agminibus: hoſtiū plena ſunt omnia. Quandiu hoc fragili corpore detinemur, quamdiu habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & concupiſcit ſpiritus adverſus carnem, & caro adverſus ſpiritum, nulla eſt certa victoria. Adverſarius noſter diabolus tanquā leo rugiens, aliquem devorare quærēs circuit. Si Apoſtolus vas electionis & ſeparatus in Evangelium Chriſti, ob carnis aculeos & incentiva vitiorum reprimit corpus ſuum & ſervituti ſubjicit, ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniatur: & tamen videt aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mētis ſuæ, & captivum ſe in legē duci peccati: Si poſt nuditatem, jejunia, fames, carcerem, flagella, ſupplicia, in ſemetipſum reverſus exclamat. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus: tu te putas ſecuram eſſe debere? Cave quæſo, ne quando de te dicat Deus: Virgo Iſraël cecidit, & non eſt qui ſuſcitet eam. Audēter loquar: Cùm omnia poſſit Deus, ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœnâ, ſed non

Ad timorem hortatio.

Virginitas amiſſa irrecuperabilis.

vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiã, ne in nobis etiam cõpleatur, Virgines bonæ deficient. Obſerva quid dicat, Et virgines bonæ deficient: quia ſunt & virgines malæ. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt in corde ſuo. Perit ergo & mente virginitas. Iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non ſpiritu: virgines ſtultæ, quæ oleum non habentes, excluduntur à ſponſo. Si autem & illæ quæ virgines ſunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non ſalvantur: quid fiet illis, quæ proſtituerunt membra Chriſti, & mutaverunt templum S. Spiritus in lupanar? Si quid itaque in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur, hoc primùm moneo, hoc obteſtor, ut ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc adverſus adoleſcentiã prima arma ſunt dæmonum. Nõ ſic avaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Vinum & adoleſcentia duplex incẽdium voluptatis. Quid oleum flammæ adiicimus? quid ardenti corpuſculo fomenta igniũ miniſtramus? Noë vinum bibit, & inebriatus eſt. Mãducavit populus & bibit, & ſurrexerũt ludere. Daniel deſideriorũ vir appellatus eſt, quia panem deſiderij non manducavit & vinũ concupiſcentiæ non bibit. Innumerabilia ſunt de ſcripturis divina reſponſa, quæ gulam dãnant & ſimplices cibos probent. Ex quo ſolicitè providendũ eſt, ut quos ſaturitas de Paradiſo expulit, reducat eſuries. Quòd ſi volueris reſpondere, de nobili ſtirpe generatam, ſẽper in deliciis, ſemper in plumis, non poſſe à vino & eſculentioribus cibis abſtinere, nec his legibus vivere, diſtrictiùs reſpondebo: Vive, ergo lege tuâ, quæ Dei nõ potes. Nõ quòd Deus univerſitatis creator & Dñs, inteſti-

Vinum virgo fugiat.

Danielis abſtinentia.

norum noſtrorum rugitu & inanitate ventris, pulmoniſque delectetur ardore: ſed quod aliter pudicitia tuta eſſe non poſſit. Piget dicere, quot quotidiè virgines ruant, quantas de ſuo gremio mater perdat Eccleſia: ſuper quæ ſydera inimicus ſuperbus ponat thronum ſuũ.

Quæ hominum conſortia virgini cavenda

Exploſis & exterminatis his quæ nolunt eſſe virgines, ſed videri, nũc ad te mihi omnis dirigatur oratio: quæ quanto prima Romana virgo nobilis eſſe cœpiſti, tantò tibi ampliùs laborãdum eſt, ne & præſentibus bonis careas & futuris. Nolo habeas conſortiũ matronarum: nolo ad nobilium domos accedas: nolo te frequenter videre, quod contemnẽs virgo eſſe voluiſti. Ad hominis conjugẽ Dei ſpõſa properas? Diſce in hac parte ſuperbiã ſanctam: ſcito te illis eſſe meliorẽ. Sint tibi ſociç, quas jejunia tenuãt, quibus pallor in facie eſt, quas & ætas probavit & vita. Eſto ſubjecta parentibus, imitare ſponſum tuum. Raro ſit egreſſus in publicum. Nunquam cauſa deerit procedẽdi, ſi ſemper quando neceſſe eſt, proceſſura ſis. Sit tibi moderatus cibus, & nunquam venter expletus. Plures quippe ſunt, quæ cum vino ſint ſobriæ, ciborum largitate ſunt ebriæ. Ad orationem tibi nocte ſurgenti non indigeſtio ructũ faciat, ſed inanitas. Crebriùs lege: diſce quamplurima. Tenẽti codicẽ ſomnus obrepat, & cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat. Sint tibi quotidiana jejunia, & refectio ſatietatem fugiens.

Quomodo libidini reſiſtendũ.

Si quando ſenſeris exteriorẽ hominem florem adoleſcẽtiæ ſuſpirare, & accepto cibo cùm te in lectulo cõpoſitam dulcis libidinum pompa concuſſerit, arripe ſcutum fidei, in quo ignitę diaboli extinguũtur ſagittæ. Carnis amor Spiritus amore ſuperatur: deſiderium deſiderio reſtinguitur. Lava per ſin-

gulas noctes lectum tuũ, lacrymis tuis ſtratũ tuum riga. Vigila, & eſto ſicut paſſer in ſolitudine. Ne declines aurem tuam in verba malitiæ. Sæpè enim indecens aliquid loquentes, tentant mentis arbitrium, ſi libenter audias virgo quod dicitur: ſi ad ridicula quæque ſolvaris. Naturali ducimur malo: adulatoribus noſtris libenter favemus, ad laudem ſuam intrinſecùs anima lætatur. Sponſa Chriſti arca eſt teſtamenti, intrinſecùs & extrinſecùs deaurata, cuſtos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud fuit, niſi tabulæ teſtamenti, ita & in te nullus ſit extrinſecus cogitatus. Maria bonam partem elegit, quæ non auferetur ab eâ, Eſto & tu Maria, cibis præferto doctrinã. Sorores tuæ curſitent, & quærant quomodo Chriſtum hoſpitem ſuſcipiant. Tu ſemel ſæculi onere projecto, ſede ad pedes Domini & dic, Inveni quem quærebat anima mea: tenebo eum, & non dimittam: Semper te cubiculi tui ſecreta cuſtodiant, ſemper tecum ſponſus ludat intrinſecus. Oras: loqueris ad ſponſum. Legis: ille tibi loquitur. Dina egreſſa corrumpitur. Nolo te ſponſum quærere per plateas: nolo te circumire angulos civitatis. Foris vagentur virgines ſtultæ: tu intrinſecus eſto cum ſponſo. Cum facis eleemoſynam, Deus ſolus videat. Cum jejunas, læta ſit facies tua. Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diverſitate notabilis. Nec ſatis religioſa velis videri, nec plus humilis quã neceſſe eſt, ne gloriam fugiendo quæras. Plures enim paupertatis, miſericordiæ, atque jejunij arbitros declinantes, hoc ipſo cupiũt placere, quòd placere contemnunt: & mirum in modum laus dum vitatur, appetitur. Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitæ munditiæ conveniunt

Non audiendi mali & adulatores.

Virgo amet receſſum.

Chriſtiano. Si quid ignoras, ſi quid de ſcripturis dubitas, interroga eum, quem vita commendat, excuſat ætas, fama non reprobat. Aut ſi non eſt qui poſſit exponere, meliùs eſt aliquid neſcire ſecurè, quàm cum periculo diſcere. Si quæ ancillulę ſunt comites propoſiti tui, ne erigaris adverſus eas, ne infleris ut domina. Unũ ſponſum habere cœpiſtis, ſimul pſallitis, Chriſti ſimul corpus accipitis: cur menſa diverſa ſit: Provocentur & aliæ: honor virginum ſit invitatio ceterarum. Quòd ſi aliquam ſenſeris infirmiorẽ in fide, ſuſcipe, conſolare, blandire, & pudicitiã illius fac lucrum tuum.

Qui doctores à virgine conſulẽdi.

Contra avaritiam.

Avaritiæ tibi quoque vitandum eſt malum: non ut aliena non appetas (hoc enim & publicæ leges puniunt) ſed quòd tua, quæ ſunt aliena, non ſerves. Aliena nobis auri argentiq; ſunt pondera, noſtra poſſeſſio ſpiritualis eſt. Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Cogitatio victus ſpinæ ſunt fidei: radix avaritiæ cura gentiliũ. Terram & cœlum deſpiciens, & Chriſto copulata cãtabis, Pars mea Dominus.

Orandi tempora dividẽda.

Poſt hæc quamquã Apoſtolus orare nos ſemper jubeat, & ſanctis etiã ipſe ſit ſomnus oratio, tamen diviſas orandi horas debemus habere: ut ſi fortè aliquo fuerimus opere detẽti, ipſum nos ad officiũ tempus admoneat. Horam tertiam, ſextam, nonam, diluculum quoque & veſperã nemo eſt qui neſciat. Nec cibi ſumãtur, niſi oratione præmiſſa: nec recedatur à mẽſa, niſi referatur Creatori gratia. Noctibus bis terque ſurgendum: revolvenda quæ de ſcripturis memoriter retinemus. Egredientes de hoſpitio armet oratio: regredientibus de plateâ oratio occurrat antequã ſeſſio: nec priùs corpuſculum requieſcat, quàm anima paſcatur. Ad omnem actum, ad omnem inceſ-

Oratio ſemper adhibenda.

ſum

ſum manus pingat crucem. Propone tibi beatam virginem Mariã, quæ tantæ extitit puritatis, ut mater Domini eſſe mereretur. Ad quam cùm Gabriel angelus in viri ſpecie deſcendiſſet dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum, conſternata & conterrita reſpondere nõ potuit. Nunquã enim à viro fuerat ſalutata. Denique nuncium diſcit & loquitur: & quæ hominem formidabat, cum Angelo fabulatur intrepida. Potes & tu mater eſſe Domini. Accipe tibi donum magnum, novũ, & ſcribe in eo: & poſtquam conceperis in utero & pepereris filiũ, dic, A timore tuo concepimus Domine, & doluimus, & peperimus ſpiritũ ſalvationis tuæ, quem fecimus ſuper terrã. Tunc & filius tuus tibi reſpondebit, Ecce mater mea & fratres mei. Hæc omnia quæ digeſſimus dura videbuntur ei, qui non amat Chriſtum. Qui autem omnem ſæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit univerſa ſub ſole ut Chriſtum lucrifaciat: qui cõmortuus eſt Domino ſuo, & conſurrexit, & crucifixit carnem cum vitiis & concupiſcentiis, liberè proclamabit, Quis nos ſeparabit a charitate Dei? Quis ſanctorum ſine certamine coronatus eſt quære, & invenies ſingulos adverſa perpeſſos. Solus in deliciis Salomon fuit, & forſitã ideò corruit: Quem enim diligit Dominus, corripit: caſtigat autem omnem filium quem recipit. Nonne meliùs eſt brevi tẽpore dimicare, ferre vallum, arma ſumere, laceſſere ſub loricâ, & poſteà gaudere victorem, quàm impatientiá unius horæ ſervire perpetuo? Nihil amantibus durum eſt: nullus difficilis cupienti labor eſt. Amemus Chriſtum, ejuſque ſemper quæramus amplexus: & facile videbitur omne difficile, Brevia putabimus univerſa

Difficultates in via Dei ſuperandæ.

quæ longa ſunt. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Niſi vim feceris, cœlorum regna non capies. Quotieſcunque te vana ſæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo aliquid videris glorioſum, ad paradiſum mente tranſgredere: eſſe incipe quod futura es: & corpore pariter ac mente munita clamabis, & dices: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam.

ARGUMENTUM.

Hieronymus, à Iulianâ matre, & Probâ avi rogatus, Demetriadem virginem docet, quomodo vivere, & virginitatem cuſtodire debeat.

AD DEMETRIADEM de ſervandâ virginitate.

EPISTOLA XVIII.

INter omnes materias, quas ab adoleſcentiâ uſque ad hanc ætatem, vel meâ, vel notariorum ſcripſi manu, nihil præſenti opere difficilius. Scripturus enim ad Demetriadem, virginē Chriſti, quæ & nobilitate, & divitiis prima eſt in orbe Romano, ſi cuncta virtutibus ejus congrua dixero, adulari putabor: ſi quædam ſubtraxero, ne incredibilia videantur, damnū laudibus ejus mea faciet verecundia. Quid igitur faciam? quod implere nō poſſum, negare non audeo: tanta eſt aviæ ejus & matris, inſignium fœminarum, in jubendo auctoritas, in petendo fides, in extorquendo perſeverātia. Neque enim ut novum & præcipuum quiddam à me flagitant, cujus ingenium in hujuſcemodi materiis ſæpè detritum eſt, ſed ne vocis meæ pro virili parte deſit teſtimonium in ejus virtutibus explicandis, cujus, ut inclyti oratoris utar ſententiâ, ſpes magis laudanda, quàm res eſt: quamquam puellares annos ā dei

ardore ſuperarit, & inde cœperit, ubi aliis deſiſſe, perfectæ conſummatæque virtutis eſt. Sit procul obtrectatio, faceſſat invidia nullum in ambitione ſit crimen: ignoti ad ignotam ſcribimus, dumtaxat juxta faciem corporalem, alioquin interior homo pulchrè ſibi cognitus eſt, illâ notitiâ, quâ & Paulus Apoſtolus Coloſſenſes, multoſque credentium noverat quos ante non viderat. Quantum ſit apud me meritum immò miraculum virginis noſtræ, hinc poteſt æſtimari, quòd occupatus in explanatione templi Ezechielis, quod opus in omnibus ſcripturis ſanctis vel difficillimum eſt, & in ea parte delubri, in qua ſancta ſanctorum, & thymiamatis altare deſcribitur, malui parumper hoc uti diverticulo; ut de altari tranſirem ad altare, & hoſtiam vivam, placentem Deo, ac ſineulla macula, æternæ pudicitiæ conſecrarem. Scio, quòd ad imprecationem pontificis flammeum virginale ſanctum operuerit caput: & illud Apoſtolicæ vocis inſigne celebratum ſit: Volo autem vos omnes virginē caſtam exhibere Chriſto. Quando aſtitit regina à dextris ejus, in veſtitu deaurato, circundata varietate. Quâ veſte polymitâ, & multarum virtutum diverſitate contexta, indutus fuit & Joſeph, & regum quondam utebantur filiæ. Unde & ipſa ſponſa lætatur, ac dicit: Introduxit me rex in cubiculum ſuum, ſodaliumque reſpondet chorus: Omnis gloria filiæ regis intrinſecùs. Sed & noſtra oratio dabit aliquid emolumenti. Equorum curſus favore pernicior fit: pugilum fortitudo clamoribus incitatur: paratas ad prælium acies, ſtrictoſque mucrones, ſermo Imperatoris accendit. Igitur & in opere præſenti avia quidem, materque plantaverunt:

2. Cor. 11. *Pſal. 48.* *Gen. 37.* *Cant. 1.* *Pſal. 44.*

incrementũ dabit Rhetorum diſciplina eſt ab avis,& atavis,& omni retrò nobilitate ornare,quem laudes:ut ramorum ſterilitatem radix fecunda compenſet:& quod in fructu non teneas, miteris in trunco. Scilicet nunc mihi Proborum,& Olibriorum clara repetenda sũt nomina,& illuſtris Anitij ſanguinis genus:in quo aut nullus,aut rarus eſt,qui non meruerit conſulatum:aut proferẽdus Olibrius virginis noſtræ pater,quem , immaturâ morte ſubtractum,Roma congemuit.Vereor plura dicere , ne ſanctæ matris vulnus exaſperem, & virtutum ejus recordatio,fiat doloris inſtauratio. Pius filius, vir amabilis , clemens dominus, civis affabilis, conſul quidem in pueritia,ſed morum bonitate ſenator illuſtrior Felix morte ſua,qui non vidit patriam corruentem:imò felicior ſobole,qui Demetriadis proaviæ nobilitatem inſigniorem reddidit , Demetriadis filiæ perpetuâ caſtitate. Verum quid ago ? oblitus propoſiti,dum admiror juvenem laudavi aliquid bonorum ſæcularium,cùm in eo mihi virgo magis noſtra laudanda ſit , quòd hæc univerſa contempſerit : quod ſe non nobilem, non divitiis præpollentem, ſed hominem cogitavit. Incredibilis animæ fortitudo, inter gemmas & ſericum, inter eunuchorum & puellarum catervas,& adulationem ac miniſteria familiæ perſtrepentis , & exquiſitas epulas,quas amplæ domus præbebat abundãtia,appetiſſe eam jejuniorum laborem,aſperitatem veſtium, victus continentiam ; legerat enim Domini verba dicentis : Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Stupebat
Matt. 1. ad converſationem Heliæ,& Joãnis Baptiſtæ;
4.Reg. quorum uterq; zonâ pelliceâ aſtrinxit & mor-
Matt.11 tificavit lumbos ſuos alter veniſſe narratur in

ſpiritu,& virtute Heliæ præcurſor Domini,in utero prophetans parentis,& ante diem judicij judicis voce laudatus. Annæ filiæ Phanuelis mirabatur ardorem, quæ orationibus atque jejuniis uſque ad ultimam ſenectutem in templo Domino ſerviebat. Quatuor virginum filiarum Philippi deſiderabat chorum:& unam ſe illarum eſſe cupiebat, quæ pudicitiâ virginali, prophetiæ gratiam conſecutæ ſunt. His & hujuſcemodi cogitationibus paſcebat animum,nihil ita metuens, quàm aviam,matremque offendere:quarum cùm incitaretur exemplo,voluntate & ſtudiis terrebatur,non quòd diſpliceret eis ſanctum propoſitum,ſed quòd pro rei magnitudine, optare id, & appetere non auderent. Æſtuabat Chriſti tyruncula: oderat ornatum ſuum: & cum Heſter loquebatur ad Dominum:Tu noſti,quòd oderim inſigne capitis mei, hoc eſt, diadema, quo utebatur quaſi regina, & tantæ ducam immunditiæ,velut pannum menſtruatæ. Ajunt ſanctæ & nobiles feminæ, quæ eam viderunt, quæ norunt,quas de littore Galliarum ad habitationem ſanctorum locorum, hoſtium per Africam compulit ſæva tempeſtas, noctibus & ſecretò,conſciis tantùm virginibus Dei, quæ in matris, & aviæ comitatu erant, numquam eam linteaminum, numquam plumarum uſam mollitie, ſed ciliciolum in nudâ humo habuiſſe pro ſtratu, jugibus faciem rigaſſe lacrymis, Salvatoris mente genibus advolutam, ut ſuum reciperet propoſitum,ut impleret deſideriũ,ut aviæ animum matriſque molliret. Quid ultrà differo? cùm jam nuptiarum appropinquaret dies,& futuro matrimonio thalamus pararetur, ſecretò & abſque arbitris, noctemque ha-

Luc 2.
Act. 21.
Heſt. 2. 15.

bens pro ſolatio, talibus ſe fertur armaſſe conſiliis: Quid agis Demetrias? cur pudicitiã tanto pavore defendis? libertate opus eſt, & audaciâ: quæ ſi in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendo? quæ tuorum vultũ ferre non potes, quomodò ſuſtineres tribunalia perſecutorum? Si te virorum exempla non provocant, hortetur, faciatque ſecuram beata martyr Agnes, quæ & ætatem vicit, & tyrannum: & titulum caſtitatis martyrio conſecravit. Neſcis miſera, neſcis cui virginitatem tuã debeas. Dudum inter barbaras tremuiſti manus: aviæ, matriſque ſinu, & pallis tegebaris: vidiſti te captiva, & pudicitiam tuam non tuæ poteſtatis: horruiſti truces hoſtium vultus: raptas virgines Dei, gemitu tacito cõſpexiſti: urbs tua, quondam orbis caput, Romani popul. ſepulchrũ eſt: & tu in Libyco litore exulem virum, exul ipſa accipies? quam habitura pronubam? quo deducenda comitatu? Stridor Punicæ linguæ procacia tibi Feſcennina cantabit. Rumpe moras omnes, Perfecta Dei dilectio foras mittit timorem. Aſſume ſcutum fidei, loricam juſtitiæ, galeam ſalutis: procede ad prælũ. Habet & pudicitia ſervata martyrium ſuum. Quid metuis aviam? quid formidas parentem? forſitan & ipſæ velint, quod te velle non credunt. His, & aliis compluribus inflammata ſtimulis, omnem corporis cultum, & habitum ſæcularem, quaſi propoſiti ſui impedimenta, projecit. Pretioſa monilia, & graves cenſibus uniones, ardenteſque gemmæ, redduntur ſeriniis: vili tunicâ induitur: viliori tegitur pallio: & inſperata aviæ genubus repentè provolvitur, fletu tantùm, & planctibus, quæ eſſet, oſtendit.* Obſtupuit ſancta & gravis femina, alienum habitum in nepte conſpiciens:

Ioan 4 / *Eph. 6.*

* *Alias*, *oſtendẽs*.

mater gaudio ſtabat attonita:utraque verum non credere,quod verum eſſe cupiebat : hæſit vox faucibus, & inter ruborem, & pallorem, metumque atque lætitiam,cogitationes variæ nutabant. Succumbendum eſt huic loco, neque narrare aggrediar, quod dicendo minus faciam. Ad explicandam incredibilis gaudij magnitudinem & Tulliani fluvius ſiccaretur ingenij, & contortæ Demoſthenis, vibratæque ſententiæ, tardiùs, languidiúſque ferrentur. Quidquid poteſt cogitare animus, quidquid ſermo poteſt explicare,illo in tempore factum eſt. Certatim in oſcula neptis, & filiæ mater, & avia ruunt : ubertim flere præ gaudio, jacentem manu attollere, amplexarique trepidantem : agnoſcere in illius propoſito mentem ſuam, & gratulari, quòd nobilem familiã virgo virginitate ſuâ nobiliorem faceret,inveniſſe eam, quod præſtaret generi,quod Romanæ urbis cineres mitigaret. Jeſu bone,quid illud in totâ domo exultationis fuit?Quaſi ex radice fecundâ multæ ſimul virgines pullularunt:exemplumque patronæ, & dominæ ſecuta eſt clientum turba, atque famularum.Per omnes domos fervebat virginitatis profeſſio:quarum cùm impar eſſet in carne conditio, unum erat præmium caſtitatis,parum loquor.Cunctæ per Africam Eccleſiæ quondam exultavere tripudio:non ſolùm ad urbes, oppida, viculoſque, ſed ad ipſa quoque magalia * celebris fama penetravit : omnes inter Africam, Italiamque inſulæ hoc rumore repletæ ſunt, & inoffenſo pede longiùs gaudia cucurrere. Tunc lugubres veſtes Italia mutavit,& ſemiruta urbis Romæ mœnia, priſtinum ex parte recepere fulgorem, propitium ſibi exiſtimantes Deum,in alumnæ

* *Alias*, *mepalia*

converſione perfecta. Putares extinctam Gothorum manum, colluviem perfugarum atq; ſervorum Domini deſuper intonantis fulmine concidiſſe. Non ſic poſt Trebiam, Traſymenum, & Cannas, in quibus locis Romanorum exercituum cæſa ſunt millia, Marcelli primũ apud Nolã prælio ſe populus Romanus erexit: minori prius gaudio ſtrata Gallorum agmina, auro redempta nobilitas, & ſeminarium Romani generis in arce cognovit. Penetravit hic rumor orientis littora: & in mediterraneis quoq; urbibus Chriſtianæ gloriæ triumphus auditus eſt. Quæ virginum Chriſti non hujus ſe ſocietate jactavit? quæ mater noſtrum, Juliana, beatum clamavit uterum? Incerta apud infideles ſint præmia futurorum. Plus interim recepiſti virgo, quam obtuliſti. Quam ſponſam hominis una tantum provincia noverat, virginem Chriſti totus orbis audivit. Solent miſeri parentes, & nam plenæ fidei Chriſtiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere: Tanti, ut dicitur, vitrũ: quanti margaritum? Certè, qui religioſiores ſibi videntur, parvo ſumptu, & qui vix ad alimenta ſufficiat, virginibus dato omnem cenſum in utroque ſexu ſæcularibus liberis largiũtur. Quod nuper in hac urbe dives quidã fecit presbyter, ut duas filias in propoſito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorum luxuriæ, atque deliciis provideret. Fecerunt hoc multæ, proh dolor! noſtri propoſiti fœminæ: atque utinã rarum eſſet exemplum: quod quantò crebrius eſt, tantò iſtæ feliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla ſecutæ ſunt. Fertur, & omnium Chriſtianorum laude celebratur, quid-

quid fuerat nuptiis præparatum, à ſanctâ Chriſti Sinoride virgini traditum, nè ſponſo fieret injuria: immò ut dotata priſtinis opibus veniret ad ſponſum: & quod in rebus mundi periturum erat, domeſticorum Dei ſuſtentaret inopiam. Quis hoc credat? Proba illa, omnium dignitatum, & cunctæ nobilitatis in orbe Romano nomen illuſtrius, cujus ſanctitas, & in univerſos effuſa bonitas etiam apud barbaros venerabilis fuit, quam trium liberorum, Probini, Olibrij & Probi, non fatigarunt ordinarij conſulatus. Et cùm, incenſis direptiſque domibus, in urbe captivitas ſit, nunc habitas venundare dicitur poſſeſſiones, & facere ſibi amicos de iniquo mammonâ, qui ſe *Luc.* 16. recipiant in æterna tabernacula, ut erubeſcant omnes Eccleſiaſtici miniſterij gradus, & caſſa nomina monachorum emere prædia, tantâ nobilitate vendente. Vix barbarorum effugerat manus, & avulſas de complexu ſuo virgines fleverat, cum ſubitò intolerabili, quod numquam timuerat, amantiſſimi filij orbitate percutitur, & quaſi futura virginis Chriſti avia, ſpe futurorum mortiferum vulnus excepit, probans in ſe verum eſſe, quod in lyrico carmine ſuper juſti præconio dicitur: Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinæ. Legimus in volumine Job: Abhuc illo lo- *Iob.* 17. quente, venit alius nuncius. Et in eodem: Tentatio, ſive ut melius habetur in Hæbræo, militia, eſt vita hominis ſuper terram. Ad hoc enim laboramus, & in ſæculi hujus periclitamur militiâ, ut in futuro ſæculo coronemur. Nec mirum hoc de hominibus credere, cùm *Matt.* 4. Dominus ipſe tentatus ſit. Et de Abrahā ſcri- *Gen.* 22. ptura teſtatur, quòd Deus tentaverit eum. *Rom.* 5. Quam ob cauſam & Apoſtolus loquitur: Gau-

dentes in tribulatione, ſcientes, quòd tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit.
Rom. 8. Et in alio loco: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? ſicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die, ęſtimati ſumus, ut oves occiſionis. Et Eſaias hujuſcemodi homines
Eſai. 28. cohortatur, dicens: Qui ablactati eſtis à lacte, qui avulſi ab ubere, tribulationem ſuper tribulationem
Rom. 8. expectare ſpem ſuper ſpem. Non ſunt condignæ paſſiones hujus tēporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Cur iſta replicaverim, ſequens ſermo monſtrabit. Quæ de medio mari fumantē viderat patriā, & fragili cymbæ ſalutem ſuam ſuorumque commiſerat, crudeliora invenit Africæ litora. Excipitur enim ab eo, quem neſcias, utrum avarior, an crudelior fuerit: cui nihil dulce præter vinum, & pretium: & qui ſub occaſione partium clementiſſimi principis, ſævīſſimus omniū extitit tyrannorum: Et ut aliquid loquar de fabulis poëtarum, quaſi Orcus in tartaro, non tricipitē ſed multorum capitum habuit Cerberum, qui cuncta traheret, ac laceraret. Hinc matrum gremiis abducere pactas, negotiatoribus & avidiſſimis mortalium Syris, nobiliū puellarū nuptias vendere, non pupillarum, non viduarum, non virginum Chriſti inopiæ parcere, magiſque manus rogantium ſpectare, quàm vultus. Hanc feram Charibdim, Scyllamque ſuccinctam multis canibus fugiens, barbaros matrona ſuſtinuit, qui nec naufragiis parcerent, nec captivitatibus flecterentur. Imitare crudelis ſaltem hoſtē Romani imperij. Brenus noſtri temporis, tantum

quod invenerat, tulit: tu quæris, quod non invenis. Et mirantur æmuli (virtus enim ſemper invidiæ patet) cur tantarum ſecum pudicitiam tacitâ proſcriptione mercata ſit: cùm & ille partem dignatus ſit accipere, qui totum potuit auferre, & hæc quaſi comiti negare non auſa ſit, quæ ſe intelligebat ſub nomine privatæ dignitatis tyranno ſervientem? Sentio me inimicorum patere morſibus, quòd adulari videar clariſſimæ & nobiliſſimæ feminæ: qui accuſare non poterunt, ſi me ſcient huc-uſque tacuiſſe. Neque enim laudavi in eâ umquam antiquitatem generis, divitiarum, & potentiæ magnitudinẽ, viro vivente, vel mortuo: quæ alij forſitan mercenariâ oratione laudaverint. Mihi propoſitũ eſt ſtylo Eccleſiaſtico laudare aviã virginis meæ, & gratias agere, quòd voluntatem ejus ſuâ adjuverit voluntate. Alioquin cellula monaſterij, vilis cibus, veſtiſque contempta, & ætas vicina jam morti, breviſque temporis viaticum, carent omni aſſentationis infamiâ. Denique in reliquis partibus, omnis mihi ſermo ad virginem dirigetur, & virginem nobilem, & nobilem non minùs ſanctitate, quàm genere: cujus quantò ſublimior aſſenſus eſt, tantò lapſus periculoſior. Unum illud tibi nata Deo, quæque omnibus unum prædicam, & repetens, iterúmque, iterumque monebo, ut animum tuum ſacræ lectionis amore occupes, nec in bonâ terrâ pectoris tui, ſementem lolij avenarumque ſuſcipias: nè, dormiente patrefamilias, qui eſt νοῦς, id eſt, animus Deo ſemper adhærens, inimicus homo zizania ſuperſeminet, ſed ſemper loquaris: In noctibus quæſivi quem diligit anima mea, ubi paſcis, ubi cubas in meridie? Et adhæſit poſt te ani-

Matt 13.
Cant. 3.
Pſal. 62.
Hier. 177.

ma mea: me ſuſcepit dextera tua, Illudque Hieremiæ: Non laboravi ſequens te: neque enim eſt dolor in Jacob, nec labor in Iſraël. Quando eras in ſæculo, ea quæ erant ſæculi, diligebas: polire faciem purpuriſſo, & ceruſſa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere. Ut taceam de inaurium pretiis, candore margaritarum, rubri maris profunda teſtantiū, ſmaragdorum viroie, ceraunioium flammis, hiacynthorum pelago, ad quæ ardent & inſaniūt ſtudia matronarum. Nunc autem, quia ſæculum reliquiſti, & ſecundo poſt baptiſmum gradu, iniſti pactum cum adverſario tuo, dicens ei: Renuncio tibi, diabole, & ſæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis. Serva fœdus, quod pepigiſti, & eſto conſentiens, pactumque cu-
Mat. 22. ſtodiens cum adverſario tuo, dum es in viâ hujus ſæculi: ne fortè tradat te judici, & te de ſuo aliquid uſurpaſſe convincat: tradatiſque
Mat. 12. miniſtro, qui ipſe eſt & inimicus, & vindex: & mittaris in carcerem & in tenebras exteriores, quæ quantò à Chriſto vere lumine ſeparantur, tantò nos majori horrore circumdant, & non indè exeas, niſi ſolvas noviſſimū quadrantem, id eſt, minimum quodque delictum; quia & pro otioſo verbo reddituri ſumus rationem in die judicii. Hæc dicta ſint non in-
Eccl. 10. fauſto contra te vaticinio, ſed pavidi cautiq; monitoris officio, ea quoque in te, quæ tuta ſunt formidantis. Si ſpiritus, inquit, poteſtatē habentis aſcenderit ſuper te locum tuum ne dimiſeris. Quaſi in procinctu, & in acie ſta-
Pſal. 19. *Pſ. 103.* mus ſemper ad pugnam. Vult nos loco movere hoſtis, & de gradu decedere, ſed ſolidanda veſtigia ſunt, & dicendum: Statui ſupra petram pedes meos, & petra refugium leporibus,

Pro quo multi herinaceos legunt. Herinaceus animal parvum, & fugax, & ſpinatum ſentibus prægravatum. Sed ideo Ieſus ſpinis coronatus eſt, & noſtra delicta portavit, & pro nobis doluit, ut de ſentibus & tribulationibus feminarū, ad quas dicitur: In anxietatibus, & doloribus pariet mulier, & ad virum converſio tua, & ipſe tui dominabitur: roſa virginitatis, & lilia caſtitatis naſcerentur. Unde & ſponſus paſcitur inter lilia, & inter eos, qui veſtimenta ſua non coinquinaverunt: virgines enim permanſerunt, audieruntque præceptum: Candida ſint ſemper veſtimenta tua, & quaſi auctor virginitatis, & princeps, loquitur confidenter: Ego flos campi, & lilium convallium. Petra igitur leporum eſt, qui in perſecutionibus fugiunt de civitate, in civitatem. Nec timent illud propheticum: Periit fuga à me; Montes autem excelſi cervis, quorum colubri cibus ſunt: quos educit puer parvulus de foramine, quando pardus & hœdus, requieſcunt ſimul: & bos, & leo comedunt paleas, ut nequaquam bos diſcat feritatem, ſed leo doceatur manſuetudinem. Revertamur ad propoſitum teſtimonium. Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Poſt quod ſequitur: Quia curatio quieſcere facit peccata maxima. Qui verſiculus hunc habet ſenſum: Si in cogitationes tuas coluber aſcenderit, omni cuſtodiâ ſerva cor tuum. Et cum David canito: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo: ad peccatum maximum, quod opere perpetratur, nequaquam pervenies, ſed incentiva vitiorum ſtatim in mente jugulabis, & parvulos Babylonis allides ad petram: in quâ ſerpentis veſtigia non repe-

Gen. 3.
Cant 2.
Apoc. 14
Eccl 9.
Cant. 1.
Pſa. 141.
Eſa 11.
Eccl. 10.
Pſal. 18.
Pſ. 136.
Pſal. 18.

riuntur, cautéque Domino promittes: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Hoc eſt,
Exod. 40 quod alibi ſcriptura teſtatur: Peccata patrum reddam in filios, in tertiam & quartam generationem, ut cogitationes noſtras, mentiſque decretum non ſtatim puniat, ſed reddat in poſteris, id eſt, in malis operibus, & in delictorũ
Amos 1. & 2. perſeverantiâ. Quoniam per Amos loquitur: Super tribus & quatuor impietatibus illius, & illius civitatis, nonne averſabor eam? Hæc curſim, quaſi de prato pulcherrimo ſanctarum ſcripturarum, parvos flores carpſiſſe ſufficiat pro commonitione tui: ut & claudas cubiculũ pectoris, & crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Ægy-
Exod. 12 pti in te locum reperiat, ſed primogenita, quæ
Pſal. 56. apud Ægyptios pereunt, in tua mente ſalven-
Eſa. 23. tur, & dicas cum Propheta: Paratum cor meũ Deus, paratum cor meum: cantabo & pſallã. Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cithara. Quam aſſumere jubetur & Tyrus, multis peccatorum confoſſa vulneribus: ut agat pœnitentiam, & maculas priſtinæ fœditatis cum Petro amaris lacrymis abluat. Verùm nõ ignoremus pœnitentiam, ne facilè peccemus. Illa quaſi ſecunda poſt naufragium miſeris tabula ſit: in virgine integra ſervetur navis.
1. Cor. 9. Aliud eſt, quærere, quod perdideris, aliud, poſſidere quod numquam amiſeris. Unde & Apoſtolus caſtigabat corpus ſuum, & in ſervitutem redigebat, ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniretur: corporiſque ex perſonâ generis humani inflãmatus ardoribus loquebatur: Miſer ego homo, quis me liberabit de
Rom. 7. corpore mortis hujus? Et iterùm: Scio quia non habitat in me, hoc eſt in carne

meâ bonum: velle etiam adjacet mihi: ut faciam autem bonum, nequaquam invenio. Neque enim, quod volo bonum, ſed quod nolo malum, hoc facio. Et denuò: Qui in carne ſunt Deo placere non poſſunt, Vos autem nõ eſtis in carne, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritu Dei habitat in vobis: Poſt cogitationum diligentiſſimam cautionem, jejuniorum tibi arma ſumenda ſunt, & cavendum cum David: Humiliavi in jejunio animam meam. Et Cinerem tanquam panem manducavi. Et, cùm moleſti erant mihi, induebar cilicio. Eva per cibum ejecta eſt de paradiſo. Helias quadraginta dierum exercitatus jejunio, igneo curru rapitur in cælum. Moyſes quadraginta diebus ac noctibus familiaritate & ſermone Dei paſcitur, in ſe veriſſimum probans quod dicitur: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Salvator generis humani, qui virtutum & converſationis ſuæ nobis reliquit exemplum, póſt baptiſmum ſtatim aſſumitur à ſpiritu, ut pugnet contra diabolum, & oppreſſum, atque contritum tradat diſcipulis conculcandum. Unde & Apoſtolus loquitur: Deus autem conteret Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Et tamen hoſtis antiquus, poſt quadraginta dierum jejunium, per cibum molitur inſidias, & dicit: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. In lege, menſe ſeptimo poſt clangorem tubarum, decimo die menſis totius gentis Hebrææ jejunium eſt, & exterminatur illa anima de populo ſuo, quæ ſaturitatem prætulerit continentiæ. In Job ſcriptum eſt de dracone: Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo illius ſuper umbilicum ventris ejus. Adverſum juvenes, & puellas ætatis ardore hoſtis noſter abutitur, &

Rom. 8. Pſal. 34. Pſ. 101. Cant 3. 3. Re. 19. 4. Reg. 2. Exod. 24 Deut 8. Matt. 4. Rom. 16. Levi. 16. Iob. 38. Iac. 3.

Oſee 7. inflammat totam nativitatis noſtræ,& implet illud Oſee: Omnes adulterantes,quaſi clibanus corda eorum, quæ Dei miſericordia, & jejuniorum frigore reſtringuntur. Hæc ſunt ignita diaboli jacula,quæ ſimul & vulnerant & inflammant, & à rege Babylonio tribus' ſueris præparantur, qui ſuccendit fornacem quadraginta novem cubitorum, habens & ipſe ſeptem hebdomadas ad perditionem, quas Dominus obſervari juſſerat ad ſalutem. *Dan. 3. & Deut. 6.* Sed quo modo ibi quartus, ſpeciem habens quaſi filij hominis,immēſos mitigavit ardores, & inter camini æſtuantis incendium docuit flammas calorem amittere,& aliud oculis comminari, aliud præbere tactui: ſic & in animo virginali, rore cœleſti & jejuniorum frigore calor puellaris extinguitur:& in humano corpore, Angelorum impetratur converſatio: Quam ob rem & vas electionis de *1. Cor. 7.* virginibus ſe dicit Domini non habere præceptum: quia contra naturam, immò ultra naturam eſt, non exercere quod nata ſis:interficere in te radicem tuam,& ſola virginitatis poma decerpere: neſcire thorum, omnem virorum horrere contactum,& in corpore vivere ſine corpore. Neque verò immoderata tibi imperamus jejunia,& enormem ciborum abſtinentiam, quibus ſtatim corpora delicata franguntur,& antè ægrotare incipiunt, quàm ſanctæ converſationis jecēre fundamenta. Philoſophorum quoque ſententia eſt,μεσότητας ἀρετὰς, ὑπερβολὰς κακίας εἶναι: quod Latinus ita poteſt ſermo reſonare: moderatas eſſe virtutes: excedentes modum, atque menſuram, inter vitia deputari.Unde & unus de ſeptem ſapientibus? μηδὲν ἄγαν, id eſt, ne quid,ait, nimis.Quod tam celebre factum eſt,

ut comico quoque verſu expreſſum ſit. Sic debes jejunare, ut non palpites, & reſpirare vix poſſis, & comitum tuarum vel poteris, vel traharis manibus: ſed ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in pſalmis, nec in vigiliis ſolito quid minus facias. Jejunium non perfecta virtus, ſed ceterarum virtutum fundamentum eſt, & ſanctificatio, atque pudicitia: ſine quâ nemo videbit Deum. Gradus præbet ad ſumma ſcandentibus nec tamen, ſi ſola fuerit, virginem poterit coronare. Legamus Evangelium ſapientium & ſtultarum virginum: quarum aliæ cubiculum ſponſi ingrediuntur: aliæ, bonorum operum oleum non habentes, extinctis lampadibus excluduntur. Latus eſt ſuper jejuniis campus: in quo & nos ſæpè cucurrimus, & multorum proprij habentur libri; ad quorum te mittimus lectionem; ut diſcas, quid boni habeat continentia, & quid è contrario mali ſaturitas. Imitare ſpõſum tuum. Eſto aviæ matrique ſubjecta. Nullum virorum, & maximè juvenum niſi cum illis, videas. Nullum ſcias, quem illæ neſciant. Sæcularis quoque ſententia eſt: Eadem velle, & eadem nolle, ea demum firma amicitia eſt. Ut appeteres virginitatem, ut Chriſti pręcepta cognoſceres, ut ſcires quid tibi expediret, quid eligere deberes, illarum te exempla docuerunt, ſancta domi inſtruxit converſatio. Non igitur ſolum putes tuum eſſe, quod tuum eſt, ſed earum, quæ ſuam in te expreſſere pudicitiam; & honorabilium nuptiarum, cubiliſque immaculati pretioſiſſimum germinavere te florem, qui perfectos afferet fructus, ſi humiliaveris te ſub potenti manu Dei, & ſcriptum ſemper memineris: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Ubi au-

Mat. 25.

Iac. 4.

tem gratia, non operum retributio, ſed donātis eſt largitas, ut impleatur dictum Apoſtoli:
Rom.9. Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Et tamen, velle, & nolle noſtrum eſt: ipſumque quod noſtrum eſt, ſine Dei miſeratione noſtrum non eſt. Eunuchorū quoque tibi, & puellarum ac ſervulorum mores magis eligantur, quàm vultum elegantia: quia in omni ſexu, & ætate, & truncatorum corporum violentâ pudicitiâ, animi conſiderandi ſunt, qui amputari, niſi Chriſti timore, non poſſunt. Scurrilitas, atque laſcivia te præſente non habeant locum. Numquam verbum inhoneſtum audias: aut ſi audieris, non ineſceris. Perditæ mentis homines, uno frequenter leviqve ſermone tentant clauſtra pudicitiæ. Ridere, & rideri, ſæcularibus derelinque: gravitas tuam perſonam decet. Catonem quoque, illum dico Cenſorium, & veſtræ quondam urbis principem, qui extremâ ætate Græcas litteras nec erubuit cenſor, nec deſperavit ſenex diſcere: & M. Craſſum ſemel in vitâ ſcribit riſiſſe Lucilius. Fuerit illa affectata ſeveritas, gloriam quærens auramque popularem: nos affectus, & perturbationes, quandiu in tabernaculo corporis hujus habitamus, & fragili carne circundamur, moderari, & regere poſſumus, amputare non poſſumus. Unde & Pſalmiſta dicit: Iraſcimini,
Pſal.4. & nolite peccare. Quod Apoſtolus ediſſerens, Sol, inquit, non occidat ſuper iracun-
Epheſ.4. diam veſtram: quia & iraſci, hominis eſt, & finem iracundiæ imponere, Chriſtiani. Superfluum reor, te monere contra avaritiam: cùm generis tui ſit, & habere, & calcare divitias:
Eph.5. & Apoſtolus doceat avaritiam eſſe idolorum
Mat.19. cultum, Dominuſque reſpondeat ſciſcitanti:

Magiſter bone, quid boni faciens, vitam æternam poſſideo? Si vis eſſe perfectus, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlis, & veni ſequere me. Apoſtolici faſtigij eſt, perfectæque virtutis: vendere omnia, & pauperibus diſtribuere, & ſic lenem, atque expeditum cum Chriſto ad cæleſtia ſubvolare. Nobis, immò tibi, diligens credita eſt diſpenſatio, quamquam in hoc omni ætati omnique perſonæ libertas arbitrij relicta ſit. Si vis, inquit, eſſe perfectus. Non cogo, non impero, ſed propono palmam, oſtendo præmia: tuum eſt eligere, ſi volueris in agone atque certamine coronari. Et conſideremus, quàm ſapienter ſapientia ſit locuta: Vende quæ habes. Cui iſta præcipiuntur? nempè illi, cui dictum eſt: Si vis eſſe perfectus, Non partem bonorum tuorum vende, ſed omnia. Cúmque vendideris, quid ſequitur? Et da pauperibus. Non divitibus, non propinquis, non ad luxuriam, ſed ad neceſſitatem. Sive ille ſacerdos ſit, ſive cognatus, & affinis, nihil in illo aliud conſideres quàm paupertatem. Laudent te eſurientium viſcera, non ructantium opulenta cõvivia. In actis Apoſtolorum, quando Domini noſtri adhuc calebat cruor & fervebat recens in credentibus fides, vendebant omnes poſſeſſiones ſuas: & pretia earum ad Apoſtolorum deferebant pedes: ut oſtenderent pecunias eſſe calcandas: dabaturque ſingulis, prout cuique opus erat. Ananias, & Saphyra, diſpenſatores timidi, immò corde duplici, & ideò condemnati, quia poſt votum obtulerunt quaſi ſua, & non ejus, cui ſemel ea voverant: partemque ſibi jam alienæ ſubſtantiæ reſervaverunt: metuentes famem, quam vera fides non

Act. 4.

Act 5.

timet: præſentem meruêre vindictam, non crudelitate ſententiæ, ſed correptionis exemplo. Denique & Apoſtolus Petrus nequaquam imprecatur eis mortem, ut ſtultus Porphyrius calumniatur: ſed Dei judicium prophetico ſpiritu annunciat, ut pœna duorũ hominum ſit doctrina multorum. Ex eo tempore, quo virginitati perpetuæ conſecrata es, tua non tua ſunt, immò verè tua, quia Chriſti eſſe cœperunt, quæ, aviâ vivente vel matre, ipſarum arbitrio diſpenſanda ſunt. Sin autem obierint, & ſomno ſanctorum requieverint: ſcio enim & hoc illas optare, ut te habeant ſuperſtitem, cùm ætas maturior fuerit & voluntas gravior, firmiorque ſententia, facies quod tibi viſum fuerit, immò quod Dominus imperat, ſcitura nihil te habituram, niſi quod in bonis operibus erogaveris. Alij ædificent Eccleſias, veſtiant parietes marmorum cruſtis: columnarum moles advehãt: earumque deaurent capita, pretioſum ornatum non ſentientia: ebore, argentoque valvas, & gemmis aurata diſtinguant altaria. Non reprehendo, non abnuo. Unuſquiſque in ſenſu ſuo abundet. Meliuſque eſt hoc facere, quàm repoſitis opibus incubare. Sed tibi aliud propoſitũ eſt, Chriſtũ veſtire in pauperibus, viſitare in languentibus, paſcere in eſurientibus, ſuſcipere in his qui tecto indigent, & maximè in domeſticis fidei: virginum alere monaſteria: ſervorum Dei & pauperum ſpiritu, habere curam: qui diebus & noctibus ſerviunt Domino tuo: qui in terrâ poſiti, imitantur Angelorum converſationem, & nihil aliud loquuntur, niſi quòd ad laudes Dei pertinet: habenteſque victum, & veſtitum, his gaudent divitiis, qui plus habere nolunt, ſi tamen ſervant propoſitum. Alioqui,

ſi amplius deſiderant, his quoque, quæ neceſſaria ſunt, probantur indigni. Hæc ad virginem divitem, & virginem nobilem ſum locutus: nunc tantùm ad virginem loquar, id eſt, non ea, quæ extra te, ſed in te ſunt tantùm conſiderans. Præter pſalmorum, & orationis ordinem, quod tibi horâ tertiâ, ſextâ, nonâ, ad veſperum, mediâ nocte, & manè ſemper eſt exercendum, ſtatue quot horis ſanctam ſcripturam ediſcere debeas, quanto tempore legere, non ad laborem, ſed ad delectationem, & inſtructionem animæ. Cúmque hæc finieris ſpatia, & frequenter te ad figenda genua ſolicitudo animæ ſuſcitaverit: habeto lanam ſemper in manibus: vel ſtaminis pollice fila deducito: vel ad torquēda ſubtegmina in alveolis fuſa vertantur, aliarumque neta aut in globum collige, aut texenda compone, quæ texta ſunt, inſpice: quæ errata reprehende: quæ facienda, conſtitue. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, numquā dies tibi longi erunt, ſed, quamvis æſtivis tendantur ſolibus, breves videbuntur, in quibus aliquid operis prætermiſſum non eſt. Hæc obſervans & te ipſam ſalvabis, & alias: & eris magiſtra ſanctæ converſationis, multarumque caſtitatem lucrum tuum facies, ſcripturâ dicente: in deſideriis eſt omnis anima otioſi. Nec idcircò tibi ab opere ceſſandum eſt, quia Deo proprio nullâ re indiges: ſed ideò cum omnibus laborandum eſt: ut per occaſionem operis nihil aliud cogites, niſi quod ad Domini pertinet ſervitutem. Simpliciter loquar. Quamvis omnem cenſum tuū in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, niſi quod manibus tuis ipſa confeceris, vel in uſus proprios, vel in exemplum virginum ceterarū, vel quod

aviæ matrique offeras, majora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura. Penè præterij, quod vel præcipuum eſt. Dum eſſes parvula, & ſanctæ ac beatæ memoriæ Anaſtaſius Epiſcopus Romanam regeret Eccleſiam, de orientis partibus hæreticorum ſæva tēpeſtas ſimplicitatem fidei, quæ Apoſtoli voce laudata eſt, polluere, & labefactare conata eſt. Sed vir ditiſſimæ paupertatis, & Apoſtolicæ ſolicitudinis, ſtatim noxium pertulit caput, & ſibilantia hydræ ora compeſcuit. Et quia vereor, immò rumore cognovi, in quibuſdam adhuc vivere, & pullulare venenata plantaria: illud te pio charitatis affectu præmonendum puto, ut ſancti Innocentij, qui Apoſtolicæ cathedræ, & ſupradicti viri ſucceſſor & filius eſt, teneas fidem: nec peregrinam, quamvis tibi prudens callidaque videaris doctrinam recipias. Solent enim hujuſcemodi per angulos muſſitare, & quaſi juſtitiam Dei quærere: Cur illa anima in illâ eſt nata provinciâ? Quid cauſæ extitit, ut alij de Chriſtianis naſcantur parentibus, alij inter feras & ſæviſſimas nationes, ubi nulla Dei notitia eſt? Cúmque hoc quaſi ſcorpionis ictu ſimplices quoſque percuſſerint, & fiſtulato vulnere locum ſibi fecerint, venena diffundunt. Putaſne Fruſtrà infans parvulus, & qui vix matrem riſu, & vultus hilaritate cognoſcat, qui nec boni aliquid fecit, nec mali, à dæmone corripitur, morbo opprimitur regio: & ea ſuſtinet, quæ videmus impios homines non ſuſtinere, & ſuſtinere Deo ſervientes? Si autem judicia sũt, inquiunt
Pſal. 18. Domini vera, juſtificata in ſemetipſis, & nihil apud Deum injuſtum eſt: ipſa ratione cōpellimur, ut credamus animas fuiſſe in cæleſtibus, & propter quædam antiqua peccata damnatas

in corporibus humanis: & ut ita loquamur, ſepultas, noſque in valle lacrymarum pœnas luere veterum peccatorum. Unde & Propheta dicit: Priuſquam humiliarer, ego peccavi. Et: Educ de carcere animam meam Et. Iſte peccavit, ut cœcus ex utero naſceretur, an parentes ejus? & cetera his ſimilia. Hæc impia & ſcelerata doctrina olim in Ægypto, & oriẽtis partibus verſabatur, & nunc abſconditè quaſi in foveis viperarum, apud pleroſque verſatur: illarúmque partium polluit puritatem: &, quaſi hereditario malo, ſerpit in paucis, ut perveniat ad plurimos: quam, certus ſum, quod, ſi audieris, non recipias: habes enim apud Deũ magiſtras, quarum fides norma doctrinæ eſt. Intelligis, quid loquar. Dabit enim tibi Deus in omnibus intellectum: nec ſtatim adverſum ſæviſſimam hæreſim, & multò his nequiora, quæ dixi reſponſionem hominis flagitabis: ne non tam prohibuiſſe videar, quàm commoviſſe: cum præſentis operis ſit inſtruere virginem, non hæreticis reſpondere cæterùm omnes fraudulentias eorum, & caniculos, quibus nituntur ſubvertere veritatem, in alio opere Deo adjuvante, ſubvertimus: quòd, ſi volueris promptè libenterque mittemus. Ultroneas enim, ajunt, putere merces: & pretia facilitate decreſcunt: quæ ſemper in raritate majora ſunt. Solet inter pleroſque eſſe certamen, utrum ſolitaria, an cum multis vita melior ſit: quarum prior præfertur quidem ſecundæ: ſed, ſi in viris periculoſa eſt, ne abſtracti ab hominum frequẽtiâ, ſordidis & impiis cogitationibus pateant: & pleni arrogantiæ, & ſupercilij cunctos deſpiciant: armentque linguas ſuas, vel clericis, vel aliis monachis detrahendo, de quibus rectiſſimè dicitur:

Pſ. 118.
Pſ. 141.
Ioan. 9.

Eſa. 56. Filij hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus: quantò magis in feminis, quarum mutabilis fluctuanſque ſententia, ſi ſuo arbitrio relinquatur, citò ad deteriora delabitur? Novi ego in utroque ſexu, per nimiam abſtinentiam, cerebri ſanitatem quibuſdam fuiſſe vexatã, præcipuéque in his qui in humidis & frigidis habitavere cellulis, ita ut neſcirent quid agerent, quòve ſe verterent, quid loqui, quid tacere deberent. Certè, ſi rudes ſæcularium litterarum, de tractatibus hominum diſertorum quippiam legerint, verboſitatem ſolam diſcunt abſque notitiâ ſcripturarum: & juxta vetus elogium, cùm loqui neſciant, tacere non poſſunt: docentque ſcripturas, quas non intelligunt: & cùm aliis perſuaſerint, eruditorum ſibi aſſumunt ſupercilium, prius imperitorum magiſtri, quam doctorum diſcipuli. Bonum eſt igitur obedire majoribus, parere præfectis: & poſt regulas ſcripturarum vitæ ſuæ tramitem ab aliis diſcere: nec præceptore uti peſſimo, ſcilicet præſumptione ſuâ. De talibus feminis & Apoſtolus loquitur: Quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, ſemper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes: Matronarum, maritis ac ſæculo ſervientium, tibi conſortia declinentur: ne ſolicitetur animus, & audias, quid vel maritus uxori, vel uxor locuta ſit viro. Venenatæ sũt hujuſmodi confabulationes, ſuper quarum damnatione, ſæcularem verſum aſſumens Apoſtolus fecit Eccleſiaſticum: Corrumpunt mores bonos confabulationes malæ. Cujus jambici metrum dum, verbum ſervat ex verbo nequaquam expreſſit Latina tranſlatio. Graves feminæ, & maximè viduæ, ac virgines, tibi

Ephes. 4. 2. Tim. 3. 1. Cor. 15

comites

comites eligantur: quarum probata eſt converſatio, ſermo moderatus, ſancta verecundia. Fuge laſciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte dimittunt, cutem poliunt, utuntur pigmẽtis, aſtrictas habent manicas, veſtimenta ſine rugâ, ſoccoſque criſpãtes: ut ſub nomine virginali vendibiliùs pereant. Mores enim, & ſtudia dominarum plerumque ex ancillarum, & comitum moribus judicantur. Illa tibi ſit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter ſocias, quæ ſe neſcit eſſe pulchra, quæ negligit formæ bonũ, & procedens ad publicum non pectus & colla denudat, nec pallio * revoluto cervicẽ aperit: ſed quæ celat faciẽ, & vix uno oculo, qui viæ neceſſarius eſt, patente, ingreditur. Dubito an loquar: ſed velim nolim, quia crebrò fit, dicendũ eſt. Non quo hæc in te timere debeam: quæ iſta forſitan neſcias, nec umquã audieris: ſed quo per occaſionem tui, ceteræ præmonendæ ſint. Cincinnatulos pueros & calamiſtratos, & peregrini muris olẽtes pelliculas, de quibus illud Arbitri eſt: Non benè olet, qui benè ſẽper olet: quaſi quaſdã peſtes & venena pudicitiæ virgo devitet, ut taceam de ceteris, quorum importuna viſitatio & ſe infamat, & alias: ut etiam ſi nihil mali perpetretur, tamen hoc ſit vel maximum malum, fruſtrà patere maledictis & morſibus ethnicorum. Nec hoc de omnibus dicimus, ſed de his, quos Eccleſia ipſa reprehendit, quos interdum abjicit, in quos non numquam Epiſcoporum & Presbyterorum cenſura deſævit: ut propè periculoſius ſit laſcivis puellis, ad loca religionis, quã ad publicum, procedere. Quæ vivunt in monaſterio, & quarum ſimul magnus eſt numerus, numquam ſolæ numquam ſine matre procc-

* *Alias, revelato cervices.*

dant. De agmine columbarum crebrò accipiter unam ſeparat, quam ſtatim invadat, & laceret, cujus carnibus & cruore ſaturetur. Morbidæ oves ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus devorantur. Scio ego ſanctas virgines, quæ diebus feſtis, propter frequentiam populorum, pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando major eſt adhibenda cuſtodia, & publicum penitùs devitandum. Ante annos circiter triginta de virginitate ſervandâ edidi librum: in quo neceſſe fuit mihi ire contra vitia, & propter inſtructionem virginis, quam monebam, diaboli inſidias patefacere: qui ſermo offendit plurimos, dum unuſquiſque in ſe intelligens quod dicebatur, non quaſi monitorem libenter audivit, ſed quaſi criminatorem ſui operis averſatus eſt. Veruntamen quid profuit armaſſe exercitum reclamantium, & vulnus conſcientiæ dolore monſtraſſe? liber manet, homines præterierunt. Scripſi ad pleraſque virgines ac viduas *σπουδάσματα*: & quidquid dici poterat, in illis opuſculis defloratum eſt: ut aut ſuperfluo eadem à nobis repetantur: aut nunc prætermiſſa, plurimum noceant. Certè & beatus Cyprianus egregium de virginitate volumen edidit: multi alii, tam Latino ſermone, quàm Græco, omniumque gentium litteris, atque linguis, præcipuè in Eccleſiis Agnetis vita laudata eſt. Sed hoc ad eas pertineat, quæ necdum elegerunt virginitatem, & exhortatione indigent: ut ſciant quale ſit, quod eligere debeant: nobis electa ſervanda ſunt, & quaſi inter ſcorpiones & colubros incedendum: ut, accinctis lumbis, calceatis pedibus, & apprehenſis manu baculis, iter per inſidias hujus ſæculi, & inter venena in-

ciamus: ut poſſimus ad dulces Jordanis pervenire aquas, & terram repromiſſionis intrare & ad domum Dei aſcendere, ac dicere cum Prophetâ: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et illud: Unam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ. Felix illa conſcientia, & beata virginitas, in cujus corde, præter amorem Christi, qui eſt ſapientia, caſtitas, patientia, atque juſtitia, ceteræque virtutes, nullus alius verſatur amor, nec ad recordationē hominis aliquando ſuſpirat, nec videre deſiderat, quem cùm viderit, nolit dimittere. Sanctum virginum propoſitum, & cœleſtis Angelorumque familiæ gloriam, quarundam non benè ſe agentium nomen infamat. Quibus apertè dicendum eſt, ut aut nubant, ſi ſe non poſſunt continere: aut contineant, ſi nolunt nubere. Digna res riſu, immò planctu, incedentibus dominis, ancilla virgo procedit ornatior: ut pro nimiâ conſuetudine, quam incomptam videris, dominam ſuſpiceris. Nonnullæ ſeparatæ, & abſque arbitris quærunt hoſpitia, ut vivant licentiùs, utantur balneis, faciantque quod volunt, & devitent conſcientias plurimarum. Hæc videmus, & patimur: & ſi aureus nummus affulſerit, inter bona opera deputamus. Finem jungo principio: nec ſemel monuiſſe contentus ſum: Ama ſcripturas ſanctas, & amabit te ſapientia: dilige eam, & ſervabit te: honora illam, & amplexabitur te. Hæc monilia in pectore, & in auribus tuis hæreant. Nihil aliud noverit lingua, niſi Christum: nihil poſſit ſonare, niſi quod ſanctum eſt. Aviæ tuæ tibi ſemper, ac matris

Exod. 12
Pſal. 25.
Pſa. 26

in ore dulcedo verſetur, quarum imitatio, forma virtutis eſt.

ARGUMENTUM.

Furia, ex Læto conſulari, & patricio Camillorum generis patre, & Titianâ matro nata, Probi præterea conſulis nurus, virum amiſerat: hortatur eam D. Hieronymus ut in viduitate perſtet, & ad ſecundas nuptias non tranſeat: verùm, quia florenti adhuc erat ætate, quo modo pudicitiam unà cum famâ tueri debeat, latè, ac eleganter docet.

HIERONYMUS ad Furiam de viduitate ſervanda.

EPISTOLA XIX.

OBſecras litteris, & ſuppliciter deprecaris, ut tibi reſcribam, imò ſcribam, quo modo vivere debeas, & viduitatis coronam illæſo pudicitiæ nomine cõſervare. Gaudet animus, exultant viſcera, geſtit affectus, hoc te cupere eſſe poſt virum, quod ſanctæ memoriæ mater tua Titiana multo tempore fuit ſub marito. Exauditæ ſunt preces, & orationes ejus: impetravit in unica filia quod vivens ipſa poſſederat. Habes præterea generis tui grande privilegium, quod exinde à Camillo vel nulla, vel rara veſtræ familiæ ſcribitur ſecundos noſſe concubitus: ut non tam laudanda ſis, ſi vidua perſeveres, quàm execranda, ſi id Christiana non ſerves, quod per tanta ſæcula gentiles fœminæ cuſtodierunt. Taceo de Paula, & Euſtochio, ſtirpis veſtræ floribus: ne per occaſionẽ exhortationis tuæ illas laudare videar. Bleſillamque prætereo, quæ maritũ ſuum tuum ſecuta germanum, in brevi vitæ ſpatio tempora virtutum multa complevit. Atq; utinam præconia feminarum imitarentur viri: & rugoſa ſenectus redderet, quod ſpõte offert adoleſcẽ-

tia. Sciens & videns in flammam mitto manū, adducentur ſupercilia, extendetur brachium. Iratuſque Chremes tumido deſæviet ore. Cōſurgent proceres, & adversùs epiſtolam meam turba patricia denotabit, me magnum, me ſeductorem clamitans, & in terras ultimas deportandum. Addant, ſi volunt, & Samaritem: ut Domini mei titulum recognoſcam. Certè filiam à parente non divido, nec dico illud de Evangelio: Sine ut mortui ſepeliāt mortuos ſuos. Vivit enim, quicūque credit in Chriſtum. Et qui in illum credit, debet utique, quomodo ille ambulavit, & ipſe ambulare. Faceſſat invidia, quam nomini Chriſtiano maledicorum ſemper dens genuinus infigit: ut dum probra metuunt ad virtutes nō provocentur. Exceptis epiſtolis, ignoramus alterutrū. Sola que cauſa pietatis eſt, ubi nulla carnis notitia eſt. Honora patrem tuum, ſed ſi te à vero patre nō ſeparat. Tamdiu ſcito ſanguinis copulā, quamdiu ille ſuum noverit creatorem: alioquin David protinus tibi canit: Audi filia & vide & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum. & domum patris tui: & concupiſcet rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus. Grande præmium parentis obliti: Concupiſcet Rex decorem tuum. Quia audiſti, quia vidiſti, quia inclinaſti autē tuam, & populi tui, domuſque patris tui oblita es, idcircò concupiſcet Rex decorem tuum, & dicet tibi: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Quid pulchrius anima, quæ Dei filia appellatur, & nullos extrinſecus quærit ornatus? Credit in Chriſtum, & hac ambitione pergit ad ſponſum, eundem habens dominum, quem & virum. Quid anguſtiarum habeant nuptię, didiciſti in ipſis nuptiis: & quaſi coturnices

Ioan. 8. *Luc. 9.* *1. Ioan. 2* *Exod. 20* *Pſal. 44.* *Cant. 4* *1. Cor. 7.*

Noratur ſuriam ne convolet ad ſecũdas nuptias. nicum carnibus uſque ad nauſeam ſaturata es: amariſſimam choleram tuæ ſenſere fauces. Egeſſiſti aceſcentes & morbidos cibos: relevaſti æſtuantem ſtomachum quid vis rurſum ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis revertens ad vomitum, & ſus lota ad volutabrum *2. Pet. 2.* luti: bruta quoque animalia, & vagæ aves in eaſdem pedicas retiaque non incidunt. An vereris, ne proles Furiana deficiat; & ex te parens tuus non habeat puſionem, qui reptet in pectore, & cervicem ejus ſtercore linat? Quippè ni omnes habent filios, qui habuêre matrimonia? & quibus nati ſunt liberi, ſuo generi reſponderunt? *Plutarc. in Cicerone.* Exhibuit Ciceronis filius patrem in eloquentiâ? Cornelia veſtra, pudicitiæ ſimul & fecunditatis exemplar, Gracchos ſe genuiſſe lætata eſt? Ridiculum eſt ſperare prò certo, quòd multos & non habere videas, & cùm habuerunt, perdidiſſe. Cui dimittes tantas divitias? Chriſto, qui mori non poteſt. Quem habebis heredem? Ipſum, quem & Dominum. Contriſtabitur pater, ſed lætabitur Chriſtus: lugebit familia, ſed Angeli gratulabũtur. Faciat pater quod vult de ſubſtantiâ ſuâ: non es ejus, qui nata es, ſed cui renata, & qui te grãdi pretio redemit ſanguine ſuo. Cave nutrices & *Apoc. 1.* gerulas, & iſtiuſmodi venenata animalia, quæ de corio tuo ſaturari ventrem ſuum cupiunt non ſuadent, quod tibi, ſed quod ſibi proſit. Et ſæpè illud obganniunt: Sola ne perpetuâ mærens carpere juventa? Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris? Ubi pudicitiæ ſanctitas, ibi frugalitas eſt. Ubi frugalitas ibi dãna ſervulorum. Quidquid non tulerint, ſibi *A malis pii viri ludibrio habẽtur.* ablatum putant: nec conſiderant, de quanto, ſed quantum accipiant. Ubicumque viderint Chriſtianum, ſtatim illud de trivio, ὀγραικὸς.

ἐπιθύτης, vocant impoſtorem, detrahunt: hi rumores turpiſſimos ſerunt: & quod ab ipſis egreſſum eſt, id ab aliis audiſſe ſe ſimulant, iidem auctores, & exaggeratores. Exit fama de mendacio: quæ cùm ad matronas pervenerit, & earum linguis fuerit ventilata, provincias penetrat. Videas pleraſque rabido ore ſævire, & tinctâ facie, viperinis orbibus, dentibus pumicatis carpere Chriſtianos. Hic aliqua, cui circa humeros hiacyntina læna eſt. Rancidulum quiddam balbâ de nare locuta, Perſtrepit, ac tenero ſupplantat verba palato. Omnis conſonat chorus, & latrant univerſa ſubſellia. Junguntur noſtri ordinis, qui & roduntur, & rodunt, adverſus nos loquaces, pro ſe muti: quaſi & ipſi aliud ſint, quàm monachi, & non, quidquid in monachos dicitur, redundet in clericos, qui patres ſunt monachorum. Detrimentum pecoris, paſtoris ignominia eſt, ſicut è regione, illius monachi vita laudanda eſt, qui venerationi habet ſacerdotes Chriſti, & non detrahit gradui, per quem factus eſt Chriſtianus. Hæc locutus ſū in Chriſto filia, non dubitans de propoſito tuo: numquam enim exhortatorias litteras poſtulares, ſi ambigeres de bono monogamiæ: ſed ut nequitiam ſervulorum, qui te venalem portant, & inſidias affinium, ac pium parentis errorem intelligeres: cui ut amorem in te tribuam, amoris ſcientiam non concedo, dicens aliquid cum Apoſtolo: Confiteor, zelum Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam. Imitare potius (crebrò enim id ipſum repetam) ſanctam matrem tuam cujus ego quoties recordor, venit in mentem ardor ejus in Chriſtum, pallor ex iejuniis, eleemoſynæ in pauperes, obſequium in ſervos Dei, hu-

Clerici patres monachorum.

Rom. 10.

militas veſtium & cordis, atque in cunctis ſermo moderatus. Pater tuus, quem honoris causâ nomine, non quia conſularis, & patricius, ſed quia Chriſtianus eſt, impleat, nomen ſuum: lætetur filiam genuiſſe Chriſto non ſæculo: quin potiùs doleat, quòd & virginitatem fruſtrà amiſerit, & fructus perdiderit nuptiarum. Ubi eſt maritus, quem tibi dedit?
Act 7. Etiam ſi amabilis, etiã ſi bonus fuiſſet, mors
Luc 23. rapuiſſet omnia: & copulam carnis ſolviſſet
Act. 1. interitus: Arripe, quæſo, occaſionem, & fac de neceſſitate virtutem. Non quæruntur in Chriſtianis initia, ſed finis. Paulus malè cœpit, ſed benè finivit. Judæ laudantur exordia, ſed finis
Ezec. 18 proditione damnatur. Lege Ezechielem: Juſtitia juſti non liberabit eum, in quacumque die peccaverit. Et impietas impii non nocebit ei,
Gen. 28. in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua. Iſta eſt ſcala Jacob, per quam Angeli aſcendunt, & deſcendunt: cui Dominus innititur, lapſis porrigens manum, & feſſos aſcendentium gradus ſui contemplatione ſuſtentans. Sed ſicut non vult mortem peccatoris
Apoc. 3. tantùm quantùm ut convertatur, & vivat: ita
Luc 7. tepidos odit, & citò ei nauſeam faciunt. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix illa in Evangelio baptizata lacrymis ſuis & crine, quo multos antè decep rat, pedes Domini tergens, ſalvata eſt: non habuit criſpãtes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos; quantò fœdior, tantò pulchrior. Quid facit in facie Chriſtianæ purpuriſſus, &
Cultum viduæ & impudicum reprehendit. ceruſſa? quorum alterum ruborem genarum, labiorumque mentitur: alterum candorem oris, & colli, ignis juvenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicia: quo modo flere poteſt pro peccatis ſuis, quæ lacrymis cu-

cutem nudat, & ſulcos ducit in facie? Ornatus iſte non Domini eſt, velamen iſtud antichriſti eſt. Quâ fiduciâ erigit ad cælum vultus, quos conditor non agnoſcit? Fruſtrà obtenditur adoleſcentia, & ætas puellaris aſſeritur. Vidua, quæ marito placere deſivit, & juxta Apoſtolum, verè vidua eſt, nihil habet neceſſarium, niſi perſeverantiam. Meminit priſtinæ voluptatis: ſcit quid amiſerit, quo delectata ſit. Ardentes diaboli ſagittæ, jejuniorum & vigiliarum rigore reſtinguendæ ſunt. Aut loquendum nobis eſt, ut veſtiti ſumus: aut veſtiendum, ut loquimur, quid aliud pollicemur, & aliud oſtendimus? lingua perſonat caſtitatem, & totum corpus præfert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet, & ornatum. Ceterùm vidua, quæ in deliciis eſt, (non eſt meum, ſed Apoſtoli) vivens mortua eſt. Quid ſibi vult hoc, quod ait, Vivens mortua eſt? Vivere quidem videtur ignorantibus, & non eſſe, peccato mortua: ſed Chriſto, quem ſecreta non fallunt, mortua eſt. Anima enim, quæ peccaverit, ipſa morietur. Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium: quoſdam autem & ſubſequuntur. Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcōdi non poſſunt. Quod dicit, iſtiuſmodi eſt: quidam tam liberè & palam peccant, ut, poſtquam eos videris, ſtatim intelligas peccatores: alios autem, qui callidè occultant vitia ſua, ex ſequenti converſatione cognoſcimus. Similiter & bona apud aliquos in propatulo ſunt, in aliis longo uſu diſcimus. Quid ergo neceſſe eſt nos jactare pudicitiam, quæ ſine comitibus & apendiciis ſuis, continentiâ & parcitate, fidem ſui facere

1. Tim 5

Ezec. 18.

1. Tim. 5.

Bona & mala ex converſatione cognoſcuntur.

non poteſt Apoſtolus macerat corpus ſuum,
1. Tim. 4 & animæ ſubjicit imperio, ne quod aliis præcipit, ipſe non ſervet: & adoleſcentula, fervente cibis corpore, de caſtitate ſecura eſt? Neque verò hæc dicens condemno cibos, quos Deus creavit ad utendum cum gratiarum actione, ſed juvenibus & puellis incentiva aufero voluptatum. Non Ætnei ignes, non Vulcania tellus, non Veſevus, & Olympus tantis ardoribus æſtuant, ut juveniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatę. Avaritia calcatur à pleriſque, & cum marſupio deponitur. Maledicam linguam indictum emendat ſilentium. Cultus corporis & habitus veſtiũ, unius horæ ſpatio commutatur. Omnia alia peccata extrinſecùs ſunt: & quod foris eſt, facilè abjicitur. Sola libido inſita à Deo ob liberorum procreationem, ſi fines ſuos egreſſa fuerit, redundat in vitium, & quadam lege naturæ in coïtum geſtit erumpere. Grandis igitur virtutis eſt, & ſolicitæ diligentiæ, ſuperare quod nata ſis, in carne non carnaliter vivere, tecum pugnare quotidiè, & incluſum hoſtem Argi, ut fabulæ ferunt centum oculis obſervare. Hoc eſt, quod Apoſtolus verbis aliis loquebatur: Omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. Ajunt medici, & qui humanorum corporum ſcripſere naturas, præcipuéque Galenus in libris, quorum titulus περὶ ὑγιεινῶν puerorum, & juvenum, ac perfectæ ætatis virorum, mulierumque corpora inſito calore fervere, & noxios illis eſſe cibos ætatibus, qui calorem augeant, ſanitatique conducere, frigida quæque in eſu & potu ſumere: ſicut è contrario ſenibus, qui pituitā laborant & frigore, calidos cibos, & vetera.

Ovidius in Metamorp.

1. Cor. 6.

vina prodeſſe. Unde & Salvator, Attendite, inquit, vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapulà, & ebrietate, & curis hujus vitæ. Et Apoſtolus: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Nec mirum hoc figulum ſenſiſſe de vaſculo, quod ipſe fabricatus eſt, cùm etiam comicus, cujus finis eſt humanos mores noſſe atque deſcribere, dixerit: Sine Cerere, & Libero friget Venus. Primùm igitur, ſi tamen ſtomachi firmitas patitur, donec puellares annos tranſeas, aquam in potu ſume, quæ naturâ frigidiſſima eſt: aut, ſi hoc imbecillitas prohibet, audi cum Timotheo: Vino modico utere propter ſtomachum, & frequentes tuas infirmitates. Deinde in ipſis cibis calida quæque devita: non ſolùm de carnibus loquor, ſuper quibus vas electionis profert ſententiam: Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, ſed etiam in ipſis leguminibus inflantia quæque & gravia declinanda ſunt: nihilque ita ſcias conducere Chriſtianis adoleſcentibus, ut eſum olerum. Unde & in alio loco. Qui infirmus eſt, ait, olera manducet, ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus eſt. Si autem tres pueri & Daniel leguminibus veſcebantur, pueri erant, necdum ad ſartaginem venerant, in quâ rex Babylonius ſenes judices frixit. Nobis non corporis cultus qui in illis, excepto privilegio gratiæ Dei, ex hujuſcemodi cibis enituerat, ſed animæ vigor quæritur, quæ carnis infirmitate fit fortior. Inde eſt, quòd nonnulli vitam pudicam appetentium in medio itinere corruunt, dum ſolam abſtinentiam carnium putant: & leguminibus onerant ſtomachum, quæ moderatè parcéque ſumpta innoxia ſunt. Et ut quod ſentio lo-

Luc 21. *Eph* 5. *Terent. in Eunuch.* 3. 1. *Tit.* 5. *Rom.* 14. *Dan.* 1. *Hier.* 29.

quar, nihil ſic inflammat corpora & titillat membra genitalia, ſicut indigeſtus cibus, ructuſque convulſus. Malo apud te, filia, verecundiâ parũper, quâm cauſa, periclitari. Quidquid facit ſeminarium voluptatum, venenum puta. Parcus cibus, & venter ſemper eſuriens triduanis jejuniis præfertur. Et multò meliùs eſt quotidiè parum, quàm raró ſatis ſumere. Pluvia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terrã. Subitus & nimius imber in præceps arva ſubvertit. Quando comedis, cogita quòd ſtatim tibi orandum, illicò & legendum ſit. De ſcripturis ſanctis habeto fixum verſuum numerum: illud penſum Domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas, quàm calathum pectoris tui hoc ſubtegmine impleveris. Poſt ſcripturas ſanctas, doctorum hominum tractatus lege, eorum dumtaxat, quorum fides nota eſt. Non neceſſe habes aurum in luto quærere: multis margaritis unam redime margaritam. Sta, juxta Hieremiam, in viis pluribus, ut ad illam viam, quæ ad patrem ducit, pervenias. Amorem monilium atque gemmarum ſericarũque veſtium transfer ad ſcientiã ſcripturarum. Ingredere terram repromiſſionis, lacte & melle manantem. Comede ſimilam, & oleum: veſtire cum Joſeph variis indumentis: perforentur aures tuæ cum Hieruſalem ſermone Dei, ut pretioſa ex illis novarum ſegetum grana dependeant. Habes ſanctum Exuperium, probatæ ætatis, & fidei, qui te monitis ſuis frequenter inſtituat. Fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula. Illis tribue divitias tuas, qui non phaſides aves, ſed cibarium panem comedant, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam. Intellige ſuper egenum & pauperem. Omni petenti te, da, ſed maxi-

Qui auctores legendi.

Hier. 6.

Exod. 29
Gen. 27.
Ezec. 16

Luc. 16.

mè domeſticis fidei. Nudum veſti, eſurientem ciba, ægrotantem viſita. Quotieſcumque manum extendis, Chriſtum cogita. Cave ne, mẽdicante Domino Deo tuo, alienas divitias augeas. Juvenum fuge conſortia. Comatulos, comptos, atq; laſcivos, domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur, ut noxius. Fidicinas, & pſaltrias, & iſtiuſmodi chorum diaboli quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli in publicum ſubindè procedere, & ſpadonum exercitu præeunte, viduarum circumferri libertate. Peſſimæ cõſuetudinis eſt, cùm fragilis ſexus & imbecilla ætas ſuo arbitrio abutitur, & putat licere, quod libet. Omnia quidem licent, ſed non *1. Cor. 6.*
omnia expediunt. Nec procurator calamiſtratus, nec formoſus collactaneus, nec candidulus, & rubicundus aſſecla adhæreat lateri tuo. Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu judicatur. Sanctarum virginum & viduarum ſocietatem appete. Et ſi ſermocinandi cum viris incubuerit neceſſitas, arbitror ne devites: tantaque confabulandi fiducia ſit, ut intrante alio, nec paveas, nec erubeſcas. Speculum mentis eſt facies: & taciti oculi, cordis fatentur arcana. Vidimus nuper ignominioſum quendam per totum orientem volitaſſe rumorem. Et ætas, & cultus, & habitus, & inceſſus, & indiſcreta ſocietas, exquiſitæ epulæ, regius apparatus. Neronis & Sardanapali nuptias loquebantur. Aliorum vulnus noſtra ſit cautio. Peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior erit. Sanctus amor impatientiam non habet. Falſus rumor citò opprimitur, & vita poſterior judicat de priore. Fieri quidem non poteſt, & abſque morſu hominum, vitæ hujus curricula quis pertranſeat: malorumque ſolatium eſt, bonos carpere, dũ

Vultus ſpeculũ mentis.

peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed tamen citò ignis ſtipulæ conquieſcit: & exundans flamma, deficiētibus nutrimentis, paulatim emoritur. Si anno præterito fama mentita eſt, aut certè ſi verum dixit: ceſſet vitium, ceſſabit & rumor. Hæc dico, non quòd de te ſiniſtrum quid metuam, ſed quòd pietatis affectu, etiam quæ tuta ſunt, pertimeſcam. O ſi videres ſororem tuam & illud ſacri oris eloquium coram audire contingeret: cerneres in parvo corpuſculo ingentes animos: audires, totam veteris & novi teſtamenti ſupellectilem ex illius corde fervere. Jejunia pro ludo habet, orationem pro
Exod. 15 deliciis. Tenet tympanum in exemplum Mariæ: & Pharaone ſubmerſo, virginum choro præcinit: Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit
Mat. 25. in mare. Has docet pſaltrias Chriſto, has fidicina erudit Salvatori. Sic dies, ſic nox ducitur: & oleo ad lampades præparato, ſponſi expectatur adventus. Imitare ergo & tu conſanguineam tuam. Habeat Roma, quod anguſtior urbe Romanâ poſſidet Bethlehem. Habes opes, facilè tibi eſt indigentibus victus ſubſidia miniſtrare. Quod luxuriæ parabatur, virtus inſumat: nullam, nuptias contemptura, timeat egeſtatem. Redime virgines, quas in cubiculū Regis inducas. Suſcipe viduas quas inter virginum lilia, & martyrum roſas, quaſi quaſdam violas, miſceas: pro coronâ ſpineâ, in quâ Chriſtus mundi delicta portavit, talia ſerta compone. Lætetur, & adjuvetur nobiliſſimus pater tuus: diſcat à filiâ, quod didicerat ab uxore. Jam incanuit caput, tremunt genua, dentes cadunt: & fronte ob ſenium rugis aratâ, vicina eſt mors in foribus, deſignatur ro-

gus propè. Velimus, nolimus, ſeneſcimus. Pateat ſibi viaticum, quod longo itineri neceſſarium eſt. Secum portet, quod invitus dimiſſurus eſt: immò præmittat in cælum, quod ſi negaverit, terra ſumptura eſt. Solent adoleſcentulæ viduæ, quarum nonnullæ abierunt retrò poſt Satanam, cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubentes dicere: Patrimoniolũ meum quotidiè perit: majorum hereditas diſſipatur, ſervus contumelioſè locutus eſt: imperium ancilla neglexit: quis procedet ad publicum? quis reſpondebit pro ægrorum tributis? parvulos meos quis erudiet, & vernulas quis educabit? Et hanc, proh nefas, cauſam opponunt matrimonij, quæ vel ſola debuit nuptias impedire. Superducit mater filiis, non nutricium, ſed hoſtem, non parentem, ſed tyrannum. Inflammata libidine, obliviſcitur uteri ſui: & inter parvulos, ſuas miſerias neſcientes, lugens dudum, nova nupta componitur. Quid obtendis patrimonium? quid ſuperbiam ſervulorum? confitere turpitudinem: nulla idcircò maritum ducit, ut cum marito non dormiat: aut, ſi certè libido non ſtimulat, quæ tanta inſania eſt, in mortem ſcortorum proſtituere caſtitatem, ut augeantur divitiæ, & propter rem vilem, atque perituram, pudicitia, quæ pretioſa & æterna eſt, polluatur? Si habes liberos, nuptias quid requiris? ſi non habes, quare expertam non metuis ſterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi tunc ſponſales tabulæ, ut poſt paululum teſtamentum facere compellaris. Simulabitur mariti infirmitas: &, quod te morituram facere volet, ipſe victurus faciet: aut ſi evenerit, ut ex ſecundo marito habeas filios, domeſtica oritur pugna, inteſtinum prælium.

1. Tim. 5.

Incommodo ſecundarũ nuptiarum prouenit.

Nõ licebit tibi amare liberos, nec æquis aſpicere oculis, quos genuiſti. Clam porriges cibos invidebit mortuo: & niſi oderis filios, adhuc coram amare videberis patrem. Quòd ſi de priore uxore ſobolem habens, domum te introduxeris, etiam ſi clementiſſima fueris, omnes comœdi, & mimographi, & cõmunes Rhetorum loci in novercam ſæviſſimam declamabunt. Si privignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis ut malefica: ſi non dederis cibos, crudelis: ſi dederis, venifica diceris. Oro te, quid habent tantũ boni ſecundæ nuptiæ, ut hæc mala valeant compenſare? Volumus ſcire quales eſſe debẽt viduæ? Legamus
Luc. 2. Evangelium ſecundum Lucam: Et erat, inquit, Anna Prophetiſſa, filia Phanuelis de tribu Aſer. Anna interpretatur gratia: Phanuel in linguâ noſtrâ reſonat, vultum Dei. Aſer vel in beatitudinem, vel in divitias vertitur. Quia igitur ab adoleſcentia uſque ad octoginta quatuor annos viduitatis onus ſuſtinuerat, & non recedebat de templo, diebus ac noctibus inſiſtens jejuniis & obſecrationibus: idcircò meruit gratiam ſpiritualem, & nuncupari filia vultus Dei, & atavi beatitudine divitiiſq; cenſeri. Recordemur viduę Sareptanæ, quæ & ſuæ
3. Re. 17. & filiorum ſaluti, Heliæ prætulit famẽ: ut in ipſa nocte moritura cum filio ſuperſtitẽ hoſpitem relinqueret; malens vitã perdere, quàm eleemoſynam, & in pugillo farinæ, ſeminariũ
Joan. 12. ſibi miſſis Dominicæ ſ præparavit. Farina ſeritur, & olei capſaces naſcitur, in Judæâ frumẽti eſt penuria: granũ enim tritici ibi mortuũ
Iudit. 10 fuerat, & in gentium viduâ olei fluenta mane-
Liber Iudith tẽpore Div bant. Legimus in Judith. (ſi cui tamen placet volumen recipere) viduam confectam jejuniis, & habitu lugubri ſordidatam, quæ non

lugebat mortuum virum, ſed ſqualore corporis, ſponſi quærebat adventum. Video armatam gladio manum, cruentam dexteram recognoſco caput Holophernis de mediis hoſtibus reportatum. Vincit viros femina, & caſtitas truncat libidinem: habituque repentè mutato, ad victrices ſordes reddit, omnibus ſæculi cultibus mundiores. Quidam imperitè & Deboram inter viduas numerant, ducemque Barach arbitrantur Deboræ filium, cùm aliud ſcriptura commemoret. Nobis ad hoc nominabitur, quod prophetiſſa fuerit, & in ordine judicum ſupputetur. Et quia dicere poterat. Quam dulcia gutturi meo eloquia tua: ſuper mel & favum ori meo: Apis nomen accepit, ſcripturarum floribus paſta. Spiritus S. odore perfuſa, & dulces ambroſiæ ſuccos prophetali ore componens. Noëmi, quæ nobis ſonat παρακεκλημένη, quam interpretari poſſumus, conſolatam marito & liberis peregrè mortuis pudicitiam reportavit in patriã, & hoc ſuſtẽtata viatico, nurum Moabitidem tenuit: ut illud Eſaiæ vaticinium compleretur: Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petrà deſerti, ad montem filiæ Sion. Venio ad viduam de Evangelio, viduam pauperculam, omni Iſraëlitico populo ditiorem, quæ accipiens granum ſinapis, & mittens fermentum in farinæ ſatis tribus, Patris & filij confeſſionem, Spiritus ſancti gratiâ temperavit, & duo minuta miſit in gazophylacium, id eſt, quidquid habere poterat in ſubſtantiâ ſuâ, univerſaſque divitias in utroque fidei ſuæ obtulit teſtamento. Hæc ſunt duo ſeraphim ter glorificantia Trinitatem, & in theſauros Eccleſiæ condita. Unde & forcipe utriuſque teſtamenti, ardens carbo comprehenſus, purgat labia peccatoris. Quid vetera repetam,

Hieron. à quibuſdam non recipiebatur.

Iud. 4.

Pſ. 113.

Ruth.

Eſai. 16.
Luc 12.
Mar 12.
Luc. 13.

Eſa. 6.

& virtutes feminarum de libris proferam cùm poſſis multas ante oculos tibi proponere in urbe, quâ vivis, quarum imitari exemplum debeas? Et ne videar adulatione per ſingulas currere, ſufficit tibi ſancta Marcella, quæ reſpõdens generi ſuo, aliquid nobis de Evãgelio retulit. Anna ſeptẽ annis à virginitate vixerat cum marito, iſta ſeptem menſibus. Illa Chriſti expectabat adventum: iſta tenet quem illa ſuſceperat. Illa vagientem canebat: iſta prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſraël: hæc cũ redẽptis gentibus clamitat; Frater nõ redimit, redimet homo. Et de alio pſalmo: Homo natus eſt in eâ, & ipſe fundavit eam Altiſſimus. Scio me ante hoc fermè biennium edidiſſe libros contra Iovinianum, quibus venientes è contrario quæſtiones, ubi Apoſtolus concedit ſecunda matrimonia, ſcripturarum, auctoritate contrivi: & non eſt neceſſe eadem ex integro ſcribere, cum poſſis inde, quæ ſcripta ſunt mutuari. Hoc tantùm, ne modum egrediar epiſtolæ, admonitam te volo: Cogita quotidie, te eſſe morituram, & numquam de ſecundis nuptiis cogitabis.

Luc. 2. *Pſal. 8.* *Pſal. 86*

ARGUMENTUM.

Paulinus, (ejus enim epiſtola hæc eſſe creditur, non Hieron.) Celantiam, nobilem matronam, à qua obnixè rogatus de hoc fuerat, inſtruit quomodo inter honores divitias, matrimonij onera, vitam ſuam ſanctè ac religiosè ducat.

Ad Celantiam Matronam de ratione pie vivendi, forte Paulini Nolani Epiſcopi.

EPISTOLA XX.

Eccl. 4.

VEtus ſcripturæ celebrata ſententia eſt: Eſſe pudorem, quo gloria invenitur & gratia: & eſſe rurſus pudorem, qui ſoleat pare-

re peccatum. Cujus dicti veritas, quamquam ſatis ad omnium intelligentiam ipsâ ſui luceat claritate, mihi tamen neſcio quo modo in præſenti cauſa propiùs innotuit. Provocatus enim ad ſcribendū litteris tuis, quæ miris hoc à me obſecrationibus flagitabant, diu fateor de reſponſione dubitavi, ſilentium mihi imperante verecundia. Cui tamen fortiſſime reſiſtebat, & vim faciebat, precum tuarum fidelis ambitio: pugnabatque acriter cū hæſitatione mea humilitas obſecrantis, & magnâ quadam ſidei violētia, oris clauſtra pulſabat. Cúmque ſic animum in utroque nutantem cogitatio diverſa libraret, pene pudor excluſit officium, Sed me illa, quam ſupra poſui, ſapientis ſententia armavit ad depellendam inutilem verecundiam, & damnoſum ſilentium reſolvendum, cùm utique ipſam ſcribendi cauſam tam honeſtam viderem eſſe, tam ſanctam, ut peccare me crederem, ſi tacerem, illud mecum ſcripturæ reputans: Tempus tacendi, & tempus *Eccl.* 3. loquendi. Et iterùm: Ne retineas verbum in *Eccl.* 4. tempore ſalutis. Et illud beati Petri: Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem. Petis namque, & ſolicitè ac violen- *1. Pet.* 3. ter petis, ut tibi certam ex ſcripturis ſanctis præfiniamus regulam, ad quā tu ordines curſum vitæ tuæ: ut cognitâ Domini voluntate, inter honores ſæculi & divitiarum illecebras, morum magis diligas ſupellectilem, atque ut poſſis in conjugio cōſtituta, non ſolùm cōjugi placere, ſed etiā ei, qui ipſum induxit conjugium. Cui tam ſanctæ petitioni, tamque pio deſiderio non ſatisfacere, quid aliud eſt, quàm profectum alterius non amare? Parebo igitur precibus tuis, teque paratam ad implendam Domini voluntatem, ipſius nitar incitare ſen-

Matt. 1. tentiis. Idem eſt enim verus omniũ Dominus, ac magiſter: qui nos placere ſibi jubet, & docet quomodo placere ei poſſimus. Ipſe itaque te informet, ipſe te doceat, qui interroganti in Evangelio adoleſcenti, quid faceret ut mereretur vitam æternam, divina continuò mandata proponit: oſtendens nobis ejus voluntatem eſſe faciendam, à quo ſperamus & præ-
Matt. 7. mia. Propter quod alio teſtatur loco: Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum. Quo manifeſtè illud oſtenditur, nos non ſola Dei confeſſione tanti præmii magnitudinem promereri, niſi fidei & juſtitiæ opera conjuncta ſint. Qualis enim eſt illa confeſſio, quæ ſic Deo credit, ut pro nihilo ejus ducat imperium? aut quo modo ex animo, ac verè dicimus: Domine, Domine, ſi ejus, quem Dominum confitemur, præcepta
Luc. 6. contemnimus? Unde ipſe in Evangelio dicit: Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico? Et iterum: Populus hic
Mat. 15. labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Et rurſum loquitur per Prophetam:
Mal. 1. Filius honorificat patrem, & ſervus dominum ſuum timet. Et, ſi Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt
2. Re. 12 timor meus? Ex quo apparet, nec honorari ab eis Dominum, nec timeri, qui ejus præcepta non faciunt. Unde ad David expreſſius dicitur, qui peccatum admiſerat: Et pro nihilo
1. Reg. 2. duxiſti Deum. Et ad Heli fit ſermo Domini: Qui honorificat me, honorificabo eum: qui autem pro nihilo me habent ad nihilum redigentur. Et nos ſecuro ac bono animo ſumus, qui per ſingula quæque præcepta, inhonoran-

ces Deum clementiſſimum, ad iracundiam provocamus, ejuſque imperium ſuperbiſſimè contemnendo, in tantæ majeſtatis imus injuriam? Qui enim unquam tam ſuperbũ, quid verò tam ingratum videri poteſt, quàm adverſus ejus vivere voluntatem, à quo ipſum vivere acceperis? quam illius præcepta deſpicere: qui ideo aliquid imperat, ut cauſas habeat remunerandi? Neque enim obſequij noſtri Deus indiget, ſed nos illius indigemus imperio. Mandata ejus deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum: quoniam in cuſtodiendis illis retributio multa. Et ideò nobis iraſcitur, idcircò magis illa immenſa Dei bonitas offenditur, quia eam per tanti etiam præmij detrimenta contemnimus: nec ſolum imperata, ſed etiam promiſſa illius pro nihilo ducimus. Unde ſæpè, immò ſemper illa nobis Domini revolvenda ſententia: Si vis ad vitam venire, ſerva mandata: hoc enim tota nobiſcum lege agitur: hoc Prophetæ, hoc Apoſtoli docent: hoc à nobis & vox Chriſti, & ſanguis efflagitat. Qui ideò pro omnibus mortuus eſt, ut qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro illis mortuus eſt. Vivere autem illi, non eſt aliud, quàm ejus præcepta ſervare, quæ nobis ille, quaſi certum quoddam dilectionis ſuæ pignus, ſervanda mandavit. Si diligitis, inquit, me mandata mea ſervate. Et qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me. Ac rurſus: Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciémus. Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat. Grandem vim obtinet vera dilectio. Et qui perfectè

Superbum eſt vivere contra Dei voluntatẽ.

Pſ. 118.

Mat. 19.

Gal. 2.

Ioan. 14.

Vis charitatis.

amatur, totam ſibi amantis vindicat voluntatem. Nihil eſt imperioſius charitate. Nos ſi verè Chriſtum diligimus, ſi in ejus nos redēptos ſanguine recordamur: nihil magis velle, nihil omninò debemus agere, quàm quod illū velle cognoſcimus. Duo autem ſunt genera mandatorum, in quibus clauditur tota iuſtitia: prohibendi unum eſt jubendi alterū. Ut enim mala prohibentur, ita præcipiuntur bona. Ibi otium imperatur, hic ſtudium. Ibi coërcetur animus, hìc incitatur. Hìc feciſſe, illic non feciſſe, culpabile eſt. Unde & Propheta dicit: Quis eſt homo, qui vult vitam, & cupit videre dies bonos? Prohibe linguam tuam à malo & labia tua, ne loquantur dolum. Declina à malo, & fac bonum. Et beatus Apoſtolus: O lientes malum, adhærentes bono. Hoc itaque duplex diverſumque præceptum, prohibendi ſcilicet, & imperandi, æquo omnibus jure mādatum eſt. Non virgo, non vidua, non nupta ab hoc imperio libera eſt: in quovis propoſito, in quovis gradu, æquale peccatum eſt, vel prohibita admittere, vel juſſa non facere. Neque verò eorum te ſeducat error, qui ex arbitrio ſuo eligunt, quæ potiſſimū Dei mandata faciant, quæve quaſi vilia ac parva deſpiciāt: nec metuunt, ne ſecundùm divinam ſententiā, minima cōtemnendo, paulatim decidant. Stoïcorum quidem eſt, peccatorum tollere differentiam, & delicta omnia paria judicare, nec ullum inter ſcelus & erratum diſcrimen facere. Nos verò, etſi multum inter peccata diſtare credimus, quia & legimus: tamen ſatis prodeſſe ad cautionem dicimus, etiam minima pro maximis cavere. Tantò enim faciliùs abſtinemus à quocumque delicto, quantò illud magis metuimus: nec citò ad majora progre-

Duobus præceptis tota clauditur iuſtitia.

Pſal 33.

Rom. 12.

ditur, qui etiã parva formidat. Et ſane neſcio an poſſimus leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur. Eſtque ille prudentiſſimus, qui non tam conſiderat quod juſſum ſit, quàm illum, qui juſſerit: nec quantitatem imperij, ſed imperantis cogitat dignitatem. Ædificanti itaque tibi ſpiritualem domum, non ſuper levitatem arenæ, ſed ſuper ſoliditatem petræ, innocentiæ in primis fundamentum ponatur ſuper quod facilius poſſis arduum culmen juſtitiæ erigere. Maximam enim partem æquitatis implevit, qui nulli nocuit. Beatuſque eſt, qui poteſt cum ſancto Job dicere: Nulli nocui hominũ: juſtè vixi cum omnibus. Unde audenter & ſimpliciter loquebatur ad Dominũ: Quis eſt ille, qui judicetur mecum: id eſt, quis tuum adverſum me poteſt implorare judicium, ut ſe læſum à me, convincat? Puriſſimæ conſcientiæ eſt, ſecurè canere cum Prophetâ: Præ ambulabam in innocentiâ cordis mei, in medio domus meæ. Unde idem alibi dicit: Non fraudavit eos Deus bonis, qui ambulant in innocentiâ. Itaque malitiam, odium, atque invidiam, quæ vel maxima, vel ſola ſemina ſunt nocendi, Chriſtiana à ſe propellat anima: neque manu tantùm, aut linguâ, ſed corde quoque cuſtodiet innocentiam: nec opere modo, ſed voto etiam nocere formidet: quantum enim ad peccati rationem pertinet, nocuit & qui nocere diſpoſuit. Multi nomen illud abſolutè atque integrè definiunt, innocentem, qui ne in eo quidem ulli noceat, quo prodeſſe deſiſtat. Quod ſi eſt verum, tum demum lætare de innocentiæ conſcientiâ, ſi cum potes, adjuvare non deſinas. Si verò diviſa inter ſe iſta, atque diſtincta ſunt, aliudque eſt non nocere,

Non eſt peccatũ leve quod in Deum committitur.

Matt. 5.

Iob. 37. 31.

Iob. 13.

Pſ. 183.

Ibid.

Innocentis definitio.

quod ſemper potes, aliud prodeſſe, cùm poſſis, aliud malum non facere, aliud operari bonum: illud tibi rurſum occurrat, non ſufficere Chriſtiano, ſi partem unam juſtitiæ impleat, cui utrumque præcipitur. Neque enim debemus ad multitudinis exempla reſpicere, quæ nullam morum diſciplinam ſequens, nullum vivendi tenens ordinem, non tam ratione ducitur, quàm quodam impetu fertur. Nec imitandi nobis illi ſunt, qui ſub Chriſtiano nomine gentilem vitam agant, & aliud profeſſione, aliud converſatione teſtantur: atque, ut Apoſtolus ait, Deum confitentur ſe noſſe, factis autem negant. Inter Chriſtianum, & gentilem non fides tantùm debet, ſed etiam vita diſtinguere & diverſam religionem per diverſa opera monſtrare. Nolite, ait Apoſtolus, jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? quis autem conſenſus templo Dei cum idolis? Sit ergo inter nos & illos maxima ſeparatio. Disjunguntur certo diſcrimine error, & veritas. Illi terrena ſapiant, qui cæleſtia promiſſa non habent. Illi brevi huic vitæ ſe totos implicent, qui æterna neſciant. Illi peccare non metuant, qui peccatorum impunitatem putant. Illi ſerviant vitiis, qui non ſperant futura præmia virtutum. Nos verò, qui puriſſimâ confitemur fide, omnem hominem manifeſtandum eſſe ante tribunal Chriſti, ut recipiat uniuſquiſque propria corporis ſui, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum, procul eſſe debemus a vitiis, dicente Apoſtolo: Qui enim Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis.

Chriſtianus ab infideli non tantùm fide ſed vita diſtinguitur.

Tit. 1. *1. Cor. 6.* *2. Cor. 5.* *Gal. 5.*

centiis. Nec turbam ſequantur errantem, qui ſe veritatis diſcipulos confitentur. Duas certè converſationis vias, & diſtincta in diverſum itinera vivendi, Salvator in Evangelio oſtendit. Quàm, inquit, ſpatioſa via, quæ ducit ad mortem, & multi ſunt: qui intrant per eam. Et rurſum: Quàm arcta via, & anguſta eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam. Vide, quanta inter has vias ſeparatio ſit, quantumque diſcrimen. Illa ad mortem, hæc tendit ad vitam, illa celebratur & teritur à multis, hæc vix invenitur à paucis. Illa enim vitiis per conſuetudinem, quaſi declivior, ac mollior, & velut quibuſdã amœna floribus voluptatum, facilè ad ſe rapit commeãtium multitudinem: hæc verò, inſueto calle virtutum, triſtior, atque horridior, ab iis tantùm eligitur, quibus non tam delectatio itineris cordi eſt, quàm utilitas manſionis. Aſperam enim nobis, & inſuavem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo: quæ ſi in partem alteram transferatur, invenietur, ſicut ſcriptura dicit, ſemita juſtitiæ levis. Ponamus ergo jam rationem vitæ noſtræ: & per quam potiſſimùm gradiamur viam conſcientiâ teſte diſcamus. Omne enim, quod agimus, omne quod loquimur, aut de latâ, aut de anguſtâ via eſt. Si cum primis anguſtum iter, & ſubtilem quandam ſemitam invenimus: ad vitam tendimus; ſi verò multorum comitamur viam; ſecundùm Domini ſententiam imus ad mortẽ. Si ergo odio, atq; invidiâ poſſidemur: ſi cupiditati & avaritiæ cedimus: ſi præſentia commoda futuris præferimus: per ſpatioſam viam incedimus, habemus enim ad hæc comitum multitudinem, & latè ſimilium ſtipamur agminibus. Si iracundiam libidinemque ex-

Duplex via hominibus proponitur.

Matt. 7.

Liberum arbitriũ colligitur.

Matt. 11
Prov. 24
Matt. 11
Prov. 4.

plere volumus, ſi injuriam vindicare: ſi maledicenti remaledicimus: & adverſum inimicum inimico animo ſumus: æquè cum pluribus ferimur. Si vel adulamur ipſi, vel adulantem libenter audimus: ſi verum dicere gratiâ impedimur: & magis offendere animos hominum timemus, quàm non ex animo loqui: de multorum item viâ ſumus. Tot noſtri ſunt, quot extranei veritatis. At contrariò, ſi ab his omnibus vitiis ſumus extranei: ſi purum ac liberum animum præſtamus: & omni cupiditate calcatâ, ſolis ſtudemus divites eſſe virtutibus, per anguſtam viam nitimur. Converſatio enim iſta paucorum eſt: eſtque perrarum, atque difficile, idoneos hujus itineris comites reperire. Quin etiam multi hac ire ſe ſimulant: & per diverſa errorum diverticula ad viam multitudinis revertuntur. Ideoque timendum eſt, ne quos duces recti hujus itineris habere nos credimus, eos comites habeamus erroris. Si igitur inveniuntur exempla, quæ nos per hanc ducant viam, & rectum Evangelij tramitem teneant: ſequenda ſunt: ſin verò ea vel deficiant, vel deficere putantur, Apoſtolorum forma univerſis propoſita eſt. Clamat vas electionis Paulus, noſque quaſi ad anguſtum hoc iter convocans, dicit: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Certè, quod eſt amplius omnibus, ipſius Domini relucet exemplum, qui in Evangelio ait: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis: & ego reficiam vos. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Si periculoſum eſt imitari illos, de quibus dubitas an imitandi ſint: hunc certè imitari tutiſſimum eſt, atque ejus veſtigia ſequi, qui dixit: Ego ſum via, ve-

Quid ſit per arctam viam niti.

Philip. 3.

Mat. 11.

ritas, & vita. Numquã enim errat: qui ſequitur *Ioan.* 14.
veritatem. Unde & Apoſtolus Joannes ait:
Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut il-
le ambulavit, & ipſe ambulare. Et beatus Pe- *1. Ioan.* 2.
trus ait: Chriſtus pro nobis paſſus eſt, vobis
relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia *1. Pet.* 2.
ejus, qui peccatum non fecit, nec eſt inventus
dolus in ore ejus. Qui cùm malediceretur,
non maledicebat: cùm pateretur, non commi-
nabatur: tradebat autem judicanti ſe injuſtè.
Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore
ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui, juſtitiæ
vivamus. Ceſſet omnis excuſatio errorum, au-
ferantur peccandi fœda ſolatia. Nihil omni-
nò agimus, qui nos per multitudinis exempla
defendimus: & ad conſolationem noſtram
aliena ſæpè numerantes vitia, deeſſe nobis di-
cimus, quos debeamus ſequi. Ad illius exem-
plum mittimur, quem omnes fatemur imitan-
dum. Atque ideò præcipua tibi cura ſit, legem
noſſe divinam: per quam poſſis quaſi preſen-
tia cernere exempla ſanctorum, & quid fa-
ciendum ſit, quidve vitandum, illius conſilio
diſcere. Maximum enim ad juſtitiam auxi-
lium eſt, implere divinis eloquiis animum, &
quod opere exequi cupias, ſemper corde me-
ditari. Rudi adhuc populo, & hominibus ad
obedientiam inſuetis per Moyſem imperatur
à Domino, ut in ſignum memoriæ, quà præ- *Num.* 15.
cepta Domini recordentur, per ſingulas veſti-
mentorum fimbrias habeant cum cocco hya-
cinthini coloris inſignia: ut etiam caſu huc
illucque reſpicientibus oculis, mandatorum
cæleſtium memoria naſcatur. De quibus fim-
briis Phariſæi redarguuntur à Domino, quòd *Mat.* 23.
eas perverſo uſu, non ad commonitionem
præceptorum Dei, ſed ad oſtentationem ſui

habere cœperint:ut ſcilicet quaſi de majoris obſervationis diligentiâ ſancti à populo judicarentur. Tibi verò ſervanti non jam litteræ præcepta, ſed ſpiritus divinorum mandatorum memoria ſpiritualiter excolenda eſt: cui non tam frequenter recordanda ſunt præcepta Domini, quàm ſemper cogitanda. Sint ergo divinæ ſcripturæ ſemper in manibus tuis, & jugiter in mente volvantur. Nec ſufficere tibi putes, mandata Dei memoriâ tenere, & operibus oblivíſci: ſed ideò illa cognoſce, ut facias quidquid faciendum didiceris. Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum;ſed factores legis juſtificabuntur. Latus quidem, & immenſus divinæ legis cãpus extenditur:qui diverſis teſtimoniis veritatis,velut cæleſtibus quibuſdam floribus vernans mirâ oblectatione legentis animum paſcit,ac refovet. Quæ omnia sẽper cognoſcere, ſecumque revolvere, ingens ad conſervandam juſtitiam beneficium eſt.Sed quaſi ad compendioſum quoddam commonitorium, illa tibi Evangelij eligenda ſententia eſt, & ſuperſcribenda cordi tuo, quæ ad totius juſtitiæ breviarium Dominico ore profertur. Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Cujus præcepti vires exprimens jungit, ac dicit. Hæc enim lex & Prophetæ. Infinitæ namque ſunt ſpecies,parteſque juſtitiæ:quas non modò ſtylo perſequi,ſed cogitatione etiam capere difficillimum eſt:quas omnes una ac brevi ſententia comprehendit,& latentem hominum conſcientiam,ſecreto animi judicio, aut abſolvit damnat.Ad omnem igitur actum,ad omne verbum, ad omnem etiam cogitatum, hæc ſententia retractetur; quæ tibi quaſi ſpe-

Præcepta Domini ſemper meditanda.

Rom. 2. Iac. 1.

Matt. 7.

culum quoddam paratum,& ad manum ſemper poſitum,qualitatem tuæ voluntatis oſtẽdat,ac etiam vel de injuſto opere redarguat, vel de juſto lætificet. Quotieſcumque enim talem in alterum habueris animum, qualem in te ab altero ſervari cupis: æquitatis viam tenes:quoties verò talis erga alterum fueris qualem in te vis neminem:iter juſtitiæ dereliquiſti.En totum illud divinæ legis arduũ,totumque difficile:en ob quam cauſam dura imperia,Domino reclamamus, & dicimus nos vel difficultate,vel impoſſibilitate mandatorũ premi.Nec ſufficit,quòd juſſa nõ fac mus niſi etiam jubentem,injuſtum pronunciemus, dũ ipſum æquitatis auctorem non modò dura & ardua,ſed etiam impoſſibilia præcepiſſe conquerimur.Omnia,inquit, quæcũque vultis ut faciãt vobis homines,hæc & vos facite illis. Conjungi vult inter nos atque connecti per mutua beneficia charitatem,omneſque homines vicario inter ſe amore copulari:ut id uno quoque præſtante alteri, quod ſibi ab omnibus præſtari velit,tota juſtitia,& præceptum hoc Dei, communis ſit utilitas hominum.Et, ô miram clementiam Domini!ô ineffabilem Dei benignitatem! Præmium nobis pollicetur, ſi nos invicem diligamus: id eſt,ſi nobis ea præſtemus invicem, quorum viciſſim indigemus:& nos, ſuperbo ſimul & ingrato animo, ejus renitimur voluntati, cujus etiam imperium beneficium eſt?Nulli unquam omninò detrahas, nec aliorum vituperatione te laudabilem videri velis. Magiſque vitam tuam ordinare diſce, quam alienam carpere. Ac ſẽper ſcripturæ memor eſto dicentis:Noli diligere detrahere, ne eradiceris. Pauci admodum ſunt,qui huic vitio renuncient:ratio-

Qui præcepta d cit impoſſibilia, Deum iniuſtũ eſſe putat.

Prov. 21

que invenies, qui ita vitam ſuam irreprehenſibilem exhibere velint, ut non libenter reprehendant alienam: tantaque hujus mali libido mentes hominum invaſit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis receſſerunt, in iſtud tamẽ quaſi in extremum diaboli laqueum incidant. Tu verò hoc malum ita effuge, ut non modò ipſa non detrahas, ſed ne alij quidem detrahenti aliquando credas. Nec obtrectatoribus auctoritatem de conſenſu tribuas: ne eorum vitium nutrias annuẽdo. Noli inquit ſcriptura, conſentaneus eſſe cum derogantibus adverſus proximum tuum: & non accipies ſuper illum peccatum. Et alibi: Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguã nequam. Unde & beatus David, diverſas innocentiæ ſpecies juſtitiæque dinumerans, de hac quoque virtute non tacuit, dicendo: Et opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos: Propterea quòd ipſe non ſolum adverſatur, ſed etiam perſequitur detrahentem. Ait enim: detrahentem ſecreto proximo ſuo, hũc perſequebar: Eſt ſane hoc vitium, quod vel in primis extingui debeat, & ab eis, qui ſe ſancte inſtituere volunt, prorſus excludi. Nihil enim tã inquietat animum, nihil eſt, quod ita mobilem mentem, ac levem faciat, quàm facile totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu ſequi, hinc enim crebræ diſſenſiones, hinc odia injuſta naſcuntur. Hoc eſt, quod ſæpe de amiciſſimis etiam inimicos facit, dum concordes quidem, ſed credulas animas maliloqua lingua diſſociat. At cõtrà, magna quies animi, magnaque eſt morum gravitas, non temerè de quodam ſiniſtri quid audire. Beatuſq; eſt, qui ita ſe contra hoc vitium armavit, ut apud cũ detrahere nemo audeat. Quòd ſi hæc

Detractio fugienda.

Eccl. 28.

Pſal. 14.

Pſ. 100.

in nobis eſſet diligentia, ne paſſim obtrecta- toribus crederemus, jam omnes detrahere ti- merent: ne non tam alios, quàm ſeipſos viles detrahendo facerent. Sed hoc ideò malum ce- lebre eſt, idcircò in multis fervet hoc vitium, quia penè ab omnibus libenter auditur. Adu- latorum quoque aſſentationes, & noxia blan- dimenta fallaciæ, velut quaſdam peſtes animę fuge. Nihil eſt quod tam facilè corrumpat mentes hominum: nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat. Unde & quidam ſapiens ait: Verba adulatorum mollia, feriunt autem interiora ventris. Et Dominus loquitur per Prophetam: Popule meus qui beatificant vos, ſeducunt vos, & ſemitas pedum veſtrorũ diſſipant. In multis, iſto maximè tempore, re- gnat hoc vitium: quodq; eſt graviſſimum, hu- militatis ac benevolentiæ loco dicitur. Eo fit, ut qui adulari neſcit, aut invidus, aut ſuperbus putetur. Eſt ſanè grande & ſubtile artificium, laudare alterum in commendationem ſui, & decipiẽdo, animũ ſibi obligare decepti, quod- que hoc maximè vitio agi ſolet fictas laudes certo pretio vendere. Quæ hæc tanta eſt levi- tas animi, quæ tanta vanitas, relictâ propriâ conſcientia alienam opinionem ſequi, & qui- dem fictam atque ſimulatam? rapi vento falſæ laudationis, gaudere ad circunventionem ſuam, & illuſionẽ pro beneficio accipere: Tu ergo, ſi verè laudabilis eſſe cupis, laudem ho- minum ne requiras: illique præpara conſcien- tiam tuam, qui & illuminabit abſcondita te- nebrarũ, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus tibi erit à Deo. Sit igitur intẽtus ac vigilans, & adverſus peccata ſemper armatus animus tuus. Sermo in omnibus moderatus & parcus, & qui neceſſitatem loquendi magis

Adulatores fugiendi.

Eſa. 3.

1. *Cor.* 2

indicet, quàm voluntatem. Ornet prudentiam verecundia: quodque præcipuum in feminis ſemper fuit cunctas in te virtutes pudor ſuperet. Diu antè conſidera, quid loquendum ſit: & adhuc tacens provide, ne quid dixiſſe pœniteat. Verba tua ponderet cogitatio, & *Eccl. 28.* linguæ officium animi libra diſpenſet. Unde ſcriptura dicit: Argentum & aurum tuum cõfla: & verbis tuis facito ſtateram, & frenos ori tuo rectos, & attende, ne fortè labaris lingua. Numquam malum verbum de ore tuo procedat, quæ ad cumulum benignitatis ju- *1. Pet. 3.* beris etiam maledicentibus benedicere. Miſe- *Rom. 12.* ricordes, inquit, modeſti, humiles, non reddentes malum pro malo, neque maledictum pro maledicto, ſed è contrario benedicentes. Mẽtiri verò, atque jurare, lingua tua prorſus *Matt. 5.* ignoret: tantuſque in te ſit veri amor ut quidquid dixeris, juratum putes. De quo Salvator ad diſcipulos ait: Ego autem dico vobis, non jurare omninò. Et paulò poſt: Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt. In omni igitur actu, atque verbo quieta mens & placida ſervetur, ſemperque cogitationi tuæ Dei præſentia occurrat: ſit humilis animus, ac mitis, & adverſus ſola vitia erectus. Numquam illum aut ſuperbia extollat, aut avaritia inflectat, aut ira præcipitet. Nihil enim quietius, nihil purius, nihil denique pulchrius eâ mente eſſe debet, quæ in Dei habitaculum præparanda eſt: quem non auro tẽpla fulgentia, nõ gemmis altaria diſtincta delectãt, ſed ani- *1. Cor 3.* ma ornata virtutibus. Ideo & templum Dei, ſanctorum corda dicũtur, affirmãte Apoſtolo, qui ait: Si quis templũ Dei violaverit, diſperdet illum Deus: Templum enim Dei ſan-

ctū eſt, quod eſtis vos. Nihil habeas humilitate præſtantius, nihil amabilius. Hæc eſt enim præcipua conſervatrix, & quaſi cuſtos quædā virtutū omniū, nihilque eſt, quod nos ita & hominibus gratos, & Deo faciat, quā ſi vitæ merito magni, humilitate infimi ſimus. Propter quod ſcriptura dicit: Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiā. Et Dominus loquitur per Prophetam: Super quē aliū requieſcam, niſi ſuper humilem, & quietū, & tremētem verba mea? Verumtamen humilitatem ſequere, non quæ oſtenditur, atque ſimulatur geſtu corporis, aut fractâ voce verborum, ſed quæ puro affectu cordis exprimitur. Aliud eſt enim virtutem habere, aliud, virtutis ſimilitudinem: aliud eſt, rerum umbram ſequi, aliud, veritatem. Multò deformior illa eſt ſuperbia, quæ ſub quibuſdam humilitatis ſignis latet. Neſcio enim quomodo turpiora ſunt vitia, cùm virtutum ſpecie cælantur. Nulli te umquam de generis nobilitate præponas neque obſcuriores quaſque, & humiliore loco natas, te inferiores putes. Neſcit religio noſtra perſonas accipere, nec conditiones hominum, ſed animos inſpicit ſingulorum: ſervum & nobilem de moribus pronunciat. Sola apud Deum libertas eſt, non ſervire peccatis. Summa apud Deum eſt nobilitas, clarum eſſe virtutibus. Quid apud Deum in viris nobilius Petro, qui piſcator & pauper fuit? quid in feminis beata Maria illuſtrius, quæ ſponſa fabri deſcribitur: ſed illi piſcatori & pauperi cæleſtis regni à Chriſto creduntur claves: hæc ſponſa fabri meruit eſſe mater illius, à quo ipſæ claves datæ ſunt. Elegit enim Deus ignobilia, & cōtemptibilia hujus mūdi, ut potentes ac nobi-

Humilitas, cuſtos omniū virtutum.

Eccl. 3.

Eſai 66.

Mat. 16.

1. Cor. 1.

les ad humilitatem faciliùs adduceret. Nam & alias fruſtrà ſibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cùm univerſi paris honoris, & ejuſdem apud Deum pretij ſint, qui uno Chriſti ſanguine ſunt redempti: nec intereſt, quâ quis cõditione natus ſit, cùm omnes in Chriſto æqualiter renaſcamur. Nam & ſi obliviſcimur, quia ex uno omnes generati ſumus: ſaltem id ſemper meminiſſe debemus, quia per unum omnes regeneramur. Cave, ne ſi jejunare aut abſtinere cœperis, te putes eſſe jam ſanctam: hæc enim virtus adjumentum eſt, nõ perfectio ſanctitatis. Magiſque id providendum eſt, ne tibi hoc, quòd licita contemnas, ſecuritatẽ quandam illicitorum faciat. Quidquid ſupra juſtitiam offertur Deo, non debet impedire juſtitiam, ſed adjuvare. Quid autem prodeſt tenuari abſtinentiâ corpus, ſi animus intumeſcat ſuperbiâ? quam laudem merebimur de pallore jejunii, ſi invidiâ lividi ſimus? quid virtutis habet, vinum non bibere, & irâ atque odio inebriari? Tunc, inquam, præclara eſt abſtinentia, tunc pulchra atque magnifica caſtigatio corporis, cùm eſt animus jejunus à vitiis. Imò qui probabiliter ac ſcienter abſtinentiæ virtutem tenẽt, eò affligunt carnem ſuam, quò animæ frangant ſuperbiam: ut quaſi de quodam faſtigio contẽptus ſui atque arrogantiæ deſcendant ad implendam Domini volũtatem, quæ maximè in humilitate perficitur. Idcircò à variis ciborũ deſideriis mentem retrahunt, ut totã ejus vim occupent in cupiditate virtutum. Jamque minùs jejuniorum & abſtinentiæ laborem caro ſentit, animâ eſuriente juſtitiam. Nam & vas electionis Paulus, dum caſtigat corpus ſuũ, & in ſervitutem redigit, ne aliis prædicans ipſe

Jejuniũ adjumẽtum ſãctitatis.

Mat. 5.

1. Cor. 9.

reprobus inveniatur, non ob ſolam, ut quidam imperiti putant, hoc facit caſtitatem. Non enim huic tantummodo, ſed omnibus omninò virtutibus abſtinentia opitulatur. Neque magna, aut tota Apoſtoli gloria eſt, nō fornicari: ſed hoc agit, ut caſtigatione corporis erudiatur animus: quantóque nil ex voluptatibus concupiſcit, tantò magis poſſit de virtutibus cogitare, ne perfectionis magiſter imperfectum aliquid in ſe oſtēdat: ne Chriſti imitator, extra præceptum quidquam aut voluntatem Chriſti faciat, néve minùs exemplo quā verbo doceat, cúmque aliis prædicaverit, ipſe reprobetur, audiatque cum Phariſæis: Dicunt enim, & non faciunt. Apoſtolici verò & præcepti eſt & exempli, ut habeamus rationem non conſcientiæ tantùm, ſed etiam famæ. Non ſuperfluum, & à fructu vacuum, gentium magiſter hoc docet: vult enim etiam extraneos ad fidem homines per fidelium opera proficere, ut religionem ipſam religionis diſciplina commendet. Et ideo ſicut luminaria in mūdo lucere nos jubet, in medio nationis pravæ & perverſæ, ut incredulæ mentes errantium ex noſtrorum actuum lumine, ignorantiæ ſuæ tenebras deprehendant, Unde ipſe ad Romanos ait: Providentes bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus. Et alibi: Sine offenſione eſtote Judæis, & gētibus & Eccleſiæ Dei, ſicut ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis. Beatus eſt, qui tam ſanctè, tamque graviter diſpoſuit vitam ſuam, ut de eo ſiniſtri aliquid ne fingi quidē poſſit, dum adverſus obtrectatorum libidinē pugnat meriti magnitudo, nec fingere quiſquā auſus eſt, quod à nullo putat eſſe credendum. Quòd ſi id aſſequi difficile,

1. Cor. 1. *Mat. 23.* *Rom. 12.* *Philip. 2.* *Matt. 5.* *Rom. 12.* *1. Cor. 10*

atque nimis arduum eſt, ſaltem hanc adhibeamus vitæ noſtræ diligentiam, ne malæ mentes occaſionem inveniant detrahendi, ne ex nobis ſcintilla procedat, per quam adv ſus nos ſiniſtræ famæ flamma confletur: alioquin fruſtrà iraſcimur obtrectatoribus noſtris, ſi eis ipſis obtrectandi materiam miniſtramus. Si autem, nobis diligenter atque ſolicitè omnia ad honeſtatem providentibus, cunctiſque actibus noſtris timorem Dei præferentibus, illi nihilominus inſaniunt: conſoletur nos conſcientia noſtra, quæ tunc maximè tuta eſt, tunc optimè ſecura eſt, cùm ne
Eſai. 5. occaſionem quidem malè de ſe ſentiendi dedit: illis enim, væ, dicitur per Prophetam, qui dicunt, quod bonum eſt malum, qui lucem ap-
Matt. 5. pellant tenebras, & quod dulce eſt, amarum vocant. Nobis ergo Salvatoris aptabitur ſermo: Beati eſtis, cùm vobis maledixerint homines mentientes. Nos modò id agamus, ut malè de nobis nemo loqui abſque mendacio poſſit. Ita habeto ſolicitudinem domus, ut aliquam tamen vacationem animæ tribuas. Eligatur tibi opportunus, & aliquantum à familiæ ſtrepitu remotus locus, in quem tu, velut in portum, quaſi ex multâ tempeſtate curarum te recipias & excitatos foris cogitationum fluctus ſecreti tranquillitate componas. Tantum ibi ſit divinæ lectionis ſtudium, tam crebræ orationum vices, tam firma & preſſa de futuris cogitatio, ut omnes reliqui temporis occupationes facilè hac vacatione compenſes. Nec hoc ideò dicimus, quò te retrahamus à tuis: imò id agimus, ut ibi diſcas, ibique mediteris, qualem tuis præbere te debeas.

ARGUMENTUM.

Julianum divitem ac prapotentem Job exemplo conſolatur: quòd duas virgunculas filias, unã octo, alteram ſex annorum intra viginti dies amiſerit, ſubſecuta deinde ſit Fauſtina uxoris mors, & infelix generis cum unicâ ſuperſtite filiâ contracta adfinitas, totius inſuper familiæ, reique familiaris diſpendium: charitatem ejus laudat, & exemplo Pammachij, Paulini, & Veræ ad perfectam hortatur vitam, multis oſtendens oblatio ſui ipſius quantùm excedat cuncta alia charitatis opera.

HIERONYMUS ad Julianum conſolatio.

EPISTOLA XXI.

FIlius meus, frater tuus Auſonius, in ipſo jam profectionis articulo, cùm mihi præſentiam ſui tardè dediſſet: & citò abſtuliſſet, atque in puncto temporis, ſalve pariter, valeque dixiſſet: vacuum ſe redire arbitratus eſt, niſi mearum aliquid ad te nugarũ tumultuario ſermone portaret. Jam demiſſo ſynthemate equus publicus ſternebatur, & nobilem juvenem puniceâ indutum tunicâ baltheus ambiebat: & tamen illic appoſito notario cogebat loqui, quæ velociter edita, velox conſequeretur manus: & linguæ celeritatem prenderent ſigna verborum. Itaque non ſcribentis diligẽtia, ſed dictantis temeritate longum ad te ſilentium rumpo, offerés tibi nudam officij voluntatẽ. Extemporalis eſt epiſtola, abſque ordine ſenſuum, ſine lenocinio & compoſitione verborum: ut totum in illâ amicum, nihil de oratore reperias. In procinctu effuſam putes, & abire cupienti ingeſtum viaticum. Divina *Eccl. 22.* ſcriptura loquitur, Muſica in luctu, intempeſtiva narratio. Unde & nos leporẽ artis Rhetoricæ cõtemnentes, & pueriles atque plauſibiles

eloquij venuſtatem, ad ſanctarum ſcripturarũ gravitatem confugimus, ubi vera vulnerum medicina eſt, ubi dolorum certa remedia: in
Luc. 7. 6 quibus recipit unicum filium mater in feretro: ubi turbæ dicitur circumſtanti: Non eſt mortua puella, ſed dormit: ubi & quatriduanus
Ioan. 11 mortuus ad vocem inclamantis Domini ligatus egreditur. Audio te in brevi tempore, duas virgunculas filias junctis pene extuliſſe funeribus & pudiciſſimam ac fidiſſimam conjugem tuam Fauſtinam imò fidei caloris germanam in qua ſola poſt amiſſos liberos acquieſcebas, ſubità tibi dormitione ſubtra-
Amos. 5 ctam, quaſi ſi naufragus in litore latrones reperiat, & juxta eloquia Prophetarum, fugiens urſum, incidat in leonem: extendeſque manum ad parietem, à colubro mordeatur. Conſequuta rei familiaris damna: vaſtationem totius barbaro hoſte provinciæ, & in communi depopulatione privatas poſſeſſionum tuarum ruinas, abactos armentorum ac pecorum greges, vinctos occiſoſque ſervulos, & in unica filia, quam tibi tum crebræ orbitates fecerant cariorem, electum nobiliſſimum generum ex quo, ut omnia taceam, plus mœroris quàm gaudij ſuſcepiſti. Hic eſt catalogus tentationum tuarum. Hæc cum Juliano tyrunculo Chriſti, pugna hoſtis antiqui. Quæ ſi ad te reſpicias, grandia ſunt: ſi ad bellatorem fortiſſimum, ludus & umbra certaminis. Beato
Iob. 2. Job poſt malorum examina uxor peſſima reſervata eſt, ut per eam diſceret blaſphemare. Tibi ſublata eſt optima, ut miſeriarum ſolatium perderes. Aliud eſt autem ſuſtinere quã nolis, aliud deſiderare quam diligas. Ille in tot mortibus filiorum domus ſuæ ruinam unum habuit ſepulchrum, & ſciſſis veſtibus,

ut parentis monſtraret affectum, procidens in terram adoravit, & dixit: Nudus exivi de utero matris meæ, nudus & redeam. Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum. Tu, ut parciſſimè dicam inter multorum officia propinquorum, & conſcilantes amicos, tuorū exequias proſequutus es. Perdidit ille ſimul omnes divitias, & ſuccedentibus ſibi malorū nuntiis, ad ſingulas plagas ferebatur immobilis, complens in ſe illud de ſapiente præconium Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinæ. Tibi major pars derelicta ſubſtantiæ, ut tantùm teneris, quantùm ferre potes. Necdum enim ad eum perveniſti gradum, ut totis adverſum te cuneis certetur. Dives quondam dominus, & ditior pater, ſubitò orbus & nudus eſt. Cúmque in omnibus his, quæ contigerant ei, non peccaſſet coram Domino, nec quicquam loquutus eſſet inſipiens, exultans Dominus in victoriâ famuli ſui, & illius patientiam ſuum ducens triumphum, dixit ad diabolum: Animadvertiſti famulum meum Job, quia non eſt quiſquam ſimilis ei ſuper terram? Homo innocens, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeverans in innocentiâ. Pulchrè addidit: Et adhuc perſeverans in innocentiâ, quia difficile eſt, preſſam malis innocentiam non dolere: & in hoc ipſo fide non periclitari, quòd ſe videat injuſtè ſuſtinere quod patitur. Ad quæ reſpondens diabolus, Domino ait: Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima ſua: ſed extende manum tuam, & tange oſſa & carnes ejus niſi in faciem benedixerit tibi. Calidiſſimus adverſarius, & inveteratus dierum malorum, novit alia eſſe,

Iob. 1.

Iob. 2.

quæ extrinſecùs ſunt, à Philoſophis quoque mundi adiaphora,hoc eſt,indifferentia nominantur,in eorumque amiſſione atq; contemptu perfectam non eſſe virtutem:alia quæ intrinſecùs,& deſiderata,cogant dolore perdentem.Unde audacter Dei renuit prædicationē, & dicit,nequaquam eum debere laudari, qui nihil de ſe,ſed totum extra ſe dederit,qui pro corio ſuo coria obtulerit filiorum,depoſuerit marſupium,ut fruatur corporis ſanitate.Unde intelligat prudentia tua,uſque ad hunc terminum perveniſſe tentationes tuas, & dediſſe te corium pro corio,pellem pro pelle,omniaque

Gravis tentatio Iob. quæ habes,parū eſſe dare pro anima tua,necdum autem extentam in te manum Dei, nec tactas carnes,nec oſſa confracta. Ad quorum

3.Re.21 dolorem difficile eſt nō ingemiſcere:& in faciem Deo benedicere, pro eo quod eſt maledicere.Unde & Nabutha in Regū libris dicitur benedixiſſe Deum & Regem,& idcircò lapidatur à populo.Sciens autem Dñs athletam ſuum,imò virum fortiſſimum, etiā in iſto extremo perfectoque certamine non poſſe ſupe-

Iob.2 E rari:Ecce(inquit) trado illum tibi, tantùm animam illius cuſtodi. Caro ſancti viri datur in diaboli poteſtatem,& animæ ſanitas reſervatur:ne ſi illud percuſſiſſet in quo ſenſus eſt mentiſque judiciū,nō eſſet culpa peccantis, ſed ejus,qui ſtatum mentis everterat.Laudent ergo te alij,& tuas contra diabolum victorias panegyricis proſequantur: quòd læto vultu mortes tuleris filiarum,quòd in quadrageſimo die dormitionis earum lugubrem veſtem mutaveris,& dedicatio oſſium Martyris,candida tibi veſtimenta reddiderit,ut non ſentires dolorem orbitatis tuæ, quem civitas univerſa ſentiret: ſed ad triumphum Martyris exulta-

res, quòd ſanctiſſimam conjugem tuam non quaſi mortuam, ſed quaſi proficiſcentem deduxeris. Ego te nequaquam adulatione decipiam, nec lubricâ laude ſupplantabo. Loquar illud potiùs, quod tibi audire cõducit: Fili accedens ad ſervitutem Dei, præparato animam tuam ad tentationem, & cùm omnia feceris, dicito. Servus inutilis ſum, feci, quod facere debui. Tuliſti liberos quos ipſe dederas. Recepiſti ancillam, quam mihi ob breve ſolatium commodaveras. Non contriſtor, quòd recepiſti, ſed ago gratias, quòd dediſti. Quondã dives adoleſcẽs, omnia quæ in lege præcepta sũt ſe impleſſe jactabat. Ad quem Dñs in Evãgelio: Unum, inquit, adhuc tibi deeſt: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me. Qui omnia ſe feciſſe dicebat, in primo certamine divitias vincere non poteſt. Unde & difficilè intrant divites in regna cælorũ: quæ expeditos & alarum levitate ſubnixos habitatores deſiderãt. Vade, inquit, & vende, non partem ſubſtantiæ, ſed univerſa quæ poſſides: & da non amicis, non conſanguineis, non propinquis, nõ uxori, non liberis, plus aliquid addam: Nihil tibi ex omnibus metu inopiæ reſervans, nè cum Ananiâ damneris & Saphirâ: ſed da cuncta pauperibus, & fac tibi amicos de iniquo mammonâ, qui te recipiant in æterna tabernacula: ut me ſequaris, ut Dominum mũdi poſſeſſorem habeas, ut poſſis canere cum Prophetâ, Pars mea Dominus: & ut verus Levita, nihil de terrenâ hereditate poſſideas. Et hoc hortor, ſi vis eſſe perfectus, ſi Apoſtolicæ dignitatis culmen cupis, ſi ſublatâ cruce Chriſtum ſequi, ſi apprehenſo aratio, non reſpicere poſt tergum, ſi in ſublimi tecto poſitus, priſtina veſtimenta cõ-

Eccl 2. *Luc.* 17. *Mat.* 9. *Act.* 5. *Luc.* 16.

temnis, & ut evadas Ægyptiam dominam, ſæculi pallium derelinquis. Unde & Helias ad cælorum regna feſtinans, non poteſt ire cum pallio, ſed mundo immundo veſtimenta dimittit. Sed hoc, ais, Apoſtolicæ dignitatis eſt, & ejus, qui velit eſſe perfectus. Cur autem & tu nolis eſſe perfectus? Cur qui in ſæculo primus es, non in Chriſti familia primus ſis? An quia uxorem habueris? Habuit & Petrus: & tamen cum reti eam & naviculam dereliquit. Providentiſſimus Dominus, & omnium ſalutem deſiderans maleſque pœnitentiam peccatoris, quàm mortem, abſtulit etiam tibi hanc excuſationem, ut non illa te retrahat ad terras, ſed tu eam ſequaris ad paradiſi regna trahentem. Bona liberis * pares qui te ad Dominum præceſſerunt, ut partes earum non in divitias ſororis proficiant, ſed in redemptionem animæ tuæ, atque alimenta miſerorum. Hæc monilia filiæ tuæ à te expectant, his gemmis ornari capita ſua volunt. Quod periturum erat in ſerico, vilibus pauperum tunicis reſervetur. Repetunt à te partes ſuas, junctæ ſponſo nolunt videri pauperes, & ignobiles propria ornamenta deſiderant. Nec eſt, quòd te excuſes nobilitate & divitiarum pondere. Reſpice ſanctum virum Pammachium, & ferventiſſimæ fidei Paulinum Presbyterum, qui non ſolùm divitias, ſed ſeipſos Domino obtulerunt: qui contra diaboli tergiverſationem nequaquam pellem pro pelle, ſed carnes & oſſa, & animas ſuas Domino conſecrarunt: qui te & exemplo & eloquio, id eſt, & opere & linguâ, poſſunt ad majora perducere. Nobilis es, & illi: ſed in Chriſto nobiliores. Dives & honoratus, & illi: immò ex divitibus & honoratis, pauperes, & inglorij, & idcircò

Perfectũ eſſe ſuadet.

* *Alias, paras.*

ditiores & magis inclyti, quia pro Chriſto pauperes & inhonorati. Et tu quidem benè facis, quod ſanctorum diceris uſibus miniſtrare, fovere monachos, Eccleſiis offerre quàm plurima. Sed hæc rudimenta ſunt militiæ tuæ. Contemnis aurum: contempſerunt & multi Philoſophi. E quibus unus, ut cæteros ſileam multarum poſſeſſionum pretium projecit in pelagus: Abite, dicens, in profundum malæ cupiditates: ego vos mergam, ne ipſe mergar à vobis. Philoſophus gloriæ anima, & popularis auræ vile mancipium, totam ſimul ſarcinam depoſuit: & tu te putas in virtutum culmine conſtitutum, ſi partem ex toto offeras? Te ipſum vult Dominus hoſtiam vivam, placentem Deo: te inquam, non tua. Et ideo variis tentationibus commonet[1], quia multis plagis & doloribus eruditur Iſraël. Et quem diligit Dominus, corripit, flagellat autem omnem filium, quem recipit. Paupercula vidua duo æra minuta miſit in gazophylacium. Et quia totum obtulit, quod habebat, omnes dicitur in oblatione munerum Dei ſuperaſſe locupletes, quæ non pondere ſui, ſed offerentium voluntate penſantur. Ut multis erogaveris cenſum tuum, & quidam tua gaudeant liberalitate, tamen multò plures ſunt, quibus nihil dediſti. Neque enim Darij opes, & Crœſi divitiæ valent explere pauperes mundi. Quod ſi teipſum Domino dederis, & Apoſtolica virtute perfectus, ſequi cœperis Salvatorem: tunc intelliges, ubi fueris & in exercitu Chriſti quàm extremum tenueris locum. Non planxiſti filias mortuas, & paternæ in genis lacrymæ Chriſti timore ſiccatæ ſunt. Quantò major Abraham, qui unicum filium voluntate jugulavit: & quem hæredem mundi fu-

Iuliani opera pia.

Plus eſt ſe offerre quã ſua Deo.

Oblatio Abrahæ.

Oblatio Iephte. turum audierat, non deſperat etiam poſt mortem eſſe victurum. Jephte obtulit virginem filiam, & idcircò in enumeratione ſanctorum ab Apoſtolo ponitur. Nolo tantùm ea offeras Domino, quæ poteſt fur rapere, hoſtis invadere, proſcriptio tollere: quæ & accedere poſſunt, & recedere, & inſtar undarum ac fluctuũ, à ſuccedentibus ſibi dominis occupantur: atque, ut uno cuncta ſermone comprehendam, quæ velis, nolis, in morte dimiſſurus es. Illud offer, quod tibi nullus hoſtis poſſit auferre, nullus eripere tyrannus: quod tecum pergat ad inferos, imò ad regna cœlorum, & ad paradiſi delicias. Extruis monaſteria, & multus à te per inſulas Dalmatiæ ſanctorum numerus ſuſtentatur. Sed melius faceres, ſi & ipſe ſanctus inter ſanctos viveres. Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum, dicit Dominus. Apoſtoli gloriantur, quòd omnia dimiſerint, & ſecuti ſint Salvatorem: & certè præter retia & navem nihil legimus eos dimiſiſſe: & tamen teſtimonio futuri judicis coronantur quia ſe offerentes, totum dimiſerant, quod habebant. Hæc loquor non in ſugillationem operum tuorum, vel quòd extenuem liberalitatem & eleemoſynas tuas, ſed quòd te nolim inter ſæculares eſſe monachum, & inter monachos ſecularem, totumque à te expetam cujus audio mentem divino cultui deditam. Si huic conſilio noſtro vel amicus, vel aſſecla, vel propinquus renititur, & te ad delicias ſplendentis menſæ revocat, intelligito eũ nõ de tua anima, ſed de ſuo ventre cogitare, & omnes opes, lautaquẽ convivia ſubitâ morte finiri. Octo & ſex annorum, intra viginti dies duas filias amiſiſti, & arbitraris ſenem diu poſſe vivere? Cujus ut ætas longa tendatur,

audi & David:Dies vitæ noſtræ ſeptuaginta anni. Si autem amplius, octoginta & quicquid ſupereſt, labor & dolor eſt. Fœlix & omni dignus beatitudine, quem ſenectus Chriſto occupat; ſervientem, quem extrema dies Salvatori invenerit militantem, qui non confundetur, cùm loquetur inimicis ſuis in portâ: cui in introitu paradiſi dicetur, Recepiſti mala in vitâ tuâ, nunc autem hîc lætare, Nec enim ulciſcetur bis Dominus in eadem re, Divitem purpuratum gehennæ flamma ſuſcepit. Lazarus pauper, & ulceribus plenus, cujus carnes putridas lambebant canes, & vix de micis menſæ locupletis, miſeram ſuſtentabat animam, in ſinu Abrahæ recipitur, & tanto patriarcha parente lætatur. Difficile, imò impoſſibile eſt, ut & præſentibus quis, & futuris fruatur bonis, ut & hic ventrem, & ibi mentem impleat, ut de deliciis tranſeat ad delicias, ut in utroque ſæculo primus ſit, ut & in cælo, & in terra appareat glorioſus. Quòd ſi tibi tacita cogitatio ſcrupulum moverit, cur monitor ipſe non talis ſim, qualem te eſſe deſidero, & nonnullos videris in medio itinere corruiſſe: illud breviter reſpondebo, non mea eſſe quæ dico, ſed Domini Salvatoris: non monere quod ipſe poſſim, ſed quid debeat velle, qui ſervus futurus eſt, Chriſti. Et athletæ ſuis incitatoribus fortiores ſunt: & tamen monet debilior, ut pugnet ille qui fortior eſt. Noli reſpicere Judam negantem, ſed Paulum reſpice confitentem, Jacob ditiſſimi patris filius, ſolus & nudus in baculo ſuo pergit Meſopotamiam, jacet laſſus in itinere, & qui delicatiſſimè à Rebecca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro pulvillo utitur. Vidit ſcalam de terra uſque ad cælum, & aſcendẽtes

Nemò beatus in hac & æterna vita.

per eam Angelos & deſcendentes, & deſuper innitentem Dominum, ut laſſis manum porrigeret, ut aſcendentes ſuo ad laborem provocaret aſpectu. Unde & vocatur locus ipſe Bethel, id eſt, domus Dei, in qua quotidie aſcenditur atque deſcenditur. Et ſancti enim corruunt, ſi fuerint negligentes: & peccatores priſtinum recipiunt gradum, ſi ſordes fletibus laverint. Hoc ideo dixi, ut non te terreant deſcendentes, ſed provocent aſcendentes. Nunquam exemplum à malis ſumitur. Etiam in ſæculi rebus ſemper a meliori parte incitamenta virtutum ſunt. Oblitus propoſiti & epiſtolaris brevitatis, plura dictare cupiebam: ad materiæ quippè dignitatem, & ad meritum perſonæ tuæ, parum eſt omne quod dicitur. Et ecce tibi noſter Auſonius cœpit ſchedulas flagitare, urgere notarios, & hinnitu ferventis equi, ingenioli mei, feſtinus arguere tarditatem. Memento igitur noſtri, & cura, ut in Chriſto valeas: Atque ut cætera taceam, domeſtica ſanctæ Veræ exempla ſectare, quæ verè ſequuta Chriſtum, peregrinationis moleſtias ſuſtinet, & ſit tibi tanti dux femina facti. Tribuat tibi Chriſtus, ut audias, ut taceas, ut intelligas, & ſic loquaris. Amen.

Epilogus

ARGUMENTUM.

Nepotianus Presbyter ad quem præcedens extat epiſtola, diem ſuum adhuc juvenis extremum obierat. D. Hieron. ſuper ejus morte conſolatur nunc Heliodorum avunculum Epiſcopum: oſtendens mortem non eſſe timendam, veluti quæ à Chriſto occiſa ſit: multoſque infidelium veterum, qui fortiter eam in ſuis tolerarunt, primùm recenſens, ad laudes mortui deinde deſcendit, quibus expletis humanam miſeriam, Imperatorum, aliorumque procerum exempla, antè oculos illi doctè, ac ingenioſè ponit.

HIERONYMUS ad Heliodorum Epitaphium Nepotiani.

EPISTOLA XXII.

GRandes materias ingenia parva non ſuſtinet,& in ipſo conatu ultra vires avia, ſuccumbunt:quantóque majus fuerit, quod dicendum eſt,tantò magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis non poteſt explicare.Nepotianus meus;tuus,noſter,imò Chriſti,& quia Chriſti,idcircò plus noſter,reliquit ſenes, & deſiderij ſui jaculo vulneratos,& intolerabili dolore confectos. Quem hæredem putavimus,funus tenemus.Cui jam meum ſudabit ingenium?cui litterulæ placere geſtient? ubi eſt ille ἐργοδιώκτης noſter,& cygneo canore vox dulcior?Super animus manus tremit, caligant oculi,lingua balbutit.Quidquid dixero quia ille non audit,mutum videtur.Stylus ipſe quaſi ſentiens,& cera ſubtriſtior, vel rubigine, vel ſitu obducitur. Quotieſcunque nitor in verba prorumpere,& ſuper tumulum ejus epitaphij hujus flores ſpargere, toties lacrymis implentur oculi,& renovato dolore, totus in funere ſum.Moris quondam fuit, ut ſuper cadavera parentum defunctorum in cõcione pro roſtris laudes liberi dicerent,& inſtar lugubrium carminum ad fletus,& gemitus audientium pectora concitarent. Et rerũ in nobis ordo mutatus eſt,& in calamitatem noſtrã perdidit ſua jura natura.Quod exhibere ſenibus juvenis debuit, hoc juveni exhibemus ſenes.Quid igitur faciam?Jungam tecũ lacrymas?Sed Apoſtolus prohibet. Chriſtianorũ mortuos:dormientes vocans. Et Dominus in Evangelio :Non eſt,inquit, mortua puella,ſed dormit.Lazarus quoque, quia dormierat,ſuſcitatus eſt.Læter & gaudeam, quia

1.Theſſ.4

Matt.9

raptus eſt, ne malitia mentem ejus mutaret,
Iean 13. quia placuerat Deo anima illius? Sed invito &
Sap.4. repugnanti per genas lacrymæ fluunt, & inter
præcepta virtutum, reſurrectioniſque ſpem
credulam mentem deſiderij frangit affectus. O
mors, quæ fratres dividis, & amore ſociatos
Oſee 13. crudelis ac dura diſſocias. Adduxit urentem
ventum Dominus de deſerto aſcendentem, qui
ſiccavit venas tuas, & deſolavit fontem tuum.
Devoraſti quidem Jonam, ſed & in utero tuo
vivus fuit. Portaſti quaſi mortuum, ut tempe-
ſtas mundi conquieſceret, & Ninive noſtra il-
lius præconio ſalvaretur. Ille, ille te vicit: ille
te jugulavit. Fugitivus Propheta, qui reliquit
domum ſuam, dimiſit hereditatem ſuam, dedit
dilectam animam ſuam in manibus quærentiũ
Oſee 13. eum. Qui per Oſeæ quondam tibi rigidus mi-
nabatur: Ero mors tuâ ô mors: ero morſus
tuus inferne. Illius morte, tu mortua es: illius
morte, nos vivimus. Devoraſti, & devorata es,
Dũque aſſumpti corporis ſolicitaris illecebra,
& avidis faucibus prædã putas, interiora tua
adunco dente confoſſa ſunt. Gratias tibi Chri-
ſte Salvator tua agimus creatura, quòd tam
potentem adverſarium noſtrum, dum occide-
ris, occidiſti. Quid autem miſerius homine, qui
æternæ mortis terrore proſtratus, vivendi sẽ-
ſum ad hoc tantùm acceperat, ut periret? re-
Rom. 5. gnavit enim mors ab Adã uſque ad Moyſen,
etiam ſuper eos, qui non peccaverunt, in ſimi-
litudinem prævaricationis Adæ. Si Abraham,
Iſaac, & Jacob in inferno, quis in cælorum re-
gno? ſi amici tui ſub pœna offendentis Adam,
& qui non peccaverant, alienis peccatis tene-
bantur obnoxij, quid de his credendum eſt, qui
dixerũt in cordibus ſuis, nõ eſt Deus? qui cor-
rupti, & abominabiles facti ſunt in voluptati-

bus

bus ſuis?qui declinaverũt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum,non eſt uſque ad unũ?Quod ſi Lazarus videtur in ſinu Abrahæ,locoque refrigerij:quid ſimile infernus & regna cœlorum? Ante Chriſtum Abrahã apud inferos:poſt Chriſtũ latro in paradiſo.Et idcirco in reſurrectione ejus,multa dormientiũ corpora reſurrexerunt,viſaque ſunt in cæleſti Hieruſalẽ. Tuncque impletum eſt illud elogiũ:Surge qui dormis, & elevare,& illuminabit te Chriſtus. Joannes Baptiſta in eremo perſonat:Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum:à diebus enim Joannis Bapt.regnum cælorum vim patitur,& violenti diripiunt illud.Flammea illa romphæa,cuſtos paradiſi, & præſidentia foribus Cherubim Chriſti reſtincta & reſerata ſunt ſanguine. Nec mirum hoc nobis in reſurrectione promitti, cũ omnes,qui in carne nõ ſecundùm carnẽ vivimus municipatum habeamus in cælo,& hîc adhuc poſitis dicatur in terra : Regnum Dei intra vos eſt.Adde quòd ante reſurrectionem Chriſti notus tantùm in Judæa erat Deus : in Iſraël magnum nomen ejus:& ipſi,qui noverant eum,tamen ad inferos trahebantur : ubi tunc totius orbis homines ab Indiâ uſque ad Britanniam,à rigidâ Septentrionis plagâ uſq; ad fervores Atlantici oceani, tam innumerabiles populi, & tantarum gentium multitudines.Quàm varię linguis,habitu,tam veſtes, & armis : piſcium ritu ac locuſtarum, & velut muſcæ & culices conterebantur : abſque notitia enim ſui creatoris,omnis homo pecus eſt. Nunc verò paſſionem Chriſti & reſurrectionem ejus,cunctarum gentium & voces & litteræ ſonant. Taceo de Hebræis,Græcis, & Latinisquas nationes fidei ſuæ in crucis titu-

Eph. 5. *Mat.* 3. *Mat.* 11. *Gen.* 3.

lo Dominus dedicavit. Immortalem animam & poſt diſſolutionem corporis ſubſiſtentem, quod Pythagoras ſomniavit: Democritus non credidit: in conſolationem damnationis ſuæ Socrates diſputavit in carcere: Indus, Perſa, Gothus, Ægyptius philoſophantur. Beſſorum feritas, & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, ſtridorem ſuum in dulce crucis fregerunt melos, & totius mundi una vox Chriſtus eſt. Quid agimus anima? quò nos vertimus? quid primum aſſumimus? quid tacemus? exciderunt ne tibi præcepta rhetorum? & occupata luctu, oppreſſa lacrymis, præpedita ſingultibus, dicẽdi ordinem non tenes? Ubi illud ab infantiâ ſtudium litterarũ, & Anaxagoræ, ac Telamonis ſemper laudata ſententia? Sciebam me genuiſſe mortalem. Legimus Crãtorem, cujus volumen, ad confovendum dolorem ſuum, ſecutus eſt Cicero, Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Poſſidonij ad ſedandos luctus opuſcula percurrimus, qui diverſis ætatibus diverſorum luctum vel libris, vel epiſtolis minuere ſunt conati: ut, etiam ſi noſtrum areret ingenium, de illorum poſſet fontibus irrigari. Proponunt innumerabiles viros, & maximè Periclem, & Xenophontem Socraticum: quorũ alter, amiſſis duobus filiis, coronatus in concione diſſeruit: alter cum ſacrificans filium in bello audiſſet occiſum, depoſuiſſe coronam dicitur, & eandem capiti repoſuiſſe, poſtquam fortiter in acie dimicantem reperit concidiſſe. Quid memorem Romanos duces, quorum virtutibus, quaſi quibuſdam ſtellis, Latinæ micãt hiſtoriæ? Pulrillus Capitolium dedicans, mortuum, ut nunciabatur, ſubitò filium ſe juſſit abſente ſepeliri. L. Paulus ſeptem diebus inter duorum exe-

quias filiorum triumphans urbem ingreſſus eſt. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Piſones, Brutos, Scævolas, Metellos, Scauros, Marios, Craſſos, Marcellos, atque Aufidios, quorum non minor in luctu, quàm in bellis, virtus fuit, & quorum orbitates in Cõſolationis libro Tullius explicavit: ne videar potius aliena, quàm noſtra quæſiſſe. Quamquam & hæc in ſuggillationẽ noſtri breviter dicta ſint, ſi non præſtet fides, quod exhibuit infidelitas. Igitur ad noſtra veniamus. Non plangam cum Jacob & David filios in lege morientes, ſed cum Chriſto in Evangelio recipiam reſurgẽtes. Judæorum luctus, Chriſtianorũ gaudium eſt. Ad veſperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Unde & Moyſes moriens plangitur. Jeſus abſque funere & lacrymis in monte ſepelitur. Quidquid de ſcripturis ſuper lamentatione dici poteſt, in eo libro, quo Paulam Romæ conſolati ſumus, breviter explicavimus. Nunc nobis per aliam ſemitam ad eundem locum perveniendum eſt, ne videamur præterita, & abolita quondam calcare veſtigia. Scimus quidem, Nepotianum noſtrũ eſſe cum Chriſto, & ſanctorum mixtum choris, quod hîc nobiſcum eminus rimabatur in terris, & æſtimatione quærebat, ibi videntem cominus dicere: Sicut audivimus, & ſic & vidimus, in civitate Domini virtutum, in civitate Dei noſtri: ſed deſiderium abſentiæ ejus ferre non poſſumus, non illius, ſed noſtram vicem dolentes: Quantò ille felicior, tantò amplius nos in dolore, quòd tali caremus bono. Flebãt & ſorores Lazarum, quem reſurrecturum noverant: & ut veros hominis exprimeret affectus, ipſe Salvator ploravit, quem reſuſcitatu-

Gen. 37. *2. Re.* 13. *Pſal.* 29. *Rom.* 13. *Deut* 34 *Ioſ.* 24. *Pſal.* 74 *Ioan.* 11. *Philip.* 1. *Philip.* 2.

tus erat. Apoſtolus quoq; ejus, qui dixit: Cupio diſſolvi, & eſſe cũ Chriſto. Et alibi: Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrũ: gratias agit, quòd Epaphroditus de mortis ſibi vicinia redditus ſit, ne haberet triſtitiã ſuper triſtitiã, nõ incredulitatis metu, ſed deſiderio charitatis. Quãtò magis tu, & avunculus, & Epiſcopus, hoc eſt, & in carne, & in ſpiritu pater, doles abeſſe viſcera tua, & quaſi à te divulſa ſuſpiras: Sed obſecro, ut modum adhibeas in dolore, memor illius ſententiæ: Ne quid nimis: obligatoque parumper vulnere audias laudes ejus, cujus ſemper virtute lætatus es. Nec doleas, quòd talem amiſeris, ſed gaudeas, quòd talẽ habueris. Et ſicut ij, qui in brevi tabellâ terrarum ſitus pingunt: ita in parvo iſto volumine cernas adumbrata, non expreſſa ſigna virtutum, ſuſcipiaſque à nobis non vires, ſed voluntatem. Præcepta ſunt Rhetorum, ut majores ejus, qui laudandus eſt, & eorum geſta altiùs repetantur, ſicque ad ipſum per gradus ſermo perveniat, quo videlicet avitis paterniſque virtutibus illuſtrior fiat, & aut non degeneraſſe à bonis, aut mediocres ipſe ornaſſe videatur. Ego carnis bona, quæ ſemper & ipſe
Hebr. 11. cõtempſit, in animæ laudibus non requiram:
Ezech. 8. nec me jactabo de genere, id eſt, de alienis bonis: cum Abrahã, & Iſaac, ſancti viri, Iſmaëlẽ, & Eſaũ peccatores genuerint, & è regione,
Gen. 49 Jephte, in catalogo juſtorum Apoſtoli voce
Act. 9. numeratus, de meretrice ſit natus. Anima, inquit, quæ peccaverit, ipſa morietur. Ergo, quę non peccaverit, ipſa vivet. Nec virtutes, nec vitia parentum liberis imputantur. Ab eo tẽpore cenſemur, ex quo in Chriſto renaſcimur Paulus, perſecutor Eccleſiæ, & mane lupus rapax Beniamin, ad veſperã dividit eſcam, Ana-

niæ ovi iſubmittens caput. Igitur & Nepotianus noſter, quaſi infantulus vagiens & rudis puer, ſubitò nobis quaſi de Jordane naſcatur. Alius forſitan ſcriberet, quòd ob ſalutē illius orientem eremumque dimiſeris, & me chariſſimum ſodalem tuum redeundi ſpe lactaveris, ut primùm ſi fieri poſſet, ſororem cū parvulo viduam: deinde, ſi conſilium illa reſpueret, ſaltem nepotē dulciſſimum conſervares. Hic eſt enim ille, de quo tibi quondam vaticinatus ſum: Licet parvulus ex collo pendeat nepos. Referret, inquā, alius, quòd in palatii militiâ, ſub chlamide, & candenti lino, corpus ejus cilicio tritum ſit: quòd ſtans ante ſæculi poteſtates, lurida jejuniis ora portaverit: quòd adhuc ſub alterius indumētis alteri militaverit: & ad hoc habuerit cingulū, ut viduis, pupillis, orphanis, oppreſſis, miſeriſque ſubveniret. Mihi nō placent dilationes iſtæ imperfectæ ſervitutis Dei: & Centurionē Cornelium, ut lego juſtum, ſtatim audio baptizatum. Veruntamē velut incunabula quædā naſcentis fidei comprobemus: ut qui ſub alienis ſignis devotus miles fuit, donandus laureâ ſit, poſtquam ſuo regi cœperit militare. Baltheo, poſito, habituq; mutato quidquid caſtrēſis peculii fuit in pauperes erogavit. Legerat enim: Qui vult perfectus eſſe, vēdat omnia, quæ habet: & det pauperibus & ſequatur me. Et iterùm: Nō poteſtis duobus dominis ſervire, Deo, & mãmonæ. Exceptâ vili tunicâ, & operimento pari, quo tecto tantū corpore, frigus excluderet, nihil ſibi ampliùs reſervavit. Cultus ipſe, provinciæ morē ſequēs, nec mūditiis, nec ſordibus notabilis erat: cúmque arderet quotidiè aut ad Ægypti monaſteria pergere, aut Meſopotamiæ inviſere choros, vel certè inſularum Dalmatiæ,

Act. 10.

Mat 19

Matt. 6

Cultus modeſtus

quæ Altino tantùm freto diſtant, ſolitudines occupare, avunculum Pontificem deſerere non audebat, tot in illo cernens exempla virtutum, domique habens unde diceret, in uno, atq; eodem & imitabatur monachum & Epiſcopum venerabatur: nec, ut in pleriſque accidere ſolet, aſſiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum illius fecerat: ſed ita eum colebat, quaſi parentem; ita admirabatur, quaſi quotidiè novum cerneret. Quid multa; fit clericus, & per ſolitos gradus Presbyter ordinatur. Jeſu bone, qui gemitus, qui ejulatus, quæ ei interdictio, quæ fuga oculorum omnium. Tum primùm, & ſolùm avunculo iratus eſt. Querebatur ſe ferre non poſſe, & juvenilem ætatem incongruam ſacerdotio cauſabatur.

Sacerdotiũ meretur negando. Sed quantò magis repugnabat, tantò magis in ſe ſtudia omnium concitabat: & merebatur negando, quod eſſe nolebat, eoque dignior erat, quò ſe clamabat indignum. Vidimus Timotheum noſtri temporis, & canos in ſapientia, electumque à Moyſe Presbyterum, *1. Tim 4.* quem ipſe ſciret eſſe Presbyterum. *Clericatus onus non honor.* Igitur clericatum non honorem intelligens, ſed onus, primam curam habuit, ut humilitate ſuperaret invidiam: deinde, ut nullam obſcœni in ſe rumoris fabulam daret, ut qui mordebantur ad ætatem ejus, ſtuperẽt ad cõtinentiam, ſubvenire pauperibus, viſitare languẽtes, provocare hoſpitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudẽtibus, flere cum flentibus. *Rom. 12.* Cæcorum baculus, eſurientium cibus, ſpes miſerorum, ſolamen lugentium fuit. Ita in ſingulis virtutibus eminebat, quaſi ceteras non haberet. Inter Presbyteros, & coæquales, primus in opere, extremus in ordine. Quidquid boni fecerat, ad avunculum referebat: ſi quid fortè aliter exe-

nerat quàm putarat:illum neſcire, ſe erraſſe dicebat.In publico Epiſcopum, domi patrem noverat:gravitatem morum hilaritate frontis temperabat:gaudium in riſu,non cachinnum, intelligeres. Virgines,& viduas Chriſti honorare ut matres,hortari ut ſorores, cum omni caſtitate. Iam verò, poſtquam domum ſe contulerat, & relicto foris clerico,duritiæ ſe tradiderat monachorum: creber in orationibus,vigilans in precando.Lacrymas Deo,non hominibus,offerebat: jejunia,in aurigæ modum,pro laſſitudine,& viribus corporis attēperabat.Mēſæ avunculi intererat:& ſic apposita quæque libabat,ut & ſuperſtitionē fugeret,& continentiam ſervaret. Sermo ejus per omne convivium de ſcripturis aliquid proponere, libenter audire, reſpondere verecundè, recta ſuſcipere, prava non acriter confutare, diſputantem contra ſe magis docere, quam vincere:& ingenuo pudore:qui ornabat ætatē quid cujus eſſet, ſimpliciter confiteri: atque in hunc modum, eruditionis gloriam declinando,eruditiſſimus habebātur.Illud, ajebat, Tertulliani,iſtud Cypriani,hoc Lactātij,illud Hilarij eſt.Sic Minutius Felix,ita Victorinus, in hunc modū eſt locutus Arnobius.Me quoque,quia pro ſodalitate avunculi diligebat, interdum proferebat in mediū,lectioneque aſſiduâ,& meditatione diuturnâ pectus ſuū bibliothecam fecerat Chriſti.Quoties illi trāſmarinis epiſtolis deprecatus eſt, ut aliquid ad ſe ſcriberē?quoties nocturnum de Evangelio petitorē, & interpellatricem duri judicis mihi viduam exhibuit?Cumque ego ſilētio magis, quàm litteris,denegarē:& pudore reticentis, pudorē ſuffunderem poſtulantis: avunculum mihi oppoſuit precatorē:qui & liberiùs pro

1.Tim 5.

Concil. Trident. ſeſſ.2.

Pectus Nepotiani, bibliotheca Chriſti.

Luc. 11. 18.

alio peteret, & pro reverentia ſacerdotj faciliùs impetraret. Feci ergo, quod voluit: & brevi libello amicitias noſtras æternæ memoriæ cõſecravi. Quo ſuſcepto, Crœſi opes, & Darij divitias ſe viciſſe jactabat. Illũ oculis, illum manibus, illũ ſinu, illũ ore tenebat. Cúmq; in ſtratu frequenter evolveret: ſuper pectus ſoporati, dulcis pagina decidebat. Si verò peregrinorũ, ſi amicorũ quiſpiã venerat: lætabatur noſtro ſuper ſe teſtimonio: & quidquid minus in opuſculo erat, diſtinctione moderatâ, & pronunciationis varietate pẽſabat: ut in recitando illo, ipſe vel placere quotidiè, vel diſplicere videretur. Unde hic fervor, niſi ex amore Dei? unde legis Chriſti indefeſſa meditatio, niſi ex deſiderio ejus qui legem
Pſal. 1. dedit? Alij nummum addant nummo, & in marſupium ſuffocantes, matronarum opes venentur obſequiis: ſint ditiores monachi, quàm fuerant ſæculares: poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete diabolo nõ habuerãt: & ſuſpiret eos Eccleſia divites, quos tenuit mundus ante mendicos. Nepotianus noſter, aurum calcans, ſchedulas cõſectatur: & ſicut ſui in carne contemptor eſt, & paupertate incedit ornatior: ita totum animæ inveſtigat ornatum. Ad comparationẽ quidem ſuperiorum modica ſunt, quæ dicturi ſumus, ſed & in parvis idem animus oſtenditur. Ut enim creatorem non in cælo tantùm miramur & terra, ſole, & oceano, elephantis, camelis, equis, bobus, pardis, urſibus, leonibus: ſed & in minutis quoque animalibus, formicâ, culice, muſcis, vermiculis, & iſtiuſmodi genere, quorum magis ſcimus corpora, quàm nomina eandemque in cunctis veneramur ſolertiam:
Mat. 11. ita mens Chriſto dedita, æquè & in majoribus

& in minoribus intenta eſt,ſciens etiam pro otioſo verbo reddendam eſſe rationem. Erat ergo ſolicitus: ſi niteret altare,ſi parietes abſque fuligine, ſi pavimenta terſa, ſi janitor creber in portâ, vela ſemper in oſtiis,ſi ſacrarium mundum,ſi vaſa luculenta, & in omnes cærimonias pia ſolicitudo diſpoſita,non minus,non majus negligebat officium.Ubicũq; eum quæreres,in Eccleſia invenires.Nobilem virum Q.Fabium miratur antiquitas:qui etiã Romanæ ſcriptor hiſtoriæ eſt; ſed magis ex pictura, quam ex litteris, nomen invenit, & Beſelchel noſtrum,plenum ſapiẽtia & ſpiritu Dei, ſcriptura teſtatur. Hyram quoq; filium mulieris Tyriæ, quod alter tabernaculi alter templi ſupellectilẽ fabricati ſint. Quo modo enim lætæ ſegetes,& uberes agri, interdum culmis,ariſtiſque luxuriant:ita præclare ingenia & mens plena virtutibus in variarum artium redundat elegantiam.Unde & apud Græcos Philoſophus ille laudatur, qui omne quo uteretur,uſque ad pallium & anulum, manu ſuâ factum gloriatus eſt.Hoc idem poſſumus & de iſto dicere:qui baſilicas Eccleſiæ,& martyrum conciliabula diverſis floribus,& arborum comis, vitiumque pampinis adumbrarit: ut,quidquid placebat in Eccleſia,tam diſpoſitione,quam viſu,Presbyteri laborem,& ſtudium teſtaretur. Macte virtute: cujus talia principia,qualis finis erit? O miſerabilis humana conditio,& ſine Chriſto vanum omne, quod vivimus.Quid te ſubtrahis? quid tergiverſaris oratio?quaſi enim mortẽ illius differre poſſimus,& vitã facere longiorem,ſic timemus ad ultimũ pervenire.Omnis caro fenũ,& omnis gloria ejus quaſi flos feni.Ubi nũc decora illa facies, ubi totius corporis dignitas

Exod 35
1. *Reg* 5.
3. *Reg*. 5
Contra illos, qui templorum ornatum rejiciũt.
Eſai. 40.
Iob. 40.

quâ veluti pulchro indumento, pulchritudo animæ veſtiebatur? Marceſcebat, proh dolor, flante auſtro lilium: & * purpura violæ in pallorem ſenſim migrabat. Cúmque febribus æſtuaret, & venarum fontes hauriret calor, laſſo anhelitu triſtem avunculum conſolabatur. Lætus erat vultus, & univerſis circà plorantibus, ſolus ipſe ridebat. Projicere pallium, manus extendere, videre quod alij non videbant, & quaſi in occurſum ſe erigens, ſalutare venientes: intelligeres illum non emori, ſed emigrare; & mutare amicos, non relinquere. Volvuntur per ora lacrymæ: & obfirmato animo, non queo dolorem diſſimulare quem patior. Quis crederet in tali illum tempore noſtræ neceſſitudinis recordari, &, luctante anima, ſtudiorum ſcire dulcedinem? Apprehenſa avunculi manu. Hanc, inquit, tunicam, qua utebar in miniſterio Chriſti, mitte dilectiſſimo mihi, ætate patri, fratri collegio: & quidquid à te nepoti debebatur affectus, in illum transfer, quem mecum pariter diligebas. Atque in talia verba defecit, avunculi manum mei recordatione contrectans. Scio quòd nolueris amorem te civium ſic probare, & affectum patriæ magis quæſiſſe in proſperis: ſed hujuſcemodi officium in bonis jucundius eſt, in malis gratius. Tota hunc civitas, tota plãxit Italia: corpus terra ſuſcepit: anima Chriſto reddita eſt. Tu nepotem quærebas. Eccleſia ſacerdotem, Præceſſit te ſucceſſor tuus. Quod tu eras, ille poſt te judicio omnium merebatur. Atque ita ex unâ domo duplex pontificatus egreſſa eſt dignitas: dũ in altero gratulatio eſt quòd tenuerit, in altero mœror, quòd raptus ſit ne teneret. Platonis ſententia eſt omnẽ ſapiẽtium vitã, meditationem eſſe mortis. Laudant

* Alias, purpura viola.

Extrema verba Nepotiani.

Plato in Phæd.

hoc philoſophi, & in cælum uſque ferunt. Sed multò fortiùs Apoſtolus. Quotidiè, inquit morior, per gloriam veſtram. Aliud eſt enim coronari, aliud agere: aliud vivere moriturum, aliud mori victurum. Ille moriturus eſt ex gloriâ, iſte moritur ſemper ad gloriam. Debemus igitur & nos animo præmeditari, quod aliquando futuri ſumus, & quod, velimus nolimus, abeſſe longiùs non poteſt. Nã ſi nongentos vitæ excederemus annos, ut ante diluvium vivebat humanum genus, & Mathuſalem nobis tempora donarentur: tamen nihil eſſet præterita longitudo, quæ eſſe deſiſſet. Etenim inter eum, qui decem vixit annos, & eum, qui mille: poſtquam idem vitæ finis advenerit, & irrecuſabilis mortis neceſſitas, tranſactum omne tantumdem eſt: niſi quòd ſenex magis onuſtus peccatorum faſce proficiſcitur. Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi Prima fugit: ſubeunt morbi, triſtiſque ſenectus. Et labor, & duræ rapit inclementia mortis. Nævius poëta, Pati, inquit, neceſſe eſt multa * mortalem mala. Unde & Niobem, quia multùm fleverit, in lapidem & diverſas beſtias commutatam finxit antiquitas. Et Heſiodus natales hominum plangens, gaudet in funere. Prudenterque Ennius, Plebs, ait, in hoc regi anteſtat loco: licet lacrymari plebi, regi honeſtè non licet. Ut regi, ſic Epiſcopo, imò minùs Epiſcopo, quam regi; ille enim nolentibus præeſt, hic volentibus: ille terrore ſubjicit, hic ſervituti donatur: ille corpora cuſtodit ad mortem: hic animas ſervat ad vitam. In te oculi omnium dirigũtur, domus tua, & converſatio, quaſi in ſpeculâ conſtituta, magiſtra eſt publicæ diſciplinæ: quidquid feceris, id ſibi omnes fa-

1. Co. 15

Mors ſẽper meditanda

Gen. 5.

** Alias, mortales*

Elegans comparatio Epiſcopi & Principes.

ciendum putant. Cave ne committas, quod aut qui reprehendere volunt, indignè laceraſſe videantur, aut qui imitari, cogantur delinquere. Vince, quantùm potes: imò plus, quàm potes, mollitiem animi tui, & ubertim fluentes lacrymas reprime: ne grandis pietas in nepotem, apud incredulas mentes deſperatio putetur in Deum. Deſiderandus eſt tibi quaſi abſens, non quaſi mortuus: ut illum expectare, non amiſiſſe videaris. Verùm quid ago medens dolori, quem jam reor & tempore, & ratione ſedatum, ac non potiùs replico tibi vicinas regum miſerias, & noſtri temporis calamitates: ut non tam plangendus ſit, qui hac luce caruerit, quam gratulandum ei, qui de tantis malis evaſerit: Conſtantius, Arianæ fautor hæreſeos, dum contra inimicum paratur, & concitus fertur ad pugnam, in Mopſi viculo moriens magno dolore hoſti reliquit imperium. Julianus, proditor animæ ſuæ, & Chriſtiani jugulator animæ ſuæ, & Chriſtiani jugulator exercitus, Chriſtum ſenſit in Mediâ, quem primum in Galliâ denegarat: dumque Romanos propagare vult fines, perdidit propagatos. Jovinianus, guſtatis tantum imperialibus bonis fœtore prunarum ſuffocatus interiit; oſtendens omnibus, quid ſit humana potentia. Valentinianus, vaſtato genitali ſolo, & inultam patriam derelinquens, vomitu ſanguinis extinctus eſt. Hujus germanus Valens, Gothico bello victus in Thraciâ, eumdem locum & mortis habuit, & ſepulcri. Gratianus ab exercitu ſuo proditus, & ab obviis urbibus non receptus, ludibrio hoſti fuit: cruentatæque manus veſtigia parietes tui, Lugdune, teſtantur. Adoleſcens Valentinianus, & pene puer poſt fugam, poſt exilia, poſt recuperatum multo ſanguine im-

Hila. adver. Conſtant Aug.

Sozimus lib hiſt. nova.

perium, haud procul ab urbe fraternæ mortis conſciâ, necatus eſt: & cadaver exanime ſuſpendio infamatum. Quid loquar de Procopio, Maximo, Eugenio? qui utique, dum rerum potirentur, terrori gentibus erant: omnes capti ſteterunt ante ora victorum, & quod potentiſſimis quondam miſerrimum eſt, prius ignominiâ ſervitutis, quam hoſtili mucrone confoſſi ſunt. Dicat aliquis: Regum talis conditio eſt: feriuntque ſummos fulgura montes. Ad privatas veniam dignitates: nec de his loquar, qui biennium excedunt: atque, ut ceteros prætermittam, ſufficit nobis trium nuper conſularium diverſos exitus ſcribere. Abundantius egens Pityunte exulat. Ruffini caput pilo Conſtantinopolim geſtatum eſt: & abſciſſa manus dextera, ad dedecus inſatiabilis avaritiæ oſtiatim ſtipem mendicavit. Timaſius præcipitatus repetè de altiſſimo dignitatis gradu, evaſiſſe ſe putat quòd Aſſæ vivit inglorius. Non calamitates miſerorum, ſed fragilem humanæ cõditionis narro ſtatum. Horret animus temporum noſtrorum ruinas perſequi. * Viginti, & eo ampliùs anni ſunt, quòd inter Conſtantinopolim, & Alpes Julias quotidiè Romanus ſanguis effunditur. Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Theſſalonicam, Achajam, Epiros, Dalmaticam, cunctaſque Pannonias Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vvandali, Marcomanni vaſtant, trahunt, rapiunt. Quot matronæ, quot virgines Dei, & ingenua nobiliaque corpora his belluis fuere ludibrio! Capti Epiſcopi, interfecti Presbyteri, & diverſorum officia clericorum. Subverſæ Eccleſiæ, ad altaria Chriſti ſtabulati equi, martyrũ effoſſæ reliquiæ: ubique luctus, ubique gemi-

Sozimus li 5 hiſt. nova.

* *Alias. proſequi.*

tus, & plurima mortis imago. Romanus orbis ruit, & tamen cervix noſtra erecta non flectitur. Quid putas nunc animi habere Corinthios, Athenienſes, Lacedæmonios, Arcadas, cunctamque Græciam, quibus imperant barbari? Et certè paucas urbes nominavi, in quibus olim fuere regna non modica. Immunis ab his malis videbatur oriens, & tantùm nunciis cõſternatus. Ecce tibi anno præterito ex ultimis Caucaſi rupibus immiſſi in nos non jam Arabiæ, ſed ſeptentrionis lupi, tãtas brevi provincias percurrerunt. Quot monaſteria capta? quantæ fluviorũ aquæ humano cruore mutatæ ſunt? obſeſſa Antiochia, & urbes reliquæ, quas Helis, Cydnus, Orontes Euphrateſque præter fluunt: tracti greges captivorũ: Arabia, Phœnice, Palæſtina, Ægyptus timore captivæ. Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraque centum, Ferrea vox. Omnia pœnarum percurrere nomina poſſim. Neque enim hiſtoriã propoſui ſcribere, ſed noſtras breviter flere miſerias. Alioqùin ad hæc meritò explicãda & Thucydides, & Salluſtius muti ſint. Felix Nepotianus, qui hæc non videt: felix, qui hæc non audit: nos miſeri, qui aut patimur, aut patientes fratres noſtros tanta perſpicimus: & tamen vivere volumus, eoſque qui his carent, flendos potius, quàm beatos, putamus. Olim offenſum ſentimus, nec placamus Deum. Noſtris peccatis barbaris fortes ſunt. Noſtris vitiis Romanus ſuperatur exercitus: & quaſi non hæc ſufficerent cladibus plus penè bella civilia, quam hoſtilis mucro conſumpſit. Miſeri Iſraëlitæ, ad quorum comparationem Nabuchodonoſor ſervus Dei dicitur. Infelices nos, qui tantùm diſplicemus Deo, ut per rabiem barbarorum, illius in nos ira deſæviat Ezechias egit pœ-

Egeſippus, lib. 3. de excid. Hieroſol. cap. 5.

Propter peccata ſuperantur exercitus.

Hier 25. Eſai 37. 2. Pa. 17.

nitentiam, & centum octoginta quinque millia Aſſyriorum ab uno Angelo una nocte deleta ſunt. Joſaphat laudes Domini cōcinebat, & Dominus pro laudante ſuperabat, Moyſes contra Amalech non gladio, ſed oratione pugnavit. Si erigi volumus proſternamur. Proh pudor, & ſtolida uſque ad incredulitatem mens: Romanus exercitus, victor orbis, & dominus ab his vincitur, hos pavet, horum terretur aſpectu, qui ingredi non valent: qui ſi terram tetigerint, ſe mortuos arbitrantur. Et non intelligimus Prophetarum voces. Fugient mille uno perſequente? Nec amputamus cauſas morbi, ut morbus pariter auferatur: ſtatimque cernamus ſagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis cedere. Exceſſimus conſolandi modum: & dum unius mortem flere prohibemus, totius orbis mortuos plāximus. Xerxes ille rex potentiſſimus, qui ſubvertit montes, maria conſtravit, cùm de ſublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem vidiſſet exercitum, fleſſe dicitur, quòd poſt centum annos nullus eorum, quos tunc cernebat, ſuperfuturus eſſet. O ſi poſſemus in talem aſcendere ſpeculam, de quà univerſam terram ſub noſtris pedibus cerneremus: jam tibi oſtenderem totius orbis ruinas: gentes gentibus, & regnis regna colliſa: alios torqueri, alios necari, alios abſorberi fluctibus, alios ad ſervitutem trahi: hîc nuptias, ibi planctum: illos naſci, iſtos mori: alios affluere deliciis, alios mendicare: & non Xerxis tantùm exercitum, ſed totius mundi homines, qui nunc vivunt in brevi ſpatio defuturos. Vincitur ſermo rei magnitudine: & minus eſt omne, quod dicimus. Redeamus igitur ad nos: & quaſi cælo deſcendentes, pauliſper no-

Exod. 17

Eſa. 30.

Hero. l. 7

ſtra videamus. Sentiſnè, obſecro te, quando infans, quando puer, quando juvenis, quando
1.Co.15 robuſtæ ætatis, quando ſenex factus ſis quotidiè morimur, quotidiè commutamur, & tamen æternos nos eſſe credimus. Hoc ipſum quod dicto, quod ſcribitur, quod relego, quod emendo, de vita mea tollitur. Quot puncta notarij, tot meorum damna ſunt temporum. Scribimus, atque reſcribimus: tranſeunt maria epiſtolæ: & ſcindente ſulcum carinâ,
2.Cor 13 per ſingulos fluctus ætatis noſtræ momenta minuuntur. Solum habemus lucri, quod Chriſti nobis amore ſociamur. Charitas patiens eſt, benigna eſt: charitas non zelatur, nõ agit perperam, non inflatur, omnia ſuſtinet, omnia credit, omnia ſperat, omnia patitur. Charitas numquam excidit. hæc ſemper vivit in pectore: ob hanc Nepotianus noſter abſens præſens eſt, & per tanta terrarum ſpatia diviſus utraque complectitur manu. Habemus mutuæ obſidem charitatis. Jungamur ſpiritu: ſtringamur affectu: & fortitudinem mentis, quam beatus Papa Chromatius oſtendit in dormitione germani, nos imitemur in filio. Illum noſtra pagella decantet: illum noſtræ litteræ ſonent. Quem corpore non valemus. Quem corpore non valemus, recordatione teneamus, & cum quo loqui non poſſumus, de eo loqui numquam deſinamus.

Finis libri ſecundi Epiſt. Epiſt. D. Hieronymi.

LIBER TERTIUS.

EPISTOLARUM BEATI HIERONYMI,

Quæ circa veras hiſtorias, & exempla ſanctorum pulchrè verſantur.

ARGUMENTUM.

Paulus, à quo primùm eremus habitari cœpta eſt, patriâ Thebeus, annos natus circiter quindecim, tam Græcis, quàm Ægyptiacis litteris eruditus; utroque orbatus parente, accuſatus à ſororis marito, quòd Chriſtianus eſſet, ſub Decio, & Valeriano perſecutoribus fugiens, eremum petiit: bi annis xciij mirâ abſtinentiâ ac ſanctitate, uſquequo à magno illo Antonio divinitus admonito inviſeretur, vitam traducens, obdormivit in Domino. Hujus vitam luculenter deſcribit D. Hieronymus.

VITA PAULI Eremitæ.

EPISTOLA I.

INTER multos ſæpè dubitatum eſt à quo potiſſimum monachorum Eremus habitari cœpta ſit. Quidam enim, altiùs repetentes, à Beato Heliâ, & Joanne ſumpsêre principium. Quorum & Helias plus nobis videtur propheta fuiſſe, quam monachus; & Ioannes antè prophetare cœpiſſe, quàm natus eſt. Alij autem, (in quam etiam opinionem vul-

gus omne conſentit) aſſerunt Antonium hujus propoſiti fuiſſe caput: quod ex parte verum eſt. Non enim tam ipſe ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata ſunt ſtudia. Amathas verò, & Macarius, diſcipuli Antonij, quorum ſuperior magiſtri corpus ſepelivit, etiam nunc affirmant. Paulum quemdam Thebæum, principem iſtius rei fuiſſe:* Quod non tam nomine, quàm opinione, nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc, & alia, prout voluntas tulit, jactitant: ſubterraneo ſpecu crinitum calcaneo tenus hominem fuiſſe; & multa, quæ perſequi otioſum eſt, incredibilia fingentes. Quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem ſententia videtur. Igitur, quia de Antonio tam Græco quam Romano ſtylo diligenter traditum eſt, pauca de Pauli principio & fine ſcribere diſpoſui, magis, quia res omiſſa fuit, quàm fretus ingenio. Quomodò autem in media ætate vixerit, aut quas ſatanæ pertulerit inſidias, nulli hominum compertum habetur. Sub Decio & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprian. Carthagine, felici cruore damnati ſunt, multas apud Ægyptum & Thebaidam Eccleſias tempeſtas ſæva populata eſt. Voti tunc Chriſtianis erat, pro Chriſti nomine gladio percuti. Verùm hoſtis callidus, tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora. Et ut ipſe (qui ab eo paſſus eſt) Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi. Cujus ut crudelitas notior fiat, duo memoriæ cauſa exẽpla ſubjecimus. Perſeverantem itaque quemdam in fide martyrem, & inter eculeos laminaſque victorem, juſſit melle perũgi & ſub ardentiſſimo ſole, ligatis manibus poſt

** Alias, non nominis, quam opinionem nos quoque probamus.*

Paulus primus eremita ſub Decio & Valeriano Imperatoribus.

tergum, reſupinari: ſcilicet ut muſcarum aculeis cederet, qui ignitas ſartagines ante ſuperaſſet. Alium, juvenili ætate florentem, in amœniſſimos hortulos præcepit abduci: ibiq; inter lilia candentia, & rubentes roſas, cùm leni juxta murmure aquarum ſerperet rivus, & molli ſibilo arborum folia ventus præſtringeret, ſuper extructum plumis lectum reſupinari juſſit: & ne ſe inde poſſet excutere, blandis * ſerico rexibus irretitum relinqui. Quo cùm, recedentibus cunctis meretrix ſpecioſa veniſſet, cœpit delicatis ſtringere colla complexibus: & quod dictu quoque ſcelus eſt, manibus attrectare virilia; ut corpore in libidinem concitato, ſe victrix impudica ſuperiaceret. Quid ageret miles Chriſti, & quò ſe verteret, neſciebat. Quem tormenta non vicerant, ſuperabat voluptas. Tandem cælitus inſpiratus, præciſam morſu linguam in oſculantis ſe faciem expuit: ac ſic libidinis ſenſum ſuccedens doloris magnitudo ſuperavit. Per idem ergo tempus, quo talia gerebantur, apud inferiorem Thebaïdam cum ſorore jam viro traditâ, poſt mortem amborum parentum in hereditate locupleti Paulus relictus eſt annorum circiter quindecim, litteris tam Græcis quàm Ægyptiacis apprimè eruditus, manſueti animi, Deum valdè amans. Et cùm perſecutionis procella detonaret, in villam remotiorem & ſecretiorem ſeceſſit. Verùm quid non mortalia pectora cogit, auri ſacra fames? Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat. Non illum uxoris lacrymæ, non communio ſanguinis, non ſpectans cuncta ex alto Deus ab ſcelere revocavit. Ad hæc inſtabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod ubi pruden-

Hanc hiſtoriā legito apud Niceph. l. 7. c. 13.

* *Alias, lectorum*

D Paulus eremita ob perſecutionẽ ad deſerta confugit.

tiſſimus adoleſcens intellexit, ad montiũ deſerta confugiens, dum perſecutionis finẽ prӕſtolaretur, neceſſitatem in voluntatem vertit: ac paulatim progrediens, rurſuſque ſubſiſtẽs, atque hoc idem ſæpiùs faciens, tandem repperit ſaxeum montem, ad cujus radicem haud procul erat grandis ſpelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, ut eſt cupiditas hominum occulta cognoſcere, avidiùs explorans, animadvertit intus grande veſtibulum, quod aperto deſuper cælo, patulis diffuſa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidiſſimum oſtendens, cujus rivum tantummodò foras erumpentem, ſtatim modico foramine, eadem quæ genuerat, aquas terra ſorbebat. Erant præterea per exeſum montem haud pauca habitacula, in quibus ſcalpræ, etiam incudes, & mallei, quibus pecunia olim ſignata, viſebantur. Hunc locum Ægyptiorum litteræ ferunt furtivæ monetæ officinam fuiſſe, ea tempeſtate, quâ Cleopatræ junctus eſt Antonius. Igitur adamato (quaſi quod à Deo ſibi offerretur) habitaculo, omnem ibidem in orationibus & ſolitudine duxit ætatem: cibum & veſtimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impoſſibile videatur, Ieſum teſtor, & ſanctos Angelos ejus, in eâ eremi parte, quæ juxta Syriã Saracenis jungitur, vidiſſe me monachos, de quibus unus, per triginta annos clauſus, hordaceo pane & lutulentâ aquâ vixit: alter in ciſterna veteri (quam gentili ſermone Syri cubam vocant) quinque caricis per ſingulos dies ſuſtẽtabatur. Hæc igitur incredibilia eſſe videbuntur iis, qui non crediderint: quia omnia poſſibilia ſunt credentibus. Sed ut ad id redeam, unde digreſſus ſum: cùm jam centũ tredecim annos beatus Paulus vitam cæle-

Marc 9.

ſtem ageret in terris, & nonagenarius in alia ſolitudine Antonius moraretur(ut ipſe aſſerere ſolebat) hæc in mentem ejus cogitatio incidit, nullum ultra ſe perfectum monachum in eremo conſediſſe. At illi per noctem quieſcenti revelatum eſt, eſſe alium ulterius multo ſe meliorem ad quem viſendum deberet proficiſci. Illicò, erumpente luce, venerabilis ſenex infirmos artus baculo regente ſuſtentans, cœpit ire velle quò neſciebat. Et jam media dies, coquente deſuper ſole, fervebat : nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens : Credo in Deum meum, quòd ſervum ſuum, quem mihi promiſit, oſtendet. Nec plura his, conſpicit hominem equo mixtum, cui opinio poëtarum hippocentauro vocabulum indidit. Quo viſo ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem. Et, Heus tu inquit, quanam in parte hìc ſervus Dei habitat ? At ille barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potiùs verba, quàm proloquens, inter horrentia ora * ſenis blandum quæſivit alloquium, & dextræ protenſione manus cupitum indicat iter : & ſic patentes campos volucri tranſmittens fugâ, ex oculis mirantis evanuit. Verùm hæc utrum diabolus ad terrendum ſimulaverit: an ut ſolet, eremus, monſtruoſorum animalium ferax, iſtam quoque gignat beſtiam, incertum habemus. Stupens itaque Antonius, & de eo, quod viderat, ſecum volvens, ulteriùs progreditur. Nec mora : inter ſaxoſam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus aſperatâ, cujus extrema pars corporis in caprarum pedes deſinebat. Infractuſque & hoc Antonius ſpectaculo, ſcutum fidei, & loricam ſpei, ut bonus præliator arripuit. Nihilominus memoratum

Hippocentaurum vidit D. Antonius

** Alias, ſetis.*

Eph. 6.

animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quaſi pacis obſides, offerebat. Quo cognito, gradum preſſit Antonius: & quiſnam eſſet interrogans, hoc ab eo reſponſum accepit: Mortalis ego ſum, & unus ex accolis eremi quos vario deluſa errore gentilitas, Faunos, Satyroſque, & incubos vocans colit. Legatione fungor gregis mei. Precamur, ut pro nobis communem Deum depreceris, quem pro ſalute mundi veniſſe cognovimus, & in univerſam terram exiit ſonus ejus. Talia eo loquente, longævus viator ubertim faciem lacrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Chriſti gloria, & de interitu ſatanæ: ſimulque admirans, quòd ejus poſſet intelligere ſermonem, & baculo humum percutiens, ajebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta venaris: væ tibi civitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxêre. Quid nunc dictura es? Beſtiæ Chriſtum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleverat, & quaſi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc, ne cuiquam ob incredulitatem ſcrupulum moveat, ſub rege Conſtantino, univerſo mundo teſte, defenditur. Nam Alexandriam iſtiuſmodi homo vivus perductus, magnum populo ſpectaculum præbuit: & poſteà cadaver exanime, ne calore æſtatis diſſiparetur, ſale infuſo, Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, allatum eſt. Sed ut propoſitum perſequar, Antonius cœptam regionem pergebat, ferarum tantùm & bubalorum veſtigia intuens, & eremi latam vaſtitatem: quid ageret, quò verteret gradum, neſciebat.

Satyrum vidit D. Antonius, qui ſe in Deum credere profeſſus eſt.

Jam altera effluxerat dies: reſtabat unum,

ut deſeri ſe à Chriſto non poſſe conſideret. Pernox ſecundas in oratione exegit tenebras & dubiâ adhuc luce, procul intuetur lupam, ſitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere.

Quam ſecutus oculis, & juxta ſpeluncam, cùm fera abjiſſet, accedens, intrò cœpit aſpicere, nihil curioſitate proficiente, tenebris arcentibus viſum. Verum, ut Scriptura ait, perfecta dilectio foras mittit timorem : ſuſpenſo gradu & anhelitu temperato, callidus explorator ingreſſus, ac paulatim progrediens, ſæpiſuque ſubſiſtens, ſonum aure captabat. Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum avidiùs properat, offenſo in lapidem pede, ſtrepitum concitavit. Poſt cujus ſonitum beatus Paulus, oſtium, quod patebat, occludens, ſerâ obfirmavit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, uſque ad ſextam, & eo ampliùs horam aditum precabatur, dicens : Qui ſim, unde, vel cur venerim, noſti. *1. Joan. 4*

Scio me non mereri conſpectum tuum : tamen, niſi videro, non recedam. Qui beſtias recipis, hominem cur repellis ? Quæſivi, & inveni : pulſo, ut aperiatur. Quod ſi non impetro, hîc moriar ante poſtes tuos : certè ſepelies vel meum cadaver. Talia perſtabat memorans, fixuſque manebat. Ad quem reſponſum paucis ita reddidit heros : Nemo ſic petit, ut minetur : nemo cum lacrymis injuriam, vel calumniam facit : & miraris, ſi non recipiam, cùm moriturus adveneris ? Sic arridens Paulus patefecit ingreſſum. *1. Cor. 13*

Quo aperto, dum in mutuos miſcentur amplexus, propriis ſe ſalutavêre nominibus : gratiæ Domino in cõmune referuntur. Et poſt

ſanctum oſculum, reſidens Paulus cum Antonio, ita exorſus eſt: En, quem tanto labore quæſiſti, putridis ſenectute mebris operit inculta canities. En vides hominem, pulverem
1.Co.13. mox futurum. Verùm, quia charitas omnia ſuſtinet, narra mihi quæſo, quomodò ſe habeat humanum genus: an in antiquis urbibus nova tecta conſurgant: quo mundus regatur imperio: an ſuperſint aliqui, qui dæmonum errore rapiantur. Inter has ſermocinationes ſuſpiciunt alitem corvũ in ramo arboris cõſediſſe. Qui inde leniter ſubvolans, integrum panem ante mirantium ora depoſuit. Poſt cujus abſceſſum? Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium miſit, verè pius, verè miſericors. Sexaginta jam anni ſunt,* quòd accipio dimidij ſemper panis fragmentum: verùm ad adventum tuum, militibus ſuis Chriſtus duplicavit annonam. Igitur, Domino gratiarum actione celebratâ, ſuper vitrei marginem fontis uterque conſedit. Hic verò, quis frangeret panem obtorta contentio, penè diem duxit in veſperum. Paulus more cogebat hoſpitij. Antonius jure refellebat ætatis. Tandẽ conſilium fuit, ut apprehenſo è regione pane, dum ad ſe quiſque nititur, pars cuique ſua remanet in manibus. Dehinc paululum aquę in fonte prono ore libaverunt: & immolantes Deo ſacrificium laudis, noctem tranſegere vigiliis. Cumque jam eſſet terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium ſic locutus eſt. Olim te frater, in iſtis regionibus habitare ſciebam: olim te conſervum meũ mihi promiſerat Deus. Sed quia jam dormitionis meæ tempus advenit: & (quod ſemper cupiebam diſſolvi, & eſſe cum Chriſto) peracto curſu, ſupereſt mihi corona juſtitiæ: tu miſſus es à

Alias, ex quo dimidiũ ſemper panis fragmen accipio.

Revelatio mortis.

Philip 1.
2.Tim.4.

à Domino,qui humo corpuſculum meum tegas,immò terræ terram reddas.His Antonius auditis,flens & gemens,ne ſe deſereret , atque ut comitem talis itineris acciperet , precabatur.Et ille,Non debes, inquit , quærere quæ tua ſunt, ſed quæ aliena.Expedit quidem tibi ſarcinâ carnis abjectâ , Agnũ ſequi,ſed & ceteris expedit fratribus,ut tuo adhuc inſtituantur exemplo.Quamobrem quæſo perge , niſi moleſtum eſt : & pallium,quod tibi Athanaſius Epiſcopus dedit,ad involvendum corpuſculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogavit, non quòd magnopere curaret , utrùm tectum putreſceret cadaver,an nudum: quippe qui tanto temporis ſpatio, contextis palmarum foliis veſtiebatur:ſed ut à ſe recedenti mœror ſuę mortis levaretur.Stupefactus ergo Antonius , quòd de Athanaſio & pallio ejus audierat:quaſi Chriſtum in Paulo videns & in pectore ejus Deum venerans, ultrà reſpondere nihil auſus eſt : ſed cum ſilentio lacrymans,oſculatis ejus oculis manibuſque,ad monaſterium, quod poſteà à Saracenis occupatum eſt,regrediebatur. Neque verò greſſus ſequebantur animum : ſed quamvis corpus inane jejuniis,ſeniles etiam anni fregerãt,tamen animo vincebat ætatem. Tandẽ fatigatus, & anhelus, ad habitaculum ſuum;confecto itinere, pervenit.Cui cùm duo diſcipuli , qui ei longo jam tempore miniſtrare conſueverant, occurriſſent , dicentes : Ubi tamdiu moratus es,pater? Reſpondit:Væ mihi peccatori, qui * falſi monachi nomen fero. Vidi Heliam, vidi Joannem in deſerto,& verè vidi Paulum in paradiſo. Et ſic ore compreſſo, & manu verberans pectus , ex cellula pallium protulit.Rogantibuſq; diſcipulis,ut pleniùs ,

D. Athanaſius palium D. Antonio dedit.

* *Alias, falſum.*

Eccl 3. quidnam rei eſſet, exponeret, ait: Tempus tacendi & tempus loquendi. Tunc egreſſus foras, & ne modicum quidem cibi ſumens, per viam, quâ venerat regreſſus eſt; illum ſitiens, illum videre deſiderans, illum oculis ac mente contemplans. Timebat enim, quod evenit, ne ſe abſente, Chriſto debitum ſpiritum redderet. Cúmque jam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio viam remeaviſſet, vidit inter Angelorum catervas, inter Prophetarum & Apoſtolorum choros, niveo Paulum candore fulgentem in ſublime conſcendere. Et ſtatim in faciem ſuam procidens, ſabulum capiti ſuperjacebat: ploranſque & ejulans, aiebat, Cur me Paule dimittis? cur inſalutatus abis? tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat poſteà beatus Antonius, tantâ ſe velocitate, quod reliquum erat viæ cucurriſſe, ut inſtar avis pervolaſſet. Nec immerito. Nam introgreſſus ſpeluncam, vidit genibus complicatis, erectâ cervice, extenſiſque in altum manibus, corpus exanime: ac primùm & ipſe, vivere eum credens, pariter orabat. Poſtquam verò nulla, ut ſolebat, ſuſpiria precantis audivit, in flebile oſculum ruens, intellexit quòd etiam cadaver ſancti, Deum, cui omnia vivunt, officioſo geſtu precabatur. Igitur obvoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & pſalmos ex Chriſtiana traditione decantans; contriſtabatur Antonius, quòd ſarculum, quo terram foderet, non haberet: fluctuanſque vario mentis æſtu, & ſecum multa reputans, dicebat: Si ad monaſterium revertar tridui iter eſt: ſi hîc maneam, nihil ultrà proficiam. Moriar ergo, ut dignum eſt, & juxta bellatorem tuum, Chriſte, ruens, extremum halitum fundam. Talia eo animo volvente, ecce

D. Antonius vidit D. Paulum primum eremitarum inter Angelos, Prophetas, & Apoſtolos.

duo leones ex interioris eremi parte currentes, volantibus per colla jubis, ferebantur. Quibus aſpectis, primò exhorruit: rurſuſque ad Deum referens mentem, quaſi columbas videret, manſit intrepidus. Et illi quidem directo curſu ad cadaver beati ſenis ſubſtiterunt, adulantibuſque caudis circa ejus pedes accubuêre, fremitu ingenti rugientes, prorſus ut intelligeret eos plangere, quo modo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus ſcalpere arenamque certatim egerentes, unius hominis capacem locum foderunt; ac ſtatim quaſi mercedem pro opere poſtulantes, cum motu aurium, cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedeſque lingentes. At ille animadvertit, benedictionem eos à ſe precari. Nec mora, in laudationem Chriſti effuſus, quod muta quoq; animalia Deum eſſe ſentirent, ait: Domine, ſine cujus nutu nec folium arboris defluit, nec unus paſſerum ad terram cadit, da illis ſicut tu ſcis. Et manu annuens eis, ut abirent, imperavit. Cúmque illi receſſiſſent, ſancti corporis oneri ſeniles curvavit humeros: & depoſito eo in foſſam, deſuper humum congregans, tumulum ex more compoſuit. Poſtquam autem alia dies illuxit, ne quid pius hæres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam ejus ſibi vindicavit, quam in ſportarum modum de palmæ foliis ipſe ſibi contexuerat. Ac ſic ad monaſterium reverſus, diſcipulis cuncta ex ordine replicavit: diebuſque ſolemnibus Paſchæ & Pentecoſtes ſemper Pauli tunicâ veſtitus eſt. Libet in fine opuſculi eos interrogare, qui ſua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus veſtiunt, qui uno filo villarum inſuunt pretia: huic ſeni nudo quid unquam de-

D. Antonius muta animalia benedicit.

Mat. 10.

D. Antonius diebus ſolẽnibus tunica D. Pauli veſtiebatur.

fuit? Vos gemmâ bibitis: ille naturæ concavis manibus ſatisfecit. Vos in tunicis aurum texitis: ille ne viliſſimum quidem indumentum habuit mancipij veſtri. Sed è contrariò illi quidem pauperculo paradiſus patet: vos auratos hehenna ſuſcipiet. Ille veſtem Chriſti, nudus licet tamen ſervavit: vos, veſtiti ſericis indumentum Chriſti perdidiſtis. Paulus viliſſimo pulvere coopertus jacet, reſurrecturus in gloriam: vos operoſa ſaxi ſepulchra premunt, cum veſtris opibus arſuros, Parcite, quæſo vobis: parcite ſaltē divitiis, quas amatis. Cur & mortuos veſtros auratis obvolvitis veſtibus? Cur ambitio inter luctus lacrymaſque nō ceſſat? An cadavera divitum niſi in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro, quicumque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui ſi Dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quàm regum purpuram cum pœnis ſuis.

Merita ſanctorū admittit D. Hieronymus.

ARGUMENTUM.

Hilarion monachus, Thabitâ Palaſtinæ vico ortus, magni illius Antonij diſcipulus, quantâ abſtinentiâ, & ſanctitate vitam duxerit, quantiſque ſemper, etiam latitando, claruerit miraculis, latè, eruditéque Hieronymus ita ſcribit, ut in eo perfectum monachum contemplari jure quis valeat.

VITA SANCTI HILARIONIS.
EPISTOLA II.

SCripturus vitam beati Hilarionis, habitatorem ejus invoco Spiritum ſanctū: ut qui illi virtutes largitus eſt, mihi ad narrādas eas ſermonem tribuat, ut facta dictis exæquentur. Eorum enim, qui fecére virtutes (ut ait Criſpus) tanta habentur merita, quantum ea verbis potuêre attollere præclara ingenia. Ale-

xander magnus Macedo(quem vel arietem, vel pardũ,vel hircum caprarũ Daniel vocat) *Dan 7.8*
cùm ad Achillis tumulum perveniſſet: Feli- *Cic pro*
cem te(ait juvenis)qui magno fruaris præco- *Arc.*
ne meritorum: Homerum videlicet ſignifi- *poët.*
cans. Porrò mihi tanti ac talis viri converſatio,vitaque dicenda eſt,ut Homerus quoque, ſi adeſſet,vel invideret materiæ, vel ſuccumberet.Quamquam enim ſanctus Epiphanius, Salaminæ Cypri Epiſcopus, qui cum Hilarione plurimùm verſatus,eſt,laudem ejus brevi epiſtola ſcripſerit, quæ vulgò legitur: tamen aliud eſt, locis communibus laudare defunctum: aliud, defuncti proprias narrare virtutes. Unde & nos favore magis illius,quàm injuriâ,cœptum ab eo opus aggredientes,maledicorum voces contemnimur, qui olim detrahentes Paulo meo, nunc fortè detrahent & Hilarioni, illum ſolitudinis calumniati,huic objicientes frequentiam:ut qui ſemper latuit, non fuiſſet qui à multis viſus eſt,vilis exiſtimetur.Fecerunt hoc & majores *Mat.11.*
eorum quondam Phariſæi, quibus nec Joannis eremus ac jejunium,nec Domini Salvatoris turba,cibi potuſque placuêre. Verùm deſtinato operi imponam manum, & Scylleos canes obturatâ aure tranſibo.Hilarion, ortus vico Thabathâ, qui circiter quinque millia à Gazâ, urbe Palæſtinæ, ad auſtrum ſitus eſt, cùm haberet parentes idolis deditos,roſa, ut dicitur,de ſpinis floruit. A quibus miſſus Alexandriam, grammatico traditus eſt:ibique, quantum illa patiebatur ætas,magna ingenij & morum documenta præbuit in brevi,carus omnibus,& loquendi arte gnarus. Quodque his majus eſt omnibus, credens in Dominum Jeſum,non circi furoribus,non arenæ ſangui-

ne, nō theatri luxuriâ delectabatur, ſed tota illi voluntas in Eccleſiæ erat congregatione. Audiens autem nunc celebre nomen Antonij, quod per omnes Ægypti populos ferebatur, incenſus viſendi ejus ſtudio, perrexit ad eremum. Et ſtatim, ut eum vidit, mutato priſtino habitu, duobus fere menſibus juxta eum mãſit, contemplans ordinem vitæ ejus, morumq; gravitatem. Quàm creber in oratione, quàm humilis in ſuſcipiendis fratribus, ſeverus in corripiendis, alacer in exhortandis eſſet; & ut continentiam cibique ejus aſperitatem nulla umquam infirmitas frangeret. Porro frequentiam eorum, qui ad eum ob varias paſſiones, aut impetus dæmonum concurrebant, ultrà non ferens: nec congruum eſſe ducens, pati in eremo populos civitatum, ſicque ſibi magis incipiendum eſſe, ut cœpiſſet Antonius, illum quaſi virum fortem victoriæ præmia accipere ſe verò necdum militare cœpiſſe, reverſus eſt cum quibuſdam monachis ad patriam: &, parentibus jam defunctis, partem ſubſtãtiæ fratribus, partem pauperibus largitus eſt, nihil ſibi omninò reſervans, timens illud de Actibus Apoſtolorum, Ananiæ & Saphiræ vel exemplum, vel ſupplicium, maximéque Domini memor, dicentis; qui non renunciaverit omnibus quæ habet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus, & armatus in Chriſto ſolitudinem, quæ in ſeptimo milliario à * Majoma Gazæ emporio per littus euntibus Ægyptum ad lævam flectitur, ingreſſus eſt. Cúmque eſſent cruenta latrociniis loca, & propinqui amiciq; ejus imminens periculum denuntiarent, contempſit mortem, ut mortem evaderet. Mirabantur omnes animum, mirabantur ætatẽ, niſi

Act. 5. Luc. 14.

Hilarion juvenis ſolitudinem ingreditur.

* *Alias, Majuma*

quod flamma quędam pectoris,& ſcintillæ fi- * *Alias, lenes.*
dei in oculis relucebant. * Lenes erant genæ,
delicatum corpus & tenue,& ad omnem inju-
riam impatiens,quod levi vel frigore,vel æſtu
poſſet affligi. Igitur ſacco tantum membra
coopertus, pelliceũ habens ependyten , quem *Ieiuniũ Hilario-nis.*
illi beatus Antonius proficiſcenti dederat,ſa-
gumque ruſticum,inter mare & paludem,vaſtâ
& terribili ſolitudine fruebatur , quindecim
tantum caricas poſt ſolis occaſum comedens:
&,quia regio latrociniis infamis erat , num-
quam in eodem loco manſitans.Quid faceret
diabolus quò ſe verteret? Qui gloriabatur an-
te,dicens : In cœlum aſcendam : ſuper ſidera *Eſa. 14.*
cæli ponam thronum meum,& ero ſimilis Al-
tiſſimo:cernebat ſe vinci à puero & priùs ab
eo calcatum fuiſſe,quàm per ætatem peccare
potuiſſet.Titillabat itaque ſenſus ejus,& pu-
beſcenti corpori ſolita voluptatum incendia
ſuggerebat. Cogebatur tyrunculus Chriſti
cogitare quod neſciebat : & ejus rei animo
pompam volvere,cujus experimenta non no-
verat.Iratus itaque ſibi,& pectus pugnis ver-
berans,quaſi cogitationes cæde manus poſſet
excludere:Ego,inquit, aſelle faciam , ut non
calcitres:nec te hordeo alam,ſed paleis:fame
te conficiam,& ſiti:gravi onerabo pondere:
per æſtus indagabo & frigora,ut cibum po-
tiùs,quàm laſciviam,cogites.Herbarum ergo
ſucco,& paucis caricis poſt triduum vel qua-
triduum deficientem animam ſuſtentabat ,
orans frequenter & pſallens,& raſtro humum
fodiens,ut jejuniorum laborem labor operis
duplicaret.Simulque fiſcellas junco texens ,
æmulabatur Ægyptiorum monachorum diſ-
ciplinam & Apoſtoli ſententiam,dicentis:Qui
autem non operatur,non manducet.Sic atten- *2.3.Thes.*

nuatus, & in tantum exeſo corpore, ut oſſibus vix hæreret. Quadam nocte cœpit infantum audire vagitus balatus pecorum, mugitus bonum, planctum quaſi mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus & prorſus variarum portenta vocum ut ante ſonitu, quàm aſpectu, territus cederet. Intellexit dæmonum ludibria & provolutus genibus, Chriſti crucem ſignavit in fronte: talique armatus caſſide, & loricâ fidei circundatus, jacens fortiùs prœliabatur, amodò videre deſiderans, quos horrebat audire, & ſolicitis oculis huc illucque circumſpiciens: cùm interim ex improviſo, ſplendente lunâ, cernit rhedam ferventibus equis ſuper ſe irruere: cúmque inclamaſſet Jeſum, ante oculos ejus repentino terræ hiatu pompa omnis abſorpta eſt. Tunc ille ait: Equum, & aſcenſorem projecit in mare. Et, Hi in curribus, & hi equis, nos autem in nomine Dei noſtri magnificabimur. Multæ ſunt tentationes ejus, & die noctuq; variæ dæmonum inſidiæ: quas ſi omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubanti, quoties eſurienti largiſſimæ apparuere dapes: Interdum orantē lupus ululans, & vulpecula ganniens tranſilivit, pſallētique gladiatorum pugna ſpectaculum præbuit, & unus, quaſi interfectus, & ante pedes ejus corruens, ſepulturam rogavit. Oravit ſemel fixo in terram capite: &, ut natura fert hominum, abducta ab oratione mens neſcio quid aliud cogitabat: inſiliit dorſo ejus feſtinus agitator, & latera calcibus, cervicem flagello verberans: Eia, inquit, cur dormitas? cachinnanſque deſuper, cùm defeciſſet, an hordeum vellet accipere, ſciſcitabatur. Igitur à ſextodecimo uſque ad vigeſimum ſuæ ætatis

Exod. 15
Pſal. 19.

Dæmones apparent.

annum, æſtus & pluvias brevi tuguriunculo declinavit, quod junco & carice* texerat. Extructâ deinceps brevi cellulâ, quæ uſque hodie permanet, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc eſt ſtaturâ ſuâ humiliore, porrò longitudine paulò ampliore, quàm ejus corpuſculum patiebatur, ut ſepulcrum potiùs, quàm domum, crederes. Capillum ſemel in anno die Paſchæ totondit: ſuper nudam humum, ſtratumque junceum uſque ad mortem cubitavit; ſaccum, quo ſemel fuerat indutus, numquam lavans; & ſuperfluum eſſe dicens, munditias in cilicio quærere. Nec mutavit alteram tunicam, niſi cùm prior penitus ſciſſa eſſet. Scripturas quoque ſanctas memoriter tenens, poſt orationes & pſalmos, quaſi Deo præſente, recitabat. Et, quia longum eſt per diverſa tempora carptim aſcenſum ejus edicere, comprehendam breviter, ante lectoris oculos vitam ejus pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar. A vigeſimo primo anno uſque ad vigeſimumſeptimum, tribus annis dimidiū lentis ſextarium madefactum aquâ frigidâ comedit, & aliis tribus panē aridum cum ſale & aquâ. Porrò à vigeſimoſeptimo uſq; ad trigeſimum, herbis agreſtibus, & virgultorum quorundā radicibus crudis ſuſtentatus eſt. A trigeſimo autem primo uſq; ad trigeſimūquintum, ſex uncias hordeacei panis, & coctū modicè olus abſque oleo in cibo habuit. Sentiēs autem caligare oculos ſuos, & totum corpus impetigine uri, & pumiceâ quadam ſcabredine contrahi, ad ſuperiorem victum adjecit oleū: & uſque ad ſexageſimum tertiū vitæ ſuæ annum hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil extrinſecùs, aut pomorū, aut leguminis, aut cu-

* *Alias, texuerat.*

Alias, caliginare.

juſlibet rei guſtans. Inde, cùm ſe videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à ſexageſimo quarto anno uſque ad octogeſimũ pane abſtinuit, incredibili fervore mẽtis; ut eo tempore quaſi novus accederet ad ſervitutem Domini, quo ceteri ſolent remiſſiùs vivere. Fiebant autem ei de farinâ & comminuto olere ſorbitiunculæ, cibo & potu vix quinque uncias appendentibus, ſicque complens ordinem vitæ, numquam ante ſolis occaſum, nec in diebus feſtis, nec in graviſſimâ valetudine ſolvit jejunium. Sed jam tempus eſt, ut ad ordinem revertamur. Cùm habitaret adhuc in tuguriolo annos natus decem & octo latrones ad eum nocte venerunt, vel exiſtimantes habere aliquid, quod tollerent, vel in contemptum ſui reputantes fieri, ſi puer ſolitarius eorum impetus non pertimeſceret. Itaque inter mare & paludem à veſpere uſque ad ſolis ortum diſcurrentes, numquam locum ejus cubiculi invenire potuerunt. Porrò, clarâ luce reperto puero, quaſi per jocum. Quid, inquiunt, faceres ſi latrones ad te venirent? Quibus ille reſpondit: Nudus latrones non timet. Et illi, Certè, ajunt, occidi potes? Poſſum, inquit, poſſum: & ideò latrones non timeo, quia mori paratus ſum. Tunc admirati conſtantiam ejus, & fidẽ, confeſſi ſunt noctis errorem, cœcatoſque oculos, correctiorem deinceps vitam pollicentes.

Conſtantia Hilarionis.

Viginti & duos jam in ſolitudine habebat annos, famâ tantùm notus omnibus, & per notas Palæſtinæ vulgatus urbes: cùm interim mulier quædam Eleutheropolitana, cernens deſpectui ſe haberi à viro ob ſterilitatem, (jam enim per annos quindecim nullos conjugij fructus dederat) prima irrumpere auſa

eſt beatum Hilarionem: & nihil tale ſuſpi- *Mar.2.*
canti, repente genibus ejus advoluta. Ignoſce, *Primum*
inquit, audaciæ, ignoſce neceſſitati meæ. Quid *Hilario-*
avertis oculos? quid rogantem fugis? Noli *nis mi-*
mulierem aſpicere, ſed miſeram. Hic ſexus *raculum*
genuit Salvatorem. Non habent ſani opus medico, ſed qui malè habent. Tandem ſubſtitit: & poſt tantum temporis viſa muliere, interrogavit cauſam adventus ejus, ac fletuum. Et poſtquam didicit, levatis ad cœlum oculis, fidere eam juſſit, euntemque lacrymis proſecutus, exacto anno vidit cũ filio. Hoc ſignorũ ejus principium, majus aliud ſignum nobilitavit. Ariſtæne Elbidij, qui poſteà Præfectus prætorio fuit, uxor, valdè nobilis inter ſuos, & inter Chriſtianos nobilior, revertens cum marito, & tribus liberis à beato Antonio, Gazæ propter eorũ infirmitatem remorata eſt. Ibi enim ſive ob corruptum aërem, ſive (ut poſteà claruit) propter gloriam Hilarionis ſervi Dei, hemitritæo pariter arrepti, omnes à medicis deſperati ſunt. Jacebat ululans mater, & quaſi inter tria filiorum diſcurrens cadavera, quem priùs plangeret, neſciebat. Cognito autem, quòd eſſet quidam monachus in vicinâ ſolitudine, oblita matronalis pompæ, tantùm ſe matrem noverat, vadit comitata ancillulis, & eunuchis: vixque ei à viro perſuaſum eſt, ut aſello ſedens pergeret. Ad quem cùm perveniſſet, Per Deum te, ait, Jeſum clementiſſimum Deum noſtrum, obteſtor per Crucem ejus & ſanguinem ut reddas mihi tres filios, & glorificetur in urbe gentilium nomẽ Domini Salvatoris: ingrediatur ſervus ejus Gazam, & Marnas corruat. Renuente illo & dicente, numquàm ſe egreſſurum de cellâ, nec habere conſuetudinem, ut non modò civita-

tem ſed ne villulam quidem ingrederetur; proſtravit ſe ille humi crebrò clamitans: Hilarion ſerve Chriſti redde mihi liberos meos. Quos Antonius tenuit in Ægypto, à te ſerventur in Syriâ. Flebant cuncti, qui aderant: ſed & ipſe negans flevit. Quid multa? Non priùs mulier receſſit quàm ille pollicitus eſt, ſe poſt ſolis occaſum Gazam introiturum. Quò poſtquam venit, ſingulorum lectulos, & arentia membra conſiderans, invocavit Jeſum. Et, ô mira virtus, quaſi de tribus fontibus ſudor pariter erupit: eadem hora acceperunt cibos: lugentémque matrem cognoſcentes, & benedicentes Deum, Sancti manus deoſculati ſunt. Quod poſtquam auditum eſt, & longè lateque percrebuit, certatim ad eum de Syria & Ægypto populi confluebant, ita ut multi crederent in Chriſtum, & ſe monachos profiterentur. Necdum enim tunc monaſteria erant in Palæſtinâ, nec quiſquam monachos ante ſanctum Hilarionem in Syria noverat. Ille fundator, & eruditor hujus converſationis, & ſtudij in hac provincia fuit. Habebat Dominus Jeſus in Ægypto ſenem Antonium: habebat in Palæſtina Hilarionem juniorem. Facidia vicus eſt Rhinocoruræ, urbis Ægypti. De hoc ergo vico decem jam annis cæca mulier adducta eſt ad B. Hilarionem: oblataq; ei à fratribus (jam enim multi cum eo monachi erant) omnem ſe ſubſtantiam expendiſſe ait in Medicos. Cui reſpondit: Si, quæ in medicis perdidiſti, dediſſes pauperibus, curaſſet te verus medicus Jeſus. Clamante autem illa & miſericordiam deprecante, expuit in oculos
Marc. 8. ejus: ſtatimque Salvatoris exemplum virtus eadem ſecuta eſt ſanitatis. Auriga quoque Gazenſis, in curru percuſſus à dæmone, to-

tus obriguit, ita ut nec manus agitare, nec cervicem poſſet reflectere. Delatus ergo in lecto, cùm ſolam linguam moveret ad preces, audit, non priùs poſſe ſanari, quàm crederet in Jeſum, & ſe ſponderet arti priſtinæ renunciaturum. Credidit, ſpopondit, ſanatus eſt, magiſque de animæ, quàm de corporis ſalute exultavit. Præterea fortiſſimus juvenis, nomine Marſitas de territorio Hieroſolymæ, tantū ſibi applaudebat in viribus, ut quindecim frumēti modios diu lōgéque portaret: & hāc haberet palmā fortitudinis ſuæ, ſi aſinos vinceret. Hic afflictus peſſimo dæmone, non catenas, non compedes, non clauſtra oſtiorū integra patiebatur: multorum naſum & aures morſibus amputaverat: horum pedes, illorum gulam fregerat: tantumque ſui terrorem omnibus incuſſerat, ut oneratus catenis, & funibus, in diverſa nitentium, quaſi ferociſſimus taurus ad monaſterium pertraheretur. Quem poſtquam fratres videre, perterriti (erat enim miræ magnitudinis) nuntiaverunt Patri. Ille, ſicut ſedebat, juſſit eum ad ſe pertrahi, & dimitti. Solutoq; Inclina, ait, caput, & veni. Tremere ille miſer cœpit, & cervicem flectere, nec aſpicere contrà auſus, omnique ferocitate depoſita, pedes cœpit ſedentis lambere. Adjuratus itaque dæmon, & tortus, qui juvenem poſſederat, ſeptimâ die egreſſus eſt. Sed nec illud tacendum eſt, quòd Orionus, vir primarius & ditiſſimus urbis Ailæ, quæ mari rubro imminet, à legione poſſeſſus dæmonum, ad eum adductus eſt. Manus, cervix, latera, pedes ferro onerati erant: furoriſque ſævitiam torvi oculi minabantur. Cúmque deambularet Sanctus cum fratribus, & de ſcripturis neſcio quid interpretaretur, erupit ille de

manibus ſe tenentium, & amplexus eum poſt tergum, in ſublime levavit. Clamor ortus ab omnibus: timebant enim, ne confecta jejuniis membra collideret. Et ſanctus arridẽs, Sinite (inquit) & mihi meum palæſtritam dimittite. Ac ſic reflexâ ſuper humeros manu caput ejus tetigit: apprehenſoque crine, ante pedes adduxit, ſtringens è regione ambas manus ejus, & plantas utroque calcans pede, ſimulque ingeminans, torquere, ait, dæmonum turba torquere. Cúmque ille ejularet, & reflexâ cervice terram vertice tangeret: Domine, inquit, Jesu, ſolve miſerum, ſolve captivum. Ut unum, ita & plures vincere, tuum eſt. Rem loquor inauditam. Ex uno homis ore diverſæ voces, & quaſi confuſus populi clamor audiebatur. Curatus itaque & hic, nõ poſt multum temporis, cum uxore & liberis venit ad monaſterium, plurima quaſi gratiam redditurus, dona afferens. Cui ſanctus: Nõ legiſti inquit quid Giezi, quid Simon paſſi ſunt: quorũ alter accepit pretium, alter obtulit, ut ille venderet gratiam Spiritus ſancti, hic mercaretur? Cumque Orionus flens diceret: Accipe & da pauperibus, reſpondit: tu melius potes tua diſtribuere, qui per urbes ambulas, & noſti pauperes. Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occaſio avaritiæ eſt: miſericordia verò artem non habet. Nemo melius erogat, quàm qui ſibi nihil reſervat. Triſti autem, & in terrâ jacenti Noli, inquit, contriſtari fili, quod facio pro me. & pro te facio. Si enim hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio revertetur. Quis verò poſſit ſilentio præterire, quòd Gazanus Majumites, haud longè à monaſterio ejus lapides ad ædificandum de orâ maris cæ-

Ex uno hominis ore diverſæ voces audiantur.

4. Reg 5. Act. 8.

dens, totus paralyſi diſſolutus, & ab operis ſociis delatus ad Sanctum, ſtatim ad opus reverſus eſt. Etenim littus quod Palæſtinæ Ægyptoque prætenditur, per naturam molle, arenis in ſaxa dureſcẽtibus, aſperatur: paulatimq; cohæreſcens ſibi glarea, perdit tactum, cũ nõ perdat aſpectũ. Sed & Italicus, ejuſdem oppidi municeps, Chriſtianus, adverſum Gazenſem duum virum, Marnæ idolo deditum, Circenſes equos nutriebat. Hoc ſiquidem in Romanis urbibus jam inde ſervabatur à Romulo: ut, propter felicem Sabinarum raptum, Conſo, quaſi conſiliorum Deo, quadrigæ ſeptenio currant circumitu, & equos partis adverſæ fregiſſe victoria ſit. Hic itaq; æmulo ſuo habente maleficum, qui dæmonicis quibuſdam imprecationibus hujus impediret equos, & illius incitaret ad curſũ, venit ad B. Hilarionẽ, & non tam adverſarium lædi, quàm ſe defendi obſecravit. Ineptum viſum eſt venerando ſeni, in hujuſcemodi nugis orationem perdere. Cumque ſubrideret, & diceret: Cur enim non magis equorum pretium pro ſalute animæ tuæ pauperibus erogas? Ille reſpondit, functionem eſſe publicam, & hoc non tam ſe velle, quàm cogi: nec poſſe hominem Chriſtianum uti magicis artibus, ſed à ſervo Chriſti potius auxilium petere, maximè contra Gazenſes adverſarios Dei & non tam ſibi, quàm Eccleſiæ Chriſti inſultantes. Rogatus ergo à fratribus, qui aderant, ſcyphum fictilem, quo bibere conſueverat, aquâ juſſit impleri, eique tradi: Quem cũ accepiſſet Italicus & ſtabulũ equos, & aurigas ſuos, Rhedam, carcerúmque repagula aſperſit. Mira vulgi expectatio: nam & adverſarius hoc ipſum irridens diffamaverat: & fautores Italici, ſibi certam victoriam

pollicentes,exultabant. Igitur dato ſigno, hi advolant,iſti præpediuntur. Sub horum curru rotæ fervent, illi prætervolantium terga vix cernunt. Clamor fit vulgi nimius,ita ut ethnici quoque ipſi concreparent, Marnas victus à Chriſto eſt. Porrò furentes adverſarij Hilarionem maleficum Chriſtianorum ad ſupplicium poſcunt. Indubitata ergo victoria,& illis, & multis retrò circenſibus plurimis fidei occaſio fuit. De eodem Gazenſis emporij oppido virginem Dei vicinus juvenis deperibat. Qui cùm frequenter, tactu,jocis,nutibus, ſibilis, & ceteris hujuſmodi, quæ ſolent morituræ virginitatis eſſe principia, nihil profeciſſet: perrexit Memphim, ut confeſſo vulnere ſuo magicis artibus rediret armatus ad virginem. Igitur poſt annũ doctus ab Æſculapij vatibus, non remediantis animas, ſed perdentis,venit præſumptum animo ſtuprum geſtiens, & ſubter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentoſas figuras ſculptas in æris Cyprij lamina defodit. Illicò inſanire virgo & amictu capitis abjecto, rotare crinem, ſtridere dentibus, inclamare nomen adoleſcentis. Magnitudo quippe amoris ſe in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus ad monaſteriũ,ſeni traditur: ululante ſtatim & confitente dæmone, Vim ſuſtinui,invitus abductus ſum: quã benè Memphis ſomniis homines deludebam. O cruces, ô tormenta, quæ patior. Exire me cogis & ligatus ſubter limen licio & lamina teneor. Non exeo niſi me adoleſcens qui tenet, dimiſerit. Tunc ſenex, Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & laminâ ſtrictus teneris; Dic, quare auſus es ingredi puellam Dei? Ut ſervarem,inquit,eam virginem. Tu ſervares,prodi-

tor caſtitatis ? cur non potius in eum, qui te mittebat, es ingreſſus? Ut quid, reſpōdit, intrarem in eum, quia habebat collegā meū amoris dæmonē? Noluit autem Sanctus antequam purgaret virginem, vel adoleſcentem, ſigna jubere perquiri: ne aut ſolitis * incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni ejus accōmodaſſe fidem; aſſerens fallaces eſſe dæmones, & ad ſimulandum eſſe callidos: ſed magis redditâ ſanitate increpavit virginē cur feciſſet talia, per quæ in eam, dæmon intrare potuiſſet. Non ſolùm autē in Palæſtina, & in vicis ac urbibus Ægypti, vel Syriæ, ſed etiam in longinquis provinciis fama ejus percrebuerat. Nāque cādidatus. Conſtātij Imperatoris, rutilus comâ, & cādore corporis indicans provinciam, (inter Saxones quippe, & Alemanos gens eſt non tam lata quàm valida, apud hiſtoricos Germania, nunc verò Francia vocatur) antiquo hoc eſt, ab infantiâ poſſeſſus à dæmone, qui noctibus eum ululare, ingemiſcere, fremere dentibus compellebat, ſecretò ab Imperatore evectionem petiit, cauſam ei ſimpliciter indicans. Et acceptis ad conſularem quoque Paleſtinæ litteris, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus eſt. Qui cùm à decurionibus illius loci quæſiſſet, ubi habitaret Hilarion monachus: territi Gazenſes, & putantes eū ab Imperatore miſſum, ad monaſterium adduxerunt, ut & honorem commendato exhiberet: & ſi quid ex præteritis injuriis in Hilarionem eſſet offenſæ, novo officio deleretur. Deābulabat tūc ſenex in arenis mollibus, & ſecum de pſalmis neſcio quid ſubmurmurabat. Vidēſque tantā turbam venientem, ſubſtitit: & reſalutatis omnibus manuq; eis benedicens, poſt horam cæteros abire præcepit, illum cum ſervis ſuis &

* *Alias.* *Solutus.*

apparitoribus remanere. Ex oculis enim ejus, & vultu, cur veniſſet, agnovit. Statim ergo ad interrogationem ſancti ſuſpenſus homo, vix terram pedibus tangens, & immanè rugiens Syro, quo interrogatus fuerat, ſermone reſpõdit. Videres de ore barbaro, & qui Francã tantùm & Latinam linguam noverat. Syra ad purum verba reſonare: ut non ſtridor, non aſpiratio, non idioma aliquod Palæſtini deeſſet eloquij. Confeſſus eſt itaque, quo in eum intraſſet ordine. Et, ut interpretes ejus intelligerent, qui Græcam tantùm & Latinam linguã noverant, Græcè quoque eum interrogavit. Quo ſimiliter & in verba eadem reſpondente, multaſque incantationum occaſiones, & neceſſitates magicarum artium obtendente. Nõ curo, ait, quomodò intraveris, ſed, ut exeas, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti impero. Cúmque curatus eſſet, ſimplicitate ruſtica decem auri libras offerens, hordeaceum, ab eo panem accepit, audiens quod, qui tali cibo *alerentur, aurum pro luto ducerent. Parum eſt de hominibus loqui: bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertrahebantur: in quibus Bactrum camelum, enormis magnitudinis, qui jam multos obtriverat, triginta & eo amplius viri diſtentum ſolidiſſimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi: ſpumabat os: volubilis lingua turgebat: & ſuper omnem terrorem rugitus perſonabat immanis. Juſſit igitur eũ dimitti ſenex. Statim verò & qui adduxerant, & qui cũ ſene erant, uſque ad unum omnes diffugerunt. Porrò ille ſolus perrexit obviam, & ſermone Syro, Nõ, me, inquit, terres diabole tantâ mole corporis. Et in vulpeculâ, & in camelo unus atque idem es. Et interim porrectâ ſta-

* *Alias, aleretur & duceres.*

bat manu. Ad quem dum furens & quaſi eum devoratura bellua perveniſſet, ſtatim corruit, ſubmiſſumq; caput terræ coæquavit, mirantibus cunctis, qui aderant, poſt tantam ferociã, tantam ſubito manſuetudinem. Docebat autem ſenex, hominum cauſa diabolũ etiam jumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non ſolum ipſos, ſed & ea, quæ ipſorum eſſent, cuperet interire. Hujuſque rei proponebat exemplum, quòd antequam B. Job tentare permitteretur, omnem ſubſtantiam ejus interfecerit. Nec movere quempiam debere, quòd Domini juſſione duo millia porcorum à dæmonibus interfecta ſunt: ſiquidem eos, qui viderant, non potuiſſe aliter credere, exiſſe, de homine tantam dæmonum multitudinem, niſi grandis porcorum numerus, & quaſi à multis actus, pariter corruiſſet. Tempus me deficiet, ſi voluero univerſa ſigna, quæ ab eo perpetrata ſunt, dicere. In tantam enim à Domino fuerat elevatus gloriam, ut beatus quoque Antonius, audiens converſationem ejus, ſcriberet ei, libenterque ejus epiſtolas ſumeret. Et, ſi quando de Syriæ partibus ad ſe languentes perrexiſſent, diceret eis: Quare vos tam longè vexare voluiſtis, cum habeatis ibi filium meum Hilarionem? Exemplo itaque ejus per totàm Palæſtinam innumerabilia monaſteria eſſe cœperunt, & omnes ad eum monachi certatim concurrere. Quod ille cernens, laudabat Domini gratiam: & ad profectum animæ ſingulos cohortabatur, dicens: præterire figuram hujus mundi: & illam eſſe veram vitam, quæ vitæ præſentis emeretur incommodo. Volens autem exẽplum eis dare & humilitatis, & officij, ſtatis diebus ante vindemiam luſtrabat cellulas monachorũ. quod

Iob. 1.

Luc. 8.

1. Cor. 11

poſtquam cognitum eſt à fratribus, omnes ad eum confluebant: & comitati tali duce, circumibant monaſteria habentes viaticũ ſuum: quia interdum uſque ad duo millia hominum congregabantur. Sed, & procedente tempore unaquęque villula vicinis monachis, ad ſuſceptionem Sanctorum gaudens, cibos offerebat. Quantum autem fuerit in eo ſtudij, ut nullũ fratrem, quamvis humilem, quamvis pauperẽ, præteriret, vel illud indicio eſt, quòd vadens in deſertum Cades ad unum de diſcipulis ſuis viſendum, cum infinito agmine monachorũ pervenit. Eluſam, eo fortè die, quo anniverſaria ſolemnitas omnem oppidi populum in templum Veneris congregaverat. Colunt autem illam ob Luciferum, cujus cultui Saracenorum natio dedita eſt. Sed & ipſum oppidũ ex magnâ parte ſemibarbarum eſt, propter loci ſitũ. Igitur audito, quòd S. Hilarion præteriret (multos enim Saracenorum arreptos à dæmone frequenter curaverat) gregatim ei cum uxoribus & liberis obviam proceſſere, ſubmittẽtes colla & voce Syrâ Barech, id eſt, benedic, inclamantes. Quos ille blandè humiliterque ſuſcipiens, obſecrabat, ut Deum magis, quàm lapides, colerent: ſimulque ubertim flebat, cœlum ſpectans, & pollicens, ſi Chriſto crederent, ad eos ſe crebrò eſſe venturum. Mira Domini gratia: non prius abire paſſi ſunt, quã futuræ Eccleſiæ lineam mitteret: & ſacerdos eorum, ut erat coronatus, Chriſti ſigno denotaretur. Alio quoque anno cũ exiturus eſſet ad viſenda monaſteria, & digereret in ſchedula, apud quos manere, quos in tranſitu viſitare deberet: ſcientes monachi quendam de fratribus parciorem, ſimulque cupientes, vitio ejus mederi, rogabant ut apud

eum maneret. Et ille. Quid, inquit, vultis & vobis injuriam, & fratri, vexationem facere? Quod poſtquam frater ille parcus audivit, erubuit:& annitentibus cunctis, vix ab invito impetravit, ut ſuum quoque monaſterium in manſionum ordine poneret. Poſt diem ergo decimum venerunt ad eum, cuſtodibus jam in vinea, qua venirent * illi diſpoſitis: qui cum lapidibus & glebarum jactu, fundæque vertigine accedentes deterrerent, ſine eſu uvæ mane omnes profecti ſunt ridente ſene, & diſſimulante ſcire quod evenerat. Porrò ſuſcepti ab alio monacho, cui Sabas vocabulum eſt, (debemus quippe parci tacere vocabulum, largi dicere) quia Dominicus erat dies, invitabantur ab eo univerſi in vineam, ut ante horã cibi uvarum paſtu laborem viæ ſublevarent. Et Sanctus, Maledictus, ait qui priùs refectionem corporis, quàm animæ, quæſierit. Oremus, pſallamus, reddamus Domino officiũ, & ſic ad vineam properabitis. Completo itaque miniſterio, in ſublimi ſtans benedixit vineæ, & ſuas ad paſcendum dimiſit oves. Erant autem, qui veſcebantur, non minùs tribus millibus. Cúmque centum lagenis æſtimata fuiſſet integra adhuc vinea, poſt dies viginti trecentas fecit. Porrò ille parcus frater multò minus ſolito colligens etiam id, quod habuerat, verſum in acetum ſerò doluit. Hoc multis fratribus ſenex antè futurum dixerat. Deteſtabatur autem præcipuè monachos, qui infidelitate quadam in futurum reſervarent ſua: & diligentiam haberent vel ſumptuum, vel veſtitus, aut alicujus earum rerum, quæ cum ſæculo tranſeunt. Denique unum de fratribus, in quinto ferè à ſe milliario manentem, quia comperiebat hortuli ſui nimis cau-

* *Alias, ac ſi vallum eſſet diſpoſitis.*

Deteſtabatur Hilarion monachos qui ſua reſervabant.

tum timidumque cuſtodem, & pauxillum habere nummorum, ab oculis abegerat. Qui volens ſibi recõciliari ſenem, frequenter veniebat ad fratres, & maximè ad Heſychium, quo ille vehementiſſimè delectabatur. Quadam igitur die ciceris faſcem virentis, ſicut in herbis erat, detulit. Quem cùm Heſychius * poſuiſſet in mensâ ad veſperum: exclamavit ſenex, ſe putorem ejus ferre non poſſe: ſimulque, unde eſſet, rogavit. Reſpondente autem Heſychio, quòd frater quidam primitias agelli ſui fratribus detuliſſet: Non ſentis, inquit, putorem teterrimum, & in cicere fœtere avaritiam? Mitte bobus, mitte brutis animalibus: & vide, an comedant. Quòd cum ille juxta præceptum in præſepe poſuiſſet: exterriti boves, & plus ſolito mugientes, ruptis vinculis in diverſa fugerunt. Habebat enim ſenex hanc gratiam, ut ex odore corporum, veſtiumque, & earum rerum, quas quis tetigerat, ſciret cui dæmoni, vel cui vitio ſubjacere. Igitur ſexageſimo tertio vitæ ſuæ anno cernens jam grande monaſterium, & multitudinem fratrum ſecum habitantium, turbaſque eorum, qui diverſis langoribus & immundis ſpiritibus occupatos ad ſe deducebant, ita ut omni genere hominum ſolitudo per circuitum repleretur; flebat quotidiè: & incredibili deſiderio converſationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus, quid haberet, cur ſe conficeret, ait: Rurſum ad ſæculum redij, & recepi mercedem meam in vitâ meâ. En homines Palæſtinæ & vicinæ provinciæ exiſtimant me alicujus eſſe momenti: & ego, ſub prætextu monaſterij ad diſpenſationem fratrum vilem ſuppellectilem habeo. Servabatur autem à fratribus, maxime ab Heſychio,

* *Heſychius & ita ubique conſtanter legendũ.*

qui miro amore venerationi ſenis deditus erat. Cúmque ita vixiſſet lugens biennium, Ariſtænete illa, cujus ſupra fecimus mentionem, præfecti tunc uxor, ſed nihil de præfecti ambitu habens, venit ad eum, volens etiam ad Antonium pergere. Cui ille flens, Vellem, ait, ipſe quoque ire, ſi non carcere hujus monaſterij clauſus tenerer, & ſi eũdi fructus eſſet. Biduum enim hodie eſt, quod totus mundus tali parente orbatus eſt. Credidit illa, & ſubſtitit; & poſt paucos dies, veniẽte nuncio, Antonij dormitionem audivit. Mirentur alij ſigna, quæ fecit: mirentur incredibilem abſtinentiam, ſcientiam, humilitatem: ego nihil ita ſtupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuiſſe. Concurrebant Epiſcopi, Presbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoque Chriſtianorum (grandis tentatio) & hinc inde ex urbibus & agris vulgus ignobile; ſed & potentes viri, & judices, ut benedictum ab eo panem, vel oleum acciperent. At ille nihil aliud, niſi ſolitudinem meditabatur, intantum, ut quadam die proficiſci ſtatuerit: & adducto aſello (nimis quippe exeſus jejuniis vix ingredi poterat) iter arripere conaretur. Quod, cùm percrebuiſſet: & quaſi vaſtitas, & exitium Palæſtinæ indiceretur, plus quàm decem millia hominum diverſæ ætatis & ſexus, ad retinendum eum congregata ſunt Immobilis ille ad preces, & baculo arenas diſcutiens, loquebatur: Fallacem Dominum meum non faciam: non poſſum videre ſubverſas Eccleſias, calcata Chriſti altaria, filiorum meorum ſanguinem. Univerſi autem, qui aderant intelligebant revelatum ei quiddam eſſe ſecreti quod nollet confiteri: & nihilominus cuſtodiebant eum, ne proficiſce-

Hilarion abſens D. Antonij obitum cognovit.

retur. Decrevit ergo, publicâ omnes voce conteſtans, non cibi ſe, non potus quidquam ſumere, niſi dimitteretur. Et poſt ſeptem dies inediæ, tandem relaxatus, ac, Vale dicens plurimis, cum infinito agmine proſequẽtium venit Betillum: * ubi perſuaſis turbis ut reverterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberent viaticum, & poſſent jejunantes ingredi, id eſt, poſt ſolis occaſum cibum ſumere. Quinto igitur die venit Peluſium, viſitatiſque fratribus, qui in vicina eremo erant, & in loco, qui dicitur Lychnos, morabantur, perrexit poſt triduum ad caſtrum Theubatum, ut videret Dracontiũ Epiſcopum, & Confeſſorẽ qui ibi exulabat. Quo incredibiliter conſolato tanti viri præſentia, poſt aliud triduum multo Babylonem labore pervenit, ut videret Philonem Epiſcopum, & ipſum Confeſſorem. Conſtantius enim rex, Arianorum favens hæreſi, utrumque in ea loca deportaverat. Inde egrediens * poſt triduum, venit ad oppidum Aphroditon: ubi convento diacono Baiſane, qui locatis camelis & * dromedis, ob aquæ in eremo penuriam, conſueverat euntes ad Antonium ducere: confeſſus eſt fratribus inſtare diẽ dormitionis beati Antonij, & pervigilem noctem in ipſo, quo defunctus fuerat, loco à ſe ei debere celebrari. Tribus igitur diebus per vaſtam & horribilem ſolitudinem, tandem ad montem altiſſimum pervenerunt, repertis ibi duobus monachis, Iſaac, & Peluſiano, quorum Iſaac interpres Antonij fuerat. Et quia ſe præbet occaſio, & ad id loci venimus: dignum videtur brevi ſermone habitaculum tanti viri deſcribere. Saxeus & ſublimis mons per mille circiter paſſus, ad radices ſuas aquas exprimit: quarum alias arenæ ebibunt, aliæ

Vetuliũ eſt legẽdum.

* *Alias, per Liddum*

* *Alias, dromadibus, camelis.*

aliæ ad inferiora delapſæ, paulatim rivum efficiunt: ſuper quem ex utraque ripa palmæ innumerabiles, multũ loco & amœnitatis, & commodi tribuunt. Videres ſenem huc atque illuc cum condiſcipulis beati Antonij diſcurrere. Hîc, aiebant, pſallere, hîc orare, hîc operari, hîc feſſus reſidere ſolitus erat. Has vites, has arbuſculas ipſe plantavit: illã areolam manibus ſuis ipſe cõpoſuit. Hanc piſcinam ad irrigandum hortulum multo ſudore fabricatus eſt. Iſtum ſarculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Jacebat in ſtratu ejus & quaſi calens adhuc cubile deoſculabatur. Erat autem cellula non plus menſuræ per quadrùm tenens, quam homo dormiẽs extendi poterat. Præthereà in ſublimi mõtis vertice, quaſi per cochleam aſcẽdentibus, arduæ valdè duæ ejuſdem menſuræ cellulæ viſebantur: in quibus venientium frequentiam, & diſcipulorum ſuorum contubernium fugiẽs moratus eſt. Verum hæ in vivo exciſæ ſaxo, oſtia tantùm addita habebant. Poſtquam autem ad hortulum venerant. Videtis, inquit Iſaac, hoc pomarium arbuſculis conſitum, & oleribus virens. Ante hoc fermè triennium, cùm onagrorum grex hoc vaſtaret, unum è ductoribus eorum ſtare juſſit, baculoque tundens latera. Quare, inquit, comeditis, quod nõ ſeminaſtis? Et exinde acceptis aquis, ad quas potandas ventitabãt, nunquam eos nec arbuſculam nec olera cõtigiſſe. Præthereà rogabat ſenex, ut ſibi locum tumuli ejus oſtenderent. Qui cũ ſeorſum eum adduxiſſent, utrum monſtraverint nec ne, ignoratur. Cauſam occultandi juxta præceptum Antonij fuiſſe referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditiſſimus erat, ſublato ad villam ſuã ſancti corpore, martyriũ fa-

Sepulcrũ D. Antonij ignotum.

R

bricaretur. Igitur reverſus Aphroditon, duobus ſecum tantundem retentis fratribus, in vicinâ eremo moratus eſt: tanta abſtinentia, & ſilentio, ut tunc primum ſe cœpiſſe Chriſto ſervire diceret. Porrò jam triennium erat, quod clauſum cælum illas terras areſecerat, ut vulgò dicerent, Antonij morte etiam elementa lugere. Non latuit fama Hilarionis accolas quoque illius loci: & certatim virilis ac muliebris ſexus, ora luridi, & attenuati fame, pluvias à ſervo Chriſti, id eſt, à B. Antonij ſucceſſore deprecabantur. Quos ille cernens, mirè doluit elevatiſque in cælum oculis, & utraſque in ſublime erigens palmas, ſtatim impetravit, quod rogaverat. Ecce autem ſitiẽs arenoſaque regio, poſtquam pluviis irrigata eſt, tantam ſerpentum & venenatorum animalium ex improviſo ebullivit multitudinem, ut percuſſi innumerabiles, niſi ad Hilarionem concurriſſent, ſtatim interirent. Benedicto itaque oleo univerſi agricolæ atque paſtores tangentes vulnera, certam ſalutem reſumebant. Videns etiam ibi ſe miris honoribus affici; perrexit Alexandriam, inde ad ulteriorem Oaſam eremum tranſiturus. Et quia numquam, ex quo cœperat eſſe monachus, in urbibus manſerat, divertit ad quoſdam fratres ſibi notos in Brutio haud procul ab Alexandria: qui cùm miro gaudio ſuſcepiſſent ſenem, & jam vicina nox eſſet, repentè audiunt diſcipulos ejus aſinum ſternere, illumque parare proficiſci. Itaque advoluti pedibus, rogabant ne hoc faceret: & ante limen proſtrati, citiùs ſe mori, quàm tanto carere hoſpite teſtabantur. Quibus ille reſpondit: Idcircò abire feſtino, ne vobis moleſtiam generem. Certè ex poſterioribus cognoſcetis, non ſine causâ me

ſubitò ambulaſſe. Igitur altera die Gazenſes cum lictoribus profecti (nam pridie eum veniſſe cognoverant) intrantes monaſterium, cum illum nunimè inveniſſent, invicem loquebantur: Nonne vera ſunt, quæ de eo audivimus? magus eſt, & futura cognoſcit. Urbs autem Gaza, poſtquam profecto de Palæſtinâ Hilarione, Julianus in imperio ſucceſſerat, deſtructo monaſterio ejus precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis, & Heſychij mortem impetraverat: amboque ut quærerentur toto orbe ſcriptum erat. Egreſſus ergo de Brutio, per inviam ſolitudinem intravit Oaſam: ibique anno plus minùs exacto, quia illuc quoque ſua fama pervenerat, quaſi jam in oriente latere non poſſet, ubi multi illum & opinione, & vultu noverant, ad ſolas navigare inſulas cogitabat: ut quem terra vulgaverat, ſaltem maria celarent. Eodem fermè tempore Hadrianus diſcipulus ejus, de Palæſtinâ ſupervenit, dicens Julianum occiſum, Chriſtianum Imperatorem regnare cœpiſſe: reverti eum debere ad monaſterij ſui reliquias. Quod ille audiens, deteſtatus eſt: & conducto camelo, per vaſtam ſolitudinem pervenit ad maritimam urbem Libyæ Paretonium: ubi Hadrianus infelix volens Palæſtinam reverti, & priſtinam ſub nomine magiſtri quærens gloriam, multas ei fecit injurias. Ad extremum convaſatis quæ à fratribus ei miſſa detulerat, neſciente illo profectus eſt. Super hoc, quia aliter locus referendi non eſt, hoc tantùm dixerim in terrorem eorum, qui magiſtros deſpiciunt, quòd poſt aliquantulum temporis computruerit morbo regio. Habens igitur ſenex * Gazanum ſecum, aſcendit claſſem, quæ Siciliam navigabat. Cúmque venu-

Hilarion à diſcipulo contemptus.

* *Alias, Zananũ*

dato Evangeliorum codice, quem manu ſua adoleſcens ſcripſerat, dare naulum diſponeret, in medio fermè Adriæ, naucleri filius arreptus à dæmone, clamare cœpit, & dicere: Hilarion ſerve Dei, cur nobis per te & in pelago tutos eſſe non licet: Da mihi ſpatium, donec ad terram veniam: ne hîc electus præcipiter in abyſſum. Cui ille, Si Deus meus, ait, tibi concedit, ut maneas, mane: ſin autem ille te ejicit, quid mihi invidiam facis, homini peccatori, atque mendico. Hoc autem dicebat, ne nautæ, & negotiatores, qui in navi erant, ſe, cùm ad terram perveniſſent, proderent. Nec multò poſt purgatus eſt puer, patre fidem dante, & ceteris, qui aderant, nulli ſe ſuper ejus nomine locuturos. Ingreſſus autem Pachynum, promontorium Siciliæ, obtulit nauclero Evangelium pro ſubvectione ſuâ & Gazani. Qui nolens accipere, maximè cùm videret illos, excepto illo codice, & iis, quibus veſtiti erant, ampliùs nihil habere, ad extremum jurat ſe non accepturum. Sed & ſenex,* accenſus fiducia pauperis conſcientiæ, in eo magis lætabatur, & quod nihil haberet ſæculi, & ab accolis illius loci mendicus putaretur. Porrò recogitans, ne negotiatores, de oriente venientes, ſe notum facerent ad mediterranea fugit loca, id eſt, vigeſimo à mari milliario, ibique in quodam deſerto agello, lignorum quotidie facem alligans, imponebat dorſo diſcipuli. Quo in proximâ villâ venundato, & ſibi alimoniam, & iis qui, fortè ad eos veniebant, pauxillulũ panis emebant. Sed verè, juxta quod ſcriptũ eſt. Non poteſt civitas latere ſuper montem poſita. Scutarius quidam * cùm in Baſilicâ B. Petri Romæ torqueretur, clamavit in eo *immũdus ſpiritus: Ante pau-

** Alias, adſcẽſus*

Matt. 5.

† Alias, Anus quædam

** ea.*

cos dies Siciliam ingreſſus eſt Hilarion ſervus Chriſti:& nemo eũ novit, & putat ſe eſſe ſecretum:ego vadam, & prodam illum. Statimque cum ſervulis ſuis,aſcenſa in portu nave, appulſus eſt Pachynum : & deducente ſe dæmone,ubi ante tugurium ſenis ſe proſtravit,illicò curatus eſt. Hoc initium ſignorum ejus in Sicilia, innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, ſed & religioſorum hominum adduxit multitudinem intantum, ut de primoribus quidam,tumens morbo aquæ intercutis,eodem die quo ad eum venerat, curatus ſit.Qui poſteà offerens ei infinita munera, audivit dictum Salvatoris ad diſcipulos : Gratis accepiſtis,gratis date.Dum hæc ita geruntur in Siciliâ, Heſychius diſcipulus ejus, *Mat.10.*
toto ſenem orbe quærebat, luſtrans littora, deſerta penetrans, & hanc tantùm habens fiduciam, quia ubicumque eſſet,diu latere non poſſet.Tranſacto igitur jam triennio, audivit Methonæ à quodam Judæo, vilia populis ſcruta vendente, prophetam Chriſtianorum apparuiſſe in Sicilia, tanta miracula & ſigna facientem, ut de veteribus Sanctis putaretur. Interrogans itaque habitum ejus,inceſſum, & linguã,maximéq; ætatem,nihil diſcere potuit. Ille enim,qui referebat, famam ad ſe veniſſe tantùm hominis teſtabatur. Ingreſſus igitur Adriam,* proſpero curſu venit Pachynum, & ** Alias, propero.*
in quadam curvi littoris villula, famam ſenis ſciſcitatus, conſonâ voce omnium cognovit ubi eſſet, quid ageret; nihil in eo ita cunctis admirantibus,quàm quod,poſt tanta ſigna,atque miracula,ne fragmen quidẽ panis à quoquam in illis locis accepiſſet. Et ne longum faciam,ſanctus vir Heſychius ad magiſtri genua provolutus,plantaſque ejus lacrymis ri-

gens, tandem ab eo ſublevatus, poſt bidui triduique ſermonem audit à Gazano, non poſſe ſenem jam illis habitare regionibus, ſed velle ad barbaras quaſdam pergere nationes, ubi & nomen, & ſermo ſuus incognitus foret. Duxit itaque illum ad Epidaurum, Dalmatiæ oppidum: ubi paucis diebus in vicino agello manſitans, non potuit abſcondi. Si quidem draco miræ magnitudinis, quos gentili ſermone boas vocant eo quòd tam grandes ſint, ut boves glutire ſoleant, omnem latè vaſtabat provinciam: & non ſolùm armenta, & pecudes, ſed agricolas quoque, & paſtores, tractos ad ſe vi ſpiritus, abſorbebat. Cui cùm pyram juſſiſſet præparari, & oratione ad Chriſtum miſſa, evocato præcepiſſet ſtruem lignorum ſcandere, ignem ſuppoſuit. Tum itaque, cunctâ ſpectante plebe, immanem beſtiam concremavit. Unde æſtuans, quid faceret, quò ſe verteret, aliam parabat fugam, & ſolitarias terras mente perluſtrans, mœrebat quòd, tacente de ſe lingua, miracula loquerentur. Ea tempeſtate, terræ motu totius orbis, qui poſt Iuliani mortem accidit, maria egreſſa ſunt terminos ſuos: & quaſi rurſum Deus diluvium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naves, ad prærupta delatæ montium, pependerunt. Quod cum viderent Epidauritani, frementes ſcil. fluctus, & undarum moles, & montes gurgitum littoribus inferri, verentes, quod jam eveniſſe cernebant, ne oppidum funditus ſubverteretur. * ingreſſi ſunt ad ſenem, & quaſi ad prælium proficiſcentes, poſuerunt eum in littore. Qui cùm tria crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo, manuſque contra tenderet, incredibile dictu eſt, in quantam altitudinem intumeſcens mare ante eum ſteterit: ac diu

Hilarion ſigno crucis maris impetus repreſſit.

* *Alias, egreſſi.*

fremens & quaſi ad obicem indignans, paulatim in ſemetipſum relapſum ſit. Hoc Epidaurus, & omnis illa regio uſque hodie prædicat, matreſq; docent liberos ſuos ad memoriam in poſteros tranſmittendam. Verè illud, quod ad Apoſtolos dictum eſt. Si crediderítis, dicetis huic monti, Tranſi in mare, & fiet: etiam juxta litterā impleri poteſt, ſi tamen quis habuerit Apoſtolorum fidem, & talem, qualem illis habendam Dominus imperavit. Quid enim intereſt, utrum mons deſcendat in mare, in immenſi undarum montes repentè obriguerint, & ante ſenis tantum pedes ſaxei, ex alia parte molliter fluxerint? Mirabatur omnis civitas, & magnitudo ſigni Salonis quoque percrebuerat. Quod intelligens ſenex; in brevi lembo clàm nocte fugit, & inventa poſt biduum oneraria navi, perrexit Cyprum. Cúmque inter Maleam & Cytheram piratæ, derelicta claſſe in littore, quæ non antemnâ, ſed conto regitur, duobus haud parvis myoparonibus occurriſſent, & denuò hinc inde fluctus occurrerent, remiges omnes qui in navi erant trepidare, flere, diſcurrere, præparare contos, & quaſi non ſufficeret unus nuntius, certatim ſeni piratas adeſſe dicebant. Quos ille procul intuens, ſubriſit. Et converſus ad diſcipulos, dixit: Modicæ, inquit, fidei, quare trepidatis? Nunquid plures ſunt hi, quàm Pharaonis exercitus? tamen omnes, Deo volente, ſubmerſi ſunt. Loquebatur hic; & nihilominus ſpumantibus roſtris, hoſtiles turmæ imminebant, jactu tantùm lapidis medio. Stetit ergo in prorâ navis, & porrectâ contra venientes manu, Hucuſque ait veniſſe ſufficiat. O mira rerum fides? ſtatim reſiluêre naviculæ, & impellentibus contrà remis, ad puppim impetus

Mat. 17.

Exod. 18

* *Alias, niſus.* redit. Mirabantur piratæ poſt tergum ſe redire nolentes: totoque corporis nixu, * ut ad navigium pervenirent laborantes velociùs multò, quàm venerāt, ad littus ferebātur. Prætermitto cetera, ne videar, in narratione ſignorum, volumen extendere: Hoc ſolum dicam, quòd inter Cycladas navigans, hinc inde clamantium de urbibus & vicis, & ad littora cōcurrentiū immundorum ſpirituum voces audiebantur. Ingreſſus ergo Paphum, urbem Cypri, nobilem carminibus poëtarum, quæ frequenter terræ motu lapſa, nunc ruinarum tantùm veſtigiis, quid olim fuerit, oſtendit, in ſecundo ab urbe milliario habitabat ignobilis, gaudenſque quòd paucis diebus quiete viveret. Verùm non ad plenum viginti tranſiere dies, cùm per omnem illam inſulam, quicumque immundos habebant ſpiritus, clamare cęperunt, veniſſe Hilarionem, ſervum Chriſti, & ad eum ſe debere properare. Hoc Salamina, hoc Curium, hoc* Lapetha, & urbes reliquæ conclamabant, pleriſque aſſerentibus, ſcire ſe quidem Hilarionem, & verè illum eſſe famulum Dei, ſed ubi eſſet, ignorare. Intra triginta igitur nec multo ampliùs dies, ducenti fermè, tam viri, quàm mulieres ad eum congregati ſunt. Quos cùm vidiſſet, dolens quòd ſe non paterentur quieſcere, & quodam modo in ultionem ſui ſæviens, tanta eos orationum inſtantia flagellavit, ut quidam ſtatim alij poſt biduum, triduumve, omnes verò intra unam hebdomadam curarentur. Manens itaque ibi biennio, & ſemper de fugâ cogitans, Heſychium ad ſe veris tempore reverſurum, Palæſtinam ad ſalutationem fratrum, & monaſterij ſui cineres viſendos miſit. Qui cùm revertiſſet, cupienti rurſum ad Ægyptum navi-

* *Lapitha.*

gare, hoc eſt ad ea loca, quæ vocantur * Bucolia, eo quòd nullus ibi Chriſtianorum eſſet, ſed barbara tantum & ferox natio, ſuaſit ut in ipſa magis Inſula ad ſecretiorem locum * conſcenderet. Quem cum diu luſtrans omnia reperiſſet, perduxit eum duodecim millibus à mari procul inter ſecretos aſperoſq; montes, & quò vix reptando manibus genubuſque poſſet aſcendi. Qui introgreſſus, contemplatus quidem eſt terribilem valdè & remotum locum, arboribuſq; hinc inde circumdatũ, habentẽ etiam aquas de ſupercilio collis irriguas, & hortulum peramœnum, & pomaria plurima, quorum tamen fructum numquã in cibũ ſumpſit, juxta quem erat antiquiſſimi tẽpli ruina, ex quo (ut ipſe referebat, & ejus diſcipuli teſtantur) tam innumerabilium per noctes & dies dæmonum voces reſonabant, ut exercitum crederes. Quo ille valdè delectatus quòd ſcilicet antagoniſtas haberet in proximo, habitavit ibi per annos quinque: & ſæpè inviſente ſe Helychio, in hoc extremo jam vitæ ſuæ tempore refocillatus eſt: quòd propter aſperitatem difficultatemque loci, & umbrarum (ut ferebatur vulgò) multitudinem, aut nullus, aut rarus ad ſe vel poſſet, vel auderet aſcendere. Quodam autem die egreſſus hortulum, vidit hominem toto corpore paralyticum, jacentem ante fores: Interrogavitque Heſychium quiſnã eſſet, vel quomodo fuiſſet adductus. Qui reſpondens ait: Procuratorem ſe fuiſſe villulæ, ad cujus confinia hortulus quoque, in quo ipſi erant, pertineret. Et ille collacrymans, tendenſque ad jacentem manum: Tibi, inquit, dico in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſurge, & ambula. Mira velocitas, adhuc verba in ore loquentis volveban-

* *Vetuſã la.*

* *ſe conderet.*

tur,& jam membra ſolidata ad ſtandum hominem ſurrigebant. Quod poſtquam auditum eſt,etiam difficultatem loci, & iter invium plurimorum vicit neceſſitas ; - nihil æquè per circuitum cunctis villis obſervantibus, quam ne quo modo elaberetur. Diſſeminaverat enim hoc de eo rumor,diu eum in eodem loco manere non poſſe. Quod ille non levitate quadam,aut puerili ſenſu victus faciebat, ſed honorem fugiens,& importunitatem , ſemper enim ſilentium, & vitam ignobilem deſiderabat.Igitur octogeſimo ætatis ſuæ anno,cùm abſens eſſet Heſychius, quaſi teſtamenti vice brevem manu propriâ ſcripſit epiſtolam, omnes divitias ſuas ei derelinquens Evangelium ſcilicet,& tunicam ſaccineam , cucullam , & palliolum. Nam miniſter ejus ante paucos dies obierat.Venerunt itaque ad ægrotantem de Papho multi religioſi viri:& maximè quòd eum dixiſſe audierant , jam ſe ad Dominum migraturum,& de corporis vinculis liberandum.Sed & Conſtantia quædam,ſancta femina,cujus generum,& filiam de morte liberaverat unctione olei:quos omnes adjuravit, ut ne puncto quidem horæ poſt mortem reſervaretur,ſed ſtatim eum in eodem hortulo terrâ operirent,ſic ut veſtitus erat in tunica cilicinâ,& cucullâ,& ſago ruſtico.Jamque modicus calor tepebat in pectore,nec , præter ſenſum,quidquam vivi hominis ſupererat : & tamen apertis oculis loquebatur : Egredere ; quid times?egredere anima mea,quid dubitas? Septuaginta prope annis ſerviſti Chriſto, & mortem times?In hæc verba exhalavit ſpiritum.Statimque humo obrutum.ante urbi ſepultum,quàm mortuum, nunciaverunt. Quod poſtquam Palæſtinæ ſanctus vir audivit He-

Teſtamentum Hilarionis.

ſychius perrexit ad Cyprum, & ſimulans ſe velle habitare in eodem hortulo, ut diligentis cuſtodiæ ſuſpicionem accolis tolleret, cum ingenti vitæ ſuæ periculo poſt decem fere menſes per circuitum cunctis virilis obſervantibus, corpus ejus furatus eſt. Quod * Majomam deferens, totis monachorum & oppidorum turbis proſequentibus, in antiquo monaſterio condidit, illæſa tunicâ, cucullâ, & palliolo & toto corpore, quaſi adhuc viveret, integro: tantiſque fragrante odoribus, ut delibutum unguentis putaretur. Non mihi videtur in calce libri tacenda Conſtantiæ illius ſanctiſſimæ mulieris devotio, quæ perlato ad ſe nuncio, quòd corpuſculum Hilarionis Palæſtinæ eſſet, ſtatim exanimata eſt, veram in ſervum Dei dilectionem etiam morte comprobans. Erat enim ſolita pervigiles in ſepulcro ejus noctes ducere, & quaſi cum præſente ad adjuvandas orationes ſuas ſermocinari. Cernas uſque hodie miram inter Palæſtinos & Cyprios contentionem, his corpus Hilarionis, illis ſpiritum ſe habere certantibus. Et tamen in utriſq; locis magna quotidie ſigna fiunt, ſed magis in hortulo Cypri, forſitan quia plus illum locum dilexerit.

** Majumam.*

ARGUMENTUM.

Malachi, ex Maroniâ Syriæ vico orti, vitam & captivitatem deſcribit: ut poſt ſolitarium, & celebrem monachum, alium oppreſſum, & exagitatum ante oculos lectoribus ponat.

De Vita Malchi, Captivi Monachi.

EPISTOLA III.

QVi navali prælio dimicaturi ſunt, ante in portu, & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus, & uncos præparant, diſpoſitumque per tabulata

Elegans ſimilitudo.

militem pendente gradu,& labente veſtigio, ſtare firmiter conſueſcunt:ut, quod in ſimulacro pugnæ didicerint, in vero certamine non pe.horreſcant.Ita & ego,qui diu tacui (ſilere quippe me fecit cui meus ſermo ſupplicium eit) prius exerceri cupio in parvo opere,& veluti quandam rubiginem linguæ abſtergere, ut venire poſſim ad latiorem hiſtoriam. Scribere enim diſpoſui(ſi tamen vitam Dominus dederit,& ſi vituperatores mei ſaltem fugientem me,& incluſum perſequi deſierint) ab adventu Salvatoris,uſque ad noſtram ætatem,id eſt,ab Apoſtolis,uſque ad noſtri temporis fæcem,quomodo, & per quos Chriſti Eccleſia nata ſit,& adulta, perſecutionibus creverit, martyriis coronata ſit:& poſtquam ad Chriſtianos principes venit potentiâ quidem & divitiis major,ſed virtutibus minor facta ſit. Verùm hæc alias:nunc,quod imminet, explicemus. Mironia triginta ferme milliibus ab Antiochiâ urbe Syriæ,haud grandis ad orientem diſtat viculus.Hic poſt multos, vel dominos,vel patronos, dum ego adoleſcentulus morarer in Syriâ ad Papæ Evagrij, neceſſarij mei,poſſeſſionem devolutus eſt:quem idcircò nunc nominavi ut oſtenderē,unde noſsē,quòd ſcripturus ſum.Erat igitur illic quidā ſenex, nomine Malchus,quem nos Latinè Regē poſſumus dicere,Syrus natione & lingua & revera αὐτόχθων. Anus quoque in ejus contubernio, valde decrepita,& jam morti proxima videbatur:tā ſtudioſè ambo religioſi, & ſic Eccleſiæ limen terentes ut Zachariam,& Elizabeth de Evang.crederes niſi quod Joan.in medio non erat.De his cum curioſè ab accolis quærerē, quænam eſſet eorū copula,matrimonij, ſanguinis,an ſpiritus: omnes voce conſonâ ſan-

Luc. 1.

ctos, & Deo placitos, & mira neſcio quæ reſpondebāt. Quâ cupiditate illectus, adortus ſū hominem, & curioſiùs ſciſcitatus rerum fidē, hæc ab eo accepi. Ego, inquit, mi nate, Maronaci agelli colonus, ſolus parentibus fui. Qui cùm me, quaſi ſtirpem generis ſui, & heredē familiæ ſuæ, ad nuptias cogerent, monachum potiùs me velle eſſe reſpondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditiis perſecuti ſint, ut pudicitiam proderem, hæc res ſola indicio eſt, quòd & domum, & parêntes fugi. Et quia ad Orientem ire non poteram propter vicinam Perſidem, & Romanorū militum cuſtodiam, ad Occidentem verti pedes, pauxillulum neſcio quid portans viatici, quod me ab inopiâ tantùm defenſaret. Quid multa? perveni tandem ad eremū Chalcidos, quæ * inter Immā & Eſſam magis ad auſtrum ſita eſt. Ibi repertis monachis, eorum me magiſterio tradidi, manuum labore victum quæritans, laſciviāque carnis refrenans jejuniis. Poſt multos annòs incidit mihi deſiderium, ut ad patriam pergerem: ut dum adhuc viveret mater (jam enim patrem mortuum audieram) ſolarer viduitatem ejus: & exinde venundatâ poſſeſſiūculâ, partem erogarem pauperibus, partem monaſterio conſtituerem (quid erubeſco confiteri infidelitatem meam?) partem in ſumptuum meorum ſolatia reſervarem. Clamare cœpit Abbas meus, diaboli eſſe tentationem; & ſub honeſtæ rei occaſione, latere antiqui hoſtis inſidias. Hoc eſſe, reverti canē ad vomitum ſuum: ſic multos monachorum eſſe deceptos: nuſquam diabolum aperta fronte ſe prodere. Proponebat mihi exēpla de ſcripturis plurima: inter quę illud, quod initio Adā quoque & Evā ſpe divinitatis ſupplantaverit. Et

* *Alias, inter mare & Bercēā.*

Partem ſuorum bonorum Malchus conceſſit monaſterio.

2. Pet. 2. Gen.

cùm perſuadere non poſſet, provolutis genibus obſecrabat, ne ſe dehererem, nec me perderem: nec aratrum tenens, poſt tergum reſpicerem. Væ miſero mihi: vici monitorem peſſimâ victoriâ, putans illum non meam ſalutem, ſed ſuum ſolatium quærere. Proſecutus ergo me de monaſterio, quaſi funus efferret & ad

Luc. 9 extremum vale dicens: Video, ait, te fili ſatanæ cauterio notatum: non quæro cauſas, excuſationes non recipio. Ovis, quæ de ovili

** Alias, de Beræa Edeſſā.* egreditur, lupi ſtatim morſibus patet.* De Beria ad Eſſam pergentibus, vicina eſt publico itinere ſolitudo, per quam Saraceni incertis ſedibus huc atque illuc ſemper vagantur. Quæ ſuſpicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, ut imminens periculum auxilio mutuo declinetur. Erant in comitatu meo viri, fœminæ, ſenes, juvenes, parvuli, numero

Malchus à Saracenis captus. circiter ſeptuaginta. Et ecce ſubitò equorum camelorúmque ſeſſores Iſmaëlitæ irruunt, crinitis vittatiſque capitibus, ac ſeminudo corpore, pallia & latas caligas trahentes: pendebant ex humero pharetræ, laxos arcus vibrantes, haſtilia longa portabant. Non enim ad pugnandum, ſed ad prædam venerant. Rapimur, diſpergimur, in diverſa trahimur. Ego enim longo poſtliminio hereditarius poſſeſſor, & ſerò mei conſilij pœnitens, cum alterâ muliercula in unius heri ſervitutem ſortitus venio. Ducimur, immò portamur ſublimes in camelis, & per vaſtam eremum ſemper ruinam timentes, hæremus potiùs, quàm ſedemus. Carnes ſemicrudæ cibus, & lac camelorum potus erat. Tandem, grandi amne tranſmiſſo, pervenimus ad interiorē ſolitudinem, ubi dominam liberoſque ex more gentis adorare juſſi, cervices flectimus. Hic, quaſi

clauſus carcere, mutato habitu, id eſt nudus ambulare diſco. Nam aëris quoque intemperies, nihil aliud, præter pudenda velari patiebatur. Traduntur mihi paſcendæ oves, & in malorũ cõparatione hoc fruor ſolatio, quod dominos meos, & cõſervos rariùs video. Videbar mihi aliquid habere ſancti Jacob. Recordabar Moyſi, qui & ipſi in eremo quandã fuêre paſtores. Veſcebar recenti caſeo, & lacte, Orabam jugiter, canebam pſalmos, quos in monaſterio didiceram. Delectabat me captivitas mea. Agebã Dei judicio gratias, quòd monachum, quem in patria fueram perditurus, in eremo inveneram. O nihil umquam tutum apud diabolum! ô multiplices & ineffabiles ejus inſidiæ! Sic quoque latentem me invenit invidia Dominus videns gregem ſuũ creſcere, nihilque in me deprehendens fraudulentiæ, (ſciebam enim Apoſtolum præcepiſſe: dominis ſic, quaſi Deo, fideliter ſerviendum) & volens me remunerari, quòd fidum ſibi magis faceret, tradidit mihi illam conſervam meam, aliquando captivam. Et, cùm ego refutarem, dicerem que me Chriſtianum, nec licere mihi uxorem viventis mariti accipere (ſiquidem captus nobiſcum vir ejus, ab alio domino fuerat abductus) rurſus ferus ille, & implacabilis in furorem verſus, evaginato me cœpit petere gladio: Et niſi confeſtim brachia tendens mulierem præoccupaſſem, illicò fudiſſet ſanguinem. Jam igitur venerat tenebroſior ſolito, & mihi nimium matura nox. Duco in ſpeluncam ſemirutam, novam conjugem, & pronubante nobis mæſtitiâ, uterque deteſtamur alterum nec fatemur. Tunc verè ſenſi captivitatem meam, proſtratuſque humi monachum cœpi plangere, quem perdebam, di-

Gen. 29.
Exod. 3.

Nihil tutum apud diabolũ.

Ephes. 6.

cens. Huccine miſer ſervatus ſum? Ad hoc me mea ſcelera perduxerunt, ut incaneſcente jam capite, virgo maritus fierem? Quid prodeſt parentes, patriam, rem familiarem contempſiſſe pro Domino, ſi hoc facio, quod ne facerem, illa contempſi? niſi quod fortè propterea hæc ſuſtineo, quia patriam deſideravi. Quid agimus anima? perimus, an vicimus? Expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur? Verte in te gladium: tua magis mors timenda eſt, quàm corporis. Habet & ſervata pudicitia ſuum martyrium, jaceat inſepultus Chriſti teſtis in eremo: ipſe mihi ero perſecutor & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium; & acumine contra me verſo. Vale, inquam, infelix mulier habeto me martyrem potiùs, quàm maritum. Tunc illa, pedibus meis provoluta: Precor te, inquit, per Jeſum Chriſtum, & per hujus horæ neceſſitatem adjuro, ne effundas ſanguinem tuum in crimen meum: vel, ſi mori placet, in me primùm verte mucronem: ſic nobis potiùs conjungamur. Etiam ſi vir meus ad me redierit, ſervarem caſtitatem, quam me captivitas docuit, vel interirem potiùs, quàm perderem. Cur moreris, ne mihi jungaris? ego morerer, ſi mihi jungi velles. Habeto me conjugem pudicitiæ, & magis animæ copulam amato, quàm corporis. Sperent Domini maritum, Chriſtus noverit fratrem. Facilè ſuadebimus nuptias, cum nos viderint ſic amare. Fateor, inquit, obſtupui: & admiratus virtutem feminæ, conjugem plus amavi. Numquam tamen illius nudum corpus intuitus ſum: numquam ejus carnem attigi, timens in pace perdere, quod in prælio ſervaveram. Tranſeunt in tali matrimonio dies plurimi:

Continẽtia Malchi.

amabiliores nos dominis fecerāt nuptiæ. Nulla fugæ ſuſpicio: interdum & menſe toto aberam fidus gregis paſtor per ſolitudinem. Poſt grande intervallum, dū ſolus in eremo ſedeo, & præter cælum, terramque nihil video, cœpi mecum tacitus voluere, & inter multa contubernij quoque monachorum recordari, maximéque vultū patris mei, qui me erudierat, tenuerat, perdideratque: Sicque cogitans, aſpicio formicarum gregem anguſto calle fervere, ferre onera majora quàm corpora. Aliæ herbarum quædam ſemina forcipe oris trahebāt, aliæ egerebant humum de foveis, & aquarum meatus aggeribus excludebant. Illæ, venturæ hiemis memores, ne madefacta humus in herbam horrea verteret, illata ſemina præcidebant. Hæ, luctu celebri, corpora defuncta deportabant. Quodque magis mirum eſt, in tanto agmine egrediens non obſtabat intranti, * *ſub* quin potius, ſi quam vidiſſent * ſub faſce & *faſcis* onere concidiſſe, ſuppoſitis humeris adjuva- *onere.* bant. Quid multa? pulchrum mihi ſpectaculū dies illa tribuit. Unde recordatus Salomonis, *Prov.* ad formicarum ſolertiam nos mittentis, & pigras mentes tali exēplo ſuſcitantis, cœpi tædere captivitatis, & monaſterij cellulas quærere, ac formicarum illarum ſimilitudinē deſiderare, ubi laboratur in medium: cúmque nihil cujuſquam proprium ſit, omnium omnia ſunt. Regreſſo ad cubile occurrit mulier: triſtitiam animi diſſimulare non potui. Rogat, cur exanimatus ſim. Audit cauſas, hortatur fugam. Peto ſilentij fidem: non aſpernatur, & jugi ſuſurro inter ſpem & metum medij fluctuamus. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis. Quibus occiſis, utres facio, eorumque carnes viatico præparo. Et primo

veſpere putantibus nos dominis ſecretò cubitare, invadimus iter, utres & partes carnium portantes. Cúmque perveniſſemus ad fluviū, (nam decem millibus aberat) inflatis conſcēſiſque utribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus ſubremigantes: ut deorſum nos flumine deferente, & multo longiùs, quam conſcenderamus, in alteram nos exponente ripā, veſtigium ſequentes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes, & ex parte lapſæ, vix tridui cibum pollicebantur. Bibimus uſque ad ſatietatem, futuræ nos ſiti præparantes. Currimus, poſt tergum ſemper aſpicimus, & magis noctibus provehimus, quàm diebus, vel propter inſidias latè vagantium Saracenorū, vel propter ardorem ſolis nimium. Paveſco miſer etiam referens, etſi tota mente ſecurus, toto tamen corpore perhorreſco. Poſt diem verò tertium, dubio proſpectu procul aſpicimus duos camelis inſidentes venire concitos. Statimque mens, mali præſaga, putare cœpit dominum meditari mortem, ſolem cernere nigreſcentem. Dumque timemus, & veſtigiis nos proditos per arenas intelligimus, offertur ad dexteram ſpecus, longè ſub terram penetrans. Igitur timentes venenata animalia, (nam ſolent viperæ, reguli, & ſcorpiones, ceteraque hujuſcemodi, fervorem ſolis declinantia, umbram petere) intravimus quidem ſpeluncam, ſed ſtatim in ipſo introïtu ſiniſtræ nos foveæ credimus, nequaquam ultra progrediētes, nè dum mortem fugimus, incurramus in mortem: Illudque nobiſcum reputantes ſi juvat Dominus miſeros, habemus ſalutem: ſi deſpicit peccatores, habemus ſepulchrum. Quid putas fuiſſe nobis animi? quid terroris, cum ante ſpecum haud procul ſtarēt

dominus & conſervus, & veſtigio indice jam ad latebras perveniſſent? O multò gravior expectata, quàm illata mors. Rurſus cum timore & labore lingua balbutit, & quaſi clamante domino, mutire non audeo. Mittit ſervum, ut nos de ſpecu trahat: Ipſe camelos tenet: & evaginato gladio, noſtrum expectat adventum. Intereà, tribus ferè vel quatuor cubitis introgreſſo famulo, nobis ex occulto tergum ejus videntibus, (nã oculorum iſtiuſmodi natura eſt, ut poſt ſolem umbrã intrantibus cœca ſint omnia) vox per antrum ſonat: Exite furciferi, exite morituri: quid ſtatis? quid moramini? exite. Dominus vocat, patienter expectat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras aſpicimus leænam invaſiſſe hominem, & gutture * ſuffocatum cruentum intrò trahere. Jeſu bone, quid tunc terroris nobis, quid gaudij fuit? Spectabamus, domino neſciente, hoſtem noſtrum perire. Qui cùm videret illum moras facere, ſuſpicatus eſt duos uni reſiſtere. Sed iram differre non valens, ſicut tenebat gladium ad ſpeluncam venit, & * furore rabido ſervi increpans vecordiam, prius à ferâ eſt tentus, quàm ad noſtras latebras perveniret. Qui ſunt, qui hoc crederent, ut ante os noſtrum beſtia pro nobis dimicaret? Sublato autem illo metu, ſimilis ante oculos noſtros verſabatur interitus: niſi quod tutius erat, rabiem leonis, quàm iram hominis ſuſtinere. Pavemus intrinſecus: & ne movere quidem nos auſi, præſtolabamur eventum rei, inter tanta pericula, pudicitiæ tantum conſcientiâ pro muro ſepti. Leæna, inſidias cavens, & viſam eſſe ſentiens, apprehenſos mordicus catulos effert, nobiſque cedit hoſpitium. Neque tamen ſatis creduli, ſtatim eũ-

* ſuffocato.

* clamore.

primus; ſed expectantes diu, & egredi cogitantes, illius nobis ſemper figurabamus occurſum. Sublato ergo horrore, & alia tranſacta die, egredimur ad veſperam, vidimuſque camelos, quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant, præteritos cibos in ore volvere, & in alvum miſſos iterum retrahere. Quibus aſcẽſis, & novâ ſitarcia, id eſt, annona refocillati, decima tandem die ad Romana per deſertum caſtra venimus. Oblatique tribuno, rem ordine pandimus: inde tranſmiſſi ad Sabinum, Meſopotamiæ ducem, camelorum pretium accepimus. Et quia jam Abbas ille meus dormierat in Domino, ad hæc delatus loca me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam ut ſororem, non tamen ei me credens ut ſorori. Hæc mihi ſenex Malchus adoleſcentulo retulit. Hæc ego vobis narravi ſenex, & caſtis hiſtoriam caſtitatis expono: Virgines caſtitatem cuſtodire exhortor. Vos narrate poſteris: ut ſciant, inter gladios, & inter deſerta, & beſtias, pudicitiam nunquam eſſe captivam: & hominem Chriſto deditum poſſe mori, non poſſe ſuperari.

Caſta caſtis narratur hiſtoria.

ARGUMENTUM.

Explicatis initio in ſpiritualem ſenſum, quæ de victimarum partibus ſancita, enarratiſque eodem modo legibus, quæ ſummis ſacerdotibus veteri in lege præſcripta erant: ſingulas veſtium ſpecies, quibus tam majores quàm minores ejus temporis Pontifices uterentur, myſticè ad animarum profectum, doctè eleganterque exponit.

HIERONYMUS ad Fabiolam de veſtitu Sacerdotum.

EPISTOLA IV.

2. Cor. 3. Exod. 34 2. Cor. 3.

VSque hodie in lectione veteris teſtamẽti ſuper faciem Moyſi velamen poſitum eſt

Loquitur glorificato vultu,& populus loquẽtis gloriam ferre non ſuſtinet. Cum autẽ converſi fuerimus ad Dominũ, aufertur velamẽ, occidens littera moritur, vivificãs ſpiritus ſuſcitatur. Dominus enim ſpiritus eſt,& lex ſpiritualis. Unde & David orabat in pſalmo: Revela oculos meos:& conſiderabo mirabilia de lege tuâ. Nũquid de bobus cura eſt Deo? Utique non multò magis de jecore bovis, arietis, & hircorum & armo dextro, pectuſculo, & ventre, quo ſtercora digeruntur: quorum duo in eſum accipiunt ſacerdotes: tertium Phinees meretur in præmium. De victimis ſalutaribus adeps, quo pectus obvolvitur,& pinnula jecoris offeruntur ſuper altare: ipſum verò pectus & brachium dextrum dantur Aaron & filiis ejus legitimũ ſempiternum à filiis Iſraël. Sẽſus in corde eſt, habitaculum cordis in pectore. Quæritur ubi ſit animæ principale. Plato, in cerebro, Chriſtus mõſtrat in corde. Beati mũdo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Et de corde procedunt cogitationes malæ. Et quid cogitatis nequam in cordibus veſtris? Voluptas & concupiſcentia, juxta eos, qui de Phyſicis diſputant, conſiſtit in jecore. Hujus pinnulam in diverſa volitantem, & per oculorum feneſtras erumpentem foras, offerunt ſacerdotes Deo: ut poſtquam opere dixerint Deo, holocauſtũ tuum pingue fiat,& concupiſcentiã, libidinis ſeminarium, igni ſpiritus concremaverint: mereantur accipere præmium, pectus,& brachium. In pectore mundas cogitationes, legis notitiam, dogmatum veritatẽ. In brachio bona opera & pugnam contra diabolum, & armatam manum; ut quod mente cõceperint, exemplo probent. Jeſus enim cœpit facere, & docere. Ipſum quoque pectuſculum

Ioan. 4. *Pſ.* 118. 1 *Cor.* 9. *Exo.* 29 *Num.* 25 *Levit.* 7. *Marc.* 5. *Levi.* 13. *Pſal.* 91.

Act. 1. appellatur ἐπίθεμα id eſt additamentum, ſive
Levit. 8. precipuum & egregium: תנופה *thenupha* quippè hoc magis ſonat. Ex quo intelligimus juxta illud Malachiæ: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore
Malac. 2 ejus: præcipuam debere eſſe in ſacerdotibus legis doctrinæque notitiam: & additamento gratiæ ſpiritualis, talem virum inſtitui, qui poſſit contradicentibus reſiſtere: & nihil in ſe ſiniſtri habere operis, quod ducat ad tartarum:
Tit. 1. ſed dextrum brachium & ſeparatum: ut opera ſacerdotis, comparatione virtutum ejus, à cunctis hominibus ſeparata ſint. Hæc de victimis, & iis, quæ offeruntur in altari, & quæ ſacerdotibus dantur à Domino. Ceterum, & alia tria, exceptis primitiis hoſtiarum, & privato, & de macello publico, ubi non religio, ſed victus neceſſitas eſt, ſacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. De brachio jam diximus. Maxillam eloquentem, eruditumque ſignificat:
Num. 25 ut quod pectore concipimus, ore promamus: Venter receptaculum ciborum, in ſcorto Madianitide ſacerdotali pugione confixus, univerſos hominum labores momentanea blādimenta gulæ ſtercoris fine cōdemnat & oſtēdit mentibus conſecratis Deo, totum quod curamus, quod voramus, in ſeceſſum projici. Unde Apoſtolus, Eſcæ, inquit, ventri, & véter
1. Cor. 6. eſcis: Deus autem & hūc, & illas deſtruet. Et
Philip. 3. è contrario de luxurioſis: Quorū Deus venter
Exod. 3. eſt & gloria in confuſione eorum. Vituli pul-
Leu. 10. verē, quem adoraverat Iſraël in contemptum
Luc. 21. ſuperſtitionis in potum accipit populus: ut
Num. 18 diſcat contemnere, quod in ſeceſſum projic
Leu. 23. viderat. Præcipitur ſacerdotibus, ne miniſtraturi in templo, vinum & ſiceram bibant: u

ebrietate & crapula, & curis hujus vitæ prægraventur corda eorum. Nec partem habeant in terrâ, niſi ſolum Deum, ut nullâ debilitate inſignes ſint. Nec truncis auribus, læſo oculo, ſimis naribus, claudo pede, cutis colore mutato: quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Voluntas enim in homine, non natura dãnatur. Si quis è ſacerdotibus ſemine fluxerit, ad ſacerdotalem menſam prohibetur accedere. Et è contrario vidua, cujus cùm Saræ defecerũt muliebria, propter continentiam & caſtitatem recipitur in domum patris, & de templi ærario alitur. Quod ſi filios habuerit, redditur ſoboli ſuæ, ut juxta Apoſtolũ, iis miniſtretur, quæ verè viduæ ſunt, & ut quæ de ſacerdotalibus ſuſtentatur cibis, nullius alterius amore teneatur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio ſacerdotum: ſervis ciborum reliquiæ conceduntur. Jam tunc rejiciebantur Phygelus, & Hermogenes, & recipiebatur Oneſiphorus. Primitiæ ciborum, & omnium frugum, atque pomorum offeruntur antiſtiti: ut habens victum, atque veſtitum, abſque ullo impedimento ſecurus & liber ſerviat Domino. Primogenita mundorum animaliũ accipiunt ſacerdotes, immundorum pretia. Hominum quoque primi partus redimuntur. Et quia conditio una naſcendi eſt, pretium æqualiter offertur ſic moderatum, & leve, ut nec dives intumeſcat, nec tenuis prægravetur. Æditui, & janitores accipiũt decimas: & rurſum decimas decimarum offerunt ſacerdotibus, tantò illi minores, quantò ipſi majores populo. Quadraginta octo civitates ad habitandum levitis & ſacerdotibus ſeparantur. Sex urbes fugitivorum trans Jordanem & intra Jordanem eliguntur: & finis exilij, mors põti-

Voluntas in homine non natura dãnatur

1.T.m.5.

Levit.22

Num. 5. 18.

Num.18

Num.18

Num.35

ficis eſt. Univerſa, quæ feſtinus ſermo perſtrinxit,& quorum pulſavi nec aperui ſacramenta,ad cunctos pertinent ſacerdotes. Pontifex autem quantis polleat privilegiis,dicam breviter. Caput,inquit,ſuũ non diſcooperiet. Habet cidarim,& nomen Dei portat in fron-
Leu 21. te:diademate ornatus eſt regio: ad perfectam
Exod 28 Chriſti venit ætatem,ſemper ejus gloriâ protegendus eſt:& veſtimenta ſua non ſcindet, quia candida ſunt, quia impolluta, quia agnum ſequentia, & deattonſæ ovis confecta vellеribus. Thamar, amiſsâ pudicitia, ſcidit
Gen. 38. tunicam. Caiphas perdito ſacerdotio, rupit
Mat 26. publicè veſtimenta. Super omnem animam,
Levit. 21 quæ mortua eſt, non ingreditur. Ubicunque peccatum eſt, & in peccato mors illuc pontifex non accedit. Anima, quæ peccaverit,
Ezec. 18. ipſa morietur.Quamvis ille ſit dives,quamvis potens,& multitudinem offerat victimarum, ſi mortuus eſt,non tangitur à pontifice,nõ vi-
Io. 11.12 detur.Quod ſi reviviſcit, & ad vocem Salvatoris egreditur de ſepulchro,& faſciis peccatorum ſolutus incedit,intrabit ad eum pontifex,& ibi faciet manſionem,& cum reſurgente
Levit. 21 prandebit. Super patre ſuo & matre ſua non inquinabitur. Multa nos facere cogit affe-
Mat. 10. ctus,& dũ propinquitatẽ reſpicimus corporũ,
Luc. 9. & corporis & animæ offendimus creatorem. Qui amat patrem, aut matrem ſuper Chriſtũ non eſt eo dignus. Diſcipulus, ad ſepulturam patris ire deſiderans, Salvatoris prohibetur imperio. Quanti monachorum, dũ patris matriſque miſerentur, ſuas animas perdiderunt. Super patre & matre pollui nobis non licet: quanto magis ſuper fratribus,ſororibus, con-
1. *Pet* 2. ſobrinis,familiâ,ſervulis? Genus regale & ſacerdotale ſumus. Illum attendamus Patrem, qui

qui numquam moritur, aut qui pro nobis moritur: & qui ideò vivens mortuus eſt, ut nos mortuos vivificaret. Si quid habemus de Ægypto, quod princeps mundi hujus ſuum poſſit agnoſcere: tenenti Ægyptiæ cũ pallio relinquamus. Sindone opertus adoleſcens vinctum Dominum ſequebatur. Incurriſſet in laqueos, niſi expeditus & nudus perſequentium declinaſſet impetum. Reddamus parentibus, quæ parentum ſunt: ſi tamen vivũnt, ſi ſervientes Domino filios ſuos præferri ſibi gloriãtur. Et de ſanctis non egredietur: & non polluet ſanctificationem Dei ſui. Pro otioſo quoque verbo rationem reddituri ſumus: & omne, quod non ædificat audientes, in periculum vertitur loquentium. Ego ſi fecero, ſi dixero quippiã, quod reprehenſione dignum eſt: de ſanctis egredior, & polluo vocabulum Chriſti, in quo mihi blandior. Quãto magis pontifex, & Epiſcopus, quem oportet eſſe ſine crimine, tantarumque virtutum; ut ſemper moretur in ſanctis, & paratus ſit victimas offerre pro populo, ſequeſter Dei & hominum, & carnes agni ſacro ore conficiens: quia ſanctum oleum Dei ſui ſuper eum eſt. Non egredietur de ſancto, ne veſtimentũ, quo indutus eſt, polluat. Quotquot enim in Chriſto baptizati ſumus, Chriſtũ induimus. Servemus tunicam, quã accepimus, ſanctam cuſtodiamus in ſancto. Ille mõtanus habitator, qui de Hieruſalem deſcendebat in Hierico, nõ prius vulneratus eſt, quàm nudatus. Infunditur ei oleum, medicamentum lene, & miſericordia temperatum: & quia debuit negligentiæ ſentire cruciatũ, vini auſteritate mordetur: ut per oleum ad pœnitentiam provocetur, per vinum ſentiat ſeveritatem judicantis. Uxorem virginẽ accipiet, vi-

Gen. 39. *Mar. 14.* *Levit. 21.* *Matt. 12.* *Tit. 1.* *Epiſcopus ore ſacro agni carnes conficit.* *Gal. 3.* *Luc. 10.* *Lev. 21.*

duam autem & ejectam & meretricem non accipiet, ſed virginem de genere ſuo, & non contaminabit ſemen ſuum in populo. Ego Dominus, qui ſanctifico eum. Scio põtificem, cui præcepta nunc dantur, à pleriſque Chriſtum intelligi: & id, quod dictum eſt: Super patre & matre non inquinabitur, de virginali Mariæ partu ediſſeri. Multoque facilior eſt ſuper Domino interpretatio, qui audit in pſalmo: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Et in Zacharia. Audi Jeſu ſacerdos magne, cui ſordida peccatorũ noſtrorũ veſtimenta tolluntur, ut recipiat gloriã, quam habuit apud patrem priùs quàm mũdus eſſet. Sed, ne quis me vim facere ſcripturæ putet, & ſic amare Chriſtum, ut hiſtoriæ auferam veritatem: interpretabor in mẽbris quod referatur ad caput; intelligam de ſervis, quod impleatur in Domino, quanquam in gloria Domini, gloria famulorum ſit. Et ubicumque opportunitas loci tulerit, ſic de vero lumine diſputabo, ut derivetur ad eos, quibus Chriſtus donavit, ut lumen ſint. Pontifex iſte, quem Moſaïcus ſermo deſcribit, viduam ejectam & meretricem non ducit uxorem. Vidua eſt, cujus maritus eſt mortuus: ejecta, quæ marito vivente projicitur: meretrix, quæ multorum libidini patet. Sed accipiet, inquit, uxorem virginem, & de genere ſuo, non alienigenam: ne in mala terra, nobilium ſeminum frumenta degenerẽt. Non meretricem, quæ multis expoſita eſt amatoribus. Non ejectam, quæ etiam priori conjugio indigna fuit. Non viduam, ne priſtinarũ meminerit voluptatũ: ſed illã animam, quæ non habet maculam, neque rugam, quæ cum Chriſto renata innovatur de die in diem, de qua Apoſtolus loquitur: Deſpondi

Pſ. 109. *Matt. 5.* *Lev. 21.* *Diſt. 34.* *Vidua eſt.*

enim vos uni viro, virginem caſtam exhibe- 2.*Cor.* 11
re Chriſto. Nolo diſcipulam conjugem pontificis quidquam habere de veteri homine. Si *Coloſſ.* 3.
conſurreximus cum Chriſto, ea quæ ſurſum ſunt, ſapiamus, præteritorum obliti, futurorũ avidi. Infelix Simon, quia poſt baptiſmum de antiquo matrimonio cogitabat, nec ad virginalem venerat puritatem, Petri conſortio indignus fuit. Compuliſti me, Fabiola, litteris tuis, ut de Aaron tibi ſacerdotio ſcriberem, & veſtimentis: ego plus obtuli, ut de cibis, & primitiis ſacerdotum, & de obſervatione pontificis præfatiunculam ſtruerem. Egreſſa de So- *Gen* 19.
domis, & ad montana feſtinans, non vis habitare in parvâ urbe Segor tranſcendens proſelytos, præteris Iſraëlitas: dimittens leviticũ gradum, & præpete pennâ tranſvolans ſacerdotes, ad pontificem venis. Sed dum veſtes ejus & rationale pectoris diligenter inquiris, noſtra tibi diſplicuêre conſortia. Et tu quidem optato frueris otio: & juxta Babylonem Bethlehemitica forſitan rura ſuſpiras. Nos in Ephratâ, tandem pace redditâ, vagientem de præſepi audimus infantem & querimonias ejus, ac voculas, ad tuas aures cupimus perve- *Exod* 25
nire. Legimus in Exodo, tabernaculum, men- 26. 27.
ſam, candelabrum, altare, columnas, tentoria, coccum, byſſum, hyacinthum, purpuram, ex auro, argento, ære, vaſa diverſa, tabernaculum diviſum in tria, duodecim panes per ſingulas hebdomadas menſæ impoſitos, in candelabro ſeptẽ lucernas, altare hoſtiis holocauſtiſque expoſitum, crateras, ſcyphos, thuribula, phialas, mortariola, paxillos, pelles rubras, pilos caprarum, & ligna imputribilia. Tanta & talia offeruntur in tabernaculo Dei, ut nullus deſperet ſalutem. Alius aurum ſenſuum, alius

argentum eloquij, alius vocem æris exhibeat. Totus mundus in tabernaculi deſcribitur ſacramento. Primum & ſecundum veſtibulum omnibus patet. Aqua enim & terra cunctis mortalibus data ſunt. In ſanctis verò ſanctorum, quaſi ad æthera & in cælum, paucorum introitus & volatus eſt. Duodecim panes, duodecim menſium ſignificant circulum. Septem lucernæ, ſeptem errantia aſtra demonſtrant. Et ne longum faciam (neque enim propoſitum mihi nunc eſt de tabernaculo ſcribere) veniam ad ſacerdotalia veſtimenta: & antequam myſticam ſcruter intelligentiam, more Judaico, quæ ſcripta ſunt, ſimpliciter exponam: ut, poſtquam veſtitum videris ſacerdotem, & oculis tuis omnis patuerit ornatus, tunc ſingulorum cauſas pariter exquiramus.

Exod.12 Diſcamus primùm communes ſacerdotum veſtes, atque pontificum. Lineis feminalibus, quæ uſque ad genua & poplites veniunt, verenda celantur: & ſuperior pars ſub umbilico vehementer adſtringitur: ut ſi quando expediti mactant victimas, tauros & arietes trahunt, portantque onera, & in officio miniſtrandi ſunt etiam ſi lapſi fuerint, & femora revelaverint, non pateat quod opertum eſt. Inde &

Exod.12 gradus altaris prohibentur fieri: ne inferior populus aſcendentiũ verẽda conſpiciat: vocaturque linguâ Hebræâ hoc genus veſtimenti מכנסי *michneſe*, Græcè περισκελῆ, à noſtris feminalia, vel brachæ uſque ad genua pertingentes. Refert Joſephus (nam ætate ejus adhuc templum ſtabat: & nec dum Veſpaſianus & Titus Hieroſolymam ſubverterant, & erat ipſe de genere ſacerdotali: multoque plus intelligitur, quod oculis videtur, quam quod aure percipitur) hæc feminalia de byſſo

retortâ ob fortudinem ſolere cōtexi,& poſtquam inciſa fuerint,acu conſui:non enim poſſe in telâ hujuſcemodi fieri : Secunda ex lino tunica eſt ποδήρης,id eſt talaris,duplici ſindone, quam & ipſum Joſephus byſſinam vocat, appellaturque כתנת *chetonet*, id eſt χιτών, quod Hebræo ſermone in lineā vertitur.Hæc adhæret corpori, & tam arcta eſt, & ſtrictis manicis, ut nulla omninò in veſte ſit ruga & uſque ad crura deſcendat. Volo pro legentis facilitate abuti ſermone vulgato. Solent militantes habere lineas, quas camiſias vocant, ſic aptas membris,& adſtrictas corporibus,ut expediti ſint vel ad curſum,vel ad prælia,dirigere jacula, tenere clypeum,enſem librare, & quocumque neceſſitas traxerit. Ergo & ſacerdotes,parati in miniſterium Dei,utuntur hac tunicâ, ut habentes pulchritudinē veſtimentorum,nudorū celeritate diſcurrant.Tertium genus eſt veſtimenti, quod illi appellant אבנט *abnet*,nos cingulum,baltheum,vel zonā poſſumus dicere,Babylonij novo vocabulo המיאמין *hemeiamin* vocant. Diverſa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in ſimilitudinem pellis colubri,quâ exuit ſenectutem ſic in rotundum textum eſt ut marſupium longius putes. Textum eſt autem ſubtegmine cocci,purpuræ,hiacynthi, & ſtamine byſſino,ob decorem,& fortitudinē, atq; ita polymita arte diſtinctum,ut diverſos flores ac gemmas artificis manu non textas, ſed additas arbitreris.Lineam tunicam,de quâ ſupra diximus,inter umbilicum & pectus hoc ſtringunt baltheo,qui quatuor digitorum habens latitudinem & ex unâ parte ad crura dependens,cùm ad ſacrificia curſu & expeditione opus eſt,in lævum humerum retorquetur.

Quartum genus eſt veſtimenti, rotundum pileolum, quale pictum in Ulyſſeo conſpicimus, quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capite: hoc Græci & noſtri πῖλον, nonnulli galerum vocant, Hebræi מצנפת *miznephebt*: nō habet acumen in ſummo, non totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiā partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vittâ conſtrictum eſt, ut non facilè labatur ex capite. Eſt autem byſſinum, & ſic fabre opertum linteolo, ut nullas acus veſtigia extrinſecùs appareant. His quatuor veſtimentis id eſt feminalibus tunicâ lineâ, cingulo, quod purpurâ, cocco, byſſo, hyacinthoque contexitur, & pileo, de quâ nunc diximus, tam ſacerdotes quàm pontifices utuntur. Reliqua quatuor propriè pontificum ſunt, quorum primum eſt *meil*, מעיל id eſt tunica talaris, tota hiacynthina, ex lateribus ejuſdem coloris aſſutas habens manicas, & in ſuperiori parte, quâ collo induitur apertâ, quod vulgo capitium vocant, oris firmiſſimis, ex ſe textis, ne facilè rumpatur. In extrema parte, id eſt ad pedes, ſeptuaginta
Exod 29 duo ſunt tintinnabula, & totidem mala punica, iiſdem contexta coloribus, ut ſuprà cingulum. Inter duo tintinnabula unum malum eſt: inter duo mala unum tintinnabulum, ut alterutrum ſibi media ſint: cauſaque redditur. Idcircò tintinnabula veſti appoſita ſunt, ut cùm ingreditur pontifex in Sancta ſanctorum totus vocalis incedat, ſtatim moriturus, ſi hoc non fecerit. Sextum eſt veſtimentum, quod Hebraica lingua dicitur *ephod*, אפד
Exod. 35 Septuaginta ἐπωμίδα, id eſt, ſuperhumerale
39. appellant. Aquila ἐπένδυμα, nos ephod ſuo

ponimus nomine. Et ubicumque in Exodo, ſive in Levitico ſuperhumerale legitur, ſciamus apud Hebræos ephod appellari. Hoc autem, eſſe pontificis veſtimentum, & in quadam epiſtola ſcripſiſſe me memini: & omnis ſcriptura teſtatur ſacrum quiddam eſſe, & ſolis conveniens pontificibus. Nec ſtatim illud occurrat; quod Samuel, qui levita fuit, ſcribitur in Regnorum primo libro, habuiſſe ætatis adhuc parvulæ אפד בד *ephod bad*, id eſt, ſuperhumerale lineũ: cùm David quoque ante arcam Domini idem portaſſe referatur. Aliud eſt enim ex quatuor ſupradictis coloribus, id eſt, hiacyntho, byſſo, cocco, purpurâ, & ex auro habere contextum: aliud, in ſimilitudinem ſacerdotum ſimplex, & lineum. Auri laminæ, id eſt, bracteæ, mirâ tenuitate tenduntur: ex quibus ſecta fila torquentur, cum ſubtegmine trium colorum, hiacinti, cocci, purpuræ, & cum ſtamine byſſino: & efficitur palliolum miræ pulchritudinis, perſtringens fulgore oculos in modum caracallarum, ſed abſque cucullis. Contra pectus nihil contextum eſt, & locus futuro rationali derelictus. In utroque humero habet ſingulos lapides clauſos, & adſtrictos auro, qui Hebraicè dicuntur *ſoom*, שהם, ab Aquila, & Symmacho, & Theodotione onychini, à Septuaginta ſmaragdi transferuntur: Joſephus ſardonicas vocat, cum Hebræo Aqualique conſentiens: ut vel colorem lapidum, vel patriam demonſtraret. Et in ſingulis lapidibus ſena patriarcharum nomina ſunt, quibus Iſraëliticus populus dividitur. In dextro humero majores filij Jacob, in lævo minores ſcripti ſunt: ut pontifex, ingrediens Sancta ſanctorum, nomina populi, pro quo rogaturus eſt Domi-

3. Reg. 1.
4. Reg. 6.
Ephod. duplex.

nam, portet in humeris. Septimum veſtimentum eſt menſura parvum, ſed cunctis ſupradictis ſacratis. Intende quæſo, animum, ut quæ dicuntur intelligas. Hebraicè vocatur *hoſen* חשן Græcè autem λόγιον, nos rationale poſſumus appellare: ut ex ipſo ſtatim ſcias myſticum eſſe, quod dicitur. Pannus eſt brevis ex auro & quatuor textus coloribus, hoc eſt, iiſdem, quibus & ſuperhumerale habens magnitudinem palmi per quadrum, & duplex, ne facilè rumpatur. Intexti ſunt enim ei duodecim lapides miræ magnitudinis atque pretij per quatuor ordines, ita ut ſingulis verſiculis terni lapides collocentur. In primo ordine ſardius, topaſius, ſmaragdus ponitur, Symmachus diſſentit in ſmaragdo, ceraunium pro eo transferens. In ſecundo carbunculus, ſaphyrus, jaſpis. In tertio lyncurius, achates, amethyſtus. In quarto chryſolytus, onychinus, berillus. Satiſque miror, cur hyacinthus, pretioſiſſimus lapis, horum numero non ponatur: niſi forte ipſe eſt alio nomine lyncurius. Scrutans eos, qui de lapidum atque gemmarum ſcripſere naturis, lyncurium invenire non potui. In ſingulis lapidibus ſecundum ætates duodecim tribuum ſculpta ſunt nomina. Hos lapides in diademate principis Tyri, & in Apocal. Joan. legimus, de quibus extruitur cæleſtis Hieruſalem, & ſub horum nominibus & ſpecie, virtutum vel ordo, vel diverſitas indicatur. Per quatuor rationalis angulos, quatuor annuli ſunt aurei, habẽtes, cõtra ſe in ſuperhumerali alios quatuor: ut, cũ appoſitum fuerit λόγιον, in loco, quẽ in ephod diximus derelictũ, annulus veniat cõtra annulum, & mutuo ſibi vittis copulẽtur hiacinthynis. Porrò ne magnitudo & pondus lapidum contexta ſtamina rumperent, auro

Ezec. 28.
Apoc. 21

ligati ſunt, atque concluſi. Nec ſufficit hoc ad firmitatem, niſi & catenæ ex auro fierent, quæ ob pulchritudinem fiſtulis aureis tegerẽtur: haberentq; & in rationali ſupra duos majores annulos, qui uncinis ſuperhumeralis aureis necterentur & deorſum alios duos. Nam poſt tergum in ſuperhumerali cõtra pectus & ſtomachum, ex utroq; latere erant annuli aureiqui catenis cum rationalis inferioribus annulis jungebãtur, atque ita fiebat, ut aſtringeretur & rationale ſuperhumerali, & ſuperhumerale rationali, ut una textura contra videntibus putaretur. Octava eſt lamina aurea, id eſt *ſis zaab* ציצזהב in quâ ſcriptum eſt nomen Dei Hebraicis quatuor litteris, י *iod*, ה *hes* ו *vau*, ה *he*, quod apud illos ineffabile nuncupatur. Hæc ſuper pileolum lineum & cõmune omniũ ſacerdotum, in pontifice plus additur ut in fronte vitta hiacynthina conſtringatur, totâque pontificis pulchritudinẽ, Dei vocabulũ coronet, & protegat. Didicimus quæ vel communia cũ ſacerdotibus, vel quæ ſpecialia pontificis veſtimenta ſint: & ſi tanta difficultas fuit in vaſis fictilibus, quanta majeſtas erit in theſauro, qui intrinſecus latet? Dicamus igitur priùs, quod ab Hebræis accepimus: & juxta morem noſtrũ, ſpiritualis poſteà intelligentiæ vela pandamus. Quatuor colores ad quatuor elementa referuntur, ex quibus univerſa ſubſiſtunt. Byſſus terræ deputatur, quia ex terrâ gignitur. Purpura mari, quia ex ejus cochleolis tingitur. Hiacynthus aëri, propter coloris ſimilitudinẽ Coccus igni & ætheri, qui Hebraicè שני *ſon* appellatur quod Aquila διάφανον, Symmachus δίβαφον, interpretatus eſt. Pro cocco, juxta Latinum

eloquium, apud Hebræos *tolaath* תולעת, id eſt, vermiculus ſcribitur: & juſtum eſſe commemorant, ut pontifex Creatoris non ſolùm pro Iſraël, ſed & pro univerſo mundo roget. Siquidem ex terra, & aqua, & aëre, & igne mundus iſte conſiſtit: & hæc elementa ſint omnium. Unde primum veſtimentum lineum, terram ſignificat: ſecundum hiacynthinum aërem in colore demonſtrans: quia de terrenis paulatim ad excelſa ſuſtollitur: & ipſa veſtis hiacynthina à capite uſque ad talos veniens, indicat aërem de cælis uſque ad terram fuſum. Mala autem punica & tintinnabula in inferioribus poſita, fulgura tonitruaque demonſtrant, ſive terram, & aquam, & omnium elementorum inter ſe conſonantiam, & ſic ſibi univerſa perplexa, ut in ſingulis omnia reperiantur. Quòd autem ſupradicti colores auro intexti ſunt, id ſignificari volunt, quòd vitalis calor, & divini ſenſus providentia, univerſa penetret. Superhumerale & duos lapides vel ſmaragdinos, vel onychinos, qui deſuper ſunt, & utrumque humerum tegunt, duo hemiſphæria interpretantur; quorum aliud ſuper terram, aliud ſub terrâ ſit: ſive ſolem, & lunam, quæ deſuper rutilant. Zonam illam, quâ ſacerdotis pectus actatur, & lineâ tunica, id eſt, terra conſtringitur, interpretatur oceanum. Rationale in medio poſitum, terrã ediſſerunt: quæ inſtar puncti, licet omnia in ſe habeat, tamen à cunctis tollatur elementis. Duodecim lapides vel Zodiacum interpretantur circulum, vel duodecim menſes: & ſingulis verſiculis, ſingula aſſignant tempora, & his ternos deputant menſes. Nec alicui gentilis videatur expoſitio. Non enim ſi cœleſtia & Dei diſpoſitionem, idolorum nominibus infa-

Exod. 28

marunt: idcircò Dei eſt neganda providentia, quæ certa lege currit, & fertur, & regit omnia. Nam & in Job, Arcturum, & Orientem, & מזלות *mazoloth*, hoc eſt, zodiacum circulum & cetera aſtrorum nomina legimus: non quòd eadé apud Hebræos vocabula ſint, ſed quòd nos non poſſumus, quæ dicũtur, niſi cõſuetis vocibus intelligere. Pulchrè autem hoc ipſum, quod in medio eſt appellatur rationale. Ratione enim cuncta ſunt plena, & terrena hærent cæleſtibus, imò ratio terrenorum & temporum, caloris & frigoris, & duplex inter utraque temperies, de cæli curſu & ratione deſcendit. Unde & rationale cum ephod fortius ſtringitur. Porrò, quod dicitur in ipſo rationali δήλωσις eſſe, & ἀλήθεια, id eſt, manifeſtatio, atque doctrina, vel veritas, hoc ipſum ſignificat, quòd numquam in Dei ratione mendaciũ ſit, ſed & ipſa veritas multis ſignis & argumẽtis monſtretur hominibus, & uſque ad mortales veniat. Undè factum eſt, ut rationem ſolis, & lunæ, & anni, & menſium, & temporum, & horarum, tempeſtatũ quoq; ſerenitatis atque ventorũ, & rerum omnium noſceremus, accipientes inſitam à Deo ſapientiã, & ipſo habitatore, atq; doctore, domicilij ſui nobis & fabricæ ſcientiam demonſtrante. Super omnia ciddaris & vitta hiacynthina cælũ monſtrat: & auri lamina, quæ in fronte pontificis eſt, inſcriptumque nomen Dei, univerſa, quæ ſubter ſunt, Dei arbitrio gubernari. Id ipſum ego puto ſub aliis nominibus & in Cherubim & quatuor animalibus figuratum, quæ ita ſibi permixta ſunt, & hærent, ut in uno inveniantur & cetera, & quod inſtanter, & ante ſe vadant, & non revertantur. Labuntur enim tempora, & præterita relinquentia, ad futura

Providẽtia Dei certa lege currit

Iob. 9.

Ezech. 1

feſtinant. Quod autem ſemper in motu ſunt, illud ſignificant, quod & philophi ſuſpicantur, currere mundum ſuo ordine, & inceſſabiliter velut rotam in ſuo axe torqueri. Unde & rota in rota, id eſt, tempus in tempore, & annus in ſemetipſum revolvitur: & ipſæ rotæ elevantur ad cælum, & ſuper cryſtallum thronus ex ſaphyro eſt, & ſuper thronum ſimilitudo ſedentis, cujus inferiora ignea ſunt, ſuperiora electrina: ut demonſtret, quæ inferiora ſunt, igne & purgatione indigere, quæ ſursũ, in conditionis ſuæ puritate perſiſtere. Et quomodo hic in habitu ſacerdotis, auri lamina eſt deſuper: ita in Ezechiele electrum in pectore, & in vertice collocatur. Juſtum ergo erat, ſicut ſuprà ex parte diximus, ut pontifex Dei creaturarum omnium typum portans in veſtibus ſuis indicaret cuncta indigere miſericordiâ Dei: & cùm ſignificaret ei, expiaretur univerſalis conditio, ut non pro liberis ac parentibus, & propinquis, ſed pro cunctâ creaturâ & voce, & habitu precaretur. Tegimus expoſitionem Hebraïcam, & infinitam ſenſuum ſylvam alteri tempori reſervantes, quædam futuræ domus ſtravimus fundamenta. De feminalibus lineis hoc ſolent dicere, ratio ſeminum & generationis ad carnem pertinens,
Geneſ. 3. terræ, per ea deputatur. Unde & ad Adam loquitur Deus: Terra es, & in terram ibis. Cauſaſq; hujus rei, quomodo de parvulo ſemine & fœdiſſimis initiis tanta vel hominum, vel diverſarum rerum pulchritudo naſcatur, eſſe obvolutas, & humanis oculis non patere. Le-
Levit 8. gimus in Levitico, juxta præceptum Dei Moyſen laviſſe Aaron, & filios ejus. Jam tunc
Mat. 9. purgationem mundi & rerum omnium ſancti-
Luc. 16. tatem, baptiſmi ſacramenta ſignabant. Non

accipiunt veſtes,niſi lotis priùs ſordibus:nec ornatur ad ſacra,niſi in Chriſto novi homines renaſcantur.Vinum enim novũ in novis utribus mittitur.Quòd autẽ Moyſes lavat, legis indicium eſt.Habent Moyſen, & Prophetas, ipſos audiant.Et ab Adam uſque ad Moyſen omnes peccaverunt.Præceptis Dei lavandi ſumus,& cùm parati ad indumentum Chriſti tunicas pelliceas depoſuerimus,tũc induemur veſte lineâ,nihil in ſe mortis habẽte,ſed totâ candidâ:ut de baptiſmo conſurgentes, cingamus lumbos in veritate, & tota priſtinorum peccatorum turpitudo celetur.Unde & David: *Pſal.* 3.
Beati,quorũ remiſſæ ſunt iniquitates,& quorũ tecta ſunt peccata.Poſt feminalia & lineã tunicam induimur hiacinthyno veſtimẽto, & incipimus de terrenis ad alta conſcẽdere.Hæc ipſa hiacinthina tunica à Septuaginta *ὑπ δύτης*,id eſt,ſubucula nominatur,& propriè pontificis eſt; ſignificatque rationem ſublimium non patere omnibus,ſed majoribus,atq; perfectis.Hanc habuerunt Moyſes,& Aaron, & Prophetæ,& omnes,quibus dicitur:In montẽ *Eſa.* 40.
excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion. Nec ſufficit nobis priorum ablutio peccatorum,baptiſmi gratia,doctrina ſecretior, niſi habuerimus & opera.Unde jungitur & ephod, id eſt,ſuperhumerale, quod rationali copulatur: ut non ſit laxum,neque diſſolutum, ſed hæreant ſibi invicem & auxilio ſint. Ratio enim operibus, & opera ratione indigent, ut quod mente percipimus,opere perpetremus. Duoque lapides inſuper humerali vel Chriſtũ ſignificant,& Eccleſiam, duodecim Apoſtolorum,qui ad prædicationem miſſi ſunt, nomina continentes,vel litterã, & ſpiritum in quibus continentur legis univerſa myſteria. In

dextra ſpiritus, in læva littera eſt. Per litteras
ad verba deſcendimus, per verba venimus ad
Levit. 7. ſenſum. Quàm pulcher ordo & ex ipſo habi-
tu ſacramenta demonſtrans. In humeris opera
ſunt, in pectore ratio: unde & pectuſculum
comedunt ſacerdotes. Hoc autem rationale
duplex eſt, apertum, & abſconditum, ſimplex,
& myſticum, duodecim in ſe lapides habens,
& quatuor ordines, quos quatuor puto eſſe
virtutes, prudentiam, fortitudinem, juſtitiam,
& temperantiam, quæ ſibi hærent invicem: &
dum mutuò miſcentur, duodenarium efficiunt
numerum: vel quatuor animalia, quæ in Apo-
calypſi deſcribuntur plena oculis, & Domini
luce radiantia mundum illuminant. In uno
Apoc. 4. quatuor, & in quatuor ſingula: unde & δήλω-
σις, & ἀλήθεια, id eſt, manifeſtatio, vel doctri-
na, & veritas in pectore ſacerdotis eſt. Cùm
enim indutus quis fuerit veſte multiplici, cō-
ſequens eſt, veritatem, quam corde retinet,
ſermone proferre: & ob id in rationali veri-
tas eſt, id eſt, ſcientia, ut noverit quæ dicen-
da ſint, & manifeſtatio, atque doctrina, ut
poſſit inſtruere alios, quod mente concepit.
Ubi ſunt, qui innocentiam ſacerdoti dicunt
poſſe ſufficere? Vetus lex novæ congruit: id
ipsū Moyſes, quod Apoſtolus. Ille ſacerdotis
ſcientiam ornat in veſtibus: iſte Timotheum,
& Titum inſtruit diſciplinis. Sed & ipſe ve-
Levit 8. ſtimentorum ordo præcipuus. Legamus Levi-
Pſ. 118. ticum. Non prius rationale, & ſic ſuper hume-
Oſee 10. rale, ſed ante ſuperhumerale, & deinceps ra-
tionale. A mandatis tuis, inquit, intellexi: priùs
faciamus, & ſic doceamus: ne doctrinæ au-
ctoritas caſſis operibus deſtruatur. Hoc eſt,
quod in Prophetâ legimus: Seminate vobis in
juſtitia, & metite fructū vitæ: illuminate vo-

bis lumen ſcientiæ. Primum ſeminate in juſtitiâ, & fructum vitæ æternæ metite:poſteà vobis ſcientiam vindicate. Nec ſtatim abſoluta perfectio eſt,ſi quis ſuperhumerale & rationale habeat, niſi hæc ipſa inter ſe forti compagine ſolidentur,& ſibi invicem cõnexa ſint:ut & operatio rationali, & ratio operibus hæreat:& his præcedẽtibus, doctrina ſequatur & veritas. Quatuor elementa,de quibus ſuprà diximus,& duos lapides vel Onychinos, vel ſmaragdinos, & gemmas duodecim, quæ ponuntur in rationali,ſi eſſet tempus ut diſcuterem,ſingulorum naturas & cauſas tibi exponerẽ:&,quid unuſquiſque valeat, & quo modo virtutibus ſingulis comparentur, pleniùs quæſita demõſtrarem.Sufficiat, quod & ſanctus Papa Epiphanius egregiũ ſuper hoc volumen edidit:quod ſi legere volueris, pleniſſimam ſcientiam conſequeris. Ego jam menſuram epiſt.excedere me intelligo, & excipientis ceras video eſſe completas. Unde ad reliqua tranſeo, ut tandem finiatur oratio.Lamina aurea rutilat in fronte: nihil enim nobis prodeſt omniũ rerum eruditio,niſi Dei ſcientiâ coronemur.Lineis induimur,ornamur hiacyntinis, ſacrato baltheo cingimur; dantur nobis opera,rationale in pectore ponitur: accipimus veritatem,profert ſermo doctrinam: imperfecta ſunt univerſa,niſi tam decoro currui dignus quæratur auriga, & ſuper creaturas Creator inſiſtens regat ipſe,quæ condidit. Quod olim in laminâ monſtratur, nunc in ſigno oſtenditur crucis. Auro legis, ſanguis Evangelij pretioſior eſt. Tunc ſignum juxta Ezechielis vocem gementibus figebatur in fronte:nunc portantes crucem dicimus:Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, *In Evãgelio crucem deferimus* *Ezech.9.*

Pſal. 4. *Exod* 28 & 29. *Levit.* 8. Bis in Exodo legimus præcipiente Domino, & Moyſe juſſa faciente, octo veſtium genera pontificis. In Levitico de Septem tantùm ſcriptum eſt: & refertur, quomodo Moyſes fratrem ſuum Aaron illis induerit. De ſolis feminalibus nihil dicitur, hac, ut arbitror, causâ. quòd ad genitalia noſtra, & verenda lex non mittit manum, ſed ipſi ſecretiora noſtra, & confuſione digna tegere, & velare debemus, & conſcientiam puritatis feminū Deo judici reſervare. De ceteris virtutibus, verbi gratiâ ſapientiâ, fortitudine, juſtitiâ, temperantiâ, humilitate, manſuetudine, liberalitate, poſſunt & alij judicare: pudicitiam ſolam novit cōſcientia: & humani oculi hujus rei certi judices eſſe non poſſunt: abſque his, qui paſſim in morem brutorum animalium libidini expoſiti ſunt. Undè & Apoſtolus, De virginibus, inquit, præceptum Domini non habeo, quaſi Moyſes loquatur: feminalibus ego nō veſtio, nec impono alicui neceſſitatē: qui vult ſacerdos eſſe, ipſe ſe veſtiat. O quantæ virgines, & quātorum ſperata pudicitia in die judicij dehoneſtabitur: quantorum infamata pudicitia à Deo judice coronabitur. Ipſi igitur aſſumamus feminalia: ipſi noſtra verenda operiamus: nō quæramus alienos oculos. Ita tegātur genitalia, ut nullorum oculis pateant: ne quando intramus Sancta ſanctorum, ſi qua apparuerit turpitudo, morte moriamur. Iam ſermo finitur, & ad ſuperiora retrahor. Tanta debet eſſe ſcientia & eruditio pontificis Dei, ut & greſſus ejus, & motus, & univerſa vocalia ſint. Veritatem mente concipiat, & toto eam habitu reſonet, & ornatu: ut, quidquid agit, quidquid loquitur, ſit doctrina populorum. Abſque tintinnabulis enim, & diverſis colori-

Cōſcientia pudicitiā ſolam novit

1. Cor. 7.

Scientia pontificis

bus, & gemmis, floribuſque virtutum, nec Sancta ingredi poteſt, nec nomen antiſtitis poſſidere. Hæc ad unam lucubratiunculam, cùm jam funis ſolveretur à littore, & nautæ crebriùs inclamarent, propero ſermone dictavi, quæ memoriâ tenere poteram, & quæ diuturnâ in rationali pectoris mei lectione congeſſeram, ſatis intelligens magis me loquendi impetu, quàm judicio ſcribentis fluere & more torrentis turbidum proferre ſermonem. Fertur in indice Septimij Tertulliani liber de Aaron veſtibus, qui interim uſque ad hanc diem à me non eſt repertus. Si à vobis propter celeritatem urbis fuerit inventus, quæſo, nè meam ſtillam, illius flumini comparetis: non enim magnorum virorum ingeniis, ſed meis ſum viribus æſtimandus.

Liber Tertulliani de Aaron veſtibus

ARGUMENTUM.

Salvina, mulier nobiliſſima, Gildonis, qui Africam tenuit filia, cùm adhuc juvencula eſſet, Nebridium maritum amiſit. Erat autem Nebridius ex ſorore Auguſtæ natus, contubernalis, & condiſcipulus Auguſtorum. Conſolatur eam D. Hieron. & poſt mortui viri laudes, quomodo ſuperſtites ex eo parvulos, Nebridium, & ſororem regere, qualemque ipſa vitam traducere debeat, docet & à ſecundis nuptiis dehortatur,

HIERONYMUS ad Salvinam de ſervanda viduitate.

EPISTOLA V.

VEreor, ne officium putetur ambitio, & quod illius exẽplo facimus, qui ait: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: gloriæ facere appetitione dicamur: & non viduam alloqui, & in anguſtiâ conſtitutam, ſed aulę nos inſinuare regali, & ſub occaſione ſermonis, amicitias potentium quærere. Quod li- *Matt. 11*

Luc. 9 quidò non putabit, qui ſcierit eſſe præceptum: Perſonam pauperis non accipies in judicio: nè ſub prætextu miſericordiæ, quod injuſtũ eſt, judicemus. Unuſquiſque enim non hominum, ſed rerum pondere judicandus eſt. Nec diviti obſunt opes, ſi eis benè utatur: nec pauperem egeſtas commendabiliorem facit, ſi inter ſordes & inopiam peccata non caveat. Utriuſque nobis rei teſtimonium & Abraham Patriarcha, & quotidiana exempla ſuppeditant: quorũ alter in ſummis divitiis amicus Dei fuit: alij quotidiè in ſceleribus deprehenſi, pœnas legibus ſolvunt. Alloquimur igitur divitem pauperem, neſcientem ipſa quæ poſſidet. Neque enim marſupium ejus diſcutimus, ſed animæ puritatem. Loquimur ad eam cujus faciem ignoramus, & virtutes novimus, quam nobis fama commendat: cujus venerabiliorem pudicitiam adoleſcẽtia facit, quæ mortem juvenis mariti ſic flevit, ut exemplum conjugij dederit: ſic tulit, ut eum profectum crederet, non amiſſum. Orbitatis magnitudo, religionis occaſio fuit. Nebridium ſuum ſic quærit abſentem, ut in Chriſto præſentem noverit. Cur ergo ad eã ſcribimus, quam ignoramus? Triplex nimirum cauſa eſt: prima, quia pro officio ſacerdotij, omnes Chriſtianos filiorum loco diligimus, & profectus eorum noſtra eſt gloria; altera, quia pater defuncti intimâ mihi neceſſitudine copulatus fuit: extrema, quæ & validior, quod filio meo Avito roganti negare nihil potui, Qui crebris litteris interpellatricem duri judicis viduã ſuperans, & multorum mihi, ad quos antè ſuper eadem materiâ ſcripſeram, exempla proponẽs, ita ſuffodit pudorem negantis, ut plus conſiderarem quid ille cuperet, quàm quid me facere conveniret.

Sacerdos fuit D. Hieron.

Luc. 18.

Alius forſitan laudet Nebridium, quòd de ſorore generatus Auguſtæ, & in materteræ nutritus ſinu, invictiſſimo principi ita carus fuit, ut ei cōjugem nobiliſſimam quæreret, & bellis civilibus Africam diſſidentē hac velut obſide ſibi fidam redderet. Mihi à principio ſtatim illud eſt prædicandum, quòd quaſi vicinæ mortis præſcius, inter fulgorē palatij, & honorum culmina, quæ ætatem anteibant, ſic vixit, ut ſe ad Chriſtum crederet profecturum. *Nebredius ex Imperatorum familia natus.*

Sacra narrat hiſtoria, Cornelium, centurionem cohortis Italicæ, in tantùm acceptum Deo, ut Angelum ad eum mitteret, & omne myſterium, quo Petrus de circumciſionis anguſtiis transferebatur ad præputij latitudinē ad illius merita pertinere doceret: qui primus ab Apoſtolo baptizatus, ſalutem gentium dicavit. Scriptum namque eſt de eo: Erat vir quidam in Cæſareâ, nomime Cornelius, centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religioſus, & timens Deum cum omni domo ſuâ faciens eleemoſynas multas plebi, & orans Deum ſemper. Quidquid de illo dicitur, hoc nomine commutato, in Nebridio meo vindico. Sic religioſus fuit, & amator pudicitiæ, ut virgo ſortiretur uxorem; ſic timens Deum cum omni domo ſuâ, ut oblitus dignitatis omne conſortium cum monachis haberet, & clericis: tantaſque eleemoſynas faceret in populis, ut fores ejus pauperum ac debilium obſiderent examinat certè ſic ſemper orans Deum, ut illi quod optimum eſſet, eveniret. Raptùs eſt, nè malitia mutaret mentem ejus, quia placita erat anima illius Deo. Undè & ego poſſum ſuper eò verè abuti Apoſtoli voce, dicentis: In veritate cognovi quoniam non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni *Act.* 10. *Sap.* 4. *Act.* 10.

Laudes Nebredii perſequitur. propoſito, qui timet Deum, & operatur juſtitiam, ac acceptus eſt illi. Nihil nocuit militanti paludamentum, & baltheus, & apparitorum catervæ: quia ſub habitu alterius alteri militabat. Sicut econtrario aliis nihil prodeſt vile palliolum, furva tunica, corporis illuvies, & ſimulata paupertas, ſi nominis dignitatem operibus deſtruant. Legimus & in Evãgelio de alio centurione Domini teſtimoniũ: Nec in Iſraël tantam fidem inveni. Et ut ad ſuperiora redeamus, Joſeph, qui in egeſtate & in divitiis dedit experimenta virtutum; qui & ſervus, & dominus docuit animæ libertatem, nonne poſt Pharaonem regis ornatus inſignibus, ſic Deo carus fuit, ut ſuper omnes patriarchas duarum tribuum pater fieret? Daniel, & tres pueri ſic præerant Babyloniæ opibus, ſic erant inter principes civitatis: ut, habitu Nabuchodonoſor, Deo mente ſervirent. Mardochæus & Heſter inter purpuram, ſericum & gemmas, ſuperbiam humilitate vicerunt: tantique fuere meriti, ut captivi victoribus imperarent. Hæc illuc tendit oratio, ut oſtendam juvenem meum, cõjunctionem ſanguinis regalis, & affluentiam divitiarum, atque inſignia poteſtatis materiam habuiſſe virtutum, dicente Eccleſiaſte: Sicut protegit ſapientia, ſic protegit & pecunia. Nec ſtatim illud huic teſtimonio putemus adverſum: Amẽ dico vobis, difficilè dives intrabit in regnum cælorum. Et rurſum dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cælorum. Alioquin Zachæus publicanus, quem ditiſſimum commemorat ſcriptura, contra hanc ſententiam ſalvatus videbitur. Sed quomodo, quod apud homines impoſſibile eſt, apud Deum poſſibile

[Margin notes: *Mat.* 8. — *Gen.* 41. *Dan.* 1. & 2. — *Hiſt* 8. 13. — *Eccl.* 7. — *Mat.* 19. — *Luc.* 19.]

fiat, Apoſtoli conſilium docet ſcribentis ad Timotheum: Divitibus hujus ſæculi præcipe *1.Tim.6* non ſuperbè ſapere, nec ſperare in incerto divitiarum ſuarum: ſed in Deo vivo, qui præſtat nobis omnia abundanter ad fruendum. Benefaciant, ſint divites in operibus bonis, facilè tribuant, cõmunicent, theſaurizent ſibi bonũ fundamentum in futurũ, ut apprehendant veram vitam. *Mat 19.* Didicimus, quomodo camelus introire poſſit per foramen acus, quomodo animal tortuoſum, depoſito pondere ſarcinarum, *Pſal.54.* *Mat.13.* aſſumat ſibi pennas columbæ, & requieſcat in *Eſa.60.* ramis arboris, quæ de ſinapis ſeméte ſuccrevit. *Hier.8.* Legimus in Eſaiâ, camelos Madian, & Epha, & *Gen.37.* Saba, aurum & thus ad urbem Domini deportantes, in typo horũ camelorũ. Iſmaëlitæ negotiatores, ſtactem, & thymiama, & reſinam quæ naſcitur in Galaad, & cutem vulneribus obducit, Ægyptiis deferunt, tãtæque felicitatis ſunt, ut emant & vendant Joſeph, & mercimonium eorum mundi ſalus ſit. *Æſop. in fab.* Docet & Æſopi fabula, plenum muris vẽtrem per anguſtum foramen egredi non valere. *Horat. ad Macen.* Ergo Nebridius meus quotidiè illud revolvens: Qui *1 Tim.6.* volunt divites fieri, incidúnt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa: Quidquid & Imperatoris largitio, & honoris inſulæ dederant, in uſus pauperum conferebat. *Mat.19.* Noverat enim à Domino eſſe præceptum: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Et quia hanc ſententiam implere nõ poterat, habens uxorem, & parvulos liberos, & multam familiam, faciebat ſibi amicos de iniquo *Luc.16.* mammonâ, qui ſe reciperent in æterna tabernacuia. *Luc.5.* Ne ſemel abjiciebat ſarcinam, quod fecerunt Apoſtoli, patrem, rete; naviculam

1.Cor.8. relinquentes;ſed ex æqualitate, aliorum inopiæ ſuam abundantiam communicabat: ut poſteà illorum divitiæ,hujus indigētiam ſuſtentarent. Scit ipſa,cui libellus hic ſcribitur, me non nota,ſed audita narrare, nec ex aliquo in me beneficio, ſcriptorum more Græcorum gratiam linguâ reddere. Procul à Chriſtianis iſta ſuſpicio. Habentes victum, & veſtitum, *1.Tim.6.* his contenti ſumus.Ubi vile oluſculum,& cibarius panis,& cibus potuſque moderatus,ibi divitiæ ſupervacuæ, ibi nulla adulatio, quæ vel præcipuè fructū reſpicit. Ex quo colligitur,fidele eſſe teſtimonium, quod cauſas non habet mentiendi. Ac nè quis putet me ſolas in Nebridio prædicare eleemoſynas, quam-*Eccl.3.* quam & has exercuiſſe ſit magnum,de quibus dicitur: Sicut aqua extinguit ignem,ita eleemoſyna extinguit peccatum:ad ceteras virtutes ejus veniam, quas ſingulas in paucis ho-*Dan.3. Gen.39.* minibus deprehendimus.Quis fornacem regis Babilonij ſine aduſtione ingreſſus eſt? Cujus adoleſcentis Ægyptia domina pallium nō te-*Rom.7.* nuit? Quæ uxor Eunuchi nullos creat liberos,voluptate tranſactâ?Quē hominū diſputatio illa non terreat? Video aliam legem in membris meis,repugnantem legi mentis meę, *Periculoſum eſt in aula morari.* & captivum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis.Mirū dictū eſt. Nutritus in palatio,contubernalis & condiſcipulus Auguſtorum,quorum menſæ miniſtrat orbis, & terræ ac maria ſerviunt, inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore tantæ verecundiæ fuit; ut virginalem pudorem vinceret, & ne levem quidem obſcœni rumoris in ſe fabulam daret.Deinde purpuratorū propinquus,ſocius,conſobrinus, iiſdem cum ambobus ſtudiis eruditus,(quæ res etiam

externorum meates ſibi conciliat) non eſt inflatus ſuperbiâ, nec ceteros homines adductâ fronte contempſit: ſed cunctis amabilis, ipſos principes amabat ut fratres, venerabatur ut dominos, & in illorum ſalute ſuam ſalutem poſitam fatebatur. Miniſtros autem eorum, & univerſum ordinẽ palatij, quo regalis frequentatur ambitio, ſic ſibi charitate ſociarat: ut, qui merito inferiores erant, officiis ſe pares arbitrarentur. Difficile factu eſt, gloriam virtute ſuperare, & ab his diligi, quos præcedas. Quæ vidua non hujus auxilio ſuſtentata eſt? quis pupillus non in eo reperit patrẽ? totius orientis Epiſcopi ad hunc, miſerorum preces, & laborantium deſideria conferebant. Quidquid ab Imperatore poſcebat, eleemoſyna in pauperes, pretiũ captivorum, miſericordia in afflictos erat. Unde & ipſi principes libenter præſtabant, quod ſciebant non uni, ſed pluribus indulgeri. Quid ultrà differimus? *Eſa.* 4. Omnis caro fenũ, & omnis gloria ejus quaſi *Geneſ.* 3. flos feni. Reverſa eſt terra in terram ſuam: *Gen.* 25. dormivit in Domino, & appoſitus eſt ad patres ſuos, plenus dierũ ac luminis, & nutritus *Sap.* 4. in ſenectute bonâ. Cani enim hominis, ſunt ſapientia ejus. In brevi ætate tempora multa complevit. Tenemus pro eo dulciſſimos liberos, Uxor hæres, pudicitiæ pretium eſt. Nebridius puſio patrem quærẽtibus exhibet. Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat. Scintilla vigoris paterni lucet in filio: & ſimilitudo morum per ſpeculum carnis erumpens, ingentes animos anguſto in pectore verſat. Jungitur ei germana, roſarũ & liliorum calathus, eboris oſtrique commercium. Sic refert ore patrem, ut ad venuſtatem propenſior ſit: ſic matrem mixtâ ſimilitudine pingit, ut in uno cor-

pore utrũque agnoſcas. Ita ſuavis eſt, & mellitula, ut honor ſit omnium propinquorum. Hanc tenere non dedignatur Auguſtus: hanc fovere in ſinu regina lætatur: certatim ad ſe omnes rapiunt. Pendet ex collo, hæret in brachiis ſingulorum Garrula, atque balbutiens, linguæ offenſione fit dulcior. Habes igitur Salvina, quos nutrias, in quibus virũ abſentẽ
Pſ. 126. tenere te credas. Ecce hereditas Domini, filij, merces, fructus ventris. Pro uno homine duos filios recepiſti, actus eſt numerus charitatis. Quidquid debebas marito, redde filiis. Amore præſentium, abſentis deſiderium tempera. Non eſt parvi apud Deũ meriti, benè filios educa-
1 *Tim.* 5. re. Audi Apoſtolum cõmonentem: Vidua eligatur non minus annorũ ſexaginta, quæ fuerit unius viri uxor, in bonis operibus habens teſtimoniũ, ſi filios educavit, ſi hoſpitalis fuit ſi ſanctorum pedes lavit, ſi afflictis abundanter præbuit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt. Didiciſti catalogum virtutum tuarum, quid debeas nomini tuo, quibus meritis ſecundum pudicitiæ gradum poſſideas. Nec te moveat, quòd ſexagenaria eligatur vidua, & putes adoleſcentulas ab Apoſtolo reprobari. Et te crede eligi ab eo, qui diſcipulo dixerat: Ne-
1. *Tim* 4. mo adoleſcentiam tuam contemnat, non continentiam, ſed ætatem conſiderans. Alioquin omnes, quæ ante ſexaginta annos viduatæ ſunt, hac lege accipient maritos. Sed quia rudem Chriſti inſtituebat Eccleſiam, & omni ordini providebat, præcipuéque pauperibus, quorum ei cura cum Barnaba fuerat demandata; illas vult Eccleſiæ opibus ſuſtẽtari, quæ pro-
Gal. 2. priis manibus non queunt laborare, quæ verè viduæ ſunt, quas & ætas probat, & vita. Heli
1. *Reg.* 2. ſacerdos offendit Deum ob vitia liberorum: ergo

ergo è cõtrario placatur Deus virtutibus eorum, ſi permanſerint in fide, & charitate & ſãctitate cum pudicitiâ. O Timothee, te ipſum caſtũ cuſtodi, ait Apoſtolus. Abſit, ut ſiniſtrum quippiam mihi de te ſuſpicari liceat: ſed ex abũdantiâ lubricã ætatẽ monuiſſe, pietatis eſt. Quæ dicturus sũ, non tibi, ſed puellaribus annis dicta intellige. Vidua, quæ in deliciis eſt, vivẽs mortua eſt. Hoc vas electionis loquitur & de illo profertur theſauro, qui confidenter ajebat: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? Hoc ille pronũciat, qui liberè ſub perſonâ ſuâ fragilitatem humani corporis fatebatur. Non enim, quod volo bonum, hoc operor; ſed, quod nolo, malum. Et propterea caſtigo & redigo in ſervitutem corpus meum: nè, aliis prædicans, ipſe reprobus inveniar. Si ille timet, quis noſtrum poteſt eſſe ſecurus? Si David amicus Domini, & Salomõ amabilis ejus, victi ſunt quaſi homines, ut & ruinæ nobis ad cautionem, & pœnitudinis ad ſalutem exempla præberent: quis in lubrica via lapſum non mutuat? Procul ſint à cõviviis tuis phaſides aves, craſſi turtures, attagen Jonicus, & omnes aves quibus ampliſſima patrimonia avolant. Nec ideò te carnibus veſci non putes ſi ſuum, leporum, atque cervorũ, & quadrupedum animantium eſculentias reprobes. Non enim hæc pedum numero, ſed ſuavitate guſtus judicantur. Scimus ab Apoſtolo dictum: Omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sed item loquitur: Bonum eſt vinũ non bibere, & carnem non manducare. Et in alio loco: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Omnis creatura Dei bona eſt. Audiant hæc mulieres quę ſolicitę sũt, quomodo pla-

1. Tim. 5 — *2. Cor. 13* — *Rom. 7.* — *1. Cor. 9.* — *Qui ſtat videat ne cadat.* — *Viduarũ epula.* — *1. Tim. 4* — *Rom. 14* — *Eph. 5.*

ceant viris. Comedant carnes quæ carni ſerviunt, quarum fervor deſpumat in coitū, quæ maritis alligatæ, generationi ac liberis dant operam. Quarū uteri portant fœtus, earum & inteſtina carnibus impleantur. Tu verò, quæ in tumulo mariti ſepeliſti omnes pariter voluptates, quæ litam purpuriſſo & ceruſſa faciem ſuper feretrum ejus lacrymis diluiſti, quæ pullam tunicam, nigroſque calceolos, candidæ veſtis & aurati ſocci depoſitione ſūpſiſti, nihil habes neceſſe aliud, niſi perſeverare in jejunio. Pallor, & ſordes gemmæ tuæ ſint: plumarum mollities juvenilia membra non foveat: balnearum calor novum adoleſcentulæ ſanguinem non incendat. Audi, qui ex perſona viduæ continentis ethnicus poëta decantet: Ille meos, primus qui me ſibi junxit, amores Abſtulit, ille habeat ſecum, ſervetque ſepulchro. Si tanti viliſſimum vitrum, quanti pretioſiſſimum margaritum? Si ſic communi lege naturæ damnat omnes gentilis vidua voluptates: quid ſpectandum eſt à vidua Chriſtiana, quæ pudicitiam ſuam non ſolùm ei debet, qui defunctus eſt, ſed & ei, cum quo regnatura eſt? Quæſo te, ne generalia monita, & conveniens puellari ſermo perſonæ ſuſpicionem tibi injuriæ moveant, & arbitreris me objurgantis animo ſcribere, non timentis: cujus votum eſt, te neſcire quæ metuo. Tenera res in feminis fama pudicitiæ eſt, quaſi flos pulcherrimus citò ad levem marceſſit auram: levique flatu corrūpitur, maximè ubi & ætas conſentit ad vitium, & maritalis deeſt auctoritas, cujus umbra tutamen uxoris eſt. Quid facit vidua inter familiæ multitudinem? inter miniſtrorum greges? quos nolo contemnat ut famulos, ſed ut viros erubeſcat. Certè

Virgil. lib 4. Æneid.

Pudicitia in mulieribus eſt res tenera.

ſi ambitioſa domus hæc officia flagitat, præficiat his ſenem honeſtis moribus, cujus honor dominæ dignitas ſit: Scio multas, clauſis ad publicum foribus, non caruiſſe infamiâ ſervulorum, quos ſuſpectos faciebat aut cultus immoderatus, aut craſſi corporis nitor, aut ætas apta libidini, aut ex conſcientiâ amoris occulti, ſecurus animi tumor: qui etiam benè diſſimulatus, frequenter erumpit in publicũ, & conſervos quaſi ſervos deſpicit. Hoc ex abundantiâ dictum ſit: ut omni diligentiâ cuſtodias cor tuum, & caveas, quidquid de te fingi poteſt. Non ambulet juxta te calamiſtratus procurator, non hiſtrio fractus in feminam, non cantoris diabolici venenata dulcedo, non juvenis cultus, & nitidus. Nihil artiũ ſcenicarum, nihil tibi in obſequiis molle jungatur. Habeto tecum viduarum & virginum choros, habeto tui ſexus ſolatia. Ex ancillarum quoq; moribus dominæ judicantur. Certè, cùm tecum ſancta ſit mater, & lateri tuo amita hæreat virgo perpetua, non debes periculosè externorum conſortia quærere, de tuorum ſocietate, ſecura. Semper in manibus tuis ſit divina lectio, & tam crebræ orationes, ut omnes cogitationum ſagittæ, quibus adoleſcentia percuti ſolet, hujuſmodi clypeo repellantur. Difficile eſt, quin potiùs impoſſibile perturbationum initiis carere quempiam, quas ſignificantiùs Græci προπαθείας vocant: nos, ut verbum vertamus è verbo: antepaſſiones poſſumus dicere, eo quòd incentiva vitiorum omnium titillent animos, & quaſi in medi tullio noſtrum judicium ſit, vel abjicere cogitata, vel recipere. Unde & naturæ Dominus in Evangelio loquebatur: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, forni-

Prov. 4

Vidua calamiſtratos, & juvenes fugiat.

Primos intelligit concupiſcentiæ motus, qui non ſunt in noſtra poteſtate

Mat 15.

Liberum arbitriũ.

Gen. 8. cationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.
Gal. 5. Ex quo perſpicuum eſt, juxta alterius libri teſtimoniū, proclivius eſſe cor hominis à pueritiâ ad malū, & inter opera carnis, & ſpiritus quæ Apoſtolus enumerat, mediam animam fluctuare, nunc hæc, nunc illa cupientem. Nā vitiis nemo ſine naſcitur: Optimus ille eſt, qui minimis urgetur: velut ſi Egregio inſperſos reprehendas corpore nævos. Hoc eſt, quod aliis verbis Propheta ſignificat: Turbatus ſum, & nō ſum locutus. Et in eodem volumine: Iraſcimini, & nolite peccare. Et illud Ar-
Pſal. 76. *Pſal 4.* chitæ Tarentini ad villicum negligentem:
Iacob. 1. Jam te verberibus enecaſſem niſi iratus eſſem. Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur.
Ira Chriſtianis fugienda. Quod de una perturbatione dictum eſt, referamus ad ceteras: Sicut iraſci, hominis eſt, & iram non perficere, Chriſtiani: ſic omnis caro concupiſcit quidē ea, quæ carnis ſunt, & quibuſdam illecebris ad mortiferas animam voluptates trahit: ſed noſtrûm eſt, voluptatis ardorem majore Chriſti amore reſtinguere, & laſciviens jumentum frænis inediæ ſubjugare: ut non libidinem ſed cibos quærat ac deſideret, & ſeſſorem Spiritum ſanctum moderato atque cōpoſito portet inceſſu. Quorſum iſta? hominem eſſe te noveris: & paſſionibus humanis, niſi caveris, ſubjacere. De eodem cuncti facti ſumus luto, iiſdem cōpacti exordiis. In ſerico & in pannis eadem libido dominatur: nec regum purpuras timet, nec mendicantium ſpernit ſqualorem. Multóque melius eſt, ſtomachum te dolere, quam mentem: imperare corpori, quàm ſervire, greſſu vacillare quā pudicitiâ. Nec ſtatim nobis pœnitentiæ ſubſidia blandiantur, quæ ſunt infelicium remedia. Cavendum eſt vulnus, quod dolore curatur. Aliud eſt, integrâ nave & ſalvis mercibus

portum ſalutis intrare: aliud, nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum recurſibus ad aſperrima ſaxa collidi. Neſciat vidua digamiæ indulgentiam, nec noverit illud Apoſtoli, Melius eſt nubere, quàm uri. Tolle, quod pejus eſt, uri, & per ſe bonum non erit, nubere. Procul ſint hæreticorum calumniæ. Scimus honorabiles nuptias, & cubile immaculatum. Etiam de paradiſo expulſus Adam unam uxorē habuit. Primus Lamech maledictus, & ſanguinarius, & de Caïn ſtirpe deſcendens, unam coſtam diviſit in duas, & plantarium digamiæ protinùs diluvij pœna ſubvertit. Unde illud Apoſtoli, quod fornicationis metu indulgere compellitur, ſcribens ad Timotheum: Volo adoleſcentulas nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti causâ. Cur indulſerit ſtatim ſubjecit: Jam enim quædam declinaverunt poſt ſatanam. Ex quo intelligimus illum non ſtantibus coronam, ſed jacentibus manum porrigere. Vide, qualia ſint ſecunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur, quia declinaverunt quædam poſt ſatanam. Ideò adoleſcentula vidua, quæ ſe non poteſt continere, vel non vult, maritum potiùs accipiat, quàm diabolum. Pulchra nimirum, & appetenda res, quæ ſatanæ comparatione ſuſcipitur. Fornicata eſt quondam & Hieruſalem, & divaricavit pedes ſuos omni tranſeunti. In Ægypto primùm devirginata eſt, & ibi fractæ ſunt mammæ ejus. Cúmque ad deſerta veniſſet, & morarum Moyſi ductoris impatiens, quaſi œſtro libidinis furibunda dixiſſet: Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de terra Ægypti: accepit præcepta non bona, & juſtificationes peſſimas, in quibus non viveret, ſed

Pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula.
Caute legendus eſt D. Hier. de ſecundis nuptiis.
Heb. 13.
Gen. 3.
Geneſ. 4.
1. *Tim.* 5
Ezec. 16 & 23.
Exod. 32
Ezec. 20

1.Tim.5. puniretur. Quid ergo mirum, ſi & laſcivientibus viduis, de quibus in alio loco Apoſtolus dixerat: Cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: conceſſit digamiæ præcepta non bona, & juſtificationes peſſimas: ità ſecundum indulgens maritum, ut & tertium, ſi liberet, etiam vigeſimum: ut ſcirent ſibi non tam viros datos quàm adulteros amputatos. Hæc filia in Chriſto cariſſima, inculco, & crebriùs repeto, ut poſteriorum oblita, in priora te extendas habens tui ordinis
Iudit.9. quas ſequaris. Judith de Hebræâ hiſtoriâ, &
Luc.2. Annam filiam Phanuelis de Evangelij claritate, quæ diebus & noctibus verſabantur in templo: & orationibus, atque jejuniis theſaurum pudicitiæ conſervabant. Undè & altera in typo Eccleſiæ, diabolum capite truncavit: altera Salvatorem mundi prima ſuſcepit, ſacramentorum conſcia futurorum. Illud in calce ſermonis quæſo, ut brevitatem libelli non de inopiâ eloquij, vel de materiæ ſterilitate, ſed de pudoris magnitudine exiſtimes accidiſſe, dum vereor me ignotis diu ingerere auribus, & occultum legentium judicium pertimeſco.

ARGUMENTUM.

Lucinius Bæticus, ad quem ſuperior extat epiſtola, dum eſſet in procinctu pergendi in Bethlehem, obiit: D. Hier. Theodoram uxorem, cum quâ, uti cum ſorore, caſtè vivebat, nunc conſolatur, & Lucinij laudes deſcribit.

HIERONYMUS ad Theodoram epitaphium Lucinij Bætici.

EPISTOLA VI.

LUgubri nuncio conſternatus ſuper ſancti & venerabilis mihi dormitione Lucinij, vix brevem epiſtolam dictare potui. Non

quòd ejus vicem doleam, quem ſcio ad meliora tranſiſſe, dicente Moyſe: Tranſiens videbo viſionem hanc magnam: ſed quo torqueat deſiderio, non meruiſſe me ejus videre faciem, quem in brevi tempore huc venturum eſſe credebam. Verum eſt illud ſuper neceſſitate mortis prophetale vaticinium, quòd fratres dividat, & chariſſima inter ſe nomina crudelis & dura diſſociet. Sed habemus conſolationem, quia Domini voce jugulatur, per quē ad eam dicitur. Ero mors tua ô mors, ero morſus tuus inferne. Et in conſequentibus: Adducet urentem ventum Dominus de deſerto aſcendentem, qui ſiccabit omnes venas ejus, & deſolabit fontem illius. Exivit enim virga de radice Jeſſe & flos de virginali frutice pullulavit. Qui loquitur in Cantico canticorum. Ego flos campi, & lilium convalliū. Flos noſter mortis interitus: ideoque & mortuus eſt, ut mors illius morte moreretur. Quòd autem de deſerto dicitur adducendus, virginalis uterus demonſtratur; qui abſque coïtu & ſemine viri Deum nobis fudit infantem: qui calore Spiritus S. excitaret fontes libidinum, & caneret in ſpalmo: In terrâ deſertâ, & inviâ, & inaquosâ, ſic in ſancto apparui tibi. Adverſum ergo mortis duritiam, & crudeliſſimam neceſſitatem hoc ſolatio erigimur, quòd brevi viſuri ſumus eos quos dolemus abſentes. Neque enim mors, ſed dormitio, & ſomnus appellatur. Unde & beatus Apoſtolus vetat de dormientibus contriſtari: ut quos dormire novimus, ſuſcitari poſſe credamus, & poſt digeſtum ſoporem vigilare cum ſanctis, & cum Angelis dicere: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. In cœlo, ubi non eſt peccatum, gloria eſt, &

Exod. 9. *Oſee* 13. *Eſa.* 11. *Cant.* 1. *Pſal* 62. 1. *Theſ.* 4 *Luc.* 2.

perpetua laus, & indefeſſa præconia. In terra autem, ubi ſeditio, bella atque diſcordiæ, pax imprecanda eſt, & pax non in omnibus, ſed in
1.Pet. 1. his qui bonæ voluntatis ſunt, & ſalutationem audiunt Apoſtolicam: Gratia vobis, & pax à
Pſal.75. Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto multiplicetur: ut in pace ſit locus ejus, & habitatio ejus in Sion, id eſt, in ſpecula, in ſublimitate dogmatũ atq; virtutũ, in animâ credẽtis;
Mat.18. cujus quotidiè Angelus videt faciem Dei & revelato vultu, gloriam Dei contemplatur. Unde obſecro te, & currentem, ut ajunt, im-
1.Cor.3. pello, ut Lucinium tuum deſideres, quidem ut fratrem, ſed gaudeas regnare cum Chriſto:
Sap.4. quia raptus eſt, ne malitia immutaret mentẽ
Mat.22. ejus. Placita enim erat Deo anima illius, & in brevi ſpatio tempora multa complevit. Nos dolendi magis, qui quotidiè ſtamus in prælio peccatorum, vitiis ſordidamur, accipimus vulnera, & de otioſo verbo reddituri ſumus rationem. Ille jam ſecurus & victor te aſpicit de excelſo, & favet laboranti: & juxta ſe locum præparat eodem amore & eadẽ charitate, quâ, oblitus officij conjugalis in terra quoque ſororem te habere cœperat, imò tu illum fratrem: quia caſta conjunctio ſexum non habet nuptialem. Et ſi adhuc in carne poſiti & renati in Chriſto, non ſumus Græcus & Barbarus, ſervus & liber, maſculus & fœmina, ſed
Gal.3. omnes in eo unum ſumus: quantò magis, cùm corruptivum hoc induerit incorruptionem, &
1.Co.15. mortale hoc induerit immortalitatem, nõ nu-
Mat.22. bent, neq; nubentur, ſed erunt ſicut Angeli in cælis? Quando dicit non nubent, neque nubẽtur, ſed erunt ſicut Angeli in cælis: non natura & ſubſtantia corporum tollitur, ſed gloriæ magnitudo monſtratur. Neque enim ſcriptum

eſt; Erunt Angeli; ſed, Sicut Angeli. Ubi ſimilitudo promittitur, veritas denegatur. Erunt, inquit, ſicut Angeli: id eſt, ſimiles Angelorum: ergo homines eſſe non deſinent. Inclyti quidem, & angelico ſplendore decorati, ſed tamen homines: ut Apoſtolus, Apoſtolus ſit, Maria, Maria: & confundatur hæreſis, quæ ideò incerta & magna promittit, ut quæ certa & moderata ſunt, auferat. Et quia hæreſeos ſemel fecimus mentionem, quâ Lucinius noſter dignè eloquentiæ tuba prædicari poteſt: qui, ſpurciſſimâ per Hiſpanias Baſilidis hæreſi ſæviente, & inſtar peſtis & morbi, totas inter Pyreneum & Oceanum vaſtante provincias, fidei Eccleſiaſticæ tenuit puritatem, nequaquam ſuſcipiens Armagil, Barbelon, Abraxas, Balſamum, & ridiculum Leuſiboram, ceteraque magis portenta, quàm nomina: quæ ad imperitorum & mulierculàrum animos concitandos, quaſi de Hebraicis fontibus hauriunt, barbaro ſimplices quoſque terrentes ſono: ut quod non intelligunt, plus mirentur. Refert Ireneus, vir Apoſtolicorum temporum, & Papiæ, auditoris evangeliſtæ Joannis diſcipulus; Epiſcopus Eccleſiæ Lugdunenſis, quòd Marcus quidam, de Baſilidis gnoſtici ſtirpe deſcendens, primum ad Gallias venerit: & eas partes, per quas Rhodanus & Garunna fluunt, ſuâ doctrinâ maculaverit: maximéque nobiles feminas, quædam in occulto myſteria repromittens, hoc errore ſeduxerit, magicis artibus, & ſecreta corporum voluntate amorem ſui concilians. Inde, Pyrenæum tranſiens, Hiſpanias occuparit: & hoc ſtudij habuerit, ut divitum domos, & in ipſis feminas maximè appeteret, quæ ducuntur

Quemodo Angelorum ſimiles erimus in reſurrectione.

Nobiles mulieres, quæ hæreſi Gnoſticorũ maculatæ fuerunt, à D. Ireneo Rhodanenſes dicuntur c. 1. lib. 9

2.Tim.3. variis deſideriis, ſemper diſcentes, & numquã ad ſcientiam veritatis pervenientes. Hoc ille ſcripſit in iis libris, quos adverſus omnes hæreſes doctiſſimo & eloquentiſſimo ſermone compoſuit. Ex quo perpendat prudentia tua, quâ Lucinius noſter laude ſit dignus, qui clauſit aurem, ne audiret judicium ſanguinis: & omnem ſubſtantiam ſuam diſperſit, & dedit pauperibus, ut juſtitia ejus maneret in æternum. Nec patriæ ſuæ largitare cõtentus, miſit Hieroſolymorum & Alexandrinæ Eccleſiæ
Pſ.111. tantum auri, quanto multorum poſſit inopiæ ſubveniri. Quod cùm multi mirentur, & prædicent; ego in illo magis laudabo fervorem, & ſtudium ſcripturarũ. Quo ille deſiderio opuſcula noſtra flagitavit? & miſſis ſex notariis, quia in hac provincia Latini ſermonis ſcriptorumque penuria eſt, deſcribi ſibi fecit quęcunque ab adoleſcentia uſque in præſens tẽpus dictavimus. Non nos honoravit, qui parvuli & minimi Chriſtianorum omnium ſumus; & ob conſcientiam peccatorum, Bethlehemitici ruris ſaxa incolimus, ſed Chriſtum,
Mat.10. qui honoratur in ſervis ſuis, & Apoſtolis repromittit, dicens: Qui vos recipiunt, me recipiunt: & qui me recipiunt, recipiunt eum, qui me miſit. Itaque chariſſima filia, hanc epiſto-
Eſa. 49. lam amoris mei in illum habeto epitaphium: & quidquid poſſe me ſcieris in opere ſpirituali, audacter impera: ut ſciant ſæcula poſt futura, eum, qui dicit in Eſaia: Poſuit me ut ſagitam electam, in pharetrâ ſuâ abſcondit me: duos viros, tantis maris atque terrarum inter ſe ſpatiis ſeparatos, ſuo acumine vulneraſſe: ut cùm mutuo in carne ſe neſciant: amore ſpiritus copulentur. Subſcriptio. Sanctam te corpore & ſpiritu ſervet ille Samarites, id eſt,

Servator & cuſtos: de quo in pſalmo ſcribitur: Non dormitavit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſraël: ut Hir, qui interpretatur vigil, qui deſcendit ad Danielem, ad te quoque veniat, & poſſis dicere: Ego dormio, & cor meum vigilat. *Luc.* 10. *Pſ.* 120. *Dan.* 4. *Cant.* 5.

ARGUMENTUM.

Refert hiſtoriam cujuſdam mulieris, quæ à Viro Vercellis adulterii falsò accuſata, cum conſitente ob tormenta delato juvene, ipſa nullâ vi ad confeſſionem non admiſſi ſceleris adduci poſſet, occiſo juvene, ſepties icta mori non potuit. Scripſit autem hanc epiſtolam D. Hieronymus (comet teſte) ut remiſſum ac deſueſcentem jam ſtylum, rurſus ad ſcribendum acueret, ac revocaret.

AD INNOCENTIUM de muliere ſepties ictâ.

EPISTOLA VII.

SÆpè à me Innocenti chariſſime poſtulaſti, ut de ejus rei miraculo, quæ noſtra ætate acciderat, non tacerem. Cúmque ego id verecundè & verè, ut nunc experior, negarem, meque aſſequi poſſe diffiderem: ſive quia omnis ſermo humanus inferior eſſet laude cæleſti, ſive quia otium quaſi quædam ingenij rubigo parvulam licet facultatem, priſtini ſiccaſſet eloquij: tu è contrario aſſerebas, in Dei rebus non poſſibilitatem inſpici debere, ſed animum. Neque poſſe, eum verba deficere qui credidiſſet in verbo. Quid igitur faciam? Quod implere non poſſum denegare non audeo. Super onerariam navem rudis vector imponor. Et homo qui nec dum ſcalmum in lacu rexi, Euxini maris credor fragoribus. Nunc mihi evaneſcentibus terris, cælum undique & undique pontus, nunc unda tenebris inhorreſcens, & cœca nocte, nimborum ſpumei fluctus

caneſcunt. Hortaris, ut tumida malo vela ſuſpendam, rudentes explicem, clavum regam. Pareo jam jubenti, & quia charitas omnia poteſt, Spiritu ſancto curſum proſequente confidam, habiturus in utraque parte ſolatium. Si me ad optatos portus æſtus appulerit, gubernator putabor: ſi inter aſperos orationis anfractus impolitus ſermo ſubſtiterit, facultatem forſitan requires, voluntatem certè * flagitare non poteris. Igitur Vercellæ Ligurum civitas haud procul à radicibus Alpium ſita, olim potens, nunc raro eſt habitatore ſemiruta. Hanc cùm ex more conſularis potentia viſeret, oblatam ſibi quandam muliérculam unà cum adultero (nam hoc crimen maritus impegerat) pœnali carceris horrore circumdedit. Neque multò poſt, cùm lividas carnes ungula cruenta pulſaret, & ſulcatis lateribus dolor quæreret veritatem: infeliciſſimus juvenis volens compendio mortis longos cruciatus vitare, dum in ſuum mentitur ſanguinem, accuſavit alienum, ſoluſque omnium miſerrimus, meritò juſſus eſt percuti, qui non reliquit innoxiæ, unde poſſet negare. At verò mulier ſexu infirmior, virtute fortior, ſuum cùm eculeus corpus extenderet, & ſordidas putore carceris manus poſt tergum vincula cohiberent, oculis quos tantùm tortor alligare non poterat, ſuſpexit ad cœlum, & evolutis per ora lacrymis: Tu, inquit, teſtis es Domine Jeſu, cui occultum nihil eſt, qui es ſcrutator renum & cordis, non ideò me negare velle ne peream, ſed ideò mentiri nolle, ne peccem. At tu miſer homo, ſi interire feſtinas, cur duos interimis innocentes? E quidem & ipſa cupio mori, cupio * inviſum hoc corpus exuere: ſed non quaſi adultera. Præſto

** Alias, ſugillare*

Mulier falſo adulterii inſimulata, & torta.

Mulieris precatio.

** Alias, infirmũ.*

jugulum, micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam tamen mecum feram. Non moritur, quiſquis ſic victurus occiditur. Igitur conſularis paſtis cruore luminibus, ut fera, quæ guſtatum ſemel ſanguinem ſemper ſitit, duplicari tormenta jubet. In ſe autē dentibus frendens, ſimilem carnifici minitatus eſt pœnam, niſi confiteretur ſexus infirmior, quod non poterat robur virile reticere. Succurre Domine Jeſu (ait mulier) ad unum hominem tuum, complura ſunt inventa ſupplicia. Crines ligantur ad ſtipitem, & toto corpore ad eculeum fortiùs alligato, vicinus pedibus ignis apponitur. Utrumque latus carnifex fodit, nec papillis dantur induciæ. Immota mulier manet, & à dolore corporis ſpiritu ſuperato, dum conſcientiæ bono fruitur, vetuit circa ſe ſævire tormenta. Judex crudelis, quaſi ſuperatus attollitur. Illa Dominum precatur. Solvuntur membra compaginibus. Illa oculos ad cælum tendit, quaſi de communi ſcelere alius confitetur. Illa pro confitente negat, & periclitans ipſa alium vendicat periclitantem. Una interim vox eſt: Cæde, torque, ure, lacera, non feci. Si dictis tollitur fides, veniet dies, quæ hoc crimen diligenter diſcutiat: habeo judicem meum. Jam laſſus tortor ſuſpirabat in gemitū, nec erat novo vulneri locus: Jā victa ſævitia, corpus quod laniarat, horrebat. Ex templo ira excitus Conſularis: Quid miramini, inquit, circumſtantes, ſi torqueri mulier mavult quàm perire: Adulterium certè ſine duobus committi non potuit; & eſſe credibilius reor, noxium ream negare ſe ſcelere, quàm innocentem juvenem confiteri. Pari igitur prolata in utrumque ſētētia, damnatos carnifex trahit; totus ad ſpe-

Mulier tortores fugitat.

Damnatur iuvenis & plectiuur ctaculum populus effunditur, ut prorſus quaſi migrare civitas putaretur: ſtipatis protucas portis turba denſatur. Et quidem miſerrimi juvenis ad primũ ſtatim ictum amputatur gladio caput truncumque in ſuo ſanguine volutatur cadaver. Poſtquam verò ad feminam ventum eſt, & flexis in terram poplitibus, ſuper trementem cervicem micans elevatus eſt gladius, & exertam carnifex, dextram totis viribus concitavit. *Mulier innoxia decollari nõ poteſt* Ad primum corporis tactum ſtetit mucro lethalis, & leviter perſtringens cutẽ, raſuræ modicæ ſanguinem aſpergit. Sine bello imbellem manum percuſſor expavit, & victam dexteram gladio marceſcente miratus, ſecundos impetus torquet. Languidus rurſus in feminã mucro delabitur, & quaſi feminam ferrum ream timeret attingere, circa cervicem torpet innoxiam. Itaque furens & anhelans lictor, paludamento in cervicem retorto, dum totas exerit vires, fibulã quæ clamydis mordebat oras, in humum excuſſit, ignaruſque rei, enſem librabat in vulnus. En tib, ait mulier, ex humero aurum ruit, collige multo quæſitum labore ne pereat. Rogo quæ iſta ſecuritas? Impendentem non timet mortem, lætatur percuſſa, carnifex pallet, oculi gladium non videntes, tantùm fibulam vident. *Mulier lictore fortiorr* Et nè parum eſſet, quòd non formidabat interitum, præſtat beneficium ſævienti. Jam igitur & tertium * ictum ſacramentum fruſtraverat Trinitatis. Jam ſpiculator exterritus, & non credens ferro, mucionem aptabat in jugulum, ut qui ſecare non poterat, ſaltem premente manu corpori * conderetur. O omnibus res inaudita ſæculis. Ad capulũ gladius reflectitur, & velut dominum ſuum victus aſpiciens, confeſſus eſt ſe ferire non poſſe. Huc, huc mihi trium exẽ-

** Alias, tertium ictum ſacramentum fruſtratus.*

** Alias, mandaretur.*

pla puerorum, qui inter frigidos flammarum globos hymnos edidêre pro fletibus, circa quorum ſaraballa ſanctamque cæſariem, innoxium luſit, incendium. Huc beati Danielis revocetur hiſtoria, juxta quem adulantibus caudis, prædam ſuam leonum ora timuerunt. Nunc Suſanna nobilis fide mentes omnium ſubeat, quæ iniquo damnata judicio, Spiritu ſancto puerum replente, ſervata eſt. Ecce non diſpar in utraque miſeriſcordia Domini. Illa liberata per judicem, nè iret ad gladium: hæc à judice damnata abſoluta per gladium eſt. Tandem ergo ad feminam vindicandam populus armatur. Omnis ætas, omnis ſexus carnificem fugat, & cœtu in circulum coëunte, non credit penè unuſquiſque quod videt. Turbatur tali nuntio urbs propinqua, & tota lictorum * turma glomeratur. E quibus medius, ad quem damnatorum cura pertinebat, erumpẽs, & canitiem immundam perfuſo pulvere turpans: Meum, inquit, ô cives, petitis caput? me illi vicarium * datis? Si miſericordes, ſi clementes eſtis; ſi vultis ſervare damnatam, innocens certè perire non debeo. Quo fletu vulgi concuſſus eſt animus, mœſtuſque ſe per omnes torpor inſinuat: & mirum in modum voluntate mutatâ, cùm pietatis fuiſſet, quod ante defenderant, pietatis viſum eſt genus, ut paterentur occidi. Novus igitur enſis, novus percuſſor opponitur. Stat victima, Chriſto tãtùm favente munita. Semel percuſſa concutitur, iterum repetita quaſſatur, tertio vulnerata proſternitur. O divinæ potentiæ ſublimanda poteſtas, quæ priùs fuerat quarto percuſſa, nec læſa, ideò paululum viſa eſt mori nè pro eâ periret innoxius. Clerici, quibus id officij erat, cruentum linteis cadaver ob-

Mulieris & Susãna collatio.

* *Alii, caterva.*

* *Alii, date.*

volvunt, & foſſam humum lapidibus exſtruentes, ex more tumulum parant. Feſtinato ſol curſu occaſum petit, & miſericordiâ Dei celerior maturâ nocte advenit. Subitò feminæ palpitat pectus, & oculis quærentibus lucem, corpus animatur ad vitam. Jam ſpirat, jam videt, jam ſublevatur, & loquitur: jam in illam poteſt urbem erumpere. Dominus auxiliator meus, non timebo, quid faciat mihi homo. Anus interim quædam, quæ Eccleſiæ ſuſtentabatur opibus, debitum cœlo ſpiritum reddidit, & quaſi de induſtriâ ordine currente rerum, vicarium tumulo corpus operitur. Dubia adhuc luce, in lictore * diabolus accurrit, quærit cadaver occiſæ, ſepulcrum ſibi monſtrari petit, vivere putat quam mori potuiſſe miratur. Recens à Clericis ceſpes oſtenditur, & dudum ſuperjacta humus cum his vocibus ingeritur flagitanti, Erue ſcilicet oſſa jam cōdita. Infer novum ſepulcro bellum, & ſi hoc parum eſt, avibus feriſque lanianda membra diſcerpe. Septies percuſſa debet aliquid plus morte perpeti. Tali ergo invidiâ carnifice confuſo, clam domi mulier refocillatur: & nè fortè creber medici ad Eccleſiam commeatus ſuſpicionis panderet viam, cum quibuſdam virginibus ad ſecretiorem villulam ſecto crine tranſmittitur. Ibi paulatim virili habitu veſte mutatâ, in cicatricem vulnus obducitur. Et ô verè jus ſummum ſumma malitia, poſt tanta miracula adhuc ſæviunt leges. En quo me geſtorum ordo pertraxit? Jam enim ad Evagrij noſtri nomen pervenimus. Cujus ego pro Chriſto laborem, ſi arbitrer à me dici poſſe, non ſapiam: ſi penitùs tacere velim, voce in gaudium erumpente non poſſim. Quis enim valeat digno canere præconio, Auxen-

* *Alias, littore.*

Evagrius.

tium Mediolani incubantem, hujus excubiis ſepultum penè antequam mortuum? Romanum Epiſcopum jam penè factionis laqueis irretitum & viciſſe adverſarios, & non nocuiſſe ſuperatis?

Verum hæc ipſe equidem ſpatiis excluſus iniquis
Prætereo, atque aliis poſt me memoranda relinquo.

Præſentis tantùm rei fine contentus ſum. Imperatorem de induſtriâ adit, precibus flagitat, merito lenit ſolicitudine promeretur, ut redditam vitæ, redderet libertati.

ARGUMENTUM.

Paula, nobiliſſima matrona Romana, patre Rogato, matre Blaſillâ, ex Corneliorum, & Graccorum familiis orta, Toxotio nupſit, ex eoque quatuor edidit filias, Blaſillam, Paulinam, Euſtochium cognomento Juliam, & Ruffinam, & præter has Toxotium etiam filium: viro mortuo, ſe totam in obſequium Chriſti tradens, à Paulino, & Epiphanio Epiſcopis docta monacha vitam profiteri cœpit. Vixit in hoc propoſito Romæ annos quinque: mox Hieroſolymam profecta, in Bethlehem conſedit: ubi cùm pro viris, tum pro mulieribus virginibus monaſteriis conditis annis viginti ſanctiſſimè vixit: nunc ejus vitam D. Hieronymus ſcribit. & Euſtochium filiam, quæ poſt eam monaſterij præſes relicta eſt conſolatur

AD EUSTOCHIUM Virginem epitaphium Paulæ matris.

EPISTOLA VIII.

SI cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humanâ voce reſonarent, nihil dignum ſanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, ſed multò nobilior ſanctitate: potens

quondam divitiis, ſed nunc Chriſti paupertate inſignior. Gracchorum ſtirps, ſoboles Scipionum. Pauli heres, cujus vocabulū trahit, Marciæ Papiriæ matris Africani vera & germana progenies. Romæ prætulit Bethlehem: & auro tecta fulgentia informis luti vilitate mutavit. Non mæremus, quòd talem amiſimus, ſed gratias agimus, quod habuimus, immò habemus. Deo enim vivunt omnia: & quidquid revertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quamquam amiſſio illius, cæleſtis domus habitatio ſit: quæ quandiu in corpore fuit peregrinata eſt à Domino, & voce ſemper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata eſt, habitavi cum habitantibus Cedar, multùm peregrinata eſt anima mea. Nec mirum, ſi planxerit ſe verſari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cùm mundus in maligno poſitus ſit: & ſicut tenebræ illius, ita & lumē ejus, luxque in tenebris luceat, & tenebræ eam non comprehenderunt. Undè, & illud crebrius inferebat: Advena ſum, & peregrina, ſicut omnes patres mei. Et iterùm: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Quoties autem infirmitate corpuſculi (quam incredibili abſtinentia, & duplicatis contraxerat jejuniis,) vexabatur, hoc in ore volvebat: Subjicio corpus meum, & in ſervitutem redigo: nè aliis prædicans, ipſa reproba inveniat. Et bonum eſt vinum non bibere, & carnem non manducare. Et: Humiliavi in jejunio animam meam, & totum lectum meum verſavi in infirmitate meâ, & verſata ſum in miſeriâ, dum mihi configitur ſpina. Atque inter doloris aculeos, quos mira patientia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi cælos

Paula ex clariſſimis Romanorum familiis orta.

2. Cor. 5.

Pſal. 19.

1 Ioan. 5
Pſa 138
Ioan. 1.

Pſal. 38.
Philip. 1.

1 Cor. 9.
Rom. 14.
Pſal. 34.
40. 31.

aſpiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ: & volabo, & requieſcam? Teſtor Jeſum, & Sanctos ejus, ipſumque proprium Angelum, qui cuſtos fuit, & comes admirabilis feminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui: ſed, quidquid dicturus ſum, pro teſtimonio dicere & minus ejus eſſe meritis, quam totus orbis canit, ſacerdotes mirantur, virginum chori deſiderant, monachorum, & pauperum turbæ deplangunt. Vis, lector, ejus breviter ſcire virtutes? Omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit. Nec mirum de proximis, & familiolâ, quam in utroque ſexu de ſervis & ancillis, in fratres ſororeſque mutaverat, iſta proferat: cùm Euſtochium virginem, & devotam Chriſto filiam, in cujus conſolationẽ libellus hic cuditur, procul à nobili genere, ſolâ fide & gratiâ divitem reliquerit. Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altius repetant, & à cunabulis ejus ipſiſque (ut ita dicã) crepundiis matrem Blæſillam, & Rogatum proferant patrem: quorum altera Scipionum, Gracchorumque progenies eſt: alter per omnes ferè Græcias uſque hodie ſtemmatibus, & divitiis, ac nobilitate Agamemnonis fertur ſanguinem trahere, qui decennali Trojam obſidione delevit. Nos nihil laudabimus, niſi quod proprium eſt, & de puriſſimo ſanctæ mentis fronte profertur. Quamquam Dominus atque Salvator in Evangelio doceat Apoſtolos, ſciſcitantes quid ſibi redditurus, ſit, qui omnia ſua pro nomine ejus dimiſerunt, cẽtuplum in præſentiarum recepturos, in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus non laudis eſſe, poſſidere divitias, ſed pro Chriſto eas contemnere: non tumere ad honores, ſed

Pſal. 14.
1 Tim. 4.
Angelus cuſtos Paula.
Mat. 10.
Mat. 19.

pro Dei fide eos parvipendere. Verè, quod pollicitus eſt ſervis ſuis & ancillis Salvator, reddit in præſenti. Nam quæ unius urbis contemſit gloriam, totius orbis opinione celebratur. Quam Romæ habitantem, nullus extra Romam noverat, latentem in Bethlehem & Barbara & Romana terra miratur. Cujus enim gentis homines ad ſancta loca non veniunt? Quis autem in ſanctis locis præter Paulam, quod plus inter homines mirarentur, invenit? Hæc, ſicut inter multas gemmas pretioſiſſima gemma micat, & jubar ſolis parvos igniculos ſtellarum obruit, & obſcurat: ita cunctorum virtutes & potentias ſua humilitate ſuperavit; minimaque fuit inter omnes, ut omnium major eſſet: & quantò ſe plus dejiciebat, tantò magis à Chriſto ſublevabatur. Latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam gloriam merebatur, quæ virtutem quaſi umbra ſequitur, & appetitores ſui deſerens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinẽ prætermittens? dum in ſingulis teneor, non ſervo præcepta dicendi. Tali igitur ſtirpe generata, juncta eſt viro Toxotio, qui Æneæ & Juliorum altiſſimum ſanguinem trahit. Unde etiam filia ejus Chriſti virgo Euſtochiũ Julia nuncupatur, & ipſe, Julius à magno demiſſum nomen Julo. Et hæc dicimus, non quòd habentibus grandia ſint ſed quòd contemnétibus mirabilia. Sæculi homines ſuſpiciũt eos, qui his pollent privilegiis, non laudamus, qui pro Salvatore iſta deſpexerint: & mirum in modum, quos habentes parvipendimus, ſi habere noluerint, prædicamus. His inquam, orta majoribus, & fœcunditate ac pudicitia probata primum viro deinde propinquis, & totius urbis teſtimonio, cùm quinque liberos

peregrinatio Hieroſolymitana.

edidiſſet, Blæſillam, ſuper cujus morte eam Romæ conſolatus ſum: Paulinam, quæ ſanctum, & admirabilem virum & propoſiti & rerum ſuarum Pammachium reliquit heredẽ, ad quem ſuper obitu ejus parvulum libellum edidimus: Euſtochium, quæ nunc in ſanctis locis virginitatis & Eccleſiæ monile pretioſum eſt: Ruffinam, quæ immaturo funere pium matris animum conſternavit: & Toxotium, poſt quem parere deſiit: ut intelligeres eam non diu ſervire voluiſſe officio conjugali, ſed mariti deſiderio, qui marem optabat, liberos ediſſe. Poſtquam vir mortuus eſt, ita eum planxit, ut propè ipſa moreretur: ita ſe cõvertit ad Domini ſervitutem, ut ejus mortem videretur optaſſe. Quid ergo referam, amplæ & nobilis domus, & quondam opulentiſſima, omnes penè divitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos clementiſſimum animum, & bonitatem etiam in eos quos numquam viderat, evagantem? Quis inopum moriens, non illius veſtimentis obvolutus eſt? Quis clinicorũ non ejus facultatibus ſuſtentatus eſt? quo curioſiſſimè tota urbe perquirens damnũ putabat, ſi quiſquã debilis & eſuriens cibo ſuſtentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter objurgãtes propinquos, majorẽ ſe eis hereditatẽ, Chriſti miſericordiã, dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelſi apud ſæculum generis, & nobiliſſimæ familiæ viſitationes & frequẽtiam ſuſtinere. Mærebat honore ſuo, & ora laudantiũ declinare ac fugere feſtinabat. Cũque orientis & occidentis Epiſcopos ob quaſdam Eccleſiarum diſſenſiones Romam Imperiales litteræ contraxiſſent, vidit admirabiles viros, Chriſtiq; pontifices, Paulinum, Antiochenæ urbis Epiſcopum: & Epiphanium, Sala-

minæ, Cypri, quæ nunc Conſtantia dicitur, quorum Epiphanium etiam hoſpitem habuit: Paulinum, in aliena manentem domo quaſi proprium humanitate poſſedit: Quorum accenſa virtutibus, per momenta patriam deſerere cogitabat: non domus, non liberorum, non familiæ, non poſſeſſionum, non alicujus rei quæ ad ſæculum pertinet, memor: ſola, ſi dici poteſt, & incomitata ad eremũ Antoniorum, atque Paulorum pergere geſtiebat. Tandemque exacta hieme, aperto mari, redeuntibus ad Eccleſias ſuas Epiſcopis, & ipſa voto cum eis ac deſiderio navigavit. Quid ultrà differo? Deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, & quod his majus eſt, liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrem pietate vincere cupientibus. Jam carbaſa tendebantur, & remorum ductu navis in altum protrahebatur, parvus Toxotius ſupplices manus tendebat in littore. Ruffina jam nubilis ut ſuas expectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat; & tamen illa ſiccos tendebat ad cælum oculos, pietatem in filios pietate in Deũ ſuperãs. Neſciebat ſe matrem, ut Chriſti probaret ancillã. Torquebantur viſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraherentur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus & captivitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quàm parentẽ à liberis ſeparari. Hoc contra jura naturæ plena fides patiebatur immò gaudens animus appetebat, & amorẽ filiorũ majore in Deũ amore contemnens, in ſolâ Euſtochio, quæ & propoſiti, & navigationis ejus comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim navis mare: & cunctis qui cum eâ vehebantur, littora reſpicientibus, ipſa aver-

ſos tenebat oculos, nè videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor, nulla ſic amavit filios, quibus, antequam proficiſceretur, cuncta largita eſt, exheredans ſe in terrâ, ut hereditatē inveniret in cælo. Delata ad inſulam Pontiam, quam, clariſſimæ quondam feminarum, ſub Domiciano principe pro confeſſione nominis Chriſtiani, Flaviæ Domitillę nobilitavit exilium: videnſque cellulas in quibus illa longum martyrium duxerat, sūptis fidei alis, Hieroſolymam & ſancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti; & omnis pigra velocitas. Inter Scyllā, & Charybdim Adriatico ſe credens pelago, quaſi per ſtagnum venit Methonem: ibique refocillato corpuſculo, & ſale tabētes artu, in littore ponens, per Maleam, & Cytheram ſparſaſque per æquor Cycladas, & crebris freta concita terris, poſt Rhodum & Lyciam, tandem vidit Cyprum: ubi ſancti & venerabilis Epiphanij pedibus provoluta, decem ab eo diebus retenta eſt, non in refectionem, ut ille arbitrabatur, ſed in opus Dei, ut re comprobatum eſt. Nam omnia illius religionis luſtrans monaſteria prout potuit, refrigeria ſumptuū fratribus dereliquit, quos amor ſancti viri de toto illuc orbe cōduxerat. Indè brevi curſu trāsfretavit. Seleuciam, de quâ aſcendēs Antiochiā, ſancti confeſſoris Paulini modicum charitate detenta, mediâ hieme, calente ardore fidei, femina nobilis, quæ prius eunuchorū manibus portabatur, aſello ſedens profecta eſt. Omitto Cœles Syriæ & Phœnices iter (neque enim hodœporicon ejus diſpoſui ſcribere) ea tantum loco nominabo, quæ ſacris voluminibus continentur. Byrito Romanâ coloniâ, & antiqua urbe Sydone derelicta, in Sareptæ littore

Euſeb. hiſt. Eccl. 3. ſ. 14.

Peregrinationū Paulæ narratio

Heliæ eſt ingreſſa turriculam:in qua adorato
Domino Salvatore,per arenas Tyri,in quibus
Act. 21. genua Paulus fixit , pervenit ad Coth , quæ
2.*art* 35 nunc Ptolemais dicitur;& per cāpos Maged-
do,Joſiæ necis conſcios,intravit terrā Phili-
ſtiim.Miratas ruinas Dor,urbis quondam po-
tentiſſimæ,& verſa vice Stratonis turrim ab
Herode rege Judææ in honorē Cæſaris Au-
Act. 10. guſti Cæſareā nuncupatā,in qua,Cornelij do-
21. mū,Chriſti vidit Eccleſiā, & Philippi ædicu-
las,& cubicula quatuor virginū prophetarū.
Deinde Antipatrida ſemirutum oppidulum ,
quod de patris nomine Herodes vocaverat:&
Lyddam verſam in Dioſpolim, Dorcadis at-
Act. 9. que Æneæ reſurrectione ac ſanitate inclytā.
Marc. 15 Haud procul ab ea Arimathiam viculum Jo-
1.*Re.* 21 ſeph,qui Dominum ſepelivit:& Nobe,urbem
22. quondam ſacerdotū , nunc tumulum occiſo-
Ioan 1. rum.Joppen quoque,fugientis portum Jonæ ,
& (ut aliquid perſtringam de fabulis poëta-
rum)religatæ ad ſaxum, Andromedes ſpecta-
tricem Repetitoque itinere Nicopolim , quæ
priùs Emaus vocabatur, apud quā in fractio-
ne panis cognitus Dominus, Cleophæ domū
Luc. 24. in Eccleſiam dedicavit. Atque inde proficiſcēs
aſcendit Bethoron inferiorem & ſuperiorem ,
urbes à Salomone conditas, ſed varia poſteà
bellorum tempeſtate deletas,ad dexteram aſ-
piciens Hajalon , & Gabaon,ubi Jeſus filius
Nave contra quinque reges dimicans,ſoli im-
2.*Par* 8. peravit,& lunæ:& Gabaonitas ob dolos & in-
Ioſ. 9.10. ſidias fœderis impetrati , in aquarios ligna-
rioſque damnavit.In Gabaon, urbe uſque ad
ſolum diruta , paululùm ſubſtitit, recordata
peccati ejus,& concubinæ in fruſta diviſæ, &
Iud. 19. tribus Benjamin trecētos viros propter Pau-
20. lum Apoſtolum reſervatos.Quid diu moror ?

Ad

Ad lævam mauſoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento juverat, ingreſſa eſt Hieroſolymam, urbem trinominem, Jebus, Salem Hieruſalem, quæ ab Helio poſteà Hadriano de ruinis & cineribus civitatis in Æliam ſuſcitata eſt. Cúmque proconſul Palæſtinæ, qui familiam ejus optimè noverat, præmiſſis apparitoribus juſſiſſet parari prætorium, elegit humilem cellulam: & cuncta loca tanto ardore ac ſtudio circumivit, ut niſi ad reliqua feſtinaret, à primis non poſſet abduci. Proſtrataque ante crucem, quaſi pendentem Dominum cerneret, adorabat. Ingreſſa ſepulcrum, reſurrectionis oſculabatur lapidem, quem ab oſtio monumenti amoverat Angelus: & ipſum corporis locum, in quo Dominus jacuerat, quaſi ſitiens deſideratas aquas, fideli ore lambebat. Quid ibi lacrimarum, quantùm gemituum, quid doloris effuderit, teſtis eſt cuncta Hieroſolyma, teſtis eſt ipſe Dominus, quem rogabat. Inde egrediens aſcendit Sion, quæ in arcem vel ſpeculam vertitur. Hanc urbem quondam expugnavit & reædificavit David. De expugnatâ ſcribitur: Væ tibi civitas Ariel, id eſt, leo Dei: & quondam fortiſſima, quam expugnavit David. Et de ea, quæ ædificata eſt, dictum eſt: Fundamenta ejus in montibus ſanctis diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Jacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in faviliam & cinerem diſſolutas, ſed portas, quibus non prævalet infernus, & per quas credentium ad Chriſtum ingreditur multitudo. Oſtendebatur illi columna, Eccleſiæ porticum ſuſtinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur & flagellatur. Mõſtrabatur locus, ubi ſuper cen-

Ioſeph, lib. 20. *ant.c.* 3. *Euſe. hiſt lib.* 2. 11. *Zona in Hadr.*

Proſtravit ſe Paula ante crucem Domini, atque illam adoravit.

Mat. 28.

2. *Reg.* 5.

Eſa. 19.

Pſal. 86.

Mat. 16.

Act. 2. tum viginti credentium animas Spiritus ſan-
Johel. 1. ctus deſcendiſſet, ut Johelis vaticinium compleretur. Deinde pro facultatula ſua pauperibus atque conſervis pecunia diſtributâ, perrexit Bethlehē, & in dextera parte itineris ſtetit
Gen. 35. ad ſepulchrum Rachel, in quo mater Benjamin, non, ut vocaverat moriens, Benoni, hoc eſt, filius doloris mei, ſed, ut pater prophetavit in ſpiritu, filium dextræ procreavit. Atque inde Bethlehem ingreſſa, & in ſpecum Salvatoris introiens, poſtquā vidit ſacrum virginis diverſorium, & ſtabulum in quo agnovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui; ut illud impleretur, quod in eodē Propheta ſcriptū eſt: Beatus, qui ſeminat ſuper aquas,
Iſa. 1. 32 ubi bos & aſinus calcāt: me audiente jurabat, cernere ſe oculis fidei infantem pannis involutum, vagientē in præſepe Dominum, Magos
Luc 2. adorantes, ſtellam fulgentem deſuper, matrem
Matt. virginem, nutricium ſedulum, paſtores nocte venientes, ut viderent verbum quod factum erat, & jam tunc evangeliſtæ Joannis princi-
Ioan. 1. pium dedicarent: In principio erat verbum, & verbum caro factum eſt: Parvulos interfectos, Herodem ſævientem, Joſeph & Mariam fugientes in Ægyptum, Mixtiſque gaudio lacrymis, loquebatur: Salve Bethlehem, domus
Ioan. 6. panis, in quâ natus eſt ille panis, qui de cœlo
Mich. 5. deſcendit. Salve Ephrata regio uberrima, atque, καρποφόρε, cujus fertilitas Deus eſt. De te quondā Michæas vaticinatus eſt. Et tu Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus Juda. Ex te mihi egredietur, qui ſit princeps in Iſraël, & egreſſus ejus ab initio à die-
Rom 9. bus æternitatis. Propterea dabis eos uſque ad
Pſ. 109. tempus parientis. Pariet, & reliquiæ fratrum ejus convertentur ad filios Iſraël. In te enim

natus eſt princeps, qui ante luciferum genitus eſt, cujus de Patre nativitas omnem excedit ætatem. Et tamdiu in te Davidici generis origo permanſit, donec virgo pareret, & reliquiæ populi credentis in Chriſtum converterentur ad filios Iſraël, & liberè prædicarent: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repuliſtis illud & indignos vos judicaſtis æternæ vitæ: ecce convertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non veni niſi ad oves perditas domus Iſraël. Ex eo tẽpore Jacob ſuper eo verba cõpleta ſunt: Nõ deficiet princeps ex Judâ, & dux de femoribus ejus, donec veniat, cui repoſitum eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Benè David jurabat, benè vota faciebat, dicens: Si introjero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectũ ſtrati mei: ſi dedero ſomnũ oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Et ſtatim, quid deſideraret expoſuit, atque oculis prophetalibus quem nos veniſſe jam credimus, ille venturũ eſſe cernebat. Ecce audivimus eum in Ephratã invenimus eum in campis ſilvæ. Vau quippe ſermo Hebraïcus, ut te docente didici, non Mariam matrem Domini hoc eſt, αὐτὴν, ſed ipſum, id eſt, αὐτὸν, ſignificat. Unde loquitur confidenter: Introibimus in tabernaculũ ejus, adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus. Et ego miſera, atque peccatrix, digna ſum judicata deoſculari præſepe, in quo Dominus parvulus vagiit: orare in ſpeluncâ, in quã virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea, quia Domini mei patria eſt: hîc habitabo, quoniam Salvator elegit eam. Paravi lucernã Chriſto meo, anima mea

Act. 13.
Mat. 15.
Gen. 49.
Pſ. 131.
Gen. 35.

illi vivet, & ſemen meum ſerviet ipſi. Haud procul inde deſcendit ad turrim Ader, id eſt, gregis: juxta quam Jacob pavit greges ſuos & paſtores nocte vigilantes audire meruerunt: Gloria in excelſis Deo, & ſuper terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque ſervant oves, invenerunt Agnum Dei puro & mundiſſimo vellere, quod in ariditate totius terræ cæleſti rore complutum eſt: & cujus ſanguis tulit peccata mundi, & exterminatorē Ægypti, littus in poſtibus fugavit. Statimque concito gradu, cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam, vel ad divitias Dei, & tacita ſecum volvere, quomodo Eunuchus Æthiops gentium populos præfigurans mutaverit pellem ſuam: & dum vetus relegit Inſtrumentum, fontem reperit Evangelij. Atque inde ad dexteram, tranſita Bethſur, venit Eſcol, quæ in botrum vertitur. Unde in teſtimonium terræ fertiliſſimæ, & typū ejus qui dicit: Torcular calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portaverunt. Nec poſt longum ſpatium intravit Saræ cellulas, videns incunabula Iſaac & veſtigia quercus Abraham, ſub quâ vidit diem Chriſti, & lætatus eſt. Atq; inde conſurgens, aſcendit Chebron: hæc eſt Cariatharbe, id eſt, oppidum virorum quatuor Abraham, Iſaac, Jacob, & Adā magni, quem ibi conditum, juxta librum Jeſu Nave, Hebræi autumant: licet plerique Caleb quartum putent, cujus ex latere memoria monſtratur. His inſpectis, noluit pergere ad Cariathſephor, id eſt, viculum litterarum: quia contemnens occidentem litteram, repererat ſpiritum vivificantem. Magiſque mirabatur ſuperiores & inferiores aquas, quas Othoniel

Marginal notes: Luc. 2. — Iud. 6. — Exod. 12 — Act. 8. — Eſa. 63. — Ioſ. 2. — Gen. 18 — Ioan 8. — Io. 14 15 — Iud. 1. — Ioſ. 15. — Iud. 1.

filius Jephonæ , Kenaz pro auſtrali terra &
arida poſſeſſione ſuſceperat:& quarum ductu
ſiccos prioris Inſtrumenti agros faciebat ir-
riguos,ut redemptionem veterum peccatorum *Gen.* 18
in aquis baptiſmi reperiret. Alterà die , orto
jam ſole,ſtetit in ſupercilio Cephar Barucha,
id eſt , villæ benedictionis : quem ad locum
Abraham Dominum proſecutus eſt.Unde la-
tam deſpiciens ſolitudinem,ac terram quon-
dam Sodomæ,& Gomorrhæ, Adamæ , & Se- *Eſa.* 15.
boim,contemplata eſt balſami vineas in En-
gaddi, & Segor viticulam conſtratam , quæ
prius Bala vocabatur : & in Zoaram, id eſt, *Gen.* 19.
parvulam,Syro ſermone tranſlata eſt. Recor-
dabatur ſpeluncæ Loth,& verſa in lacrymas ,
virgines ſocias admonebat,cavendum eſſe vi-
num,in quo eſt luxuria, cujus opus Moabitæ *Cant.* 1.
ſunt,& Ammonitæ.Diu hæreo in meridie,ubi *Gen.*43.
ſponſa cubantem reperit ſponſum, & Joſeph
inebriatus eſt cum fratribus ſuis. Revertar
Hieroſolymam, & per Thecuam atque Amos
rutilantem montis Oliveti lucem aſpiciam , *Act.* 5.
de quo Salvator aſcendit ad patrem. In quo
per annos ſingulos vacca ruffa in holocau-
ſtum Domino cremabatur, & cujus cinis ex-
piabat populum Iſraël:in quo,juxta Ezechie- *Num.*19
lem , Cherubim de templo tranſmigrantes , *Ezec.*10.
Eccleſiam Domini fundaverunt.Poſt ingreſſa
ſepulchrum Lazari , Mariæ & Marthæ vidit
hoſpitium,& Betphage villam ſacerdotalium *Mat.*21.
maxillarum , & locum, in quo pullus laſci- *Luc.* 19.
viens gentium, Dei frena ſuſcepit,Apoſtolo-
rumque ſtratus veſtibus mollia terga præbuit *Luc.* 6.
ad ſedendum. Rectoque itinere deſcendebat
Hiericho, recogitans illum de Evangelio
vulneratum, ac ſacerdotibus & levitis,mentis
feritate prætereuntibus , clementiam Samari-

tæ, id eſt cuſtodis, qui ſeminecem ſuo jumento impoſitum, ad ſtabulum Eccleſiæ de-
Luc. 9. portavit: Et locum Adomim, quod interpretatur, ſanguinum, quia multus in eo ſanguis crebris latronum fundebatur incurſibus. Et arborem ſycomorum Zacchæi, id eſt, bona pœnitentiæ opera quibus cruenta dudum, & noxia rapinis peccata calcabat: excelſumq; Do-
Mat. 6. minum de excelſo virtutũ intuebatur. Et juxta viam cœcorum loca, qui receptis luminibus utriuſque populi credentis, in Dominum ſa-
3. Re. 16 cramenta præmiſerant. Ingreſſa Hiericho, vi-
Ioſ. 5. 6. dit urbem, quam fundavit Hiel in Abirã primogenito ſuo, & cujus portas poſuit in Segub noviſſimo filiorũ. Intuita eſt caſtra Galgalæ, & acervum præputiorum, & ſecundæ circumciſionis myſterium: & duodecim lapides, qui de Jordanis illuc tranſlati alveo, duodecim Apoſtolorum fundamenta firmaverant: & fõtem quondam legis amariſſimum & ſterilem, quem verus Heliſæus ſua condivit ſapientia, & in dulcorem ubertatemque convertit. Vix
4. Reg. 2. nox tranſierat, ferventiſſimo æſtu venit ad Jordanem. Stetit in ripâ fluminis: & orto ſole ſolis juſtitiæ recordata eſt, quomodo in medio amnis alveo ſicca ſacerdotes poſuerint veſtigia, & ad Heliæ & Heliſæi imperium,
Ioſ. 3. ſtantibus ex utraque parte aquis, iter unda præbuerit: pollutaſque diluvio aquas, & totius humani generis interfectione maculatas, ſuo Dominus mundaverit baptiſmate. Lon-
Ioſ. 7. gum eſt, ſi velim de valle Achor dicere, id eſt, tumultus atque turbarum, in qua furtum & avaritia condemnata eſt: & de Bethel domo
Gen. 28. Dei, in qua ſuper nudam humum nudus & pauper dormivit Jacob, & poſito ſubter caput
Zach. 5. lapide, qui in Zacharia ſeptem oculos habere

deſcribitur, & in Eſaia lapis dicitur angularis, vidit ſcalam uſque ad cœlum tendentem, in qua Dominus deſuper innitebatur, aſcendẽtibus porrigens manum, & negligentes de *Eſa. 28*
ſublimi præcipitans. Sepulchra quoque in monte Ephraim Jeſu filij Nave, & Eleazari filij Aaron ſacerdotis, è regione venerata eſt: quorum alter conditus eſt in Tamnathſare à ſeptentrionali parte montis Gajas, alter in Gabaâ filij ſui Phineës: ſatiſque mirata eſt, quòd diſtributor poſſeſſionum ſibi montana & aſpera delegiſſet. Quid narrem Silo, in quâ altare dirutum hodieque monſtratur, & raptũ Sabinarum à Romulo tribus Benjamitica præcucurrit? Tranſivit Sichem, non ut pleriq; *Iud. 1ħ*
errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam circa puteum Jacob intravit Eccleſiã: ſuper quo reſidens Dominus, ſitienſque & eſu- *Ioan. 4.*
riens, Samaritanæ fide ſatiatus eſt: quæ quinq; Moſaicorum voluminum viris, ſextoque, quẽ ſe habere jactabat, errore Doſithei derelicto, verum Meſſiam, & verum reperit Salvatorem. Atque inde diverteus, vidit duodecim Patriarchaium ſepulchra, & Sebaſten, id eſt, Samariã quæ in honorem Auguſti ab Herode Græco ſermone Auguſta eſt nominata. Ibi ſiti ſunt Hæliſæus, & Abdias Prophetæ: & (quo major inter natos mulierum non fuit) Joannes *Ad ſepulchra ſanctorũ prophetarum dæmones torquere vidit Paula.*
Baptiſta. Ubi multis intremuit conſternata mirabilibus: namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepulchra ſanctorũ vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum, alios rotare caput, & poſt tergum terram vertice tangere, ſuſpenſiſque pede feminis, veſtes defluere in

faciem. Miſerebatur omnium: & per ſingulos effuſis lacrymis, Chriſti clementiam deprecabatur. Et ſicut erat invalida, aſcendit pedibus montem: in cujus duabus ſpeluncis, perſecutionis & famis tempore, Abdias Propheta cẽtum Prophetas aluit pane & aqua. Inde cito

3 Reg. 18 *Mat. 2.* *Luc 4.* *Ioan. 6.*

itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Chanaan, & Capharnaum, ſignoru ejus familiares: locum Tyberiadis, navigante Domino ſanctificatum: & ſolitudinem, in qua multa populorum millia paucis ſaturata ſunt panibus, & de reliquiis veſcẽtium repleti ſunt cophini duodecim tribuum Iſraël. Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus eſt Dominus. Aſpiciebat procul montes Hermon

Mat. 71. *Iud 4.* *Luc. 7.*

& Hermonim, & campos latiſſimos Galilææ, in quibus Siſara & omnis exercitus ejus, Barach vincente, proſtratus eſt. Torrens Ciſon, qui mediam planitiem dividebat, & oppidum juxta Naim, in quo viduæ ſuſcitatus eſt filius, monſtrabat. Dies me prius, quàm ſermo, deficiet, ſi voluero cuncta percurrere, quæ Pau-

Iud. 15.

la venerabilis fide incredibili pervagata eſt. Tranſibo ad Ægyptum, & inter Sochoth atque fontem Samſon, quem de molari maxillæ dente produxit, ſubſiſtam parumper, & arentia ora colluam, ut refocillatus videam Moraſthim, ſepulchrum quondam Micheæ Prophetæ, nunc Eccleſiam. Et ex latere derelinquam Choreos, & Getheos, Mareſa, Idumæã, & Lachis: & per arenas molliſſimas pergentium veſtigia ſubtrahentes, latamque eremi vaſtitatem, veniam ad Ægypti fluvium Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Ægypti trãſeã civitates, quæ loquuntur linguâ Chananitide, & terram Geſſen, & campos Taphneos, in quibus fecit Deus mirabilia; Et urbẽ

No, quæ poſteà verſa eſt in Alexandriam: & oppidum Domini Nitriam, in quo puriſſimo virtutum nitro ſòrdes lavantur quotidiè plurimorum. Quod cùm vidiſſet, occurrente ſibi ſancto & venerabili Epiſcopo Iſidoro confeſſore, & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos ſacerdotalis & leviticus ſublimat gradus, lætabatur quidem ad gloriam Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arſenios, Serapionas, & reliqua columnarum Chriſti nomina? cujus non intravit cellulam? quorum pedibus non advoluta eſt? Per ſingulos ſanctos Chriſtum ſe videre credebat & quidquid in illos contulerat, in Dominũ ſe contuliſſe lætabatur. Mirus ardor, & vix in feminâ credibilis fortitudo. Oblita ſexus & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis ſuis habitare cupiebat: & forſitã, cunctis eam ſuſcipientibus impetraſſet, ni majus ſanctorum locorum retraxiſſet deſiderium. Atque propter ferventiſſimos æſtus, de Peluſio Majomam navigatione perveniens, tanta velocitate reverſa eſt, ut avem putares. Nec multò poſt in ſancta Bethlehẽ manſura perpetuò, anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donec extrueret cellulas ac monaſteria, & diverſorum peregrinorum juxta viam conderet manſiones, in quâ Maria & Ioſeph hoſpitium non invenerant. Hucuſque iter ejus deſcriptum ſit, quod cum multis virginibus, & filia comite peragravit. Nũc virtus latiùs deſcribatur, quæ ipſius propria eſt: & in qua exponenda, Deo judice ac teſte profiteor, me nihil addere, nihil in majus attollere more laudantium: ſed ne rerum excedam fidem, multa detrahere, & ne apud detractores, & genuino

me ſemper dente rodentes fingere puter, & cornicem Æſopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Chriſtianorum virtus eſt, tanta ſe humilitate dejecit, ut qui eam non vidiſſet, & pro celebritate nominis videre geſtiſſet, ipſam eſſe non crederet, ſed ancillularum ultimam. Et cùm frequentibus choris virginũ cingeretur, & veſte, & voce, & habitu, & inceſſu minima omnium erat. Numquam poſt viri mortem uſque ad diem dormitionis ſuæ cum ullo comedit viro, quamvis eum ſanctum & in põtificali ſciret culmine conſtitutũ. Balneas, niſi periclitans, non adiit. Mollia, etiã in graviſſimâ febre, lectuli ſtrata non habuit ſed ſuper duriſſimam humum, ſtratis ciliciolis quieſcebat: ſi tamen illa quies dicenda eſt, quæ jugibus penè orationibus dies noctesq; jungebat: illud implens de pſalterio: Lavabo per ſingulas noctes lectum meum: lacrymis meis ſtratum meum rigabo. In qua fontes crederes lacrymarum: ita levia peccata plangebat ut illam graviſſimorũ criminum crederes ream. Cúmque à nobis crebriùs moneretur, ut parceret oculis, & eos ſervaret Evangelicæ lectioni, ajebat: Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptũ purpuriſſo, & ceruſſa, & ſtibio ſæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis. Longus riſus, perpeti compenſandus eſt fletu. Mollia linteamina, & ſerica pretioſiſſima, aſperitate cilicij commutanda. Quæ viro, & ſæculo placui, nunc Chriſto placere deſidero. Si inter tales tantaſque virtutes caſtitatem in illâ voluero prædicare, ſuperfluus videar: in qua, etiam cùm ſæcularis eſſet, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita ſe geſſit, ut numquam de illa etiam maledicorum quidquam auderet fama cõfin-

gere. Nihil animo ejus clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen ſuperbos & gloriolam quærẽtes, faſtidio deſpiciebat. Si pauperem videbat, ſuſtentabat: ſi divitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas ſola excedebat modum. Et uſuras tribuens, verſuram quoque ſæpiùs faciebat, ut nulli ſtipem rogantium denegaret. Fateor errorẽ meum: cùm in largiendo eſſet profuſior, arguebam, illud proferens de Apoſtolo: Non ut aliis refrigerium, vobis autem tribulatio: ſed ex qualitate in hoc tempore, ut veſtra abundantia ſit ad illorum inopiam & illorum abundantia ſit ad veſtram inopiam. Et hoc de Evangelio Salvatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et providendum eſſe, ne quod libenter faceret ſemper facere non poſſet: multaque hujuſcemodi, quæ illa mirâ verecundia, & ſermone parciſſimo diſſolvebat, teſtem invocãs Deum, ſe pro illius nomine cuncta facere: & hoc habere voti ut mendicans ipſa moreretur: ut unum nummũ filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſindone involveretur. Ad extremum inferebat: Ego, ſi petiero multos inveniam, qui mihi tribuant: iſte mendicans ſi à me non acceperit, qui ei poſſum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit: à quo ejus anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari eſſe cupiebam: ſed illa ardentior fide, toto Salvatori animo jungebatur: & pauperem Dominum pauper ſpiritu ſequebatur, reddens ei quod acceperat, pauper pro ipſo effecta. Denique conſecuta eſt, quod optabat: & in grandi ære alieno filiam dereliquit: quod hucuſque debens, non ſuis viribus, ſed Chriſti ſe confidit miſericordiâ reddituram. Solent pleræque

2 Cor. 8.

Luc. 3.

Liberalitas Paulæ erga pauperes

matronarum buccinatoribus ſuis dona conferre,& in paucos largitate profusâ, manum à ceteris retrahere: quo illa omnino carebat vitio. Ita enim ſingulis ſuam pecuniam dividebat, ut ſingulis neceſſarium erat, non ad luxuriam, ſed ad neceſſitatem. Nemo ab eâ pauperum vacuus reverſus eſt. Quod obtinebat non divitiarum magnitudine,ſed prudētia diſpenſandi,illud ſemper replicans: Beati mi-
Matt. 5 ſericordes, quoniam ipſi miſericordiam con-
Ecclef 3. ſequentur. Et:Sicut aqua extinguit ignem,ita eleemoſyna extinguit peccatum. Et: Facite
Luc. 16. vobis amicos de iniquo māmonâ,qui vos recipiāt in æterna tabernacula.Et:Date eleemo-
Luc. 11. ſynam,& ecce omnia munda ſunt vobis. Et: verba Danielis, regem Nabuchodonoſor monentis, ut eleemoſynis redimeret peccata ſua,
Dan. 4. Nolebat in his lapidibus pecuniā e.Fundere, qui cum terra & ſeculo tranſituri ſunt, ſed in vivis lapidibus,qui volvuntur ſuper terram,de quibus in Apocalypſi Joannis, civitas magni Regis extruitur:quos in ſaphirum,& ſmarag-
*Apoc.*21 dum,& jaſpidem,& ceteras gemmas eſſe vertendos, ſcriptura commemorat. Verùm hæc poſſunt eſſe communia cū multis?& ſcit dia-
*Pſal.*54. bolus,non in ſummo virtutū culmine poſita. Unde loquitur ad Dominum. Poſt amiſſā Job ſubſtantiam,poſt everſam domū,poſt liberos interfectos,corium pro corio, & omnia, quæ
Job 2. habuerit homo, dabit pro anima ſua. Sed extende manum tuam,& tange oſſa ejus & carnes,niſi in faciē benedixerit tibi.Scimus pleroſque dediſſe eleemoſynam, ſed de proprio corpore nihil dediſſe:porrexiſſe egētibus manum,ſed carnis voluptate ſuperatos:dealbaſſe
*Mat.*13. ea,quæ foris erant,& intus plenos fuiſſe oſſibus mortuorum.At non Paula talis:quæ tāræ

continentiæ fuit, ut propè menſurã excederet & debilitatem corporis nimiis jejuniis, ac labore contraheret: quæ, exceptis diebus feſtis, vix oleũ in cibo caperet: ut ex hoc uno æſtimetur, quid de vino, & ligamine, piſcibus, & lacte, & melle, & ovis, & reliquis quæ guſtui ſuavia ſunt, judicarit. In quibus ſumendis quidã ſe abſtinentiſſimos putãt: & ſi his ventrem ingurgitaverint, tutam pudicitiã ſuſpicantur. Semper quidem virtutes ſequitur invidia, feriuntque ſummos fulgura montes. Nec mirũ, ſi hoc de hominibus loquar, cùm etiã Dominus noſter Phariſæorum zelo ſit crucifixus, & omnes ſancti æmulos habuerint: in paradiſo quoquaque ſerpens fuerit cujus invidiâ mors introivit orbem terrarum. Suſcitaverat ei in Domino Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, ne ſe extolleret: & quaſi quodam ſtimulo carnis ſæpiùs admonebat, ne magnitudo virtutum altiùs raperet, & aliarum vitiis feminarum ſe in excelſo crederet conſtitutã. Ego aiebam livori eſſe cedendum, & dandum inſaniæ locum; quod feciſſet Jacob in fratre ſuo Eſau, & David in pertinaciſſimo inimicorum Saul: quorum alter in Meſopotamiam fugerit, alter ſe Allophylis tradiderit, malens hoſtibus, quàm invidis, ſubjacere. At illa reſpondebat: Juſtè hæc diceres, ſi diabolus contra ſervos Dei & ancillas non ubique pugnaret, & ad omnia loca fugientes nõ præcederet: ſi non ſanctorum locorum amore retineret, & Bethlehem meam in aliâ reperire poſſem parte terrarum. Cur enim non patientiâ livorem ſuperem? Cur non humilitate frãgam ſuperbiam & percutienti maxillam offeram alteram? dicente Apoſtolo Paulo: Vincite in bono malũ. Nonnè Apoſtoli gloriabantur,

Sancti æmulos habent.
Sap. 2.
3. Reg. 11
2. Cor. 12
Gen. 28.
Rom. 12.
Act. 5.
Philip. 2

quando pro Domino ſunt paſſi contumeliam? Nonne ipſe Salvator humiliavit ſe, formam ſervi accipiens, & factus eſt obediēs Patri uſque ad mortem, & mortem crucis, ut nos ſuâ paſſione ſalvaret: Iob niſi certaſſet, & viciſſet in prælio non accepiſſet coronā juſtitiæ, nec audiſſet à Domino: Putas me aliter locutum
Iob.41. tibi, quàm ut appareres juſtus? Beati dicuntur
Mat 5. in Evangelio, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiā. Secura ſcit conſcientia, quòd non propter peccata patiamur, & afflictio in ſæculo, materia præmiorum eſt. Si quando
Pſal.38. procacior fuiſſet inimicus, & uſque ad verborum jurgia proſiliſſet, illud pſalterij decā-
Pſal.37. tabat: Cùm conſideret adverſum me peccator, obmutui, & ſilui à bonis: Et ruiſus: Ego autem quaſi ſurdus non audiebam, & quaſi mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore
Deut.13 ſuo increpationes. In tentationibus, Deuteronomij verba volvebat: Tentat vos Dominus Deus veſter, ut ſciat ſi diligatis Dominum Deum veſtrum de toto corde veſtro, & de tota anima veſtra. In tribulationibus & anguſtiis,
Eſai.2. Eſaiæ replicabat eloquia: Qui ablactati eſtis à lacte, qui abſtracti ab ubere, tribulationē ſuper tribulationem expectate, ſpem ſuper ſpē: adhuc puſillum propter malitiam labiorum, propter linguam malignam. Et ſcripturæ teſtimoniū in conſolationem ſuam ediſſerebat: Ablactatorum eſſe, eorum ſcilicet, qui ad virilem ætatem perveniſſent, tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinere, ut ſpem ſuper ſpem mereantur accipere: Scientes quoniam
Rom. 2. tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit. Et: Quod ſi is, qui fo-

ris eſt, homo noſter corrumpatur: ille, qui intus eſt, innovetur: & in præſentiarum leve & momentaneum tribulationis veſtræ æternum gloriæ pondus operatur in vobis, non aſpiciẽtibus quæ videntur, ſed quæ non vidẽtur. Quę enim videntur, tumporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. Nec longum fore tempus, etiam ſi humanæ impatientiæ tardum videantur, quin Dei ſtatim videatur auxiliũ, dicentes: Tempore opportuno exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tibi. Nec doloſa labia, & linguas iniquorum eſſe metuendas, cùm Domino adjutore lætemur, & ipſum debeamus audire per Prophetam monentem: Nolite timere opprobia hominum & blaſphemias eorum nè metueritis. Sicut enim veſtimentum, ſic comedit eos vermis: & ſicut lanam, ſic devoravit eos tinea. Et: Per patientiam veſtram poſſidebitis animas veſtras. Et: Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Et alibi: Tribulationem ſuper tribulationem ſuſtinere, ut patienter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir multum prudens. Qui autem puſillanimis eſt, vehementer inſipiens. In languoribus, & crebrâ infirmitate dicebat: Quando infirmor, tunc fortior ſum. Et: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus donec mortale hoc induat immortalitatem, & corruptivum hoc veſtiatur incorruptione. Et iterum: Sicut ſuperabundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio. Ac deindè: Ut ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & cõſolationis. In mœrore cantabat: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, ſaluta-

2. Cor 4. *Eſa.* 51. *Luc.* 21. *Rom.* 8. *Prov.* 14 *2. Cor* 12 *2. Cor.* 4. *1. Cor.* 15 *2. Cor.* 1. *Pſal.* 42.

re vultus mei, & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et iterùm: Qui vult animam ſuam ſalvam facere, perdet eam Et: Qui perdiderit
Luc. 9. animam ſuam propter me ſalvam eam faciet. Quando diſpendia rei familiaris, & everſio totius patrmionij nũciabatur, aiebat: Quid enim prodeſt homini, ſi totum mũdum lucrifecerit,
Matt. 9. & animæ ſuæ damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?
Iob. Et: nudus exivi de utero matris meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ ſunt in mundo, Quoniam omne, quod in mundo eſt, deſiderium carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ hujus: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo. Et: mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Scio ei ſcriptas infirmitates graviſſimas liberorum, & maximè Toxotij ſui, quem diligebat plurimũ: Cúmque illud virtute compleſſet, Turbata ſum, &
Pſal. 76.
Mat. 10. non ſum locuta, in hæc verba prorupit? Qui amat filium, aut filiam plus quàm me, non eſt me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Poſſide Domine filios mortificatorum, qui
Pſal. 79. pro te quotidiè mortificant corpora ſua. Novi ſuſurronem quemdam, (quod genus hominum pernicioſiſſimum eſt) quaſi benevolum nunciaſſe, quòd pro nimio fervore virtutum quibuſdam videretur inſana, & cerebrum illius dicerent confovendum. Cui illa reſpõdit:
1. Cor 4.
1. Cor, 11 Theatrum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus. Et: Nos ſtulti propter Chriſtũ, ſed ſtultum Dei ſapientius eſt hominibus. Undè & Salvator loquitur ad Patrem: Tu ſcis in-

ſipientiam meam. Et iterùm: Tamquam prodigium factus ſum multis, & tu adjutor fortis. Ut jumentũ factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. Quem in Evangelio & propinqui quaſi mentis impotem ligare cupiebant, & adverſarij ſugillabant, dicentes: Dæmonium habet, & Samaritanus eſt. Et: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Sed nos audiamus Apoſtolorum cohortantem: Hæc eſt gloria noſtrâ, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: quoniam in ſanctitate, & ſinceritate, & in gratia Dei converſati ſumus in mundo. Et Dominum dicentem ad Apoſtolos: Ideò mundus odit vos, quoniam non eſtis de mundo, Si enim eſſetis de mundo: amaret utique mundus quod ſuum erat. Et ad ipſum Dominum verba vertebat: Tu noſti cordis abſcondita, & hæc omnia venerunt ſuper nos, nec ſumus obliti tui, nec iniquè egimus in teſtamẽto tuo: nec averſum eſt retrorſum cor noſtrum. Et propter te mortificati ſumus tota die: reputati ſumus ut oves occiſionis. Sed Dominus auxiliator meus: nõ timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Fili honora Dominũ & confortaberis, & extra Dominum nullum timueris. His & talibus teſtimoniis, quaſi armatura Dei, & adverſus omnia quidem vitia, ſed præcipuè inſtruebat ſe contra invidiã ſævientem: & patiendo injurias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Denique uſque ad diem mortis, & hujus patientia, & aliorum zelus omnibus patuit, qui ſuum rodit auctorem: & dum æmulum lædere nititur, in ſemetipſum proprio furore bacchatur. Dicam & de ordine monaſterij, quomodo ſanctorum continentiam in ſuum verterit lucrum. Seminabat carnalia, ut meteret ſpiritualia: dabat terrena,

P. 68. 70 & 71. *Marc.* *Ioan. 8.* *Matt. 1.* *2. Cor. 1.* *Ioan. 15.* *Pſal. 43.* *Pſ. 117.* *Prov. 7.*

ut cæleſtia tolleret: brevia concedebat, ut pro his æterna mutaret. Poſt virorum monaſterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diverſis provinciis cõgregarat, tam nobiles, quàm medij & infimi generis, in tres turmas monaſteriaque diviſit: ita dumtaxat, ut in opere & in cibo ſeparatæ, pſalmodiis & orationibus jungerentur. Poſt Alleluia cantatum, (quo ſigno vocabantur ad collectam) nulli reſidere licitum erat: ſed prima, ſeu inter primas veniens, ceterarum operiebatur adventum, pudore & exemplo ad laborem eas provocans, non terrore. Manè horâ tertiâ, ſextâ, nonâ, veſpere noctis medio, per ordinem pſalterium cantabant. Nec licebat cuiquam ſororum ignorare pſalmos, & non de ſcripturis ſanctis quotidie aliquid diſcere. Die tantùm Dominico ad Eccleſiam procedebant, ex cujus habitabant latere, & unumquodque agmen matrem propriam ſequebatur atque inde pariter revertentes, inſtabant operi diſtributo, & vel ſibi, vel ceteris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittebatur de domo ſua habere comitem: nè veterum actuum memor, & laſcivientis infantiæ errorem refricaret antiquum, & crebra confabulatione renovaret. Unus omnium habitus. Linteamine ad tergendas ſolùm manus utebantur. A viris tanta ſeparatio, ut à ſpadonibus quoque eas ſejungeret, nè ullam daret occaſionem linguæ maledicæ, quæ ſanctos carpere ſolita eſt in ſolatium delinquendi: Si qua vel tardior veniebat ad pſalmos, vel erat in opere pigrior, variis eam modis aggrediebatur: Si erat iracunda, blanditiis: ſi patiens, correptione: illud Apoſtoli imitans: Quid vultis: in virga veniam ad vos, an in

Paula virorum & virginum monaſteria cõſtruxit.

Collecta dicitur oratio quæ fit poſt populum congregatum.

Paula virgines Deo conſecratas omnimo à virorum cõſortio ſeparabat.

ſpiritu lenitatis, & manſuetudinis? Excepto victu & veſtitu, nullam habere quidquam patiebatur, dicente Paulo: Habentes victũ & veſtitũ, his contenti ſumus: nè cõſuetudine plus habendi præberet locum avaritiæ: quæ nullis expletur opibus, & quantò ampliùs habuerit plus requirit; & neque copiâ, neque inopia minuitur. Jurgãtes inter ſe, ſermone leniſſimo fœderabat. Laſcivientem adoleſcentularum carnem crebris & duplicatis frãgebat jejuniis malens eis ſtomachum dolere, quam mentem. Si vidiſſet aliquam comptiorem, contractione frontis, & vultus triſtitiâ arguebat errantem, dicens. Munditiam corporis, atque veſtitus, animæ eſſe immunditiam, & turpe verbum, atque laſcivum, numquam de ore virgineo proferendum; quibus ſignis libidinoſus animus oſtenditur; & per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonſtrantur. Quã linguoſam, garrulam, & procacem, rixiſque perſpexerat delectari, & ſæpiùs commonitam nolle converti, inter ultimas & extra cõventum ſororum, ad fores triclinij orare faciebat, & ſeparatim cibum capere; ut, quam objurgatio non correxerat, emendaret pudor. Furtum quaſi ſacrilegium deteſtabatur; & quod inter ſæculi homines vel leve putatur, vel nihil, hoc in monaſteriis graviſſimum dicebat eſſe delictum. Quid memorem clementiam, & ſedulitatẽ in ægrotantes, quas miris obſequiis, & miniſteriis confovebat? Cúmque aliis languentibus largè præberet omnia, & eſum quoque exhiberet carnium: ſi quando ipſa ægrotaſſet, ſibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiã, in ſe duritiam commutabat. Nulla juvenum puellarum, ſano & vegetò corpore, tantæ ſe

1. Cor 4.

1. Tim. 6

Munditia veſtitus eſt animæ immunditia.

Furtum in monaſteriis graviſſimum peccatũ.

dederat continentiæ, quantæ ipſa fracto, & ſenili, debilitatoque corpuſculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, ut ſibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus ſum. Menſe Julio ferventiſſimis æſtibus incidit in ardorem febris, & poſt deſperationem cùm Dei miſericordiâ reſpiraſſet; & medici perſuaderent, ob refectionem corporis vino opus eſſe tenui, & parco, nè aquam bibens in hydropem verteretur; & ego clam beatum Papam Epiphanium rogarem, ut eam moneret, immò compelleret vinum bibere; illa, ut erat prudens & ſolertis ingenij, ſtatim ſenſit inſidias, & ſubridens meum eſſe, quod ille diceret, intimavit. Quid plura? cùm beatus pontifex poſt multa hortamenta exiſſet foras, quærenti mihi quid egiſſet, reſpondit: Tantũ profeci, ut ſeni homini penè perſuaſerit, nè vinum bibam. Hæc refero, non quòd inconſideranter, & ultra vires ſumpta onera probem, monente ſcripturâ: Super te onus nè levaveris; ſed quòd mentis ejus ardorem, & deſiderium fidelis animæ, ex hac quoque probare velim perſeverantiâ, decantantis: Sitivit anima mea in te, quàm multipliciter tibi caro mea. Difficile eſt modum tenere in omnibus, & verè, juxta philoſophorum ſententiã *μεσότης ἡ ἀρετὴ, κακία ὑπερβολὴ πέλεται*: id eſt: Modus virtus eſt, vitium nimietas reputatur. Quod nos unâ & brevi ſententiolâ exprimere poſſumus: Nè quid nimis. Quæ in cõtemptu ciborum tantam habebat pertinaciã, in luctu mitis erat, & ſuorum mortibus frangebatur, maximè liberorum. Nam & in viri, & filiarum dormitione, ſemper periclicata eſt. Et cùm os, ſtomachumque ſignaret; & matris dolorem, crucis niteretur

Prov 13
Pſal. 62.
Signum crucis.

impreſſione lenire, ſuperabatur affectu: & crudelem mentem, parentis viſcera conſternabant: animoque vincens, fragilitate corporis vincebatur. Quam ſemel languor arripiens, *Rom.7.* longo tempore poſſidebat, ut & nobis inquietudinem, & ſibi diſcrimina afferret: in quo illa lætabatur, per momenta commemorans: Miſer ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem ſcribere. Teſtor Jeſum, cui illa ſervivit, & ego ſervire cupio, me utramque in partem nihil fingere, ſed quaſi *1.Tim.4* Chriſtianum de Chriſtiana, quæ ſunt vera, proferre, id eſt, hiſtoriam ſcribere, non panegyricum: & illius vitia, aliorum eſſe virtutes. Vitia loquor ſecundum animum meum, & omnium ſororum ac fratrum deſiderium, qui illam diligimus, & abſentem quærimus. Cæterùm illa implevit curſum ſuum, fidemque ſervavit, & nunc fruitur corona juſtitiæ, ſequiturque Agnum, quocumque vadit. Saturatur, quia eſurivit, & læta *1.Tim.4* decantat: Sicut audivimus, ita & vidimus in *Apoc.4.* civitate Domini virtutum, in civitate Dei *Pſal.47* noſtri. O beata rerum commutatio! flevit *Hier.2.* ut ſemper rideret. Deſpexit lacus contritos, ut fontem Dominum reperiret. Veſtita cilicio eſt, ut nunc albis veſtimentis uteretur, & diceret: Scidiſti ſaccum meum, & induiſti me lætitiâ. Cinerem ſicut panem manducabat, & *Pſal.25.* potionem ſuam cum fletu miſcebat, dicens: *Pſ 101.* Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, ut in æternũ pane Angelorum veſceretur, & caneret: Guſtate, & videte quoniam ſuavis *Pſ.41 33* eſt Dominus. Et: Eructavit cor meum verbum *Pſal.44.* bonum, dico ego opera mea regi. Et Eſaiæ, *Eſa. 65.* immò Domini per Eſaiam in ſe cerneret ver-

ba compleri: Ecce qui ſerviunt mihi manducabunt, vos autem eſurietis. Ecce, qui ſerviunt mihi bibent, vos autē ſitietis. Ecce, qui ſerviunt mihi, lætabuntur: vos autem cōfundemini. Ecce, qui ſerviunt mihi, exultabunt: vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem ſpiritus ululabitis. Dixeram, lacus eam ſemper fugiſſe contritos, ut fontem Dominum reperiret, ut poſſet læta
Pſal. 41. cantare: ſicut cervus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus: Quando veniā, & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breviter, quomodo hæreticorum cœnoſos devitaverit lacus, & eos inſtar habuerit ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, ut ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccavit infans, ut à dæmone corripiatur? In quâ ætate reſurrecturi ſumus? Si ipsâ, qua morimur: ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit: ſi in altera, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios. Diverſitas quoque ſexus
Sap. 9. maris ac feminæ erit, aut non erit. Si erit, ſequentur & nuptiæ, & concubitus, ſed & generatio: ſi non erit, ſublata diverſitate ſexus, eadem corpora non reſurgent: aggravat enim terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: ſed tenuia erunt, & ſpiritualia, dicente
1. Cor. 5. Apoſtolo: Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædā vitia & antiqua peccata in corpora eſſe delapſas, & pro diverſitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari; ut vel corporum ſanitate gauderent, & parentum divitiis, ac nobilitate; vel in morbidas carnes, & domos inc-

pum venientes, pœnas priſtinorum luerent delictorum, & præſenti ſæculo atque corporibus, quaſi carcere, clauderentur. Quod cùm audiſſet, & ad me retuliſſet, indicans hominem, mihique incubuiſſet neceſſitas nequiſſimæ viperæ ac mortiferæ beſtiæ reſiſtendi, de quibus pſalmiſta commemorat, dicens: Ne tradas beſtiis animas confitentium tibi. Et: Increpa Domine beſtias calami, qui ſcribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, & elevant in excelſum os ſuum; conveni hominem, & orationibus ejus, quam decipere nitebatur, brevi interrogatione concluſi, dicens: Utrum crederet futuram reſurrectionem mortuorum, an non? Qui cùm ſe credere reſpondiſſet, intuli: Eadem reſurgent corpora, an altera? Cùm dixiſſet, eadem; ſciſcitatus ſum: In eodem ſexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, & inſtar colubri huc atque illuc transferenti caput, nè feriretur. Quia, inquam, taces, ego mihi pro te reſpondebo, & conſequentia inferam. Si non reſurget mulier, ut mulier, neque maſculus, ut maſculus; non erit reſurrectio mortuorum; quia ſexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem ſexus & membra non fuerint; ubi erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtant & membris? Porrò ſi corporum non fuerit reſurrectio, nequaquam erit reſurrectio mortuorum. Sed & illud, quod de nuptiis objicis: Si eadem membra fuerint, ſequi nuptias, à Salvatore diſſolvitur. Erratis neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei; in reſurrectione enim mortuorum, non nubent, neque nubentur, ſed erunt ſimiles Angelorum. Ubi dicitur, nō nubent neque nubentur, ſexuum diverſitas demonſtratur.

Pſal. 73. & 67.

Corpora eadem reſurgere.

Mat. 20. *Luc.* 20.

Nemo enim de lapide,& ligno dicit:Non nubent,neque nubentur, quæ naturam nubendi non habent:ſed de iis, qui poſſint nubere, & gratiâ Chriſti ac virtute non nubant. Quòd ſi oppoſueritis: quomodo ergo erimus ſimiles Angelorum, cùm inter Angelos non ſit maſculus,& femina? breviter auſculta. Non ſubſtantiam nobis Angelorum, ſed converſationem, & beatitudinem Dominus repromittit. Quomodo & Joannes Baptiſta,antequam decollaretur,Angelus appellatus eſt, & omnes ſancti,ac virgines Dei, etiam in iſto ſæculo vitam in ſe exprimunt Angelorum. Quando enim dicitur:Eritis ſimiles Angelorum:ſimili-
Luc.7. tudo promittitur non natura mutatur.Simulque reſponde, quomodo illud interpreteris, quòd Thomas Domini reſurgentis, palpaverit manus,& viderit lanceâ latus ejus perfora-
Io.20.21 tum? Et Petrus in littore ſtantem viderit Do-
Luc. 24. minum,& partem aſſi piſcis, ac favum mellis comedentem? Qui ſtabat, profectò habebat pedes,Qui monſtravit latus vulneratum,utique & ventrem, & pectus habuit,ſine quibus non ſunt latera ventri & pectori cohærentia. Qui locutus eſt,linguâ & palato ac dentibus loquebatur.Sicut enim plectrum chordis, ita lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit ſonum.Cujus palpatæ ſunt manus,conſequēter & brachia habuit. Cùm igitur omnia mēbra habuiſſe dicatur;neceſſe eſt,ut totū corpus habuerit, quod conficitur ex membris, non utique femineum, ſed virile, id eſt, ejuſdem ſexus, in quo mortuus eſt. Quòd ſi obtenderis:Ergo & nos poſt reſurrectionem comedemus? Et quomodo clauſis ingreſſus eſt januis,contra naturam pinguium, & ſolidorum corporum. Audies: Noli propter cibum

Chriſtus poſt reſurrectionem contra corporū naturā.

reſurrectionis

reſurrectionis fidem, in calumniam trahere. Nam & archiſynagogi filiæ reſuſcitatæ juſſit cibum dari; & Lazarus quatriduanus mortuus, cum ipſo ſcribitur iniſſe convivium, nè reſurrectio eorum phantaſma putaretur. Sin autem clauſis ingreſſus eſt januis, & idcircò ſpirituale & aëreum corpus niteris approbare: ergo & antequam pateretur, quia contra naturam graviorum corporum ſuper mare ambulavit, ſpirituale corpus habuit. Et Apoſtolus Petrus, qui & ipſe ſuper aquas pendulo inceſſit gradu ſpirituale corpus habuiſſe credendus eſt; cùm potentia magis & virtus oſtendatur Dei, quando fit aliquid contra naturam. Et ut ſcias, in ſignorum magnitudine non naturæ mutationem, ſed Dei omnipotentiam demonſtrari; qui ambulabat fide, cœpit infidelitate mergi, niſi eum manus Domini ſublevaſſet, dicentis: Modicæ fidei, quare dubitaſti? Miror autem te obdurare frontem, loquente Domino, inter digitum tuum huc, & tange manus meas; & porrige manum tuam, & mitte in latus meum; & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Et alibi: Videte manus meas, & pedes meos, quia ipſe ego ſum. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et cũ hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & pedes. Oſſa audis, & carnem & pedes, & manus; & globos mihi Stoicorum, atque aërea quædam deliramenta confingis. Porrò ſi quæris cur infans à dæmone corripiatur, qui peccata non habuit: aut in quâ ætate reſurrecturi ſimus, cùm diversâ ætate moriamur: ingratis ſuſcipies. Judicia Dei abyſſus multa. Et: O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quã inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtiga-

januis clauſis eſt ingreſſus.
Ioan. 20.
Marc 5.
Joan. 11.
Mat. 14.
Ioan. 20
Luc. 24.
Pſal. 14.
Rom. 11.

biles viæ ejus. Quis enim cognovit ſenſus Domini; aut quis conſiliarius ejus fuit? Ætatum autem diverſitas non mutat corporum veritatem: Cùm enim corpora quotidie noſtra fluāt, & aut creſcant, aut decreſcant: ergo tot erimus homines, quot quotidiè commutamur: aut alius fui, cùm decem annorum eſſē, alius cùm triginta, alius cùm quinquaginta, alius, cùm jam toto cano capite ſum? Igitur juxta Eccleſiarum traditiones, & Apoſtolum Paulum, illud eſt reſpondendum; quòd in virum perfectum, & in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti reſurrecturi ſumus, in qua & Adam Judæi conditum autumant, & Dominum Salvatorem legimus ſurrexiſſe; & multa, quæ de utroque teſtamento in ſuffocationem hæretici protuli. Ex quo die ita cœpit hominem deteſtari, & omnes, qui ejuſdem dogmatis erant, ut eos voce publicâ hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non ut breviter hæreſim confutarem: cui multis voluminibus reſpondendum eſſet, ſed ut fidem tantæ feminæ oſtenderem, quæ maluit inimicitias hominum ſubire perpetuas, quàm Dei offenſam amicitiis noxiis provocare. Dicam ergo, ut cœperam nihil ingenio ejus docilius fuit.

Qua ætate reſurgent homines.

Paula hæreticorū amicitias reiecit.

Hiſtoria fundamentum veritatis

Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illus præcepti: Audi Iſraël, & tace, Scripturas ſanctas tenebat memoriter. Et cùm amaret hiſtoriam, & hoc veritatis diceret fundamentum: magis tamen ſequebatur intelligentiā ſpirtualem, & hoc culmine ædificationem animæ protegebat. Denique compulit me, ut vetus, & novum Inſtrumentū cum filiâ, me diſſerente, perlegeret. Quod propter verecundiam negans, propter aſſidui-

:atẽ tamen,& crebras poſtulationes ejus pre-
ſtiti, ut docerem quod didiceram, non à me
pſo,id eſt,præſumptione, peſſimo præcepto-
e,ſed ab illuſtribus Eccleſiæ viris.Sicubi hæ-
itabam, & neſcire me ingenuè confitebar,
nequaquã mihi volebat acquieſcere: ſed jugi
nterrogatione cogebat,ut è multis variiſque
ſententiis, quæ mihi videretur probabiliòr,
ndicarẽ.Loquar & aliud,quod forſitan æmu-
lis videatur incredibile. Hebræam linguam,
quam ego ab adoleſcentiâ multo labore ac
udore ex parte didici,& infatigabili medita-
ione non deſero,nè ipſe ab eâ deſerar,diſce-
e voluit,& conſecuta eſt:ita ut pſalmos He-
braicè canere, & ſermonem abſque ullâ La-
inæ linguæ proprietate perſonaret: Quod
quidem uſque hodie in ſanctâ filiâ ejus Eu-
ſtochio cernimus:quæ ita ſemper adhæſit ma-
ri, & ejus obedivit imperiis, ut numquam
abſque eâ cubaret,numquam procederet,num-
quam cibum caperet, nè unum quidem num-
num haberet poteſtatis ſuæ,ſed & paternam,
& maternam ſubſtantiolam à matre diſtribui
pauperibus lætaretur, & pietatem in paren-
em, hereditatem maximam & divitias cre-
eret. Non debeo ſilentio præterire quanto
xultaverit gaudio, quòd Paulam, neptem
uam, ex Lætâ & Toxotio genitam,immò
oto & futuræ virginitatis repromiſſione
onceptam, audierat in cunis, & crepitacu-
is balbutiente linguâ.Alleluia cantare,aviæ-
ue & amitæ nomina dimidiatis verbis
rangere. In hoc ſolo patriæ deſiderium ha-
uit, ut filium, nurum, neptem renunciaſ-
e ſæculo, & Chriſto ſervire cognoſceret.
Quod & impetravit ex parte:nã neptis Chri-
ti, flammeo reſervatur: nurus æternæ ſe tra-

dens pudicitiæ, ſocrus operâ, fide, & eleemoſynis ſequitur, & Romæ conantur exprimere, quod Hieroſolymis illa complevit. Quid agimus anima? cur ad mortem ejus venire formidas? Jam dudum prolixior liber cuditur, dum timemus ad ultima pervenire, quaſi, tacẽtibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri poſſit occubitus. Hucuſque proſperis navigavimus ventis, & criſpantia maris æquora labens carina ſulcavit: nunc in ſcopulos incurrit oratio, & tumentibus fluctuum motibus, præſens utique noſtrum intentatur naufragium, ita ut cogamur dicere: Præceptor ſalvos nos fac, perimus. Et illud:
Luc. 8. Exurge, ut quid obdormis Domine? Quis
Pſal. 43. enim poſſit ſiccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in graviſſimam valetudinem: immò, quod optabat, invenit, ut nos deſereret, & plenius Domino jungeretur. In quo languore, Euſtochij filiæ probata ſemper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata eſt: ipſa aſſidere lectulo, flabellum tenere, ſuſtentare caput, pulvillum ſupponere, fricare pedes, manu ſtomachum confovere, mollia ſtrata componere, aquam calidam temperare, mappulam opponere, omnium ancillarum prævenire officia, & quidquid alia feciſſet, de ſua mercede putare ſubtractum. Quibus illa precibus, quibus lamẽtis & gemitu inter jacentem matrem & ſpecum Domini diſcurrit, nè privaretur tanto contubernio, nè illâ abſente viveret, ut eodem feretro portaretur? Sed ô mortalium fragilis, & caduca natura! &, niſi Chriſti fides nos extollat ad cælum, & æternitas animæ promittatur, cum beſtiis ac jumentis corporum una cõditio eſt, idem occubitus juſto & impio, bono & ma-

Pietas Euſtochii in Paulam.

lo, mundo ac immundo, ſacrificanti & non ſacrificanti. Sicut bonus, ità & qui peccat; ſicut qui jurat, ita & is, qui juramentũ metuit. Similiter & homines, & jumenta in favillam, & cinerem diſſolvuntur. Quid diu immoror, & dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentiſſima feminarum adeſſe mortem; & frigente aliâ parte corporis atque membrorum, ſolum animæ teporem in ſacro pectore palpitare: & nihilominus, quaſi ad ſuos pergeret, alienoſque deſereret, illos verſiculos ſuſurrabat: Domine, dilexi decorem domus tuæ. & locum habitationis gloriæ tuæ. Et: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abjecta eſſe in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Cúmque à me interrogaretur, cur taceret, cur nollet reſpondere, an doleret aliquid? Græco ſermone reſpondit, nihil ſe habere moleſtiæ, ſed omnia quieta & tranquilla perſpicere. Poſt hæc obmutuit, & clauſis oculis, quaſi jã mortalia deſpiceret, uſque ad expirationem animæ eoſdem repetebat verſiculos; ut quod dicebat, vix audire poſſemus, digitumque ad os tenẽs, crucis ſignum pingebat in labiis. Defecerat ſpiritus, & anhelabat in mortem; animaque erumpere geſtiens, ipſum ſtridorem, quo mortaliũ vita finitur, in laudes Domini convertebat. Aderant Hieroſolymarum & aliarum urbium Epiſcopi, & ſacerdotum inferioris gradus, ac levitarum innumerabilis multitudo; omne monaſterium, virginum & monachorum chori repleverant. Statimque ut audivit ſponſum vocantem: Surge, veni proxima mea, ſpecioſa mea, columba mea; quo-

Pſal. 25.

Pſal 83.

Obitus Paulæ narratio

Cant 2.

X 3

niam ecce hiems tranſiit & receſſit, pluvia abiit; ſibi læta, reſpondit: Flores viſi ſunt in
Pſal. 26. terrâ, tempus ſectionis advenit. Et: Credo videre bona Domini in terrâ viventiũ. Ex hinc non ululatus, non planctus, ut inter ſæculi homines fieri ſolet, ſed pſalmorum linguis
Pompa funebris. diverſis exanima concrepabant. Tranſlataque Epiſcoporum manibus, & cervicem feretro ſubjicientibus, cùm alij pontifices lampades cereóſque præferrent; alij choros pſallentiũ ducerent, in mediâ Eccleſiâ ſpeluncæ Salvatoris eſt poſita. Tota ad funus ejus Palæſtinarum urbium turba convenit. Quem monachorũ latentium in eremo cellula ſua tenuit? Quam virginum cubiculorum ſecreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali feminæ ultimum reddidiſſet officium. Viduæ, & pauperes, in exemplum Dorcadis, veſtes ab eâ præbitas oſtendebant. Omnis inopum multitudo matrem, & nutriciam ſe perdidiſſe clamabat. Quodque mirum ſit, nihil pallor mutaverat faciem, ſed ita dignitas quædam &
Oratio pro defunctis. gravitas ora compleverat, ut eam putares non mortuam, ſed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroque ſermone pſalmi in ordine perſonabant; non ſolùm triduo donec ſubter Eccleſiam, & juxta ſpecum Domini conderetur: ſed per omnem hebdomadam, cunctis
Pſ. 130. qui venerant, ſuum funus, & proprias credentibus lacrymas. Venerabilis virgo filia ejus Euſtochium, quaſi ablactata ſuper matrem ſuam, abſtrahi à parente non poterat: deoſculari oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, & ſe cum matre velle ſepelirі. Teſtis eſt Jeſus, nè unum quidem nummum ab eâ filiæ derelictum, ſed ut ante jam dixi, derelictum magnum æs alienum: & quod his

difficilius eſt, fratrum & ſororum immenſam multitudinem, quos & ſuſtentare arduum, & abjicere impium eſt. Quid hac virtute mirabilius feminā nobiliſſimæ familiæ, magnis quondam opibus, tanta fide omnia dilargitam, ut ad egeſtatem penè ultimā perveniret? Jactent alij pecunias, & in corbonam Dei æra congeſta, funalibuſque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quam *Pſal.* 64. quæ ſibi nihil reſervavit. Nunc illa divitiis fruitur, & iis bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderũt. Noſtram vicem dolemus, & invidere potius gloriæ ejus videbimur, ſi voluerimus diutiùs flere regnantem. Secura eſto Euſtochium, magnâ hæreditate ditata es. Pars tua Dominus: & quo magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata eſt. Non ſolum enim effuſio ſanguinis in confeſſione reputatur, ſed devotæ quoq; mẽtis ſervitus immaculata, quotidianum martyrium eſt. Illa corona de roſis & violis plectitur, iſta de liliis. Unde & in Cantico ſcribitur canticorũ: Fratruelis meus *Cant.* 7. candidus, & rubicundus, & in pace, & in bel- *Gen.* 1. lo eadem præmia vincentibus tribuens. Mater, inquam, tua audivit cum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam oſtendam tibi. Et per *Hier.* 50 48. Hieremiam Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylonis, & ſalvate animas veſtras. Hæc autem exiit de terra ſua, & uſque *Exod.* 15 ad diem mortis ſuæ non eſt reverſa in Chaldæam, nec ollas Ægypti, & jurulentias carniũ deſideravit, ſed choris comitata virgineis, civis eſt Salvatoris effecta: de parvula Bethlehem, celeſtia regna conſcendens, dicit ad verã *Ruth.* 1. Noëmi: Populus tuus, populus meus: &

Longum devoti martyrium.

Deus tuus, Deus meus. Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas, eodem, quem tu ſuſtines dolore, dictavi. Nam quotieſcumque ſtylum figere volui, & opus exarare promiſſum, toties obriguerũt digiti, cecidit manus, ſenſus elanguit. Unde & inculta oratio votum ſcribentis abſque ulla elegantia & verborum lepore teſtatus. Vale, ô Paula, & cultoris tui ultimam ſenectutem orationibus juva. Fides & opera tua Chriſto te ſociant: præſens facilius, quod poſtulas, impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla deſtruere poſſit vetuſtas. Incidi elogium ſepulcro tuo, quod huic volumini ſubdidi: ut quocumque noſter ſermo pervenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoſcat.

Invocat D. Hieronymus Paulam.

Sequitur titulus ſepulcri.

Scipio quam genuit, Pauli fudêre parentes,
Gracchorum ſoboles, Agamemnonis inclyta proles.
Hoc jacet in tumulo, Paulum dixêre priores,
Euſtochij genetrix, Romani prima ſenatus,
Pauperiem Chriſti, & Bethlemitica rura ſecuta
eſt.

In fronte ſpeluncæ.

Aſpicis anguſtum præciſâ rupe ſepulchrum?
Hoſpitium Paulæ eſt, celeſtia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamque relinquens,
Divitias ſobolem, Bethlemiti conditur antro.
Hic præſepe tuum Chriſte, atque hic myſtica Magi
Munera portantes hominique Deoque dedêre.

Dormivit ſancta & beata Paula, VII. Kal. Feb. tertiâ ſabbati poſt ſolis occubitum. Sepulta eſt V. Kal. earumdem, Honorio Auguſto ſexies & Areſtenio conſulibus. Vixit in ſancto pro-

poſito Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti. Omne vitæ tempus implevit annis quinquaginta ſex, menſibus octo, diebus viginti, & uno.

ARGUMENTUM.

Marcella Albinæ filia, nobilis Romana, priùs patre, mox ſeptimo à nuptiis menſe viro orbata, Cerealique conſule, eam in uxorem petente rejecto, ab Athanaſio: Petroque Alexandrinis Epiſcopis edocta, prima omnium Romæ monacha vitam profeſſa eſt: ubi à D. Hieronymo inſtructa, unà cum Principia ſanctiſſimè vixit. Ejus autem illud præcipuum facinus memoratur, quòd Origeniſtarum hæreſim ex Urbe expulerit, & Hieroſolymam pietatis ac religionis cauſa acceſſerit. Obiit paucis diebus poſt captam à Gothis Romam. Hujus nunc vitam elegantiſſimè ſcribit D. Hieronymus,

AD PRINCIPIAM virginem Marcellæ viduæ epitaphium.

EPISTOLA IX.

SÆpè, & multùm flagitas, virgo Chriſti Principia, ut memoriam ſanctæ feminæ Marcellæ litteris recolam, & bonum, quo diu fruiti ſumus, etiam ceteris noſcendum, imitandumque deſcribam. Satis doleo, quòd hortaris ſpontè currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui nè tibi quidem in ejus dilectione concedam: multóque plus accipiam, quàm tribuam beneficij, tantarum recordatione virtutum. Nam, ut hucuſque reticerem, & biennium præterirem ſilentio, non fuit diſſimulationis, ut malè exiſtimas, ſed triſtitiæ incredibilis, quæ ita meum oppreſſit animum, ut meliùs judicarem tacere impræſentiarum, quàm nihil dignum illius laudibus dicere. Neq; verò Marcellam tuam, immò meam; & ut ve-

rius loquar, noſtram, omniumque ſanctorum, & propriæ Romanæ urbis inclytum decus, inſtitutis rhetorum prædicabo, ut exponam illuſtrem familiam, alti ſanguinis decus & ſtẽmata per proconſules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illâ laudabo, niſi quod proprium eſt, & eo nobilius, quòd opibus & nobilitate contemptâ, facta eſt paupertate & humilitate nobilior. Orba patris morte, viro quoq; poſt nuptias ſeptimo menſe privata eſt. Cúmque eam. Cerealis, cujus clarum inter conſules nomen eſt, propter ætatem & antiquitatem familiæ, & inſignem, quòd maximè viris placere conſuevit, decorem corporis, ac morum temperantiam, ambitioſiùs peteret, ſuaſque longævus polliceretur divitias, & nõ quaſi in uxorem, ſed quaſi in filiam vellet donationem transfundere, Albinaque mater tam clarum præſidium viduatæ domus ultrò appeteret, illa reſpondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitiæ dedicare, utique maritum quærerem, non hereditatem. Illoque mandante, poſſe & ſenes diu vivere, & juvenes citò mori, eleganter luſit. Juvenis quidem poteſt citò mori, ſed ſenex diu vivere non poteſt. Qua ſententia repudiatus, exemplo ceteris fuit, ut ejus nuptias deſperent. Legimus in Evangelio ſecundùm Lucam: Et erat Anna prophetiſſa filia Phanuëlis de tribu Aſer: Et hæc provectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſuâ, & erat vidua annis octoginta quatuor, nec recedebat de templo, jejuniis, & obſecrationibus Domino ſerviens die ac nocte. Nec mirum, ſi videre meruit Salvatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus ſeptem annos ſeptem

Votũ caſtitatis.

Luc. 2.

menſibus,ſperare Chriſtum, & tenere, natum
confiteri,& in crucifixum credere, parvulum
non negare, & virum gaudere regnantem.
Non facio ullam inter ſanctas feminas diffe-
rentiam quod nonnulli inter ſanctos viros &
Eccleſiarum principes ſtultè facere conſue-
verunt:ſed illò tendit aſſertio:ut,quarum unus
eſt labor,unum & præmium ſit.Difficile eſt,in
maledicâ civitate, & in urbe, in qua orbis
quondam populus fuit,palmaque vitiorum,ſi
honeſtis detraherent,& pura ac munda macu-
larent,non aliquam ſiniſtri rumoris fabulam
contrahere.Unde quaſi rem difficillimam, &
penè impoſſibilẽ optat Propheta, potius quã
præſumit,dicens:Beati immaculati in via,qui
ambulant in lege Domini.Immaculatos in via *Pſal.* 18.
hujus ſæculi appellat, quos nulla obſceni ru-
moris aura macularit, qui opprobrium non
acceperint adverſus proximos ſuos.De quibus *Eſa.* 14.
& Salvator in Evãgelio:Eſto, inquit,benevo-
lus,ſive benè ſentiens de adverſario tuo, dum
es in via cum illo. Quis unquam de hac mu- *Mat.* 5
liere,quod diſpliceret,audivit,ut crederet.Quis
credidit ut non magis ſe ipſum malignitatis &
infamiæ condemnaret? Ab hac primùm con
fuſa gentilitas eſt,dum omnibus patuit, quæ
eſſet viduitas Chriſtiana,quam & conſcientia
& habitu promittebat. Illæ enim ſolent pur-
puriſſo & ceruſsâ ora depingere,ſericis nitere
veſtibus, ſplendere gemmis,aurum portare
cervicibus, & auribus perforatis rubri maris
pretioſiſſima grana ſuſpendere,fragrare, muſ-
co muro,maritos ita plangere, ut tandem do-
minatu eorum ſe caruiſſe lætentur, quærant-
que alios, non quibus juxta Dei ſententiam
ſerviant, ſed quibus imperent. Unde & pau-
peres eligunt, ut nomen tantum virorum ha-

Diſtinctio viduarum gentiliũ & Chriſtinarũ.

Viduæ noſtræ tempeſtatis potius infidelium viduas, quam Marcellam imitantur.

bere videantur, qui patienter rivales ſuſtineāt; ſi muſſitaverint, illicò projiciēdi. Noſtra vidua talibus uſa eſt veſtibus quibus arceret frigus, non membra nudaret: aurum uſque ad annuli ſignaculum repudians, & magis in ventribus egenorum, quàm in marſupiis recondens. Nuſquam ſine matre. Nullum clericorum, aut monachorum (quod amplæ domus interdum exigebat neceſſitas) vidit abſque arbitris. Semper in comitatu ſuo virgines, ac viduas, & ipſas graves feminas habuit, ſciens ex laſcivia puellarum ſæpè de dominarum moribus judicari: & qualis quæque ſit talium conſortio delectari. Divinarum ſcripturarum ardor erat incredibilis: ſemperque cantabat: In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicando, quæ ſcripta ſunt, ut Judæorum exiſtimant phariſæi, ſed in opere intelligens, juxta illud Apoſtolicum: Sive comeditis, ſive bibitis, ſive quid agitis, omnia in gloria Domini facientes. Et Prophetæ verba dicentis: A mandatis tuis intellexi: ut poſtquam mandata compleſſet: tunc ſe ſciret mereri intelligentiam ſcripturarum. Quod & alibi legimus: Quia cœpit Jeſus facere, & docere. Erubeſcit enim quamvis præclara doctrina, quàm propria reprehendit conſcientia. Fruſtráque ejus lingua prædicat paupertatem, & docet eleemoſynas, qui Crœſi divitiis tumet, vilique opertus pallio, pugnat contra tineas veſtium ſericarum. Illi erāt moderata jejunia, carnium abſtinentia, vini odor magis, quàm guſtus, propter ſtomachum, & frequētes infirmitates. Rarò procedebat in publicum & maximè nobilium matronarū vitabat domos, ne

Pſ. 118.
Pſal. 1.
1. Co. 10.
Pſ. 118.
Act. 1.

cogeretur videre, quod contēpſerat: Apoſtolorum & martyrum baſilicas ſecretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequentiam declinarent: matri intantum obediens, ut interdum faceret, quod nolebat. Nā cùm illa ſuum diligeret ſanguinem, & abſque filiis, & nepotibus, vellet in fratris liberos univerſa conferre: iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat; monilia, & quidquid ſuppellectilis fuit, divitibus peritura concedens, magiſque volens pecuniam perdere, quàm parentis animum contriſtare. Nulla eo tempore nobilium feminarū noverat Romæ propoſitum monachorum, nec audebat propter rei novitatem ignominioſum, ut tunc putabatur, & vile in populis nomen aſſumere. Hæc ab Alexandrinis priùs ſacerdotibus, Papaque Athanaſio, & poſtea Petro, qui perſecutionem Arianæ hæreſæos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant, vitam beati Antonij, adhuc tunc viventis, monaſteriorumq; in Thebaide Pachomij, & virginum ac viduarum didicit diſciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Chriſto placere cognoverat. Hanc multos poſt annos imitata eſt Sophronia, & aliæ: quibus rectiſſimè illud Ennianum aptari poteſt. Utinam: ne in nemore Pelio. Hujus amicitiis fruita eſt Paula venerabilis, in hujus cubiculo nutrita Euſtochium, virginitatis decus: ut facilis æſtimatio ſit, qualis magiſtra, ubi tales diſcipulæ. Rideat forſan infidelis lector, me in mulierculararum laudibus immorari: qui ſi recordetur ſanctas feminas, comites Domini Salvatoris, quæ mininiſtrabant ei de ſua ſubſtantia, & tres Marias ſtantes ante crucem, Mariamque propriè Magdalenam, quæ ob ſedulitatem & ardorem

Marcella vitæ ſolitariæ regulam à ſanctiſſimis Epiſcopis Athanaſio & Petro didicit.

Mat. 27. Ioan. 19. & 20.

fidei, Turritæ nomen accepit, & prima ante Apoſtolos Chriſtum videre meruit reſurgentem: ſe potiùs ſuperbiæ, quàm nos condemnabit ineptiarum, qui virtutes non ſexu, ſed animo judicamus, contemptæque nobilitatis

*Ioan.*18. ac divitiarum majorem gloriā ducimus. Unde & Jeſus Joannem Evangeliſtam amabat plurimùm: qui propter generis nobilitatem erat notus Pontifici,& Judæorum inſidias non timebat, in tantùm, ut Petrum introduceret in atrium,& ſtaret ſolus Apoſtolorum ante crucem, matremque Salvatoris in ſuam reciperet: ut hæreditatem virginis Domini, virginē matrem filius virgo ſuſciperet. Annis igitur

Plat.in Phed. plurimis ſic ſuam tranſegit ætatem, ut antè ſe vetula cerneret, quàm adoleſcentulam fuiſſe

*1.Co.*15 meminiſſet, laudans illud Platonicum, qui philoſophiam meditationē mortis eſſe dixit:

Luc. 9. Unde & noſter Apoſtolus, Quotidiè, inquit, morior propter veſtram ſalutem. Et Dominus juxta antiqua exemplaria: Niſi quis tulerit crucem ſuam quotidiè, & ſecutus fuerit me, nō poteſt meus eſſe diſcipulus. Multóque ante per Prophetam Spiritus ſanctus: Propter te

*Pſal.*43. mortificamur totâ die, æſtimati ſumus ut

*Eccl.*7. oves occiſionis. Et poſt multas ætates illa ſententia: Memento ſemper diem mortis, & numquam peccabis. Diſertiſſimique præceptū Satyrici: Vive memor leti: fugit hora; hoc, quod loquor, inde eſt. Sic ergo, ut dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, ut ſemper ſe crederet eſſe morituram. Sic induta eſt veſtibus, ut meminiſſet ſepulchri, offerens ſe hoſtiam rationabilem, vivam placentem Deo.

*Rom.*1. Denique, cùm & me Romam cum ſanctis Pontificibus, Paulino & Epiphanio, Eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas, quorum alter Antio-

chenam, Syriæ alter Salaminiam Cypri rexit Eccleſiam, & verecundè nobilium feminarum oculos declinarem, ita egit, ſecundùm Apoſtolum, importunè, opportunè, ut pudorem meum ſua ſuperaret induſtria. Et quia alicujus tunc nominis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarum, nunquam convenit, quin de ſcripturis aliquid interrogaret: nec ut ſtatim acquieſceret, ſed moveret è cōtrario quæſtiones: non ut contenderet, ſed ut quærendo diſceret earum ſolutiones, quas opponi poſſe intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenij, quid ſanctitatis, quid puritatis invenerim, vereor dicere: ne fidem credulitatis excedam, & tibi majorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc ſolùm dicam, quòd, quidquid in nobis longo fuit ſtudio congregatum, & meditatione diuturnâ, quaſi in naturam verſum, hoc illa libavit, didicit, atque poſſedit: ita ut, poſt profectionem noſtram, ſi in aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta contentio, ad illam judicem pergeretur. Et quia valdè prudens erat, & noverat illud, quod appellant philoſophi τὸ πρέπον, id eſt, decere quod facias, ſic ad interrogata reſpondebat, ut etiam ſua non ſua diceret, ſed vel mea, vel cujuſlibet alterius: ut in eo ipſo quod docebat, ſe diſcipulā fateretur. Sciebat enim dictum ab Apoſtolo: Docere autem mulieri non permitto: ne virili ſexui, & interdum ſacerdotibus, de obſcuris & ambiguis ſciſcitātibus, facere videretur injuriam. In noſtrum locum ſtatim audivimus te illius adhæſiſſe conſortio, & numquam ab illa ne transverſum quidem unguem, ut dicitur, receſſiſſe. Eadem domo, eodem cubiculo uſam, ut omnibus in urbe clariſſimâ notum

2. Tim. 4

1. Tim. 2

fieret,& te matrem, & illam filiam reperiſſe. Suburbanus ager vobis pro monaſterio fuit, & rus electum pro ſolitudine, multoque ita vixiſtis tempore: ut ex imitatione veſtri & converſione multarum, gauderemus Romam factam Hieroſolymam. Crebra virginum monaſteria, monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentiâ ſervientium Deo, quod priùs ignominiæ fuerat, eſſet poſteà gloriæ. Interim abſentiam noſtri mutuis ſolabamur alloquiis: & quod carne non poteramus, ſpiritu reddebamus. Semper obviare epiſtolis, ſuperare officiis, ſalutationibus prævenire. Non multùm perdebat abſentia, quæ jugibus ſibi litteris jungebatur. In hac tranquillitate, & Domini ſervitute, hæretica in his Provinciis exorta tempeſtas cuncta turbavit, & in tantam rabiem concitata eſt, ut nec ſibi, nec ulli bonorum parceret: & quaſi parum eſſet, hîc univerſa moviſſe, navem plenam blaſphemiarum Romano intulit portui: Invenitque protinus patella operculum, & Romanæ fidei puriſſimum fontem, cœno lutoſa permiſcuere veſtigia. Nec mirum, ſi in plateis, & in foro rerum venalium, fictus hariolus ſtultorum verberet nares, & obtorto fuſte dentes mordentium quatiat: cùm venenata ſpurcaque doctrina Romæ invenerit quos induceret. Tunc librorum περὶ ἀρχῶν infamis interpretatio: tunc diſcipulus ὄλβιος, & verè nominis ſui ſi in talem magiſtrum non impegiſſet. Tunc noſtrorum διδασκάλων contradictio, & Phariſæorum turbata eſt ſchola. Tunc ſancta Marcella, quæ diu ſe cohibuerat, ne per æmulationem quippiam facere videretur, poſtquam ſenſit fidē, Apoſtolico ore laudatam, in pleriſque violari, ita ut ſacer-

dotes quoque, & nonnullos monachorum, maximéque ſæculi homines, in aſſenſum ſui traheret, ac ſimplicitati illuderet Epiſcopi, qui de ſuo ingenio ceteros æſtimabat, publicè reſtitit, malens Deo placere, quàm hominibus. Laudat Salvator in Evangelio villicum iniquitatis, quòd contra Dominum quidem fraudulenter, attamen pro ſe prudenter fecerit. *Luc.* 16. Cernentes hæretici de parvâ ſcintillâ maxima incendia concitari, & ſuppoſitam dudum flammâ jam ad culmina perveniſſe, nec poſſe latere, quod multos deceperat: petunt, & impetrant eccleſiaſticas epiſtolas, ut communicantes Eccleſiæ, diſceſſiſſe viderentur. Non multum tempus in medio, ſuccedit in pontificatum vir inſignis Anaſtaſius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput ſub tali Epiſcopo truncaretur: imò idcircò raptus, atque tranſlatus eſt, ne ſemel latam ſententiam precibus ſuis flectere conaretur: dicente Domino ad Hieremiam: Ne oraveris pro populo iſto, neque depreceris in bonum: quia, ſi jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & ſi holocauſta & victimas obtulerint, non ſuſcipiam eas. In gladio enim, & fame, & peſtilentiâ ego conſumam eos. Dicas, quid hæc ad laudem Marcellæ? Damnationis hæreticorum hæc fuit principium, dum adducit teſtes, qui priùs ab eis eruditi, & poſteà ab hæretico fuerunt errore correpti, dum oſtendit multitudinem deceptorum, dum impia περὶ ἀρχῶν ingerit volumina, quæ emendata manu ſcorpij monſtrabantur: dum acciti frequentibus litteris hæretici, ut ſe defenderent, venire non ſunt auſi, tantaque vis conſcientiæ fuit ut abſentes damnari, quàm præſentes coargui maluerint. Hujus tam glorioſæ victoriæ origo

Eccleſia Romana auctoritas

Hier. 14.

Marcella eſt:tuque caput horum & cauſa bonorum, ſcis me vera narrare, quem noſti vix de multis pauca dicere, ne legenti faſtidium faciat odioſa replicatio,& videar apud malevolos ſub occaſione laudis alterius ſtomachum meum digerere. Pergam ad reliqua. De
Luc. 18. occidentis partibus ad orientem turbo tranſgreſſus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum eſt: Putas veniens Filius hominis fidem inveniet ſuper terram? Refrigerata charitate multorum pauci, qui amabāt fidei veritatem, noſtro lateri jungebantur, quorū publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur,ita ut Barnabas quo-
Gal. 2. que duceretur in illam ſimulationem, immò apertum parricidium,quod nō viribus,ſed voluntate commiſit. Et ecce univerſa tempeſtas
Pſ. 103. Domino flante, deleta eſt,expletumque vaticinium prophetale: Auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pulverem ſuum reverten-
Luc. 12. tur. In illâ die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud evangelicum: Stulte,hac nocte auferetur anima tua à te, quæ autem præparaſti, cujus erunt? Dum hæc aguntur in Jebus, terribilis de occidente rumor affertur, obſideri Romam, & auro ſalutem civium redimi, ſpoliatoſque rurſum circumdari, ut poſt ſubſtantiam, vitam quoque perderent. Hæret vox, & ſingultus intercipiunt verba dictantis. Capitur urbs, quæ totum cepit orbem: immò fame perit antequam gladio, & vix pauci, qui caperentur inventi ſunt, ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies, & ſua invicem membra laniarunt,dum mater non parcit lactenti infanti, & ſuo recipit utero, quem paulò antè effuderat. Nocte
Pſal. 77. Moab capta eſt, nocte cecidit murus ejus.

Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam; polluerunt templum ſanctum tuum : poſuerunt Hieruſalem in pomorum cuſtodiam. Poſuerunt cadavera ſanctorum tuorum eſcas volatilibus cæli, carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem eorum, ſicut aquam in circuitu Hieruſalem & non erat qui ſepeliret. Quis cladem illius noctis, quis funera fando explicet, aut poſſet lacrymis æquare dolorem: Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos: Plurima perque vias ſparguntur inertia paſſim Corpora, perque domos, & plurima mortis imago. Cùm interim, ut in tantâ confuſione rerum, Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur. Sit mihi fas audita loqui, immò à ſanctis viris viſa narrare, qui interfuére præſentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuiſſes ſociatum. Intrepido vultu excepiſſe dicitur introgreſſos : cúmque poſceretur aurum, & defoſſas opes vili excuſaret tunicâ, non tamē fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæſam fuſtibus flagelliſque aiunt non ſenſiſſe tormenta, ſed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum proſtratam egiſſe, ne te à ſuo conſortio ſepararent, ne ſuſtineret adoleſcentia, quod ſenilis ætas timere non poterat. Chriſtus dura corda mollivit; & inter cruentos gladios invenit locum pietas : cúmque & illam, & te ad beati Apoſtoli Pauli baſilicam barbari deduxiſſent, ut vel ſalutem vobis oſtenderent, vel ſepulchrum : in tantam lætitiam dicitur erupiſſe; ut gratias ageret Deo, quòd te integrã ſibi reſervaſſet, quòd pauperem illam non feciſſet captivitas, ſed inveniſſet: quòd egeret quotidiano cibo, quòd ſaturata Chriſto non ſentiret eſuriem, quòd &

Baſilica D. Pauli.

voce,& opere loqueretur:Nuda exivi de utero matris meæ, nuda & redeam.Sicut Domino viſum eſt,ita & factum eſt.Sit nomen Domini benedictum.Poſt aliquot dies,ſano , integro , vegetoque corpuſculo obdormivit in Domino,& te paupertatulæ ſuæ , imò per te pauperes reliquit hæredes,claudens oculos in manibus tuis,reddens ſpiritum in tuis oſculis, dum inter lacrymas tuas illas rideret, conſcientiâ vitæ bonæ , & præmiis futurorum. Hæc tibi , Marcella venerabilis, & tibi Principia filia , una & brevi lucubratione dictavi,non eloquij venuſtate,ſed voluntate in vos animi gratiſſimi , & Deo,& de legentibus placere deſiderans.

ARGUMENTUM.

Fabiolam , nobilem Romanam , quæ viro ob adulterium dimiſſo , alteri perperam nupſit , nunc D. Hieronymus laudat , quòd poſt errorem publicâ pœnitentiâ elutum , ad Chriſtum converſa , ſanctam traduxerit vitam , & cunctis facultatibus ſuis in pauperes diſtributis , poſt reditum ex ſanctis Hieroſolymæ locis obierit.

HIERONYMUS ad Oceanum, epitaphium Fabiolæ.

EPISTOLA XI.

PLures anni ſunt, quòd ſuper dormitione Blæſillæ , Paulam venerabilem feminam, recenti adhuc vulnere,conſolatus ſum. Quartæ æſtatis circulus volvitur,ex quo ad Heliodorum Epiſcopum, Nepotiani ſcribens epitaphium,quidquid habere potui virium,in illo tunc dolore conſumpſi.Ante hoc fermè biennium Pammachio meo pro ſubitâ peregrinatione Paulinæ brevem epiſtolam dedi,erubeſcens ad diſertiſſimum virum plura loqui,& ei

ſua ingerere: ne non tam conſolari amicum viderer, quàm ſtultâ jactantiâ docere perfe- ctum. Nunc mihi, fili Oceane, volenti, & ultrò appetenti debitum munus imponis, quo pro novitate virtutum, veterem materiam novam faciam. In illis enim vel parentis affectus, vel mœror avunculi, vel deſiderium mariti temperandum fuit, & pro diverſitate perſonarum, diverſa de ſcripturis adhibenda medicamina. In præſentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Chriſtianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum; ſolatium monachorũ. Quidquid primùm arripuero, ſequentium cõparatione vileſcit. Jejunium prædicem? ſed prævaleſcunt eleemoſynæ. Humilitatem laudem? ſed major eſt fidei ardor. Dicam appetitas ſordes, & in condemnationem veſtium ſericarum, plebejum cultum, & ſervilia indumenta quæſita? plus eſt animum depoſuiſſe, quàm cultum: difficilius arrogantiâ, quàm auro caremus, & gemmis. His enim abjectis, interdum glorioſis tumemus ſordibus, & vendibilem paupertatem populari auræ offerrimus. Celata virtus, & conſcientiæ fota ſecreto, Deum ſolũ judicem reſpicit. Unde novis mihi eſt efferenda præconiis, & ordine rhetorum prætermiſſo, tota de confeſſionis ac pœnitentiæ in cunabulis aſſumenda oratio. Alius forſitan ſcholæ memor, Q. Maximum, Unus qui nobis cunctando reſtituit rem, & totam Fabiorum gentem proferret in medium, diceret pugnas, deſcriberet prælia, & per tantæ nobilitatis gradus Fabiolam veniſſe jactaret: ut quod in virgâ non poterat, in radicibus demonſtraret. Ego, diverſorij Bethlehemitici, & præſepis Domini amator, in quo virgo puerpera Deum fudit infantem ancillã Chriſti

Plus eſt animum deponere quàm cultum.

de non nobilitate veteris hiſtoriæ, ſed de Eccleſiæ humilitate producam. Et quia ſtatim in principio quaſi ſcopulus quidam, & procella mihi obtrectatorum ejus opponitur, quòd
32. qu. 5. ſecundum ſortita matrimonium, primum reliquerit: non laudabo converſam, niſi priùs ream abſolvero. Tanta prior maritus vitia habuiſſe narratur, ut nec ſcortum quidem &
Præcepit Dominus. vile mancipiũ ea ſuſtinere poſſet. Quæ ſi voluero dicere, perdam virtutem feminæ; quæ maluit culpam ſubire diſſidij, quàm corporis ſui infamare partem, & maculas ejus detegere. Hoc ſolum proferam, quod verecũdæ ma-
Mat. 5. *1. Cor. 7.* tronæ & Chriſtianæ ſatis eſt. Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis; & ſi dimiſſa fuerit, manere inuptam. Quidquid viris jubetur, hoc con-
1. Cor. 6. ſequenter redundat in feminas. Neque enim adultera uxor dimittenda eſt, & vir mœchus retinendus. Si, qui meretrici jungitur, unum corpus facit: ergo, & quæ ſcortatori impuroque ſociatur, unum cum eo corpus efficitur. Aliæ ſunt leges Cæſarum, aliæ Chriſti: aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit. Apud illos viris impudicitiæ frena laxantur: & ſolo ſtupro atque adulterio condemnato, paſſim per lupanaria & ancillulas libido permittitur, quaſi culpam dignitas faciat non voluntas. Apud nos, quod non
32. qu. 5. licet feminis, æquè non licet viris: & eadem
Apud nos. ſervitus pari conditione cenſetur. Dimiſit ergo, ut aiunt, vitioſum: dimiſit illius & illius criminis noxium: dimiſit, penè dixi, quod, clamante viciâ uxor ſola non prodidit. Sin autem arguitur, quare, repudiato marito, non innupta permanſerit: facilè culpam fatebor; dum tamen referam neceſſitatem. Melius eſt,

inquit Apoſtolus, nubere, quàm viri. Adoleſcentula erat, viduitatem ſuam ſervare non poterat. Videbat aliam legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & ſe vinctã & captivam ad coitum trahi. Melius arbitrata eſt, apertè confiteri imb. cillit-tem ſuam, & umbram quandam miſerabilis ſubire conjugij, quàm ſub gloria univiræ opera exercere meretricum Idem Apoſtolus vult viduas adoleſcentulas nubere, filios procreare, nullam dare occaſionem adverſario maledicti gratiâ. Et protinus cur hoc velit, exponit: Jam enim quædam abjerunt retrò poſt ſatanaw. Igitur & Fabiola, quia perſuaſerat ſibi, & putabat à ſe virum jurè dimiſſum, nec Evangelij vigorem noverat, in quo nubendi univerſa cauſatio, viventibus viris, feminis amputatur, dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit. Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens excuſare culpam, cujus pœnitentiam ipſa confeſſa eſt? Quis hoc crederet, ut poſt mortẽ ſecundi viri in ſemetipſam reverſa, quo tempore ſolent viduæ negligentes, jugo ſervitutis excuſſo, agere ſe liberius, adire balneas, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, ſaccum induere, ut errorem publicè fateretur; & tota urbe ſpectante Romana, antè diem Paſchæ in baſilica quondam Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio, ſtaret in ordine pœnitentium, Epiſcopo, Presbyteris, & omni populo collacrymantibus: ſparſum crinem, ora lurida, & ſqualidas manus, ſord da colla ſubmitteret? Quæ peccata fletus iſte non purget? Quas inveteratas maculas hæc lamẽta non abluant? Petrus trinam negationem trina confeſſione delevit. Aaron ſacrilegium,

1. Cor. 7. Rom. 7. 1. Tim. 5 Pœnitẽtia publica. Ioan. 21.

Exod. 32. ob conflatum ex auro vituli caput, fraternæ
2.*Re.* 11. correxere preces. David ſancti & manſue-
& 12. tiſſimi viri homicidium pariter & adulterium
ſeptem dierum emendavit fames. Jacebat in
terra: volutabatur in cinere, & oblitus re-
giæ poteſtatis, lumen quærebat in tenebris. Il-
lumque tantùm reſpiciens quem offenderat,
Pſal. 50. lacrymabili voce dicebat: Tibi ſoli peccavi,
& malum coram te feci. Et: Redde mihi læ-
titiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali cõfir-
ma me. Atque ita factum eſt, ut, qui me priùs
docuerat virtutibus ſuis, quomodo ſtans non
caderem, doceret per pœnitentiam, quomodo
cadens reſurgerem. Quid tam impium legimus
inter reges, quã Achab, de quo ſcriptura di-
cit: Non fuit alius talis ut Achab; qui venun-
datus eſt, ut faceret malum in conſpectu Do-
mini? Hic cùm propter ſanguinem Nabuthæ
correptus fuiſſet ab Helia, & audiſſet iram
Domini per Prophetam: Occidiſti, & inſuper
poſſediſti: & ecce ego inducam ſuper te ma-
lum, & demetam poſteriora tua, & reliqua:
ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio car-
nem ſuam: jejunabatque in ſacco, & ambu-
labat demiſſo capite. Tunc factus eſt ſermo
Dei ad Heliam Thesbyten, dicens: Nonnè
vidiſti Achab humiliatum coram me? quia
ergo humiliatus eſt mei cauſa, non inducam
malum in diebus èjus. O felix pœnitentia:
quæ ad ſe Dei traxit oculos, quæ furentem
ſententiam Dei, confeſſo errore mutavit. Hoc
idem & Manaſſen in Paralipomenon, & Nini-
2.*Pa.* 33. væ regem feciſſe, legimus in Propheta, publi-
Ioa. 3. 4. canum quoque in Evangelio. E quibus pri-
Luc. 18. mus non ſolùm indulgentiam, ſed & regnum
recipere meruit: alter impendentem Dei fre-
git iram: tertius, pectus verberans pugnis,
oculos

Vera pœnitentia, Deum nobis propitiũ reddit.

oculos non levabat ad cælum. Et multò juſtificatior receſſit publicanus humili confeſſione vitiorum, quàm phariſæus ſuperba jactatione virtutum. Non eſt loci hujus, ut pœnitentiam prædicem, & quaſi contra Montanũ Novatumque ſcribens, dicam illam hoſtiam Domino eſſe placabilem: Et, Sacrificium Deo, ſpiritum contribulatum: Et, malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem: Et, Exurge, exurge Hieruſalem; & multa alia, quæ Prophetarum clangunt tubæ. Hoc unum loquar, quod & legentibus utile ſit, & præſenti cauſæ conveniat. Non eſt confuſa Dominum in terris, & ille eam non confundet in cælo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moyſi, ſeparata concedit: ut, quam ſacerdos ejecerat, ipſe revocaret. Deſcendit de ſolio deliciarum ſuarũ, accepit molam, fecit farinam, & diſcalciatis pedibus, tranſivit fluenta lacrymarum. Sedit ſuper carbones ignis. Hi ei fuêre in adjutorium, Faciem, per quam ſecundo viro placuerat verberabat; oderat gemmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat. Sic dolebat, quaſi adulterium commiſiſſet: & multis impendiis medicaminum unum vulnus ſanare cupiebat. Diu morati ſumus in pœnitentia; in quâ, velut in vadoſis locis, reſedimus, ut major nobis & abſque ullo impedimẽto ſe laudũ ejus campus aperiret. Receptâ ſub oculis omnis Eccleſiæ communione, quid fecit? Scilicet in die bonâ malorũ non oblita eſt: & poſt naufragium rurſum tẽtare noluit pericula navigãdi. Quin potiùs omnẽ cenſum, quem

Rom. 12. *Pſal* 50. *Ezec.* 8. *Eſa.* 60. *Luc.* 9. *Num* 12. *Eſa.* 47. *Eccl.* 11.

habere poterat, (erat autem ampliſſimus , & reſpondens generi ejus) dilapidavit, ac vendidit, & in pecuniam congregatum, uſibus pauperũ præparavit: & prima omnium νοσοκομεῖον inſtituit, in quo ægrotantes colligeret de plateis , & conſumpta languoribus atque inedia miſerorum membra foveret. Diſcribam ego nunc diverſas hominum calamitates, truncas nares, effoſſos oculos : ſemiuſtos pedes, luridas manus, tumentes alvos, exile femur, crura turgentia & de exeſis ac putridis carnibus vermiculos bullientes ? Quoties morbo regio & pœdore confectos humeris ſuis ipſa portavit? Quoties lavit purulentam vulnerum ſaniem, quam alius aſpicere non valebat ? Præbebat cibos propriâ manu: & ſpirans cadaver ſorbitiunculis irrigabat. Scio multos divites & religioſos, ob ſtomachi anguſtiam, exercere hujuſmodi miſericordiam per aliena miniſteria, & clementes eſſe pecuniâ , non manu , quos equidem non reprobo & teneritudinem animi nequaquam interpretor infidelitatem : ſed ſicut imbecillitati ſtomachi veniam tribuo , ſic perfectæ mentis ardorem in cælum laudibus fero. Magna fides iſta contemnit. Scio quid in Lazaro dives purpuratus aliquando non fecerit , quali ſuperba mens tribulatione damnata ſit. Ille quem deſpicimus, quem videre non poſſumus , ad cujus intuitum nobis vomitus erumpit, noſtri ſimilis eſt, de eodem nobiſcum formatus eſt luto, iiſdem compactus elementis. Quidquid patitur , & nos pati poſſumus. Vulnera ejus exiſtimemus propria ; & omnis animi in alterum duritia, clementi in noſmetipſos cogitatione frangetur. Non, mihi ſi linguæ centum ſint oraque centum. Ferrea vox. Omnia morborum percurrere nomina

Fabiola pauperibus miniſtrabat.

Luc. 16.

poſſim, quæ Fabiola in tanta miſerorum refrigeria commutavit, ut multi pauperum ſani languentibus inviderent. Quamquam illa ſimili liberalitate erga clericos, & monachos & virgines fuerit. Quod monaſterium non illius opibus ſuſtentatum eſt? Quem nudum, & clinicum non Fabiolæ veſtimenta texerunt? In quorum ſe indigentiam non effudit præceps & feſtina largitio? Anguſta miſericordiæ ejus Roma fuit. Peragrabat ergo inſulas, & totum Etruſcum mare, Volſcorumque provinciam & reconditos curvorum littorum ſinus, in quibus monachorum conſiſtunt chori, vel proprio corpore, vel tranſmiſſa per viros ſanctos ac fideles munificentia, circumibat. Undè repentè, & contra opinionem omnium Hieroſolymam navigavit; ubi multorum excepta concurſu, noſtro parumper uſa eſt hoſpitio: cujus ſocietatis recordans, videor mihi adhuc videre, quam vidi. Ieſu bone, quo illa fervore, quo ſtudio intenta erat divinis voluminibus? & velut quandam famem ſatiare *Eccl.* 1. deſiderans per Prophetas, Evangelia, pſalmoſque currebat, quæſtiones & proponens, & ſolutas recondens in ſcriniolo pectoris ſui. Nec verò ſatiabatur audiendi cupidine, ſed addens ſcientiam, addebat dolorem, & quaſi oleum flammæ adjiciens, majoris ardoris fomenta capiebat. Quodam die cùm in manibus, Moyſi Numeros teneremus, & me verecundè rogaret, quid ſibi vellet nominum tanta congeries: cur ſingulæ tribus in aliis atque aliis locis variè jungerentur, quomodo Balaam ariolus ſic futura Chriſti myſteria prophetarit, ut nullus propemodum Prophetarum tam apertè de eo vaticinatus ſit: reſpondi, ut potui, & viſus ſum interrogationi ejus ſatis- *Num.* 12.

facere. Revolvens ergo librum, pervenit ad eum locum, ubi catalogus deſcribitur omnium manſionum, per quas de Ægypto egrediens populus, pervenit uſque ad fluenta Jordanis. Cúmque cauſas quæreret & rationes ſingulatim, in quibuſdam hæſitavi; in aliis inoffenſo cucurri pede, in pleriſque, ſimpliciter ignorantiam confeſſus ſum. Tunc verò magis cœpit urgere, & quaſi non mihi liceret neſcire quod neſcio, expoſtulare, ac ſe indignam tantis myſteriis dicere. Quid plura? Extorſit mihi negandi verecundiam: ut proprium ei opus hujuſmodi diſputatiunculæ pollicerer; quod uſque in præſens tempus, ut nunc intelligo, Domini voluntate dilatum reddetur memoriæ illius; ut ſacerdotalibus prioris ad ſe voluminis induta veſtibus, per mundi hujus ſolitudinem gaudeat ſe ad terram repromiſſionis aliquando veniſſe. Verùm, quod cœpimus, proſequamur. Quærentibus nobis dignum tantæ feminæ habitaculum, cùm illa ita ſolitudinem cuperet, & diverſorio Mariæ carere nollet: ecce ſubitò, diſcurrentibus nunciis oriens totus intremuit ab ultimâ Meotide inter glacialem Tanain, & Maſſagetarum immanes populos, ubi Caucaſi rupibus feras gentes Alexandri clauſtra cohibent, erupiſſe Hunnorum examina, quæ pernicibus equis huc illucque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complerent. Aberat tunc Romanus exercitus, & bellis civilibus in Italiâ tenebatur. Hanc gentem Herodotus refert ſub Dario rege Medorum viginti annis orientem tenuiſſe captivum, & ab Ægyptiis atque Æthiopibus annũ exegiſſe vectigal. Abigat Jeſus ab orbe Romano tales ultrà beſtias. Inſperati ubique aderant, & famam celerita-

Num. 33

Hunnorũ crudelitas.

te vincentes,non religioni, non dignitatibus nō ætati parcebant,non vagientis miſerebantur infantiæ. Cogebantur mori, qui nondum vivere cœperant:& neſcientes malum ſuum, inter hoſtium manus ac tela ridebant. Cōſonus inter omnes rumor,petere eos Hieroſolymam,& ob nimiam auri cupiditatem ad hanc urbem percurrere. Muri,neglecti pacis incuriâ, ſarciebantur: Antiochia obſidebatur: Tyrus ſe volens à terrâ abrumpere,inſulam quærebat antiquam. Tunc & nos compulſi ſumus parare naves,eſſe in littore, adventum hoſtium præcavere,& ſævientibus ventis, magis barbaros metuere, quàm naufragium,non tam propriæ ſaluti, quàm virginum caſtimoniæ providentes. Erat in illo tempore quædam apud nos diſſenſio,& barbarorum pugnā domeſtica bella ſuperabant. Nos in oriente tenuerunt jam fixæ ſedes,& inveteratum locorum ſanctorum deſiderium. Illa, quia tota in ſarcinis erat, & in omni urbe peregrina, reverſa eſt ad patriam,ut ibi pauper viveret,ubi dives fuerat, manens in alieno, quæ multos priùs hoſpites habuit: &(nè ſermonem longius protraham) in conſpectu Romanæ urbis pauperibus erogaret, quod illa teſte vendiderat. Nos hoc tantùm dolemus,quòd pretioſiſſimum de ſanctis locis monile perdidimus: Recepit Roma, quod amiſerat, & procax ac maledica lingua gentilium oculorum teſtimonio confutata eſt. Laudent ceteri miſericordiam ejus, humilitatem, fidem;ego ardorem animi plus laudabo. Librum, quo Heliodorum quondam juvenis ad eremum cohortatus ſum, tenebat memoriter: & Romana cernens mœnia, incluſam ſe eſſe plangebat. Oblita ſexus, fragilitatis immemor,

Bella domeſtica externorum pugnam ſuperāt.

ac ſolitudinis tantùm cupida, ibi erat, ubi animo morabatur. Non poterat teneri conſiliis amicorum: ita ex urbe, quaſi de vinculis geſtiebat erumpere. Diſpenſationem pecuniæ, & cautam diſtributionem, genus infidelitatis vocabat. Non aliis diſtributionem eleemoſynarum tribuere, ſed ſuis pariter effuſis, ipſa pro Chriſto ſtipes optabat accipere. Sic feſtinabat, ſic impatiens erat morarum, ut illam crederes profecturam. Itaque, dum ſemper paratur, mors eam invenire non potuit imparatam. Inter laudes feminæ ſubitò mihi Pammachius meus exoritur. Paulina dormit, ut iſte vigilet, præcedit maritum, ut Chriſto famulum derelinquat. Hic heres uxoris, & hereditatis alij poſſeſſores. Certabant vir & femina, quis in portu
Gen. 18. Abrahæ tabernaculum figeret: & erat hæc inter utrumque contentio, quis humanitate ſuperaret. Vicit uterque, & uterque ſuperatus eſt. Ambo ſe victos & victores fatentur, dum quod alter cupiebat, uterque perfecit. Jungunt opes, ſociant voluntates, ut quod æmulatio diſſipatura erat, concordiâ creſceret. Necdum dictum, jam factum. Emitur hoſpitium, & ad hoſpitium turba concurrit. Non eſt enim labor in Jacob, nec dolor in Iſraël.
Num. 2. Adducunt maria, quos in gremio ſub terra
Act. 27. 28. ſuſcipiat. Mitti Roma properantes, quos navigaturos littus molle confoveat. Quod Publius ſemel fecit in inſulâ Melite erga unum Apoſtolum, & (nè contradictioni locum tribuam) in unam navim, hoc iſti & frequenter faciunt, & in plures: nec ſolùm inopum neceſſitas ſuſtentatur, ſed prona in omnes munificentia aliquid & habentibus providet. Xenodochium in portu Romano ſitum, totus

pariter mundus audivit. Sub unâ æſtate didicit Britannia, quod Ægyptus & Parthus noverant Vere. Quod ſcriptum eſt : Timentibus Dominum, omnia cooperantur in bonũ : *Rom.* 7.
in obitu tantæ feminæ vidimus comprobatum. Quodam præſagio futurorum ad multos ſcripſerat monachos, ut venirent, & ſe gravi onere laborantem abſolverent, faceretque ſibi de iniquo mammonâ amicos, qui eam reciperent in æterna tabernacula. Venerunt, amici facti ſunt : dormivit illa, quomodo voluit, & depoſitâ tandem ſarcinâ, levior volavit ad cælum. Quantum haberet viventis Fabiolæ Roma miraculum, in mortua demonſtravit. Necdum ſpiritum exhalaverat, necdum debitam Chriſto reddiderat animam; Et jam fama volans, tanti prænuncia luctus totius urbis populum ad exequias congregabat. Sonabant Pſalmi, & aurata tecta templorum, reboans in ſublime quatiebat Alleluia. Hic juvenum chorus, ille ſenum, qui carmine laudes Femineas, & facta ferant. Non ſic Furius de Gallis, non Papirius de Samnitibus, non Scipio de Numantiâ, non Pompejus de Ponti gentibus triumphavit. Illi corpora vicerãt, hæc ſpirituales nequitias ſubjugavit. Audio præcedentium turmas, & catervatim in exequiis ejus multitudinem confluentem. Non plateæ, non porticus, non imminentia deſuper tecta capere poterant proſpectantes : Tunc ſuos in unum populos Roma conſpexit : favebant ſibi omnes in gloria pœnitentis. Nec mirum, ſi de ejus ſalute homines exultarent, de cujus converſatione Angeli lætabantur in cælo. Hoc tibi, Fabiola, ingenij mei ſenile munus, has officiorum inferias dedi. Laudavimus ſæpè

Luc. 16.

Decantatio Alleluia in exequiis pro defunctis.

Luc. 15.

virgines, viduas, ac maritatas, quarum ſemper fuere candida veſtimenta, quæ ſequuntur
Apoc. 14 Agnum quocumque vadit. Felix præconium,
Mat. 20. quod nulla totius vitæ ſorde maculatur. Pro-
Luc. 10. cul livor faceſſat, abſit invidia. Si paterfami-
15. milias bonus eſt, quare oculus noſter malus eſt? Quæ inciderat in latrones, Chriſti hume-
Ioan. 14. ris reportata eſt Multæ manſiones ſunt apud
Rom 5. Patrem. Ubi abundavit peccatum, ſuperabun-
Luc. 7. davit gratia. Cui plus dimittitur, plus amat.

ARGUMENTUM.

Montanus natione Phryx, à quo Cataphrygarum hæreſis prodiit, ajebat, per Moyſen & prophetas in veteri lege & per Chriſtum in nova, Deum mundum ſalvare non potuiſſe, proptereâque, ut id tandem obtineret, Spiritum ſanctum à Chriſto promiſſum miſiſſe, qui in ſe Priſcamque & Maximillam feminas deſcenderit: in Trinitate propterea unam tantum ponebat perſonam: ſecundas nuptias immundas, & tamquam adulteria reputabat: tres in anno ex præſcripto quadrageſimas obſervari præcipiebat: Epiſcopos non primo, hoc eſt Apoſtolorum, ſed tertio ponebat loco: Peccatorum confeſſionem nec faciebat, nec lapſos propterea homines ad pœnitentiam recipiebat. Hos errores ideò nunc omnes Marcella explicat, quia ad feminam eruditiſſimam, rogatus tantùm quid de illis ſentiret ſcribit: & tam clara eſt eorum perfidia, ut illos expoſuiſſe, ſuperaſſe etiam ſit, explicat tamen epiſtolæ initio in redargutionem hæreſeos quando in credentes deſcenderit Spiritus ſanctus.

HIERONYMUS ad Marcellam, adverſus Montanum.

EPISTOLA XI.

Ioan. 14. TEſtimonia de Joannis Evangelio congregata, quæ tibi quidã Montani ſecta-

tor ingeſſit, in quibus Salvator noſter ſe ad Patrē iterum, miſſurumque Paracletum pollicetur, in quod promiſſa ſint tempus, & quo completa ſint tempore, Apoſtolorum acta teſtantur. *Act. 2.* Decima die dixit poſt aſcenſum Domini hoc eſt quinquageſimâ poſt reſurrectionē Spiritum ſanctum deſcendiſſe, linguaſque credentium eſſe diviſas, ita ut unuſquiſque omnium gentium ſermone loqueretur: quando quidam adhuc parum credentium, muſto eos ebrios aſſerebant. Et Petrus ſtās in medio Apoſtolorum, omniſque conventus, ait: Viri Judæi, & omnes qui habitatis in Hieruſalem, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea. Non enim, ſicut vos exiſtimatis, hi *Ioel. 2. 2.* ebrij ſunt: nam eſt hora diei tertia: ſed hoc quod dictum eſt per Joel Prophetam: In noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de ſpiritu meo in omnem carnem: & prophetabunt filij, & filiæ eorum: & juvenes viſiones videbunt, & ſeniores ſomnia ſomniabunt: & quidem in ſervos meos & ancillas meas effundam de ſpiritu meo. *Chriſtus eccleſiā ſuper Petrum ſūdavit.* Si igitur Apoſtolus *Mat. 6.* Petrus, ſuper quem Dominus fundavit Eccle- *Act. 21.* ſiam, & Prophetiā, & promiſſionem Domini, *1. Co. 12.* illo tēpore completam memoravit quomodo poſſumus nobis aliud tēpus vendicare? Quod ſi voluerint reſpondere, & Philippi deinceps quatuor filias propheraſſe, & Prophetam *1. Tim. 2.* Agabum reperiri, & in diviſionibus ſpiritus inter Apoſtolos, & Doctores, Prophetas quoque Apoſtolo ſcribente formatos, ipſumque Paulum Apoſtolum, multa de futuris hæreſibus, & de fine ſæculi prophetaſſe: ſciant à nobis non tam prophetiam repelli, quę Domini eſt ſignata paſſione, quàm eos non recipi, qui cum ſcripturæ veteris & novæ auctori-

tate non congruant. Primùm in fidei regulâ diſcrepamus. Nos Patrem & Filium & Spiritū 1.Tim. 5 ſanctū in ſua unumquemq; perſona ponimus, licet ſubſtantiâ copulemus: illi, Sabellij dogma ſectantes, Trinitatem in unius perſonæ anguſtias cogunt. Nos ſecundas nuptias non tam appetimus, quam concedimus, Paulo jubente, ut viduæ adoleſcentulæ nubant: illi in tantum putant ſcelerata conjugia iterata, ut quicūque hoc fecerit, adulter habeatur. Nos unam quadrageſimam ſecundùm traditionem Apoſtolorum, toto anno, tempore nobis congruo, jejunamus: illi tres in anno faciunt quadrageſimas, quaſi tres paſſi ſint Salvatores, non quod & per totum annum, exceptâ Pentecoſte, jejunare non liceat: ſed quòd aliud ſit neceſſitate, aliud voluntate munus offerre. Apud nos Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent: apud eos Epiſcopus tertius eſt. Habent enim primos de Pepusâ Phrygiæ Patriarchas: ſecundos, quos appellant Cenones: atque ita in tertium, id eſt penè ultimum locum Epiſcopi devolvuntur: quaſi exinde ambitioſior religio fiat, ſi, quod apud nos primum eſt, apud illos noviſſimum ſit. Illi ad omne penè delictum Eccleſiæ obſerant fores: nos quotidiè legimus, Malo pœnitentiam peccatoris, quā mortem. Et numquid qui cadet, non reſurget, dicit Dominus? Et, Convertimini ad me filij convertentes, & ego curabo contritiones veſtras. Rigidi autem ſunt, non quòd & ipſi pejora non peccent: ſed hoc inter nos, & illos intereſt quod illi erubeſcunt confiteri peccata, quaſi juſti: nos dum pœnitentiam agimus, facilius veniā promeremur: prætermitto ſcelerata myſteria, quæ dicuntur de lactente puero, & de victuro martyre confarrata. Malo,

Quadrageſima ſecundū traditionem Apoſtolorū eſt jejunanda.

Ezec. 18.

Pſal 40.

Hier. 3.

inquam non credere: ſit falſum omne, quod ſanguinis eſt. Aperta eſt convincenda blaſphemia dicentium Deum primùm voluiſſe in veteri teſtamento per Moyſen, & Prophetas ſalvare mundum: ſed quia non potuerit explere, corpus ſumpſiſſe de virgine, & in Chriſto ſub ſpecie filij prædicantem; mortem, obiſſe pro nobis. Et quia per duos gradus mundum ſalvare nequiverit, ad extremum per Spiritum ſanctum in Montanum, Priſcam, & Maximillam, inſanas feminas deſcendiſſe, & plenitudinem, quam Paulus non habuerit, dicens: Ex parte cognoſcimus & ex parte prophetamus, & nunc videmus per ſpeculum in ænigmate, abſciſſum & ſemivirum habuiſſe Montanum. Hæc ſunt, quæ coargutione non indigent: perfidiam eorum expoſuiſſe, ſuperaſſe eſt. Nec neceſſe eſt, ut ſingula deliramenta, quæ proferunt, brevior epiſtolæ ſermo ſubvertat, cùm & tu, ipſas ſcripturas apprimè tenens, non tam ad eorum mota ſis quæſtiones, quàm quid ſentirem, à me volueris ſciſcitari.

Scholium.

* Petrus ſuper quem Dominus fundavit Eccleſiam] *Multis hìc Eraſmus contendit, Eccleſiam ſuper Petrum fundatam non eſſe, ſed ſuper Chriſtum: Verbaque illa, Super hanc petram, non ſuper Petrum, ſed ejus de Chriſto confeſſionem intelligi debere aſſerit. Egregius certè Hieronymi interpres, qui ſenſum ejus, ut libet invertit. Quis enim inficiatur, ſuper Chriſtum fundatam fuiſſe Eccleſiam? faſſus eſt id ſuperiùs Hieron. cùm Romanam doctrinam à Petri fluere doctrina, illamque ſupra petram Chriſtum fundatam eſſe dixerit, Petrus enim alterum poſt Chriſtum fundamentum ab ipſo*

Chriſto, uti prima fidei petra, ob confeſſionem quam primus habuit de eo, in ipſo ædificio Eccleſiæ poſitus eſt. & ob hanc differentiam, ædificabo, inquit, non fundabo Eccleſiam meam: quippè cùm ipſe etiam ſuper ipſum Chriſtum fundatus eſſet: ridicula expoſitio illa eſt ſuper hanc petram, id eſt ſuper iſtam de me confeſſionem, ſi ſic Petrum ipſum confitentem excludat. Idem enim Græcè eſt Petrus, & petra, & Syro ſermone Cephas. Quippè! cùm Cephas teſte D. Joanne Evangel. Petrus interpretetur; proptereáque exponendum eſt: Tu es petra & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.

ARGUMENTUM.

Riparius Presbyter ſcripſerat ad D. Hieron. quomodo Vigilantius hæreticus in martyrum reliquias, & ſolemnes, quæ in eorum templis fiebant, Chriſtianorum vigilias, ſicut Novatores hodie faciunt debaccharetur. Reſpondens nunc ei vir ſanctus, veluti quodam pugnæ prældio velitatus, hæreſim generatim percutit, oſtendens, ſi hæretici librum mittat, ſe longiori oratione ejus ineptiis reſponſurum.

HIERONYMUS adverſus Vigilantium, ad Riparium Presbyterum.

EPISTOLA XII.

ACceptis primùm litteris tuis, non reſpondere, ſuperbiæ eſt: reſpondere, temeritatis. De his enim rebus interrogas, quæ & proferre, & audire ſacrilegium eſt. Ais, Vigilantium, qui κατ' ἀντίφρασιν hoc vocatur nomine, nam Dormitantius rectiùs diceretur: os fœtidum rurſum aperire, & putorem ſpurciſſimum contra ſanctorum martyrum proferre reliquias; & nos, qui eas ſuſpicimus, appellare cinerarios & idololatras, qui mortuorum hominum oſſa veneremur. O in-

felicem hominem, & omni lacrymarum fonte plangendum, qui hæc dicens, non ſe intelligat eſſe Samaritanum, & Judæum, qui corpora mortuorum pro immundis habent, & etiam vaſa quæ in eadem domo fuerint, pollui ſuſpicantur ſequentes occidentem litteram, & non vivificantem ſpiritum. Nos autem non dico martyrum reliquias, ſed ne Solem quidem, & Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim, & omne nomen, quod nominatur & in præſenti ſæculo & in futuro, colimus & adoramus, ne ſerviamus creaturæ potiùs quàm Creatori, qui eſt benedictus in ſæcula. Honoramus autem reliquias martyrum, ut eum, cujus ſunt martyres adoremus. Honoramus ſervos, ut honor ſervorum redundet ad Dominum, qui ait: Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipit. Ergo Petri & Pauli immundæ ſunt reliquiæ? ergo Moyſi corpuſculum immundum erit, quod juxta Hebraicam veritatem ab ipſo ſepultum eſt Domino? & quotieſcumque Apoſtolorum, & Prophetarum, & omnium martyrum baſilicas ingredimur, toties idolorum templa veneramur? accenſique ante tumulos eorum cerei, idololatriæ inſignia ſunt? Plus aliquid dicam quod redundet in auctoris caput, & inſanum cerebrum vel ſanet aliquando, vel doleat, ne tantis ſacrilegiis ſimplicium animæ ſubvertantur. Ergo & Domini corpus, in ſepulchro poſitum immundum fuit? & Angeli, qui candidis veſtibus utebantur, mortuo cadaveri atque polluto præbebant excubias? ut poſt multa ſæcula Dormitantius ſomniaret, imò eructaret immundiſſimam crapulam, & cùm Juliano perſecutore, Sanctorum baſilicas

Mat. 10.
Deut. 34
Marc. 16

aut deſtrueret, aut in templa converteret. Miror ſanctum Epiſcopum, in cujus parochiâ eſſe presbyter dicitur, acquieſcere furori ejus, & non virgâ Apoſtolicâ, virgâque ferreâ confringere vas inutile, & tradere in interitum
1. Cor. 5. carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat. Nec meminerit
Pſal. 49 *Pſ. 100.* illius dicti: Si videbas furē, currebas cum eo,
Pſ. 138. & cum adulteris portionem tuam ponebas. Et in alio loco: In matutino interficiebā omnes peccatores terræ, ut perderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem. Et iterū: Nonnè odientes te, Domine, odio habui, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos. Si non ſunt honorandæ reliquiæ martyrum, quomodo legimus, Pretioſa in cō-
Pſ 115. ſpectu Domini mors Sanctorum ejus? Si oſſa
4. Re. 13 mortuorum polluunt contingentes, quomodo Eliſæus mortuus mortuum ſuſcitavit & dedit vitam corporis, quod juxta Vigilantium jacebat immundum? Ergo omnia caſtra Iſraëlitici exercitus & populi Dei fuere immunda, quia
Exod. 13 *Ioſ. 24.* Joſeph & Patriarcharum corpora portabant
Gen 50. in ſolitudine, & ad ſanctam terram immundos cineres pertulerunt? Joſeph quoque, qui in typo præceſſit Domini Salvatoris noſtri ſceleratus fuit? qui tāta ambitione Jacob in Hebron oſſa portavit, ut immundum patrem avo & atavo ſociaret immundis, & mortuū mortuis copularet? O præcidendam linguam à medicis, immò inſanum curandum caput: ut qui loqui neſcit, diſcat aliquando reticere. Ego vidi hoc aliquando portentum, & teſtimoniis ſcripturarum, quaſi vinculis Hippocratis, volui ligare furioſum: ſed abiit, exceſſit, evaſit, erupit, & inter Hadriæ fluctus, Cotiique regis alpes in nos declamando clamavit. Quidquid enim amēs loquitur, vociferatio, &

clamor eſt appellandus.Tacitâ me forſitã co-
gitatione reprehendas , cur in abſentem inve-
hat.Fatebor tibi dolorem meum, ſacrilegium
tantũ patienter audire non poſſum.Legi enim *Num.*25
Siromaſten Phinees,auſteritatem Eliæ, zelum 3.*Re.*18
Simonis Cananæi,Petri ſeveritatem,Ananiam *Mat.*10.
& Saphiram trucidantis , Paulique conſtan- *Act.*1.13
tiam,qui Elymam magum, viis Domini reſi-
ſtentem,æterna cœcitate damnavit. Non eſt
crudelitas, pro Deo pietas. Unde & in lege
dicitur:Si frater tuus,& amicus, & uxor , quæ
eſt in ſinu tuo,depravare te voluerit à verita-
te,ſit manus tua ſuper eos,& effunde ſangui-
nẽ eorum:& auferes malum de medio Iſraël. *Act.*8.
Tecum dicam:Ergo martyrum immundæ ſunt
reliquiæ? Et quid paſſi ſunt Apoſtoli;ut im-
mundum Stephani corpus tanta funeris am-
bitione præcederent, ut facerent ei planctum
magnum:ut eorum luctus in noſtrum gaudiũ
verteretur?Nã quod dicis eum vigilias exe-
crari , facit & hoc contra vocabulum ſuum ,
ut velit dormire Vigilantius , & non audiat *Mat.*26.
Salvatorem dicentem : Sic non potuiſtis una
hora vigilare mecum?Vigilate & orate , ne
intretis in tẽtationem:Spiritus promptus eſt,
ſed caro infirma.Et in alio loco Propheta de-
cantat:Media nocte ſurgebam , ut confiterer *Pſ.* 118. *Luc.*9.
tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ. Dominũ quo- *Ioan.*20.
que in Evãgelio legimus pernoctaſſe,& Apo- *Col.* 4.
ſtolos clauſo carcere tota nocte vigilaſſe, ut
illis pſallẽtibus,terra quateretur , cuſtos car-
ceris crederet,magiſtratus & civitas terreren-
tur.Loquitur Paulus:Orationi inſiſtite , vigi- 2.*Cor.*11
lantes in eâ.Et in alio loco : In vigiliis fre- *Exod.*12.
quẽter.Dormiat itaque Vigilantius,& ab ex- *Pſ.* 120.
terminatore Ægypti cum Ægyptiis dormiẽs *Dan.* 4.
ſuffocetur. Nos dicamus cum David: Non

dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſraël ut veniat ad nos ſanctus & Hir, qui interpretatur vigil. Et quando propter peccata noſtra dormierit, dicamus ad eum: Surge, ut quid dormitas Domine? excitemuſque illum, & naviculâ fluctuante, clamemus: Magiſter ſalvos nos fac, perimus. Plura dictare volueram, ſi non epiſtolaris brevitas pudo-
Mat 8. rem nobis tacendi imponeret; & ſi librorum ipſius ad nos voluiſſes mittere cantilenas, ut ſcire poſſumus, ad quæ reſcribere deberemus. Nunc autem aërem verberavimus: & non tam illius infidelitatem, quæ omnibus patet, quàm noſtram fidem aperuimus. Cæterum, ſi voluerit longiorem nos adverſum eum librum ſcribere, mitte nænias illius, & ineptias, ut Joannem Baptiſtam audiat prædicantem: Jam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & ignem mittetur.

ARGUMENTUM.

Vigilantius, Gallus natione, Barcinonenſis Eccleſiæ, quæ in Hiſpania eſt, Presbyter, homo, auctore Gennadio, in divinis ſcripturis imperitus, eloquens tamen, & argutus, cleri primùm improbato cælibatu ajebat non eſſe martyres, aut eorum reliquias venerandas, neque ad eorum ſepulchra in Eccleſiis vigilandum, ut qui nos precibus ſuis adjuvare nequirent, & ſigna, quæ per eos fierent, incredulis dumtaxat prodeſſent. Cereos fruſtra in templis clara luce accendi præterea cauſabatur. Eleemoſynas Hieroſolymam mitti debere negabat: hominiſque ſubſtantiam retinendam, paulatimque potiùs diſtribuendam, quam omnem ſemel in pauperes effundendam aſſeverabat. Monachorum denique in ſolitudine fugam vituperabat. Hujus hæretici librum Ri-

parius,& Deſiderius per Siſinnium fratrem Hieronymo,ut ejus reſponſione confutaretur,miſerant. Reſpondet nunc acriter,ac excitatabile vir ſanctus, hæreſimque imperiti hominis omnem jugulat. Utinam ſcioli, & oculatiores noſtri temporis Vigilantij, tanti doctoris auctoritate rationibuſque proſtrati, una cum eo penitùs obdormiſcerent.

HIERONYMUS adverſus Vigilantium.

EPISTOLA XIII.

MUlta in orbe monſtra generata ſunt. *Iſa.* 34.
Centauros,& Sirenas,Ululas, & Onocrotalos in Eſaiâ legimus. Job Leviathan & *Iob.* 40.
Behemoth myſtico ſermone deſcribit. Cerberum, & Stymphalidas, aprumque Erimanthium, & leonem Nemæum, chimæram, atque hydram multorum capitum narrant fabulæ poëtarum. Cacum deſcribit Virgilius, triformem Geryonem Hiſpaniæ prodiderunt. Sola Gallia monſtra non habuit, ſed viris ſemper fortiſſimis & eloquentiſſimis abundavit. Exortus eſt ſubitò Vigilantius, ſeu veriùs Dormitantius, qui immundo ſpiritu pugnet contra Chriſti ſpiritum; & martyrum neget ſepulcra veneranda,damnandas dicat eſſe vigilias,numquam niſi in Paſcha Alleluia cātandum, continentiam hæreſim, pudicitiam libidinis ſeminarium: & quomodo Euphorbus in Pythagorâ renatus eſſe perhibetur, ſic in iſto Joviniani mens prava ſurrexit: ut in illo, & in hoc diaboli reſpondere cogamur inſidiis. Cui jurè dicetur: Semen peſſimum, para filios tuos occiſioni peccatis patris tui. *Eſai.* 4.
Ille Romanæ Eccleſiæ auctoritate damnatus,inter phaſides aves, & carnes ſuillas non tam emiſit ſpiritum, quàm eructavit: iſte caupo Calaguritanus, & in per-

verſum propter nomē vinculi mutus Quintilianus, miſcet aquam vino, & de artificio priſtino ſuæ venena perfidiæ catholicæ fidei ſociare conatur: impugnare virginitatem, odiſſe pudicitiam, in convivio ſæcularium contra ſanctorum jejunia proclamare, dum inter phialas philoſophatur, & ad placentas ligurriens, pſalmorum modulatione mulcetur, ut tantùm inter epulas, David & Idithum, & Aſaph & filiorum Chore cantica audire dignetur. Hæc dolentis magis effudi animo, quàm ridentis, dum me cohibere non poſſum, & injuriam Apoſtolorum ac martyrum ſurdâ nequeo aure tranſire. Proh nefas, Epiſcopos ſui ſceleris dicitur habere conſortes: ſi tamen Epiſcopi nominandi ſunt, qui non ordinant diaconos, niſi priùs uxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, imò oſtendentes quàm ſanctè vivant, qui malè de omnibus ſuſpicantur. Et niſi prægnantes uxores viderint Clericorum, infanteſque de ulnis matrum vagientes, Chriſti ſacramenta non tribuunt. Quid facient orientis Eccleſiæ? quid Ægypti, & ſedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi uxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt? Hoc docuit Dormitantius, libidini fræna permittens, & naturalem carnis ardorem, qui in adoleſcentiâ plerumque ferveſcit, ſuis hortatibus duplicans, imò extinguens coïtu feminarum: ut nihil ſit, quo diſtemus à porcis, quo differamus
Hier. 25 à brutis animantibus, quo ab equis, de quibus ſcriptum eſt: Equi inſanientes in feminas facti ſunt mihi: unuſquiſque in uxorem proximi
Pſal. 31. ſui hinniebat. Hoc eſt, quod loquitur per David Spiritus ſanctus: Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Et rursū de Dormitantio, & ſociis ejus: In chamo & fræ-

no maxillas eorum conſtringe, qui non appropinquant ad te. Sed jam tempus eſt, ut ipſius verba ponentes, ad ſingula reſpondere nitamur. Fieri enim poteſt, ut rurſum malignus interpres dicat fictam à me materiam, cui rhetoricâ declamatione reſpondeam ſicut illam quam ſcripſi ad Gallias, matri & filiæ inter ſe diſcordantibus. Auctores ſunt hujus dictatiunculæ meæ, ſancti Presbyteri Riparius, & Deſiderius, qui parochias ſuas viciniâ juſtius ſcribunt eſſe maculatas; miſeruntque libros per Fratrem Siſinnium, quos inter crapulam ſtertẽs evomuit: & aſſerunt repertos eſſe nonnullos, qui faventes vitiis ſuis, illius blaſphemiis acquieſcant. Eſt quidem imperitus, & verbis, & ſcientiâ, & ſermone inconditus, ne vera quidem poteſt defendere. Sed propter homines ſæculi, & mulierculas oneratas peccatis, ſemper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes, unâ lucubratiunculâ illius næniis reſpondebo, ne ſanctorum virorum, qui ut hoc facerem, me deprecati ſunt, videar litteras reſpuiſſe. Nimirum reſpondet generi ſuo, ut qui de latronum & convenarum natus eſt ſemine: quos Cn. Pompejus, edomitâ Hiſpaniâ, & ad triumphum redire feſtinans de Pyrenæi jugis depoſuit, & in unum oppidum congregavit; unde & Convenarum urbs nomẽ accepit. Hucuſque latrocinetur contra Eccleſiam Dei: & de Vectonibus, Arrebacis, Celtiberiſq; deſcendens incurſet Galliarum Eccleſias, portetque nequaquam vexillum Chriſti, ſed inſigne diaboli. Fecit hoc idẽ Pompejus, etiã in orientis partibus; ut Cilicibus & Iſauris piratis, latronibuſq; ſuperatis, ſui nominis inter Ciliciam & Iſauriam conderet civitatem. Sed hæc urbs hodie ſervat ſcita majo- *2. Tim. 3*

rum, & nullus in eâ ortus eſt Dormitantius. Galliæ vernaculum hoſtem ſuſtinent, & hominem moti capitis, atque Hippocratis vinculis alligandum, ſedentem cernunt in Eccleſia: &, inter cetera verba blaſphemiæ, iſta quoque dicentem: Quid neceſſe eſt, te tanto honore non ſolùm honorare, ſed etiam adorare illud neſcio quid, quod in modico vaſculo transferendo colis? Et rurſum in eodem libro: Quid pulverem, linteamine circumdatum, adorando oſcularis? Et in conſequētibus: Propè ritum gentilium videmus ſub prætextu religionis introductum in Eccleſias, ſole adhuc fulgente moles cereorum accendi, & ubicumque pulviſculum neſcio quod, in modico vaſculo pretioſo linteamine circumdatum, oſculantes adorare. Magnum honorem præbent hujuſmodi homines beatiſſimis martyribus, quos putant de viliſſimis cereolis illuſtrandos: quos Agnus qui eſt in medio throni, cum omni fulgore majeſtatis ſuæ illuſtrat. Quis enim, ô inſanum caput, aliquando martyres adoravit? quis hominem putavit Deum?
Apoc. 21 nonne Paulus & Barnabas, cum à Lycaonibus
Act. 4. Jupiter & Mercurius putarentur, & eis vellent hoſtias immolare, ſciderunt veſtimenta ſua, & ſe homines eſſe dixerunt? non quod meliores non eſſent olim mortuis hominibus, Jove, atque Mercurio: ſed quo ſub gentilitatis
Act. 10. errore honor eis Deo debitus deferretur. Quod & de Petro legimus, qui Cornelium, ſe adorare cupientem, manu ſublevavit, & dixit: Surge, nam & ego homo ſum. Et audes dicere: Illud neſcio quid, quod in modico vaſculo transferendo colis? Quid eſt illud, neſcio quid? ſcire deſidero. Expone manifeſtiùs, ut totâ libertate blaſphemes. Pulviculum, inquit, neſ-

cio quod in modico vaſculo pretioſo lintea-
mine circumdatum.' Dolet martyrum reli-
quias pretioſo operiri velamine, & non vel
pannis, vel cilicio colligari, vel projici in
ſterquilinium, ut ſolus Vigilantius ebrius &
dormiens adoretur. Ergo ſacrilegi ſumus,
quando Apoſtolorum baſilicas ingredimur?
Sacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui
ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei
tranſtulit Conſtantinopolim: apud quas dæ-
mones rugiunt & inhabitatores Vigilantij
illorum ſe ſentire præſentiam confitentur?
Sacrilegus dicendus eſt & nunc Auguſtus Ar-
cadius, qui oſſa beati Samuelis longo poſt tẽ-
pore de Judeâ tranſtulit in Thraciam? Omnes
Epiſcopi non ſolum ſacrilegi, ſed & fatui ju-
dicandi, qui rem viliſſimam, & cineres diſſolu-
tos in ſerico, & vaſe aureo portaverunt. Stulti
omnium Eccleſiarum populi, qui occurrerunt
ſanctis reliquis, & tanta lætitia, quaſi præſen-
tem, viventemq; prophetam cernerent, ſuſce-
perunt, ut de Palæſtinâ uſque Chalcedo-
nem jungerentur populorum exanima, & in
Chriſti laudem unâ voce reſonarent? Videli-
cet adorabant Samuelem, & non Chriſtum:
cujus Samuel & levita, & Prophetes fuit. Mor-
tuum ſuſpicaris, & idcircò blaſphemas. Lege
Evangelium: Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus *Marc.* 12.
Jacob, non eſt Deus mortuorum, ſed vivorũ.
Si ergo vivunt, honeſto juxta carcere non
clauduntur. Ait enim vel in ſinu Abrahæ, *Apoc.*
vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei,
animas Apoſtolorum & martyrum conſediſ-
ſe, nec poſſe ſuis tumulis, & ubi voluerint,
adeſſe præſentes Sanatoriæ videlicet dignita-
tis ſunt, ut non inter homicidas teterrimo
carcere, ſed in liberâ honeſtaque cuſtodiâ in
fortunatorum inſulis & in campis Elyſiis re-

cludantur. Tu Deo leges pones? Tu Apoſtolis vincula injicies, ut uſque ad diem judicij teneantur cuſtodiâ, nec ſint cum Domino ſuo? de quibus ſcriptum eſt: Sequuntur Agnum quocumque vadit. Si Agnus ubique: ergo & hi, qui cum Agno ſunt: ubique eſſe credendi ſunt. Et cum diabolus, & dæmones toto vagentur orbe, & celeritate nimiâ ubique præſentes ſint: martyres, poſt effuſionem ſanguinis ſui, arcâ operientur incluſi, & indè exire non poterunt? Dicis in libello tuo, quòd, dum vivimus, mutuo pro nobis orare poſſumus: poſtquam autem mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio? præſertim cum martyres, ultionem ſui ſanguinis obſecrantes
Apoc.6. impetrare non quiverint. Si Apoſtoli, & martyres, adhuc in corpore conſtituti, poſſunt
Exod.32 orare pro ceteris, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliti: quantò magis poſt coronas, victo-
Act.7. rias, & triumphos? Unus homo Moyſes ſexcentis millibus armatorum impetrat à Deo veniam: & Stephanus, imitator Domini ſui, & primus martyr in Chriſto, pro perſecutoribus
Act. 27. veniam deprecatur: &, poſtquam cum Chriſto eſſe cœperint, minus valebunt? Paulus Apoſtolus ducentas ſeptuaginta ſex ſibi dicit in navi animas condonatas & poſtquam reſolutus eſſe cœperit cũ Chriſto, tunc ora clauſurus eſt, & pro iis qui in toto orbe ad ſuum Evangelium crediderunt, mutire non poterit? Meliorque erit Vigilantius canis vivens, quàm iſte leo
Eccl.9. mortuus? Rectè hoc de Eccleſiaſte proponerem, ſi Paulum in ſpiritu mortuum confiterer. Deniqne ſancti non appellantur mortui, ſed
Joan.11. dormientes. Unde & Lazarus, qui reſurrecturus
1.Thes.4. erat, dormiſſe perhibetur. Et Apoſtolus vetat Theſſalonicenſes de dormientibus cõtriſtari. Tu vigilans dormis, & dormiẽs ſcribis: & pro,

ponis mihi librum apocryphum, qui ſub nomine Eſdræ à te,& ſimilibus tui legitur; ubi ſcriptum eſt,quòd poſt mortẽ nullus pro aliis audeat deprecari:quem ego librum numquam legi.Quid enim neceſſe eſt in manus ſumere, quod Eccleſia non recipit?Niſi fortè Balſamũ mihi,& Barbelũ,& theſaurũ Manichæi,& ridiculũ nomẽ Leuſiboræ proferas. Et, quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinuſq; es Hiberiæ,Baſilidis,antiquiſſimi hæretici,& imperitæ ſcientiæ,incredibilia portenta proſequeris, & proponis,quod totius orbis auctoritate damnatur.Nam in commentariolo tuo, quaſi pro te faciens, de Salomone ſumis teſtimonium, quod Salomon omninò non ſcripſit: ut qui habẽs alterum Eſdram,habeas & Salomonem alterum.Et,ſi tibi placuerit,legito fictas revelationes omnium Patriarcharũ, & Prophetarũ:& cum illas didiceris,inter mulierum textrinas cantato;immò legendas propone in tabernis tuis:ut facilius per has nænias vulgus indoctum provoces ad bibendum.Cereos autem non clara luce accendimus, ſicut fruſtrà calumniaris:ſed ut noctis tenebras hoc ſolatio tẽperemus, ut vigilemus ad lumẽ, ne cæci tecum dormiamus in tenebris.Quòd ſi aliqui, propter imperitiam & ſimplicitatem ſæcularium hominum, vel certè religioſarum feminarũ,de quibus verè poſſumus dicere: Confiteor,zelũ Dei habent,ſed non ſecundũ ſcientiam:hoc pro honore martyrũ faciunt: quid *Rom.*18
indè perdis?Cauſabãtur quondam & Apoſtoli,quod periret unguentum, ſed Domini voce *Mat.*16.
correpti ſunt.Neque enim Chriſtus indigebat unguento,nec martyres lumine cereorum: & tamen illa mulier in honore Chriſti hoc fecit *Rom.*14.
devotioque mentis ejus recipitur.Et quicum-

que accendunt cereos, ſecundùm fidem ſuam habent mercedẽ,dicente Apoſtolo:Unuſquiſque in ſuo ſenſu abũdat.Idololatras appellas hujuſmodi homines? Non diffiteor omnes nos, qui in Chriſto credimus, de idololatriæ errore veniſſe. Non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. Et quia quondam colebamus idola nunc Deũ colere non debemus, nè ſimili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcircò deteſtandum eſt: hoc fit martyribus, & idcircò recipiendum eſt. Nam & abſque martyrum reliquiis per totas orientis Eccleſias quando legendum eſt Evangelium, accenduntur luminaria, jã ſole rutilante; non utique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demõ-
Mat. 25. ſtrandum. Unde & virgines illæ Evangelicæ ſemper habent accenſas lampades ſuas: & ad
Luc. 13. Apoſtolos dicitur: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et de
Ioan. 5. Joanne Baptiſta: ille erat lucerna ardẽs, & lucens: ut ſub typo luminis corporalis illa lux oſtẽdatur, de qua in pſalterio legimus: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen ſemitis meis. Malè facit ergo Romanus
Pſ. 118. Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundùm nos oſſa veneranda, ſecundum te vilem pulviſculum, offert Domino ſacrificia, & tumulos forũ Chriſti arbitratur altaria? Et non ſolũ unius urbis, ſed totius orbis errant Epiſcopi, qui, cauponem Vigilãtium contemnentes, ingrediuntur Baſilicas mortuorum, in quibus pulvis viliſſimus, & favilla, neſcio quæ, jacet linteamine cõvoluta, ut polluta omnia polluat: & quaſi ſepulchra phariſaica foris dealbata ſint, cùm intus immundo cinere, juxta te, immunda omnia oleãt atque

atque ſordeant?Et poſt hæc de barathro pectoris tui cœnoſam ſpurcitiam evomens, audes dicere: Ergo cineres ſuos amant animæ martyrum, & circumvolant eos, ſemperque præſentes ſunt: ne fortè ſi aliquis precatur advenerit, abſentes audire non poſſint? O portẽtum in terras ultimas deportandum. Rides de reliquiis martyrum, & cum auctore hujus hęreſeos Eunomio, Eccleſiis Chriſti calumniam ſtruis: nec tali ſocietate terreris, ut eadem contra nos loquaris, quæ illa contra Eccleſiã loquitur? Omnes enim ſectatores ejus baſilicas Apoſtolorũ & martyrum non ingrediuntur, ut ſcilicet mortuum adorent Eunomium, cujus libros majoris auctoritatis arbitrãtur, quàm Evangelia: & in ipſo credunt eſſe lumẽ veritatis: ſicut aliæ hæreſes paracletum in Montanum veniſſe contendunt, & Manichæũ ipſum dicunt eſſe paracletum. Scribit adverſum hæreſim tuam, quæ olim erupit contra Eccleſiam, (nè & in hoc quaſi repertor novi ſceleris glorieris) Tertullianus, vir eruditiſſimus, inſigne volumen, quod Scorpiacum vocat, rectiſſimo nomine: quia arcuato vulnere in Eccleſiæ corpus venena diffudit, quæ olim appellabatur Caina hæreſis: & multo tempore dormiens, vel ſepulta, nunc à Dormitentio ſuſcitata eſt. Miror, quod non dicas, nequaquam perpetranda martyria: Deum enim, qui ſanguinem hircorum taurorumque non quærat, multo magis hominum non requirere. Quod cùm dixeris, immò & ſi non dixeris ita habeberis quaſi dixeris. Qui enim reliquias martyrũ aſſeris calcandas eſſe, prohibes ſanguinem fundi, qui nullo honore dignus eſt. De vigiliis & pernoctationibus in baſilicis martyrum ſæpè celebrandis, in altera

epiſtola, quam fermè ante biennium ſanct
Ripario Presbytero ſcripſeram, reſpondi bre
viter. Quòd ſi ideò eas exiſtimas reſpuendas
nè ſæpè videamur Paſcha celebrare, & nō ſo
lemnes poſt annum exercere vigilias: ergo &
die Dominico non ſunt Chriſto offerenda ſa
crificia: ne reſurrectionis Domini crebr
Paſcha celebremus: & incipiamus non unur
Paſcha habere, ſed plurima. Error autem &
culpa juvenum, viliſſimarumque mulierun
qui per noctē ſæpè deprehenditur, non eſt re
ligioſis hominibus imputandus; quia & i
vigiliis Paſchæ tale quid fieri plerumque cc
vincitur: & tamen paucorum culpa non præ
judicat religioni; qui & abſq; vigiliis poſſur
errare vel in ſuis, vel in alienis domibus Apc
ſtolorum fidem Judæ proditio non deſtruxi
Et noſtras ergo vigilias malæ aliorū vigil
non deſtruent: quin potiùs pudicitiæ vigil
re cogantur, qui libidini dormiunt. Quod eni
ſemel feciſſe bonum eſt, non poteſt malu
eſſe, ſi frequenter fiat: aut, ſi aliqua culpa v
tanda eſt, non ex eo, quod ſæpè, ſed ex eo, quc
fit aliquando, culpabile eſt. Non vigilem
itaque diebus Paſchæ: ne expectata diu adu
terorum deſideria compleantur; ne occaſic
nem peccandi uxor inveniat, nè maritali nc
poſſit recludi clave. Ardentius appetitur, qui
quid eſt rarius. Non poſſum univerſa percu
rere, quæ ſanctorum Presbyterorum litter
comprehendunt: de libellis illius aliqua prc
feram. Argumentatur contra ſigna, atq
virtutes, quæ in baſilicis martyrum fiunt:
dicit eas incredulis prodeſſe, non credentibu
quaſi nunc hoc quæratur quibus fiant, & nc
qua virtute fiant. Eſto, ſigna ſint infidelium
qui quoniam ſermoni & doctrinæ credere nc

fuerunt, ſignis adducantur ad fidem. Et Dominus incredulis ſigna faciebat, & tamen non idcircò Domini ſugillanda ſunt ſigna, quia illi infideles erant: ſed majori admirationi erunt, quia tantæ fuere potentiæ, ut etiā mentes duriſſimas edomarent, & ad fidē cogerent. Itaque nolo mihi dicas, ſigna infidelium ſunt: ſed reſpōde quomodo in viliſſimo pulvere, & favillâ, neſcio quâ, tāta ſit ſignorum virtutūque præſentia. Sētio, ſentio, infeliciſſime mortalium, quid doleas, quid timeas. Spiritus iſte immundus, qui hæc te cogit ſcribere, ſæpè hoc viliſſimo tortus eſt pulvere, immò hodiéque torquetur: & qui in te plagas diſſimulat, in ceteris confitetur. Niſi forte in morem gentilium, impiorumque, Porphyrij & Eunomij has preſtigias dæmonum eſſe confingas, & non vere clamare dæmones, ſed ſua ſimulare tormenta. Do conſilium: ingredere baſilicas martyrum, & aliquando purgaberis. Invenies ibi multos ſocios tuos: & nequaquam cereis martyrum, qui tibi diſplicent, ſed flammis inviſibilibus combureris. Et tunc fatеberis, quod nunc negas: & tuum nomen, qui in Vigilantio loqueris liberè proclamabis, te eſſe aut Mercurium propter nummorum cupiditatem, aut Nocturnum juxta Plauti Amphytrionem: quo dormiente, in Alcmenæ adulterio duas noctes Jupiter copulavit, ut magnæ fortitudinis Hercules naſceretur: aut certè Liberum patrem pro ebrietate & cantharo ex humeris dependente, & ſemper rubente facie, & ſpumantibus labiis, effrenatíſque conviciis. Undè & in hac provincia cùm ſubitus terræ motus, noctis medio omnes de ſomno excitaſſet: tu prudentiſſimus & ſapientiſſimus mortalium, nudus orabas, & referebas

Dæmones ad ſepulcra martyrū torquentur.

Cereorū uſus.

Geneſ. 3.

nobis Adam & Evam de paradiſo. Et illi quidem apertis oculis erubuerunt, nudos ſe eſſe cernentes, & verenda texerunt arborum foliis: tu & tunicâ, & fide nudus, ſubitóque timore perterritus, & aliquid habens nocturnæ crapulæ, ſanctorum oculis obſcænam partem corporis ingerebas, ut tuam indicares prudentiam. Tales habet adverſarios Eccleſia; hi duces contra martyrum ſanguinem dimicant: hujuſcemodi oratores contra Apoſtolos pertonant, immò tam rabidi canes contra Chriſti latrant diſcipulos. Ego confiteor timorē meū ne forſitan de ſuperſtitione deſcendat. Quādo iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitavero, & me nocturnum phantaſma deluſerit, baſilicas martyrum intrare nō audeo ita totus & corpore, & animo pertremiſco. Rideas forſitan, & muliercularum deliramenta ſubſannes. Non erubeſco earum fidem, quæ primæ viderunt Dominum reſurgentem, quæ mittūtur ad Apoſtolos, quæ in matre Domini Salvatoris ſanctis Apoſtolis commendantur. Tu ructato cum ſæculi hominibus: ego jejunabo cum feminis, immò cum religioſis viris qui pudicitiā vultu præferunt, & pallida jugi continentiâ ora portantes, Chriſti oſtendunt verecundiam. Videris mihi dolere & aliud, nè ſi inoleverit apud Gallos continentia, & ſobrietas atq; jejunium, tabernæ tuæ lucra non habeant: & vigilias diaboli, ac tumulenta cōvivia tota nocte exercere non poſſis. Prætereà iiſdem ad me relatum eſt epiſtolis, quòd, contra auctoritatem Apoſtoli Pauli, immò Petri, Joannis, & Jacobi, qui dexteras dederūt Paulo & Barnabæ communicationis, & præceperunt eis, ut pauperum memores eſſent, tu prohibeas Hieroſolymam in uſus ſanctorum aliqua ſū-

Mat. 2.

Non audet D. Hier. Peccator baſilicas martyrū ingredi.

Gal 2.

Eleemoſyna in uſus ſāctorum tempore.

ptuum ſolatia dirigi. Videlicet, ſi ad hæc reſpondeo, ſtatim latrabis, meam me cauſâ agere, qui tanta cunctos largitate donaſti; ut, niſi veniſſes Hieroſolymam, & tuas vel patronorum tuorum pecunias effudiſſes, omnes periclitaremur fame. Ego hoc loquar, quod beatus Apoſtolus Paulus in cũctis pene epiſtolis ſuis loquitur, & præcipit in Eccleſiis gentium per unam ſabbati, hoc eſt, in die Dominico omnes conferre debere, quæ Hieroſolymã in ſanctorum ſolatia dirigantur: & vel per diſcipulos ſuos, vel per quos ipſi probaverint: & ſi dignum fuerit, ipſe aut dirigat, aut perferat quod collectũ eſt. In Actibus quoq; Apoſtolorum loquens ad Felicẽ præſidem, poſt annos, ait, plures eleemoſynam facturus in gentem meam, veni Hieroſolymam, & oblationes & vota, in quibus invenerunt me purificatum in templo. Numquid in aliâ parte terrarum, & in his Eccleſiis, quas naſcentes fide ſua erudiebat, quæ ab aliis acceperat, dividere non poterat? Sed ſanctorum locorum pauperibus dare cupiebat, qui, ſuas pro Chriſto facultatulas relinquentes, ad Domini ſervitutem tota mente converſi ſunt. Longum eſt nunc ſi de cunctis epiſtolis ejus omnia teſtimonia revolvere voluero, in quibus hoc ait: & tota mẽte feſtinat, ut Hieroſolymam & ad ſancta loca credentibus pecuniæ dirigantur, non in avaritiam, ſed in refrigerium: non ad divitias congregandas, ſed ad imbecillitatẽ corpuſculi ſuſtentandam & frigus atque inediam declinandam. Hac in Judæa uſq; hodie perſeverante conſuetudine, non ſolùm apud nos, ſed & apud Hebræos: ut qui in lege Domini meditantur die ac nocte: & partem non habent in terrâ, niſi ſolũ Deũ, ſynagogarum & totius orbis foveantur mini-

D. Hier. mittebãtur Hieruſalem. Rom 15. 2. *Cor.* 9. 1. *Cor.* 16. *Act.* 24. *Pſal.* 1. *Deut.* 18. 2. *Cor.* 8.

ſteriis, ex æqualitate dumtaxat. Non ut aliis refrigerium, & aliis ſit tribulatio: ſed ut aliorũ abundantia, aliorum ſuſtentet inopiam. Reſpõdebis, hoc unumquemq; poſſe in patriâ ſuâ facere: nec pauperes defuturos, qui Eccleſiæ opibus ſuſtentandi ſint. Nec nos negamus, cũ-
Gal. 6. ctis pauperibus etiã Judæis & Samaritanis, ſi tanta ſit largitas, ſtipes porrigendas, ſed Apoſtolus faciẽdam quidem docet ad omnes elee-
Luc. 26. moſynã; ſed maximè ad domeſticos fidei. De quibus & Salvator in Evangelio loquebatur: Facite vobis amicos de mãmonâ iniquitatis,
Mat. 5. qui vos recipiant in æterna tabernacula. Nũ-
Pſal. 40. quid iſti pauperes, inter quorum pannos & illuvium corporis, flagrans libido dominatur, poſſunt habere æterna tabernacula, qui nec præſentia poſſidẽt; nec futura? Non enim ſimpliciter pauperes, ſed pauperes ſpiritus beati appellantur, de quibus ſcriptũ eſt: Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die malâ liberabit eum Dominus. In vulgi pauperibus ſuſtentandis nequaquam intellectu, ſed eleemoſynâ opus eſt. In ſanctis pauperibus beatitudo eſt intelligentiæ; ut ei tribuat, qui erubeſcit accipere, & cũ acceperit, dolet, metẽs
1. Cor 9. carnalia, & ſeminans ſpiritualia. Quod autem aſſeris, eos melius facere, qui utuntur rebus ſuis, & paulatim fructus poſſeſſionum ſuarum pauperibus dividũt, quàm illos, qui poſſeſſionibus venundatis, ſemel omnia largiuntur: nõ à me eis, ſed à Domino reſpondebitur: Si vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me. Ad eam loquitur, qui vult eſſe perfectus, qui cum Apoſtolis patrẽ, & naviculam, & rete dimittit. Iſte, quẽ tu laudas, ſecundus & tertius gradus eſt, quem & nos recipimus, dũmodò ſciamus

prima ſecundis & tertiis præferenda. Nec à ſuo ſtudio monachi deterrēdi ſunt à te lingua vipereâ & morſu ſæviſſimo, de quibus argumentaris,& dicis: Si omnes ſe clauſerint, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſias? quis ſæculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo, ſi omnes tecum fatui ſint, ſapiens quis eſſe poterit? & virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obſtetrices abſque mercedibus mendicabunt, & graviſſimo frigore, ſolus atq; contractus Dormitantius vigilabit in lectulo. Rara eſt virtus, nec à pluribus appetitur, atq; utinam hoc omnes eſſent, quod pauci ſunt, de quibus dicitur: Multi vocati, pauci autem electi. Vacui eſſent carceres. Monachus autē non doctoris, ſed plangentis habet officium: qui vel ſe, vel mundum lugeat & Domini pavidus præſtoletur adventū. Qui ſciens imbecillitatem ſuam, & vas fragile, quod portat, timet offendere: ne impingat, corruat, atque frangatur. Unde & mulierum, maximéque adoleſcentularum vitat aſpectū & intantum caſtigator ſui eſt: ut etiam quæ tuta ſunt, pertimeſcat. Cur, inquies, pergis ad eremum? videlicet ut te non audiam, non videam, ut tuo furore non movear, ut tua bella non patiar, nè me capiat oculus meretricis: ne me forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Reſpondebis: hoc non eſt pugnare, ſed fugere; ſta in acie: adverſariis armatus obſiſte: ut poſtquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam. Nolo ſpe pugnare victoriæ, nē perdam aliquando victoriam. Si fugero, gladium devitavi: ſi ſtetero,

Mat 2.

aut vincendum mihi, aut cadendum. Quid autem neceſſe eſt certa dimittere, & incerta ſectari? Aut ſcuto, aut pedibus mors vitanda eſt. Tu, qui pugnas, & ſuperari potes, & vincere: ego cùm fugero, non vinco in eo, quod fugio: ſed ideò fugio, nè vincar. Nulla ſecuritas eſt, vicino ſerpente dormire. Poteſt fieri, ut me non mordeat: tamen fieri poteſt ut aliquando me mordeat. Matres vocamus, ſorores & filias: & non erubeſcimus vitiis noſtris nomina pietatis obtendere. Quid facit monachus in cellulis feminarum? Quid ſibi volunt ſola & privata colloquia, & arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet. Quod de libidine diximus, referamus ad avaritiam, & ad omnia vitia, quæ vitantur in ſolitudine. Et idcircò urbium frequentias declinamus, ne facere compellamur, quæ nos non tam natura cogit facere, quàm voluntas. Hęc, ut dixi, ſanctorum Presbyterorum rogatu, unius noctis lucubratione dictavi feſtinante admodum fratre Siſinio, & propter ſanctorum refrigeria ad Ægyptum iter properante. Alioquin & ipſa materia apertã habuit blaſphemiam, quæ indignationem magis ſcribentis, quàm teſtimoniorum multitudinem flagitaret. Quòd ſi Dormitantius in mea rurſus maledicta vigilaverit, & eodem ore blaſphemo, quo Apoſtolos & martyres laceret, de me quoque putaverit detrahendum, nequaquam illi brevi lucubratiunculâ, ſed tota nocte vigilabo, & ſociis illius, immò diſcipulis, vel magiſtris, qui niſi tumentes uteros viderint feminarum, maritos earum Chriſti miniſterio arbitrantur indignos.

Monachus mulierculàrum fugiat conventum.

Finis libri tertij, & Poſtremi Epiſtolarum D. Hieronymi.

INDEX RERUM, ET SENTENTIARUM notatu & ſcitu dignio um quæ his D. Hieronymi continentur epiſtolis, locupletiſſimus.

A

AAron, ſummus ſacerdos, quibus induebatur veſtibus 75
Aaron pontifex accenſo thuribulo iram Dei cohibuit, 218
Aaron virga in arca Dei, & in templo Salomonis ſervabatur, 89
Aaron ſacrilegium ob conflatum ex auro vituli caput, fraternæ correxere preces, 504
de Aaron veſtibus liber Tertuliani, 425
Abdias qui interpretatur ſervus Domini perſonat, &c. 73
Abdias centũ prophetas aluit pane & aqua, 464
Abdiæ cineres adorantur, 167
Abiſag rugitum propriè ſignificare, 92
Abiſag puella ſenile Davidis corpus in lecto calefaciens, quid indicabat, 164
Abraham filium ſuum voluntate jugulavit, 190
Abraham cur fidei ſuæ ſignum in circumciſione ſuſcepit, 45
Abraham, amicus Dei, cum angelis ſuſcipit Deum, 172
Abrahæ primum de Chriſto facta eſt repromiſſio, 155
Abraham ante Chriſtũ apud inferos, poſt Chriſtũ latro in paradiſo. 337
Abrahæ quercus, 460
Abſtinentia carniũ, 492
Abſtinentia omnibus omnino opitulatur virtutibus, 312
Abſtinentia incredibili ſeipſum caſtigabat D. Paulus.
Abſtinentia tunc præclara cum animus jejunus eſt à vitiis, 325
Abſtinentia gravis, eſt periculoſa pueris, 251
Achab quam & qualẽ egit pœnitentiam, 504
Achor vallis, id eſt, tumultus atq; turbatũ, 462
Actus apoſtolorum quid

continеant, & quo ſtylo ſcripti, 118

Adam primus paradiſi colonus, per colubrum ad terras deductus, 210

Adam, paradiſi colonus, de poſſeſſione ſua ejectus à muliere, 201

Adam & Evam diabolus divinitatis ſpe ſupplantavit, 398

Adam in Calvariæ loco habitavit, & mortuus eſt, atque ſepultus, 157

Adam una ex quinque civitatibus, quæ cum Sodoma & Gommorrha periere, numquam reſtaurabitur, 161

Adda vidua, 60

Ader turris, quæ interpretatur gregis juxta quã adiverunt paſtores. Gloria in excelſis Deo, &c. 460

Adomin, locus ſanguinũ, & cur ſic vocatus, 462

Adorare ubi ſteterunt pedes domini, pars eſt fidei, 19

Adorandum eſt in loco, ubi ſteterunt pedes domini, 162

Adoratores veri, 232

Adulatio ſubdola & palpans, 106

Adulatores fugiendi, ſicut animæ peſtes, 319

Adulatores facile corrumpunt hominum mentes, 15

Adulatoribus non habenda fides, 226

Adulatorum verba mollia interiora feriunt ventris, 319

Adulterantes omnes, quaſi clibanus, 280

Advocatus, qui eget patrono, ridendus, 28

Æditui in lege veteri decimas accipiebant, 407

Ægyptiæ dominæ pallium relinquendum, 47

Ægyptus pro iſto mundo frequenter uſurpata, 161

ex Ægypto vocavi filium meum, hic locus in 70. interp. non legitur, 25

Æſchinis de Demoſthene adverſario ſuo præclarũ apophthegma. 107

Ætatum diverſitas corporum naturam non mutat, 482

Æterna qui neſciunt, vitæ brevi ſe totos implicant, 311

Affectus multa nos facere cogit, 417

Agabus propheta, 427

ἀγαμίαν prædicavit Divus Paulus, 1. ad Corint. 7. capite,

7. capite, 139
ἀγρεχνόμεθ, 225
Aila, urbs imminens mari rubro, 373
Alemanorum gens non tam lata quā valida, 377
Alentus, ſanctus diaconus, 37
Aletius Presbyter, vir ſanctus, doctus ac diſertus, 68
Alexander potentiſſimus dominator orbis, Leonidis ſui pædagogi non potuit carere vitiis, 245
Alexander magnus, aries, pardus, & caprarum hircus à Daniele vocatus, 365
Alexander Macedo ſuarum ipſius laudum præconem avebatHomerum, Ibid.
Alexandria civitas meretrix, in quam totius orbis dæmonia confluxere, 358
Alipius, Papa vere ſanctus, 36
Allegoriæ nubilo in lege intelligebantur omnia, 16
Alleluia in Eccleſia prima cantari ſolitum, 241
Alleluia in paſcha cantandum, 521
Alleluia in defunctorū exequiis concinitur, ibid.
Ad altaria Chriſti impiorū equi ſtabulati, 350
Amalech uſque ad ſtirpem deletur, 12
Amaritudo comitatur laudem, 17
Amathas monachus, D. Antonij diſcipulus, magiſter corpus ſepelivit, 354
Ambitio Romam culminis, 39
Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter, 171
Amicitia, quæ deſinere poteſt: vera numquam fuit, 196
Amicus fidelis vix invenitur, ibid.
In Amicis res non quæritur, ſed voluntas, 61
Amico quiddam rapere furtum eſt, 212
Amor ordinē neſcit, 61
Amor læſus iraſci debet, 142
Amore vicario homines inter ſe copulari debent, 317
Amoris ſancti deſcriptio, 131
Amor ſanctus impatientiam non habet, 303
Amantibus nihil durum, 263
Amos paſtor, & ruſti.

ǝus, quam intellectu dif-ficilis, 114
Amos ſpiritualis chi-rurgus, de Samaria pelli-tur, & cur, 27
Amphora cœpit inſti-tui currente rota. 70
Anaſtaſij ſummi ponti-ficis commendatio, 437
Anatolius, ſacerdos Laodicenus, 103
Angelus cubiculi D. Virginis Mariæ janitor, & cunatum Chriſti cu-ſtos, 128
Anima, Dei filia, 293
Animæ vires ſecum tra-hit etiam corporis imbe-cillitas, 48
ſed contra D. Paulus ait, ibid.
Animæ locus principa-lis in qua ſit corporis par-te ſecundum Chriſtiano-rum, & ethnicorum ſen-tentiam. ibid.
Animas hominum in cæleſtibus fuiſſe prius, quam immittantur cor-poribus ex quorumdam impiorum opinione, 387
De animæ origine an-tiquorum opiniones va-riæ, 97
Animalia etiam bruta ductores ſequuntur ſuos, 223
Animo occupato quod fit, non bene fit, 20
Anna interpretatur, gra-tia, 304
Anna, viro tacente, prophetavit, 51
Anna precibus alvi ſte-rilitatem cum fœcundi-tate mutavit, 242
Anna Samuelem non ſi-bi, ſed tabernaculo Dei genuit, 218
Anna filium, quem ob-tulerat in tabernaculo Dei numquã recipit, 253
Anna vidua annis octo-ginta quatuor, non rece-debat de templo jejuniis & orationibus die ac no-cte Domino ſerviens, &c. 490
Anna, Phanuelis filia, orationibus, & jejuniis uſque ad ultimam ſene-ctutem in templo Domi-no ſerviunt, 173
Anna orationibus ac jejuniis pudicitiæ theſau-rum ſervavit, & ſalvatorẽ mũdi prima ſuſcepit, 438
Antipatris opidulum, quod de nomine patris appellavit Herodes, 456
D. Antonius monacho-rum primus à pleriſque putatur, 354
D. Antonius vidit & allocutus,

allocutus, eſt Hippocentaurum, 357
item & Satyrum, ibid.
D. Antonius leones D. Pauli erem. mortem plangentes benedicit. 363
D. Antonius feſtis ſolemnibus D. Pauli erem. tunica veſtiebatur, ibid.
D. Antonij mortē etiā elementa luxiſſe, 386
Apes ſuos etiam habent principes, 223
Apum ſolertia & induſtria, ad quas proverbia Salomonis homines mittunt, 221
Apocalypſis D. Ioannis tot habet ſacramenta, quot verba, 118
Apocrypha cavenda, 251
Apollinarius, Hierapolitanus epiſcopus, 103
Apollonius magnus, & philoſophus quot & quas luſtrarit regiones, ut cōpararet ſapientiam, 107
Apollonius, ſenator Romanus, quænam ſcripſerit opuſcula, 104
Apoſtoli de Piſcatione lacus Geneſareth, ad hominum piſcationem tranſierunt, 219
Apoſtolis pauperior nemo fuit & nemo tantum pro Chriſto dereliquit, 48
Apoſtolos mirabantur Phariſæi, quod legem ſcirent, cum litteras non didicerint, 169
Non erant θεοῦ διδακτοὶ, ibid.
Apoſtoli non caruere peccato, 187
Appion, Alexandrinus grāmaticus, adverſus quē ſcripſit Ioſephus, 102
Aquæ Sihor turbis hujus ſeculi vitiis ſordidantur, 68
Aquæ Siloe vadunt cum ſilentio, ibid.
Aratri ſemel accepta ſtiva non dimittenda, 48
Arator ſtivam tenens Alleluia decantat, 154
Arbitrium liberum, 313
Arbor ex fructibus cognoſcitur, qui in arca Noë non fuerit, in æternum peribit, 40
Archipresbyteri ſinguli ſingularum eccleſiarum, 224
& archidiaconi, ibid.
Argus centum oculis hoſtem in inſidiis latentem obſervare nequivit, hujus apologi affabulatio, 298
Ariani dogmatis virus excluſam, 60
Ariel, civitas quondam fortiſſima,

fortiſſima, interpretatur, leo Dei, 457
Arimathia, viculus Ioſeph qui Dominum ſepelivit, ibid.
Ariſtarchi eruditio, 134
Ariſtides Philoſophus, vir eloquentiſſimus, librũ pro Chriſtianis ſcripſit, Philoſophorum ſententiis contextum, 100
Ariſtotelis argumenta in extremo Dei judicio non proderunt, 150
Arma Chriſtianorum qualia, 108
Arnobius adverſus gentes ſeptem ſcripſit libros, 102
Arnobius ut legẽdus, 91
Arrogantia difficilius caremus, quam auro,
Ars nulla abſque magiſtro diſcitur, 223
Aſella, exemplum pudicitiæ, & virginitatis inſigne, 82
Aſellus Zachariæ, 141
Aſelli bipedes, 70
Aſer interpretatur beatitudo vel divitiæ. 304
Aſino lyra ſuperflue canere, 69
Aſpides ſurdæ, 38
Aſſentatores devitandi, ſicut noxia fallacię blandimenta, 319
Aſſueſcere à teneris quantam habeat vim in utramque partem, 300
Aſterius hypodiaconus 35
Aſtra non ſunt munda in conſpectu Dei, 187
Athanaſius diaconus, 85
Atrium templi Hieroſolymitani, erat templum foris, 160
Avaritia charibdis, & radix omnium malorum. 214
Avaritiæ radix gentilium cura, 264
Avaritia quales habeat cuſtodes, 234
Avaritia calcatur à pleriſque & cum marſupio deponitur, 298
Avaritiæ malum diligenter vitandum: cum exhortatione contra avaritiam, 264
Avarus, idolorum cultor, 144
Avaro tam deeſt, quod habet, quam quod non habet, 119
D. Auguſtinus, ſanctus & eruditus epiſcopus. 99
D. Auguſtinus Pelagianã extinxit hæreſim. 96.
Aulam regiam frequentare, periculoſum, 489
Aures noſtræ ſpinis ſepiendæ,

piendæ, ne linguam audiant nequam, 318
αὐτοδίδακτος qui ſine præceptoris opera, ſed ſua ſolius diligentia doctus evaſit, 133.

B

Babel in campo Sennaar ædificata, 156
Babylon id eſt, confuſio, 62
Babylon magna cecidit, & facta eſt habitatio dæmonum, 174
Bad quid propriè, 76
Balnea improbantur puellis, 264
Baptiſma puerorũ, 247
in Baptiſmate Chriſto ſepelimur, 142
Barach, Deboræ propheciſſæ filius, 305
Barach, id eſt benedic, vox Syra. 380
Beatus qui vere dicatur, 341
Beatus, qui ſeminat ſecus omnem aquam, ubi bos & aſinus calcant, 70
Bella domeſtica exterorum pugnã ſuperant, 508
Benjamin mane lupus rapax, 340
Benoni, hoc eſt, filius doloris, 460
Beſſorum feritas, 338
Beſtiæ Chriſtum loquuntur, 358
Beſtia, quæ aſcendit ex abyſſo faciet adverſus duos prophetas bellũ, 160
Bethel interpretatur, domus Dei: in qua aſcenditur quotidie, ac deſcenditur. 333
Bethlehem auguſtiſſimus orbis locus. 233
Bethlehem, id eſt, domus panis, 458
Bethoron, duæ urbes hujus nominis à Salomone conditæ, 456
Bethphage, villa ſacerdotalium maxillarũ, 461
Bibliorum verſio uſitata, qualis, 140
Bonoſus, quaſi filius ἰχθύος, id eſt, piſcis, 58
Bonoſus, D. Hieronymi obtrectator, & tabula naſutus, 27
Bonoſus trans Euphratem tulit lumbare ſuũ, 59
Bonoſus cava verba, & in modum veſicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis, 28
Bonum amare non poſſumus, niſi malum oderimus, 223
Bonus homo de bono cordis theſauro profert bona, 230
Bonis præſentibus, &

futuris frui, difficile, immo impoſſibile, 333
Bos laſſus pedem figit fortius, proverbium, 31
Brachium moraliter expoſitum, 405
Brachmanorum abſtinentia, 58
Britannia una didicit æſtate quod Ægyptius, & Parthus noverat vere 511
Britanni orbe toto diviſi, 164
Byſſus myſtice quid, 418

C

CÆcus cæcos in foveam ducit, 60
In cælum nos nudos & leves oportet evolare, 48
Cælum, non animum mutat qui trans mare currit, 43
Caiphas, perdito ſacerdotio, ſua publice rupit veſtimenta, 408
Calaguritanus caupo, 521
Calices carnis oſtendunt mortificationem, 1, & ſemper animũ ad martyrium præparatum, 66
Calices habere, eſt potantibus, 66
Calvaria, locus prope Hieruſalem, cur ſic vocetur, 57
Cameli Madian, Epha, & Saba typicè quid indicent, 429
Candelabrum tabernaculi, cui ſeptem inerant lucernæ, 411
Canis ad vomitum reverteus, 294
Canones Eccleſiaſtici, 84
Canticum canticorum Salomonis quã arduum, ac difficile, 52
Cantilenæ amatoriæ, mortifera Sirenarum carmina, 303
Cantorum vitium frequens, quod, 3
Capharnaum & Chanaam, ſignorum Chriſti familiares, 464
Capulus durus mollem otio exaſperat manũ, 142
Caput opertum linteo, galeam recuſat, ibid.
Carbo ardens, qui purgat labia peccatoris, 305
Cariatſephor, id eſt, viculus litterarum, & cur 460
Carmina lugubria in defunctorũ funeribus, 355
Caro omnis fenum, 345
In Carne noſtra non habitat bonum. 102
Caro noſtra cum vitiis crucifigenda,
Carnem non mãducare, bonum,

bonum, 15
Caſci qui, & quales olim homines, 1.& 2
Caſtigat Deus omnem filium quem recipit, 238
Caſtigationes corporis erudiri debet animus, 417
Caſtigatio corporis tūc magnifica, cum animus purus eſt vitiorum, 15
Caſtitas inter mundi voluptates ſervatu difficilis, 174
Caſtitate Iudith libidinem, id eſt, Holophernē truncavit, & vicit, 305
Caſtitatis votum in matrimonio, 188
Caſtorina, D. Hieronymi matertera ad quam ſcribit, 63.& 64
Caſtrutium cæcum cōſolatur D. Hieronym. 61
κατηγορίας Ariſtotelis, 133
Catechiſtæ in eccleſia primitiva, 15
Cato cenſorius, Romani generis diſertiſſimus, jam ſenex, litteras Græcas diſcere nec erubuit, nec deſperavit, 129
Cedar interpretatur, tenebræ, 450
Celeſtiana hæreſis, 94
Celſus ſcripſit adverſus Chriſtianos, 101
Cephas interpretatur, Petrus, 179
Cera mellis hoſpitium, in ſacrificiis contenta, & cur, 255
Cerberus non triceps, ſed multiplex, 196
Cereorum uſus, 527
Chaldæorū lingua Hebr. ſermonis vicina, 20
Charitas nulli rei comparari poteſt. 194
Charitate nihil imperioſius, 310
Charitas inter Chriſtianos per mutua beneficia converti debet, 317
Charitas benigna eſt, non æmulatur & non quærit quæ ſua ſunt, 83
Charitas menſuram non habet, 155
Charitas omnia, ſuſtinet, 60
Charitas patiens, & benigna: non zelatur, non agit perperam &c. 352
Charitatem aquæ multæ extinguere non poterunt, & flumina non operient eam, 266
Cartarum uſus quando, & quomodo cœpit, 1
Carybdis luxuriæ, 146
Charybdis fera, 274
Chebron vel Cariatharbe

tharbe urbs quæ interpretatur, oppidum virorũ quatuor, & cur, 460
Cherubin interpretatur ſcientiæ multitudo, 117 & 118
Cherubin paradiſi foribus præſidentia, Chriſti reſerata ſunt ſanguine, 337
Cherubin de templo tranſmigrantes, eccleſiam Domini fundaverunt, 171
Cherubin in ſanctis ſanctorum, 159
Chirurgi ſpirituales, qui & quales, 27
Chriſtiani fiunt, non naſcuntur, 241
Chriſtianum eſſe, eſt grande, non videri, 237
Chriſtianus ab infideli non tantum fide, ſed etiã vita diſtingui debet, 312
Chriſtiano nihil felicius cui promittitur regnum cælorum, 213
Chriſtiani nominis non eſt culpa, ſi ſimulator religionis in vitio ſit, 217
Chriſtiani nomen quotidie in cælum fertur Romæ, 150
Chriſtus, caput noſtrũ, 8
Chriſtus flos noſter, & mortis interitus, 143
Chriſtus Dei, virtus & ſapientia, 110
Chriſtus eſt ſapientia, caſtitas, patientia, juſtitia, ceteræq; virtutes, 291
Chriſtus humilitatis magiſter, 8
Chriſtus de ſtirpe regia erat verus. 62
Chriſtus ante ſecula prædeſtinatus, & præfiguratus in lege, & prophetis, 86. ſcripturarum loci hoc probantes, ibid.
Chriſtus ſuis ſubjectus erat parentibus, 169
Chriſtus ab apoſtata Juliano Galilæus appellatus, 102
Chriſtus venit, ut meretrices donaret matrimonio, 14
in Chriſti villa, tota ruſticitas eſt, 154
Quicunque in Chriſtum credit, vivit, 293
Chriſti qui non eſt, eſt antichriſti, 40
Chriſtum imitari, & ejus ſequi veſtigia, tutiſſimum, 219
Chriſtus nihil medium amat, 56
in Chriſti ſervitute non ſexuum, ſed mentium differentiam valere, 8
Chriſti ad Belial nulla conventio, 312

Chriſtus cur Hieruſalem,& Lazarum fleverit, 158
Chriſtus Phariſæorum zelo crucifixus, 469
Chriſtus vivens, mortuus eſt ut nos mortuos, vivificaret, 409
Chriſtus contra corporum naturā januis clauſis in cubiculum eſt ingreſſus. 481
Chriſtus arte non illuditur, 227
Chromatius, beatus papa, 352
Cibus modicus ac temperatus, carni & animæ valde eſt utilis, 215
Cibi dentibus alienis commoliti nauſeam faciunt, 53
Cibum oratio & lectio ſequi debet, ibid.
Ciceronis τόποι. 133
Cicero eloquentiæ mare, 126
Ciceronis flumina, 222
Cidaris quid, 75
Ciſon, torrens in terra ſancta, 464
Clavis David quid oſtendat, 238
Clementis Alexandrini viri omnium eruditiſſimi, ſcripta.
Clericatus, eſt onus, non honor, 342
Clericorum ornatus, & veſtitus qualis eſſe debeat, 202
Clericorum vita debet eſſe laudabilis & ſancta, 226
Clerici familiaritatem mulierum ignorare debent, 201
Clericus facile contemnitur, qui ſæpe ad prandium vocatus, non recuſat, 211
Clerici de decimis & altari victum habere debent, 201
Clericos hæreditates capere prohibuerũt Chriſtiani principes, 202
κλῆρος quid proprie, hujus nominis interpretationem legito, 201
Cogitationes pravæ quo pacto domandæ. 222
Collecta apud Chriſtianos quid proprie, 474
Colloquia prava bonos mores corrumpunt, 100
ad Concordiam exhortatio pia, 170
Concupiſcentia, libidinis ſeminarium, 405
Concupiſcentia ex phyſicorum ſententia in jecore conſiſtit, 15
Concupiſcentiæ primi

motus in noſtra non ſunt poteſtate, 435
Conſcientia bona nullius oculos fugit. 176
Conſcientia ſola ſecreto Deum ſolum judicem aſpicit.
Conſtantia fœmina, cujus filiam & generum olei unctione à morte liberavit D. Hilarion, 394
Conſtantius imperat, Arianæ fautor hæreſeos, moriens magno dolore hoſti reliquit imperium, 348
Conſus, apud ethnicas Romanos conſiliorum Deus, 375
Contemptus ubi eſt, ibi & frequens injuria, 147
Contumeliam qui patitur, non eſt miſer, ſed qui facit, 92
Convenarum urbs unde id nominis accepit. 523
Convivium confabulationis ac doctrinæ ſale condiri debet, 71
Cordis habitaculum eſt in pectore, 405
Corium pro corio, &c. 324
Cornelia pudicitiæ ſimul, & fœcunditatis exemplar, 294
Cornelius centurio adhuc ethnicus, dono ſancti ſpiritus fuit mundatus, 149
D. Cornelius Romæ felici martyrio coronatus, 354
Cornix raucida, proverbialiter dictum, 28
Corporis refectionem qui prius quærit, quam animæ, maledictus, 381
Corpus tunicis aſſuetũ onus non fert loricæ, 142
Corpus nitens ſordidũ oſtendit animum, 174
Corpus quod multis vacavit vitiis affligendum. 466
Corpus ubicumque fuerit, illuc & congregabuntur aquilæ, 39
Corpus Chriſti conficitur ore ſacerdotum, 147
Corpus Chriſti in caniſtro & ſanguis in vitro olim portabatur, 231
Corpora hominum eadem reſurgent, 479
Corpus animale ſeminatur, ſed ſurget corpus ſpirituale, 478
Correctio fraterna ut fieri debeat, 232 & 228
Correctio privata doctrinam non facit generalem, 169
Corripit eum Dominus, quem diligit, 62

Corvus, qui Paulum Erem. per annos ſexaginta panis fragmento paſcit, 361
Craſſum ſemel tantum in vita riſiſſe, 60
Crates Thebanus abjecit opes, ne perderetur ab eis, 232
Creaturæ, etiam ſi videātur eſſe, non ſunt, quia aliquando non fuerunt, & poteſt rurſum non eſſe, quod non fuit. 41
Credenti totus mundus divitiarum eſt, 101 infidelis autem etiam obolo indiget, ibid.
Credentis anima eſt Chriſti templum. 237
Credere omnia facile, eſt inquieti, mobilis, & levis animi, 312
Cretenſes ſemper mendaces. 190
Crimen deſperationis ſolum eſt cui mederi nequeat. 124
Crucifixus, mundi ſalus, 41
Crux Chriſti adoranda.
Crucem in evangelio ferimus, 425
Crucem ſuam qui non tollit, Chriſti non eſt diſcipulus, 41
Crucis vexillum erigendum, 91
Crucis trophæum in monte Raphidim erectum, 88
Crucis ſignum, pietatis vexillum. 80
Crucis ſigno os & ſtomachus ſignanda. 476
Crucis ſignum demones fugat, 368
Crucis & paſſionis Chriſti videre loca quam ſanctum & pium, 19
Cuculla monachorum, 394
D. Cyprianus, inſtar puriſſimi fontis incedit placidus, ac dulcis. 239
D. Cyprianus Carthagine ſub Decio Valeriano Imperat. martyrio felici coronatus, 354

D

DÆmones varie diu & noctu nobis inſidiantur, 291
Daniel adhuc puer longævos judicavit, 231
Danielis abſtinentia, 26
Daniel cur vir deſideriorum appellatus, 19
Dare beatius eſt, quam accipere. 211
David Simonides noſter, Pindarus, Alceus, Flaccus, Catullus, &c. lyra Chriſtū perſona, 117

David

David paſtor in regem electus. 149

David homicidium, pariter & adulterium ſeptem dierum emendavit fames, 504

Davidis mauſoleum, 167

Debora prophetiſſa, ac dux Iſraëlis, 305

Debora viro tacente prophetavit, 51

Decimas decimarum in lege accipiebant ſacerdotes, 407

Defunctorum exequia, 388

Deitas una in tribus perſonis ſubſiſtit. 43

Demetrias Chriſti virgo, ad quam deſervanda virginitate D. Hieronymus ſcribit. Olibrius pater ejus, 268

Demoſthenes, torrens eloquentiæ, 116

Derogantibus adverſus proximum tuum, noli eſſe conſentaneus, 317

Deſperatio cavenda, 180

Detractorum dentes ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus, 288

Detractores cum loqui neſciant tacere non poſſunt, ibid.

Detractoribus non ſe immiſcendum, 222, quoniam repente eorum veniet ruina & perditio. ibid

Detrahentium linguas triſtis diſſipare vultus, 227

Detrahendum nemini, ibid.

Detrahere noli ne eradiceris, 317

Deus ſolus æternus, hoc eſt qui exordium non habet, & eſſentiæ nomen verè tenet, 41

Deus qui nullis contra ſe viribus ſuperari poteſt, precibus & pœnitentia vincitur, 42

Deus loco claudi nequit, 253

Deus providentiſſimus, & omnium ſalutem deſiderans pœnitentiam mavult peccatoris quam ejus mortem. 330

Deum animalia etiam bruta ſentiunt & confitentur, 363

Apud Deum nihil injuſtum, 286

Deus cur juret, 181

Deus irrideri nequit, 235

Dei nomen ſummus pontifex portabat in fronte, 408

Deus noſter crucifixus, 150

Deuteronomium quid ſit,& quid iſte liber contineat, 113
δερπεπερόπενον. 205
Diabolus, ſuorum fratrum accuſator,
Diabolus pirata, 146
Diaboli ignita jacula, quæ & qualia, 180
Diaboli virtus omnis eſt in lumbis. 59
Nihil eo, qui diabolum vincit, fortius, 213
Diabolus hominum cauſa jumenta etiam corripit, 367
Apud diabolum nihil tutum, 399
Quod eſt diaboli, eſt idololatria, 145
Diaconi veri ex adjunctis deſcriptio, ibid.
Diademate regio ſummus pontifex ornatns erat in lege, 408
Didymus, vir eruditiſſimus, oculis captus, 91
Didymus ſacrum ſcripturarum ſcientia omnes ſui temporis facile vincebat, 15
Didymi liber de ſpiritu ſancto, 46
Digamiæ plantarium diluvij pœna ſubvertit, 457
Dilectio vera vim obtinet grandem, 309
Dilectio perfecta foras timorem mittit. 270
Dionyſius Corinthiorum epiſcopus, 103
Dioſcorus medicus, contra quem D.Hilarius ſcripſit, 104
Diſcere multo tempore nos oportet quod doceamus. 226
Diſcere ea in terris nos oportet quorum ſcientia nobis perſeveret in cœlo, 119
Diſcere nos oportet à Chriſto, 315
Dives eſt ille, qui pane non indiget, 230
Dives affatim qui cum Chriſto eſt pauper, 142
Divites qui fieri cupiunt, in muſcipulam, & tentationes incidunt, 194
Divites difficile in regnum cælorum intrant, 330
Divitem purpuratum gehennæ flamma ſuſcepit, 334
Diviti non obſunt opes, ſi eis bene utatur, 428
Divitiæ, cupiditates ſunt malæ, 331
Divitiæ camelorũ pravitatibus comparata, 48
Divitiæ Chriſtianorũ ſunt

ſunt victus & veſtitus, 119

Diuturnum nihil, quod finem habet, 53

Docti fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti, 109

Doctorum veterum nonnulli quomodo ſint legendi, 88. & 300

Doec Syrus mortificavit ſacerdotes Domini 71. & occidit in illa die trecentos quinque viros, qui portabāt ephod, ibid.

Doec nob. civitatem ſacerdotum, occidit in ore gladij à viro uſque ad mulierem &c. ibid.

Domino, vir ſanctiſſimus tempore D. Hieronymi alter Lot, 19

Dor, urbs Philiſtinorum quondam potentiſſima. 456

E

Eccleſia, inſula tuta. 49

Eccleſiæ gremium, tutiſſimum præſidium, ibid.

Eccleſia virgo, 207

Eccleſia cur dicatur meretrix. 14

Eccleſia peperit in domo ſynagogæ, 14. nec egreſſa de cubiculo, ſed ingreſſa, ibid.

In Eccleſia alius eſt oculus, alius lingua, alius manus, alius pes, alius auris, &c. 207

In Eccleſia hoc tempore ſunt boni & mali ſimul, 187

Eccleſiæ ab impiis ſubverſæ, 319

Eccleſia ab hæreticis diſcerpta. 35

Eccleſia perſecutionibus crevit 396. martyriis coronata, ibid.

Eccleſiam fraudare, ſacrilegium, 214

Eccleſiæ Romanæ auctoritas, 43. & 495

Eccleſia Romana in iis quæ ad fidem pertinent conſulenda, 39

Qui extra Eccleſiam Romanam agnum comederit, profanus, 40

Eccleſiaſtica dignitas non facit Chriſtianum, 149

Eccleſiaſtici Eccleſiæ muri, ac turres, 186

Eccleſiaſticus omnis ordo ſuis nititur rectoribus, 223

Edom, homo terrenus, & ſanguineus. 115

Eleemoſynæ in uſus ſanctorum olim mittebantur Hieruſalem, 533

Eleuſynæ ſacra, 102

Eloquentiam

Eloquentiam qui quærit, Demoſthenem, vel Marc. Tullium legat, 71
Eloquentiam triſtem non eſſe, 9
Eloquentia quadrante digna, 28
Eloquia Dei, animæ pabulum, 44
Eloquia Dei caſta. 12
Eloquiis divinis animum implere, maximum ad juſtitiam eſt auxilium. 315.
Elymam magnum D. Paulus æterna cæcitate damnavit. 519
Emaus, nunc Nicopolis. 464
Endor torrens in terra ſancta. 167
Enos urbs totius mundi prima quam de filij ſui nomine ædificavit Caïn, quid myſtice ſignificet. 161
ἔνθεος, Deo afflatus. 133
Enypoſtata quid. 40
Epaphroditus de mortis vicinia à D. Paulo redditus. 340
ἐπένδυμα, quod veſtimenti genus. 76
Ephodbad quid ſit. 71 415. & 419.
Ephrata, regio καρποφόρος & uberrima. 458
Epimenidem poëtam citat D. Paulus, 100
Epiphaniorum feſtum D. Hieronymi tempore celebratum. 26
Epiphanius, Salaminæ Cypri Epiſcopus. 365
περίρραμμα. 414
Epiſcopi boni ac pij vera deſcriptio. 148
Epiſcopus fieri non poteſt, qui filios habuerit luxurioſos & non ſubditos. 246
Epiſcopū oportet eſſe, ſine crimine. 431. nam ore ſacro agni carnes conficit. ibid.
Epiſcopus quibus virtutibus, & qua doctrina inſtructus eſſe debeat. 107
Epiſcopi exemplum habere debent Apoſtolos. 235
Epiſcopi gloria eſt pauperum inopiæ providere. 203
Epiſcopi & principis elegans comparatio. 347
Epiſcopus unicus unius Eccleſiæ. 223
Epiſcopi omnes, non ſunt Epiſcopi. 149
Epiſtolare officium, quod & quale. 71
Epiſtolæ D. Iacobi, Pe-

tri,Iudæ, & Ioannis breves in verbis,& longæ in ſententiis. 117
ἐπίσημα quid. 406
ἐπωμὶς,humerale. 74
Epulæ non ſunt ſuaves, niſi placentam redoleant. 71
Eremus Deo familiariter gaudet. 150
Eremi laudes, & utilitates. 219
Eraditur difficulter, quod rudes animi perbiberunt. 244
Eſaias novacula acuta barbam, & crura radit peccantium. 101
Eſau & Iacob in utero matris bella geſſerũt. 223
Eſcol.hoc eſt, botrus, 460
Eſdras interpretatur adjutor. 81
Eſdras & Neemias, id eſt,adjutor & conſolator à Domino, in unum volumen coarctantur apud Hebræos 117. & quænam in illo libro continerentur. ibib & 24
Eva per cibum ejecta de paradiſo, 279
Evagrius Presbyter. 42
Evangeliſtæ, quadriga Domini & verum cherubim. 117
Evangeliſtæ tenent ſe mutuo,& per totum oculati ſunt, &c. 15
Evangelij ſanguis,auro legis veteris multo pretioſior. 423
Ad Evangelij fulgura omnis mortalium hebetatur ſenſus. 254
Eumenides furiæ cur ſic vocentnr. 28
Eunuchus Æthiops mutans pellem ſuam gentium typus. 460
Euphorbus in Pythagora renatus fuiſſe perhibetur. 521
Euphrates, Meſopotamiæ fluvius. 27
Euſebius Cæſarienſis,& Euſebius Emiſenus. 104
Euſtochium, Chriſti virgo, 50
Euſtochium, virginitatis, & Eccleſiæ monile pretioſum. 493
Euſtochi; in Paulam matrem pietas. 484
ἐξαπλᾶ, Origenis. 91
Excommunicatio quam periculoſa. 148
Exodi liber quid contineat. 113
Exuperius, vir probatæ fidei,& ætatis, atque doctrinæ. 300
D.Exuperius, Tholoſæ

Epiſcopus viduæ Sareptenſis imitator, & quomodo. 229. hic Corpus Chriſti in Caniſtio, & ſanguinem in vitro portabat. ibid.
Ezechiel librum devoravit, ſcriptum intus & foris. 179
Ezechielis prophetia quàm difficilis. 52
Ezechiel ſtercore primum humano deinde bubulo panem de omni ſemente conſperſum edere juſſus. 27

F

Fabellas Mileſias pluris fieri, quàm Platonis libros. 50
Fabiola miniſtrabat pauperibus. 506
Fabiolæ epitaphiũ, 500
Facidia, vicus in Ægypto, 372
Facies, ſpeculum mentis. 301
Nihil tam facile eſt, quin difficile fiat, quod invitus facias. 52
Facundia canina, 26
Fama multum in utramque partem mentitur, 13
Famem non timet in Chriſto fides. 151
Faunum vidit & allocutus eſt D. Antonius. 358
Fenum in cornu habere, parœmia. 137
Ferrum aquæ ſupernatans. 320
Feſtus dies beati Petri. 55
Feſta ut celebranda. 56
Fideli cum infideli pars nulla. 312
Fidei ſcutum nobis aſſumendum. 279
Melius eſt panem mendicare; quàm fidem catholicam perdere. 38
Fide: Romanæ fons puriſſimus. 496
Fides Romana ore apoſtolico laudata. 84
Filius Dei ſuſtinuit ignominiam cruc s. 62
Filius ſapiens, gloria patris, 205
Filios bene educare, non eſt parvi apud Deum meriti, 432
Firmus Presbyter ſanctus, 35
Flammeum virginale. 266
Fons ſignatus. 39
Fornicator in corpus ſuum peccat, 298
Fornicator in regno Dei hereditatem non habet, 145
Francus quidam per Hilarionem à dæmone liberatus 377

Fraudator regnum Dei non poſſidebit, 145
Frontonis gravitas, 222
Frugalitas pudicitiæ mater, 304
Frumentum in lolium, avenaſque degenerat, 39
Fugitivorum urbes in veteri lege, 407
Furiam hortatur D. Hieron. ne ad ſecundas convolet nuptias. 294
Furtum in monaſteriis graviſſimũ peccatum. 475

G

GAas, Palaſtinæ mõs, 463
Gabaon urbs, ubi Ieſus Nave imperavit ſoli & lunæ, 456
Galea ſalutis nobis induenda. 269
Gallia ſola monſtra nõ habuit, ſed viris ſemper fortiſſimis, & eloquentiſſimis abundavit. 522
In Gallia litterarum ſtudia tempore D. Hieronymi floruiſſe. 216
Ganges fluvius idem, qui & Phiſon, 215
Gazanus Majomites in inſtanti paralyſi ab Hilarione monacho curatus, 375
Geneſis libri periocha, 102
Geneſeos principium quam difficile, 52
Geryon triformis, 521
Getulæ fiunt Chriſtiani, 242
Gigantum impietas totius orbis naufragium adduxit, 11
Gog & Magog bella. 98
Gomorrha numquam ædificari poterit, nam in cineres perpetuos relinquetur. 161
Græcis ingenita levitas. 12
Gratianus Imp. ab exercitu ſuo proditus & ab obviis urbibus non receptus, ludibrio hoſti fuit. 348
D. Gregorius Nazianzenus. D. Hieronymi præceptor. 205
Grues unam ſequuntur ordine litterato. 223
Grunius teſtudineo gradu ad loquendum incedebat, 227
Gryphæ in montibus aurum ſervantes. 215
Cymnoſophiſtarum, vivendi modus. 248

H

HAbacuc, luctator fortis & rigidus, quid prædixerit. 115
Hæreſis, germen malum

lum & acutum, 87
Hæreſeos rabies fulta mũdi præſidiis fremit, 43
Adverſus Hæreſim erigenda trophæa fulgentia, 85
Hæreſis Caina, 529
Hæreſis Nicolaitarum à quo radicem ſumpſit. 149
Hæretici ex parva ſcintilla maxima concitant incendia, 497
Hæretici vulpes, 39
Heretici aſpidibus ſimiles, 38
Hæreticorum deſcriptio per allegorias. 39
Hæretici diſcindunt eccleſiam. ibid.
Hæretici contra Deum ſuperbiunt, & os eorum tranſit ad cælũ uſque. 61
Hæretici pernicioſi ſemper pœnitentiam ſimulantes. 34
Hæretici ſanguine madent, feritate lupos & milvos rapacitate vincunt. 61
Hæretici occultè nitũtur ſubruere veritatẽ. 88
Hæretici ſub melle venenum occultant. 44. & transfigurant ſe in angelum lucis. ibid.
Hæretici non contenti perditione ſua volunt plures mortis habere participes. 88
Hæretici in Dei, & ſanctorum baſilicas ingredi non audent, 3. & nolunt. 530
Hæreticorum cœnoſi lacus devitãdi, & ij ethnicorũ inſtar habendi. 477
Hæreticorum amicitiæ rejiciendæ. 482
Hebraicæ linguæ cognitio ſacris ſcripturis intelligendis quam ſit utilis. 25
Helenæ mauſoleum ubi, 456
Heli ſacerdos offendit Deum ob utilia liberorum. 246
Heli quod lenior eſſet in filios, à Deo punitus. 131
Helias plus propheta, quàm monachus. 353
Helias ad cælorum regna cum pallio ire non potuit, ſed mundo immundo veſtimenta dimiſit. 330
Heraclitus, ſanctus diaconus. 61
Hercules ex Iove & Alcmena noctibus duab. ſuſceptus. 531
Herinacei animalis de

deſcriptio. 277
Hermagoræ timiditas, 119
Heſter inter purpuram, ſericum & gemmas ſuperbiam in humilitate vicit. 428
Heſter in Eccleſiæ typo populum liberavit de periculo. 117
Heſychius D. Hilarionis monachi diſcipulus. 389
Hieremias in ſuis lamentationibus ſub typo Hieruſalē quatuor mundi plagas quadruplici plangit alphabeto. 52
Hierico à quo fundata. 62
D.Hieronymus, homo Romanus. 38
D.Hieronymus, hæreticorum malleus. 88
D.Hieronymus, Romæ baptizatus, 43
D. Hieronymi ſtudia quę & qualia fuerint. 222
D.Hieronymi ſtudium in antiquorū patrū ſcriptis perquirendis. 7
D. Hieronymus quàm divinarum ſcripturarum fuerit ſtudioſus. 53
D.Hieronymus in vertendis ſacris bibliis, Hebraicam literam non Græcam eſt ſecutus. 25
D.Hieronymus linguā Hebræam ab adoleſcentia multo labore ac ſudore didicit. 508
D.Hieronymus Iudæo quodam utebatur familiariter, qui cum eo de lingua Hebræa conferre poſſet. 20
D. Hieron. ſcripſit librum de viris illuſtribus, Tranquillum, & Apollonium imitatus. 21
D. Hieronymus prophetarum 16. libros de Hebræo in Latinum vertit. 140. & librum Iob. ibid.
D. Hieronymus ſacerdos fuit. 426
D. Hieronymus in monaſterio conſtitutus, 36
D.Hieron.in eremo degens ab Arianis agitatus. 92
D.Hieron.quotidie proprio ſudore quærebat cibum. 93
D. Hieron. D.Petri cathedram conſulit. 39
D. Hieron.habuit etiā reprehenſores. 23
D.Hieron. ſuſpicione nō caruit quod eū crebro virginum multitudo circumdaret. 79

Hieroſo.

Hieroſolyma trinominis. 157
Hieroſolyma cur ſancta nominetur civitas. 162
Hieruſalem interpretatur viſio pacis. 157
Hieruſalem urbis nomina diverſa. ibid.
Hieruſalem armillis ornata, quid ſit. 55
Hieruſalē cur meretrix ab Ezechiele dicta. 14
Hieruſalem cur Sodoma vocetur, & Ægyptus. 160
Hieruſalem ob dominicum ſepulchrum mirificè commendatur. 159
Hilarionis parentes, & patria 365. juvenis ſolitudinem ingreditur. 366
Hilarionis peregrinationes. 387
Hilarionis vivendi modus valde mirus. 368. ejuſdemque admirabilis conſtantia. 368
Hilarion biennium flevit. 383. Antonij cognovit obitum, ibid.
Hilarionis habitaculi ſcita deſcriptio. 385
Hilarionis teſtamentum. 395
D. Hilarius Epiſcop. tempore D. Hieronym. duodecim Quintiliani libros ſtylo & numero eſt imitatus. 104
D. Hilarius, Gallico ſeſe attollens cothurno, à ſimpliciorum lectione procul abeſt. 239
D. Hilarij liber de ſynodis. 7
Hippocentaurum vidit & allocutus eſt D. Antonius, 357
Hippocrates diſcipulos adjurabat ante quam doceret, & in verba ſua jurare compellebat, 211
Holda, viſo tacente, prophetavit. 50
Homerocentones. 112
Homo interior ad imaginem Dei formatus. 40
Homines primi ritu ferino victum quærebant, 1
Homines cur hodie tā brevem agant vitam. 11
Hominum conditio quā miſera & calamitoſa, horrēdis probatur exemplis, 348
Homo Pannonius, animal terrenum, 61
Homouſion quid, 42
Honor ubi non eſt, ibi & contemptus, 147
Hora fugit. ...
Horæ canonicæ, 264
Hortēſij oratio inter paternos ſinus coaluit, 271

Hortus concluſus, 39
Humilitas omnium virtutum cuſtos. 321
Humilitate nihil præſtantius, nihil amabilius, ibid.
Humilitas maximè Dei perficit voluntatem, 323
Humilitatis vexillum tenet dogma Chriſtianum, 19
Humilitas publicani confeſſione ſalvata fuit: & juſtitia phariſæi ſuperbia periit, 186
Humilitas ſimulata peſſima, 321
Hunnorum crudelitas,
Hydra multorum capitum, 52
Hypocritarum deſcriptio, 218
Hypoſtaſis quid proprie, 40
Hypoſtaſeon ratio ſubtilis, ibidem.

I

Janitores templi in lege decimas accipiebant, 407
ἱμάτιον, indumenti ſacerdotalis genus, 75
Idololatria in quibus & quot rebus conſiſtat. 145
Idola omnia diabolo mandantur, 15
Jebus primum nomen Hieruſalem, quod interpretatur calcata, 100
Jejunavit Chriſtus, ut nobis foret exemplo, 279
Cùm jejunas, facies tua ſit læta, 263
Jejunium, adjumentum eſt, non perfectio ſanctitatis. 322
Jejunium non perfecta virtus, ſed cæterarum virtutum fundamentū. 281
Jejunij veri, deſcriptio, 209
Jejunium fortiſſimum, panis & aqua, ibid.
Jejuniis Sancti Deo placuerunt, 56
Jejunia pij habet pro ludo, 302
Jejuniis angelorum impetratur converſatio, 280
Jejunio anima noſtra eſt humilianda, Davidis exemplo, 279
Jejuniis ardentes diaboli ſagitæ extinguendæ, 296
Jejunio David ſuam humiliabat animam, 279
Jejunio dierum quadraginta exercitatus Helias igneo curru raptus in cœlum, 15
Jejuniis duplicatis D. Paulus ſuum ipſius corpus in ſervitutem redigebat,

gebat, 450
Jejunia Hebræorum antiquorum quot per anni ſpatium. 279
Jejunia veterum anachoretarum. 235
Jejunium quadrageſimale. 250
De jejuniis diſputat magiſter vētre pleno, 104
Jejunia immoderara, 249
Jephte quod ſuam obtulerit filiam in ſanctorum catalogo ponitur ab apoſtolo. 332. 341
Jeſus Nave typus Jeſu Chriſti non ſolum geſtu, ſed etiam nomine, 113
Jeſus Nave ubi ſepultus,
Jeſus, ſacerdos magnus, habuit gloriam apud patrem prius quàm eſſet mundus, 410
Jeſus cur ſpinis coronatus, 276
Jeſus abſque funere, & lacrymis in monte ſepultus, 339
Immundus, hæres non erit regni cælorum, 345
Imperator unicus eſſe debet, 223
Imperatorum Romanorum, qui miſerabiliter obierunt, catalogus, 348
Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua, 296
Impius cùm venerit in profundum malorum, contemnit, 172
Impœnitentia, peccatum eſt in ſpiritū ſanctū, 134
Incendium æternum, 39
Incubi in deſertis locis degentes, 358
Indignatio ubi eſt, ibi & quies nulla, 147
Indurationis ſignum, eſt pœnitentiam differre. 121
Infantium inſtitutio Chriſtiana, 243
Infantium ſalus, majorum eſt lucrum. 247
De infantibus non baptizatis. ibid.
Infidelis per generationem fidelem quomodo ſanctificatur, 246
Infidelibus incerta ſunt præmia futurorum. 272
Infidelis omnibus indiget. 119
Ingenia parva grandes non ſuſtinent materias. 310
Inimicis qui remittere & parcere nolunt, in quantis verſantur periculis. 64
Injuria ubi eſt, ibi &

indignatio. 147

Innocentis hominis definitio. 311

Innocentiæ ſpecies diverſæ. 313

Innocentiam in malis preſſam non dolere, d ffi cile. 329

Innocentius Presbyter ſanctus. 38

Interpretum ſeptuaginta verſio corrupta. 22. & 24

Invidia ſerpentis, mors intravit in orbem terrarum. 469

D. Ioannes Baptiſta lucerna ardens, & lucens. 528

D. Ioannes Bapt. ante prophetavit, quam natus eſt. 411

D. Ioannes Bapt. à teneris annis abrenunciavit parentibus, ejuſdem vitæ narratiuncula. 217

D. Ioannes Bapt. crine ſacro venerabilis. 256. epilogus ejus vitæ, ibid.

D. Ioannis Baptiſtæ, cineres adorantur. 166

D. Ioannes Evang. ob generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum inſidias nō timebat, 464, virgo virginem Domini matrem accepit, ibi.

D. Ioannes erat ruſticus, piſcator, & indoctus. 109

Job exemplar patientiæ. 113

Job ſimilis non fuit ſuper terram. 337

Job nulli nocuit hominum, & juſtè cum omnibus vixit. 311

Job poſt malorum examina, uxor peſſima reſervata fuit. 327

Job peccator arguitur confeſſione ſui. 187

Job Leviathan & Behemoth myſtico ſermone deſcribit. 521

Job liber proſa incipit, verſu labitur pedeſtri ſermone finitur, omneſque dialecticæ leges determinat, 120. ſingula in eo verba plena ſunt ſenſibus & myſteriis. ibid.

Job librum poſt pentateuchum D. Hieronymus collocat. ibid.

Joelis libri hypotheſis, 134

Jonadab filij, qui vinum & ſiceram non bibebant, quàm ſancti. 218

Jonas, columba pulcherrima, naufragio ſuo, Chriſti paſſionem præfigurat & mundum ad pœnitentiam

nitentiam revocat. 115

Joppe, Jonæ fugientis portus, 456

Joſaphat Domini laudes concinente, Dominus pro laudante ſuperabat hoſtes. 351

Joſeph pavit fratres ſuos in Ægypto. 179

Joſephus, vir Hebræus quam doctiſſimus, 78. & 102

Joſias, rex ſanctus, interfectus Ægyptio mucrone. 62

Joſue libri argumentum. 20

Jovinianus, guſtatis tantum imperialibus bonis, fœtore, prunarum ſuffocatus, interiit oſtendens omnibus quid ſit humana potentia. 348

Ira fugienda Chriſtianis. 434

Ira viri juſtitiam non operatur. ibid.

Ira percitus Architas Tarentinus villicum negligentem verberare noluit. ibid.

Iraſci, hominis eſt: & injuriam non facere Chriſtiani. 9

Irenæus Rhodanenſis, vir apoſtolicorum temporum, eccleſiæ Lugdunenſis epiſcopus, 441

Irriſoribus aures non accommodandæ. 216

Iſaac, heres mundi, 345

Iſaac, vir juſtus, & Deo charus, cur non illi, cui voluit, ſed cui noluit, deceptus errore, benedixit, 45.

Iſaac monachus, D. Antonij interpres. 385

Iſidorus epiſcopus confeſſor. 465

Iſocrates nonaginta & novem annos in docendi, ſcribendique labore complevit. 199

Judæam qui contemplati ſunt, lucidius ſacrã intuentur ſcripturam. 21

Judas de apoſtolatus faſtigio in tartarum perditionis lapſus. 213

In judicum libro quot principes populi, tot ſunt figuræ. 197

Judicij Dei poſtremi horrendi deſcriptio. 151

Judith orationibus & jejuniis diabolum capite truncavit, ac pudicitiæ theſaurum ſervavit. 438

Judith jejuniis caput Holophernis de mediis reportavit hoſtibus. 305

Judith liber D. Hier. tempore à quibuſdam

non recipiebatur. 304
Iugum ſuper nos tollendum. 315
Iugum cum infidelibus Chriſtianis non eſt ducendum. 312
Iugum ab adoleſcentia portare, bonum. 135
Iulianus, proditor animæ ſuæ, & Chriſtiani jugulator exercitus Chriſtum ſenſit in Media, quem primum in Gallia denegarat: dumque Romanos propagare vult fines, perdidit propagatos. 348
Iulianus Auguſtus ſeptem libros adverſus Chriſtum evomuit, 102. & ſuo ſe enſe laceravit. ibid.
Iulij nomen vide ductum. 452
Iupiter ignitus unà cũ prole ſua exhibetur in judicio Dei. 151
Iovis ſimulachrum in loco reſurrectionis Chriſti, 233
Iuſtitia juſti non liberabit eum, in quacumque die peccaverit, 296
Iuſtitiæ ſpecies infinitæ, 316
Iuſtus in die cadit ſepties, & reſurgit, 185
Iuſti hic patiuntur ut futura eis reſervetur gloria, 62
Iuſti ut ſtellæ fulgebunt, 109
Iuvencus Presbyter hiſtoriam Chriſti explicavit verſibus, 104
Iuvenis falſo inſimulatus adulterij: ibi hiſtoriã hac de re legito ſtupore pleniſſimam, 467. & ſeq.

L

Labor nullus cupienti difficilis, 265
Lac, delitiæ ruſticanæ, 154
In lacrymis ſeminare nos oportet, ut in gaudio metamus, 193
Lactantius Arnobij diſcipulus quos & quales ſcripſerit libros, 104
Lactantius, quaſi quidam fluvius eloquentiæ Tullianæ, non tam noſtra confirmat quam facile deſtruit aliena, 239
Lacus contriti aquam non habent, quid ſit, 39
Lamech primus maledictus, & ſanguinarius & primus digamus, 438
Lamina aurea in pontificis fronte rutilans, quid ſignificabat, 423
Lamina aurea ſummi pontficis,

pontificis, in qua ſcriptũ erat nomen Dei, 417
Lapidum, qui veſtimentis ſummi pontificis inſerebantur, nomina atque deſcriptio, 416
Lapis oculos ſeptem habens, 462
Lapis angularis, ibid.
Lapidem qui in altum mittit, recidet in caput ejus, proverbialiter dictum, 228
Latro credit in cruce, & ſtatim meretur audire: Amen dico tibi, &c. 213
Latro crucem mutavit paradiſo, & homicidij pœnã fecit martyriũ. 231
Latro martyr, de cruce in paradiſum illatus, 42. & 241
Latrones non timet nudus, 370
Laudat unuſquiſque, quod poſſidet, 164
Laudatoribus noſtris non credendum, 216
Lazarus pauper & ulceribus plenus, in Abrahę ſinum receptus, 333
Leguminum eſus caſtitatem voventibus evitandus. 299
Leones Pauli eremi obitum lugentes, 363
Lex ſpiritualis eſt, 110
Lex Dei animæ Chriſtianæ pabulum, 7
Legem divinam legentibus quanta ſit utilitas, 315
Legis auditores non juſti ſunt apud Deum, ſed factores, 316
Legis Dei meditatio in quo conſiſtit. 502
Legis antiquæ fontes amari & ſteriles, 462
Legem veterem obſervanti nihil prodeſt Chriſtus, 17
Leges inter arma ſilent, 197
Liber ille, quem devoravit Eſaias, ſeries omnis ſacrarum ſcripturarũ eſt, 125
Librorum canonicorũ, catalogus, & ſingulorum argumenta, 112
Libertas vera eſt, non ſervire peccatis, 322
Libido ſola à Deo inſita ob liberorum procreationem, ſi fines ſuos egrediatur, redundat in vitium, 298
Libidini ut reſiſtendum, 262
Libidinoſa mens ardentius honeſta perſequitur 174
Librarij qui, & unde dicti,

dicti, 2

Lingua noſtra mentiri ignorare debet, 319

Lingua nequam non audienda, 313

Lingua pruriens fugienda. ...

Linguam maledicam indictum emendat ſilentium. 398

Lingua maliloqua cõcordes diſſociat animas, 313

Linguam tuam à malo prohibe, ſi cupis dies videre bonos, 310

Litteræ i. epiſtolæ, abſentes faciunt eſſe præſentes, 1

Levij encomium, 106

Loca in quibus frequẽtavit Chriſtus, viſitare, pars eſt fidei, ...

Locorum ſanctorum pia & religioſa commendatio. 124

Ad loca ſancta toto concurritur orbe, 163

Loca ſancta Hieroſolymitana olim qui non adierat minus ſe religionis, & ſcientiæ habere putabat, 163

Locorum ſanctorũ Hieruſalẽ peregrinatio quibus hominibus prodeſt. 234

Locorum ſanctorum perelegans & ampla deſcriptio. 455

Loca, ubi D. Petrus & Paulus pro Chriſto ſanguinem fuderunt, ſunt benedicta, 162

λόγιον ſummi pontificis ornamentum, 418

λόγος quot habet ſignificationes, 109. has Plato ac Demoſthenes neſcivere. ibid.

Longum nihil quod finem habet. 56

Loquendum tardè & velociter audiendum, 482

Lorica juſtitiæ nobis aſſumenda, 279

Loth fides liberat civitatem, 189, Uxor Loth cur in ſalis ſtatuam conversa, ibid.

D. Lucas profeſſione prius erat medicus, 118

Lucifer, qui olim occiderat, & ſupra ſidera thronum ſuum poſuerat, in oriente nunc degit, & regnat, 39

Lucus ita dicitur, quod minime luceat, 28

Lucis à tenebris nulla ſocietas, 312

Luxuria reſtringẽda, 60

Lydda urbs, poſtea Dioſpolis appellata, in qua

Dorcas

Dorcas & Æneas ex mortuis ad vitam revocati fuere, 27
Lyncis animalis natura. 4

M

Macarius monachus D. Antonij diſcipulus. 354
Machabæi martyres, 60
Majuma, Gaza emporium. 366
Malachia, Prophetarum poſtremus, quid prophetarit. 116
Malchus ἀντέχθων. 396 partem bonorum ſuorum conceſſit monaſteriis, 418. à Saracenis captus. ibid.
Malchi mira continentia. 460
Malum in bono vincendum. 494
Malorum æmulatio proclivis. 228
Mala cogitare, ſceleratum eſt: ſed nequius, malè cogitata velle perficere. 123
Malum odiſſe, & adhærere bono nos decet. 310
Malorum ſolarium eſt carpere bonos. 321
Ad malũ à pueritia proclive cor hominis. 434
Mammona iniquus quid ſit. 109
De mammona iniquo amici ſunt faciendi. 320
Mandata Dei ſuper aurũ deſiderabilia, &c. 309
Mandatorum Dei duo genera in quibus tota clauditur juſtitia. ibid.
Mandata Dei qui impoſſibilia eſſe ducit, Deũ eſſe putat injuſtum. 317
Manichæus paracletus appellatus. 529
Manna in arca Dei ac templo Salomonis ſervata. 159
Manſiones apud Deum multæ. 270
Manticam aliorum cõſiderare, proverbium. 31
Marcella vitæ ſolitariæ regulam à ſanctiſſimis epiſcopis Athanaſio & Petro didicit. 519
Marcella hæreticos profligavit. 497
Mardochæus inter purpuram, ſericum & gemmas ſuperbiam in humilitate vicit. 428
Margaritũ evangelij. 12
B. Maria fabri ſponſa inter fœminas nihil nobilius. 322
D. Mariæ virginitas perpetua, 20
Maria Magdalena ob ſedulitatem

ſedulitatem & ardorem fidei, Turrita nomen accepit, &c. 494
Marnas Gazæ luget incluſus, & everſionem templi in iter pertremiſcit. 242
Martyrum animæ ſuos amant cineres, & circũ volant eos, &c. 529
Ad martyrum tumulos in afflictione fideles currunt. 241
Maſſagetæ, immanes populi, 535
Mater & filia, pietatis nomina. 170
D. Matthæus cur adhuc dicatur in evangelio publicanus cum poſt vocationem talis non fuerit. 14
Maximilla, mulier inſana impudentiſſima Mõtani hæreſiarchæ ſocia. 515
Medium nihil amat Chriſtus. 56
Mel in ſacrificiis non offerendum & cur. 255
Malachim id eſt, quatuor libri regum. 140
Melania matrona, quàm ſancta & pia. 80
Melchiſedech, rex Salem quæ Iebus & Hieruſalem appellatur. 157
Melciades ſcripſit contra gentes. ibid.
Melito, Sardenſis epiſcopus, 103
Membranarum uſus quis & qualis D. Hieronymi tempore. 2
Mendacibus etiam vera dicentibus, facile non creditur. 2
Mentiri non decet Chriſtianos. 320
Meretrix eſt, quæ multorum libidini paret, 411
Meretrix evangelica, eccleſiæ typus. 14
Meretrix ſuis baptizata lacrymis. 296
Meretrix lacrymis ſalvatoris pedes lavans, quid indicet. 186
Meretrices matrimonio donavit Chriſtus, 14
Meretrices apud Salomonem ſuper infante litigantes, ſynagogæ & eccleſiæ typus. ibid.
Meretricis labia dulce mel diſtillant. 255
Meretricis facies erubeſcere neſcit, 126
Meretrix ſpecioſa, quæ quendam martyrem ad libidinem ſolicitabat, 355
Merita ſanctorum. 364
Micheas propheta ubi ſepultus.

ſepultus: 464
μηδὲν ἄγαν. 280
Miracula fiunt in martyrum baſilicis. 531
In miraculis naturæ non eſt immutatio, ſed Dei declaratur omnipotentia. 481
Minuta duo, quæ vidua in gazophylacium miſit, quid myſticè. 401
Minutius Felix, cauſidicus Romanus quæ & qualia ſcripſerit. 404
Mironia, viculus in Syria. 396. Evagrij monachi poſſeſſio, ibid.
Miſericordia artem non habet. 374
Mithræ ſpecus. 242
Modum in omnibus tenere difficillimum, & quid ſit modus. 481
Monachi vocabulum quid proprie ſit. 145
Monachorum & clericorum diſcrimen. 147
Monachi in veteri teſtamento & eorum vita. 217
Monachorum principia ab Helia & Heliſæo repetuntur, 234
Monachorum chorus, flos eccleſiæ. 164
Monachorum in eccleſia primitiva quanta in toto orbe multitudo, & eorum vita quàm ſancta. ibid.
Monachus non otiari, ſed operari debet. 221. & quænam ei ſint agenda. ibid.
Monachis quænam ſint vitanda, 225
Monachorum examina paſſim tempore D. Hieronymi, 233
Monachorum vivendi forma ibi deſcribitur, 213. & ſeq.
Monachorum Patres clerici. 295
Monachorum jejunia. 235
Monachi voluntate martyres, 141
Monachi principum aulas ingredi non debent, 234
Monachus mulierum fugiat conventum, 536
Monachi ſua reſervantes, deteſtabiles, 380
Monachus perfectus in patria ſua eſſe non poteſt, 147
Monachos frequenter aggreditur ſuperbia, 210
Monachi hujuſce temporis exemplum habent Antonium, Hilarionem, Macarium, ceteróſque

ſanctos

ſanctos alios veteres monachos. 235
Monachi veri deſcriptio, 217
Monachi primi qui, & quales fuerint. 354
Monaſteriorum virginum & viduarum ſanctiſſimus mos antiquus, 125. & 498
Monaſticæ vitæ pereleganus & ſcita deſcriptio, 354
Mons Tarpeius, Romæ ſæpe de cœlo fulminatus, quod Deo diſpliceret, ibid.
Montes aurei, quos adire propter gryphas, ac dracones hominibus eſt impoſſibile, 215
Montes ſummos fulmina feriunt. 348
Montani hæreſis impia, & nefanda, 515
Moraſtim ſepulchrum Michææ prophetæ, 464
Mors ab Adam uſque ad Moyſem, etiam ſuper eos, qui non peccaverunt regnavit. 336
Mors & vita ſibi contraria, pœnitentia copulantur. 123
Mors animæ magis timenda, quã corporis, 400
Mortis diem ſemper memento, & numquam peccabis,
Mortis meditatio, ſapientum eſt vita ex Platone in Phædro, 346
Mors ſanctorum in conſpectu Domini pretioſa. 518
Mortui Chriſtianorum, dormientes à Chriſto & Apoſtolo vocantur. 335
Mortui plangendi, 182
Mortuorum laudes, in eorum funere, 335
Mortuorum in Funeribus pſalmi & hymni decantandi Chriſtiana traditione, 362
Mortuorum ſepultura antiquis patribus maximæ curæ fuit exempla. 518
Mortuorum corpora pro immundis habent Iudæi. 517
Motus primi in noſtra non ſunt poteſtate. 430
Moyſes, ut præeſſet populo Iudæorum, annis quadraginta eruditus in eremo, 219. ex ovium paſtore paſtor eſt hominum factus. ibid.
Moyſes contra Amalech non gladio, ſed oratione pugnabat.
Moyſes ſuis precibus Dei

Dei impediebat potentiam, 258

Moyſes manibus in altum erectis adverſus Amalech crucis referebat ſignum, 88

Moyſes quadraginta diebus ac totidem noctibus familiaritate ac ſermone Dei paſtus, 279

Moyſis velata facies quid indicet, 238

Moyſes moriens plangebatur, 339

Moyſi corpus à Domino ſepultum, 517

Mulieres mutabiles, 281

Mulieres φιλόκοσμοι, id eſt, ornatus cupidæ, 254

Mulier per filiorum generationem ſalvabitur, ſi in fide permanſerit, &c. 246

Mulierum ornatus impudicus, impudicæ mentis indicium, libidinis fomentum & antichriſti velamen, 289

Mulier purpurata, in cujus fronte ſcripta eſt blaſphemia. 165

Mulieres diſſolutis veſtibus utentes, &c. reprehenduntur, 289

Mulieris ſanctæ munus, 80

Mulier falſo adulterij, inſimulata, & tota: de hac pietate ac miraculo ſtupendam ibi, hiſtoriam legito 444. & ſeq. decollari non poteſt, 446. mortua reſurgit, ibid.

Mundus ex terra, aqua, aëre, & igne conſiſtit, 417

Mundus immũdus, 330

Mundus non diligendus, nec ea, quæ in eo ſunt, 472. & qualia ſint quæ in mundo ſunt. ibid.

Mundus odit juſtos quoniam de mundo non ſunt, 473

Mundi ſarcina projicienda, 48

Mundus immugiet lugubre, judicaturo Domino, 150

Muris venter plenus quid mythologicè, 429

Muſcæ morituræ oleum ſuavitatis exterminãt. 66

Muſica in luctu, importuna narratio. 51

N

Nabal carmelus à quibuſdam putatur ille dives epulo fuiſſe, 221

Nabuchodonoſor cur Dei dicatur ſervus. 350

Nabuchodonoſor poſt efferatio nem corporis & cordis, & belluarum in

eremo

eremo convictum mentem recepit humanã. 241
Nahum conſolator orbis quid ſuâ prophetiâ, prænunciet, 115
Nabutha, quod Deum & regem benedixiſſet, à populo lapidatus, 329
Nam oppidum, in quo viduæ filium ſuſcitavit Chriſtus, 464
Naſus non videatur in facie, quid ſit, 28
Nathanael interpretatur, donum Dei, 172
Nazareth, Chriſti nutricula, 464
Nazareth interpretatur flos. 167
Nequid nimis. 340
Nebridius, Salvinæ maritus, ex imperatorum familia natus. 427
Obdormivit in Domino, 431
De neceſſitate facienda virtus. 296
Neligentia facilius emendari poteſt, quàm amor naſci, 58
Nepotianus, quaſi infantulus vagiens, & rudis puer ſubitò veluti de Iordane natus, 341
Nepotiani pectus bibliotheca Chriſti, 344
Nepotiani Presbyteri laudes & virtutes. 342
Neſcire aliquid ſecurè melius eſt, quàm cum periculo diſcere, 264
Nicolaus Antiochenus, Nicolaitarum hæreſeos auctor extitit, 125
Nicolaum diaconum Dominus in Apocalypſi ſua damnat ſententia, 149
Ninive civitas, quæ peccato periit, fletibus ſtetit. 43
Niobe quòd fleverat multum, in lapidem converſa. 347
Nitria, oppidum Domini, in quo puriſſimo virtutum nitro ſordes lavantur quotidie plurimorum, 463
No, urbs, quæ poſtea in Alexandriam verſa eſt. ibid.
Nobe, urbs Paleſtinæ quondam ſacerdotum: nunc occiſorum tumulus appellatur. 464
Nobilitas ſumma apud Deum eſt, clarum eſſe virtutibus, 322
Nocens nemini, maximam pietatis implevit partem, 311
Nocuit jam ille, qui nocere diſpoſuerit, ibid.
Noemi

Noemi interpretatur, conſolata:pia & pulchra ejus hiſtoria, 305
Novatiani ſchiſmatici venena, 12
Nucleum qui vult edere, frangat nucem parœmia, 238
Nuptiæ honorabiles, 137
Nuptiarum ſecundarum incommoda. 303
De nuptiis ſecundis, D. Hieronymus cautè legendus. 437
Nutrices infantiũ quales eſſe debeant. 243

O

OAſa, invia ſolitudo, 408
Obedire majoribus bonum eſt, & parere præfectis, 288
Oblatio munda offeretur Deo in omni loco, 16
Obtrectatorum verba temerario mentis aſſenſu qui, levis eſt animi. 313
Occupatione ſpirituali os revocant. 152
Oculi taciti, cordis fantur arcana. 301
Oculis clauſis, proverbium, 25
Qui odit fratrem, eſt homicida, 63
Olerum uſus Chriſtianis adoleſcentibus maximè conducit. 299
Non bene olet, qui bene ſemper olet. 375
Oleum cur accenditur in templo Dei, 255
Olibrius, Demetriadis virginis pater, 268
Operculum patella dignum, proverbium, 59
Opprobrium adverſus proximum non accipiendũ, Davidis exemplo, 313
Opus Cherubim quid ſit, 82
Opera bona & mala cognoſcuntur ex converſatione. 197
Qui non operatur, nec manducet, 93
Operibus ratio, & opera ratione indigent, 413
Opera bona, æternum ſunt viaticum. 53
Orandum ante & ſtatim poſt cibum ſumptum, & cum in quietem eſt diſcedendum, 300
Orandi tempora dividenda, 264...
Orationem pij habent pro deliciis. 302
Oratio in qua tantum verba laudantur, jacet, 238
Orationes quantas habeant

beant vires, probatur.

Oratio confuſa turbatur. 61

O.cus in tartaro, 274

Origenes ut interpres eſt legendus, ita ut dogmatiſtes eſt reſpuēdus. 91

Origenis hæreſis, 85

Origenis hæræſeon venena, 103

Origenis errore multos eſſe deceptos. 91

Origeniſtæ aſpidibus ſimiles. 38

Orionus à D. Hilario ne dæmonū legione poſſeſſus mirum in modum liberatur 373

Oroſij Presbyteri libri duo de animarum origine, 32

Orta omnia occidunt, 54

Oſee propheta qui accepit uxorem fornicariam, quid myſticè, 14

Ovis de ovibus egreſſa lupi ſtatim patet morſibus, 398

P

Pachinum, Siciliæ promontorium, 389

Paleæ futuro reſervantur incendio, 188

παλιναῳδίαν canere. 31

Pammachius, vir ſanctus, Deo non ſolùm divitias ſed & ſeipſum obtulit, 331

Panes duodecim, qui per ſingulas hebdomadas offerebantur in tabernaculo, quid indicarent, 411

Pantenus Stoïcus in India Chriſtum prædicavit, 103

Papa ſucceſſor piſcatoris, 39

Papias D. Ioannis evangel. diſcipulus, 441

Paradiſum mente ſemper deambulare debemus, 151

Paralipomenon liber, inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ ſine quo ſcripturam ſacram nemo intelligere poteſt, 117

παραλειπομένων librum quanto labore D. Hieronymus ex Hebræo in Latinum verterit 22. hic liber vitioſus, & corruptus, ibid.

Parcæ ſic vocantur, quod nequaquam parcant. 28

Paſcha Chriſti cum amaritudinibus manducatur, 55. & 255

Paſſiones hujus ſeculi ad futuram gloriam non ſunt condignæ, 151

Paſtoris ignominia, detrimentum

detrimētum pecoris, 295
Patiens vir multum prudens, 471
Patres antiqui qui ſint legendi, 251
Paula ex clariſſimis Romanorum familiis orta, 450. ab angelo cuſtodiebatur, 451
Paula prius Chriſto conſecrata, quam in utero concepta, 242
Paula, omnium Romæ matronarum fuit exemplum. 454
Paula contemptis facultatibus, crucem Domini, quaſi quoddam vexillum pietatis, levavit. 80
Paula hæreticorū amicitias rejecit, 481
Paula virorum & virginum monaſteria conſtruxit, 474
Paulæ humilitatis cō mendatio, 465
Paula in Hieruſalem Chriſti crucem adoravit, 457
Paulæ peregrinationum narratio. 455
Paulæ obitus pij narratio. 510
Paulinus, Antiochenæ urbis epiſcopus, 455
Paulini Presbyteri encomium. 331
D. Paulus ad pedes Gamalielis legem Moyſi, & prophetas didicit. 108
D. Paulus, primus pietatis aries, quo fides quatiebatur, evangelij retuſus eſt muro, 143. & 144
D. Paulus, eccleſiæ perſecutor, & manè lupus rapax, 340
D. Paulus poëtas citat ethnicos, & quos, 100
D. Paulus, vas electionis, & gentiū magiſter, 108. ejus labores & peregrinationes, ibid.
D. Paulus vas legis, & ſacrarum ſcripturarum armarium, 109
D. Paulus, qui Chriſti vinctos ducebat ad concilium Iudæorum, Chriſti gloriatur vinculis. 43
D. Paulus ex perſecutore prædicator factus, & oculis carnalibus excæcatus, ut mente plus videret, ibid.
D. Paulus ad ſeptem ſcribit eccleſias, 118. olim ejus ad Hebræos epiſtola à pleriſque extra numerum ponebatur, ibid.
D. Paulus lugebat Corinthios qui fornicationis maculas lachrymis delere nolebant 172

Paulus

Paulus Thebanus, Eremitarum primus annis mira ſanctitate & abſtinentia in deſerto vixit; cujus vitam ibi legito, 353
Paulum Eremi panis fragmento quotidie pavit corvus, per annos ſexaginta, 360
Quidam martyr in meretricis faciem, linguam morſu præciſam expuit, quod ad venerem eum excitaret, 355
Pauli Erem. tunica palmarum foliis contexta induebatur diebus feſtis D. Antonius, 363
Pauperum nomen multis eſt avaritiæ cauſa, & occaſio, 374
Pauperibus quod erogandum eſt, accipere, omnium prædonum ſuperat crudelitatem, 212
Pauperes Chriſtus appellat beatos, 151
Pauperem egeſtas commendabiliorem non facit, ſi inter ſordes & inopiam peccata non caveat, 426
Paupertas ditiſſima, 286
Pax quærenda, ut bella fugiamus, 223
Pacem non venit mittere Chriſtus ſuper terram, ſed gladium, 16. interpretatio hujus loci, ib.
Peccare non metuunt, qui peccatorum impunitatem eſſe putant, 312
Anima quæ peccaverit, ipſa morietur, 297
Peccantium multitudine duci non oportet, 226
Peccator coram hominibus arguendus ut & cæteri metum habeant. 228
Peccatores cur ſtatim à Deo minimè puniantur, 321
Peccatorib. quando non iraſcitur Deus, magna eſt ira, 62
Peccatum non eſt leve, quod in Deum committitur, 311
Adverſus peccata ſemper armandus eſt animus, 319
Peccatum auget locus, 125
A peccato nullus eſt mundus, 187
Sub peccato Deus omnia concluſit, ut omnium miſereatur, 182
Peccatum ubi ſuperabundavit, ſuperabundavit & gratia, 15
Peccatorum cauſa ſuperantur exercitus, 350

Peccata patrũ cur Deus in tertiam & quartã generationem reſtituat, 123
Peccata levia etiam plangenda, 466
Peccatorum diſcrimen Stoici tollebant, 310
Pectus expoſitum tropologicè, 396
Pedibus alatis, proverbium 5
Pelagiana hæreſis per D. Auguſtinum extincta, 96
Pellem pro pelle, 328
Pentateuchus Moyſis quid contineat, 113
Perfectum eſſe ſuadet D. Hieronymus. 330
Perfectum eſſe nolle, eſt derelinquere, 147
Peregrinationis Hieroſolymitanæ antiquitas, 163
Perire non poſſe, ſecurius eſt, quàm juxta periculum non periſſe, 170
περιζωμα, id eſt lumbare, 27
Perſecutionibus crevit eccleſia. 396
Perſonæ Trinitatis tres ſubſiſtentes, perfectæ, æquales, & coæternæ, 41
Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit, 302
D. Petrus & Paulus, Chriſtiani exercitus duces, 162. loca ubi pro Chriſto ſanguinem fuderunt ſunt benedicta, ib.
Per D. Petrum eccleſiam ſuam fundavit Chriſtus. 428
D. Petro piſcatore & paupere inter viros nihil illuſtrius. 322
D. Petro regni cæleſtis claves à Chriſto creditæ, ibid.
D. Petrus contra ſophiſtas, & mundi ſapientes miſſus. 8
D. Petri cathedra in omnibus ad religionem pertinẽtibus conſulendæ, 39
D. Petrus & Paulus Neroniano gladio cruentati. 61
Phanuel interpretatur vultus Dei, 304
Paraonis cor cur induraverit Deus, 121
Phares id eſt, diviſor, 129
D. Philippi filiæ quatuor virgines, 283. prophetiſſæ, ibid
Philo Iudæus, alter Plato, 102
Philoſophias mortis eſt meditatio, 494
Philoſophorum libri eruditionis doctrinæque ſunt pleniſſimi, 105

Philoſophi, qui provincias exteras luſtrarunt ut ſapientiã diſcerent, 106
Philoſtratis Philoſophi ſcripta, 107
Photinus martyr. 103
Pilatus lavans manus quid allegorice, 15
Pij malis habentur ludibrio, 294
Placere hominibus, ſervorum eſt Chriſti, 210
Platonis prudentia, 134
Platonis ſcripta intellectu difficillima. 52
Plato octogenarius ſcribens libros mortuus eſt. 198
Plato ſtultus cum diſcipulis adducetur ad judicium Dei. 151
Plato quas peragravit regiones ut ſapientiam diſceret: & ejuſdem calamitates, 106
Plinij lenitas, 222
Pluvia eſt optima, quæ ſenſim deſcendit in terram. 300
πνευματοφόρος, ſpiritu lymphatus, 133
ποδήρης, quod veſtis genus, 434
Pœnitentia, ſecunda poſt naufragium tabula. 169 169
Pœnitentia quantam habeat vim, præclaris monſtratur exemplis, 45
Pœnitentia vitam & mortem quæ contraria ſunt, copulat, 185
Pœnitentia lætificat cælum, & angelos, ibid.
Ad pœnitentiam quotidie Deus provocat peccatores, 125
Ob pœnitentiam regis Ezechiæ centum octoginta millia Aſſyriorum ab uno Angelo una nocte deleta ſunt. 351
Pœnitentiæ effectus. 184
Pœnitentia olim publica, 530
Pontifex quot & quantis pollebat privilegiis in lege veteri 408. & ejus ornamenta. ibid.
Pontificis veſtimentorum deſcriptio, 412
Pontifex eo non accedebat, ubi erat mors & peccatum, 408
Pontificis ſcientia quanta eſſe debeat, 424
Pontifex in lege uxorem virginem, ac de genere ſuo accipere debebat. 411
Pontifex Chriſti uxores ducant virgines, quid ſit. 207

Porcorum

Porcorum duo millia à dæmonibus interfecta. 377
Porphyrius ſcripſit adverſus Chriſtianos, 102
Potens eſt nimium, qui ſervire non cogitur, 229
Potentium conſortium vitandum, 236
Potentes potenter tormenta patientur, 149
Præcepta Dei ſemper meditanda, 233. & cur, ib.
Præcepta Dei non impoſſibilia, 313
Præcepta Dei cur Iudæi in veſtimentorum fimbriis ferebant, 315
Prandiis opiparis mens onerata premitur. 151
Presbyter duobus dicitur modis ætate & moribus, 231
Presbyteri ſermo ſcripturarum lectione condiri debet, 205
Presbyteros in eccleſiis tacere peſſimum, ibid.
Presbyteri exemplum habeat Apoſtolos, 235
Contra Presbyterum accuſatio non eſt accipienda cito. 128
Presbyteri ab impiis interfecti, 343
Præſidius diaconus, 36
Primitia ciborum & omnium frugum offeruntur antiſtiti, 407
Primogenita Deo offerebantur in lege, ibid.
Primogenita mundorum animalium in lege & accipiebant ſacerdotes, ibid. & immundorum pretia: & hominum primi partus redimebantur, ibid.
Priſca, mulier inſana & impia Montani hæreſiarchæ ſocia, 515
Probanda omnia, & quod bonum eſt, tenendum, 91
Poculus Pontifex doctiſſimus & ſanctus, 219
Promiſſa cæleſtia qui non habent terrena ſapiunt, 312
Prophetæ, chirurgici, ſpirituales, 27
Prophetæ cur videntes appellati, 110
Prophetarum ſpiritus, ſubjectus eſt prophetis, 205
Prophetæ multo aliud, quàm ſonant in littera, præfigurant, 114
Prophetæ non caruere peccato, 187
Propheta nemo in patria ſua habet honorem, 147

Providentia Dei certa lege currit, 419

Pſalmos pueri mercede decantent, 254

Pſaltriæ & fidicinæ, diaboli chorus, 301

Pudicitia gradus præbet ad ſumma ſcandentibus, ſine qua nemo videbit Deum, 281

Ubi pudicitia, ubi frugalitas, 294

Pudicitia inter epulas ſervatu difficilis, 174

Pudicitiæ clauſtra frequenter uno, levique ſermone tentantur. 282

Pudicitia in mulieribus, res eſt tenera. 434

Pudicitia ſervata ſuum habet martyrium, 269. & 400

Pudor, quo invenitur gloria & gratia: & qui parit peccatum. 306

Pudor mulierum maximè propitius. 320

Puellæ caput ornantes, & crines à fronte demittentes, & figmentis utentes &c. carpuntur, 289

Puerorum & puellarum inſtitutio ſancta & verè Chriſtiana. 243

Q

QVadrageſimale jejunium, 252

Quadrantem noviſſimū ſolvere, quid ſit. 278

Quadratus, Apoſtolorū diſcipulus, & Athenienſis epiſcopus, 102

Quercus Abrahæ, ſub qua ipſe Chriſti diem vidit, 460

Quies ubi non eſt, ibi mens à propoſito ſæpè deducitur, 147

Quintiliani acumen. 222

Quoniam Nazaræus vocabitur: hæc ſententia apud 70. interp. non legitur. 24

R

RAhab meretrix, eccleſiæ typus, 200

Rationale ſummi pontificis quid ſignificet, 418

Ratione cuncta ſunt plena. 419

Rechab filij in veteri lege monachi, 235. & eorum vita ibid.

Rector unicus cujuſlibet eccleſiæ, regni imperij, familiæ &c. 223

Regnum cælorum à diebus D. Ioannis Baptiſtæ vim patitur, 337

Regna cælorū non capies niſi vim feceris. 266

Religio Chriſtiana perſonarum neſcit acceptionem.

nem. 321
Reliquiæ ſanctorum venerandæ. 524
Reliquiæ ſanctorum adorantur. 167
Ad reliquias ſanctorum martyrum currunt Chriſtiani. 241
Reliquiæ martyrum ab impiis effoſſæ, 349
Reſurrexerunt multa dormientium corpora in Chriſti reſurrectione. 337
Reſurrectionis Chriſti loca proſunt his, qui cum Chriſto quotidie reſurgunt, 233
Reſurrectionis futuræ vigorem oſtendit in ſe Chriſtus, 11
Reſurgent eadem corpora, 479
Qua ætate hominum corpora reſurgent. 482
poſt Reſurrectionem quomodo ſimiles erimus angelorum, 480
Reſurrectionem corporum prophetarum nullus manifeſtius, & cautius ſcripſit quam Iob, 113
Rex unicus eſſe debet, 223
Reges potentiſſimi in judicio Dei latere nudo palpitabunt, 151
Regum miſerrima conditio, 349
Regum libri quid contineant, 114
Rhetorum præcepta in genere demõſtrativo, 340
Rhinocorura, urbs in Ægypto, 372
Riparius Presbyter, ad quem ſcribit D. Hieronymus, 37
Riſus longus perpeti compenſandus eſt fletu, 466
Rohoboth interpretatur, latitudines ejus.
Roma totius orbis conſtructa victoriis, 54
Roma ſuis populis mater, & ſepulchrum facta, ibid.
Roma duos reges ſimul habere non potuit, 225
Romæ Chriſti vera confeſſio, & apoſtolorũ & martyrũ trophæa. 154
Romæ D. Hieronymi deploratio. 54
Rumor falſus opprimitur cito, 301
Ruth Moabitis. 115

S

Saba interpretatur, converſio, 67
Sabellij impietas, & hæreſis, 92
Sabinianum diaconum adulterum, & virginis ſa-

cræ corruptorem, acriter monet, ut duriter agat pœnitentiam, D. Hieronymus per totam epiſtolam. 120
Saccus orationis, & jejunij ſignum, 66
In ſacco jacere,eſt pœnitentibus, ibid.
Sacerdotis officium, 108
Sacerdotes regni cælorum habent claves, & ante judicij diē judicāt, 147
Sacerdotis labia cuſtodiunt ſcientiam, & lex requiritur ex ejus ore, 406
Sacerdotis os, mens manuſque concordare debent, 204
Sacerdotes ore Chriſti corpus conficiunt, 147
Sacerdotes vinolentos D. Paulus damnat, 208
Sacerdotes ſeparabantur in lege civitates ad habitandum, 407
Sacerdotum legis veſtes. 75
Sacerdotes legis veteris oportebat non eſſe mutilos, 407
Sacerdos, cui ſemen fluxerit, ad menſam ſacerdotalem accidere prohibetur, ibid.
Pro ſacerdotis lapſu quis rogabit, 150
Sacerdotes de altario vivere debent, 147
Sacerdotibus qui non obtemperaſſet in lege veteri, lapidibus obruebatur, 148. & in lege evangelica ejicitur ab eccleſia ut dæmonum ore rabido diſcerpatur, ibid.
Sacerdotes monogami. 212
Sacerdotis ignominia eſt, propriis ſtudere divitiis, 203
ob Sacerdotum vitia, deſtruitur ſanctuarium, 131
ad Sacerdotes exhortatio pia & ſancta, 202. & ſeq.
Sacerdotium tenere, minus eſt quam mereri, 140
Sacerdotium negando merebatur Nepotianus, 340
Sacerdotium novum in Davide & Sadoch monſtratum. 114
Sacerdotium regale nos omnes ſumus, 408
Sacrificium Deo in omni loco offerendum, 116
Sacrificium dierum, 72
Sacrificium laudis, 360
Sal infatuatum ad nihil eſt utile, 150
abſque

absque Sale nullum fiebat ſacrificium. 104

Salamina Cypri, nunc Conſtantia dicitur. 454

Salem, ſecundum nomen Hieruſalem, quod interpretatur pax. 157

Salomon in Hieruſalem natus eſt, & factus eſt in pace locus ejus. ibid.

Salomon, id eſt, pacificus, & amabilis Deo, ſuis ſcriptis corrigit mores, docet naturam &c. 117

Salomone nemo ſapientior, infatuatus amore mulierum, 213

Salomonis judicij ſuper jurgio duarum meretricũ interpretatio, 13

Salomon, Chriſti figura, 13. & 16.

Salomon ſolus in deliciis fuit & forſitan ideo corruit, 265

Samaria, id eſt, cuſtos, 462

Samaritana mulier multorum fuit auctor ſalutis, & eſurientem & feſſum Chriſtum ſuſtentavit, 214

Samſon de molari maxillæ dente produxit fontem, 464

Samuel puer ſerviebat ante conſpectum Domini, &c. 71

Samuel geminus in templo nutritus, 60. 243

Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. 114

Sancta ſanctorum cur Iudæi tantopere venerabantur, 159

Sanctorum corda, ſunt templum Dei, 321

Sancti omnes æmulos habent, 469

Sancti ſuper hujus mũdi fluctus, & flumina ſedeiunt, 99

Sanctorum nullus ſine certamine coronatus, 265

Sancti defuncti hic nos audiunt, licet abſentes, 529

Sapere in Deo melius quam ſapere in principibus, 208

Sapientia Dei in myſterio abſcondita, 110

Sapientiam ama & ſervabit te: honora illam, & amplexabitur te, 50

Satanas ob ſuperbiam ex archangelico faſtigio ruit. 8

Satanæ calliditas ſemper ſequitur ſancta. 80

Satanas transfigurat ſe in angelum lucis. 41

Satanam Deus contereт

ſub pedibus noſtris, & quomodo, 179

Saturitas à lectione ſacrarum literarum revocat. 154

Satyrus qui D. Antonium in deſerto eſt allocutus, in Chriſtum ſe credere eſt profeſſus. 358 qui & Alexandriam perductus, ut Conſtantino regi monſtraretur, ibid.

Scala Iacob quid myſticè. 296

Scribere quidquã quod occultari velis, eſt intemperantis. 57

Ad ſcribendum non cito proſiliendum, 226

Scriptor imperitus nullus eſt, qui lectorem non inveniat ſimilem ſui. 50

Scriptorum eccleſiaſticorum catalogus, qui Philoſophorum doctrinis ſuos referciunt libros, 104

Scriptura ſacra tota nitet, & fulget in cortice, ſed dulcius in medulla. 238

Scripturarum ſacrarum ſimplicitas, & verborum quaſi vilitas nos offendere non debet, 118

Scripturam ſacram ſibi contrariam eſſe non poſſe. 160

In ſcripturis ſacris latet ſenſus præter litteram, 114

Scilla quid moraliter indicet, 146

Scythiæ frigora tempore D. Hieronymi fervebant calore fidei, 242

Sebaſte eadem, quæ & Samaria, 487. Auguſta etiam nominata, ibid.

Sedere, aptum eſt otioſis, 66

Seminandum in juſtitia, 411

Senectus triſtis, 347

Senectutis commodorum, & incommodorum catalogus, 49

Senis elegans deſcriptio, 196

Senes pituita laborant, 489

Seneſcimus, velimus nolimus, 303

Senſus eſt in corde, 405

Sepulchrum Domini quàm venerabile, 159

Sepulchra martyrum ubique veneranda, 162

Ad ſepulchra martyrum torquẽtur dæmones, 531

Sepulchra dealbata, quid metaphorice, ...

Sepultura mortuorum quantæ

quantæ veteribus patribus curæ fuerit, 518
Seraphin duo ter Trinitatem glorificantia in theſauros Eccleſiæ condita. 305
Serapis Ægyptius Chriſtianus factus. 242
Serenilla, venerabilis fœmina, cur feronymos dicta, 19
Sermone beſtiis differunt homines, 44
Sermo Aſianus tumidus, 216
Sermo ſit in omnibus moderatus. 319
Sermo bonus ſecreta non quærit. ...
Sermo fidelis, & omni acceptione dignus, 70
Sermo Chriſtiani ſale condiri debet, 213
Sermo Chriſtiani eſſe debet, eſt,eſt, non, non. 320
Servis ciborum reliquiæ conceduntur, 407
Siceræ verbo omnis cõtinetur potio, quæ inebriare poteſt. 200
Sichem non Sichar eſt legendum hodie Neapolis, 463
Silentium damnoſum reſolvendum. 307
Simon Leproſus cur ita vocetur,& quid myſticè, 14
Simon poſt baptiſmum infelix, & cur. 411
Sion interpretatur, arx vel ſpecula, 457
Sior fluvius, qui interpretatur turbidus, 464
Sirenarum cantus diligenter fugiendi, 174
Socraticum hoc eloquium uſurpat D. Hieronymus: hoc tantum ſcio quod nihil ſcio, 117
Sodoma numquam ædificari poterit,ſed in perpetuos cineres relinquetur, 161
Sodoma ignis æterni figura, ibid.
Solitudo,D. Hieronymo erat Paradiſus, 219
Sophoclis ſenis ingenium & ſapientia, 199
Spiritus promptus,caro infirma, 49
Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie illapſus. 55
Stoïcorum globi, atque aëria deliramenta, 481
Stultum Dei ſapientius eſt hominibus, 472
Quod ſubſiſtit,non habet aliunde,ſed ſuum eſt, 41
Sunamitis interpretatur, coccinea, 199

Superbia ſub humilitatis prætextu latens deformior, 321
Superbia juſtititia Phariſæi periit, 186
Sus artium repertricem, proverbium, 155
Synodus Dioſpolitana miſerabilis. 95
Syrtes Libicæ, proverbialiter dictum de vitiis. 214

T

Tabellarij qui, & unde dicti, 2
Tabernaculum Moyſi & Aaronis in tria diviſum, 411. & quæ in eo offerebantur, ibid.
In Tabernaculi Sacramento totus deſcribebatur mundus, ibid.
Tanais glacialis, 508
Tatianus diaconus, 91
Templo Dei cum idolis nullus conſenſus, 312
Templi ſui violatores ulciſcitur Chriſtus, 320
Adverſus eos qui templorum rejiciunt ornatum. 345
Tempora labuntur, & præterita linquentia, ad futura feſtinant, 420
Temporum omnis retro ſeries tranſacta non prodeſt, 54
Tentationes perferendæ, 470
Tentatio, eſt vita hominis ſuper terram, 273
Tentationes diaboli multæ & variæ, 368
Tentationum hominis vere Chriſtiani catalogus, 326
Poſt tergum non reſpiciendum, 47
In terra mala nobilium ſeminum frumenta degenerant, 411
Terrena hærent cæleſtibus, 419
Tertullianus ut legendus, 91
Tertullianus creber in ſententiis, ſed in loquendo difficilis, 239
Tertulliano nihil eruditius nihilque acutius; & qualia ſint ejus ſcripta, 104
Teſta recens odorem, diu, quo primum eſt imbuta, retinet, 244
Teſtamenti utriuſque forcipe ardens carbo comprehenſus.
Teſtamentum Grunij, Corocoræ, porcelli, decantant in ſcholis puerorum agmina cachinnantium, 50
Thabatha, Paleſtinæ civitas, 365

Thabor

Thabor mons,ubi transfiguratus eſt Dominus, 488
Thamar virginem polluit frater ejus Abſalon. 130
Thamar, amiſſa pudicitia, ſcidit tunicam, 406
Themiſtocles, expletis centum & ſeptem annis, dolebat quod tunc excederet è vita, quando cœpiſſet ſapere, 128
Theodorus monachus, 87
Theodorus, vir apoſtolicorum ſignorum atque virtutum, 103
Theophili Alexandr. de paſchate liber à D. Hieronymo è Græco in Latinum ſermonem tranſlatus. 19
Theraphim quid ſit, 73
Theſaurum in fictilibus vaſis habemus, 471
Thiara quid, 413
Tiberias navigante Domino ſanctificata. 464
Timaſius repente præcipitatus de altiſſimo dignitatis gradu, vixit inglorius, 349
Timere ſervorum eſt, 204
Timotheus ab infantia ſacris literis eruditus. 108
Ad timorem hortatio, 260
Tintinnabula ſummi pontificis quid ſignificent. 418
Tobiæ liber Chaldæo ſermone ſcriptus. 20. hũc Hebræi de catologo divinarum ſcripturarum ſecant, ibid.
Tollenti tunicam & pallium relinquendum eſt. 119
Tormenta hic libenter patienda ut futura nobis reſervetur gloria, 62
Tribulatio operatur patientiam, 274
Tribulationes eveniunt propter peccata, ibid.
Trinitas homouſios, 42. & 92.
Trinitatis tres perſonas ſubſiſtentes qui non crediderit, anathema, 40
Tropologia & hiſtoria ſcripturæ longe differunt, 17
Tunica Chriſti indiſciſſa, 39
Tuta etiam hoc in ſæculo timenda. 60
Tyrus multis confoſſa vulneribus. 278

V

Valens imp. Gotico bello victus in Thracia, eundem locum & mortis habuit, & ſepulchri, 348
Valentinianus imp. vaſtato in genitali ſolo,& inultam patriam derelinquens, vomitu ſanguinis extinctus, 348
Valentinianus imp. pene puer poſt fugam, poſt exilia, poſt recuperatum multo ſanguine imperium, necatus & cadaver exanime infamatus ſuſpendio, ibid.
Vaſa aurea & argentea teſtacea, & lignea, quid, 39
Venter receptaculum ciborum, 406
Venter pinguis tenuem non gignit mentem. 210
Venter aureus, 60
Ventrem pro Chriſto habent multi, 120
Ventre vacuo ſæpius dormiendum, 236
Ventus aquilo diſſipat nubes, 227
Venus ſine cerere & libero friget, 104
Veneris amaſius in loco, ubi natus eſt Chriſtus plangebatur, & colebatur, 233
Verbum non retinendũ in tẽpore ſalutis. 307
Verba noſtra pondere cogitanda. 330
De verbo omni otioſo reddenda ratio, 149
Verecundia ornet prudentiam, 320
Verecundia, inutilis depellenda, 307
Veritas amara, 27
Veritas odium, & inimicitiam parit. ibid.
Veritas & error certo disjunguntur diſcrimine, 312
Veritas non amat angulos, nec quærit ſuſurrones, 228
Veritatis diſcipuli turbam errantem devitare debent, 313
Verum dicere, non eſt detrahere, 168
A vertice uſque ad extremum unguem proverbium. 22
Veſtis diſſoluta, pudicitiæ peſtis, 289
Veſtis vilis, amici tacentis eſt indicium, 173
Veſtis fit nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diverſitate notabilis, 263
Veſtes ad uſus tantum, non ad delitias conquirendæ,

rendæ, 153

Veſtium luxus in homine Chriſtiano ſummè culpandus, 364

Veſtitus Chriſtiani modeſtus, quis & qualis, 342

Veſtium ſacerdotum legis omnes ſpecies, 74

Vetuſtas omnia opera, & manufacta conficit & conſumit, 54

Vita duplex hominibus propoſita, 313

In via Dei difficultates ſuperandæ, 265

Per viam anguſtam niti, quid ſit, 314

Victima ſalutis à ſacerdote flagitanda, 39

Victorinus martyr inclitus, quod intelligit, eloqui non poteſt nec ornate ſcribere, 239

Victus & veſtitus divitiæ Chriſtianorum ſunt, 119

Victus cogitatio ſpinæ ſunt fidei. 264

Videre ſpiritu, quàm carne multo melius. 63

Viduarum Chriſtianarum & gentilium diſtinctio. 491

Viduæ in Eccleſia primitiva quàm piæ & religioſæ. 126

Viduarum impudici cultus reprehenſio, 292

Vidua juvenes fugiat, & viros calamiſtratos, 435

Viduarum epulæ quales eſſe debent, 434

Vidua delicioſa vivens, eſt mortua, 297

Vidua duo æra in gazophylacium mittens, Craſi divitiis præfertur, 119

Vidua adoleſcentula, quæ ſe non vult continere, maritum potius accipiat, quam diabolum, 438

Viduæ veræ munus & officium. 296

Viduæ veræ deſcriptio vera & abſoluta. 432

De viduitate ſervanda epiſtola, 292

Vigilantius hæreticus per antiphraſim ſic nominatus. 516

Vigilantius, ſeu verius Dormitantius, immundo ſpiritu pugnabat contra Chriſti ſpiritum, &c. 521

Vigilantius, caupo Calagurritanus, 549. libidini permittebat frena, ibid.

Vincentius Presbyter, 87

Vincula ſpiritus ma-

jora corporum. 90
Vinum, libidinis incendium, 299
Vinum non bibere bonum, ibid.
Vinum puellis prohibendum, 243
Vinum fugiat virgo, 261
In vino luxuria, 248
Vinum ſacerdotibus in templo miniſtrantibus prohibebatur, 406
Virga ferrea apud Eſaiam quid, 39
Virginitas amiſſa, irrecuperabilis, 260
Virginitatis profeſſio non deſerenda, 255
Virginum chorus, flos Eccleſiæ, 164
Virginum monaſteria antiquitus crebra. 522
Virginum inſtitutio vera, ſancta & pia, 243
Virgines Dei ab impiis habitæ ludibrio. 349
Virginum ſanctarum propoſitum quarumdam non bene ſe gerentium nomen infamat, 66
Virgines propheriſſæ, 60
Virginum ſermo debet eſſe moderatus, 289
Virgines in convictu vulgari malè ſecuræ, 173
Virgines quibus cibis uti, & quibus abſtinere debeant, 299
Virgini quænam hominum conſortia ſunt cavenda, 262
Virgini quinam doctores ſint conſulendi, 264
Virginibus juvenum fugienda ſunt conſortia, 301. & choreæ, ibi.
Virgines ſcenicas fugiant artes, 435
Virgo nec ſatis religioſa videatur, nec plus humilis quàm neceſſe ſit, ne gloriam fugiendo, quærat, 263
Virgo eſt illa beata, in cujus corde, præter amorem Chriſti, nullus alius verſatur amor. 291
Virgo feras pedes non moveat, 263
Virgo amet ſeceſſum, ibid.
Virtutes moderatæ, 230
Virtutes & vitia parentum non imputantur liberis, 340
Virtutes non ſexu, ſed animo judicandæ, 494
Virtus ſemper invidiæ patet, 275
Virtus quantum habeat boni, vitia demonſtrant, 180

Virtutem habere, aliud eſt: & aliud virtutis ſimilitudinem, 321
Vita mortalium incerta. 188
Vita hominum cur in tam breve tempus hodie contracta, 11
Vitæ humanæ brevitas, damnatio eſt delictorum, ibid.
Vitæ noſtræ dies, anni ſeptuaginta, 11
Vitæ noſtræ curſus ordinandus, 307
Vita poſterior de priore judicat, 301
Vitia medium excedunt, 280
Vitia blanda putantur, 27
Vitia virtutum ſpecie celata, turpiſſima, 321
Vitia virtutum amore ſuperanda, 213
Vitia non decipiunt, niſi ſub ſpecie, umbraque virtutum, 246
Vitiis ſerviunt, qui non ſperant futura præmia virtutum, 312
Sine vitiis naſcitur nemo, 434
Vitta Hiacinthina, quæ ſumm ſacerdotis fronti aſtringebatur, 417
Vivere contra Dei voluntatem ſuperbum eſt, 309
Vivere ſic nos oportet, tanquam nihil habentes & omnia poſſidentes, 119
Vive memor lethi, fugit hora, 494
Aliud vivere moriturum, aliud mori victurum, 347
Voluntas in homine, non natura damnatur, 407
Voluptas juxta phyſicos in jecore conſiſtit, 405
Voluptatibus titillari aliud & aliud obrui, 49
Vox viva quam & quantam habeat energiam, 107
Vtilitas omnium hominum debet eſſe communis, ut tota juſtitia, & præcepta adimpleantur Dei. 317
Vulcanum ſuis ignibus clauſum ardere, 28
Vulnus aliorum, noſtra debet eſſe cautio, 302
Vulneri magno paulatim obducitur cicatrix, 51
Vulpes vineam exterminant Chriſti, 39

Vxori qui vinctus eſt, non diſſolutionem quærat, qui verò ſolutus, ne quærat uxorem, 47

Vxores ducant ij, qui propter nocturnos metus ſoli cubare non poſſunt, 136

Vxor non dimittenda, niſi fornicationis cauſa, 302

X

XErxes, rex potentiſſimus, ſubvertit montes & conſtravit maria. Ibi legito ejus de humana miſeria elegans apophthegma. 351

Y

YLittera pythagoræ, quid ſignificet, 246

ὑποδύτης, quæ & qualis ſacerdotum veſtis, 75. & 421

Z

ZAcharias interpretatur, memor Domini ſui, & quid prophetarit, 116

Zizania hoc tempore mixta ſunt ſegetibus frumentorum, 187

Zoara, urbs Paleſtinæ, quæ interpretatur parvula, 4[illegible]1

Zona ſummi ſacerdotis, quid myſticè. 42

Finis elenchi.

1

M. N. [redacted]

Fenimore

Messieur nous uous
donnevon